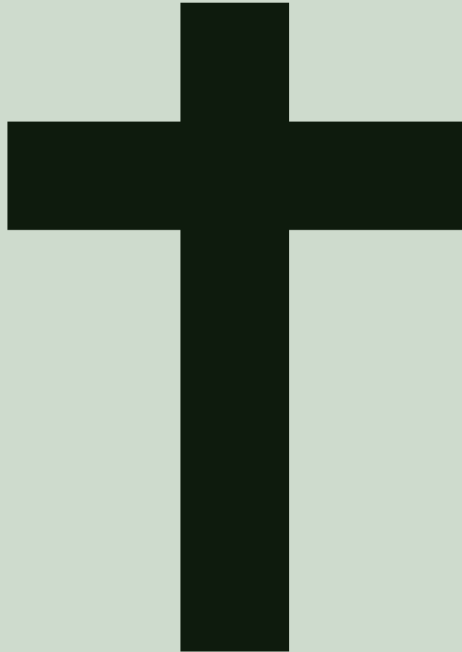

SIN̄GI ÂLIP EKAP

The New Testament in the Komba Language of Papua New Guinea

SINGI ÂLIP EKAP
The New Testament in the Komba Language of Papua New Guinea
Nupela Testamen long tokples Komba long Niugini

copyright © 1980 Wycliffe Bible Translators, Inc.

Language: Komba

Translation by: Wycliffe Bible Translators

This translation is made available to you under the terms of the Creative Commons Attribution-Noncommercial-No Derivatives license 4.0.

You may share and redistribute this Bible translation or extracts from it in any format, provided that:

You include the above copyright and source information.

You do not sell this work for a profit.

You do not change any of the words or punctuation of the Scriptures.

Pictures included with Scriptures and other documents on this site are licensed just for use with those Scriptures and documents.

For other uses, please contact the respective copyright owners.

2015-01-06

PDF generated using Haiola and XeLaTeX on 11 Nov 2022 from source files dated 9 Oct 2020
8e5b8dff-a54f-5e56-9b8c-1906f06b22d1

Contents

FRT	1
MATAIO	2
MAREKO	42
LUKA	67
YOHANE	108
APOSOLO	140
ROMA	179
1 KORINTI	200
2 KORINTI	219
GALATA	232
EPESO	239
PILIPI	245
KOLOSAI	250
1 TESALONIKE	255
2 TESALONIKE	259
1 TIMOTEO	262
2 TIMOTEO	268
TITO	272
PILEMON	274
HEBIRAIIO	275
YAKOBO	290
1 PETERO	295
2 PETERO	301
1 YOHANE	304
2 YOHANE	309
3 YOHANE	310
YUDA	311
DEN TIKNÂ	313
Read the New Testament . . .	334

SINGI ÂLIP EKAP

The New Testament in the Komba language of Papua New Guinea

Nupela Testamen long tokples Komba long Niugini

Singi Âlip Ekap

The New Testament in the Komba
language of Papua New Guinea
[kpf]

Translation by Wycliffe Bible Translators

© 1980 Wycliffe Bible Translators, Inc.

Print publication, 1980 by The Bible
Society of Papua New Guinea

Web version
2014, Wycliffe Bible Translators, Inc.
www.Wycliffe.org

<http://pngscriptures.org>

www.ScriptureEarth.org

This translation is made available to you
under the terms of the Creative Commons
license (Attribution-Noncommercial-No
Derivative Works).
<http://creativecommons.org/licenses/by-nc-nd/3.0>

Your are free to share — to copy,
distribute and transmit the text under
the following conditions:

- **Attribution.** You must attribute
the work to *Wycliffe Bible Translators*
(but not in any way that suggests that
they endorse you or your use of the
work).
- **Noncommercial.** You may not use
this work for commercial purposes.

- **No Derivative Works.** You may not
alter, transform, or build upon this
work.
- **In addition,** you have permission to
port the text to different file formats,
as long as you don't change any of the
text or punctuation of the Bible.

Notice — For any reuse or distribution,
you must make clear to others the license
terms of this work.

Tok Orait

Dispela Buk Baibel i kam wantaim tok
orait na lo bilong Creative Commons
Attribution-Noncommercial-No Deriva-
tive Works license. Em i tok olsem
**yu ken givim kopi long narepela
manmeri.** Yu ken wokim kopi na givim
long husat i laikim. Tasol, yu mas tok
klia dispela samting i kam long <http://tokplesbaibel.org>. Yu no ken kisim mani
na salim dispela. **Yu mas givim nating.**
Na tu, **yu no ken senisim Tok.**

Ol piksa i kam wantim ol Baibel na nara-
pela buk i stap long dispela sait i gat tok
orait long usim wantaim dispela samting
tasol. Sapos yu laik narapela tok orait, yu
mas askim husat i papa bilong copyright
long dispela ol piksa.

Sapos yu laik stretim samting i no orait
long dispela tok orait, stretim tok, salim
Buk Baibel, o tainim Tok bilong God long
nupela tok ples, yu ken **askim mipela.**

Olgeta tok orait na lo long tok ples English
i stap long <http://creativecommons.org/licenses/by-nc-nd/3.0/legalcode>.

Sapos yu gat askim long dispela, **plis
askim mipela.**

Singi Âlip Ekap

A kutziñâ sot kamân kutziñâ[tab]Kot
pâñkânok[tab]Ilumñangât tenğâ

Yesugât sinji âlip Mataionâ kulemgoip.

*Yesugât sâkurâpnâ, zengât kutziñâ.
(Lu 3:23-38)*

¹ A danjonñâ danjonñâ muyagem gane Yesu Kristo, zâk Abaram sot Dawidi, zekât kiun muyageip. ² Abaramgâren gâbâ Isaka âsageip. Isakagâren gâbâ Yakobo muyageip. Yakobogâren gâbâ Yuda sot âtâ murâpnâ âsagiwe. ³ Yudagâren gâbâ Perese sot Sera âsagiwet. Zekât mamzik kutñâ Tama. Peresegâren gâbâ Hesoron muyageip. Hesorongâren gâbâ Ram âsageip. ⁴ Ramgâren gâbâ Aminadaba âsageip. Aminadabagâren gâbâ Nason muyageip. Nasongâren gâbâ Salomon âsageip. ⁵ Salomongâren gâbâ Boasi âsageip. Boasigât mamñâ kutñâ Rahaba. Boasigâren gâbâ Obede muyageip. Obedegât mamñâ kutñâ Ruti. Obedegâren gâbâ Yese âsageip. ⁶ Yesegâren gâbâ a kutâ Dawidi muyageip. A kutâ Dawidigâren gâbâ Salomo muyageip. Dawidi zâk Uriagât ambân zo mei Salomo âsageip. ⁷ Salomogâren gâbâ Rehabeam muyageip. Rehabeamgâren gâbâ Abia âsageip. Abiagâren gâbâ Asa âsageip. ⁸ Asagâren gâbâ Yosapata muyageip. Yosapatagâren gâbâ Yoram muyageip. Yoramgâren gâbâ Usia muyageip. ⁹ Usiagâren gâbâ Yotam âsageip. Yotamgâren gâbâ Ahasi muyageip. Ahasigâren gâbâ Hisikia âsageip. ¹⁰ Hisikiagâren gâbâ Manase muyageip. Manasegâren gâbâ Amon âsageip. Amongâren gâbâ Yosia muyageip. ¹¹ Yosiagâren gâbâ Yekonia sot âtâ murâpnâ âsagiwe. Kâsaziñâ Yuda a gâsum diizingâm Babilonia hânân âine âsagiwe. ¹² Oi zoren Yekoniagâren gâbâ Salatie muyageip. Salatiegâren gâbâ Serubabe muyageip. ¹³ Serubabegâren gâbâ Abidu muyageip. Abidugâren gâbâ Eliakim âsageip. Eliakimgâren gâbâ Aso muyageip. ¹⁴ Asogâren gâbâ Sadoko âsageip. Sadokogâren gâbâ

Akim muyageip. Akimgâren gâbâ Eliudu muyageip. ¹⁵ Eliudugâren gâbâ Eleasa muyageip. Eleasagâren gâbâ Matan muyageip. Matangâren gâbâ Yakobo muyageip. ¹⁶ Yakobogâren gâbâ Yosepe âsageip. Zâk Mariagât apñâ oip. Mariagâren gâbâ Yesu âsageip. Zâkkât kutñâ Kristo sâmen. Kutñâ zorat topñâ itâ. Zâk bâliñan gâbâ mâkâningâbap.

¹⁷ Âsaâsagin zo itâ âsagiwe. Abaramgâren gâbâ âsagem gane Dawidi âsageip, tengâziñâ kiin kimembut uap. Oi Dawidigâren gâbâ muyagem gane Yuda a Babilonia hânân âiwe, zo tengâziñâ kiin kimembut uap. Oi narâk zoren gâbâ âsagem gane Kristo muyageip, zo yatigâk kiin kimembut uap.

*Yesu muyageip, zorat den sinji.
(Lu 2:1-7)*

¹⁸ Yesu Kristo muyageip, zorat topñâ itâ. Mamñâ Maria Yosepegât sinji sâne ândeip. Sinji sânetâ tirik tirik ândiwet. Ândeitâ Tirik Kaapumñâ Maria sot pâlâtâñ oi kâbonñâ oip. ¹⁹ Maria zâk kâbonñâ oi ko Yosepenâ nângip. Oi zorat topñâ mân nângipkât nângi mân dâp oip. Yosepe a târârakñâ ândeipkât umñan itâ nângip, “Nâ dinâ a ambân mâteziñan sa anun opapkât tigâk birâbat.” ²⁰ Yatâ upat sâam nângâm ândei Kembangât sumbem a nâinâ umânân muyagem itâ sâam dukui, “Yosepe, Dawidigât kiunñâ, ambingâ mimbam um zagât mân upan. Tirik Kaapumñâ zâk sot pâlâtâñ oipkât kâbon op katep mimbap. ²¹ Nannâ mimbap. Mei ko zâkkât kutñâ Yesu sâban. Zâkñâ a ambân gakârâpnâ bâliñangât tâgân gâbâ olanziñgâbap.”

²² Kut nâi nâi muyageip, zo Propete a nâinâ Kembangât sâtkât den itâ sâip, zo bonñâ oip,

²³ “Nângânek. Ambân sigan nâinâ kâbonñâ op nannâ mimbap. Zâkkât kutñâ Imanue sâbi (Niin denân ko Anutunâ nen sot ândiap).”

²⁴ Yosepe zâk umânân gâbâ zaatñâ sumbem anâ den dukui, zo lum Maria diim mirâñan zari ândiwet. ²⁵ Ka ap ambin ândiândiñ, zo yatâ mân ândiwet. Yatâ

op ândeitâ kêtep muyagei Yosepenâ kutnâ Yesu sâip.

Herodegâren mân âi muyagem mâtâp nâin gâbâ hânziñan âiwe.

2

Nângânângâ a, zen hân kêrebân gâbâ gawe.

¹ Yudaia hânân Herode a kutâ ândeip, narâk zoren Yesu zâk Betelem kamânân Yudaia hânân âsageip. Oi narâk zoren mirâsiñ takâtakâñan gâbâ nângânângâ a, zen Yerusalem kamânân gawe. ² Gamnâ sâam mâsikâziñgâm sâwe, “Katep mâik âsagiap, zâk Yuda a zeñgât a kutâ upap, zâk ikâ taap? Nen ândi hânñiñan gâbâ sângelaknâ ekñâ mâpâsinam gen.” ³ Yatâ sânetâ Herode sot Yerusalem kamân mâirâp, zen aksik nângâm pârâkparâwe. ⁴ Herodeñâ den zo nângâm Anutugât tirik namâ galem a patâ sot Kembangât gurumin den zorat galem a sot a sâtnâ minduziñgâm itâ sâam mâsikâziñgip. “Kristo zâk ikâ muyagibapkât sâsân?” ⁵ Mâsikâziñgi itâ sâam dukuwe, “Betelem kamânân, Yudaia hânân. Zorat Propete nâiñâ itâ sâam kulengoip,

⁶ ‘O Betelem, kamân mâik Yudaia hânân, gâ Yudaia zeñgât kamân giginâ buñâ. Gâgâren a kutâ patâ muyagem Isirae a ambân gâkârâpnâ kembu otziñgâbap.’”

⁷ Den zo sâne nângâm Herodeñâ nângânângâ a diiziñgâm ziiñik âim mulunâk mâsikâziñgip. Sângelak muyageip, zorat narâknâ mâsikâziñgi dukuwe. ⁸ Dukune nângâm zen Betelem kamân âibigât sângonzângom sâip, “Zen âimñâ kârum katep muyagemñâ ga dâtnobi. Oi nângoot yatik âi mâpâsibat.” ⁹ A kutânâ den yatâ sâi zen âiwe. Oi sângelak hânziñan gâbâ igâwe, zorân kândom otziñgâm âimñâ katep zeip, zorat mirâ kwâkñan âi tâip. ¹⁰ Oi zen sângelak zo ekñâ sâtâre patâ urâwe. ¹¹ Oi mirin bagim katep sot mamñâ Maria zikit umzik topñan gei mâpâsiwe. Mâpâsemñâ irâziñan gâbâ kut nâi nâi âlipñâ mem pindâwe. Kât âlipñâ goide sot too wârânñâ âlip, sângânñâ patâ, zo pindâwe. ¹² Oi Kembangâ umanân kwâkâziñgi zen

Kembangâ Yesu katep lilâuqip.

¹³ Nângânângâ a, zen âburem kamânziñan âine ko Kembangât sumbem a nâiñâ Yosepe umanân itâ dukuip, “Gâ zaat katep sot mamñâ diizikâna Aigita hânân âi tap nâgât dengât mambât ândibi. Nângâ. A kutâ Herode, zâk katep kârumñâ muyagem kumbat sap.” ¹⁴ Sâi Yosepenâ zaatñâ katep sot mamñâ diiziki nâtigânâk tik âim Aigita hânân âiwe. ¹⁵ Oi zen zoren ândinetâ a kutâ Herode moip. Propete nâiñâ zorat Kembangât sâtkât itâ sâip, zo bon oip,

“Nannâ Aigita hânân gâbâ konsa gâip.”

¹⁶ Nângânângâ a, zen Herode kâitkum âinetâ nângâm kuk imbanâ oip. Yatâ op kâwali a sângonzângoi Betelem kamân sot kamân mâik mâik tap arip, zoren âim katep kendonziñ zagât, zo zângom nângâwe. Nângânângâ a zen sângelak âsageip, zorat narâk sâwe, zorat dâp sâi katep zângom nângâwe. ¹⁷ Oi Propete Yesaianâ mârurnan den sâip zo narâk zoren bon oip,

¹⁸ “Rama kamânân den kwamit patâ muyagiap. Âigirâp patâ uap. Mamârâpziñ zen murârâpziñgât umbâla op âigirâp op zem tatne hirînsâbigât sâam osiziñge. Wangât, murârâpziñ buñ op nanje, zorat.”

¹⁹ Herode moi Kembangât sumbem a nâiñâ Yosepe Aigita hânân umanân itâ sâam dukuip, ²⁰ “Gâ zaat. Katep sot mamñâ diizikâna Isirae hânân âburem âinek. Katep kunat sâwe, a zo muwe.” ²¹ Yatâ sâi Yosepenâ katep sot mamñâ diiziki Isirae hânân âburem âiwe. ²² Âburemñâ Yosepenâ den nâi itâ nângip, “Akela zâk ibânâ Herode, zâkkât gebâkñan Yudaia hângât a kutâ op ândiap.” Den zo nângâm zo ândibam kenñgât oip. Oi umanân den nângâmñâ Galilaia hânân arip. ²³ Zoren kamân nâi kutñâ Nasarete zeip, zoren âi ândeip. Oi Propete zeñgât den itâ ziap, zo bon oip,

“Zâk Nasarete kamânân gokñâ sâbi.”

3

Yohaneŋâ nep topkwâip.

(Mk 1:2-8; Lu 3:1-18; Yo 1:19-28)

¹ Ândim zâim ko Yohaneŋâ Yuda a zengâren muyagem gâip. Gamŋâ Yudaia zengât mirâ âtâŋan, a mân ândiândiŋan, zoren âi ândim den siŋgi itâ sâŋm dâzâŋgom ândeip, ² “Anutu um topŋan ândinatkat narâk mâte uap, zorat zen umziŋ melâŋnek.” ³ Yohaneŋât Propete Yesaianâ mârumŋan den itâ sâŋm kulemguip, zo bon oip,

“Mirâ kamân âtâŋan a ŋâiŋâ âsagem den patâ itâ sâŋm muyagem ândiap, ‘Kembugât mâtâp kârâm kubiknek. Oi kârâm kwârakune kelâlunâ oik.’ ”

⁴ Yohane zâk a kanpitâ ândeipkat sâk pâke âlipŋâ mân mem ândeip sot naleŋm âlip mân nem ândeip. Hâmbâ kamele sâmotŋandâ tuuwe, zo mem ândeip. Oi kâmbatŋan inzut ŋâi lap ândeip. Naleŋmâ ko kumbon sot bâŋsat, zo nem ândeip. ⁵ Oi Yerusalem kamânân gâbâ sot Yodaŋ too nâmbut nâmbut, zengâren gâbâ a gâbâreyangâm zâkkâren âimarâwe. ⁶ Zâkkâren âimŋâ bâliŋâziŋâ sapsune Yodaŋ toin saŋgonziŋgip. ⁷ Oi Parisaio a sot Sadukaio a donbepŋâ too saŋgonam gane ziŋgitŋâ itâ mâsikâziŋgip, “O mulungât kiurâp, zen bâliŋâziŋangât hâuŋâ mâte otziŋgâbâmap, zo ŋâiŋâ dâzâŋgoi bâliŋâziŋ birâbi? ⁸ Zen umziŋ melâŋâ orot mâmeziŋâ kubik ândibi. ⁹ Zen umziŋan itâ mân nâŋgâbi, ‘Nen Abaramgât kiurâp, zorat kârâpŋoot mân otŋingâbap.’ Nâ dâzâŋgua nâŋgânek. Anutuŋâ sâbâ sâŋm sâi kât zirâŋâ Abaramgât kiurâpŋâ op âsagibi. ¹⁰ Zorat sa nâŋgânek. Nak ŋâi bonŋâ âlipŋâ mân upap, zo ko mariŋandâ kârâm kârâp oi simbap. Nâŋga zo mârum nak topŋan pâi ziap. ¹¹ Zen umziŋâ melâŋne toin saŋgonziŋgâman. Ka ŋâi bet gam taap, zâk imbanâ patâ zemŋâŋgap. Nâ yatâ zorâŋ irâŋâ sikumŋâ goribat, zorâgoot ko mân dâp upap. Zâkŋâ Tirik Kaapum sot kârâp saŋgonziŋgâbap. ¹² Zâk gâbâgâbâriŋoot gamŋâ naleŋm gwapgwapŋâ gâbârem mindubap. Naleŋm bonŋâ mirâŋan pâmbap. Ka gwapgwapŋâ,

zo ko gâbârem kârâbân pâi simbap. Oi kârâp zo mân bâpsâbap.”

Yohaneŋâ Yesu too saŋgonŋangip.

(Mk 1:9-11; Lu 3:21-22)

¹³ Narâk zoren Yesu zâk Galilaia hânân gâbâ Yodaŋ toin âimŋâ Yohaneŋâ too saŋgonŋangâbâpkât dukui. ¹⁴ Dukui ko Yohaneŋâ nâŋgi mân dâp oi itâ dukui, “Wangât nâgâren ga sat? Gâŋâ nâ saŋgonina dâp opap.” ¹⁵ Sâi Yesuŋâ den itâ mâburem dukui, “Nâŋgâm kwâkâ mân ot. Net Anutugât sâŋtŋâ lugitâ dâp upap.” Yatâ sâi Yohaneŋâ diŋâ lum saŋgonŋangip. ¹⁶ Too saŋgonŋangi Yesu zâk toin gâbâ kopgam egi sumbem pâronŋsâi Anutugât Kaapumŋâ nii kembâ yatâ opŋâ gem gam kwâkŋan pâip. ¹⁷ Oi zorenâk sumbemân gâbâ den ŋâi itâ muyageip, “Zi nannâ âlipŋâ. Umnâ zâkkâren kinmap. Ekŋâ umnâ âlip opmap.”

4

Sataŋŋâ Yesu mâsikip.

(Mk 1:12-13; Lu 4:1-13)

¹ Kaapumŋâ Yesu okŋangi mirâ kamân âtâŋan arip. Sataŋŋâ mâsikâŋangâbâpkât okŋangi arip. ² Oi zoren Yesu zâk ŋâtik sot sirâm 40 umŋan nâlem buŋ ândeip. ³ Oi sarâ mariŋandâ zâkkâren gamŋâ itâ sâŋm dukui, “Gâ Anutugât nanŋâ ândiat oi ko sânanâ kât zirâŋ naleŋm oi ne.” ⁴ Sâi Yesuŋâ itâ sâŋm dukui, “Den kulem ŋâi itâ ziap,

‘Anâ naleŋmâk nem mân ândinat. Naleŋm nem sot den Anutugâren gâbâ gâmap, zo nâŋgâm ândim kwâtâtinat.’ ”

⁵ Yatâ sâi Sataŋŋâ diim âim kamân patin takâm tirik namâ pum kwâkŋan pâip.

⁶ Pamŋâ itâ dukui, “Gâ Anutugât nanŋâ ândiat oi ko zibâ pâtan gei. Oi den kulem ŋâi itâ ziap, zo nâŋgâ,

‘Zâkŋâ sumbem arâp zengât bitziŋan gâbanbap. Ziŋâ bitziŋandâ mingim geine kâŋtŋâ mân gobap.’ ”

⁷ Yatâ sâi Yesuŋâ itâ sâip, “Oi den kulem ŋâi itâ ziap,

‘Kembu Anutugâ zâizâiŋ mân okŋangâban.’ ”

⁸ Sâi Sataŋŋâ bak kârep patâ ŋâin diim zâi kin hân dâp a kâmut kâmutŋâ sot

sikum kut nâi nâi âkñâleṅoot, zo tirâpkoip.
 9 Tirâpkum itâ sâip, “Gâ nâgât umnâ
 topṅan gei pindiṅsâm mâpâseninandâ hân
 sot kut nâi nâi, zi aksik gâ gibat.” 10 Sâi
 Yesuṅâ den mâburem itâ dukuip, “Satan,
 gâ birânim âi. Den kulem nâi itâ ziap,
 ‘Kembu Anutugâ kânok mâpâsiban. Oi zâk
 kânok kore okṅaṅgâban.’”

11 Yatâ sâi Satanṅâ birâṅaṅgâm ari
 sumbem a zen gam on galem okṅaṅgâwe.

*Yesuṅâ Galilaia hânân âi nep tuugip.
 (Mk 1:14-20; Lu 4:14-15; 5:1-11)*

12 Yohane tâk namin panetâ Yesuṅâ zo-
 rat siṅgi, zo nâṅgâm Galilaia hânân arip.
 13 Oi Nasarete kamânân ândeip, zo birâm
 Kapenaum kamân âi ândeip. Kamân zo
 saru sâtṅan Sebulon sot Naptali, zengât
 hânân tâip. 14 Yatâ oi Propete Yesaia zâkkât
 den nâi itâ ziap, zo bon oip,

15 “Sebulon sot Naptali hân saru sâtṅan
 Yodaṅ too nâmbutken ziap, Galilaia
 hân torenṅan, zoren hân nâin gokṅâ
 zen ândime. 16 A zo nâtâtigân
 ândiwe, zen kârâp âsakṅâ patâ ikse.
 Mumuṅaṅgât siṅgi op nâtâtigân
 ândiwe, zen âsakṅâ muyageziṅgap.”

17 Narâk zoren Yesuṅâ topkwapṅâ siṅgi
 âlip dâzâṅgom a itâ dâzâṅgom ândeip,
 “Anutugât um topṅan ândinatâkât narâkṅâ
 mâte uapkât umziṅ melâṅnek.”

18 Oi sirâm nâin Yesuṅâ Galilaia saru
 sâtṅan âim gam tap a zagât, âtâ mun
 zikirip. Nâi Simon, kutṅâ nâi Petero. Nâi
 ko munṅâ Andrea. Zet saruyân zuugât
 irâ pam kirâwet. Zet iṅangât nep tuum
 ândiwet. 19 Yesuṅâ zikitṅâ dâzâkom sâip,
 “Zet ga nâgât a op molinigit. Oi zet
 iṅangât nep tuum ândiabot, zo yatik a
 zengâren nep tuum ândibabot.” 20 Sâi
 zorenâk irâzikṅâ birâm molim âiwet.

21 Oi Yesuṅâ mâik nâi âimṅâ a âtâ mun
 zagât muyagezikip. Yakobo sot munṅâ
 Yohane, zet Zebedaiogât nanzatṅâ. Zet
 ibâzikṅoot waṅgâyân tap irâziṅâ kubik
 tarâwe. 22 Yesuṅâ dâzâkoi zorenâk waṅgâ
 sot ibâzikṅâ birâṅaṅgâm molim âiwet.

23 Yesuṅâ Galilaia hânân kamân toren
 toren âim gam mâpâmâpâse namin zâim
 den siṅgi âlip dâzâṅgom ândeip. Oi a

ambân sisi mâsekziṅoot kubikziṅgâm
 ândeip. 24 Yatâ op ândei siṅgiṅâ Siria
 hânân laṅ kârâm ari nâṅgâm a ambân
 sisi mâsek sot wâkeziṅoot sot kin bitz-
 iṅâ mumuṅâ zâkkâren diizingâm gane
 kubikziṅgâm naṅgip. 25 Oi Galilaia
 hânân gâbâ sot kamân bâzagât Yodaṅ
 too nâmbutken tâibân gâbâ sot Yerusalem
 kamânân gâbâ sot Yudaia hânân gâbâ
 sot Yodaṅ too nâmbutken gâbâ, a ambân
 kâmut patâṅâ mindumṅâ moliwe.

5

*Yesuṅâ bâkṅan den siṅgi âlip dâzâṅgoip.
 (Lu 6:20-26)*

1 Yesuṅâ a ambân kâmut patâ ziṅgitṅâ
 bâkṅan zâi tâi arâpṅâ zen um topṅan
 âiwe. 2 Âinetâ siṅgi âlip itâ sâm dâzâṅgoip,
 3 “A nâmbutṅâ umziṅaṅgât nâṅgâne gigin
 opmap, zengât nâṅga sâtâreṅoot uap. Zo
 ziṅâ sumbemân Anutu um topṅan ândibi.
 4 A nâmbutṅâ isem umbâlâ op ândime,
 zengât nâṅga sâtâreṅoot uap. Zen zo
 umâlep kwatziṅgâbap. 5 A nâmbutṅâ
 zâizâiṅâ mân op ândime, zengât nâṅga
 sâtâreṅoot uap. A zo ziṅâ hân patâ
 zi galem upi. 6 A nâmbutṅâ ândiândi
 târârakkât otziṅgi ândime, zengât nâṅga
 sâtâreṅoot uap. Zen gâtâm bonṅâ
 muyagibi. 7 A nâmbutṅâ zen um lâklâk
 op a toren tânzâṅgome, zengât nâṅga
 sâtâreṅoot uap. Zen zo Anutuṅâ zo yatik
 otziṅgâbap. 8 A nâmbutṅâ umziṅ salek
 ândime, zengât nâṅga sâtâreṅoot uap.
 Zen zo Anutu ek ândibi. 9 A nâmbutṅâ
 lumbenṅâṅgât nep tuum ândime, zengât
 nâṅga sâtâreṅoot uap. Zen zo Anu-
 tugât murarâpṅâ sâbi. 10 A nâmbutṅâ
 târârakziṅaṅgât op kâmbamân sot tâk
 namin âibi, zengât nâṅga sâtâreṅoot
 uap. Zen zo sumbemân Anutu um
 topṅan ândibi. 11 A nâmbutṅâ nâgât opṅâ
 a ziṅâ den bâliṅ top topṅâ dâzâṅgom
 zâṅgom molimoli otziṅgâme, zengât
 nâṅga sâtâreṅoot uap. 12 Zen sumbemân
 sâṅgân patâ mimbi, zorat umâlep patâ op
 sâtâre upi. Wangât, Propete a mâruman
 yatik zâṅgom moliziṅgâwe, zorat.”

Nen a zengât sii sot kârâp âsaknjâ yatâ utnat.

(Mk 9:50; 4:21; Lu 14:34-35; 8:16; 11:33)

¹³ “Zen a zengât sii op ândibi. Ka siigât naamjâ buj oi ko dap oindâ naamjâ dum upap? Zo bujâ. Sii bâliñâ zo yatâ mo yatâ orotjâ, zo mân ziap. Sii zo yen hânân lokine giari a ambân zinjâ lânbi.

¹⁴ Oi zen a zengât kârâp âsaknjâ op ândibi. Kamân nâi bak kârep nâin tâi wan mo wannâ mân kwâtepkubap. ¹⁵ Zen kârâp sâumjâ âmanjân mân kwâarakume. Bujâ. Zo tâtatjân pane tâpmap. Oi mirâ kâligen zime, zo âsagezjngâmap. ¹⁶ Zen zo yatâ a zengât âsaknjâ op ândibi. Oi a zen ândiândizinjâ ikne âlip oi sumbem Ibâzinâ sâi âlip kwâkñangâbi.”

Yesu zâk Mosegât gurumin den kumbam mân geip.

¹⁷⁻¹⁸ “‘Mosegât gurumin den sot Propete zengât den kumbam geip,’ nâgât yatâ sâme? Nâ mân kumbam gewan. Nâ zo lubatkât gewan. Den zo bon op kut nâi nâi muyagem nangâbap. Nâ perâkñak dâzângobâ. Mosegât gurumin den murukjâ nâi mân buj upap. Gurumin den zo tâi hân sumbem, zet buj upap. ¹⁹ Oi a nâi, zâk gurumin den murukjâ nâi mân lumjâ a toren yatik upigât dâzângobap, zo ko sumbemân a ândibi, zengât ombeñan a gigiñ op ândibap. Oi nâiñâ ko den zo lum a nâmbut zo yatik upigât sâbap, zo ko sumbemân a ândibi, zengât patâziñ op ândibap. ²⁰ Zorat dâzângua nângânek. Zen gurumin den galem a sot Parisaio a, zen ândiândizinjâ âlip mân ândim walâziñgâm sumbemgât sinji mân upi.”

Gurumin den, zorat topjâ sâip.

(Lu 12:57-59)

²¹ “Sâkurâpziñ zen den itâ dâzângowe, ‘Gâ kâmbam mân kumban. Nâi zâk kâmbam kumbap, denân pambi.’ ²² Ka nâjâ itâ dâzângobâ. Nâi zâk bukuñâ um kuk nângânangâbap, zâk den nepñangât sinji upap. Nâi zâk bukuñâ den bâliñâ dukubap, zo ko a sâtnâ zengât minduminduyân pambi. Nâi zâk bukuñâ den kârok bâliñâ dukubap, zo ko sim kârâpkât sinji upap. ²³ Zorat ko gâ kut nâi nâi

Kembugât sinji pâmbam itâ nângâban, ‘Bukunet kâsâp osetnikñan ziap.’ ²⁴ Zo yatâ nângâm kut nâi zo birâm âi bukugoot den sâi kusik tuumjâ âburem kut nâi zo Kembugât sinji pâmban.

²⁵ Gâ a nâi sot kâsâp op dinzikjâ zo kek kubikpabot. Top likuliku a zâkkâren mân âim kâsagoot den sâi kubikpabot. Yatâ mân otna kâsagandâ den zo top likuliku agâren sâi nângâm kâwali a gakârâpñâ sâi gâ gâsugim tâk namin gâbanbi. ²⁶ Nâ perâkñak dâgobâ. Gâ zoren tapjâ yen mân giban. Kâsaganjât tosa mâkâm nangâm gem gâban.

²⁷ Sâkurâpziñ itâ dâzângowe, ‘Ap ambin, zet mân birâyanjâbap.’ ²⁸ Ka nâjâ ko itâ dâzângobâ. A nâiñâ ambân nâi ek âkñâleñangâbap, zo ko zâk zik ambin zo umjandâ birânanjâbap. Zâk tosa mimbap.

²⁹ Zorat sinjâ nâiñâ bâliñan gâbanbâ sâi sum lâmuñ birâban. Hâlâlu ândim simân geibatkat lañ sinjâ toren sum lâmuñban. ³⁰ Bikâ bongennâ bâliñan gâbanbâ sâi kârâm mânangât pâmban. Sâk hâlâlu ândim sim kârâpkât sinji opatkât lañ bikâ kârâm mânangât pâmban.

³¹ Den sângiñ itâ ziap, ‘Nâi zâk ambinjâ birâbam ekap pindâm molibap.’ ³² Ka nâjâ ko itâ dâzânguan. A nâi ambin birâbap, zo ko zâk târotârozik mânangât tosa patâ mimbap. Ka ambân zo a nâi sot ândeip oi ko tosa zo apñangât mân upap. Oi nâi zâk ambân birâbirâñ zo mimbap, zo ko zâk tosa patâ mimbap.

³³ Zen nânge. Sâkurâpziñ itâ dâzângowe, ‘Gâ Anutu mâteñan den nâi sarâ mân sâban. Kambu mâteñan den nâi sâmjâ lunandâ bonjâ upap.’ ³⁴ Nanjâ ko itâ dâzânguan. Anutu mâteñan den sâsânjâ, zo itâgât birâm nangâbi. Sumbem, zo Anutugât tâtat mâme uap. ³⁵ Hânân kwap sâme, zo itâgât op birâbi. Hân, zo Anutugât kombânjâ. Oi Yerusalem kamânân kwap sâsânjâ, zo itâgât op birâbi. Yerusalem kamân, zo Kambu patâgât kamân. ³⁶ Oi kâukziñan kwap sâsân, zo birâbi. Zen kâukziñ sâmotjâ kâi nâi dukune sumun upap? Mo sumun nâi dukune kâi upap? Yatâ bujâ. ³⁷ Zorat

dinziñâ bonñan sâne bonñâ upap. Buñâ sâne buñâ upap. Den târokwap sâne, zo Satañgâren gâbâ gâmap.”

Hâukâu mân upi.

(Lu 6:29-30)

³⁸ “Den ñâi itâ sâsâñâ, zo nânge, ‘Ñâiñâ sinğâ sum lâmunji gângoot sinğâ sum lâmunban. Ñâiñâ sâtkâ kwâki gângoot sâtnâ hâuñâ kom kwâkâban.’ ³⁹ Nânğâ ko itâ dâzânguan. Zângonâ sâne sâkziñâ mân aņgân kârâbi. Gât ko a ñâiñâ pâlomgâ toren koi toren ñâi pindâna kumbap. ⁴⁰ Oi ñâiñâ gâ sot kâsa op hâmbâgâ kwâkñan mei umñan yatik pindâban. ⁴¹ Oi a ñâiñâ gâ irâñâ mem pânkânogân âi pâmbangât sâi gâñâ târokwap kârebân âi pam gâban. ⁴² Oi a ñâiñâ kut ñâi ñâi nibangât sâi pindâban. Oi yen mem ândim gibat sâi nânğânangâban.”

Kâsarâpziñ buku otziñgâbi.

(Lu 6:27-28, 32-36)

⁴³ “Den ñâi itâ sâsâñâ, zo nânğâme, ‘Gâ bukugâ buku okñangâban, ka kâsağâ kâsa miñangâban.’ ⁴⁴ Ka nânğâ ko itâ dâzângobâ. Kâsarâpziñ buku otziñgâbi. Oi a zângom moliziñgâme, zengât op ninâu sâbi. ⁴⁵ Zen zo yatâ op ândim sumbem Ibâziñangât nan bârarâp bonñâ op ândibi. Zâkñâ yatik sâi maañandâ a orot mâmezij bâliñâ sot âlipñâ aksik âsageziñgâmap. Oi yatik sâi mapñâ a orot mâmezij bâliñâ sot âlipñâ aksik ziñgâmap. ⁴⁶ Zen buku otziñgâme, zorik buku otziñgâbi, zo ko Anutuñâ sângânñâ wan ziñgâbap? Bâliñ mâme a, zen yatâ op ândime, zo ka. ⁴⁷ Zen torerâpziñâ zorik mânganziñgâbi, zorat sângânñâ wan ziñgâbap? Um kâtik a, zen yatâ upme. ⁴⁸ Zorat zen ko walâm sumbem Ibâziñandâ târârak ândimap, zo yatik op ândibi.”

6

Ninâu sânam sâk mâmeyân mân sâbi.

¹ “Zen sinği âlip lumñâ kut ñâi ñâi âlipñâ upme, zo ziñgitne âlip upapkât a mâteyân mân mem ândibi. A mâteyân yatâ op ândine Anutuñâ sângânñâ mân ziñgâbap. ² Zorat gâ a âlip otziñgâm a nâmbutñandâ gek nânğâbigât lâmun mân

waatpan. A sarâñâ, zen mâpâmâpâse namîn sot kamân sombemân a ziñâ sâm âlip kwatziñgâbigât yatâ upme. Nâ perâkñak dâzângobâ. Zen sângânziñâ mârûm mine âkip. ³ Bukugâ ñâi kut ñâi pindâbam tik pindâm bukugâ ñâi mân dukuban. ⁴ Yatâ upan, zo ko orot mâmegâ tik zimbap. Yatâ otna Ibâgandâ kut ñâi ñâi tik ek nânğâmñâ hâuñâ sângânñâ gibap.”

Ninâuğât den.

(Lu 11:2-4)

⁵ “Zen ninâu sânam a sarâñâ, zen yatâ mân upi. Zen mâpâmâpâse namîn sot a minduminduyân ninâu sânam bâbâlan upme, zo ko aņñâ ziñgitpigât yatâ upme. Nâ perâkñak dâzângobâ. Yatâ ziñgitne ko zorâñak sângânziñâ opmap. ⁶ Gâ ko ninâu sâbâ sâm mirâgan zâi hânği doongumñâ Ibâgâ tik ândimap, zâkkâren ninâu sâban. Oi Ibâgâ tigâk kut ñâi ñâi ek nânğâmapñâ bonñâ muyagem gibap.

⁷ Oi zen ninâu lâuyâk mân sâbi. Ninâu sâmñâ târokwap mân sâm âine kârep patâ upap. Um kâtik a, zen ninâu yatâ sâme. A zo ziñâ den donbep sâm arindâ nânğâniñgâbap sâme. ⁸ Gât ko zen a zo zen yatâ mân upi. Zen ninâu mân sâne Ibâziñâ zâk kut ñâi ñâi um nânğânângâziñan ziap, zo kek ek nânğâmap. ⁹ Oi zen itâ sâm ninâu sâbi,

‘Ibâniñâ sumbemân taat, gâgât kutkâ hâlâlu zimbap. ¹⁰ Gâ gamñâ um dâp hân dâp kembu otniñgâban. Sumbemân gâgâren sât lulu ziap, zo yatik hânân nenğâren zimbapkât otniñgap. ¹¹ Gâ sirâm ziren nalem dâpniñan niñgâban. ¹² Nen a zengât tosa biren zo yatik tosaninğâ birâban. ¹³ Top mâsimâsikâyân mân nâmbanban. Bâliñâ mariñangât bikñan gâbâ mâkâniñgâban.’

¹⁴ Zen a zengât tosa birânetâ Anutuñâ yatik tosaninğâ birâbap. ¹⁵ Ka zen a zengât tosa mem ândinetâ Anutuñâ zengât tosa yatik mem ândibap.”

Nalem birâm kendon ândiândigât den.

¹⁶ “Zen nalem birâm kendon ândim si sângânziñ kuk sen sen mân upi. A sarâñâ, zen yatâ upme. A nâmbutñâ, zen nâlem

birâm kendon ândiândizijâ zingitpigât yatâ upme. Nâ perâkñak dâzângobâ. Zen zorat sângânñâ mârûm mine âkap. ¹⁷ Gânâ ko nalem birâm kâukâ kendâm si sângângâ too sanjonñâ ândiban. ¹⁸ Yatâ otna a zinjâ nalem birâm ândiândigâ mân ek nângâbi. Sumbem Ibâgâ tik ândimap, zâk zikñik nângâbap. Oi zâk tik ândim kut ñâi ñâi ek nângâmopñâ sângânñâ gibap.”

Sikumgât âkñâle mân utnat.
(Lu 11:34-36; 12:33-34)

¹⁹ “Zen hângât sikum kut ñâi ñâi donbep mân mindubi. Hângât kut ñâi ñâi kabâtnâ niniñâ sot alâlâgijñâ sot anâ kâmbu mime, zorat nângânetâ mân zâibap. ²⁰ Zen sumbemân kut ñâi ñâi mindum ândibi. Sumbemgât kut ñâi ñâi, zo kabâtnâ mân niniñâ sot mân alâlâgijñâ sot anâ kâmbu mân orotñâ, zorat nângâne zâibap. ²¹ Kut ñâi ñâizijñâ zemabân, zoren yatik umzijñâ pane zemap. ²² Singâ so sâkkangât âsakñâ. Singâ âlip tâi sâkkâ âsakñâ ek ândiban. ²³ Ka singâ bâlijñâ oi ko sâkkâ ñâtâtik upap. Zorat sa nângâne. Umgangât âsakñâ ñâtâtiksâbap, zo ko opon ñâtâtik patâ muyagei kwakmak op ândiban.

²⁴ A kânokñâ a kutâ zagât, zekât kore âlip mân upap. Zâkñâ ñâi buku okñangâm ñâigât âkon upap. Oi zâk ñâi sot pâlatân op ñâi kândâtkubap. Zen yatik Anutugât nep sot kât sikum âkñâlegât nep, zo dap yatâ mâtâkâzijingâm mem ândibi?”

Sâkkât kut ñâi ñâi, zorat mân nângâm kwâkâban.

(Lu 12:22-32)

²⁵ “Zorat torenñâ ñâi zi dâzângua nângâne. Zen ândiândizijangât nângâm itâ mân sâbi, ‘Wan wan mem nem ândinat?’ Mo sâkzijangât nângâm itâ mân sâbi, ‘Wan mo wan lap ândinat?’ Kut ñâi ñâi zorat mân nângâm kwâkâ upi. Zorat zen sânek. Ândiândizijandâ bonñâ mo nalemnâ bonñâ? Sâkzijandâ bonñâ mo sâk pâkenâ bonñâ? ²⁶ Zen nii zingitnek. Nii zen nep mân kârâm kâmitme. Zen nalem mân mindune tâpmap. Oi sumbem Ibâzijandâ nalem muyagem zingâm. Oi dap dap? Zen nii zenğât ombezijân? Bunâ. ²⁷ Oi zen nângânângâzijñâ kâtikñâ

ziap oi ko sânetâ sâkzijñâ kâtigei narâkñâ pânkânok târokwap ândibi? ²⁸ Yatâ orotñâ mân ziabân wangât sâk pâkegât donbep nângâme? Zen pâlijñâ neule hibukñan zemap, zorat topñâ nângâbi. Zâk sâk pâke mân tuumap. ²⁹ Zorat sa nângâne. A kuta Salomo mârûmñan ândeip, zâk sikum patâ sot neule âlip zemñangip. Ka Salomo zâk sâkñâ neulenootñâ neule âlipñâ yatâ zo mân mem ândeip. ³⁰ Oi hibuk bâlonñâ zo irak muyagem mukan âkâm gemap. Anutunñâ sâi neule âlipñâ zo muyagemap. Oi zen dap nânge? Anutunñâ sâk pâke âlip mân muyagem zingâbap? Zen nângâm pâlatânzijñâ lotñâ. ³¹ Zorat zen nângâ kwâkâ op itâ mân sâbi, ‘Nen wan wan nem ândinat. Nen wan wan mem lap ândinat?’ ³² Um kâtik a, zen um nângânângâzijñâ zoren pane zemap. Zen ko yatâ mân upi. Ibâzijandâ wan wangât kwakse, zo nângâm nanğâm. ³³ Zen sumbem Ibâzijangât um topñan ândiândijñâ sot zâkkât mâtâp târârak ândiândijñâ, um nângânângâzijñâ zoren pane zimbap. Zo yatâ utne sâkkât kut ñâi ñâi zingâbap. ³⁴ Zen mukangât nângâ kwâkâ mân upi. Nângâ kwâkâ zo mukangât singi. Sirâm ñâigât kâbâ yâmbât, zo sirâm zorat sinji upap.”

7

Den hâuñâ mân sâm sinjan giban.
(Lu 6:37-38, 41-42)

¹ “Zen a hâuñâ den mân sâm sinjan gibi, zo ko Anutugoot zen yatigâk mân sinzjan giban. ² Zen a hâuñâ den sâm kwâkâzijingâbi, zorat dâp yatigâk Anutunñâ zen sâm kwâkâzijingâbap. Zen a kut ñâi ñâi otzijingâbi, zorat dâp yatik Anutunñâ mâburem zingâbap. ³ Gâ wangât bukugangât sinjan gwapgwap zo ekñâ gikâ sinjan nak sâmbañâ zo mân ek nângat? ⁴ Nak sâmbañâ gikâ sinjan zeî dabângen bukugâ itâ dukuna dâp upap? ‘Gâ nângâna sinjan gwapgwap ziap zo, mem pambâ.’ ⁵ Sarâ a gâ. Kândom gikâ sinjan nak sâmbañâ zo mem pamñâ gwapgwap bukugangât sinjan zeî mem pâna dâp upap.”

⁶ Gâ a nâmbutņâ Anutu kândâtkume, zen sinġi âlipkât kut nâi nâi âlipņâ, zo mân zingâban. Zen wâu bâu yatâ opņâ kut nâi nâi âlipņâ zo birâm âburem gibegât.”

Ninâu sâm ândim kut nâi zo mimbi.
(Lu 11:9-13)

⁷ “Ninâu sâm ândim kut nâi zo mimbi. Kârum ândim bonņâ muyagibi. Hânggiyân kom ândine mirâ mârîņandâ mem pâmbap. ⁸ Nâi zâk ninâu sâm ândim kut nâi memap. Nâi zâk kârumapņâ bonņâ muyagemap. Nâi zâk mâtâbân kom ândei marîņandâ mâtâp mem pâmbap. ⁹ Zengâren gâbâ nâiņâ nanņâ nalemgât sâi kâsaget pindâbap? ¹⁰ Mo zengâren gâbâ nâiņâ nanņâ inangât sâi guk mo mulum pindâbap? ¹¹ Buņâ. Zen a bâliņandâ murarâpziņâ kut nâi nâi âlipņâ yatâ otziņgâme. Oi Ibâziņ sumbemân walâwalâņandâ kut nâi nâi âlipņâ zingâbap. Zen zâkkâren ninâu sâne kut nâi nâi âlipņâ walâm zingâbap.

¹² Zen a ziņâ kut nâi nâi otziņgâbigât otziņgâmap, zorat dâp otziņgâbi. Zorâņâ Mosegât gurumin den sot Propete zengât den zo minduap.”

Mâtâpkât den.
(Lu 13:24)

¹³ “Zen mâtâp pâlâtâņan sumbemân bagibi. Tâmbetagoagoņangât hânggi, zo patâ uap. Oi zorat mâtâpņâ zo ņilip patâ. Zoren a ambân doņbepņâ bagim âime. ¹⁴ Ândiândi kamângât mâtâp, zo pâlâtân. Zoren a ambân bituktâņâ âime.”

Propete sarâņâ, zengât den.
(Lu 6:43-46; 13:25-27)

¹⁵ “Propete sarâņâ, zen holi tobatziņâ râma yatâ ka umziņâ wâu kâtikņâ kâwaliziņoot. Zo nângâm galem ândibi. Zen zengât orot mâmezîņangât sen kwapņâ topziņâ nângâbi. ¹⁶ Bolep sâņgerân bonņâ oi nime? Mo zâlâliyân sam bonņâ oi nime? ¹⁷ Zo buņâ. Nak âlipņan bonņâ âlipņâ âsagemap, ka nak bâliņan bonņâ âlipņâ mân âsagemap. ¹⁸ Nak âlipņan bonņâ bâliņâ mân muyagemap. Nak bâliņan bonņâ âlipņâ mân âsagemap. ¹⁹ Zorat nak nâi zâk

bonņâ âlipņâ mân oi kârâm kârâbân umbi. ²⁰ Nâ zorat op san. A zengât orot mâmezîņ ekņâ topziņ nângâbi.

²¹ Kembuniņâ, Kembuniņâ nonsâme, ka zengâren gâbâ nâmbutņandâ sumbemân mân zâibi. Ibânâ sumbemân, zâkkât den lume, zen ziinġik sumbemân bagibi. ²² Narâk zoren a doņbep patâņâ ziņâ itâ sâm dâtnobi, ‘Kembunâ, Kembunâ, gâgât kutkâ sâm a ambân sinġi âlip dâzâņgowen. Gâgât kutkâ sâm wâke moliziņgâwen. Gâgât kutkâ sâm nep patâ tuuwen.’ ²³ Yatâ sâne nâ itâ sâm dâzâņgobat, ‘Nâ zengât kutziņâ mân nâņgan. Bâliņ mâme a, zen birânim âinek.’ ”

Nângânangâ a sot a kwakmak.
(Lu 6:47-49)

²⁴ “A nâiņâ dinnâ zi nângâm lubap, zâk a nângânangâņoot upap. Zâk a nâiņâ bâkņan mirâņâ kâtikņâ tuugip yatâ. ²⁵ Mirâņâ tuugi tâi map pibâ patâ gam kom osei mirâ zo kâtigem kirip. Lâm kârep esâm tandâ pâi giari sârakoip, zorat kâtigem kirip. ²⁶ Oi a nâi dinnâ zi nângâm birâbap, zâk a kwakmak zi yatâ. A kwakmak nâiņâ mirâņâ too sâtņan tuugip. ²⁷ Mirâņâ tuugi tâi map patâ too uurupņoot takâm koi giligâlaksâm nanġip.”

²⁸ Yesuņâ den zo sâm nanġi a ambân kâmut patâ zen den sâip, zorat nângâne imbaņâ oip. ²⁹ Oi itâ sâwe, “Zâk Kembugât gurumin den zorat galem a, zen walâziņgâm sap.” Yesu zâk imbaņâņootņâ den sinġi âlip dâzâņgoip, zorat yatâ sâwe.

8

Yesuņâ sâk bâlâ a nâi kubikņangip.
(Mk 1:40-44; Lu 5:12-14)

¹ Yesuņâ bâkņan gâbâ gem gâi a ambân kâmut patâ molim âiwe. ² Oi a nâi, sâk bâlâ a, zorâņ um topņan âim gei pindiņsâm itâ sâm dukuip, “Kembu, gâ imbaņâgâ ziap, zorat kubiknibâ sâm âlip kubikniban.” ³ Yatâ sâi Yesuņâ bikņandâ weemņâ sâip, “Nângâgigangât sâkkâ âlip oik.” Sâi zorenâk useņâ soġei sâkņâ âlip oip. ⁴ Yesu zâk yatâ okņangâm sâip, “Gâ zirat sinġi a ambân mân dâzâņgoban. Gâ âi tirik namâ galem a sâkkâ tirâpkuna ikpap. Oi Moseņâ

den sâip, zo lum nii mo zuu nâi Kembangât sinji sâi pâmaban. Sâkkâ âlip uap, zo a ambân ek nângabigât yatâ otnan.”

*Yesunâ kore a nâi kubiknangip.
(Lu 7:1-10)*

⁵ Oi Yesu zâk Kapenaum kamânân zari kâwali a galem a nâinâ zâkkâren gam itâ sâip, ⁶ “Kembu, kore anâ sâknam yâmbât oknangi kin bik bâlin oi mirin zem taap.” ⁷ Yatâ sâi Yesunâ itâ sâi dukuip, “Nâ gam kubiknangâbat.” ⁸ Yatâ dukui kâwali anâ den itâ mâburem dukuip, “Nâ wandâ yatâ, zorat op mirânan mân gâban. Gâ ziren tapnâ yen denâk sâna ari kore anâ âlip upap. ⁹ Nâ a kutâ zengât kore a ândim sâtziñ luman. Oi nâgât ombenan nâgât kore a ândie. Oi zengâren gâbâ nâi âinan sa âibap. Nâi gânan sa gâbap. Kore anâ nâi nep zo tuu sa tuubap.” ¹⁰ Yatâ sâi Yesunâ den zo nângi imbanâ oip. A molim âiwe, zo itâ dâzângom sâip, “Nâ perâknak dâzângobâ. Isirae a zengâren nângâm pâlâtânziñ itâ mân ekman. ¹¹ Zorat itâ dâzângobâ. Hân toren toren gâbâ a donbep mindum Anutugât um topnan Abaram sot Isaka sot Yakobo, zen sot tap sii nalembi. ¹² Oi Isirae a nâmbutnâ mârumbemgât sinji sâi zingâzingânâ, zen ko âknan nâttâtigân âimnâ umbâlâ opnâ isem ândibi.” ¹³ Yesunâ yatâ sâimnâ kâwali a patâ itâ sâi dukuip, “Gâ âi. Nângâm pâlâtânngân bonnâ muyagegibap.” Yatâ sâi zorenâk kore a âlip oip.

A ambân nâmbutnâ mâsekziñoot kubikziñgip.

(Mk 1:29-34; Lu 4:38-41)

¹⁴ Yesunâ Peterogât mirin zâim Petero sibunnâ mâsek kârâpnoot op ze i egi. ¹⁵ Eknâ biknan weegi mâsekñâ buñ oip. Oi ambân zo zaatnâ nalembi om Yesu pindip. ¹⁶ Oi mirâ nâttâksâisâi a ambân wâkeziñoot donbep diizingâm gawe. Diizingâm gane Yesunâ den sâi wâkeziñâ molizingip. Oi a ambân sisi mâsekziñoot zo kubikziñgip. ¹⁷ Yatâ oi Propete Yesaianâ den itâ kulemgoip, zo bonnâ oip, “Zâk lotnâniñ betniñan mem mâsekniñ âkoip.”

*Yesu molinatkat den.
(Lu 9:57-60)*

¹⁸ A ambân donbepnâ Yesugâren gam haamgum kine Yesunâ zingitnâ arâpnâ saru nâmbutken âibigât dâzângoip. ¹⁹ Âinam utne Kembangât gurumin den zorat galem a nâinâ Yesugâren gam itâ sâi dukuip, “Patâ, gâ zoren mo zoren âibâ sâna moligibat.” ²⁰ Sâi ko Yesunâ itâ mâburem dukuip, “Wâu ulin, zen denziñan ândime. Nii zuu, zen hângootziñan ândime. A bonnâ, nâ ko isen korem zo buñâ ândiman.” ²¹ Yesugât arâpnâ, zengâren gâbâ nâinâ itâ sâi dukuip, “Kembu, nângânina âi ibânâ hangum gâbat.” ²² Sâi Yesunâ itâ sâi dukuip, “Gâ birâm molinina mumunâ ziñak hanagonek.”

*Pibânâ Yesu sâtnâ lugip.
(Mk 4:36-41; Lu 8:22-25)*

²³ Yatâ sâi wângâyân zari arâp zâine âiwe. ²⁴ Âim tatne saruyân pibâ patâ gâi saru bâlim kirip. Oi sarunâ wângâ umnan giarip. Yesu zâk uman zem tâip. ²⁵ Zem tâi arâpnâ zen âi mângim dukuwe, “Kembu, betniñan me. Saruyân geinamen.” ²⁶ Sâne itâ sâi dâzângoip, “Nângâm pâlâtânziñ lotnâ, zen wângât umziñ kenngât uap?” Yatâ sâi oksâi zaat pibâ sot saru den dâzâkoi hirinsâi ziwet. ²⁷ Arâpnâ zen zo eknâ imbanâziñ buñ oi itâ sâiwe, “Sâi pibâ sot saru sot kut nâi nâi, zen sâtnâ lume. Zâk a dap yatâ?”

Yesunâ a zagât wâkeziñâ moliziki âiwet.

(Mk 5:1-17; Lu 8:26-37)

²⁸ Oi saru nâmbutken âim Gadara a zengât hânân âi takip. Taki a zagât, zet wâkeziñoot gam Yesu muyagiwet. Zet a mumunâ zengât kwagân gâbâ gawet. Zet kwagân ândim kâwali mem ândeitâ a zen zekât kenngât op gootziñan mân âimarâwe. ²⁹ Zet den yu kaban sâi itâ sâiwe, “Yesu Anutugât nanjâ, wan otningâbam nenngâren gaat? Gâ narâk mân mâte oi sâknam patâ ningâbam gaat?” ³⁰ Oi kârebân bâu kâmut patâ, zen gendâk nem ândiwe. ³¹ Zorat wâkeziñâ Yesu itâ dukuwe, “Moliningâbâ

sâm sângonnângona bâu umziñan geinâ.”
³² Sâne ko itâ sâm dâzânngoip, “Ba âinek.”
 Yatâ sâi a umzikñan gâbâ gam bâu
 umziñan geiwe. Baginetâ bâu zen aksik
 patâ bâkñan gâbâ tembatñan konkonj
 geim denngânân gei mom nanngâwe.

³³ Oi bâu galem a, zinjâ kamânân zâim
 bâu zengât sinji sot a zagât zekât den
 sinji, zo dâzângom nanngâwe. ³⁴ Den sinji
 zo dâzângone a ambân aksik patâ, zen
 Yesu iknam kamânân gâbâ geiwe. Gei
 ekñâ Yesuñâ birâziñgâm âibapkât dukuwe.

9

Yesuñâ a ñâi kubigip.

(Mk 2:1-12; Lu 5:17-26)

¹ Yatâ utne Yesu zâk wangâyân zâim
 zikñâ kamânân âbureip. ² Gâi a kinj bik
 mumuñâ ñâi helân aam pam mem gawe.
 Oi Yesuñâ nângâm pâlatânziñangât topñâ
 ekñâ a zo itâ sâm dukuip, “Nannâ, mân
 kenngât ot. Tosagâ mârûm biran.” ³ Yatâ
 sâi Kembangât gurumin dengât galem a
 nâmbutñâ, zen den zo nângâm umziñan
 itâ nângâwe. “Zâk Anutu hutkum sap. Zâk
 Anutu yatâ op sap.” ⁴ Yatâ nângâne Yesuñâ
 umziñan ekñâ itâ sâm dâzânngoip, “Wangât
 umziñan nângânângâ bâliñâ nângânige?
⁵ Zen dap nânge? Nep ikâ zorânj bâbâlaj?
 Tosa birâbirânj mo sâk kubikkubik? ⁶ A
 bonñâ, nâ hânân ândim tosa gulipku-
 batkât imbanjâ zemnigap. Zorat topñâ
 ikpigât yatâ sâm dukuan.” Yatâ sâmñâ a
 kinj bik bâliñ itâ sâm dukuip, “Gâ zaat isen
 koremgâ mem kamângan âi.” ⁷⁻⁸ Sâi a zo
 zaatñâ kamânñan arip. Oi a ambân kâmut
 patâ, zen ekñâ kâwalizij buñ oi Anutuñâ
 imbanjâ zo a bikñan pâipkât mâpâsem sâm
 âlip kwâkñangâwe.

Yesu zâk bâliñ mâme a zengâren arip.

(Mk 2:13-17; Lu 5:27-32)

⁹ Yesu zâk zobâ âim kât mimiñ a nâ
 muyagenigip, kutnâ Mataio. Nâ kât
 mimiñ namânan ta neknâ itâ dâtnogip.
 “Gâ nâ sot pâlatânj op molini.” Yatâ sâm
 dâtnogi zaatñâ moliwan. ¹⁰ Oi nâ Yesu
 mirânan nalem nimbapkât diim zaria
 kât mimiñ a sot bâliñ mâme a donjbe-
 gamñâ Yesu sot arâpñâ nen sot nalem

ârândân niwen. ¹¹ Yatâ oindâ Parisaio a
 nâmbutñâ, zen niñgitñâ Yesugât arâpñâ
 mâsikâniñgâwe, “Patâziñâ zâk wangât kât
 mimiñ a sot bâliñ mâme a, zen sot tap
 nalem niap?” ¹² Sâne Yesuñâ den zo
 nângâmñâ dâzânngoip, “Sisi mâsek ku-
 bikkubik a, zâk a sâkziñ âlip, zengâren nep
 mân tuumap. Mâsekziñoot, zengârenâk
 nep tuumap. ¹³ Zen ko Anutuñâ den ziap,
 zorat topñâ nângâbi. Den zo itâ,

‘Zuu bâu kom om nibigât mân sâwan.
 Um lâklâk op a buku otziñgâbigât
 otnimap.’

A ziñangât nen âlipñâ sâme, nâ zengât
 buñâ. Nâ bâliñ mâme a diizijga nâgâren
 gabigât sâm gem gâwan.”

Nalem birâm kendon ândiândiñangât sâwe.

(Mk 2:18-22; Lu 5:33-39)

¹⁴ Narâk zoren Yohanegât arâpñâ, zen
 Yesugâren gam itâ sâm mâsikâwe, “Nen sot
 Parisaio a narâk nâmbutñan nalem birâm
 kendon ândimen. Ka gâgât arâpkâ ko
 wangât nalem mân birâm ândime?” ¹⁵ Yatâ
 sâne Yesuñâ itâ sâm dâzânngoip, “A kutâ,
 zâk a ambân gakârâpñoot ândei dabân
 umbâlâ op nalem birâm ândibi? Gâtâm a
 kutâ betziñan mine, nârâk zoren umbâlâ
 op nalem birâm ândibi.

¹⁶ Nen hâmbâ sângiñan, zo hâmbâ
 unakñâ mân pam gârîmen. Hâmbâ
 unakñandâ sângiñâ diigi olonjbapkât yatâ
 mân upmen.

¹⁷ Zen waiñ too unakñâ hâkop sângiñan
 mân gune geimap. Yatâ upi, zo ko waiñ too
 unakñandâ hâkop sângiñâ kunziri hâkop
 sot waiñ ârândânj buñ upabot. Waiñ too
 unakñandâ hâkop unakñan gune giari âlip
 opmabot.”

Yesuñâ Yairo bâratñâ mumuñan gâbâ mângepip.

(Mk 5:22-43; Lu 8:41-56)

¹⁸ Yesuñâ yatâ sâm dâzângom kiri
 mâpâmâpâse namâ galem a ñâi gam um
 topñan pindiñsâm dukuip, “Bâratnâ irabot
 zi muap. Diigiga âi sâkñan weenandâ âlip
 op zaatpap.” ¹⁹ Yatâ dukum ari Yesu zâk
 zaat sâi arâpñâ zâk sot Yairo molim âiwen.

²⁰ Mâtâbân arindâ ambân nâi gâip. Ambân zo gilâm gem ândei kendon patâ kiin zagât oip. Ambân zorân kândâtjan gamnâ Yesugât hâmbâ murukjan weegip. ²¹ Ambân zo umjandâ itâ nângip, “Hâmbânjik weemjâ âlipnâ upat.” ²² Yesunâ puriksâm ambân zo ekjâ sâip, “Bâratnâ, gâ mân kenjât ot. Nângâm pâlâtân kwatnigat, zorat op âlip uat.” Yesunâ yatâ sâi zorenâk ambân zo âlip oip.

²³ Oi Yesu zâk âimjâ galem agât mirin zâimjâ girâp kwamit nângip. A ambân donjêp patâ, zen girâp isem tarâwe. ²⁴ Yesunâ nângâm itâ sâm dâzânjoip, “Zen zaat geim nanjâne. Ambân zâk mân muap. Zâk yen uman zem taap.” Yatâ sâm dâzânjoi girânjanjâwe. ²⁵ Sâi a ambân kâmut patâ zo geim nanjâne kâmbârânjâ zeibân âim bikjan gâsui mumujan gâbâ zaarip. ²⁶ Oi zorat den sinji hân zoren denân denân âragum nanjâwe.

A sinzik bâpsâsânj sot a wâkenjoot kubikzîngip.

²⁷ Oi Yesu zâk kamân zo birâm ari a sinzik bâpsâsânj zagât, zet molimnâ den kâtik sâm den sâwet, “Gâ Dawidigât kiunnâ, nekât umgâ bâlij oik.” ²⁸ Oi âimjâ mirin zari a zagât zet zâkkâren zaritâ mâsikâzikâm sâip, “Sinzikjâ kubikpatkât imbanjâ zem-nigap, zo nângabot?” Oi zet sâwet, “Oj, Kembu, net nângâgiget.” ²⁹ Yatâ sâitâ sinzikjan weemjâ sâip, “Nângâm pâlâtânzikjanjât bonjâ muyagezikik.” ³⁰ Sâi zorenâk sinzikjâ ânângârip. Oi Yesunâ mân sâbobotkât den kâtikjâ itâ sâm dâzâkoip, “Zet zirat sinji a ambân mân dâzânjogabot.” ³¹ Oi a zagât, zet den zo nângâmjâ âim lanj dâzânjom nanjitâ sinji zo hân dâp lanj kârâm arip. ³² Oi zet aritâ zorenâk a nâi wâkenjoot Yesugâren diim gawe. Zâk wâkenjâ okjanji kopa oip. ³³ Yesunâ wâke zo molei a zo den sâip. A ambân kâmut zoren tarâwe, zen zo ikne imbanjâ oi sâwe, “Isirae nenjâren mârûm kut nâi itâ zo mân âsagei igâwen.” ³⁴ Parisaio a zinjâ ko Yesugât itâ sâwe, “Wâke zenjât patâzinjandâ

imbanjâ pindâm mam okjanji wâke molizîngâmap.”

Nep a kâruziŋgâm sâip.

³⁵ Oi Yesu zâk yatâ opjâ kamân patâ sot mâik aksik ândim nanjip. Oi mâpâmâpâse namâ dâp zâim Kembu um topjan ândiândiŋanjât den dâzânjom a ambân sisi mâsekziŋoot kubikziŋgâm ândeip. ³⁶ Yesunâ a ambân kâmut patâ zo zîngitjâ umjâ nângip. Zâknâ zîngiri râma galem anjâ bujâ yatâ gulipmalip ândine zîngirip. ³⁷ Oi zorat arâpnâ den sumbuŋâ nâi itâ sâm dâtnânjoip, “Kâlamân bonjâ donjêp ziap, ka nep a ko bituktâ. ³⁸ Zorat nep marijâ zâkkâren ninâu sâne nep a muyagem sângonzânjoi nebân bagim kâlamân bonjâ mem ândibi.”

10

Yesu arâpnâ kutziŋâ.

(Mk 3:13-19; Lu 6:12-16)

¹ Yesunâ arâpnâ kiin zagât nângonsâi gâindâ wâke molizîngânatkât sot sisi mâsek kubikziŋgânatkât imbanjâ niŋip. ² Aposolo kiin zagât, nenjât kutniŋâ itâ. Kândom Simonj kutjâ nâi Petero, munjâ Andrea, Zebedaiojât nanzatjâ Yakobo sot munjâ Yohane. ³ Pilipo sot Batolomaio, Toma sot kât mimiŋ a nâ, kutnâ Mataio, Yakobo Alipaiogât nanjâ sot Tadaio. ⁴ Simonj Zelote sot Yuda, Karioto kamânân gok. Yuda zâk ândim Yesu tirâpzânjoi gâsuwe.

Yesunâ arâpnâ nep diŋ sâm zîngip.

(Mk 6:7-13; Lu 9:1-5)

⁵ Yesunâ arâp kiin zagât, nen sângonnânjom sâip, “Zen hân nâin mân âibi. Samaria zenjât kamânân mân zâibi. ⁶ Isirae a kâmurân gâbâ râma yatâ gulipmalip ândiândiŋ, zo zenjârenâk âibi. ⁷ Âim sinji âlip itâ sâm dâzânjom ândibi, ‘Anutugât um topjan ândinatkât narâk mâte uap.’ ⁸ Sisi mâsek kubikziŋgâbi. Mumunâ mângizîngâbi. Sâk bâlâ kubikziŋgâne âlip upi. Wâkeziŋoot molizîngâbi. Oi Anutuŋâ kut nâi nâi sângân buj zîngip, yatigâk zenjoot a otziŋgâbi.

⁹ Kât patâ mo mâik mân mem âibi.

¹⁰ Mâtâpkât irâ mân mem âibi. Hâmbâ

zâgât mân mem âibi. Kipâke buņ, sot tân mân mem âibi. Bet bâsaņâk âibi. Nep a zen nalem mot sâņgân buņâ zingâne dâp upap.

¹¹ Kamân patâ mo mâigân takâm mirin tâtat mâme upi, zorat topziņâ sâm mâsikâziņgâbi. A nâigât ek nâņgâne âlip oi zâkkât mirin zâim tâtat mâme op tap ko kamân zo birâm âibi. ¹² Mirâziņan zâim itâ sâm dâzâņgobi. ‘Um lumbenâ zengâren zimbap.’ ¹³ Oi mirâ mariņandâ ândei dâp oi dinziņâ zâkkâren bonņâ upap. Ka mirâ mariņandâ ândei mân dâp oi lumbenâ dinziņangât bonņâ âburem ziiņan gâbap. ¹⁴ Oi mirâ kamân nâin birâziņgâm dinziņangât âkonziņgi kinziņan gwapgwap lânne gei birâziņgâm âibi. ¹⁵ Nâ perâkņak dâzâņgobâ. Den kubikkubik narâkņan Anutuņâ Sodom sot Gomora kamân mâirâp, zen hâuņâ mem gei kwap otziņgâbap. Ka kamân zorat a, zo ko hâuņâ mem zâi kwap otziņgâbap.”

Kâmbamgât den.

¹⁶ “Nâņgâne. Râma wâu hulin zengât oserân mân sâņgonzâņgozâņgoņ, zo nâņâ ko zen sâņgonzâņguan. Zorat zen a sarâ buņâ, nâņgânâņgâziņoot târârak ândibi. ¹⁷ Zen a ziņ tâmbetzâņgobegât gasâziņ kârâm ândibi. A zen den sâsâņ namin diiziņgâm âibi. Mâpâmâpâse namâziņan zâmbamņâ lapitziņgâbi. ¹⁸ Oi zorigâk buņâ. Zen nâgât a ândie, zorat opņâ a kutâ zengâren diiziņgâm âine den nep tuubi. Oi zen zengât mâteziņan kinņâ a kutâ sot hân nâin gokņâ nâgât topnâ sapsun zingâbi. ¹⁹ Zen a kutâgâren zâmbane den dap sâni sâm mân nâņgâm kwâkâ upi. Narâk zoren den sâbi, zo Kaapumņâ ziņgâbap. ²⁰ Yatâ otziņgi den sâne zo zengât den mân upap. Ibâziņangât Kaapum umziņan pâmbap, zâkkât den upap.

²¹ Narâk zoren âtânâ nâiņâ munņâ sâi kumbi. Oi ibâ nâiņâ sâi nanņâ kumbi. Oi nan bârat, zen ibâ mam kâsa otziņgâm sâne zâņgobi. ²² Kutsiņginangât op a donjbeņâ zengât um kâlak nâņgâziņgâbi. Oi nâi zâk den siņgi âlip mem kâtigem kinbap, zâk narâk âki sumbem kamânân bagibap. ²³ Zen kamân nâin ândinetâ

zâņgom moliziņgânetâ kâmân nâin âibi. Nâ perâkņak dâzâņgobâ. Isirae kamân dâp tap ariap, zo âine mân âki a bonņâ nâ takâbat.”

Yesu okņangâwe, zo yatik otriņgâbi.

(Lu 12:2-9)

²⁴ “Ekap namin kateņņâ a kwâkâm pindâmap, zâk mân walâmap. Kore aņâ a patâņâ mân walâmap. ²⁵ Ekap namin kateņņâ patâņangât holi zorik mei dâp upap. Kore âņâ patâņangât holi zorik mei dâp upap. Bâliņ mâme a, ziņ nâgât Bezebulu sâwe. Sâm bâliņ kwatniwe yatik mâte pirik mem zâi kwap otziņgâbi. ²⁶ Zorat sa nâņgâne. A zo zengât op mân keņgât upi. Kut nâi nâi tik ziap, zo zemņâ mân zimbap. Kut nâi nâi kwârakukun, zo zemņâ mân zimbap. Zo aksik mâbâlakņem naņgâbi. ²⁷ Nâ nâtigân den tik dâzâņgoman, zo a kâmut zengât mâteziņan sapsubi. Den halop dâzâņgowan, zo sombemân kin dâzâņgobi. ²⁸ Sâkziņik zâņgobi, zengât mân keņgât upi. Zen um dâpziņ mân tâmbetkubi. Nâigât keņgât upi. Sâkkâ sot um dâpkâ ârândâņ sim kârâbân gâbanbapkât imbanâ zemņangap, Anutu, zâkkât keņgât op ândibi.

²⁹ Nii sâmbâlâle, zâk sâņgânņâ patâ buņâ. Kât kuriņâ mâik kânok pam zagât mimban. Oi Ibâziņandâ mân nâņgi ko dap op sâmbâlâle nâi gei kumbap? ³⁰⁻³¹ Anutu zâk a zengât kâukziņ sâmotņâ zorat teņgâņâ nâņgâm naņgâmap. Zorat zen keņgâtziņ buņ ândibi. Zen sâmbâlâle yatâ buņâ. Zen a. Anutu zâk zengât umņâ patâ kinmap.”

Aņâ siņgi âlipkât hâuņâ minat.

(Lu 12:51-53; 14:26-27)

³² “Nâi zâk a ambân zengât mâteziņan sâm âlip kwatnibap, zâk yatigâk nâņâ sumbem Ibânaņgât mâteņan sâm âlip kwâkņangâbat. ³³ Nâi zâk a ambân zengât mâteziņan kwâimbânigi zâk nâņâ yatigâk sumbem Ibânaņgât mâteņan kwâimbânaņgâbat.

³⁴ Zen nâgât itâ mân sâbi, ‘Zâk lumbe muyagibapkât geip.’ Nâ lumbenâ buņâ, kâmbam âbâņgubapkât gewan. Nâ

kâsâpzângobatkât gem gâwan. Zen dinnangât op kâsâpagom ândibi. ³⁵ Zorat nanjâ sot ibânjâ, zet kâsâpagobabot. Bâratnjâ sot mamjâ, zet kâsâpagobabot. Iranjâ sot sibunjâ, zet kâsâpagobabot. ³⁶ A nâi zâkkât kiņ topņan gâbâ kâsa okņangâbi. ³⁷ Oi nâi zâk umjâ ibâ mamzik zet sot pâlâtâņ op nâ sot bituk pâlâtâņ upap, zâk zo nâgât siņgi mân op ândibap. Nâi zâk umjâ murarâp zen sot pâlâtâņ op nâ sot bituk pâlâtâņ upap, zâk yatik nâgât siņgi mân ândibap. ³⁸ Oi nâi zâk zikjâ poru nakjâ mân lum nâgât mâtâp lânjap, zâk zo yatik nâgât siņgi mân upap. ³⁹ Nâi zâk ândiândiņâ anġan kâri gulipkuņangâbap. Oi nâi zâk nâgât opņâ hânân ândiândiņâ birâm ândiândiņ âlipņâ muyagibap.”

Yesugât opņâ buku otziņġâbi.
(Mk 9:41)

⁴⁰ “A nâiņâ zen galem otziņġâbap, zâk zo yatik kore otnibapņâ sânġonnogip yatik okņangâbap. ⁴¹ Nâi zâk Propete a nâi on galem okņangâbap, zâk Propetegât dâp yatik sânġân mimbap. Nâi zâk a târârakņâ galem okņangâbap, zâk a târârakņangât dâp sânġân mimbap. ⁴² Nâ perâkņak dâzângobâ. Nâiņâ a gigiņâ zengâren gâbâ nâgât siņgi ândiap, zo too paten aam pindâbap, zo ko sânġânņâ buņ mân zim-bap.”

11

Yohane arâpņâ zen Yesugâren âiwe.
(Lu 7:18-35)

¹ Yesuņâ arâpņâ kiin zagât den dâtnângom nanġâm kamân nâin siņgi âlip dâzângobam arip.

² Yohane tâk namin tap Kristonâ nep tuugip, zorat siņgi nângâm arâp den mâsikâbigât sânġonzânġoi Yesugâren âiwe.

³ Yesugâren âimjâ itâ sâm mâsikâwe, “Mârumņan Propete a, ziņâ a nâi gâbapkât sâwe, zo gâ mo nâigât mambât ândinat?”

⁴ Sâne Yesuņâ itâ sâm dâzânġoip, “Zen âburem âimjâ kut nâi nâi ek nâņge, zorat siņgi Yohane dukubi. ⁵ Sen nâtatikņâ sinziņ ânâņġâtsap. Kinziņ bâliņâ mâtâp lân âim ge. Sâk bâlâ a sâkziņ âlip uap.

Kindapziņ bâpsâsân, zo den nâņge. Mu-muņandâ zaatse. A ambân kanpitâ, zen lâunan gâbâ den siņgi âlip nâņge. ⁶ Nâi zâk nâgât nâņgi mân âkon upap, zâkkât nâņga sâtârenġoot uap.”

⁷ Oi Yohanegât arâp, zen âburem âine Yesuņâ a ambân zâk sot ândiwe Yohanegât topņâ itâ sâm dâzânġoip, “Zen mirâ kamân âtânjan, a mân ândiândiņan wan iknam âiwe? Gerâ nâi pibânjâ koi âim gam kiri iknam âiwe? ⁸ Mo a nâi hâmbâ neulenġoot iknam âiwe? Zen nâņge. A hâmbâziņ neulenġoot, zen a kutâ zengât mirin tapme. ⁹ Mo zen Propete nâi iknam âiwe? Zorat nâ dâzânġua nâņġânek. Zen a igâwe, zo Propete nâmbutņâ zengât dâp buņâ. Zâk tobat nâi. Nâmbutņâ zo walâziņġap. ¹⁰ A zorat den kulem nâi itâ ziap,

‘Nâņġâ. Nâgât kore a nâi sânġongua kândom otgibap.

Zâkņâ mâtâpkâ kârâm kubikpap.’

¹¹ Nâ perâkņak dâzânġobâ. Ambân zengâren gâbâ âsagiwe, nâmbutņâ zengâren gâbâ nâiņâ Yohane mân wâlâp. Ka a gigiņâ nâiņâ Anutu um topņan ândibapņâ, zâk walâbap. ¹² Yohane too sanġon nep topkwâip, narâk zoren gâbâ a ambân donjap, zen sumbengât siņgi upigât kâtigiwe. Oi a kâwaliziņġootņâ sumbem kamân zo baginam kâtigie. ¹³ Propete a sot Mose, zen zorat den kânņan sâm kulemgum gane Yohanegâren âkip. ¹⁴ Den zi umziņâ gâsui nâņġânâ sâm, nâņġânek. Elia gâbapkât sâwe, zorat bonņâ Yohane gâip. ¹⁵ Nâi zâk kindapņootņâ den zi nâņġâbap.

¹⁶ A kâmut zi, waniņ zen sot dâpkwap sâbâ? Zen katap yatâ. Katap ziņâ ek birâ, nâņġâm birâ upme. A ambân kâmut zi zo yatâ. Katap, zen kamân sombemân tap bukurâpziņ itâ sâm dâzânġome, ¹⁷ ‘Kep meindâ wangât mân kue? Nen umbâlâ kep meindâ wangât mân isie?’ ¹⁸ Yohane zâk nepņâ topkwap too kâtik sot nalem birâm ândei ekņâ sâwe, ‘Zâk wâkenġoot ândiap.’ ¹⁹ A bonņâ nâņâ gamņâ nalem sot too nia nekņâ itâ sâme, ‘Iknek. A zi kât mimiņ a sot bâliņ mâme a, zengât buku. Waiņ sot nalem nem mân birâmap.’ Ka

sa nângânek. Anutugât nângânângâ bon asâgem topnâ mem kâkñan kwâpmap.”

*Yesunâ Galilaia a zengât girem sâip.
(Lu 10:13-15)*

²⁰ Narâk zoren Yesunâ kamân nâmbutken nep tuugi ekñâ umziñ mân melânâwegât den topkwap sâm topziñ itâ sâm muyageip, ²¹ “Yei, Koraziñ mâirâp, Yei, Besaida mâirâp, zengâren nep patâ kulem top top muyageip. Kulem yatâ zo Tiro sot Sidon kamânân muyagei sâi zen mârumñan isem umbâlâ opñâ umziñ melânbe. ²² Zorat dâzângua nângânek. Tiro Sidon kamân mâirâp, zen den kubikkubik narâkñan hâuñâ diim gei otziñgâbap. Zen ko hâuñâ mem zâi pam otziñgâbap. ²³ Kapenaum mâirâp, zen dap upi? Sumbemân zâibi? Buñâ. Zen sim kârâbân kâbakñeziñgâbap. Zengâren kulem top top muyageip. Kulem zo Sodom sot Gomora kamânân muyagei sâi kamân zo mân buñ op narâk ziren tok tâpap. ²⁴ Zorat dâzângua nângânek. Den kubikkubik narâkñan Sodom kamân mâirâp, zen hâuñâ mem gei kwap otziñgâbap. Zen ko hâuñâ mem zâi kwap otziñgâbap.”

*Yesunâ Ibânâ sâm bâbâlan kwâkñangip.
(Lu 10:21-22)*

²⁵ Narâk zoren Yesunâ Kembangâren den itâ sâip, “Ibâ, hân sot sumbem mariñâ, gâ âlip opmat. A ziiñâ nângânângâziñangât nângâne zâizâiñ opmap, zo diñgâ tik kwatziñgâmat. Ka a umziñan giginâ upme, zen ko diñgâ sâm muyageziñgâmat. Oi nâ zorat sâm âlip kwatgigan. ²⁶ Kembu, gâ yatâ muyagem âibapkât nângâna âlip oip.” ²⁷ Ninâu yatâ sâmñâ arâpñâ nen itâ sâm dâtnângoip, “Ibânâ, zâk kut ñai ñai nâgât siñgi sâm bitnan pam nançip. Umnan den sot nângânângâ ziap, zo mân nânge. Ibânâ zâk zikñik nângap. Oi Ibânangât umñan den sot nângânângâ ziap, zo mân nânge. Nâ ninik nângan. Oi nâñâ a nâmbutñâ Ibânangât topñâ sâm muyageziñga âlip nângâm kwâkâbi.”

Yesunâ diiniñgâbap.

²⁸ “Kut ñai ñai yâmbâtnâ tuum kâbâ yâmbât sot sâknam nângâm ândime, zen aksik nâgâren gane gâsuziñga um sâkziñâ

sânduksâbap. ²⁹ Nâ umnandâ mulun op giginâ op ândimangât nâgâren gane nep arândânñ tuum ândinat. Oi um dâpziñandâ lumbenâ muyagem ândibap. ³⁰ Nâ sot kin nep tuutuun, zo bâbâlan. Nâgât nep, zo bâbâlan.”

12

*Yuda zengât kendongât den.
(Mk 2:23-28; Lu 6:1-5)*

¹ Narâk zoren Yesunâ kândom otniñgi kendonân kâlamân obândiwen. Âimñâ arâp nen tepniñangât opñâ segoñ keet namuñ niwen. ² Yatâ oindâ Parisaio a, ziñ zo ekñâ Yesu dukum sâwe, “Ek. Arâpkâ ziñ kut zo ue, zo kendonân mân orotñâ.” ³ Sânetâ itâ sâm dâzângoip, “Dawidi sot arâpñâ, zen tepkât opñâ urâwe, zo sâlâpkum nângâme mo buñâ? ⁴ Zâk Kembu Anutugât namâ zo zâim nalem hâlâlu sâsânâ, zo mei niwe. Nalem zo zâk sot arâpñâ niwe. Zo mân orotñâ. Namâ galem ziiñik nimbigât sâsân. ⁵ Anutugât gurumin den ekabân den itâ sâlâpkum nângâme? Tirik namâ galem a, zen Yuda zengât kendonân tirik namin âim nep tuum gurumin den zo kume, zorat tosanâ mân opmap. ⁶ Zen Kembangât namâ zo hâlâlu sâme, Ka nâñâ ko dâzângua nângânek. Nâ mâteziñan kinzan, nâ walâwalân. Namâ zo giginâ. ⁷ Anutugât den kulem ñai itâ ziap,

‘Bâu zuu kom om nibigât mân sâwan. Um lâklâk op a buku otziñgâbigât otnigap.’

Zen den zirat topñâ nângâm sâi a tosaziñ buñâ den lan ñai mân dâzângobe. ⁸ A bonñâ, nâ kendongât mariñâ op ândian.”

*Yesunâ kendonân a ñai kubigip.
(Mk 3:1-6; Lu 6:6-11)*

⁹ Yatâ sâmñâ zobâ âim mâpâmâpâse namin zarip. ¹⁰ Zoren a ñai tâip. Zâk bikñâ humutñik. Oi a ziñâ Yesu mâsikâm sâwe, “A kendonân kubikziñgâziñgân, zo orotñâ mo mân orot?” ¹¹ Sâne Yesunâ lâuziñan mem itâ sâm mâsikâziñgip, “Zengâren gâbâ a ñaiñâ râmanâ kânok lâmân giari ko kendongât op birâbap? Yatâ mân upap. ¹² Râma zâk yenñâ. A zen ko bonñâ, zorat

kendonân âlip orotnâ.” ¹³ Yatâ sâmñâ a zo itâ sâm dukui, “Bikâ tântân pa.” Sâi biknâ tântân pâi âlip op toren yatâ oip. ¹⁴ Yatâ oi Parisaio a, zen zo eknâ âimñâ zâk dap yatâ kunat sâm den âraguwe.

Yesugât den sâsân, zo bonñâ oip.

¹⁵ Yesunâ den zo nângâm kamân zo birâm nâin arip. A donbep patânâ molinetâ kubikzingâm nanjip. ¹⁶ Zen zâkkât topnâ zo a ambân mân dâzângobigât den sâm kâtigeip. ¹⁷ Yatâ oi Propete Yesaianâ mârurnan Anutugât den kulengoip, zo bonñâ oip. Den zo itâ,

¹⁸ “Zen nannâ iknek. Nâ zâk gâsum sâlâpkuan. Zâk nannâ âlipnâ. Zâkkât umnâ kinmap. Nâ Kaapumnâ pinda beknan mei hân toren toren a zengâren den kubikkubiknâ sâm hanpâmbap. ¹⁹ Zâk den sârek mân sâbap. Kamân sombemân mân kwamitagoi nângâbi. ²⁰ Gerâ âbâbângum, zo mân kârâm mânângât pâmbap. Oi kârâp tirâp mân biri bâpsâbap. Yatâ op nep tuum ândim den târârak sâm kubikmubik oi târârak op kâtigem zimbap. ²¹ Yatâ oi a ambân hân toren toren, zen zâkkât kutsingnan târokwapî.”

Yesunâ wâke nâi moleip.

(Mk 3:20-30; Lu 11:14-23; 12:10)

²² Nârâk zoren wâkenâ a nâi oknanji kopa op sin bâpsâsân op ândei Yesugâren diim âiwe. Âine Yesunâ a zo kubigi sinâ ânângâri eknâ den sâip. ²³ A ambân kâmut kirâwe, zen zo eknâ imbanâziñ buñ oi itâ sâwe, “Dawidigât kiun gâbapkât sâsânâ, zo zi mot nâi.” ²⁴ Sâne Parisaio a, zinâ den zo nângâm itâ sâwe, “Zo sarâ. Wâke zengât a kutâ kutnâ Bezebulu, zâknâ mam oknanji wâke molizingâmap.”

²⁵ Zen yatâ sâne Yesunâ umzinan eknâ itâ dâzângom sâip, “Hân nâigât a, zen kâsa utnetâ hânziñ zo kwamen zimbap. Oi kamân nâigât a mo mirâ nâigât a, zen kâsa utne mirâ kamânziñ buñ upap. ²⁶ Satân sot arâpnâ, zen kâsa

utnetâ nepziñâ dap yatâ kâtigem zimbap? ²⁷ Zen nâgât itâ sâme, ‘Bezebulunâ mam oknanji wâke molizingâmap.’ Oi zengât narâpziñâ nâinâ mam otziñgi wâke molizingâme? Sarâziñngât topnâ zo narâpziñandâ muyagibi. ²⁸ Nâ ko Anutugât Kaapumnâ mam otnigi wâke molizingâman. Anutugât um topnan ândiândigât narâknâ mâte otziñgi mân nânge.

²⁹ A nâi, zâk mirânan kâwali op tâi dap yatâ a nâinâ zâim sikum beknan mimbap? Yatâ buñâ. Kâwali a zo komnâ kiñ bik saam pamnâ sikumnâ âlip beknan mimbap.” (Yesunâ den zo Satangât op sâip.)

³⁰ Yatâ sâmñâ itâ sâip. “Nâi zâk buku mân otnibapnâ, zâk kâsa otnibap. Nâi zâk nepnâ mân galem upapnâ, kandanbap.

³¹ Zorat dâzângua nângânek. Bâlinâ top top sot den sumunnâ top top, zorat tosa birâbirân ziap. Ka nâi zâk Tirik Kaapum sâm bâliñ kwâpap, zâkkât tosa birâbirân mân ziap. ³² Nâi zâk a bonñâ nâ sâm bâliñ kwatnibap, zâkkât tosa âlip gulipkubap. Ka nâi zâk Tirik Kaapum sâm bâliñ kwâpap, zo ko tosanâ hânân sot Sumbemân mân gulipkubap.

³³ Zen nak nâigât âlipnâ sâm bonnanngât yatik âlipnâ sâbi. Mo nak nâigât bâlinâ sâm bonnanngât yatigâk bâlinâ sâbi. Nak zo bonnanndâ nak topnâ sâm muyagemap.

³⁴ Zen mulumgât kiurâp. Bâlinandâ wan den âlipnâ sâbi. Umzinan kut nâi nâi zemap, zo yatik lâuzinan kopgâmap. ³⁵ A târâraknândâ umnan gâbâ den âlipnâ kopgâmap. A nâi nângânângâ bâlinâ, zâkkât umnan gâbâ den bâlinâ kopgâmap. ³⁶ Nâ dâzângua nângânek, Den kubikkubik narâknan den sarâ top top, zorat hâunâ Anutunâ zingâbap. ³⁷ Den sâmât, zorân topkâ sâm muyagei gâsu gobap. Mo den sâmât, zorân topkâ muyagei birâgibap.”

Yesu kulem top topkât dukuwe.

(Mk 8:12; Lu 11:29-32)

³⁸ Yatâ sâm dâzângoi Kembugât gurumin den zorat galem a sot Parisaio a nâmbutnâ, zen itâ mâburem dukuwe, “Patâ, top lâkulâku kulem nâi tuuna âsagei iknâ.” ³⁹ Sânetâ itâ sâm dâzângoip, “A

kâmut zi orot mâmeziñâ bâliñâ sot Kembugât den birâbirâñ. A yatâ zorâñ top lâkulâku kulemgât sâme. Zen kulem ñai mârâtnâ buñâ. Propete Yonagâren muyageip, zo yatâ muyagei ikpi. ⁴⁰ Yona zâk sirâm karâmbut saru zuu patâgât umñan gei zeip. Zo yatigâk a bonñâ, nâ sirâm karâmbut hân umñan zimbat. ⁴¹ Zorat ko den kubikkubik narâkñan Niniwe kamân mâirâp, zen gam a kâmut zi zeñgât topziñ sâne hâuñâ yâmbâtnâ patâ mimbi. Wangât, Niniwe kamân mâirâp, zen Yonâñ den girem dâzâñgoi nâñgâm umziñâ melâñawe, zorat. Na sa nâñgânek. Nâ zi kinzan, nâ Yona wâlan. ⁴² Oi ambân kutâ hân torengen gâbâ Salomogâren gâip, zâk yatik den kubikkubik narâkñan kâmut zi zeñgât tosaziñ sapsubap. Wangât, ambân zorâñâ hân kêrebân gâbâ gam Salomogâren den nâñgânâñgâ bonñâ mimbam gâip, zorat. Oi nâ zi kinzan, nâ Salomo wâlan. Zen wangât op nâgât den birâme?”

Wâke, zâk gebâkñan puriksâm a tâmbetkubap.

(Lu 11:24-26)

⁴³ “Wâkeñâ a umân gâbâ takâm gam hân a mân ândiândiñan âi ândim tâtat mâmeñâ kêrubap. ⁴⁴ Kârurnâ sâbap, ‘Nâ mirânâ birâm gâwan, zoren âibâ.’ Sâmñâ âburem âi ikpap. Egi mariñâ buñâ, sanjon kubikkubikñâ. ⁴⁵ Yatâ ekñâ âim wâke bukurâpñâ nâmburân zagât, zikñâ dâp buñâ, bâliñ kâtikñâ, zo sâi ga mirâ zorenâk tâtat mâme upi. Oi a zo mârurn bâliñâ ândeiñâ bet bâliñ op kwâtâtibap. Bâliñ mâme a kâmut zi, zeñgâren yatik muyag-ibap.”

Yesugât mam murâpñâ.

(Mk 3:31-35; Lu 8:19-21)

⁴⁶ Yesu zâk den yatâ sâm dâzâñgom kiri kândâtziñan Yesugât mam murâpñâ, zen gam den dukunam mambât kirâwe. ⁴⁷ Mambât kinetâ a ñaiñâ Yesu itâ sâm dukuip, “Nâñgâ. Mamgâ murâpkâ, zen den dâgonam kândâtziñan ga kinze.” ⁴⁸ Sâi Yesuñâ itâ sâm dukuip, “Mam murâpnâ waniñ ziñâ?” ⁴⁹ Yatâ sâmñâ arâp kirâwe, zeñgâren bikñâ pamñâ itâ sâm dâzâñgoip, “Ziñgitnek. Mamnâ murâpnâ

zi te. ⁵⁰ Sumbem Ibânangât sâtnâ nâñgâm lume, zen ko nâgât mamârâpnâ mun garâpnâ ue.”

13

Keet maamaandijgât den.

(Mk 4:1-9; Lu 8:4-8)

¹ Sirâm zoren Yesuñâ mirin gâbâ gem saru sâtnan âi tâip. ² Âi tâi a ambân kâmut patâ zâkkâren mindune ziñgit wangâ ñain zarip. Oi zâk wangâyân tâi a ambân donbep patâ, zen sagân kirâwe. ³ Zen sagân kinetâ den sumbuñâ top top sâm dâzâñgoip. Ñai ko itâ sâip, “Nâñgânek. A ñaiñâ keet maandijbam nebân arip. ⁴ Âi maandiñi keet nâmbutñâ mâtâbân gei zei nii ziñâ ga niwe. ⁵ Oi keet nâmbutñâ hân siñitñan gei zeip. Zoren hân mâiktârâ kwâkñanâk, zorat kek takip. ⁶ Ândânâ kêrep mân giari mañâ egi hâlâlâñsâm moip. ⁷ Keetñâ nâmbutñâ hibuk osetñan gei zeip. Gei zemñâ kâmñâ taki hibukñâ kwârakoipkât moip. ⁸ Keet nâmbutñâ ko hân âlipñan gei zem bonñâ donbep âsageip. Topñâ ñaigât keetñâ 1 handeret. Topñâ ñaigât keetñâ 60. Topñâ ñaigât 30. Bonziñâ yatâ âsageip. ⁹ Zorat ñai zâk kindapñootñâ den zi nâñgâbap.”

Yesuñâ den sumbuñangât sâm dâzâñgoip.

(Mk 4:10-12; Lu 8:9-10)

¹⁰ Den yatâ sâm dâzâñgoi arâpñâ nen um topñan gam mâsikâm sâwen, “Gâ wangât den sumbuñâ dâzâñgomat?” ¹¹ Sâindâ zâkñâ itâ dâtnâñgoip, “Anutu um topñan bagibagiñâ, zorat den sumbuñâ ziññâ nâñgâm kwâtâtibigât sâsân. A nâmbutñâ, zen buñâ. ¹² Ñai zâk den nâñgânâñgânâ, zo mem ândei Anutuñâ târokwap pindâbap. Oi nâñgânâñgâ patâ upap. Ka ñai zâk den nâñgânâñgâ pindip, zo mân mem ândei beknan mimbap. Oi yen ândibap. ¹³ A nâmbutñâ, zen sinziñâ ekñâ mân ek kwâtâtibi. Oi kindapziñandâ den nâñgâm mân nâñgâm kwâtâtibi. Zorat op den sumbuñâ dâzâñgoman. ¹⁴ Oi mârurnñan Propete Yesaianâ kânñan den sâip, den zo bonñâ uap. Den zo itâ,

'Kindapziñandâ den nângânângâ, zo nângâbi. Ka umziñandâ ko mân nângâm kwâtâtibi. Sinziñandâ igikñâ, zo ikpi. Ka zorat topñâ, zo mân ek kwâtâtibi. ¹⁵ A ambân kâmut zi, zen um kâtik. Kindapziñ bâpsâsân. Sinziñandâ mân ek kwâtâtibi. Umziñandâ mân nângâm kwâtâtibi. Umziñ mân melânje ko nâ dap yatâ kubikziñgâbat?'

¹⁶ Zen ko sinziñâ âlip ikme. Kindapziñ âlip nângâme. ¹⁷ Zorat zengât nânga âlip uap. Nâ perâkñak dâzângobâ. Mârumñan Propete sot a târârakñâ donjep, zen kut ñâi ñâi zen ek nângâme, zo ek nângânam osimñâ mân ek nângâwe."

Keet maamaandin, zorat topñâ sâm dâzângoip.

(Mk 4:13-20; Lu 8:11-15)

¹⁸ "Oi zi keet maamaandin den, zorat topñâ dâzângua nângânek. ¹⁹ Keetñâ mâtâbân gei zeip, zorat dâp a nâmbutñâ ândime. Zen sinji âlip nanngâne umziñan mân giari bâlinâ mariñandâ gamñâ zo bekñan memap. ²⁰ Keetñâ hân sinjitñan gei zeip, zorat dâp a nâmbutñandâ ândime. Zen sinji âlip nângâm âkñâlem ândime. ²¹ Umziñan ko ândânâ mân gâsuipekât narâk pânkânok mem ândine sâknam mo zângom tâk namin pâpan, zo âsagei kektâ lorem birâme. ²² Keetñâ hibuk kwâkñan gei zeip, a nâmbutñâ zen yatâ ândime. Zen sinji âlip zo nângâmñâ sâkkât kut ñâi sot kât sikumgât âkñâle op ândine umziñan bon mân âsagei bonñâ buñ op gukupitñâ upap. ²³ Keetñâ hân âlipñân gei zeip, zo a nâmbutñâ zo yatâ ândime. Zen den sinji âlip nângâm umziñan gei mem ândime. Oi ñâigâren bonñâ 1 handeret, ñâigâren 60, ñâigâren 30. Bonñâ yatâ âsagemap."

Nebân hibuk takip, zorat den.

²⁴ Yesuñâ den sumbuñâ ñâi itâ sâm dâzângoip, "Sumbemgât den sinji âlip, zorat mâtâp zi itâ. A ñâinâ nepñan âi keet maandenip, zoren dâpkwap sâbâ. ²⁵ Keetñâ maandinâ ari a uman zine narâk zoren kâsanâ gam hibuk keetñâ maandinâ arip. ²⁶ Oi keet zo takâm bon upâ sâi hibuk ârândân takâwe. ²⁷ Oi kore

a, zen zo ekñâ nep mariñâ dukum sâwe, 'Patâniñâ, gâ nepkan keet âlipñâ maandenin. Oi Hibuk zo waniñ gâbâ takap?'

²⁸ Mâsikâne sâip, 'Kâsa ñâinâ maandeni âsageip.' Yatâ sâi mâsikâwe, 'Nen âi sâmbum panâ?' ²⁹ Sâne itâ dâzângoip, 'Buñâ. Zen hibuk sâmbum kâmñâ zo sâmbubegât birâbi. ³⁰ Zo yenâk zim-babot. Oi bonñâ mimiñ narâk oi nep a itâ sâm dâzângobat, "Kâdom zen hibuk zo sâmbum buran saam kârâbân umbi. Bet ko bonñâ âlipñâ mine mirânan zâibap." ' "

Wakum sot sii dangât, zekât den.

(Mk 4:30-32; Lu 13:18-21)

³¹ Den sumbuñâ ñâi itâ sâm dâzângoip, "Sumbemgât den sinji âlip, zorat mâtâp, zo wakum keetñâ yatâ. A ñâinâ keetñâ zo nepñan pâip. ³² Keetñâ zo mâiktârâ. Keetñâ nâmbutñâ zengât ombeziñan. Zo kâmñâ takâm zâim walâziñgâm nak patâ opmap. Oi nii zen gam bâranñan pam tapme."

³³ Oi den sumbuñâ ñâi itâ sâm dâzângoip, "Sumbemgât den sinji âlip, zorat mâtâp, zo sii dangât naamñâ yatâ. Ambân ñâinâ naleman sii dangât zâtki giari naleman aksik naam op nanjip."

Nebân hibuk takip, zorat topñâ.

³⁴ Yesuñâ den dâzângoip, zo sumbuñik dâzângoip. Den muyap mân sâm muyagem dâzângoip. ³⁵ Yatâ oi Propete a ñâinâ den sâip, zo bonñâ oip. Den zo itâ, "Lâunan den sumbuñâ top top muyagei sâbat. Hân muyageibân gâbâ den tik zeip, zo sâm muyagibat."

³⁶ Yesuñâ a ambân zâmbari âine mirin zarip. Zâi tâi arâpñâ nen zâimñâ dukum sâwen, "Kâlamân hibuk muyageip, den sumbuñâ zorat topñâ sâna nângânâ."

³⁷ Dukoindâ itâ sâm dâtnângoip, "A keet âlipñâ pâip, zo a bonñâ nânâ pârawan.

³⁸ Nep, zo han patâ zi. Keet âlipñâ, zo sumbemgât sinji a ambân kâmut.

³⁹ Hibuk, zo bâlinâ mariñâ, zâkkât kâmut. Kâsa zâk nebân hibuk keetñâ maandinip, zâk Satañ. Bon mimiñ narâkñâ, zo hâuñâ mimiñ narâkñâ. Nep tuutuun a, zen sumbem a. ⁴⁰ Hibuk sâmbum kârâbân uwe, zo yatigâk hâuñâ mimiñ narâkñan

âsagibap. ⁴¹⁻⁴² A bonnâ, nânâ kâwali arâpnâ sângonzângua a ambân zenngâren gâbâ bâliņ mâme a ambân sot gurumin den kukunâ a ambân, zo gâbârezingâm kârâp tâmbânjan zâmbane geibi. Zen zoren umbâlâ op isem ândibi. ⁴³ A târârak zen ko Ibâziņangât um topņan âsakņoot maa yatâ âsagem ândibi. Nâi zâk kindapņootņâ den zi nângâbap.”

Kune kinsagât den.

⁴⁴ “Sumbemgât den sinġi âlip mâtâp, zo itâ. Kune kinsa nâi hibukņan tik ze i a nâi zoren âi muyageip. Muyagemņâ umâlep patâ nângâm kwârakum âi kut nâi nâi tâkņangip, zo pam kât mem nanġâm hân zo kwâlip.”

Kunegât den sumbuņâ.

⁴⁵ “Sumbemgât sinġi âlip mâtâp, zo itâ. A nâi kunegât kârum ândeip. ⁴⁶ Kârum ândim kune nâi tipņan kurum, zo muyageip. Muyagemņâ kut nâi nâi gakâņâ, zo a zo pindi kune zo zâkkât oip.”

Saru zuu irâ, zorat den sumbuņâ.

⁴⁷ “Sumbemgât sinġi âlip, zorat mâtâp, zo inġangât irâ yatâ. A zen irâ zo saruyân pane giari zuu topņâ topņâ piksâwe. ⁴⁸ Piksâne sâmbune âkņan zarip. Oi inġan niniņâ, zo wanġâyân parâwe. Mân niniņâ ko birâm pane saruyân giarip. ⁴⁹⁻⁵⁰ Narâk patâ mâte oi ko zo yatâ muyagibap. Narâk zoren sumbem a, ziņâ a hânņâ hânņâ kâsâpzângomņâ bâliņ mâme a minziņgâm kârâp patin zâmbane geibi. Zoren umbâlâ op isem ândibi.”

⁵¹ Yatâ sâmnâ mâsikâniņgip, “Zen zo aksik nângâm nanġe mo buņâ?” Sâi niņâ sâwen, “Nen nângâm nanġen.” ⁵² Sâindâ dâtnânġoip, “Zen dinnâ nângâm kwâtâtemņâ sinġi âlipņangât mâtâp nângâm kwâkâbi. Zen mirâgât mariņâ yatâ opņâ kabâņan gâbâ kut nâi nâi âlip sângiņâ sot unġakņâ lândim pambi.”

Nasarete kamânân Yesu kândâtkuwe. (Mk 6:1-6; Lu 4:16-30)

⁵³ Yesu zâk den sumbuņâ top topņâ zo sâm nanġâm mirâ kamân zo birâm arip. ⁵⁴ Âi kamânņan Nasarete, zoren âi takâm mâtâmâpâse namin zâim den sinġi âlip

sâm dâzânġoi a zen nângâm imbanâziņ buņ oi sâwe, “Zâk nângânângâ zot imbanâ zo waniņ gâbâ muyageip. ⁵⁵ Nen topņâ nângen. Zâk mirâ tuutuun a nanġâ. Mamņâ Maria. Murâpņâ kutziņâ Yakobo, Yose, Simoņ sot Yuda. ⁵⁶ Garâpņâ nen sot ârândân ândien. Zâk kut nâi nâi zi ikâ zoren muyageip?” ⁵⁷ Zen yatâ nângâm kwakņâ zâkkât nângâne geip. Oi Yesuņâ sâm dâzânġoip, “Propete a nâi zâk kutsiņgiņâ hân torenġen laņ kârâm ari kamârâpņâ sot torerâpņâ, zen zâkkât nângâne gei birânangâme.” ⁵⁸ A zen umziņ angân kârâwegât Yesuņâ kamân zoren kulem top top doņbep mân tuugip.

14

Herodeņâ sâi Yohane kuwe.

(Mk 6:14-29; Lu 3:19-20; 9:7-9)

¹ Nârâk zoren a kutâ Herode, zâk Yesugât sinġi nângip. ² Sinġi zo nângâmņâ a sâtnâ gakârâpņâ itâ sâm dâzânġoip, “Nâ itâ nângan. Yohane too sanġonziņgip, zâk mumuņan gâbâ zaat kâwaliņoot ândiap.”

³ Den zo yen mân sâip. Mârumņan Herode zâk munġâ Pilipogât ambân bekņan meip, kutņâ Herodia. Ambân zâkkât opņâ sâi Yohane kiņ bik saam tâk namin pane zeip. ⁴ Wangât, Yohaneņâ den itâ dukuip, zorat, “Gâ ambân zo mein, zo mân orotņâ.” ⁵ Oi Herodeņâ Yohane kumbam nângip. Ka a ambân ziņâ Yohanegât nângâne Propete op ândeip, zorat keņgât op birip. ⁶ Oi Herode âsaâsagiņ narâk oi omo nâne patâ utnam utne Herodiagât bâratņâ, zâk Herode sot a sâtnâ tarâwe, zenġât mâteyân kep ândei Herode ek âkņâlem itâ sâm dukuip, ⁷ “Nâ den zi sâm kâtigian. Gâ wan mo wangât sâna gibat.” ⁸ Oi ambân zâk mamņandâ den dukui itâ sâip, “Yohane too sanġon nep tuugip, zâkkât gânduņ kom mânânġâtņâ kâukņâ hâkobân pam mem ga ni.”

⁹⁻¹¹ Yatâ sâi a kutâ zâk nângâm pârâkpâip. Nânġi mân dâp oip. Ka zâk a sâtnâ zenġât mâteziņan sâm kâtigeip, zorat op zo bon upapkât nep a sângonzânġoi Yohane tâk namin tâi gânduņâ kârâm mânânġât kâukņâ hâkobân pam mem ga Herodia bâratņâ pindâwe. Ambân zo

memnâ mamnâ pindip. ¹² Yohane kune moi arâpnâ zen gamnâ kâmbârânâ mem hangumnâ âi Yesu den sinji dukuwe.

Yesunâ a 5 tausen nalem zinjip.
(Mk 6:31-44; Lu 9:10-17; Yo 6:1-13)

¹³ Yesunâ den sinji zo nângâm wangâyân zâim hân a mân ândiândinjan, zoren ândibam arip. Ari a ambân donbep patâ kamân nâin nâin gâbâ, zen sinjinâ nângâm saru sâtñan âim muyagiwe. ¹⁴ Yesunâ wangâyân gâbâ gemnâ a ambân kâmut zo zinjgitnâ umnâ nângâmñâ a ambân sisi mâsekziñoot, zo kubikziñgip.

¹⁵ Yatâ op ândei mirâ oi Yesugât arâpnâ niñâ dukum sâwen, “Zi a mân ândiândinjan ândeindâ mirâ nâtiksâbâmap. Gât ko a ambân zâmbana kamânân âim nalem muyagibi.” ¹⁶ Sâindâ Yesunâ itâ sârnâ dâtnânngoip, “Wangât âibigât se? Zinâ nalem zinjgânek.” ¹⁷ Yatâ sârnâ dâtnânngoi sâwen, “Nen zi nalem bâtnâmbut sot saru zuu zagât mem ândien. Nen nalem nâmbutnâ buñâ.” ¹⁸ Sâindâ Yesunâ itâ sârnâ dâtnânngoip, “Nalem zo nâgâren mem ganek.”

¹⁹ Yatâ sârnâ a dâzânngoi hibuk luatnâ tap âiwe. Yesunâ nalem bâtnâmbut sot saru zuu zagât, zo mem sumbemân egi zari sâiwap sârnâ namuñ arâpnâ niñgi niñâ kâsâpkum a zinjgâwen. ²⁰ A pisuk nem âkon urâwe. Oi buputnâ zeip, zo meindâ irâ kiin zagât piksâip. ²¹ A nalem niwe, zo tenjâzinâ 5 tausen yatâ. Ambâ murarâpzinâ mân sâlâpzânngowen.

Yesu saru kwâkñan lân lân arip.
(Mk 6:45-52; Yo 6:15-21)

²² Yatâ opñâ Yesunâ arâpnâ sâi wangâyân zâi saru nâmbutken âinam âiwen. Yesu zâk a ambân zâmbari âibigât zoren tâip. ²³ Oi a ambân zâmbari âinetâ zâk zikñik ninâu sâbam bâkñan zari. Yatâ op ândei nâtiksâi zâk zikñik zoren ândei. ²⁴ Wangânâ âim saru tânâmñan takip. Oi pibâ patâ zâk âiwenân gâbâ gam saru kunziri wangâ mem kâbakñei âinam osiwen. ²⁵ Mirâ hanjâsâgât Yesunâ saru kwâkñan lân lân ga muyageniñgip. ²⁶ Zâk zo yatâ gâi arâp niñâ eknâ kenjâtñinâ op wâke gaap sârnâ den kâtik kambânâwen.

²⁷ Yatâ oindâ den itâ sârnâ dâtnânngoip, “Umziñ diim geik. Zi ninak gaan. Mân kenjât utnek.” ²⁸ Sâi Peteronâ sâtñan mem itâ sâip, “Kembu, ninak gaan sârnâ too kwakñik lân gabâ.” ²⁹ Sâi Yesunâ sâip, “Ga.” Sâi Peteronâ wangâyân gâbâ geim saru kwâkñan Yesugâren arip. ³⁰ Peteronâ âim tâi pibâ patâ nâi gâi kenjât op geibam op Yesu konsâm sâip, “Kembu, gâ gâsuni.” ³¹ Sâi zorenâk Yesunâ gâsum sâip, “Gâ wangât nângâm pâlâtânngâ lotnâ oi um zagât uat?” ³² Yatâ sârnâ gâsui wangâ kâligen kopgâtâ pibâ hirinsâip. ³³ Oi a wangâyân tarâwen, nen Yesu um topñan âi pindiñsâm sâwen, “Gâ perâkñak Anutugât nannâ.” ³⁴ Oi saru nâmbutken âimñâ Genesarete hânân takâwen. ³⁵ Zoren a zen Yesu eknâ den pane kamân nâin nâin ari a ambân sisi mâsekziñoot diizingâm zâkkâren gawe. ³⁶ Oi zen Yesu itâ dukuwe, “Nângâna hâmbâgâ murukñan gâsum mâsekziñ buñ upap.” Yatâ urâwe, zorânâ sâkziñâ âlip op nanjip.

15

Kut nâi nâi niniñandâ a um mân sumunkomap.

(Mk 7:1-23)

¹ Narâk zoren Yerusalem kamânân gâbâ Parisaio a sot Kembangât gurumin den galem a, zen Yesugâren gam mâsikâm sâwe, ² “Arâpkâ, zen wangât sâkurâpniñ zengât den kom bitzinâ mân too sanjon nalem mem nime?”

³ Yatâ sârnâ mâsikâne Yesunâ itâ sâip, “Zen ko wangât ziñâ sâkurâpziñangât den lum Anutugât den kume? ⁴ Anutugât den itâ ziap, ‘Gâ ibâ mam sâtzik lum hurat kwatzikâban. Oi nâi zâk ibâ mam den bâliñâ dâzâkobap, zâk mân ândibap. Zâk kune mumbap.’ ⁵ Zen ko itâ sârnâ, ‘Nâi zâk ibâ mam itâ dâzâkobap, “Kut nâi zikâbam, zo Anutugât sinji sârnâ paan.” Zâk zo yatâ opñâ on galem mân otzikâbab.’ ⁶ Zen yatâ opñâ Anutugât den birâne giari sâkurâpziñangât den zorik lum ândime. ⁷ Sarâ a, zen. Zengât op Propete Yesaianâ Anutugât den itâ sârnâ kulemgoip, ⁸ ‘A kâmut zi lâuziñandik mâpâsenime. Umziñandâ ko birânime. ⁹ Oi den

bonḡagât hâuḡâ a ziiḡ den sâm kwâkâyaḡgâme. Zen lâuziḡandik mâtâsenime. Nâ zorat nânḡa yen opmap.’”

¹⁰ Yesu zâk zo yatâ sâm dâzâḡgom a ambân sâi gane itâ dâzâḡgom sâip, “Nâ den dâzâḡgua nânḡâm kwâtâtineḡ. ¹¹ Kut ḡâi ḡâi nine geimap, zo mân sumunkomap. Ka lâuziḡan ḡâbâ kopḡâmap, zorâḡâ sumunkomap.”

¹² Yatâ sâi arâpḡâ niḡâ zâkkâren âim mâsikâm sâwen, “Den yatâ zo sâna Parisaio a zen nânḡâm bâliḡ kwatgige, zo nânḡat?” ¹³ Sâindâ sâip, “Nebân kut ḡâi zo sumbem Ibânandâ mân kâmerip, zo sâmbum nanḡâbap. ¹⁴ Zen yen birâziḡḡneḡ. Parisaio zen sinziḡ ḡâtâtikḡâ. Zengât mâtâp kândom a sen bâpsâsâḡ zagât diiḡḡâm âibabot, zo ko mâtâp tâpâkum ârândâḡ lâmân geibabot.”

¹⁵ Sâi Peteroḡâ itâ sâm dukuip, “Den sumbuḡâ dâzâḡguat, zorat topḡâ sâna nânḡânâ.” ¹⁶ Sâi Yesuḡâ dâtnânḡoip, “Zen tok um nânḡânânḡâziḡ mân pâronsâi ândie, mo dap? ¹⁷ Topḡâ itâ mân nânḡe? Anḡâ kut ḡâi ḡâi nine tep kâmbозиḡan giari mem kubigi mâtâpḡan geimap. ¹⁸ Ka umziḡan ḡâbâ den bâliḡ top top lâuziḡan takâmap, zorâḡâ ko umziḡ sumunkomap. ¹⁹ A umân ḡâbâ kut ḡâi ḡâi kop ḡâmap, zo itâ. Nânḡânânḡâ bâliḡâ, âkḡâle nep, kâmbam ku, kâmbu konda, den sarâ, ambân mem birâbirâḡ sot den sumunḡâ. ²⁰ Kut ḡâi ḡâi yatâ, zorâḡ sumunkomap. Oi bet mân saḡon kut ḡâi ḡâi nine, zorâḡâ mân sumunkomap.

Kanaan ambân ḡâiḡâ Yesu konsâm mâtâseip
(Mk 7:24-30)

²¹ Oi Yesu zâk kamân zo birâm Tiro sot Sidoḡ kamân zagât, zo zengâren arîp. ²² Zengâren ândei Kanaan hânân gokḡâ ambân ḡâi gam Yesu konsâm sâip, “Kembu ḡâ Dawidigât kiunḡâ, nânḡat umḡâ bâliḡ oik. Bâratnâ, zâk wâkeḡâ mâte pirik okḡanḡâmap.” ²³ Yatâ sâi Yesuḡâ nânḡâm den hâuḡâ mân dukuip. Yatâ oi arâpḡâ nen zâkkâren gam dukum sâwen, “Ambân zo molina arik. Zâk kândâtniḡan den sâm gaap.” ²⁴ Sâindâ dâtnânḡoip, “Nâ

Isirae kâmut râma yatâ gulip op ândime, zo zengârâk sâḡgonnogi gem ḡâwan.” ²⁵ Sâi ambân zorâḡ um topḡan âi siminḡâ liim pindiḡsâm sâip, “Kembu, ḡâ laḡ betnan me.” ²⁶ Yatâ sâi ko itâ sâm dukuip, “Katep zengât naleḡ betziḡan mem wâu ziḡḡâziḡḡâḡ, zo mân dâp upap. Nâ Isirae a kâmut, zengât gem ḡâwan.” ²⁷ Sâi ambân zo itâ sâip, “Kembu zo âlip sat. Oi marirâpziḡandâ naleḡ nem tatne gwapḡwap gei wau zen laḡ nime.” ²⁸ Yatâ sâi Yesuḡâ dukum sâip, “O ambân nânḡâm pâlatânḡâ patâ, sat zorat dâp muyagegigik.” Sâi zorenâk bâratḡâ âlip oip.

Yesuḡâ a doḡbep kubikziḡḡip.
(Mk 7:31-37)

²⁹ Yesu zâk hân zobâ âbureḡ gam Galilaia saru sâtnḡan âim bâkḡâ ḡâin zâi tâip. ³⁰ Zâi tâi a ambân kâmut patâ zâkkâren mindum gawe. Zen sâkziḡâ gigiḡâ, sinziḡ bâpsâsâḡ, kin bitziḡ bâliḡâ, kopa sot sisi mâsekziḡoot diiziḡḡâm Yesuḡât um topḡan zâmbane kubikziḡḡip. ³¹ Yatâ oi kopa, zen dinziḡâ sâwe. Kin bitziḡ bâliḡ, zen mâtâbân âim gawe. Sâkziḡ gigiḡândâ âlip urâwe. Sinziḡ bâpsâsâḡandâ sinziḡ igâwe. Oi a ambân kâmut, ziḡâ zo ekḡâ nânḡâne imbanḡâ oi itâ sâwe, “Nen Isirae a kâmut nenḡât Anutu mâtâsinâ.”

Yesuḡâ a 4 tausen naleḡ gumuziḡḡip.
(Mk 8:1-10)

³² Yesuḡâ arâpḡâ sâi ḡâindâ itâ sâm dâtnânḡoip, “Nâ a zengât umnâ nânḡan. Zen nâ sot ândine sirâm karâmbut oi tepkât mue. Oi naleḡ buḡâ sâḡgonzânḡoindâ âi mâtâbân tâmbetagoḡegât umnâ girem uap.” ³³ Sâi arâpḡâ niḡ itâ sâwen, “Nen hân a mân ândiândiḡan ândim naleḡ ikâ ḡâbâ mem a kâmut zi ziḡḡindâ nine dâp upap?” ³⁴ Yatâ sâindâ Yesuḡâ mâsikâniḡḡâm sâip, “Zengâren naleḡ dabutâ ziap?” Sâi niḡâ sâwen, “Naleḡ nâmburân zagât sot saru zuu zagât mo karâmbut ziap.” ³⁵ Oi Yesuḡâ nânḡâm sâi a ambân zen mindum hânân ge tarâwe. ³⁶ Yatâ utnetâ Yesu zâk naleḡ nâmburân zagât sot saru zuu, zo mem sâiwap sâm namuḡ arâp niḡḡi kâsâpkum

a ambân zingâwen. ³⁷ Nen zingindâ a ambân aksik nem âkon urâwe. Oi buputnâ tap arip, zo sânduindâ irâ nâmburân zagât piksâip. ³⁸ Nalem niwe, a zo 4 tausen yatâ. Ambâ murarâpziņ mân sâlâpzângowen. ³⁹ Yesuņâ a ambân zâmbari âine zikņâ waņgâyân zâim Magadaņ hânân âi takip.

16

Yesuņâ kulem nâi tuubapkât sâne kwâkâziņgip.

(Mk 8:11-13; Lu 12:54-56)

¹ Parisaio a sot Sadukaio a, zen Yesugâren gam mâsikâm sâwe, “Gâ sâna top lâkulâku kulem nâi âsagei iknâ.” ² Sâne dâzângom sâip, “Mirâ nâtiksâbâ sâi sumbem kuriņkoi sâme, ‘Muka maa upap.’” ³ Mo haņsâi sasa mem dooņgubap, zo ko map gâbap sâme. Sarâ a, zen. Sumbemgât tobatnâ ekņâ nângâme. Ka nâgât topnâ ko mân nângâm kwâtâttime. ⁴ A ambân ândi mâmanziņ bâliņâ, zen kulem tobat nâi iknat sâme. Zen kulem nâi uņakņâ buņâ. Yonaņâ Niniwe a umziņ melâņbigât kulem yatâ oip. Narâk ziren Yona kulem oip zo yatâ nâņâ muyagia ikpi.”

Parisaio a sot Sadukaio a, zengât girem dâzângoip.

(Mk 8:14-21)

⁵ Oi arâpņâ nen nalemgât nelâmnângoip Yesu sot saru nâmbutken arindâ Yesuņâ itâ sâm dâtnângoip, ⁶ “Zen Parisaio sot Sadukaio a zengât sii dangât nalemziņan mân pam om nimbi.” ⁷ Yatâ sâm dâtnângoip nen kwakņâ itâ sâm ârâguwen, “Nalem zeî birâm gen, zorat dâtnâņguap.” ⁸ Yatâ sâindâ Yesugât kindapņan giari nângâm itâ sâm dâtnângoip, “O nângâm pâlâtâziņ lotņâ. Zen wangât nalem birâm ge, zorat âragum te?” ⁹ Kut zo orâwan, zo mârum nelânzângoip mân nâņge? Nâ nalem bâtnâmbut zorâņâ a 5 tausen ziņga nem âkon utne buputnâ sândune irâ dabutâ piksâip? ¹⁰ Nalem nâmburan zagât, zorâņ a 4 tausen ziņga nem âkon utne buputnâ sândune irâ dabutâ gei piksâip? ¹¹ Nâ nalemgât mân dâzâņguan. Zo wangât mân nângâm kwâtâtie? Parisaio a sot Sadukaio a, zengât sii dangât nalemziņan

mân pam nimbi.” ¹² Arâpņâ nen den yatâ nângâm kwâtâtem sâwen, “Zâk sii dangât pam niniņangât sap, zo Parisaio sot Sadukaio den sâsâziņangât op sap.”

Peteroņâ Yesugât topņâ sâm muyageip.
(Mk 8:27-30; Lu 9:18-21)

¹³ Kaisarea kamân a kutâ Pilipoņâ sâi tuuwe. Yesu zâk âi zo mâte upam arâp dâtnângom sâip, “A ambân, zen a bonņâ nâgât nâi sâme?” ¹⁴ Sâi niņâ dukum sâwen, “Nâmbutņandâ Yohane too saņgon nep tuugip sâme. Nâmbutņandâ Elia sâme. Nâmbutņandâ Yeremia mo Propete a nâi sâme. Gâgât yatâ sâme.” ¹⁵ Yatâ sâm dukoinđâ mâsikâniņgip, “Ka ziņâ ko nâgât nâi sâme?” ¹⁶ Mâsikâniņgi Simoņ Peteroņâ sâip, “Gâ Anutu ândiândiņ mariņangât nanņâ. Bâliņan gâbâ mâkâniņgâban. Gâ Kristo.” ¹⁷ Sâi Yesuņâ itâ sâm dukui, “Simoņ, Yonagât nanņâ, gâgât nâņga sâtârenoot uap. Nâņgânâņgâ zo agâren gâbâ mân muyagegigap. Zo sumbem Ibânandâ sâm muyagem gigip. ¹⁸ Zorat dâgoga nâņgâ. Gâgât kutkâ Petero (niņ denân ko Kât). Oi nâņâ kât zorat kwâkņan a ambân kâmut gakârâpnâ zâmbansa simgât imbanâņandâ mân walâziņgâbap. ¹⁹ Oi nâ sumbem mâtâp konkoniņâ gibat. Oi hânân saasaanâ nep tuuna sumbemân bonņoot upap. Oi hânân olaņolaņņâ nep tuuna sumbemân bonņoot upap.” ²⁰ Yatâ sâmņâ arâpņâ den kâtikņâ dâtnângom sâip, “Nâ Kristo ândian, zorat den a ambân mân dâzâņgobi.”

Yesu momņâ zaatpap, zorat den kâņjan sâm muyagem ziņgip.

(Mk 8:31-9:1; Lu 9:22-27)

²¹ Narâk zoren Yesuņâ topkwap kut nâi nâi gâtâm âsagibap, zorat arâp sâm muyagem niņgip. Oi Yesuņâ Yerusalem kamânân zari galem a sot tirik namâ galem a sot Kembugât gurumin den zorat galem a, ziņâ kut nâi nâi sumunņâ okņangâm kune mom sirâm karâmbut zem zaatpap, zorat diņâ dâtnângom naņgip. ²² Dâtnângoip Petero zikņik diim âimņâ kwâkâņangâm sâip, “Kembu, Anutuņâ galem otgigi kut nâi yatâ zo

mân âsagegibap.” ²³ Sâi puriksâm Petero itâ sâmb dukuip, “Satan, gâ siriksâm âi. Gâ mâtâp doongubâmat. Den sat, zo Anutugâren gâbâ buñâ. Zo a den.”

Yesu molimoliñgât den.

²⁴ Narâk zorenâk Yesuñâ târokwapñâ arâp itâ sâmb dâtnânngoip, “Zen nâ moliniñâ sâmb um sâkziñgât den birâm poru nakziñ lum nâgât mâtâp, zo lânbi. ²⁵ Zen ândiândiziñ angân kârane zo ko gulipzângobap. Ka zen nâgât op ândiândiziñ birâne muyageziñgâbap. ²⁶ Zen hângât kut ñâi ñâi, zorik mem ândine ândiândiziñâ buñ oi wan âlipñâ muyageziñgâbap? Zen dap yatâ ândiândiziñ suup mei târokwap ziñgâbap? ²⁷ Nângânek. A bonñâ, nâ Ibânangât neule âsakñoot âsagem sumbem arâpnâ diiziñgâm gem gam a aksik patâ ândi mâmanziñgât dâp hâuñâ ziñgâbat. ²⁸ Nâ perâkñak dâzângobâ. A zi kinzeyân gâbâ nâmbutñandâ mân munetâ a bonñâ nâ gem kembu patâ op tâka nikpi.”

17

Yesuñâ holi tobat ñâi oip.

(Mk 9:2-13; Lu 9:28-36)

¹ Yesu zâk sirâm nâmburân kânok ândim Petero sot Yakobo sot munñâ Yohane, zen ziñjik diiziñgi bâkñan zâiwe. ² Oi zoren Yesu zâk mâteziñan kinñâ tobat ñâi oip. Oi si sângânñâ maa yatâ âsageip. Hâmbânâ kâukom âsakñâ yatâ âsagem nanñip. ³ Oi Mose sot Elia, zet zorenâk âsagem kin Yesu sot den den urâwe. ⁴ Yatâ utnetâ Peteronñâ Yesu itâ sâmb dukuip, “Kembu, mat ñâi ziren ândien. Zorat nângâna ziren silep karâmbut tuuga, gâgât ñâi, Mosegât ñâi, Eliagât ñâi.”

⁵ Yatâ sâmb kiri sasanâ âsakñoot gem kwâtepzânngoip. Oi sasa kâligen gâbâ den ñâi itâ gâip, “Zi nannâ âlipñâ. Umandâ gâsumap. Zen diñâ nângâm birañbi.” ⁶ Oi arâpnâ zen den zo nângâm sângânziñ hânân gei tutukum kenñgât op sânm sânsân urâwe. ⁷ Yatâ utne Yesuñâ zengâren âim weeziñgâm sâip, “Zen zaatñâ kenñgât buñ ândinek.” ⁸ Yatâ sâi sinziñâ lum za ikne Yesu zikñik kiri igâwe.

⁹ Oi bâkñan gâbâ gem tap Yesuñâ den itâ sâmb dâzânngoip, “Kut ñâi sen mârât ikse, zorat den sinji a ambân mân dâzânngom ândine a bonñâ nâ mumuñan gâbâ zaatpat.” ¹⁰ Yatâ sâmb dâzânngoi arâpnâ zen mâsikâm sâwe, “Elia zâk Kristo kândom okñangâm gâbap. Kembugât gurumin den galem a zen wangât yatâ sâme?” ¹¹ Sâmb mâsikâne itâ sâmb dâzânngoip, “Elia zâk kândom gam kut ñâi ñâi kubikpapkât sâwe, zo bonñâ. ¹² Oi zorat dâzânngua nângânek. Elia zâk mârum gam ândei mân ek nângâm kut ñâi lan okñangâwe. Oi a bonñâ, nâ yatigâk nom sâknam nibi.” ¹³ Yatâ sâi arâpnâ ziñâ itâ nângâwe. Eliagât sap, zo Yohane too sanñon nep tuugip, zâkkât op sap.

Arâpnâ a ñâi kubiknam osiwe.

(Mk 9:14-29; Lu 9:37-42)

¹⁴ Oi bâkñan gâbâ gem gam a kâmut zengâren ganetâ a ñâi Yesugâren gam pindiñsâm sâip, ¹⁵ “Kembu, gâ nannangât umgâ bâliñ oik. Zâk mom gwâlâ op kârâbân sot toin geimap. ¹⁶ Oi arâpkâ zengâren mem ga kubiknam osie.” ¹⁷ Sâi Yesuñâ itâ sâip, “O a kâmut, zen nângâm pâlatânziñ buñ. Den kwâkâ a. Nâ zen sot âsâbânñ ândim âkom diiziñgâmâmbat?” Yatâ sâmbñâ katep mem ganek sâip. ¹⁸ Oi yatâ utnetâ Yesuñâ wâke den dukui pam ari zorenâk katep âlip oip. ¹⁹ Bet arâp nen Yesugâren gam tik sâmb mâsikâwen, “Nen wangât wâke molinam osien?” ²⁰ Sâindâ dâtnânngoip, “Nângâm pâlatânziñâ lolotñâ, zorat yatâ ue. Nâ perâkñak dâzânngua nângânek. Nângâm pâlatânñ bonñâ, mâiktârâ ñâi, mundo keetñâ yatâ zemziñgi bakñâ ândiren zi dukunetâ âbângum ândirengen âibap. Zen wan mo wangât mân kwakpi. ²¹ Wâke zo yatâ, zo wan wanñâ buñâ, nalem birâm ninâu sot ândimñâ âlip moliziñgâbi.”

Mom zaatpapkât sâmb dâzânngoip.

(Mk 9:30-32; Lu 9:43-45)

²² Yesugât arâp, nen Galilaia hânân Yesugâren minduindâ itâ sâmb dâtnânngoip, “A bonñâ, nâ a bitziñan zâibat. ²³ Zaria

none momnâ sirâm karâmbut zem zaatpat.” Den yatâ sâi arâpnâ nen den zo nângindâ maknâ oip.

Peteronâ ijan lâujan gâbâ kât meip.

²⁴ Oi Kapenaum kamânân takindâ tirik namâgât kât memarâwe, a zo ziñâ Peterogâren gam mâsikâm sâwe, “Patâziñandâ tirik namâgât kât kânok pâmâp mo buñâ?” ²⁵ Sâne Peteronâ sâip, “Ee, pâmâp.” Yatâ sâmñâ mirin zâim den mân dukui Yesu ziknâk mâsikâm sâip, “Simon, gâ dap nângat? Hângât a kutâ, zen waniñ zengâren kât mime? Narâpziñâ zengâren mo a nâmbutnâ zengâren?” ²⁶ Mâsiki a nâmbutnâ zengâren mime sâi Yesunâ itâ sâm dukui, “Âlip sat. Zorat a kutâ narâpziñ, zen yen ândibi. Niiñâ yatik Anutu kutâgât narâp ândien. ²⁷ Oi niñangât nângâne bâliñ opapkât saruyân geim kela tâgân saam pânandâ giari saru zuu kândom zibap, zo sâmbuna kopgâi lâunâ kwâsatnâ kât nâi muyagiban. Zo niiknâ siñgi kom ziñgâban.”

18

Katep zengât holi yatâ ândibi.

(Mk 9:33-37; Lu 9:46-48)

¹ Narâk zoren arâpnâ nen Yesugâren âim itâ sâm mâsikâwen, “Anutu um topñan, zo nâiñâ patâ op ândibap?” ² Yatâ sâindâ Yesunâ katep mâik nâi sâi gâi osetniñan pam itâ sâm dâtnângoip, ³ “Nâ perâknâk dâzângobâ. Zen umziñ diim gem katep zengât holi yatâ mân ândibi, zo ko sumbem kamânân mân zâibi. ⁴ Nâi zâk katep zi yatâ op ândibap, zâk zo ko sumbemân patâ op ândibap. ⁵ Oi nâi zâk nâgât op katep zi itâ galem okñangâbap, zâk nâ kore otnibap.”

Bâliñangât den.

(Mk 9:42-48; Lu 17:1-2)

⁶ “Nâi zâk katep gakârâpnâ zengâren gâbâ kânoktâ sâi bâliñ upap, zâk mârurnan kât patâ nâi gândunjan saam saruyân pane giari sâi zo bâbâlan opap. ⁷ Yei, bâliñangât nep tuutuun, zo yâmbâtñâ. Bâliñangât nep tuutuun muyagibap. Zo dap op yen zimbap. Ka

a nâi bâliñangât nep tuubap, Yei, Anutuñâ dap dap okñangâbap?

⁸ Zorat bikandâ mo kiñgandâ bâliñ upâ sâi mânangât pâmaban. Ândiândi kâtikñan zâibâ sâm zâibam kwaknâ birâm ândiban. Kiñgâ bikâ hâlâluyâk ândim kârâp kâtikñan geibatkât yatâ upan. ⁹ Mo siñgandâ bâliñâ nâi ek nângâbâ sâi ketârapkum pâmaban. Ândiândi kâtikñan âiban, zorat op siñgâ bâpsâi ândiban. Sen hâlâlû ândim kârâbân geibatkât yatâ upan.”

Yesugât katep gakârâp, zengât den.

(Lu 15:3-7)

¹⁰ “Umziñ girem oi mulun ândim katep gakârâpnâ, zengât nângâne giginâ mân upap. Nâ zorat dâzângua nângâne. Sumbemân katep zengât galem a ândie. Zen sumbem Ibânangât mâtenjan ândime. ¹¹ A bonñâ, nâ a ambân tâmbetagoonjan gâbâ kubikziñgâbam gem gâwan.

¹² Zen dap dap nânge? A nâi râma gakârâp 1 handeret ândibi, oi zengât osetziñan gâbâ kânok buñ oi birâbap? Mo 99 zo zâmbamñâ kânok barin buñ upap, zo âi kârûm muyagibap? ¹³ Nâ perâknâk dâzângobâ. Zâk âi kârûmñâ muyagemñâ 99 zengât buñâ, buñ upap, zorat op umâlep patâ nângâbap. ¹⁴ Zo yatâ zengâren gâbâ katep nâi tâmbetagoi sumbem Ibâziñandâ nângi mân dâp upap.”

Kubikkubik sot ninâugât den.

(Lu 17:3)

¹⁵ “Bukugâ nâiñâ gâgât tosa muyagei gâ tik âi dukuban. Zâknâ diñgâ nângi âlip oi buku upapot. ¹⁶ Ka diñgâ biri ko a kânok mo zagât sâna gâ sot âinetâ a zâk sot dinziñ kubikne âlip upap. ¹⁷ Oi a zorânâ dinziñâ zo biri Kembugât a kâmut zengât bitziñan pane dinziñâ kwâki nângânangâne a um kâtik mo orot mâme bâliñ a yatâ upap.

¹⁸ Nâ perâknâk dâzângobâ. Zen hânân saasaa nep tuune sumbemân zo yatik bonñâ upap. Mo zen hânân olañolaj nep tuune sumbemân yatik bonñâ upap.

¹⁹ Oi dum dâzângua nângâne. Zengâren gâbâ a bituktâ, zagât mo karâmbut yatâ, ziñ umziñ mâtakâm wan mo wangât ninâu sânetâ sumbem Ibâziñandâ

muyagem zingâbap. ²⁰ A bituktâ, zagât mo karâmbut yatâ, zen nâgât op mindune nâ osetziñan tâpat.”

Kore a bâliñangât den.
(Lu 17:4)

²¹ Yesuñâ den yatâ sâi Peteronjâ zâkkâren âim mâsikâm sâip, “Kembu, bukunâ nâinjâ bâliñ otnigi tosanjâ sâp dabutâ birâbat? Nâmburân zagât oi bira dâp upap?” ²² Sâm mâsiki Yesuñâ sâip, “Nâmburân zagât oi birâbangât sat. Nâ yatâ buñâ, 70 oi birâbangât san. Oi yatigâk buñâ, walâm donjep patâ oi birâban.

²³ Zorat siñgi âlipkât mâtâp, zo a kutâ nâinjâ oip, zoren dâpkwap sâbâ. A kutâ zo arâpnjâ tosanjâ namuñ pindâbigât sâi gawe. ²⁴ Oi nâi diim gawe, zâkkâren tosa patâ nâi zeip. Kât 10 tausen yatâ. ²⁵ Oi a zo kât buñ oi a kutâ zâk a zo zikñâ sot ambin murarâpnjâ sot kut nâi nâi a zinj sângân mine zâkkât upapkât sâip. ²⁶ A kutânjâ yatâ sâi kore anjâ um topñan gei itâ sâm dukuip, ‘A kembunâ, gâ birânina kât zo mulunâk muyagem gibat.’ ²⁷ Yatâ sâi a kutânjâ umñâ nângâm tosanjâ birip.

²⁸ Yatâ oi kore a zo mirin gâbâ gem bukuñâ nâi muyageip. Zâkkâren tosa mâik nâi kât 1 handeret yatâ tâip. Zâk muyagem gânduñan gâsum kârâpnoot sâip, ‘Tosa zo kek melâñ ni.’ ²⁹ Oi a zo bukuñangât um topñan geim itâ sâip, ‘Gâ birânandâ mulunâk tap kât zo muyagem gibat.’ ³⁰ Yatâ sâi diñâ mân nângâm itâ sâm bukuñâ zo tâk namin pâip, ‘Tosa zo kwâkâm nangâna âki birâgibat.’

³¹ Oi kore a bukurâpnjâ, zen zo ekñâ umziñ bâliñ oi âi a kutâziñâ siñgi dukuwe. ³² Oi a kutâ, zâkñâ nângâm kore a zo sâi gâi itâ sâm dukuip, ‘Kore a bâliñ kâtik kâtikñâ, gâ. ³³ Nâ gâgât umnâ nângâm tosgâ biran. Oi nâñâ tosgâ biran, zo yatik bukugangât tosanjâ birâbat?’ ³⁴ Yatâ sâmñâ kuk op kâwali a bitziñan pam sâip, ‘Tâk namin pane ândim zâim nâgât tosa patâ, zo kwâkâm nanji birâne gibap.’ ³⁵ Zen zo yatik um bâbâlanjâk a bukuziñâ, zâkkât tosa mân birâne sumbem Ibânandâ zo yatâ yâmbâtnjâ otziñgâbap.”

19

Ambân mem birâbirâgât den.
(Mk 10:1-12; Lu 16:18)

¹ Yesu zâk den top top zo sâm nangâm Galilaia hân birâm Yudaia hân Yodañ too nâmbutken arip. ² Ari a ambân kâmut patâ molim âiwe. Oi hân zoren ândim sisi mâsek a kubikziñgip.

³ Oi Parisaio a, zen mâsikânam ga itâ sâm mâsikâwe, “Kembugât den kâtik, zo dap ziap? A nâi, zâk ambinñâ wan mo wangât op biri dâp upap?” ⁴ Mâsikâne sâip, “Kembugât ekabân den ziap, zo sâlâpkume mo buñâ? Zâkñâ mârurnjan a sot ambân muyagezikip. ⁵ Muyagezikâmñâ itâ sâip, ‘Zorat ko a nâinjâ ibâ mam birâzikâm ambinñangâren pâlâtân oi zet um sâk kânok op ândibabot.’ ⁶ Oi zet zagât buñâ, kânok op ândibabot. Zorat sa nângânek. Anutuñâ mâpotzikipkât a zen mân kâsâpzâkobi.”

⁷ Yatâ sâm dâzângoip zen itâ sâwe, “Mose zâk den itâ sâip, ‘A nâi ambân birâbam ekap kulemgum pindâm birâbap.’ Zo wangât yatâ sâip?” ⁸ Sâne Yesuñâ itâ sâm dâzângoip, “Mose zâk um kâtikziñangât op yatâ sâip. Mârurnjan topkwâkkwatñan yatâ mân zeip. ⁹ Zorat nâ dâzângua nângânek. A nâi, zâk ambân birâm nâi mimbap, zâk târotârozik mânangât tosa patâ mimbap. Ka mârurnjan ambânñâ a nâi sot ândeip oi ko tosa zo agât mân upap.”

¹⁰ Yatâ sâi arâpnjâ nen dukum sâwen, “Ap ambin, zekât topzikñâ yatâ oi anjâ ambân mân mem yen ândibâ sâm âlip ândibap.” ¹¹ Sâindâ ko Yesuñâ itâ sâm dâtnângoip, “Den zi a aksik zengât buñâ. Zorat imbanjâ zemziñgap, zen mem umziñan gibi. ¹² A nâmbutñâ, zen mam kâambo kâligen gâbâ ambân buñâ ândibigât gukupitñik âsagiwe. A nâmbutñâ, zen anjâ katep mân mimbigât otziñgâwe. Oi a nâmbutñâ, zen siñgi âlip nepkât op ambân mân mime. Nâi zâk zorat imbanjâ zemñangap oi den zi nângâm umñan gibap.”

Yesuñâ bikñandâ katep kâukziñan pâip.
(Mk 10:13-16; Lu 18:15-17)

13 Oi a ambân zen murarâpziñ Yesugâren diizingâm âim Yesuñâ bikñandâ kâukziñan gâsum ninâu sâbapkât dukuwe. Oi arâpñâ nen keñgât minziñgâwen. 14 Yatâ oindâ Yesuñâ itâ sâip, “Birânetâ katep zen nâgâren ganek. Mân pâke panek. 15 Katep yatâ zo, zen sumbengât sinji sâsâñ.” Yatâ sâmñâ bikñandâ kâukziñan pamñâ hân zo birâm ñâin arip.

A sikum patâ, zâk Yesu kândâtkuip.
(Mk 10:17-31; Lu 18:18-30)

16 Oi a ñâinâ Yesugâren gam mâsikâm sâip, “Nâ wan nep âlipñâ tuumñâ ândiândi kâtikñangât sinji upat?” 17 Sâi Yesuñâ itâ sâm dukuip, “Gâ wangât nâgâren gam âlip orotñangât mâsikânigat? Âlipñâ mariñâ Anutu kânok. Gâ ândiândi kâtikñangât sinji upâ sâm Kembangât gurumin den zo lum ândiban.” 18 Sâi a zorâñâ wan gurumin dengât sat sâm mâsikip. Sâi Yesuñâ itâ sâip, “Gâ kâmbamñâ a mân kumban. Ap ambin, zet mân birâyangâbabot. Gâ kâmbu mân upan. 19 Gâ bukugangât sarân sâsâñ mân sâban. Gâ ibâ mamgâ sâtzik lum hurat kwatzikâban. Oi gikangât otgimap, zo yatik a torenñâ zengât otgibap.” 20 Sâi a sigan zorâñâ itâ sâm dukuip, “Den sat, zo âlip op gâwan. Oi ñâi dap dap târokwap upat?” 21 Yatâ sâi Yesuñâ itâ sâm dukuip, “Gâ tosanâ buñ upap sâm kut ñâi ñâi tatgigap, zo pam kât memñâ a kanpitâ zingâban. Zingâmñâ ga moliniban. Gâ yatâ opñâ sumbemân sikumgoot upan.” 22 Yatâ sâi a zo nângâm umñandâ bâliñ oi arip. Zâk sikum a op ândeip, zorat op umbâlâ op arip.

23 Ari Yesuñâ arâpñâ itâ sâm dâtnangoip, “Nâ perâkñak dâzângobâ. A sikum patâñootñâ sumbem kamânân baginam kwakpi. 24 Nâ zorarâk dâzângobâ. Bâu patâ kameleñâ kuup mâtâpñan bagibagin, zo yâmbâtñâ yatâ. Ka a kât sikum patâñâ sumbem kamânân bagibagin, zo yâmbâtñâ walâwalâñâ.” 25 Arâpñâ nen den zo nângâmñâ kwakmak op sâwen, “Zo yatâ zorâñ dap yatâ sumbemân baginat?” 26 Sâindâ Yesuñâ niñgitiñ sâip, “Anâ kut ñâi ñâi utnam kwakme, zo Anutuñâ

mâtâpñâ âlip muyagemap. Zâk mân kwakmap.”

Yesugât op kut ñâi ñâi birâm hâuñâ minat.

27 Yatâ sâm dâtnangoi Peteronâ itâ sâm mâsikip, “Nângat. Nen kut ñâi ñâiniñâ aksik birâm gâ moligigen. Oi zorat hâuñâ wan muyageningâbap?” 28 Yatâ sâm mâsiki Yesuñâ sâip, “Nâ perâkñak dâzângobâ. Gâtâm den kubikkubik narâkñan a bonñâ, nâ kembu tâtatnan ta nâ moliniwe, zen yatik a kembu tâtat kiin zagât, zoren tapñâ Isirae a kâmut kiin zagât, zengât den sâm kwâkâbi. 29 Oi ñâi zâk nâgât opñâ âtâ mun, mam ponâ, ibâ mam, nan bârat, mirâ kamân mo hân birâbap, zâk hâuñâ donbep mimbap sot ândiândi kâtik ândibap. 30 Oi a kândom, zengâren gâbâ donbepñâ bet upi. A bet, zengâren gâbâ donbepñâ kândom upi.”

20

Waiñ nep tuutuñ a, zengât den sinji.

1 “Sumbengât mâtâp, zorat sinji, zo waiñ nep mariñâ ñâinâ nep a gâsuzingâbam arip, zoren dâpkwapâ. Mirâ hañsâi nep mariñâ zâk nep a muyagezingâbat sâm arip. 2 Oi a nâmbutñâ gâsuzingâm sirâm kânokkât bânâmbut sâi nângâne dâp oi nepñan sângonzângoi âiwe. 3 Mirâsinj takâm tânâmñan zari dum âi a nâmbutñâ kamân sombemân muyagezingip. 4 Zingitiñ itâ sâm dâzângoip, ‘Waiñ nep ziap. Âi tuune sângânñâ zingâbat.’ Yatâ sâi nângâm waiñ nepñan âiwe. 5 Oi mirâ bâkñan opñâ, mirâ torenge oi âim dum gâsuzingip. 6 Oi ñâtiksâisâi dum âim a nâmbutñâ muyagezingâm itâ sâm mâsikâzingip. ‘Zen wangât sirâm patâ yen ândinetâ mirâ ñâtiksâbam uap?’ 7 Mâsikâzingi zen itâ sâwe, ‘Nen nep ñâi mân sâm niñge.’ Sâne dâzângom sângonzângom sâip, ‘Waiñ nepñâ ziap. Zo âi tuunek.’

8 Nep mariñandâ yatâ oi ñâtiksâi nep galem a dukum sâip, ‘Gâ nep a diizingâna gane kât zingâban. Oi bet ge, zengâren topkwap zingâm âim zingâm nanğâban.’ 9 Oi bet gawe, zo sâi gawe. Gane

bâtnâmbut bâtnâmbut zingâm nanjip. ¹⁰ Zingî kândom gawe, zo eknâ sângân mem zâi pam niŋgâbâmap sâne galem a bâtnâmburâk zingip. ¹¹ Kât yatâ memnâ nep mariŋâ den bâliŋ dukum kuk okŋaŋgawe. ¹² Oi itâ sâwe, ‘Bet ge, zen nep bituk tuuge. Nen ko sirâm patâ nebân sâknam patâ nâŋgâm kirindâ nâtiksap. Oi wangât bet a zengât dâp yatik niŋgat?’ ¹³ Yatâ sâne nep mariŋandâ zengâren gâbâ nâi itâ dukuip, ‘Buku, nâ mân mem bâliŋ otgigan. Kât bâtnâmbut sa nâŋgâna âlip uap, zo ka. ¹⁴ Zorat kâtkâ mem âi. Nâ bet ge, zen sot kât dâbâk zingâbatkât nâŋga âlip uap. ¹⁵ Ninâ kut nâi nâi, zorâŋ yatâ upâ sâmb âlip upat. Nâ âlip uan, zorat umgâ bâliap?’ ¹⁶ Zo yatik a betnâ kândom upi. A kândomnâ bet upi.”

Mom zaatzaat, zorat den dâzâŋgoip.
(Mk 10:32-34; Lu 18:31-33)

¹⁷ Oi Yesunâ Yerusalem kamânân zâibam arâpnâ kiin zagât diiniŋi niŋik âiwen. Mâtâbân âim itâ sâmb dâtnâŋgoip, ¹⁸ “Zen den nâŋgânek. Nen Yerusalem kamânân zâinamen. Zoren a bonnâ, nâ tirik namâ galem a sot Kembugât gurumin den zorat galem a, zengât bitziŋan zariandâ mumbatkât sâbi. ¹⁹ Zen um kâtik zengât bitziŋan nâbane ziŋâ nom sinnan gemnâ poru nagân none mumbat. Mom sirâm karâmbut zem zaatpat.”

Yohane sot Yakobo, zet patâ utat sâwet.
(Mk 10:35-45)

²⁰ Narâk zoren Zebedaio ambinŋandâ nanzatnâ diizikâm Yesugât um topŋan âi simin liim pindiŋsâm dukuip. ²¹ Oi Yesunâ mâsikâm sâip, “Gâ wangât otgigap?” Sâi ambân zorâŋnâ sâip, “Gâ a kutâ tâtarân tâtna nanzatnâ, ziknâ gâgât âsangâ toren toren tâpabot.” ²² Sâi Yesunâ itâ sâmb dukuip, “Zen den topnâ mân nâŋgâm itâ se. Nâ too kâlaknâ nimbat, zo zet âlip nimbabot?” Sâi ziknâ itâ sâwet, “Net âlip nindat.” ²³ Sâitâ dâzâkom sâip, “Too kâlaknâ nimbat, zo âlip nimbabot. Ka âsannan tâtatnâ, zorat den nâgâren mân ziap. Ibânandâ sâmb zingip, a zorâŋnâ tâtat zoren tapi.” ²⁴ Oi arâp bâzagât, nen den zo nâŋgâm kuk otzikâwen. ²⁵ Oi

Yesunâ sâi gâindâ itâ sâmb dâtnâŋgoip, “Hân a kutâ, zen kembu otzingâm kore aziŋ gâsuzingâme. Oi a zâizâiŋ, zen a gigin walâzingâm a kutâ upme. Zo nâŋgâme. ²⁶ Zen ko yatâ mân upi. Zengâren gâbâ a nâiŋnâ a kutâ upâ sâmb a giginâ yatâ op ândibap. ²⁷ Nâi zâk a sâtnâ upâ sâmb kore otzingâm ândibap. ²⁸ A bonnâ, nâ zo yatik ziŋâ kore otnibigât bunâ. Ninak a donbep zengât kore opnâ suupziŋ mimbatkât gewan.”

Yesu zâk a zagât sinziknâ kubizikip.
(Mk 10:46-52; Lu 18:35-43)

²⁹ Yesu sot arâpnâ, nen Yeriko kamân birâm arindâ a donbepnâ moliniŋgâm âiwe. ³⁰ Oi a zagât sinziknâ bâpsâsâŋ mâtâbân tapnâ Yesu gam ariap sâne nâŋgâm den kâtiknâ den sâmb sâwet, “Kembu, gâ Dawidigât kiunnâ, nekât umgâ bâliŋ oik.” ³¹ Den donbep sâitâ a ziŋâ kwerâziknâ sâwe. Hirinŋsâm tâpabotkât sâwe. Oi zet nâŋgâm tâtâlim sâwet, “Kembu, Dawidigât kiunnâ, nekât umgâ bâliŋ oik.” ³² Yesu zâk mâtâbân kin sâi gâitâ mâsikâzikip, “Dap otzikâbatkât sabot?” ³³ Sâi itâ sâwet, “Kembu, sinniknâ mânâŋgâtna iktâ.” ³⁴ Sâitâ Yesunâ umnâ nâŋgâm nâ sinzikŋan weegi zet sinziknâ igâwet. Oi Yesu molim ba âiwet.

21

Yesu zâk donji kwâkŋan tap Yerusalem kamânân zarip.

(Mk 11:1-11; Lu 19:28-40; Yo 12:12-19)

¹ Oi nen Yerusalem kamânân takânâ urâwen. Oi Betepage kamân Oliwa baknâ topŋan tâip, zoren takâm nâ Yesunâ arâpnâ nen gâren gâbâ a zagât sâŋgonzâkoip. ² Zâk itâ sâip, “Zet kamân ândiren âimnâ donji mamnâ sot sigan tâgân saane kinzabot, zo zikitnâ olaŋ diizikâm gâbabot. ³ Zet yatâ oitâ nâiŋnâ zikitsâi sâbabot, ‘Kembuniŋgâren nep nâi muyagei zirat sap.’ Yatâ sâitâ ziki diim gâbabot.”

⁴ Zo yen bunâ. Propete nâiŋnâ den sâip, zo bonnâ oip. Zâk den itâ sâip,

⁵ “Zen Yerusalem kamân, Sioŋ mâirâp dâzâŋgonek, ‘Iknek. A kutâziŋa giginâ op zengâren gaap. Zâk donji

sigan kwâkņan tap gaap. Sikum lamap, zorat kwâkņan tâi gabot.’ ”

6-7 Oi a zagât zo Yesugât den lum âiwet.

Âimņâ donġi mam murarâ diizikâm gâtâ hâmbâniņ kwâkņan pâindâ Yesuņâ zâi tâip. ⁸ Oi a kâmut patâ, zengâren gâbâ donbepņâ hâmbâziņ kwâkâm mâtâbân parâwe. Oi a nâmbutņandâ gâlângât sot lâkom ilumņâ mânângât pam diim âiwe. ⁹ Oi a kâmut patâ, zen mem oset kwâkņangâm itâ sâm pam diim âiwe,

“Oe, Dawidigât kiunņâ gam niņġap. Kembugât sâtkât gaatkât sâm âlip kwatginâ. Oe, sumbem mâriņâ.”

¹⁰ Yerusalem kamânân zari kamân mâirâpziņâ umziņâ zari sâwe, “A zi nâiņâ gâi ue?” ¹¹ Sâne a ambân kâmut gâwe, zorâņ itâ sâm dâzângowe, “Propete Yesu, zâk Galilaia gokņâ, Nasarete kamânân gâbâ gaap.”

Yesu zâk tirik namâ hâlâlu sâip.

(Mk 11:15-19; Lu 19:45-48; Yo 2:13-22)

¹² Yesuņâ tirik namin zari kut nâi nâi angâgwanġâ op ziwe, zo moliziņġi âiwe. A nâmbutņâ, zen Roma zengât kât sot Yuda zengât kât, zo hâukwap angâgwanġâ op kirâwe. Kât tâtatņâ sot kembâ mâirap zengât tâtat, zo kom kâbakņem dâzângom sâip, ¹³ “Kembugât den kulem nâi itâ ziap, ‘Namânâ zi ninâu namâ upap.’

Zen ko utnetâ kâmbu a zengât kât ki silep yatâ uap.” ¹⁴ Oi zoren ândei a sinziņ bâpsâsâņ sot kinziņ bâliņâ, zen zâkkâren âine kubikziņġip. ¹⁵ Yatâ oi tirik namâ galem a patâ sot Kembugât gurumin den galem a, zen kulem zo igâwe. Oi katep zen tirik namin zâi den kâtikņâ sâm sâwe, “Oe, Dawidigât kiunņâ, gâ gam niņġat.” Yatâ sâne Parisaio sot gurumin den galem a, zen nângâm bâliņ kwâkņangâwe. ¹⁶ Oi Yesu itâ dukum sâwe, “Den sâm te, zo nângat?” Sâne sâip, “Ee, nângan. Oi Kembugât ekabân den nâi ziap, zo sâlâpkume mo buņâ? Den zo itâ,

‘Katep sot namân gokņâ, zengât um mem bâbâlâņ kwatna lâuziņan gâbâ gâgât sâtâre muyagiap.’ ”

¹⁷ Yatâ dâzângom birâziņġâm Yerusalem kamânân gâbâ geim Betania kamânân zari nâtiksaî zeip.

Yesuņâ wakum nak dukui moip.

(Mk 11:12-14, 20-24)

¹⁸ Hanġârâk Yesuņâ kamân patin puriksâm tepņangât oip. ¹⁹ Oi mâtâbân âim wakum nak nâi ekņâ topņan âi keetņâ kârui buņ oi ilumņik kiri egip. Ekņâ nak itâ sâm dukui, “Gâgâren bongâ mânâk âsagibap.” Yatâ sâi zorenâk ilumņâ mom hâlâlâņsâm kirip. ²⁰ Oi arâpņâ nen zo ekņâ imbanâniņ buņ oi sâlâpniņan zim kirâwen. Oi itâ sâwen, “Nak zi dap opņâ kek hâlâlâņsap?”

²¹ Yatâ sâindâ Yesuņâ sâip, “Nâ perâkņak dâzângobâ. Zen um zagât mân opņâ nângâm pâlâtâņziņâ bonņâ op ândibi. Yatâ op ândine sâi nagân kulem âsagiap, zorik buņâ. Zen bakņâ ândi dukubi, ‘Bakņâ, gâ pâuksâm saruin gei.’ Yatâ sâne dinziņâ lubap. ²² Oi nângâm pâlâtâņziņ bonņoot ândim wan mo wangât ninâu sâne muyageziņġâbap.”

Yesu sot a kâukņâ mâsikâyanġâwe.

(Mk 11:27-33; Lu 20:1-8)

²³ Oi Yesuņâ âimņâ tirik namin zâim den siņġi âlip dâzângom tâi tirik namâ galem a patâ sot a sâtnâ, zen zâkkâren gam itâ sâm mâsikâwe, “Gâ ziren kut nâi nâi opmat, zo nâigât sâtkât opmat? Nâiņâ dâgogi opmat?” ²⁴ Sâne Yesuņâ itâ mâburem dâzângom sâip, “Nâ den kânok mâsikâziņġa dâtnone nângoot yatik nâigât sâtkât kut nâi nâi opman, zorat dâzângobat. ²⁵ Yohane too sanġon nep tuugip, zo nâigât sâtkât nep tuugip? Anutugât sâtkât mo agât sâtkât?” Yatâ sâm mâsikâziņġi zen ziņik den dap sânnâ sâm um zagât op itâ âraguwe, “Nen Anutugât sâtkât sâindâ sâbap, ‘Wangât diņâ mân luwe?’ ” ²⁶ Agât sâtkât tuugip yatâ sânam a zengât keņġat urâwe. Wangât, a zen aksik patâ Yohanegât Propete sâme, zorat. ²⁷ Zen yatâ sâm Yesu itâ sâm dukuwe, “Nen mân nâņgen.” Sâne Yesuņâ itâ mâburem dâzângom sâip, “Den zo dâtnoge sâi ko nângoot nâigât sâtkât opman, zo

dâzângobam. Ka zen mân dâtnoge, zorat nângoot mân dâzângobat.”

Katep zagât, zet walâgilâ urâwet.

²⁸ “Den nâi dâzângua nângânek. A nâigât nanzatnâ zagât ândiwet. Oi ibânandâ nanñâ nâi itâ sâm dukui, ‘Nannâ, gâ irak âi wain nep tuuban.’ ²⁹ Dukui sâip, ‘Âlip âi tuubat.’ Yatâ sâmñâ âi gulip op ândeip. ³⁰ Oi ibânandâ nanñâ nâi yatik dukum sângonguip. Sâi, nâinâ âi tuubap, yatâ sâmñâ bet umñâ nângâm lañ âi tuugip.” ³¹ Yatâ sâmñâ Yesunâ mäsikâzingip, “Zen sânek. Nâi katepnâ ibânangât den lugip?” Sâi zinâ dukum sâwe, “Den bet dukui, zorânâ.” Yatâ sâne Yesunâ sâip, “Nâ perâknak dâzângobâ. Kât mimiñ a sot lañ mâme ambân, zen Anutugât um topñan bagine zen ko kândâtñâ upi. ³² Yohane takâmñâ târarak ândiândigât mâtâp tirâpzângoi zen birânangâne bâliñ mâme a sot lañ mâme ambân, zen zâkkât den nângâm kwâtâtiwe. Yatâ utne zen zingitñâ umziñ mân âbureip.”

Wain nep galem a bâliñâ, zengât den.
(Mk 12:1-12; Lu 20:9-19)

³³ “Nâ den sumbuñâ nâi sa nângânek. A kutâ nâinâ hân nâin wain nep kârâm kâmit dâmân paset tuugip. Tuumñâ tâk keetñâ mândâlibapkât âmañ patâ tuum galem a zengât mirâ tuugip. Tuum nanğâm galem a bitziñan pam hân nâin âi ândeip. ³⁴ Zoren ândei bonñâ mimiñ narâk oi kore arâpnâ bonñâ nâmbutñâ mimbigât sângonzângoi galem a zengâren gawe. ³⁵ Gane galem a zinâ a zo gâsuzingâm nâi kom kâbakñiwe. Oi nâi gâsum kune moip. Oi nâi kâtñâ kuwe. ³⁶ Yatâ utne nep mariñandâ nângâm a donbep sângonzângoi âine yatik otzingâwe. ³⁷ Oi bet zikñâ nanñâ, zo itâ sâm sângongoip, ‘Nannâ ari ekñâ hurat kwâknangâbi.’ ³⁸ Oi galem a, zen nanñâ zo ekñâ itâ sâm âraguwe, ‘Zâknâ gâtâm nep zi mariñâ upap, zorat nen komñâ nep zi mariñâ oindâ nengât upap.’ ³⁹ Yatâ sâmñâ nebân gâbâ kom geim kune moip. ⁴⁰ Nep mariñandâ gamñâ galem a dap otzingâbap?” ⁴¹ Yesunâ yatâ sâi a zinâ itâ dukuwe, “Kut nâi

nâi sumunñâ okñangâwegât zâkoot yatik otzingâbap. Oi nepñan galem a âlipñâ zâmbari zen narâk dâp nalem bonñâ pindâm ândibi.” ⁴² Yatâ sâne Yesunâ itâ târokwap dâzângoip, “Kembugât ekabân den itâ ziap, zo sâlâpkum nângâme?

‘Mirâ tuutuun a, zen kunkun nâi ekñâ âkon op birâwe. Kembuñâ kunkun zo mem namin kwânângi kinzap. Kembuñâ sâi yatâ âsageip. Niñâ eginđâ mârâtñâ nâi uap.’

⁴³ Nâ zorat dâzângua nângânek. Anutu um topñan ândiândiñâ, zo zen betziñan mem a kâmut unakñâ zingâbap. Oi zinâ bonñâ muyagibi.

⁴⁴ (‘A nâi zâk kunkun zorân kom sâknâ tâmbetkubap. Oi kunkun zorânâ a nâi kwâknan kumbap, zo ko kom kwândâlibap.’ ”)

⁴⁵ Den sumbuñâ yatâ sâi tirik namâ galem a sot Parisaio a, zen nângâm sâwe, “Zo nengât op sap.” ⁴⁶ Yatâ nângâm gâsum kunat sâm nângâm, a zen Yesugât Propete sâmarâwe, zo nângâm kenğât op birâwe.

22

A hâmbânâ buñâ, zâkkât sinji.
(Lu 14:16-24)

¹ Yesu zâk den sumbuñâ nâi târokwap itâ sâip, ² “Sinji âlipkât mâtâp, zo itâ. A kutâ nâinâ sii nalem oip, zoren dâpkwap sâbâ. A kutâ, zâk nanñâ ambân pindâbam sii nalem mei gâip. ³ Yatâ opñâ kore arâpnâ sângonzângoi zen zop kânñan sâsânâ, zo diizingânam âiwe. ⁴ Âi sâne mân nângâne kore a dum sângonzângom sâip, ‘Zen âimñâ a zop sâsânâ, zo dâzângonek, “Zen nângânek. Patâniñâ itâ sap, ‘Nâ sii nalem mia gaap sot bâu makau sa gaam ue. Oi kut nâi nâi mem târâkbârâk uen, zorat zen ganetâ a ambân mâpotzikâm nem sâtâre utnat.’ ”’

⁵ A zen âim yatâ dâzângone den zo nângâne yenñâ oi a nâi zâk nepñan arip. Nâi zâk hibukñan arip. ⁶ A nâmbutñandâ ko kore a kâsa otzingâm zângone muwe. ⁷ Yatâ utne a kutânâ nângi bâlei kuk yâmbâtñâ op kâwali a gakânâ sâi âimñâ a zângomñâ kamânziñâ kârâp une seip. ⁸ Oi a kutâ, zâk kore a itâ sâm dâzângoip, ‘Sii

nalem zo mârûm kubiksen. Oi a zengât zop sâsân, zo âkonzingi bire. ⁹ Zorat zen mâtâp kâuknjan âim a muyagezingâm zen aksik diizingâm gabi.’ ¹⁰ Sâi arâpnâ zen mâtâp kâuknjan âi tap a âlipnâ sot a bâlinâ, zo aksik diizingâne gam mirâ piksâm tarâwe.

¹¹ Tatnetâ a kutânâ zingitpam zâimnâ a nâi kendongât hâmbâ âlipnâ mân pam tâi egip. ¹² Ekñâ itâ sâm dukuip, ‘Arâ, gâ dap op hâmbâ buñ ga taat?’ Sâi a zo suluk mem tâip. ¹³ Oi a kutânâ arâpnâ dâzângom sâip, Zen kiñ biknâ saam âknjan nâtâtigân kâbaknîne giarik. Zoren gemnâ umbâlâ op isem zimbap.’ ¹⁴ Kembunâ a ambân zop dâzângomap, zo donbep. Ka mem sâlâpzângomap, zo bituktâ.”

Yesu kâtkât topnâ mâsikâwe.
(Mk 12:13-17; Lu 20:20-26)

¹⁵ Yesunâ yatâ sâm dâzângoi Parisaio a, zen dennâ dap sâm saanat sâm den sâm kubigâwe. ¹⁶ Yatâ opnâ arâpzinâ sot Herodegât a nâmbutnâ sângonzângone zen Yesugâren âim itâ sâwe, “Patâ, nen gâgât topkâ nângâmen. Den sarâ mân sâm, den bonnik sâmat. Oi Anutugât mâtâp, zorat a zâizâin gigin pisuk târârak dâtnângomat. A patâ mân walâzingâm den mân sâmat. ¹⁷ Zorat mâsikâgindâ dâtnânngo. Roma a kutâ patâ Sisa kât pindânat, zo orotnâ mo mân orotnâ?”

¹⁸ Yatâ sâne Yesunâ sarâzingân topnâ nângâm itâ sâm dâzângoip, “Sarâ a zen. Zen wangât dennâ saanige? ¹⁹ Zen kât pame, zo tirâpnone ikpâ.” Sâi kât nâi mem tirâpkuwe. ²⁰ Yesunâ mâsikâzingâm sâip, “Zo nâigât holi tobat sot kutnâ ziap?” ²¹ Sâi zinâ sâwe, “Zi a kutâ Sisagât.” Sâne itâ sâip, “Sisagât sinji, zo Sisa pindâbi. Ka Anutugât sinji, zo Anutu pindâbi.” ²² Yatâ sâm dâzângoi zen nângâne imbanâ oi birâm âiwe.

Mom zaatzaat, zorat Yesu mâsikâwe.
(Mk 12:18-27; Lu 20:27-40)

²³ Sirâm zoren Sadukaio a, zen Yesugâren gawe. A zo momnâ zaatzaat, zo mân ziap sâmarâwe. Zen Yesu den mâsikâm itâ sâwe, ²⁴ “Patâ, Mose zâk den itâ sâm kulengoip, ‘A nâinâ ambân mem kiun buñ ândim moi munñandâ

malâ zo mimbap. Oi âtânangât sinji katep muyagibap.’ ²⁵ Oi nengâren âtâ mun nâmburân zagât ândiwe. Oi âtâzin kunñâ ambân memnâ kiun buñ ândim moi munñandâ malâ zorik meip. ²⁶ Zâk yatigâk kiun buñ ândim moi munñandâ malâ zorik meip. Yatâ opnâ âtâ mun nâmburân zagât, zo ambân kânok zorik mem mom nangâwe. ²⁷ Bet ambân malâzinâ, zo moip. ²⁸ Oi zen aksik patâ ambân zorigâk miwe, zorat mumunjan gâbâ zaatzaat narâknjan ambân zo nâigât upap?”

²⁹ Sâne Yesunâ itâ sâm dâzângoip, “Zen Kembugât den sot Kembugât imbanâ kârûm den sâm gulipkume. ³⁰ Zaatzaat narâknjan a ambân, zen mân mianngâm ândibi. Sumbem a yatâ op ândibi. ³¹ Oi zen zaatzaatnangât sâme, zorat dâzângobâ. Anutunâ den itâ sâm dâzângoip, zo zen sâlâpkum nângâme mo buñâ? Den zo itâ, ³² ‘Nâ Abaram sot Isaka sot Yakobo, zengât Anutu.’ Nâ zorât sa nângânek. Zâk mom buñ urâwe, zengât Anutu buñâ. Gwâlâ ândie, zengât Anutu. Zorat Abaram sot Isaka sot Yakobo, zen mân buñ urâwe. Anutu sot gwâlâ ândie.” ³³ Yesunâ den yatâ sâi a ambân kâmut patâ, zen sinji âlip sâip, zorat nângâne imbanâ oip.

Yesu Kembugât gurumin dengât mâsikâwe.
(Mk 12:28-31; Lu 10:25-28)

³⁴ Yesugât dennâ Sadukaio a walâzingip, zo Parisaio a zen nângâmñâ mindue. ³⁵ Zengâren gâbâ bukuzinâ nâi Kembugât gurumin den nângânângâ a, zâk dukune zâk Yesu mâsikâmñâ sâip, ³⁶ “Patâ, Kembugât den gurumin ikâ zorân kâuknâ patâ uap?” ³⁷ Sâi Yesunâ itâ sâm dukuip, “Gâ um dâpkâ sot nângânângâgâ, zo hâlâluyâk Kembu Anutugâ pindâna zimbap.’ ³⁸ Gurumin den zorân patâ uap. ³⁹ Oi torennâ nâi itâ ziap. Zo itâ, ‘Gâ gikângât otgimap, zo yatik a toren zengât otgibap.’ ⁴⁰ Gurumin den zo, zet Mose sot Propete zengât den topnâ uabot.”

Yesu ziknâk Kristogât mâsikâzingip.
(Mk 12:35-37; Lu 20:41-44)

⁴¹ Parisaio a, zen mindum tatne Yesunâ itâ sâm mâsikâzingip, ⁴² “Zen Kristogât dap

dap nângâme? Zâk nâigât kiun?” Sâi ziñâ sâwe. “Zâk Dawidigât kiunnâ.”

⁴³ Sâne Yesuñâ itâ sâm dâzânngoip, “Dap op Kaapumñâ Dawidi nângânânggâ mâtâp pindi Kristogât kembunâ sâip? ⁴⁴ Zo itâ sâip,

‘Kembunâ nâgât kembu itâ sâm dukuip, “Gâ âsannâ bongen tâtna kâsarâpkâ minduziñga kiñgañgât kombân upi.”’

⁴⁵ Dawidi zâk Kristogât kembunâ sâip, zorâñ dap op kiunnâ uap?”

⁴⁶ Yatâ sâm mâsikâziñgi den hâuñâ sânam kwagâwe. Narâk zoren gâbâ a zen dum mâsikânam kenğat op birâwe.

23

Den sinji âlip lum sâk mâme mân upi.

(Mk 12:38-39; Lu 11:43, 46; 20:45-46)

¹ Narâk zoren Yesuñâ arâpñâ sot a nâmbutñâ itâ sâm dâtnânngoip.

² “Kembugât gurumin den zorat galem a sot Parisaio a, zen Mosegât gebâkñan tapme. ³ Zorat den dâzânngome, zo lum ândibi. Ka zengât ândiândiziñan mân ândibi. Wangât, zen den sâme, zo mân lum ândime, zorat. ⁴ Zen kut nâi nâi yâmbâtñâ, zo saam a ambân kwâkziñan pam ziñâ bet bâsañ ândime. ⁵ Kut nâi nâi upme, zo añâ ziñgit nângâbigât upme. Zen ninâu kârep sâme. Zen Mosegât den lum Kembugât den ekabân kulemgum mâteziñan sot bâranziñan saam ninâu sâme. Oi hâmbâziñan neule top topñâ mem ândime. ⁶ Oi mâpâmâpâse namin sot sii nalem minduminduyân a sâtnâ tâtarân tâtnat sâme. ⁷ Oi sombemân a ambân sâm âlip kwâtñiñgâbigât ândime. Oi kutniñâ patâ nângonsâbigât kindap kwap ândime.

⁸ Zengât ko a ambân ziñâ patâ sâne mân dâp upap. Patâziñâ, zâk kânok. Zen patâ buñâ. Zen aksik ombenjan. ⁹ Oi hânân zi a nâigât Ibâniñâ mân sâbi. Ibâziñâ sumbemân ândiap, zâk kânok. ¹⁰ Oi zen a nâigât a kembu patâ mân sâbi. A kembuziñâ Kristo, nâ kânok. ¹¹ Zengâren gâbâ a nâi patâ upapñâ, zâk a nâmbutñâ zengât kore op ândibap. ¹² Nâi zâk zikñanğat nâñgi zari diim gibap. Ka

nâi zâk zikñanğat nâñgi gibap, zo diim zâibap.”

Yesuñâ Parisaio a girem den sâm dâzânngoip.

(Mk 12:40; Lu 11:39-42, 44, 52; 20:47)

¹³ “Yei, Kembugât gurumin den zorat galem a sot Parisaio a, zen sarâ a. A ambân, zen sumbemân zâinam utne zen mâtâp lañ doonğume. Ziñâ mân zâim zâk ziñâ baginâ sâne kenğat minziñgâme.

¹⁴ Yei, Kembugât gurumin den zorat galem a sot Parisaio, zen sarâ a. Zen malâ mandu zengâren ninâu kârep sâm mirâ motziñâ lañ mime. Zorat Anutuñâ hâuñâ yâmbâtñâ otziñgâbap.

¹⁵ Yei, Kembugât gurumin den zorat galem a sot Parisaio, zen sarâ a. Zen a kânok zengât a upapkât saru sot hân walâm âime. Oi a yatâ zorâñ zengâren târokwap ândim simğat sinji upap. A zorat bâliñandâ wâlâziñgâbap.

¹⁶ Yei, a sâtnâ sinziñ bâpsâsân. Zen itâ sâme, ‘Tirik namin kwap den sâm kâtigime, zo tabânâ. Tirik namin neule mot taap, zoren kwap den sâm kâtigime, zorâñ kâtigem bon upap.’ ¹⁷ Zen a sinziñ bâpâsân sot nângânângâziñ buñâ. Tirik namâ, zo tirik taap. Neulenâ, zo yatik tirigâk uap. Zorat ko ikâ zorânâ bonñâ uap? Namâ mo neulenâ? ¹⁸ Oi nâi itâ sâme, ‘Kembugât sinji nalem pâpanñâ, zoren kwap den sâm kâtigime, zo tabânâ. Nalem mot pame, zoren kwap den sâm kâtigime, zo bonñâ.’ ¹⁹ A sinziñ nâttâtik, zen. Nalem pâpanñâ, zo hâlâlu taapkât nalem kwâkñan pame, zo tirik uap. Zorat ikâ zorânâ bonñâ uap? Nalem pâpanñâ mo nalemñâ? ²⁰ Zorat nâi zâk nalem pâpanñan mândâm sâm kâtigei nalem pâpanñâ sot kut nâi nâi kwâkñan taap, zo ârândânğat dâbâk upapot. ²¹ Oi nâi zâk tirik namin kwap sâm kâtigei namâ zikñâ sot umñan ândiap, zet ârândânğat dâbâk upapot. ²² Nâi zâk sumbemân kwap sâm kâtigei Anutuğat tâtatñâ sot tâtat zorat mariñoot dâbâk upapot.

²³ Yei, Kembugât gurumin den zorat galem a sot Parisaio, sarâ a, zen. Zen danğat sot kânğan sot zomap, kut nâi nâi zo bâzagârân gâbâ kânok Kembugât sinji

sâm pame. Oi zorat toren bonnâ, gurumin den luluj sot a buku otzingâzingân sot nângâm pâlâtân sot târârak ândiandin, zo birâne gei komap. Zo toren toren luzikâne dâp upap. ²⁴ A sâtnâ sinziñâ nâtâtik sâsânâ, zen kabât mâik mâik, zo ikme. Ka bâu mo kut nâi nâi patâ, zo mân ikme.

²⁵ Yei, Kembangât gurumin den zorat galem a sot Parisaio, zen sarâ a. Hâkop sâkñik too sanjon kubik tuume. Oi umñan ko kâmbu sot sâkziñangât âkñâlê bâliñâ, zo piksâm ziap. ²⁶ O Parisaio a, zen sinziñ nâtâtik. Hâkop umñan bâliñâ ziap, zo sanjonne âlip oi sâkñan âlip upap.

²⁷ Yei, Kembangât gurumin den zorat galem a sot Parisaio, sarâ a, zen. Zen a mumunâ zengât kwagân ziap yatâ. Kwakñâ zo kwâkñan kâsâget pane neulenoot zemap. Umñan ko a sinjit sot guk manjulen ziap. ²⁸ Zen yatik sâkziñandâ a mâteziñan târârak ândime. Umziñan ko sarâ sot gurumin den kukunâ piksâm ziap.

²⁹ Yei, Kembangât gurumin den zorat galem a sot Parisaio a, sarâ a zen. Zen Propete a kwagân pitâme. Zen a târârakñâ zengât kwagân neule pam ândime. ³⁰ Zen itâ sâme, ‘Sâkurâpniñâ ândiwe, narâk zoren ândim sâi ko betziñan mem Propete mân zângobem.’ ³¹ Zen yatâ sâm Propete zângowe, zengât kiun ândime. Zengât topziñâ sâm muyagime. ³² Sâkurâpziñ zen tosa kwâkñan kwâkñan pam gawe. Zen yatik târokwapkwap utnetâ tosaziñ dâbâk upap. ³³ Mulungât kiurâp zen. Tosagât hâuñâ kârâbân geigeiñ narâk oi waniñ âi tik pambi?

³⁴ Zorat sa nângânek. Nâ ninak zengâren Propete sot nângânangâ a sot Kembangât gurumin den zorat galem a nâmbutñâ sângonzângua zengâren gane nâmbutñâ zen zângom sâknam ziñgâbi. Oi nâmbutñâ poru nagân zângobi. Oi nâmbutñâ mâpâmâpâse namâziñan lapitziñgâne kamân nâin nâin âine moliziñgâm âim zângobi. ³⁵ Yatâ utnetâ a târârak gilâmziñ hânân geip, zorat hâuñâ zengâren muyageziñgâbap. Mârumñan Abegâren gâbâ kâmbam topkwap târokwaî târokwaî kom gam Berekia nanñâ Sakaria, zâk tirik

namin komñâ kâmbam zo kune âkip. ³⁶ Nâ perâkñak dâzângobâ. Kâmbam zorat tosa a kâmut zi ziñâ hâuñâ mimbi.”

Yesunâ Yerusalem zengât umñâ nângip.
(Lu 13:34-35)

³⁷ “O Yerusalem mâirâp, wangât Propete a kâmbamñâ zângome? A sângonzângua zengâren âine kâtnâ zângone mume. Kurukñâ gwamarâpñâ gâbâreziñgâm lâmbamzângomap, zo yatik nâñâ umnâ topñan a ambân minduziñgâbat sa kwâkâme. ³⁸ Dâzângua nângânek. Nâ birâziñga mandu yatâ op ândibi. ³⁹ Zen dum zagât mân nek ândimñâ itâ sâm nikpi, ‘Kembangât sâtkât gaap, zâk sâm âlip kwâkñangânâ.’”

24

Yesu takâbapkât den sâip.
(Mk 13:1-21; Lu 21:5-6)

¹ Yesu zâk tirik namin gâbâ gem ari arâpñâ nen zâkkâren âimñâ namâ tuutu- unâ ek nângâbapkât dukuwen. ² Oi den itâ mâburem dâtnângoip, “Namâ zi tâi ek mâpâsime, zorat nâ perâkñak dâzângobâ. Kâsaziñâ gam kândañne giligâlaksâm buñ op nanngâbap.”

³ Oi Oliwia bâkñan zâi tâi arâpñâ niñik um topñan âimñâ mâsikâm sâwen, “Sat, zo wan narâkñan âsagibap? Oi gikâ gâban narâkñâ sot hân âkâbapkât narâkñâ oi wan wesâk nâi âsagibap?”

⁴ Yatâ sâindâ Yesu itâ sâm dâtnângoip, “Um gulip kwatziñgâbegât gasâziñ kârâm ândibi. ⁵ A donbepñâ gam itâ sabi, ‘Nâ Kristo. Bâliñan gâbâ mâkâziñgâbapkât sâsân, zo nâ.’ Yatâ sâmñâ a ambân donbep patâ um gulip kwatziñgâbi. ⁶ Zen kâmbam goorân mo kârebân âsagei nângâmñâ mân kengât upi. Kâmbam zo yatâ muyag- ibapkât sâsân. Oi yatâ muyagem ze narâk kek mân âkâbap. ⁷ Hânñâ hânñâ a kâmut mâik sot patâ, zen kâsa op agom âibi. Oi hânñâ hânñâ pu patâ sot wâriñ mem zimbap. ⁸ Kut nâi nâi zo sâknam patâ zorat topkwâkwatñâ. Zo yatâ nângâm ândibi.”

Kâsa otziñgâbi, zorât den.

⁹ “Narâk zoren sâknam kwatziñgâm zângone numbi. Zen nagât opñâ hânñâ

hânñâ a, zen um kâlak otziñgâbi. ¹⁰ Kut ñâi ñâi yatâ zo âsagei a donbepñâ sinji âlip birâm kâsa orañgâbi. ¹¹ Oi propete a sarâñâ asâgemñâ a donbep um gulip kwatziñgâbi. ¹² Gurumin den kukujâ, zorâñ lañ kâri a donbepñâ buku orotñâ, zo birâbi. ¹³ Ñâi zâk den sinji âlip mem kâtigem ândei narâkñâ âki sumbem kamânân bagibap. ¹⁴ Oi Anutu um topñan ândiândigât sinji âlip, zorâñ lañ kârâm hânñâ hânñâ âim a topziñâ sâm muyagei hângât narâkñâ âkâbap.”

Kut ñâi sumunñâ muyagibap.
(Mk 13:14-23; Lu 21:20-24)

¹⁵ “Gâtâm tâmbet tâmbet kâukñâ tirik nâmin kwânângâne kinbap. (Den zo mulunâk sâlâpkum nâñgâbi.) Zo yatâ âsagibapkât Propete Danienñâ mârûm kânñan sâm kulemgui. ¹⁶ Zo yatâ âsagei ekñâ Yudaia hânân ândibiñâ barâ kâtikñan sârârâk kârâm âibi. ¹⁷ Ñâi zâk mirâ sombemân ândibapñâ sikumñâ mimbam mirin mân zâibap. ¹⁸ Oi a ñâi nebân tâpapñâ âburem hâmbânñâ mimbapkât kamânân mân gâbap.

¹⁹ Yei, ambân kâmborâ sot katep namân gok, zen dap upi? ²⁰ Zen Kembugâren ninâu sâne nâñgi âiâiziñâ, zo map narâkñan mo kendonân mân muyagibap. ²¹ Narâk zoren sâknam patâ muyageziñgâbap. Zorat dâp hân muyageibân gâbâ mân muyageip. Oi dum mân muyagibap. ²² Kembuñâ sâknam narâkñâ zo mân mânângâri sâi a aksik buñ upe. Kâmut gakârâpñangât opñâ Kembuñâ narâk zo mânângâtpap.”

Propete a sarâñâ muyagibi.

²³ “A ziñâ Kristo ziren âsagiap mo ândiren âsagiap sâne mân nâñgâbi. ²⁴ A sarâñâ âsagem nâ Kristo sâbi. Propete a sarâñâ, zen âsâgem kut ñâi ñâi sen mârât tuunetâ a um gulip kwatziñgâbi. Oi Anutuñâ gâsum sâlâpzângoip, zo um gulip kwatziñgânâ osibi. ²⁵ Nâ kânñan dâzâñguan, zorat ko muyageziñgi mân kwakpi.

²⁶ Kristo barâ kâtikñan âsagei iksen sânetâ mân âibi. Oi Kristo mirâ zoren mo zoren âsagiap sâne mân nâñgâbi.

²⁷ Hânpânñâ âsagem hân toren torenñan aksik âsagem kwâkâmap, zo yatâ a bonñâ, nâ âsagibat. ²⁸ Bâu mo zuu kârokñâ ñâi zeï zoren nii keñ, ziñâ ninam mindume.”

Wesâk âsagibap.

(Mk 13:24-27; Lu 21:25-28)

²⁹ “Sâknam narâkñâ âki mirâsin sumunkoi kâin âsakñâ buñ upap. Oi sângelak, zen sumbemân gâbâ âkâm gibi. Oi Anutuñâ sumbem mânñei olayangâm imbanñâ buñ upap. ³⁰ Narâk zoren a bonñâ, nâgât kulem sumbemân âsagei a hânñâ hânñâ umbâlâ op isem zine a bonñâ, nâ sumbem unumunum kwâkñan kâwali mem âsakñânoot tâka nikpi. ³¹ Oi lâmun kwamit patâ âsagei sumbem a gakânâ sâñgonzâñgua hân toren toren gâbâ kâmut gakârâpnâ minduziñgâbi.”

Narâk patâgât den.

(Mk 13:28-31; Lu 21:29-33)

³² “Dâgap nak ziap, zorat topñâ nâñgâbi. Iinñâ burutuksâi maa narâk upâmap sâme. ³³ Zen yatigâk kut ñâi ñâi zo âsagei itâ nâñgâbi. ‘Zâk mâte otniñgâbâmap. Zâk mâtâbân ga kinzap.’ ³⁴ Nâ perâkñak dâzâñgobâ. A kâmut zi mân mune kut ñâi ñâi âsagibap. ³⁵ Sumbem sot hân buñ upabot. Ka nâgât den ko mân buñ upap.

³⁶ Kut ñâi ñâi muyagibap, zorat sirâm narâkñâ a ñâiñâ mân nâñgap. Sumbem a, zen mân nâñge. Oi nanñâ, nâ mân nâñgan. Ibânâ, zâk zikñik nâñgap. ³⁷ Noa ândeip, narâk zoren kut ñâi urâwe, zo yatik a bonñâ, nâgât takâtakâñ narâkñan yatik upi. ³⁸ Uurupñâ mân gâi sii nalem nem ândiwe. A ambân anğâgwangâ op mianğawe. Gulip op ândine Noañâ wangâyân zarip ³⁹ Oi zen gulip op ândine too uurupñâ gwâkâziñgip. A bonñâ, nâgât takâtakâñ narâkñan zo yatâ upi. ⁴⁰ Narâk zoren a zagât nebân kiritâ, ñâi gâsum, ñâi birâbat. ⁴¹ Ambân zagât zet nalem sobem tâitâ, ñâi gâsum, ñâi birâbat. ⁴² Kembuziñâ, nâ narâk zoren mo zoren takâbat, zorat mân nâñgegât umziñandâ galem orañgâm ândibi. ⁴³ Zen topñâ itâ nâñgânek. Kamân ñâigât a, zen kâsa ñâtik zoren takâbi, narâk yatâ nâñgâm um wâgân ândim kamânziñ galem upi.

44 Oi a bonnâ nâgât narâknâ mân nângâne gâbat, zorat zen um wâgân ândibi.” Yatâ sâmnâ zorat den sumbuñâ nâi itâ sâm dâtnângoip, 45 “A patâ nâinâ kore a gakârâpnâ zengât galem a nâi pam itâ sâm dukubap, ‘Nâ âi ândia galem otzingâm ândim narâknan nalem dâpziñanâk zingâm ândiban.’ A zo ândiândinâ dap yatâ ândei galem a nângânângâñoot sot sât lulunoot sâsânâ? 46 Galem a, zâk patânâ nep diñ sâm pindip, zo dâñâk lum ândei patânâ gâbabân galem a yatâ zorat nângi âlip upap. 47 A kutânâ galem a zo patâ pam zâkkât kut nâi nâi aksik galem op ândibapkat sâbap. 48 Ka a nâinâ galem a bâliñ ândim umñandâ itâ nângâbap, ‘Patânâ, zâk kârebân âimñâ kek mân gâbap.’ 49 Yatâ nângâm kore a ambân zângom mem nâi nâi otzingâm too tewarân âi lañ ândim um gulip op ândibap. 50 Oi a kutânâ gâbap, zorat narâknâ mân nângâm ândei zâk gâbap. 51 Gâmñâ tâknâ imbanâ lapitñâ sarâ a zengât oserân pâi ândibap. Zoren umbâlâ op isem ândibi.”

25

Ambân sigân âsakñâ toonangât kâruwe.

1 “Siñgi âlipkât mâtâp, zo ambân sigan bâzâgât zengâren dâpkwap sâbâ. Zen a kutâ mâtâbân âi muyaginam kârâpziñ mem âiwe. 2 Ambân sigân bâtnâmbut, zen nângânângâziñ buñ. Bâtnâmbut, zen nângânângâziñoot. 3 Ambân nângânângâziñ buñ, zen kârâp siñitjik mem âiwe. 4 Ambân nângânângâziñoot, zen kârâp sot âsakñangât toonâ ârândân mem âiwe. 5 Oi a kutâ, zâk mulun ândei zen mambât tap uman ziwe.

6 Zinetâ nâtik tânâmñâ oi den nâi itâ âsageip, ‘Hai, a kutâ gaap. Zen zaat zâkkâren âinek.’ 7 Oi ambân sigan, zen nângâm zaat âsakñâziñâ kubigâwe. 8 Oi ambân nângânângâziñ buñâ, zen nângânângâziñoot itâ sâm dâzângowe, ‘Nen kârâpniñâ bâpsâbâmap, zorat zen too nâi gum niñgânek.’ 9 Sânetâ ambân nângânângâziñoot, zen itâ sâm dâzângowe, ‘Buñâ. Zengât dâp buñâ. Nen dâpniñan mem gen. Zen âi anğâgwangâ namin kwâlânek.’ 10 Oi zen âsakñangât

too kwâlânam âinetâ a kutâ gam ambân nângânângâziñoot, zorik diiziñgi âiwe. Oi kamânân âim mirin zâimñâ hângi doongum sii nalem nem tarâwe.

11 Tatnetâ ambân nângânângâziñ buñ, zen gamñâ den sâm sâwe, ‘Patâniñâ, mâtâp mem pa.’ 12 Sâne dâzângoip, ‘Nâ perâknâk dâzângobâ. Nâ zengât topziñ mân nângâman.’” Den sumbuñâ zo sâmnâ itâ sâm dâzângoip. 13 “Zen narâk mân nângegât umziñ galem orangâm ândibi.”

A kât ekap zingip, zengât den.

(Lu 19:11-27)

14 “A kutâ nâi oip, zo yatâ gâtâm âsagibap. A kutâ nâinâ kamân kârebân âibamñâ kore anâ minduzingâm kâtnâ galem upigât kâsâpkum zingip. 15 A nâi kât ekap bâtnâmbut pindip. Nâi zagât. Nâi kânok. Zo nepkât imbanâ zem zingip, zorat dâp zingip. Kât zingâmñâ kamân kârebân âi ândei. 16 Ari a kât ekap bâtnâmbut meip, zorân nep pindi târokwap ekap bâtnâmbut âsageip. 17 Oi bukuñâ ekap zagât meip, zâknâ yatik oi târokwap zagât âsageip. 18 Ka a ekap kânok meip, zo ko hân umñan esâm kwârakui zeip.

19 Oi a kutâziñâ narâk kârep ândim puriksâm gâip. Puriksâmñâ kore a kât zingip, zorat op minduzingip. 20 Oi a kât ekap bâtnâmbut pindip, zâknâ nepñâ tuugi târokwap ekap bâtnâmbut âsageip, zo tirâpkumñâ sâip, ‘Patanâ, gâ ekap bâtnâmbut nigin, zo nep pindandâ ekap bâtnâmbut târokwap âsagiap.’ 21 Sâi patâñandâ itâ sâm dukuip, ‘Gâ kore a âlipñâ, sât lulugoot. Kut nâi yennangât galem âlip oingât nânâ kut nâi bonñangât galem gâbanbat. Zorat ko patâgâ, nâgât umnâ topñan bagim sâtâre op ândiban.’

22 Yatâ sâi a kât ekap zagât pindip, zo gam sâip, ‘Patânâ, gâ kât ekap zagât nigin. Zorat nepñâ tuugandâ ekap zagât târokwap muyageip.’ 23 Sâi patâñandâ itâ sâm dukuip, ‘Gâ kore a âlipñâ, sât lulugoot. Gâ kut nâi yennangât galem âlip oingât nânâ kut nâi bonñangât galem gâbanbat. Zorat gâ patâgâ, nâgât umnâ topñan bagim sâtâre op ândiban.’

²⁴ Sâi bet a ekap kânok pindip, zâk gamñâ sâip, ‘Patâ, nâ topkâ itâ nângâman. Gâ a bâliñâ. Gâ nep mân kârâm kâmitmat. Nalem muyagem nibi sâmat. A nâmbutñâ zengât kâlamân nalem nibigât sâmat. ²⁵ Nâ zorat kenjât nângât op kâtkâ hân kendâm hangua ziap. Oi zi mâburem gibâman.’

²⁶ Yatâ sâi patânâ den itâ sâmbuip, ‘Gâ kore a bâliñâ, konam. Lâugan gâbâ den mâburem dâgobâ. Nâgât itâ nângâmat. Nâ nep mân kârâm kâmit yen tap nalem muyagenibi sâman. A zengât nebân nalem meman. ²⁷ Nâgât yatâ nângâm kâtnâ anjâgwangâ zengâren pâna kâtnâ nep tuugi âsagei ga membam. ²⁸ Zorat zen kât ekap beknan mem bâzagât mem ândiap, zo pindânek. ²⁹ Nâi zâk kut nâi pindâpindân, zo mem galem op ândei târokwap pindâpindân. Oi gom sambe muyagenjângâbap. Ka nâi zâk kut nâi pindâpindân, zo mân mem ândei beknan mei yen ândibap. ³⁰ Kore a konam, zo ko gâsum nâtatigân zo pane geibap. Zoren umbâlâ op isem zimbap.’ ”

Yesuñâ gâtâm kâsâpnângobap.

³¹ “Gâtâm a bonñâ, nâ sumbem âsakñânoot sot sumbem a zengât os-erân gamñâ tâtatnâ âlipñâ, zoren zâi tâpat. ³² Oi a ambân hânñâ hânñâ, zo minduziñga nâgât mâtenan mindubi. Mindunetâ râma galem a râma noniñ kâsâpzângomap, zo yatik upat. ³³ Oi râma noniñ kâsâpzângom râma bongen zâmbam noniñ yangâgen zâmbanbat. ³⁴ Yatâ op a kutâziñâ, nâ bongen zo itâ sâmbuip, ‘Zen Ibânandâ mâsop minziñgip. Zen gam Kembangât um topñan bagim ândibi. Zo mâruman hân muyageibân gâbâ zengât siñgi sâip. ³⁵ Zen itâ otniwe, zorat. Tepnangât ua nalem niwe. Toogât mua too niwe. Nâ lomba yatâ ândiandâ zen galem otniwe. ³⁶ Nâ sâk bârak ândia zen hâmbâ mot mem niwe. Nâ mâsek zia zen galem otniwe. Nâ tâk namin ta zen ga nigâwe.’ ³⁷ Yatâ sa a târarak ziñâ den itâ mâburem dâtnobi, ‘Kembu, gâ wan narâknan nalemgât otgigi nalem nâi giwen? Wan narâknan toogât

otgigi nen too giwen? ³⁸ Gâ wan narâknan lombâ yatâ ândina nen galem otgiwen? Gâ wan narâknan hâmbâgât kwakna hâmbâ nâi giwen? ³⁹ Gâ wan narâknan mâsek mo tâk namin tâtna ga gigâwen?’ ⁴⁰ Yatâ sânetâ a kutâziñâ, nâ itâ sâmbuip, ‘Kâmurâpnâ zengâren gâbâ a giginâ nâi galem okñangâwe, zo nâ otniwe uap.’ ⁴¹ Yatâ sâmbuip a yangâgen, zo itâ sâmbuip, ‘Sâit miangâwe, zen kârâp kâtikñan gei ândibi. Kârâp zo Satân sot sumbem arâpnâ zengât siñgi oip. Zoren gei ândibi. ⁴² Zen itâ otniwe, zorat. Nâ tepnangât ua nalem mân niwe. Nâ toogât nânga too mân niwe. ⁴³ Nâ lomba ândia mân galem otniwe. Hâmbâgât kârândâ mân niwe. Mâsegân sot tâk namin ta mân ga nigâwe.’ ⁴⁴ Yatâ sâmbuip dâzângua ko yangâgen ziñ itâ sâbi, ‘Kembu, gâ wan narâknan nalem too buñâ sot hâmbâ mirâ kamân buñâ ândina gek mân nângânangâ urâwen? Mo ikâ zoren mâsek mo tâk namin tâtna gekñâ mân galem otgiwen?’ ⁴⁵ Yatâ sâne itâ dâzângobap, ‘Nâ perâknak dâzângobâ. Arâpnâ zengâren gâbâ giginâ nâi ek mân galem okñangâwe, zo nâ otniwe uap.’ ⁴⁶ Oi a yangâgen zen âi sâknam tâmbânâ nângâm ândibi. A ambân târarakñâ, zen ko ândiândi kâtikñan bagim ândibi.”

26

Yesuñâ mumbapkât siñgi dâzângoip.

(Mk 14:1-2; Lu 22:1-2; Yo 11:45-53)

¹ Yesu zâk den so aksik sâmbuip nângâm arâpnâ itâ sâmbuip dâtnângoip, ² “Nânge. Sirâm zagât tap Pasowa kendon upap. Oi narâk zoren a bonñâ, nâ kâsa zengât bitziñan zaria poru nagân none mumbat.” Yesuñâ den yatâ sâmbuip

³ Narâk zoren tirik namâ galem a patâ sot a sâtnâ, zen tirik namâ galem a patâ Kaipa, zâkkât namin zâim minuwe. ⁴ Zen Yesu tik gâsum kunam den sâmbuip kâtnâ urâwe. ⁵ Oi itâ sâmbuip, “Kendonân kâmbam lanj âsagebapkât kegâk gâsunat.”

Ambân nâiñâ Yesu too wârân âlip mem sanjonñangip.

(Mk 14:3-9; Yo 12:1-8)

⁶ Yesu zâk Betania kamânân âim Simon, sâk bâlâ a, zâkkât mirin zâim nalem neip. ⁷ Nalem nem tâi ambân nâinâ too wârân âlip belonoot, sângân patâ, zo mem gam too wârânoot zo kâuknan lokei giari sanjorip. ⁸ Yatâ oi arâpnâ nen eknâ sâwen, “Too sângân zâizâin zi wangât tâmbetkuap? ⁹ Too zo pam kât patâ mem a kanpitâ zinjip sâi ko dâp opap.”

¹⁰ Yatâ sâindâ Yesunâ nângâm nâ itâ sâm dâtnân goip, “Zen wangât ambân den oknanje? Zâknâ otnigi âlip uap. ¹¹ A ambân kanpitâ, zen narâk dâp zen sot ândibi. Nâ ko zen sot narâk kêrep mân ândibat. ¹² Nâ mua hanobi, zorat dâp sâknâ sanjori âlip uap. ¹³ Nâ perâknjak dâzângobâ. Kembangât den sinji âlip zi hân nâ hân nâ sâm âim ambân zirân nâ uap, zorat sinji ârândân sâne lanj kârâbap.”

Yudanâ Yesu tirâpzângobakât kât meip.

(Mk 14:10-11; Lu 22:3-6)

¹⁴ Oi arâpnâ kiin zagât nen gâren gâbâ a nâi kutnâ Yuda, Karioto kamânân goknâ, zâknâ tirik namâ galem a patâ, zengâren arip. ¹⁵ Âim nâ itâ sâm dâzân goip, “Nâ tirâpzângobat, zorat kât dabutâ nibi?” Mâsikâzingi zinâ kât ekap 30 yatâ sâlâpkum pindâwe. ¹⁶ Yudanâ zo mem nâ Yesu tirâpzân goi gâsubigât ek kârum ek molim ândeip.

Yesu zâk arâpnoot nalem niwe.

(Mk 14:12-21; Lu 22:7-14, 21-23; Yo 13:21-30)

¹⁷ Pasowa kendon narâk topkwâtnam arâpnâ nen Yesu mâsikâm sâwen, “Nen itârân mirâ ikâ zoren Pasowa nalem unat?” ¹⁸ Sâindâ itâ sâip, “Zen kamânân âim nâ a nâi muyagem itâ sâm dukunek, ‘Patâni nâ gâgât sap, ‘Narâknâ mâte uap, zorat nâ sot arâpnâ, nen gâgât mirin gam Pasowa nalem ninat.’” ¹⁹ Oi arâpnâ nen Yesunâ den sâip, zo lum nâ Pasowa kendongât nalem uwen.

²⁰ Mirâ nâtik sâi Yesu sot arâpnâ kiin zagât, nen mirâ zoren zâim nâ Pasowa nalem niwen. ²¹ Nem tap nâ Yesunâ itâ sâm dâtnân goip, “Zengâren gâbâ nâinâ nâ kâsa a tirâpzân goi gâsânobi.” ²² Yatâ sâi

arâpnâ nen umni nâ bâlei nâigoot ziknik ziknik mâsikâyân gam sâwen, “Kembu, nâgât sat?” ²³ Sâindâ zâknâ sâip, “A zo nâ sot ârândân niet, zâknâ yatâ otnibap. ²⁴ A bon nâ, nâ Kembangât ekabân den kulem ziap, zo yatik upat. Ka a bon nâ, nâ tirâpzân goi gâsunibi, yei, zâk hân nâ yâmbâtnâ mimbap. A zo mam kâmbonj kâligen gâbâ mân âsageip sâi bâbâlanj opap.” ²⁵ Yatâ sâi Yudanâ mâsikâm sâip, “Patâ, nâgât sat?” Sâi dukuip, “Gâ sat, zo.”

Yesunâ nalem sot too zinjip.

(Mk 14:22-26; Lu 22:15-20; 1 Kor 11:23-25)

²⁶ Nalem nem tâindâ Yesunâ nalem nâi mem sâiwap sâm namun arâp itâ sâm ninjip, “Mem ninek. Zi sunumnâ.” ²⁷ Yatâ sâm nâ wainj hâkop mem sâiwap sâm nâ itâ sâm ninjip, “Zen aksik ninek. ²⁸ Zi târotâroninjanjât gilâmnâ. Zo a ambân donjep patâ, zengât tosazinj bunj upapkât hânân gibap. ²⁹ Oi dâzân gua nângânek. Wainj too itârân nia âkap. Oi dum zagât nân mân nem nâ Ibânânjât um topnan zâim zen sot ârândân wainj mârâtnâ nâi ninat.”

Gezemanê kâlamân âiwe.

(Mk 14:27-31; Lu 22:31-34; Yo 13:36-38)

³⁰ Oi Kembangât mâpâmâpâse kep nâi mem kamânân gâbâ âim nâ Oliwa bâknân zâiwen. ³¹ Mâtâbân âim nâ Yesunâ itâ sâm dâtnân goip, “Nâtik ziren a zinj gâsuninetâ zen nângâm pâlâtân zinj lolot, zorat op âksik birânim âibi. Kembangât den kulem nâi ziap, zo bon upap. Den zo itâ, ‘Nâ râma galem a kua râma zen sinj sururunj op âim nanjâbi.’”

³² Nâ sa nângânek. Nâ mumunjan gâbâ zaat nâ Gâlilaia âi kândom otzânjâbat.” ³³ Sâi Peteronâ itâ sâm dukuip, “A nâmbut nâ, zinj birâgibi. Nâ ko mân birâgibat. Bunj kâtik nâ.” ³⁴ Yatâ sâi Yesunâ itâ sâm dukuip, “Nâ perâknjak dâgobâ. Gâ nâtik ziren kwâimbâninandâ sâp karâmbut oi kuruk nâ dinj sâbap.” ³⁵ Yatâ sâi Peteronâ itâ sâip, “Gâ gom nâ nâ nonâ sâne mân kwâimbâgibat.” Sâi arâpnâ nâmbut nâ, nen den yatik sâwen.

³⁶ Nen âimnâ nak kalâm nâi kutnâ Geze-mané, zoren takâm Yesunâ arâpnâ itâ sâm dâtnânngoip, “Zen ziren tatne nâ ândi âi ninâu sâbâ.” ³⁷ Yatâ sâmñâ Petero sot Zebedaioğat nanzatnâ diizîngi âiwe. Âimnâ Yesunâ umnâ yâmbârei ken bet kakit oip. ³⁸ Yatâ op dâzângom sâip, “Umnâ yâmbârei mumunâ otnigap. Zen nâ sot tap um wâgân ândinek.” ³⁹ Yatâ sâmñâ mâik nâi âim si sânğân hânân ge tutukum itâ sâm ninâu sâip, “Ibânâ, nânğânim sâknâm kâmut zi betnan mena buñ oik. Oi nâgât den buñâ, gâgât den, zo kâtigibap.”

⁴⁰ Yatâ ninâu sâmñâ puriksâm arâp karâmbut zîngiri uman zem tatne Petero itâ sâm dukuip, “Zen nâ sot gwâlâ mâik nâi ândibigât dâp buñâ? ⁴¹ Zen mâsimâsikâyân loribegât um gwâlâ ândim ninâu sânek. Umnâ bâbâlan opmap. Sâknâ ko yâmbâremap.”

⁴² Dum âimnâ den itâ sâm ninâu sâip, “Ibânâ, sâknâm zi betnan mimbangât nânğâna mân dâp oi lanğ gâgât den, zo kâtigibap.” ⁴³ Yatâ ninâu sâmñâ âburem arâp karâmbut, zen sinzîñâ uman oi zinetâ ga muyagezîngip. ⁴⁴ Zâmbamñâ âi ninâu sâi sâp karâmbut oip. Den mârum sâip zo yatik ninâu sâip.

⁴⁵ Ninâu sâm nanğâm arâp zengâren puriksâm itâ sâm dâzânngoip, “Zen uman tok zem te? Zi mârum narâk uap. A bonñâ, nâ bâliñ mâme a zengât bitzîñan zâibâman. ⁴⁶ Zaatne âinâ. Iknek. A sâi gâsunim nobi, zo mâte otnîngap.”

Kâsa zîñâ Yesu gâsuwe.

(Mk 14:43-50; Lu 22:47-53; Yo 18:3-12)

⁴⁷ Den yatâ sâm kiri arâp kiin zagât, nenğâren gâbâ a nâi, kutnâ Yuda, zâknâ a kâmut kândom otzîngi gawe. A kâmut zo tirik namâ galem a patâ sot a sâtnâ, zîñâ sânğonzângone kâmbam sot sâu patâzîñâ mem gawe. ⁴⁸ Oi Yudanâ den kânñan itâ sâm dâzânngoip, “Nâ lum mânğansa zi sâm gâsubi.” ⁴⁹ Oi gamñâ zorenâk Yesugâren âim O patânâ sâm lum mânğarip. ⁵⁰ Yatâ oi Yesunâ den nâi itâ sâm dukuip, “Buku, nep tuubam gaat, zo tuum nanğânan.” Yatâ sâi a kâmut, zen Yesugâren ga gâsum saawe.

⁵¹ Oi Yesu sot ândiwen, nenğâren gâbâ nâiñâ sâunâ sâmbum tirik namâ galem a patâgât kore a nâi kindapñâ kârâm kwâkip. ⁵² Yatâ oi Yesunâ itâ sâm dukuip, “Sâugâ mirânñan hanguna giarik. Nâi zâk sâunâ zânğoi hâuñâ kumbi. ⁵³ Nâgât dap nânğat? Nâ Ibânânğâren ninâu sa sâi ko sumbem kâwali a kâmut kiin zagât, zo kegâk sâi gem galem otnibe. ⁵⁴ Oi zen gem ga galem otnine Kembugât ekabân den ziap, zo dabân bon opap?”

⁵⁵ Yatâ sâmñâ a kâmut gâsunam gawe, zo itâ sâm mâsikâzîngip, “Nâgât dap nânge? Zen nâgât nânğâne kâmbam ku oi kâmbam sot sâuzîñâ mem ga gâsânoge? Zorat sa nânğânek. Nâ sirâmñâ sirâmñâ tirik namin zen Kembugât den sîngi dâzângoman. Oi zen zoren mân gâsânowe. ⁵⁶ Oi zi Propete zengât den kâtigibapkât âsagiap.” Oi Yesugât arâpnâ, nen aksik Yesu birânñanğâm sînsururunğ âiwen.

Yesu a sâtnanğât namin diim âiwe.

(Mk 14:53-65; Lu 22:54-55, 63-71; Yo 18:13-14, 19-24)

⁵⁷ Kâwali a zen Yesu gâsum tirik namâ galem a patâ Kaipa, zâkkâren diim âiwe. Zâkkât namin Kembugât gurumin den zorat galem a sot a sâtnâ mindum tarâwe. ⁵⁸ Zen Yesu diim âinetâ Petero zâk kândâtzîñan bet molizîngâm arip, Âi takâmñâ tirik namâ galem a patâgât dâmân kâligen bagimñâ kore a zengât oserân itâ nânğâm kwâkâm getâip, “Yesugât den dap sâbi? Zorat ziren tap nânğâbat.”

⁵⁹ Oi tirik namâ galem a patâ sot a sâtnâ, zen aksik tapñâ Yesugât den sâknânâk sâm kunatkât den sâm kâruwe. ⁶⁰ Oi a donğep den sarâ donğep sâm bonñâ mân muyagiwe. Oi bet a zâgât gawet. ⁶¹ Zet gamñâ itâ sâwet, “A zirânñâ itâ sâip, ‘Nâ Kembugât tirik namâ kândanâ sirâm karâmbut umñanâk dum tuubat.’”

⁶² Yatâ sâitâ tirik namâ galem a patâ, zâk zaatnâ Yesu itâ sâm mâsikip, “Gâgât den se, zorat den hâuñâ sâban mo mân sâban?”

⁶³ Sâi Yesunâ den mân sâm kirip. Yatâ kiri tirik namâ galem a patâ, zâknâ itâ sâm dukuip, “Anutu, ândiândi mariñâ, zâkkât

mâtenjan mâsikâgiga sâm kâtigenan. Gâ Kristo, Anutugât nanjâ mo a nâi?”

⁶⁴ Yatâ sâi Yesunâ itâ sâm dukuip, “Zo sat, zo. Oi nâi dâzângua nângânek. Gâtâm a bonjâ, nâ imbanjâ marinjâ, zâkkât âsanjâ bongen tap sumbem unumunum kwâkjan gem ga nikpi.”

⁶⁵ Yatâ sâi tirik namâ galem a patâ den zo nângi bâliņ oi hâmbânâ mem moloņ arâpņâ itâ sâm dâzângoip, “Zâk Anutu yatâ op sap. Wangât den zagât sâm kârunat. Den sap, zo aksik nânge. ⁶⁶ Den zo nângâm dap dap nânge?” Mâsikâziņgi ziņâ itâ sâwe, “Zâk mumuņangât siņgi uap.”

⁶⁷ Yatâ sâmņâ tâpziņandâ Yesu si sângânjan tâpkumņâ bitziņandâ kom kâbakņiwe. Oi a nâmbutņandâ bitziņ tipņandâ pâlomņan kunzirâwe. ⁶⁸ Oi itâ sâm dukuwe, “Kristo, gâ Propete ândiat oi ko sânan. A gogap, zo kutjâ nâi?”

Peteroņâ Yesu kwâimbip.

(Mk 14:66-72; Lu 22:56-62; Yo 18:15-18, 25-27)

⁶⁹ Yatâ op tatne Petero zâk namâ sombemân tâip. Tâi kore ambân nâiņâ zâkkâren âim sâip, “Gâ ko Galilaia a, zâk sot ândimat.” ⁷⁰ Yatâ sâi Peteroņâ a tarâwe, zengât mâteziņan kwâimbâm sâip, “Gâ den sat, zo nâ nângâm kwaksan.” ⁷¹ Yatâ sâmņâ geibâ sâi kore ambân nâiņâ ekņâ a itâ sâm dâzângoip, “A zi Yesu Nasarete gokņâ, zâk sot ândimap.” ⁷² Yatâ sâi Peteroņâ kwâimbâm den sâm kâtigeip. Oi sâip, “Nâ a zo mân ekman.” ⁷³ Yatâ sâm mâik nâi kinjâ a ziņâ Peterogâren âim sâwe, “Gâ perâkņak zengât kâmurân gokņâ. Nen diņgâ holiņâ nângen.” ⁷⁴ Sânetâ dum Anutu mâtenjan sâm kâtigem den laņ sâm itâ sâm dâzângoip, “Nâ a zo mânâk ekman.” Sâi zorenâk kurukņâ diņ sâip. ⁷⁵ Oi Yesunâ den mârur sâip, zo Peteroņâ nângip, “Gâ sâp karâmbut kwâimbânina kurukņâ diņ sâbap.” Den zo nângâm umbâlâ op âkņan âim girâp patâ iseip.

27

Yesu zâk Pilatogâren diim âiwe.

(Mk 15:1; Lu 23:1-2; Yo 18:28-32; Apo 1:18-19)

¹ Haņsâi tirik namâ galem a patâ sot a sâtnjâ, zen mindum Yesu koindâ mumbapkât den sâwe. ² Oi sâne Yesu bikņâ saamņâ diim âim Roma a kutâ Pilato, zâkkâren parâwe. ³ Mumbapkât sâm kâtigine Yuda, zâk zo ekņâ wangât yatâ uan sâm umņâ bâlei kât pindâwe, zo mem âim tirik namâ galem a patâ sot a sâtnjâ mâburem ziņgip. ⁴ Oi itâ sâm dâzângoip, “Nâ laņ opņâ a târârakņâ zi bitziņan paan.” Yatâ sâi ziņâ sâwe, “Wangât neņgâren ga sat? Zo gikak.” ⁵ Yatâ sâm kât zo birânetâ mem tirik namin lum pam âi sip miangip.

⁶ Tirik namâ galem a patâ, zen kât zo memņâ sâwe, “Kât zi kâmbamgât sângân, zorat tirik namin pâindâ mân dâp upap.” ⁷ Oi kât zo mem dap utnat sâm âragum hân nâi kwâlâwe. Hân zo âmaņ tuutuun agât hân sâmarâwe. Hân zo kamân nâin gâbâ ga ândiândiņ, zo mune zoren hanzângogigât sângân miwe. ⁸ Oi narâk zoren hân zorat kutjâ nâi kâmbam hân sâne kâtigeip. ⁹ Oi Propete Yeremia zâkkât den kânjan sâip, zo bon oip. Den zo itâ, “Isirae a zen a sângânņangât kât sâwe. ¹⁰ A sângânņangât kât ekap 30, zorâņ âmaņ tuutuun agât hân, zo sângân miwe. Kembuņâ dâtnogip, yatik urâwe.”

A kutâ zâk Yesu poru nagân mumbapkât sâip.

(Mk 15:2-5; Lu 23:3-5; Yo 18:33-38)

¹¹ Zen Yesu diim âine a kutâ Pilato, zâkkât mâtenjan kiri itâ sâm mâsikip, “Topkanğât dâtno. Gâ Yuda zengât a kutâ?” Sâi Yesunâ sâip, “Sat, zo.” ¹² Oi tirik namâ galem a patâ sot a sâtnjâ, ziņâ den sâkņanâk sâm kine den hâuņâ mân sâip. ¹³ Yatâ oi Pilatoņâ dukum sâip, “Gâgât den doņbep sânetâ wangât den hâuņâ mân sat?” ¹⁴ Oi Yesunâ den hâuņâ nâi mân dukui a kutâņâ nângi imbânâ oip.

¹⁵ Pasowa kendon narâk dâp a kutâ zâk Yuda a tâk namin tâpmarâwe, zengâren

gâbâ nâi olan zingâmâip. ¹⁶ Oi narâk zoren kâmbam ku a bâliñâ nâi tâk namin zeip, kutñâ Baraba. ¹⁷ Oi a mindumñâ kinetâ Pilatonâ mâsikâzingâm sâip, “Nâi olanbatkât nânge? Baraba mo Yesu kutñâ nâi Kristo sâme?” ¹⁸ Yuda a sâtñâ, zen Yesugât um kâlak nângânñâm zâkkâren parâwe, zorat nângâmñâ sâip.

¹⁹ A kutâ, zâk den sâm kubikkubik tâtarân tâi ambinñandâ zâkkâren den itâ pâi gâip, “Gâ a târârak zo, zâkkât den mân mâsâuatpan. Nâ itârân umânân nângâm zâkkât op sâknam donbep nângan.”

²⁰ Oi tirik namâ galem a patâ sot a sâtñâ, zen a umziñan gem sâwe, “Zen sâne Baraba olanñâ ko Yesu ko koi mumbap.” ²¹ Oi a kutâ zorân dum mâsikâzingâm sâip, “Nâi mo nâi olanbatkât se?” Sâi ziñâ sâwe, “Baraba.” ²² Sânetâ itâ sâm mâsikâzingip, “Yesu, kutñâ nâi Kristo sâme, zâk dap okñangâbat?” Sâi zen lâu mâtâkâm aksik sâwe, “Zâk poru nagân moik.” ²³ Sâne a kutânâ dum mâsikâm sâip, “Wan to sagât?” Yatâ sâi den kâtik sâm sâwe, “Zâk poru nagân moik.”

²⁴ Yatâ utnetâ Pilatonâ sâi den mânâk nângâm den donbep sâne sâi too pindânetâ mâteziñan bikñâ too sanjonñâ sâip, “A târârak zirat tosa nâgâren zimbap, zo zengât sinji uap.” ²⁵ Sâi a ambân kâmut, zen itâ sâwe, “Tosa zo nen sot kiurâpniñ neñgâren zimbap.” ²⁶ Yatâ sâne a kutânâ Baraba olan zingip. Yesu ko sâi inzut kupñoot, zorân lapitne poruyân kumbigât kâwali a bitziñan pâip.

*Kâwali a, zen Yesu kom eksâwe.
(Mk 15:16-20; Yo 19:2-3)*

²⁷ Oi a kutâgât kâwali a, zen Yesu namin gâbâ diim gem kâwali a zengât namâ sombemân âim sânetâ kâwali a ziñâ aksik minduwe. ²⁸ Mindumñâ Yesugât hâmbâ mâkâm kâwali a zengât hâmbâ kuriñâ giñangâne giarip. ²⁹ Oi tâk sâtmam gonkom kâukñan pane giarip. Oi bikñan tân nâi pindâne bikñâ bongen mem kirip. Yatâ opñâ kâwali a zen zâkkâren gam simin liim itâ sâwe, “Oe, Yuda zengât a kutâ.” ³⁰ Oi tâpziñâ tâpkum tân beknan mem kâukñan kuwe. ³¹ Yatâ kom eksâmñâ kâwali a

zengât hâmbâ, zo mâkâm zikñâ hâmbâ du giñangâne giari poru nagân kunam diim âiwe.

Yesu poru nagân kune moip.

(Mk 15:21-32; Lu 23:26-43; Yo 19:17-27)

³² Diim âim mâtâbân a nâi muyagiwe, kutñâ Simon, Kirene kamânân gokñâ. Zâk okñangâne Yesugât poru nak beknan mem lugi âiwe. ³³ Âimñâ hân nâi kutñâ Goligata (niñ denân ko kâuk sinji), zoren takâwe. ³⁴ Zoren takâmñâ wain too sot um gulip too mâpot pindânâ sâne nem ekñâ birip. ³⁵ Yatâ oi poru nagân kuwe. Kune kiri hâmbânñagât wenzu pam igâwe. Ikne muyageip dâp miwe. ³⁶ Yatâ opñâ galem tarâwe. ³⁷ Oi kâukñâ kwâkñan poru nagân topñâ itâ kulemgune zeip, “Zi Yesu, Yuda zengât a kutâ.”

³⁸ Oi kâmbam ku a zâgât poru nagân zâkom, nâi toren, nâi toren kwânângâzikâwe. ³⁹ Oi a ambân zoren âim gawe, zen sâm sinjan gem den top topñâ dukum kâuk birâm sâwe, ⁴⁰ “Bâi, gâ tirik namâ kândañ sirâm karâmbut tuum nañgâbat sâin. Bâi, gikâ sâkkâ sâna poru nagân gâbâ âkâm geik. Oi gâ Anutu nanñâ ândiat oi poru nagân gâbâ pâtan ge.” ⁴¹ Oi tirik namâ galem a patâ sot Kembangât gurumin den zorat galem a sot a sâtñâ, zen yatik dukum sâwe, ⁴² “A nâmbutñâ tâmbetagonam utnetâ tânzângomap. Zikñangât ko kwaksap. Zâk Isirae a neñgât a kutâ ândiap oi ko poru nagân gâbâ âkâm gâi zâkkât diñâ nângânat. ⁴³ Zâk nâ Anutugât nanñâ sâm, nângâm pâlatânâ Anutugâren pâi zeip, zorat Anutuñâ zâkkât nângap oi ko poru nagân gâbâ kwâki geik.” ⁴⁴ Oi kâmbam ku a zâkowe, zet yatik den mot dukuwet.

Yesuñâ moip.

(Mk 15:33-41; Lu 23:44-49; Yo 19:28-30)

⁴⁵ Yatâ okñangâne mirâ bâkñan zoren nâtâtik muyagem ze mirâ oi âkip. ⁴⁶ Mirâ oi Yesuñâ den kâtikñâ den sâm sâip, “Eli, Eli lama sabatini (niñ denân ko, Anutunâ, Anutunâ, wangât birâniñgât)?” ⁴⁷ Oi kirâwe, zengâren gâbâ a nâmbutñâ ziñâ sâwe, “Zâk Elia konsap.” ⁴⁸ A nâiñâ nângâm sârârâk kârâm âim sarugât

kâmon mem ga winiga too kâlakņoot sum kapiņkum pindip. ⁴⁹ Oi a nâmbutņâ itâ sâmb dukuwe, “Nen tap iknâ. Elia perâkņak ga mâkâbap mo buņâ?” ⁵⁰ Oi Yesu zâk dum den kâtikņâ den sâi Kaapumņâ takâm arip. ⁵¹ Moi tirik namin sâņgum patâ, zo uren gâbâ oloņ gei kwâkip. Oi wâriņ mei kât âbâņgum naņgip. ⁵² Oi a zengât kwak, zo pâroņsâi Kembangât siņgi a ândim muwe, zo zengâren gâbâ nâmbutņandâ zaarawe. ⁵³ Oi Yesu zâk kândom op zaari zen kwagân gâbâ zaatņâ kamân kâukņan zo âim a doņbep muyageziņgâwe. ⁵⁴ Oi kâwali a galem sot arâpņâ kirâwe, zen wâriņ sot kut ñâi ñâi zo ekņâ imbanâziņ buņ oi sâwe, “Perâkņak a zirâņ Anutugât nanņâ ândeip.”

⁵⁵ Yesu kuwe, narâk zoren ambân doņbep kârebân kin kut ñâi ñâi zo ek naņgâwe. Ambân zo, zen Yesu molim kore okņanņgâm Galilaia hânân gâbâ gawe. ⁵⁶ Maria, Madala kamânân gokņâ sot Maria, Yakobo sot Yose zekât mamzikņâ. Oi ambân ñâi Zebedαιο nanzatņâ, zekât mamzikņâ. Zen ârândâņ tarâwe.

Yesu hanguwe.

(Mk 15:42-47; Lu 23:50-55; Yo 19:38-42)

⁵⁷ Mirâ ñâtiksâisâi Arimataia kâmânân gokņâ sikum a ñâi Yesugât a op ândeip, kutņâ Yosepe, zâk gâip. ⁵⁸ Gamņâ Pilatogâren âim Yesugât kâmbârâņâ zorat dukum sâi Pilatonâ kâwali a sâmb dâzâņgoi pindâwe. ⁵⁹ Yosepeņâ kâmbârâņâ zo memņâ sâņgum kâu uņakņandâ kâpim lum arip. ⁶⁰ Lum âim kât mâtâpņâ zik siņgi ñâi tuugip, zoren pamņâ kât patâ ñâi kâbakņei âi mâtâp dooņgoi arip. ⁶¹ Oi kwak naņgâmņan Maria, Madala kamânân gok sot Maria ñâi, zet zo tap igâwet.

⁶² Kendongât kut ñâi ñâi kubikkubik narâk, zo âki ko haņsâi tirik namâ galem a patâ sot Parisaio a, zen Pilatogâren âiwe. ⁶³ Âimņâ sâwe, “Patâniņâ, nen den ñâi naņgen, zo dâgonâ. Sarâ a zâk wâgân ândeibân itâ sâip, ‘Momņâ sirâm karâmbut zem tap zaatpat.’” ⁶⁴ Zorat arâpņâ ziņâ âi kâmbârâņâ mem âimņâ mumuņan gâbâ zaatsap sarâ sâbegât kâwali a sâņgonzâņgona kwagân âi galem kinetâ

sirâm karâmbut âkâbap. Mârum den sarâ zeip, zorat den sarâ kwâkņan zari lâmbatpapkât girem op dâgogen.” ⁶⁵ Sâne Pilatonâ itâ sâmb dâzâņgoip, “Kâwali a ziņgan. Diiziņgâm kwagân âim ziņak dap mo dap naņge, zo yatâ dooņgune tâpap. Yatâ sâi kâwali a zen sot âimņâ kwagân zo winzip pam galem tarâwe. ⁶⁶ (-)

28

Yesu mumuņan gâbâ zaarip.

(Mk 16:1-10; Lu 24:1-10; Yo 20:1-18)

¹ Yuda zengât kendon âki haņsâsâgât Maria, Madala kamânân gokņâ sot Maria bukujâ, zet kwagân iktam âiwet. ² Aritâ wâriņ patâ mei Kembangât sumbem a ñâiņâ sumbemân gâbâ gem kât patâ mem kâbakņei ari kât kwâkņan tâip. ³ Tobatņâ âsakņoot hânpan yatâ. Hâmbâņâ kâu timan. ⁴ Kâwali a, zen zo ekņâ sâmbâmziņ sâmbui keņgât op hânân gei zem ândiwe.

⁵ Oi ambân zagât zo, zet âi takitâ aņâ itâ dâzâkom sâip, “Zet keņgât mân oit. Nâ naņgan. Zet poru nagân kuwe, zo iktam gabot. ⁶ Oi zâk zi mân taap. Zâk mârum sâmb dâzâņgoip, zo yatâ op mumuņan gâbâ zaatsap. ⁷ Zet kek âi arâpņâ dâzâņgobabot, ‘Yesu zâk mumuņan gâbâ zaatsap. Galilaia hânân âi kândom otziņgâbap. Zen zoren âi ikpi.’”

⁸ Sâi zet kek kwak zo birâm keņgât sot sâtâre op arâp den siņgi dâzâņgoram sârârâk kârâm âiwet. ⁹ Aritâ Yesuņâ mâtâbân muyagezikâm itâ sâmb dâzâkoip, “Umzik âlip oit.” Yatâ sâi zet um topņan âi pindiņsâm mâpâsem kiņan gâsuwet. ¹⁰ Oi Yesuņâ itâ sâmb dâzâkoip, “Zen mân keņgât oit. Zet âi arâpņâ dâzâņgoitâ Galilaia hânân âi nikpi.”

¹¹ Ambân zagât, zet aritâ kwagân galem kirâwe, zengâren gâbâ nâmbutņâ zen âim kamân patin takâmņâ tirik namâ galem patâ kut ñâi âsageip, zorat siņgi dâzâņgowe. ¹² Oi tirik namâ galem a patâ sot a sâtņâ, zen mindum kâwali a zen kât doņbep ziņgâwe. ¹³ Ziņgâm itâ sâwe, “Zen itâ sâbi. Nen ñâtigân uman zeindâ arâpņâ ziņ gam kâmbârâņâ mie. ¹⁴ Den zo Roma a kutâņâ naņgâbapkât keņgât mân upi. Âlip

niñâ dukunat.” ¹⁵ Yatâ sâ m dâzângone kâwali a zen den lum kât zo mem âiwe. Den sarâ zo Yuda a zeñgâren zeipñak tok ziap.

Yesunâ bâkñan arâpñâ muyageziñgâm nep diñ sâ m ziñgip.

¹⁶ Yesugât arâp kiin kânok, nen Galilaia hânân bakñâ ñâin Yesunâ den kânñan dâtnângoipkât zoren zâiwen. ¹⁷ Zâimñâ zikñâ ekñâ pindiñsâm mâpâsiwen. Nâmbutñandâ ko um zagât urâwe. ¹⁸ Oi Yesunâ gootniñan gam itâ sâ m dâtnângoip, “Anutuñâ imbanâ top top aksik sumbe-mgât sot hângât nâ nigip. ¹⁹ Zorat ko zen hânñâ hânñâ, a kâmutñâ kâmutñâ, zeñgâren âim nep tuune dinnâ lum nâgât a ambân upi. Oi Ibâ sot nanñâ, nâ sot Tirik Kaapum, neñgât korân târokwap too sanñon ziñgâbi. ²⁰ Den dâzangom ândiwan, zo aksik lubigât dâzângom ândibi. Oi ñâi dâzângua nânñânek. Nâ sirâmñâ sirâmñâ, âsâbân zen sot ândia hângât narâkñâ âkâbap.”

Zo yatik.

Yesugât den sinji âlipnâ Marekonâ kulemgui

Yohanegât den sinji.

(Mt 3:1-12; Lu 3:1-9, 15-17; Yo 1:19-28)

¹ Yesu Kristo, zâk Anutugât nanjâ, zâkkât den sinji âlipnâ, zo topkwapnâ. ² A sânjinâ Propete Yesaianâ mârûm nâi Anutugâren gâbâ den itâ nângâm kulemgui, “Nângâ. Nâgât kore a nâi sânjongua gâ kândom otgibap. Zâknâ mâtâpkâ kârâm kubikpap. ³ Barâ kâtik, mirâ âtânjan ândim den itâ sâbap, ‘Kembugât mâtâp kârâm pitâne gânduŋ oik.’”

⁴ Den zorat bonjâ ko Yohanenâ âsagem barâ kâtik mirâ kamân âtânjan ândim den itâ sâm dâzângomâip, “Umziñâ melânje too sanjonziñga Anutunâ tosaziñ birâbap.” ⁵ Yatâ sâm dâzângoi ko Yerusalem kamân mâirâp sot Yudaia hânân a ambân ândiwe, zen gâbâreyangâm zâkkâren âiwe. Zen bâlinâziñâ sapsune Yohanenâ Yodaŋ toin sanjonziñgâmâip.

⁶ Yohane zâk a kanpitâ ândeipkât sâk pâke âlipnâ mân mem ândeip sot nalem âlip mân nem ândeip. Yohanegât hâmbâ zo bâu kamele sâmotjandâ tuune pam ândeip. Ka pânjan ko inzut nâi bâu sâknâ tuutuunâ, zo lap ândeip. Kumbon sot bânsat, zo nem ândeip. Ândim itâ zo sâm dâzângom ândeip, ⁷ “Betnan a nâi gam taap. Zâk kâwaliñâ nâi yatâ zemñangap. Nâ yatâ zorâŋ irâ sikumñâ goribat, zorâgoot ko mân dâp upap. ⁸ Nâ tooyâk sanjonziñgan. Ka zâknâ ko Kaapum bonjâ sanjonziñgâbap.”

Yohanenâ Yesu too sanjori ari Satañjâ mâsikip.

(Mt 3:13-17; 4:1-11; Lu 3:21-22; 4:1-13)

⁹ Narâk zoren Yesunâ Nasarete kamânân gâbâ Galilaia hân birâm Yodaŋ toin Yohanengâren takip. Âi taki ko Yonanenâ Yodaŋ toin sanjonñangip. ¹⁰ Yesu zâk toin gâbâ kopga egi sumbem pâronjsâi Anutugât Kaapum zâk nii kembâ yatâ opnâ

Yesu kwâknjan gem pâip. ¹¹ Oi sumbemân gâbâ den nâi itâ âsagem gâip, “Nannâ, gâ umnandâ gâsugim biranmap. Oi geknâ umnâ âlip opmap.”

¹² Op ko narâk zorenâk Kaapumñâ Yesu okñangji barâ kâtik, mirâ kamân âtânjan arip. ¹³ Zoren Satañjâ mâsikâm ândei hilâm 40 âkip. Yesunâ zuu osetziân ândeip. Ândei ko Anutugât sumbem a ziñâ on galemñâ okñangâwe.

Yesunâ nep topkwap arâpnâ gâsuziñgip.
(Mt 4:18-22; Lu 4:14-15)

¹⁴ Yohane tâk namin pane tâi ko Yesu zâk Galilaia hânân gamñâ Anutugât den sinji âlipnâ itâ dâzângom ândeip, ¹⁵ “Anutugât um topñan ândiândigât narâknâ mâte uap, gât ko umziñâ melân Anutugât den sinji âlipnâ zirat nângâne bon upap.”

¹⁶ Yesunâ Galilaia saru sâtnjan âim tap ko Simoŋ sot munñâ zikirip. Zet injangât nep tuum ândiwet. Zikiri injangât irâ pam kirâwet. ¹⁷ Yesunâ zâkonsâm itâ sâip, “Zet ga nâ târokwatnigit. Nâñâ den âlip kwâkâm zika ândim ko zet injangât nep tuum ândiabot, yatigâk a zengâren tuum ândibabot.” ¹⁸ Yatâ sâi irâzikñâ birâmñâ Yesu molim ba âiwet. ¹⁹ Yesunâ mâik nâi âim ko Zebedαιο nanzatñâ Yakobo sot Yohane zikirip. Zet wanğâyân tapñâ injan mâme irâzikñâ kubik tarâwet. ²⁰ Yesunâ zâkonsâi nângâm ibâzikñâ sot nep a wanğâyânâk tatne zâmbamñâ gem Yesu molim ba âiwet.

Yesu Kapenaum kamânân nep tuugip.
(Mt 4:12-17; Lu 4:14-15, 31-37)

²¹ Op ko zen Kapenaum kamânân âiwe. Yuda zengât kendon mâik zorat narâknâ oi Yesu zâk mâpâmâpâse namin zâim sinji âlipnâ sâm dâzângoip. ²² Den dâzângoi Yesugât nângâne imbanâ oip. Yesu zâk sinji âlip den dâzângoip, zo Anutugât gurumin den zorat galem a ziñ sâmarâwe, yatâ mân sâip. Zo walâm yatâ dâzângoip.

²³ Narâk zorenâk mâpâmâpâse namin a wâkeŋoot nâi tâip. ²⁴ Zâknâ den yu kambânâ sâm itâ sâip, “Yesu Nasarete gokñâ, gâ dap otniñgâbam gaat? Gâ tâmbetnângobam gaat? Gâgât topkâ nânjen. ²⁵ Gâ Anutugât tirik a.” Sâi

Yesuñâ den yatâ mân sâbapkat dukum sâip, “Gâ hirinsâm ayân gâbâ takâm ba âi.”²⁶ Yatâ sâi wâke zorân a zo oknangi kâkâksâm zeî wâke zo yu kambân sâm ko takâm ba arip.²⁷ A ambân zen zo ekñâ imbanâziñ buñ oi âragwârâgu opñâ sâwe, “A zi dap dap yatâ? Topñâ nâi. Den unakñâ sap.²⁸ Zâk a kâwaliñâ patâ wâke sorâk den dâzângoi sâtnâ lume.” Yatâ sâm siñgiñâ âragunetâ Galilaia hânân a ambân aksik nângâwe.

Yesuñâ use mâsek kubikziñgip.
(Mt 8:14-17; Lu 4:38-44)

²⁹ Yesu sot Yakobo sot Yohane, zen mâpâmâpâse namin gâbâ gemñâ Simoñ sot Andrea, zekât mirin zâiwe.³⁰ Simoñ sibunñâ, zâk mirin mâsek kârâpñoot op zeip.³¹ Yesu zâk mirin zari dukuwe. Dukune zâkkâren âi bikñan gâsum mem zaarip. Oi sâkñâ sânduksâip. Sânduksâi ko nalem om ziñgi niwe.

³² Nâtiksâisâi kamân mâirâp zen a wâkeziñoot sot sisi mâsekziñoot a ambân gâbâzeziñgâm Yesugâren gawe.³³ A ambân aksik mirâ sângânñan ga mindum tarâwe.³⁴ Yesuñâ a ambân doñbep mâsek top top kubikziñgip. Oi wâkeziñoot wâke zo moliziñgi âiwe. Wâke zen Yesugât topñâ nângâwe. Oi zo sâm muyagibegât dâzângoip.

³⁵ Yesugât arâpñâ uman zem tatnetâ nâtigân Yesuñâ zaatñâ zâmbam hân nâi a mân ândiândiñan ba arip.³⁶ Âim ko ninâu sâm ândeip. Hañsâi Simoñ sot bukurâpñâ, zen Yesu kârûm âim muyagemñâ sâwe,³⁷ “A ambân zen aksik kârugige.” Sânetâ Yesuñâ itâ sâip, “Kamân ginñan ginñan âinâ.³⁸ Zoren den siñgi âlipñâ dâzângobarâk. Oi nep zo tuubat sâm gem gâwan.”³⁹ Yatâ sâmñâ Galilaia hânân kamân dâp âim gam mâpâmâpâse namâziñan zâim siñgi âlip den dâzângomñâ wâkeziñoot moliziñgâm ândeip.

Yesuñâ sâk bâlâ nâi kubikñangip.
(Mt 8:1-4; Lu 5:12-16)

⁴⁰ Sâk bâlâ a nâi Yesugâren âimñâ um topñan simin liim pindiñsâm sâip, “Gâ imbanâgâ ziap, zorat gâ kubiknibâ sâm

âlip kubikniban.” Yatâ sâi Yesuñâ umñâ nângâm ko sâkñan gâsum sâip,⁴¹ “Nâ nângâgigan. Bâi sâkkâ âlip oik.” Yatâ sâi ko useñâ sogei âlip oip.⁴²⁻⁴³ Oi Yesuñâ zorat siñgi zo a ambân torenñâ mân dâzângobapkat sâm kâtigem sângongoip.⁴⁴ Itâ dukui, “Gâ nângâ. Zorat den siñgi a ambân lañ mân dâzângoban. Mârum nâi Mosenâ den nâi sâip, zo luban. Gâ tirik namâ galem agâren âi sâkkâ tirâpkuna egi ko nii mo zuu nâi mem ko Anutugât siñgi sâm a sâtnâ zo pindânan. Usegâ sogiap, zo a ambân ek nângâbigât yatâ otnan.”⁴⁵ Sâi ko a zo zâk âim ko Yesugât diñâ kwâkâm a ambân pisuk âi dâzângoip. Zorat opñâ a ambân ziñâ Yesugâren mindum gabegât Yesu zâk kamân patin mân âim gâip. Birâm hibuk mâtâp âim gam ândeip. Yatâ ândei ko a ambân kamân nângâm nângâm tarâwe, zenak zâkkâren âimarâwe.

2

Yesuñâ a nâi kiñ bik mumuñâ kubikñangip.
(Mt 9:1-8; Lu 5:17-26)

¹ Yesu zâk mâik nâi ândim ko Kapenaum kamânân âbureip.² Âburem mirin zâi tâi ko kamân mâirâp zen nângâmñâ zâkkâren mindum mirâ piksâmñâ mirâ sângânñan mindumñâ mirâ mâtâpñâ dooñguwe.³ Yesu zâk mirin den dâzângom tâi a kimembut bukuziñâ nâi kin bik mumuñâ, zo lum gawe.⁴ Oi a ambân nâmbutñâ zen sot gawe. A kâmut patâñâ mirâ mâtâp dooñgune ko lum mirâ kwâkñan zâim ogep kwâsat temñoorâk pane Yesugât kiñ topñan geip.⁵ Pane gei zeî ko Yesuñâ nângâm pâlatânziñangât bonñâ zo ekñâ a zo itâ dukui “Nannâ, tosgâ biran.”⁶ Yatâ sâi ko Anutugât gurumin den zorat galem a tarâwe, ziñâ itâ nângâwe,⁷ “A zi wan den sap? Zâk Anutu mem ge kwap sap. Op ko Anutu zâizâiñ oknângap. Anutu, zâk kânokñâ tosaninâ birâmaq.” Yatâ nângâm tatnetâ Yesuñâ umziñan nângâm itâ sâm dâzângoip,⁸⁻⁹ “Zen umziñan wangât den zo yatâ nânge? Zen dap nânge? Nep ikâ zorânâ bâbâlañ? Tosa birâbirân mo sâk kubikkubik?”¹⁰ Yatâ sâmñâ Yesuñâ

itâ sâip, “A bonnâ nâ hânân ândim a ambân zengât tosaziņ birâbatkât imbaņâ zemniġap, zorat topnâ ikpigât den zo dukuan.” ¹¹ Yatâ dâzângomnâ puriksâm a kiņ bik mumuņ zo itâ dukuip, “Gâ zaat isen koremgâ zo mem ko ba kamângan âi.” ¹² Yatâ sâi zaatnâ mâteziņanâk isenņâ zo mem ko ba arip. A ambân zen eknâ kâwaliziņâ buņ oi Anutu mâpâsem sâwe, “Kulem zi itârâņ âsagei iksen, zi sen pup iksen.”

Yesuņâ bâliņ mâme a zen sot buku oip.
(Mt 9:9-13; Lu 5:27-32)

¹³ Yesu zâk yatâ op ko dum Galilaia saru sâtņan giarip. Zoren a ambân mindum ganetâ den siņgi âlip sâm dâzângoip. ¹⁴ Dâzângom âim ko Alipaioġât nannâ Lewi egi kât mimiņâ namin tâi itâ sâm dukuip, “Gâ nâ sot pâlâtâņ op molini.”

¹⁵ Sâi zâk zaatnâ beknan sâip. Lewiņâ sâi Yesu mirin zâi tâi Lewi bukurâpņâ kât mâme a sot bâliņ mâme a tatnetâ Yesu sot arâpņâ zen sot nalem niwe. Kât mâme a zen kât memņâ nâmbutņâ kâmbu memarâwe. A zo yatâ zo doņbepņâ Yesu molim zâk sot ândim pâlâtâņ kwarâwe. ¹⁶ Parisaio a kâmurân ġâbâ Anutugât gurumin den zorat galem a nâmbutņâ, zen iknetâ Yesu zâk kât mimiņ a sot bâliņ mâme a osetziņan tap nalem neip. Parisaio a zen eknâ Yesu arâpņâ itâ sâm mâsikâziņġawe, “Wangât patâziņâ zâk bâliņ mâme a zen sot tap nalem niap?” ¹⁷ Sâne Yesuņâ nâņġâm itâ sâm dâzângoip, “Sisi mâsek kubikkubik a, zen a sâkziņâ wâġân zengâren nep mân tuume. A mâsekiņoot zengârenâk tuume. A ziiņanġât nen âlipņâ sâme, nâ zengât mân gem ġâwan. Nâ bâliņ mâme a diiziņġa nâġâren ġabiġât sâm gem ġâwan.”

Nalem birâm kendon ândiândiņanġât Yesu mâsikâwe.
(Mt 9:14-17; Lu 5:33-39)

¹⁸ Narâk zoren Yohane arâpņâ sot Parisaio a, zen nalem birâm kendon ândiwe. A nâmbutņâ ziņâ Yesuġâren âim itâ sâm mâsikâwe, “Yohanegât arâpņâ sot Parisaio zengât arâpziņâ, zen nalem birâm ândime. Arâpkâ zen ko wangât nalem

mân birâm nemņik ândie?” ¹⁹ Yatâ sâm mâsikâne Yesuņâ itâ sâm dâzângoip, “A kutâ, zâk arâpņoot ândei dap yatâ nalem birâm ândibi? A kutâziņoot ândim yatâ mân upi. ²⁰ ġâtâm a kutâ betziņan mine kârubi, narâk zoren umbâlâ op nalem birâm ândibi.

²¹ Nen hâmbâ sâņġiņâ oloņoloņan zo uņakņâ mân pam ġârimen. Wangât, uņakņandâ sâņġiņâ zo diiġi oloņi mâtâp patâ opap sâmņâ mân upmen. ²² Wâiņ too kâtik uņakņâ hâkop sâņġiņan mân ġune ġeimap. Yatâ upi, zo ko waiņ too kâtikņâ zorâņ hâkop kunziri hâkop sot waiņ ârândâņ buņ upabot. Waiņ uņakņandâ hâkop uņakņan ġari dâpņâ upap.”

Kendongât den.

(Mt 12:1-8; Lu 6:1-5)

²³ Yuda zengât kendon narâk nâin Yesu sot arâpņâ kâlamân obândiwe. Âim ko arâpņâ zen seġoņ burotņâ namuņ niwe. ²⁴ Yatâ utne Parisaio a ziņâ Yesu itâ sâm dukuwe, “Ziņġitnan. Zen kendonân mân orotņâ ue.”

²⁵⁻²⁶ Sânetâ Yesuņâ itâ sâm dâzângoip, “Dawidi sot arâpņâ, zen nalemgât mom ko urâwe. Zen den zo sâlâpkum nâņġame mo buņâ? Abita tirik namâ galem a ândeip, narâk zoren Dawidiņâ Anutugât tirik namin zâim Anutugât siņgi nalem parâwe, zo mem nem ko arâpņâ ziņġi niwe. Zen mân orotņâ urâwe. Tirik namâ galem a, zen ziiņik nalem zo nimbiġât sâsâņ.”

²⁷ Yatâ sâmņâ itâ dâzângoip, “Kendon zo agât op âsageip. ²⁸ Ka anâ kendongât mân op âsagiwen. Oi a bonnâ, nâ kendongât sot kut nâi nâiġât mariņâ ândian.”

3

Yesuņâ kendonân a nâi kubikņanġip.
(Mt 12:9-14; Lu 6:6-11)

¹ A nâi bikņâ humutņik mâpâmâpâse namin zâi tâi Yesu zâk zoren zarip. ² A nâmbutņâ ek tatnetâ kubikņanġi ko denân pânâam tarâwe. ³ Yesuņâ a bikņâ humutņik zo itâ dukuip, ⁴ “Gâ zaatnâ a ambân mâteziņan ġa kin.” Sâi zari Yesuņâ

a ambân itâ mäsikâzingip, “Mäsikâzinga sânek. Kendonân nep ikâ zorân âlip tuutuun? A kubikzingâzingân mo a tâmbetzângozângoŋ?”⁵⁻⁶ Yatâ sâi zen den hâuñâ mân sâwe. Mân sânetâ purikgurik op kin zingitñâ um kâtikzingân op umñâ bâleip. A zo itâ dukuip, “Bikâ tântân pa.” Sâi a bikñâ pâi âlip oip. Yatâ oi ekñâ Parisaio a, zen âimñâ Herode arâpñâ zen sot zorenâk zâk dap yatâ kunat sâm den âraguwe.

A ambân kâmutñâ kâmutñâ Yesugâren gam nanğawe.

⁷⁻⁸ Yesu sot arâpñâ saru sâtñan âine a ambân kâmut patâ Galilaia hânân gâbâ sot Yudaia hânân gâbâ sot Yerusalem kamânân gâbâ sot Idumaio hânân gâbâ sot Yodañ too nâmbut zengâren gâbâ sot Tiro Sidon zengâren gâbâ, a kâmut patâ zo, zinjâ Yesugât den sinji nângâmñâ ga Yesugâren minduwe. ⁹ Yesuñâ zingitñâ arâpñâ itâ sâm dâzân goip, ¹⁰ “Wanğâ ñâi ga gootniñan tâik.” A kâmut zorân lân kwândâlenibegât sâm wanğâgât sâip. A donbep kubikzingâmâip, zorat op a mâsekziñootñâ gootñan âinam agom kâbakñeyanğawe. ¹¹ Ka a wâkeziñoot zorân ko hânân gei pindiñsâm zem kambân sâm sâwe, “Gâ Anutugât nanğâ op ândiat.” ¹² Yatâ sânetâ Yesuñâ zikñâ topñâ zo a ambân lan mân dâzân gobicât sâm kâtigeip.

Yesuñâ a kiin zagât gâsuzingip.
(Mt 10:1-4; Lu 6:12-16)

¹³ Yesu zâk bakñâ ñâin zâim a umñandâ nângâm sâlâpân goip, zo zângonsâi zâkkâren gawe. ¹⁴ Ganetâ a kiin zagât zâk sot ândibigât sâip. A kiin zagât zo itâ sâm dâzân goip, “Zen âimñâ a ambân den sinji âlipñâ dâzân gobi.” ¹⁵ Yatâ sâm ko wâke molibigât imbânâ zingip. ¹⁶ A kiin zagât zo, zengât kutziñâ itâ, Simon, Yesuñâ kutñâ ñâi Petero sâm pindip. ¹⁷ Zebedaiogât nanzatñâ Yakobo sot munñâ Yohane, zekât kutzikñâ Boanegesi sâip (niin denân ko, dinzikñâ kundunduñ yatâ opmap). ¹⁸ Andrea, Pilipo, Batolomaio, Mataio, Toma, Alipaiogât nanğâ Yakobo sot Tadaio sot a ñâi Simon

Zelote sot Yuda Karioto kamânân gokñâ. ¹⁹ Yuda zâk ândim Yesu tirâpân goi kâsa zinj gâsuwe.

Yesugât nângâne kwakmak oip.
(Mt 12:24-32; Lu 11:14-23; 12:10)

²⁰ Yesu sot arâpñâ mirin zâimñâ nalem om ninat sânetâ a ambân kâmut patâ mindune ko nalem mân niwe. ²¹ Yesugât torerâpñâ zinj itâ sâm gâsunam âiwe. A nâmbutñandâ Yesugât umñâ gulip uap sâwe.

²² Anutugât gurumin den zorat galem a nâmbutñâ, zen Yerusalem kamânân gâbâ gam itâ sâwe, “Wâke zengât patâziñâ Bezebuluñ umñan gei kin, zorân imbanñâ pindi wâke molizingâmap.” ²³ Sânetâ Yesuñâ zângonsâi zâkkâren âine den sumbuñâ itâ sâm dâzân goip, ²⁴ “Satañ zâk âlip zikñak molianğâbap mo? Hân ñâigât a zen ziiñak agom kâsâpagone hânziñâ kwamen zimbap. ²⁵ A ñâi sot warâpñâ, zen sârek op kâsa utne kâsâp âsagibap. ²⁶ Sataññâ arâpñâ zângom molizingi sâi ko zâkkât nep kamânñâ zorâgoot gulip opap.”

²⁷ Yesuñâ yatâ sâmñâ Satañgât den sumbuñâ ñâi itâ sâm dâzân goip, “Mirâ mariñâ, zâk kâwali op mirin tâi ñâiñâ zâim sikum kut ñâi ñâi lan mimbap? Zo mân orot. A zorânñâ kâwali a zo kom kin bik saam pam ko sikumñâ âlip beknan mimbap.”

²⁸⁻³⁰ Op ko Anutugât gurumin den zorat galem a, zen Yesu umñan wâke ândiap sâwe, zorat itâ sâm dâzân goip, “Nâ perâknak dâzân gobâ. Den bâliñ top top zorat tosa birâbirân, zo ziap. Ka a ñâi zâk Tirik Kaapum mem gei kwâknanğâm den bâliñâ sâbap, zorat tosa ko mân birâbirânñâ. Zo ko narâk dâp tap zâibap.”

Yesugât mamñâ murâpñâ.
(Mt 12:46-50; Lu 8:19-21)

³¹ Den yatâ dâzân gom tâi Yesugât mamñâ murâpñâ sombemân ga kin gibapkât den pane zarip. Oi Yesuñâ a ambân osetziñan tâi dukuwe, ³² “Mamğâ sot mun gatkâ ga kin gem gânan se.” ³³ Sâne a ambân tarâwe, zo zingitñâ itâ sâm dâzân goip, “Nâgât mamñâ sot murâpñâ, zo waniñ zinjâ? ³⁴ Nâgât mamñâ mun garâpñâ zi te. ³⁵ Anutugât sâtñâ

nângâm lume, zen nâgât mamnâ mun garâpnâ ue.”

4

Arik maamaandijgât dâzângoip.

(Mt 13:1-9; Lu 8:4-8)

¹ Yesunâ saru sâtñan geim den sinji âlipñâ dum dâzângoip. A ambân donɓep patâ mindune birâm waŋgâyân zâi tâip. A ambân zen sagân tarâwe. ² Yesu zikñâ waŋgâ kwâkñan tapñâ den sinji âlipñâ sâmbâ dâzângoip. ³ Den sumbuñâ top top dâzângoip. Nâi itâ sâmbâ dâzângoip, “Nâ sa nângânek. ⁴ A nâi keet maandinɓam nebân arip. Âi maandenɓi ko keetñâ nâmbutñâ mâtâbân gei zeip. ⁵ Zei nii ziñâ ga nem naŋgâwe. Keet nâmbutñâ ko hân sinjitan gei zeip. Kât kwâkñan zeipkât kek takip. ⁶ Zo mirâsinj takâm maa irikirik pâi moip. Ândânâ kât kwâkñan zeipkât maa egi hâlâlânsâm moip. ⁷ Keet nâmbutñâ hibuk osetñan gei zeip. Oi kâmñâ taki hibukñâ kwârakuipkât bonñâ buɓ oip. ⁸ Keetñâ nâmbutñâ ko hân kelâkñoorân gei zeip bonñâ takâmñâ bonñâ imbanñâ oip. Topñâ nâigât 30 oi, nâigât 60 oi, nâigât 1 handeret. Bonziñâ yatâ âsagiwe.” ⁹ Den yatâ sâmbâ itâ sâip, “A nâi kindapñootñâ ko den zi nângâbap.”

Den sumbuñik dâzângomâip, zorat den.

(Mt 13:10-17; Lu 8:9-10)

¹⁰ A ambân donɓep patâ âim naŋgâne a nâmbutñâ sot Yesu arâpnâ zen ziiñik tapñâ den sumbuñangât topñâ mâsikâwe. ¹¹ Mâsikâne sâip, “Anutugât um topñan bagibaginangât den sumbuñâ, zo zen nângâm kwâkâbigât sâsân. Ka a nâmbutñâ ko topñâ mân nângâbigât den sumbuñâ dâzângoman. A sânginñâ Yesaianñâ den nâi itâ sâmbâ kulemguip,

¹² ‘Umziñ mân âburei ko tosazin zemziñgâbapkât zen sinjizandâ igikñâ ko ikpi, ka mân nângâm kwâkâbi. Kindapziñandâ nângâbi, ka mân nângâm kwâtâtibi.’

¹³ Zen ko den sumbuñâ san, zorat topñâ mân nânge? Den sumbuñâ nâmbutñâ sa dap dap yatâ nângâm kwâkâbi? Den sumbuñâ san, zo topñâ itâ. ¹⁴ Keetñâ

maandenɓi, zo ko den sinji âlipñâ yatâ. ¹⁵⁻¹⁶ Keetñâ mâtâbân gei zeip, a nâmbutñâ yatâ ândime. Zen den sinji nângâne Satanñâ ga betziñan mem âimap. ¹⁷ Keetñâ hân sinjitan gei zeip, zo ko a nâmbutñâ zo yatâ ândime. Zen den sinji âlipñâ nângâm âkñâlem ândime ko umziñan mân gâsui ko narâkñâ pânkânok mem ândibi. Sinji âlipkât kâmbam gâi ko loremñâ kektâ birâbi. ¹⁸ Keetñâ nâmbutñâ hibuk osetñan gei zeip, zo ko a nâmbutñâ yatâ ândim den âlipñâ nângâm sâkziñangât kenɓât donɓep op ândime. ¹⁹ Hângât sikum zorat âkñâle sot bâlinñâ top top, zo umziñan geim sinji âlipñâ zo koi bonñâ buɓ opmap. ²⁰ Keetñâ nâmbutñâ hân kelâkñan ge zeip, zorat dap a nâmbutñâ zen den âlipñâ mem ândim bonñâ muyagime. Nâmbutñandâ 30, nâmbutñandâ 60, nâmbutñandâ 1 handeret. Bonñâ yatâ muyagime.”

Âsakñan ândiândigât den.

(Lu 8:16-18)

²¹ Den nâi itâ târokwap sâip, “Zen kârâp sâum mirin zâim âmanân mân pam kwârakume. Kârâp sâum tâtatñâ gobetñan mân pame. Buñâ. Tâtatñan panetâ tapñâ ko âsakñâ âsagibap. ²² Kut nâi nâi hânân tik ziap, zo zemñâ tik mân zim-bap. Zo âsagem kagibap. ²³ A nâi, zâk kindapñootñâ den zi nângâbap.

²⁴ Zen den nânge, zo nângâm kwâtâtibi. A nâi, zâk den nângâm kwâtâtei Anutuñâ nângânangâ âlipñâ târokwap pindâbap. ²⁵ A nâi nângânangâñoot, zo Anutuñâ târokwap pindâbap. Ka a nâi zâk den mân nângâm kwâtâtei ko Anutuñâ birâm beknan mimbap.”

Anutugât sinji âlipkât mâtâp, zorat den sumbuñâ.

²⁶ Yesunâ den nâi itâ sâip, “Anutugât sinji âlip zorat mâtâp, zo itâ. ²⁷ A nâinñâ nebân keet maandenɓam. A zo nâtik hilâm ândim zari keet zo kâmñâ takâm zâimap. ²⁸ A zo topñâ mân ek nângi ko hânñâ too sot nalem pindi ko kâmñâ takâm zâimap. ²⁹ Zâim ilum opñâ bonñâ opmap. Oi zobâ bon sâlâpagoi sândum memap.”

Anutugât sinji âlipkât mâtâp zo ko nak keetnâ yatâ.

(Mt 13:31-35; Lu 13:18-19)

³⁰ Yesunâ den nâi târokwap itâ sâip, “Anutugât sinji âlip zorat mâtâp zo ko wanân dâpkwap sâbâ? ³¹ Anutugât sinji âlipkât mâtâp, zo nak keetnâ yatâ. Keet zo wakum keetnâ yatâ. Keet zo nak nâmbutnâ ombenân. Keet zo mâiktâra. ³² Oi hânân kendindâ hibuk walâziŋgâm naknâ patâ lâmbatmap. Bâranjan nûi ga pam sânduknjan tapme.”

³³ Yesu zâk den sumbuŋâ top top sâm, den âlipnâ sâm dâzânŋoip. ³⁴ Nânŋânânŋâziŋŋât dâp dâzânŋoip. Oi sâm muyagem mân dâzânŋoip. A ambân âim nanŋâne ko Yesu sot arâpnâ ziinjik tap sâm muyagem dâzânŋoip.

Pibânâ Yesugât den lugip.

(Mt 8:23-27; Lu 8:22-25)

³⁵ Hilâm zorenâk nâtiksâisâi Yesunâ wanŋâyân tap ko arâpnâ itâ sâm dâzânŋoip, ³⁶ “Saru torenŋen âinâ.” Yatâ sâi zorânŋak wanŋâyân zâim a ambân kâmut zâmbam âiwe. Âinetâ wanŋâ nâmbutnâ zen molimoli âiwe. ³⁷ Âinetâ pibâ patâ koi saru âbânŋum wanŋâ kâligen giarip. ³⁸ Wanŋâ kâligen gei piksâbam oi Yesu ziknâ wanŋâ muruknjan koremnâ kâuk kombân pam uman zem tâip. Zem tâi ko arâpnâ zen mânŋim dukum sâwe, “Kembuniŋâ, nen saruyân geinamen. Gâ nenŋât mân nânŋâm zem taat?” ³⁹ Yatâ sâm mânŋine zaat pibâ sot saru itâ sâm dâzâkoip, “Hiriŋsâm zeit.” ⁴⁰ Sâi hiriŋsâm ziwet. Oi arâpnâ itâ mâsikâziŋŋip, “Zen wangât kenŋât ue? Zen dap yatâ mân nânŋâm pâlâtân kwatnime?” ⁴¹ Sâi zen kenŋât yâmbât op âragum sâwe, “Pibâ sot saru sot kut nâi nâi, zen diŋâ lume. A zi zâk dap yatâ?”

5

Wâkenâ bâu umziŋan geiwe.

(Mt 8:28-34; Lu 8:26-39)

¹ Zen wanŋâyân zâim ko ba saru nâmbutken âiwe. Âim ko Gerasene hânân takâwe. ² Takâm hân kârâknjan zâine ko a nâi wâkenoot, zâk mumunâ zenŋât

kwagân gâbâ gâip. ³ A munetâ kât mâtâpnjan zâmbanmarâwe. Oi a zo zâk zoren zânzeku op ândei ko a ziŋ gâsum tâk kâtiknandâ kin biknâ saane ko tâk tiriktâruk ba âimâip. ⁴ Anâ mân gâsum saabe yatâ. A zo kâwali imbanâ mem ândeip. Nâtik sot hilâm dâp a zenŋât kwagân sot mirâ kamân âtânjan zânzeku op ândeip. ⁵ Den sâm kambân sot kât memnâ ziknâ agoyanŋâmâip. ⁶ A zorânâ Yesu kârebân gâi eknâ sârârâk kârâm ga pindiŋsâip. ⁷⁻⁸ Gâi ko Yesunâ itâ sâip, “Wâke, gâ a umŋan gâbâ takâm ba âinan.” Yatâ sâi ko a wâkenoot, zâk den itâ sâm kambânŋip, “Yesu Anutu patâgât nanŋâ, gâ dap otnibam gaat? Anutugât mâtenjan dâgobâ. Gâ sâknam mân niban.” ⁹ Sâi ko Yesunâ wâke mâsikip, “Gâ kutkâ nâi?” Mâsiki sâip, “Nen kutniŋ kâmut. Nen ko donbepnâ ândien.” ¹⁰ Yatâ sâm Yesugâren itâ sâip, “Mânâk moliniŋgâna hân nâin âinat.”

¹¹ Oi hân zoren bâu kâmut patâ parânan gendâk nem ândiwe. ¹² Wâke zen Yesunâ sâi ayân gâbâ takâm âi bâu umziŋan geibigât dukuwe. ¹³ Oi Yesunâ nânŋâziŋŋi ko wâke zen a umŋan gâbâ takâm bâu umziŋan geinetâ bâu aksik zen sârârâk kârâm âi simân geim saruyân geim mom nanŋâwe. Bâu bituk bunâ, 2 tausen yatâ muwe.

¹⁴ Bâu galem a, zen zo eknâ sârârâk kârâm âimnâ mâtâbân a ambân dâzânŋom âiwe. Ziŋ kamânziŋan âim den sinji zo yatik dâzânŋowe. A ambân ziŋ sinji zo nânŋâm nâ iknam âim min-duwe. ¹⁵ Zen Yesugâren âim igâwe. A wâkenoot ândeipnâ Yesu kin topnan petnâ lapnâ nânŋânânŋânoot op a lumbenâ op tâip. Yatâ tâi eknâ ko a gawe, zo ziŋâ kenŋâtziŋanŋât urâwe. ¹⁶ Ka a nâmbut, a zo ek nânŋâwenâ ko agât den sinji sot bâu zenŋât sinji dâzânŋowe. ¹⁷ Den zo nânŋâm nâ ko Yesunâ zen sot mân ândibapkât sâm dukuwe.

¹⁸ Yesunâ wanŋâyân zâibam oi a wâkenoot ândeipnâ Yesu sot âibat sâm kâtigeip. ¹⁹ Sâi ko Yesunâ kwâkânŋânŋâm itâ sâip, “Gâ âburem kamânŋan âim a torerâpkâ zen sot ândiban. Oi Kembunâ

âlipnjan kwatgigap, zorat sinji torerâpkâ dâzângoban.”²⁰ Sâi a zo âim Yesuñâ kubiknangip, zorat sinji kamân bâzagât tarâwe, zoren ândim a ambân dâzângoï nângâm imbanâziñ buñ oip.

Yesuñâ ambân katep nâi mumunjan gâbâ mângeip.

(Mt 9:18-26; Lu 8:40-56)

²¹ Yesuñâ wangâyân zâimnâ saru nâmbutken âim ko sagân gei kiri a ambân ekñâ ga minduwe. ²² Mindunetâ mâpâmâpâse namâ galem a nâi, kutñâ Yairo, zâknâ gam Yesugât kiñ topnjan geim pindiñsâm itâ sâm kâtigeip, ²³ “Bâratnâ mumbam uap, gât ko âi biknjan gâsuna âlip op zaat ândibap.”

²⁴ Yatâ sâm dukui Yesu zâk sot arip. A ambân donbep, ziñâ mem osetknangâm âiwe. ²⁵ Ambân nâi osetziñan ândeip, zâk gilâm gem ândeip. Yatâ op ândei kendon patâ kiin zagât yatâ âkip. ²⁶ Oi kubikkubik a ziñ nep tuum osimnâ mân kubigâwe. Kubiknangânâ sâne zorâñak patâ oip. Sângannâ kwâlâziñgâm gâi kât sot sikum motñâ buñ op nangip. ²⁷ Ambân zorâñâ Yesugât den sinji nângâm ko a ambân osetziñan gâbâ Yesu kândâtñan gam hâmbânjan weegip. Ambân zo zâk itâ nângâm ko oip. ²⁸ Hâmbânâ weebap, zo ko âlipnâ upat sâip. ²⁹ Weem zorâñak gilâm kârâksâi sâknâ âlip oi nângip. ³⁰ Oi Yesu zâk imbânâ nâi gei nângip. Nângâm puriksâm mâsikâziñgâm sâip, ³¹ “Nâiñâ hâmbânjan weegap?” Sâi arâpnâ zen dukuwe, ³² “Wangât sat? A ambân donbep patâ haamgoge, zo ka.” Sânetâ Yesu zâk ambân weegip, zo ek kârui. ³³ Oi ambân zo mâsek âlip oi nângip, zorat umñâ sâtângui sânam sâmbui Yesugât kiñ topnjan gei pindiñsâmñâ topñâ sâm muyageip. ³⁴ Sâm muyagei Yesuñâ itâ sâm dukui, “Gâ nângâm pâlâtân kwâtnimat, zorat op âlipkâ uat. Âlip op ko umgâ diim gei ândiban.”

³⁵ Yesuñâ ambân zo yatâ dukum kiri a nâmbutñâ mâpâmâpâse namâ galem a mirin gâbâ gam sâwe, ³⁶ “Bâratkâ muap, zorat patâ mirâgan mân diim zâiban.” Yatâ sâne Yesu zâk den zo

nângâm mâpâmâpâse namâ galem a itâ dukui, ³⁷ “Mân kenğât ot. Gâ nâgât nângâm pâlâtân kwatnina bâratkâ âlip upap.” Yatâ sâmnâ a ambân kâmut zo mân gabigât sâm zâmbam arip. Petero sot Yakobo sot zâkkât munñâ Yohane, zenğâk sâi ârândân âiwe. ³⁸ Âi takâne mirin a ambân zen âigirâp patâ op tatne ziñgirip. ³⁹ Ziñgit ko mirin zâimnâ a ambân itâ dâzângoip, “Wangât isem te? Ambân zi mân muap. Zâk yen uman zem taap.” ⁴⁰ Sâi nângâm girânğangâwe. Oi sâi geim nangâne ambân katepkât ibâ mam sot arâpnâ karâmbut sâi ambân katep zeibân bagiwe. ⁴¹ Yesuñâ ambân zo biknjan gâsumnâ ziñ denân sâip, “Talita kumi (niñ denân ko, Ambân dâgoga zaat).” ⁴² Sâi zorenâk ambân zo zaat âim gâip. Ambân katep zo kendonñâ kiin zagât yatâ. Yatâ oi ekñâ imbanâziñ buñ oi sâlâpziñan zim kirâwe. ⁴³ Yesuñâ sinji zorat a ambân lañ mân dâzângobi sâm kâtigeip. Oi ambân zo nalem pindâne nimbapkat sâm dâzângoip.

6

Nasarete kamân gokñâ, ziñ Yesu birânğangâwe.

(Mt 13:53-58; Lu 4:16-30)

¹ Yesu zâk mirâ kamân zo birâm kamânñan ari arâpnâ molim âiwe. ² Âi ândei Yuda zenğât kendon narâknâ oi mâpâmâpâse namin zâi sinji âlipnâ sâm dâzângoï a donbep ziñ den sinji âlipnâ nângâm imbanâziñ buñ oi itâ sâwe, “Den sinji âlipnâ zi nâiñâ kwâkâm pindap? Nâiñâ nângânğâ patâ zi pindap? Kut nâi nâi tuutuunâ, zo topñâ dap yatâ?” ³ Zâk mirâ tuutuunâ a. Zo Mariagât nannâ. Zâkkât murâpnâ Yakobo, Yose, Yuda, sot Simon, zenğât âtâziñâ zo. Ka garâpnâ osetniñan ândie.” Yatâ sâm zâkkât nângâne giginâ oip. ⁴ Oi Yesuñâ itâ sâm dâzângoip, “Propete nâi zâk kutsiñginâ kamân dâp lañ kârâm ari kamârâp sot torerâpnâ, ziñ ko nângâne yennâ opmap.” ⁵ Yatâ ândiwegât Yesuñâ zenğâren nep patâ tuubam kwagip. Zâk a mâsekziñoot kânok kânok weeziñgi âlip urâwe. ⁶ A ambân donbep patâ umziñandâ anğân

kârâwegât nângi yâmbât oip. Oi kamân torennâ ginjen, zenngâren âi den sinji âlipnâ dâzânngoip.

Arâpnâ kamân dâp den sinji âlipnâ sâbigât sângonzânngoip.

(Mt 10:5-15; Lu 9:1-6)

⁷ Yesunâ sâi arâpnâ gane ko zagât zagât âi den sinji âlipnâ sâbigât sângonzânngoip. Wâke molizîngâbigât imbanâ zîngâm itâ sâm dâzânngoip, ⁸ “Zen tânzînik mem âibi. Zen mâtâpkât nalem sot kât sot irâ mân mem âibi. ⁹ Ki pâke zo ko mem ândibi. Hâmbâ ko umñan sâkñan buñâ, kânogâk mem âibi.” ¹⁰ Yatâ sâmnâ dâzânngoip, “Kamân nâi âimnâ mirâ zâibi, zorenâk tâtat mâme opñâ gem kamân nâin âibi. ¹¹ Kamân nâi takâne a ambân zîñâ mân buku otzîngâmñâ dinzîñâ birâne kândâtzângom ko kinzîñan gwapgwap lân gâbârine gei topzîñâ nângâbi. Zen yatâ opñâ kamân zo birâm âibi.” ¹² Yatâ sâi zen âimnâ a ambân umzîñ melânbigât den sâm dâzânngowe. ¹³ Wâke donbep molizîngâwe. A mâsekzîñoot donbep kelâk sanjonzîngâm kubikzîngâwe.

Herodenâ sâi Yohane kuwe.

(Mt 14:1-12; Lu 3:19-20; 9:7-9)

¹⁴ Yesugât den sinji lanj kârâm a kutâ Herodegâren ari nângip. A nâmbutñâ zîñâ Yesugât itâ sâwe, “Yohanenâ too sanjonzîngip, zâknâ mumunñan gâbâ zaat kâwaliñoot ândiap.” ¹⁵ A nâmbutñandâ Yesugât itâ sâwe, “Zâk Elia zaat ândiap.” Sâne nâmbutñandâ itâ sâwe, “Zâk Propete nâi, Propete sanjinñâ yatâ.” ¹⁶ Herodenâ den zo nângâm sâip, “Buñâ. Yohane sa gândunñ kârâm mânânngârâwe, zâknâ zaat ândiap.”

¹⁷ Herode zâk mârurnñan kâwali a sângonzânngoi Yohane gâsum tâk namin parâwe. Mârurn ombenñan Herodenâ munñâ Pilipo zâkkât ambinñâ Herodia beknñan meip. Ambân zâkkât opñâ Yohanenâ Herode itâ dukuip. ¹⁸ “Gâ mungânngât ambân mein, zo mân dap uap.” ¹⁹ Yatâ sâi ko Herodegât ambinñâ Herodia, zâk Yohanegât um kâlak nângâm ândeip. Yohane kumbat sâm mâtâp kârurn ândeip. ²⁰ Herodenâ ko Yohane a târârak

sot âlipnâ sâmnâ hurat kwâknjanngâm galem ândeip. Herodenâ Yohanegât den nângâm um zagât oip. Oi lanj dinñâ zo nângâm âknâleip.

²¹ Oi Herodianâ Yohane kumbap sâm matâp itâ muyageip. Herodegât âsaâsaginñ narâknâ mâte oi sii nalem om a sâtnâ sot kâwali a patâ sot Galilaia hânân gâbâ a zâizâinñâ minduzîngâm nalem zîngip.

²² Mindunetâ ko Herodia bâratñâ, zâk mâteziñan zâi kep ândeip. Kep ânde Herode sot arâpnâ zîñ ekñâ âknâliwe. Herodenâ ambân itâ sâm dukuip, “Gâ wan mo wangât otgigap? Sâna gibâ.” ²³ Yatâ sâm a patâ mâteziñan sâm kâtigeip, “Wan mo wangât otgigi âlip sâna gibat. Hânânngât sâna âlipnâ mânânngât toren gibat.”

²⁴ Ambân zo âknñan âi mamñâ mâsikâm sâip, “Nâ wan wangât sâbâ?” Sâi mamñandâ dukuip, “Yohane too sanjonzîngip, zâkkât gândunñâ mânânngât kâukñâ niban.” ²⁵ Sâi ambân zo sârârâk kârâm âim a kutâgâren itâ sâip, “Yohane too sanjonzîngip, zâkkât gândunñ mânânngât kâukñâ hâkop patin pam ni.”

²⁶ Herodenâ den zo nângâm pârâkpam umñâ bâleip. Zâk a sâtnâ zenngât mâteziñan sâm kâtigeip, zorat op zo bon upapkât sâi dinñâ nângip. ²⁷⁻²⁸ Kegâk kâwali a nâi Yohanegât kâukñâ mem gâbapkât sângonguip. Kâwali a zo tâk namin âim Yohane gândunñ mânânngât kâukñâ hâkop patin pam mem ga ambân zo pindip. Ambân zorânñ memñâ mamñanngâren mem arip. ²⁹ Oi Yohane arâpnandâ sinji zo nângâm âi kâambarânñâ mem hanguwe.

Yesu arâpnâ âburem gawe.

³⁰ Aposolo zen âburem ga Yesugâren mindum ko kut nâi nâi urâwe, zorat den sinji dukum nanngâwe. Den sinji âlipnâ sâwe, zorat dukuwe. ³¹ Narâk zoren donbep patâ târotâroyâk mindum âim gawe. Âim ganetâ zen dap op nalem nimbe. Zorat Yesunâ arâpnâ itâ sâm dâzânngoip, “Zen ganetâ a mân ândiândinñan âi ândeindâ sâkniñ sânduksâik.” ³² Oi zen zîinñik wanngâyân zâim a mân ândiândinñan ba âiwe. ³³ Ka a ambân kâmut zîngitnetâ

âine kamânñâ kamânñâ mindum sârârâk kârâm âim ziñon âim takâwe.

*Yesuñâ a 5 tausen yatâ nalem ziñgip.
(Mt 14:13-21; Lu 9:10-17; Yo 6:1-13)*

³⁴ Oi Yesuñâ wanğâyân gâbâ gem gamñâ a ambân kâmut patâ ziñgiri râma galem a buñâ, yatâ ândiwe. Yesuñâ zo yatâ ziñgitñâ umñâ nângip. Yatâ ziñgitñâ zorâñak den siñgi âlipñâ donbep dâzânğoi. ³⁵⁻³⁶ Mirâsiñ geibâ sâi arâpñâ ziñâ Yesugâren âim sâwe, “Zi mân ândiândiñan ândeindâ nâtiksapkât a ambân zâmbana kamân tap ariabân âim nalem sângân mem nimbi.” ³⁷ Sânetâ itâ sâm dâzânğoi, “Wangât âibigât se? Ziñâ nalem nâi ziñgânek.” Sâi itâ dukuwe, “Nen âim kât 2 handeret yatâ zorâñ nalem kwâlâm ga ziñgânatkât sat?” ³⁸ Sâne itâ sâm mâsikâziñgip, “Zengâren nalem dabutâ ziap, zo âi iknek.” Sâi zen âi ekñâ dukuwe, “Nalem bâtnâmbut sot saru zuuñâ zagât.”

³⁹ Sânetâ Yesuñâ sâi a zen hibuk kwâkñan kâmutñâ kâmutñâ ge tarâwe. ⁴⁰ Tenğâ nâi 1 handeret, tenğâ nâi 50, yatâ tarâwe. ⁴¹ Tatnetâ Yesuñâ nalem bâtnâmbut sot saru zuu zagât mem siñâ sumbemân ek sâiwap sâm sonpam ziñgip. Nalem zo mamuñ arâp ziñgi ziñâ kâsâpkum a ziñgâwe. Saru zuuñâ kâsâpkum ziñgi yatik urâwe. ⁴² Oi zen aksik nem âkon urâwe. ⁴³ Nalem sot zuu buputñâ tâip, zo mine irâ kiin zagât piksâip. ⁴⁴ A nalem niwe, zo ko 5 tausen yatâ.

*Yesuñâ saru kwâkñan lâñ lâñ arip.
(Mt 14:22-23; Yo 6:15-21)*

⁴⁵ Oi Yesuñâ sâi arâpñâ wanğâyân zâim ândiren Besaida kamânângen âiwe. Yesu zik ko a ambân zâmbanbam tâip. ⁴⁶ Yesuñâ kândâtziñg kelikñâ ninâu sâbam bâkñan zarip. ⁴⁷ Nâtiksâi wanğâ saru tânâmñan âim tâi Yesu zikñik saru sâtnan tâip. ⁴⁸ Oi pibâ sângânziñan gâbâ gâi âinam osim birañawe. Oi Yesuñâ ziñgitñâ hanşasâgât nâtikñâ saru kwâkñan lâñ lâñ zengâren âim walâziñgâbam oip. ⁴⁹ Yesuñâ saru kwâkñan ari ek wâke gaap sâm kenğât urâwe. ⁵⁰ Zen aksik ekñâ kenğât patâ

urâwe. Yatâ utne den itâ sâm dâzânğoi, “Zen umziñ diim geik. Ninak gaan. Zen mân kenğât utnek.” ⁵¹ Yatâ sâm wanğâyân zari pibâ hirinsâip. Hirinsâi a zen imbanziñ buñ oip. ⁵² Nalem ziñgip, zorat topñâ mân nângâwe. Nângânângâziñ mân pâronşâip, zorat.

⁵³ Saru nâmbutken âim Genesarete hânân takâm wanğâ saawe. ⁵⁴⁻⁵⁵ Wanğâyân gâbâ gine zorâñak a ambân ziñ Yesu ekñâ kamân dâp âimñâ a mâsekziñoot helâñ aam minziñgâm Yesugâren gawe. ⁵⁶ Yesuñâ kamân patin sot mâik mâigân ari ko a ambân mâsekziñoot sombemân zâmbane âi hâmbâ murukñan gâsum âlipziñ upigât Yesu dukune nângip. Dukune nângi hâmbânñan gâsum âlipziñ urâwe.

7

*Parisaio a sot Yesu, zen den âraguwe.
(Mt 15:1-9)*

¹ Parisaio sot Yerusalem kamânân gâbâ Kembugât gurumin den zorat galem a, zen Yesugâren ga minduwe. ² Oi Yesu arâpñâ osetziñan gâbâ nâmbutñandâ Parisaio a zengât den mân luwe. Zen bitziñ mân sanğon naleme nine ziñgirâwe. ³ Parisaio sot Yuda a aksik patâ, zen bitziñ sanğon naleme namarâwe. Sâkurâpziñ zengât den lum yatâ opmarâwe. ⁴ Zen mindumindu sombemân gâbâ gam too sângonñâ naleme namarâwe. Oi zorik buñâ. Âmañ sot hâkop sanğonsanğon sot kut nâi nâi nâmbutñangât sâkurâpziñangât den, zo lum ândiwe. ⁵ Zorat Parisaio sot Kembugât gurumin den zorat galem a, zen Yesu mâsikâm sâwe, “Arâpkâ wangât sâkurâpniñ zengât den kom bitziñ mân sanğon naleme nime?” ⁶ Sânetâ itâ sâm dâzânğoi, “Sarâ a zen. Zengât op Propete Yesaianâ Anutugât den itâ sâm kulemgoip, ‘A kâmut zi lâuziñandik mâpâsenime. Umziñandâ ko birâanime. ⁷ Oi den bonñangât hâuñâ a ziiñ den sâm kwâkâm anğame. Zen lâuziñandik mâpâsenime, nâ zorat nânga yen opmap.’”

⁸ Zen Anutugât gurumin den zo birâne gei a denâk lum ândime. ⁹ Zen ziñâ

nângânângâyân gâbâ den zo mem ko Kembugât gurumin den zo birâm mâtâp nâin âime. ¹⁰ Mose zâk Anutugât gurumin den itâ sâm dâzânngoip, ‘Gâ ibâ mamgâ sâtzik lum hurat kwatzikâban. Nâi zâk ibâ mamnâ sâm bâliņan kwatzikâbap, zo kune mumbap.’ ¹¹ Zen ko itâ sâme, ‘A nâi zâk ibâ mamnâ itâ dâzâkobap. Kut zo zo zikâbam, zo Anutugât sinġi sâm paan.’ ¹² Yatâ dâzâkoi zen diņâ mem kâtikņan pam mam ibân kore otzikâbâ sâi mâtâp pâke kwâkņanġame. ¹³ Yatâ op Anutugât den komņâ sâkurâpziņanġât den lum game. Oi zorik buņâ kut nâi nâi nâmbutņâ yatik upme.”

Kut nâi nâi nininândâ a um mân sumunkomap.

(Mt 15:10-20)

¹⁴ Yesuņâ yatâ sâm a ambân dum minduziņġâm itâ sâm dâzânngoip, “Nâ den dâzânġua zen aksik nângâm kwâkânek. ¹⁵ Kut nâi nâi nine tep kâamboziņan geimap, zorâņ mân sumunkomap. Ka umziņan gâbâ kopġamap, zorâņâ ko sumonkomap. ¹⁶ A kindapņoot zorâņ den zi nângâbap.”

¹⁷ Yatâ sâmnâ birâziņġâm mirin zari arâpņâ ziņâ den sumbuņâ topņanġât mâsikâwe. ¹⁸ Mâsikânetâ sâip, “Zen yatik um nângânângâziņâ buņ ândime? Topņâ itâ mân nângâme? Kut nâi nâi tep kâamboziņan geimap, zorâņ dabân sumunkomap? ¹⁹ Zorâņ umziņan mân âimap. Zo yen tep kâamboziņan ġari mem kubigi mâtâpņan geimap.” Yesu zâk yatâ sâm nalemgât den sâm nâmbâsâpkoip. ²⁰ Oi den nâi itâ sâip, “Umziņan gâbâ kopġamap, zorâņâ ko sumunkomap. ²¹ A umân gâbâ den itâ kopgamap. Nângânângâ bâliņâ, âkņâle nep, kâmbu. ²² Kâmbam ku, ambân mem birâbirâņ, sarâ, zâizâiņâ, um kâtik, den bâliņâ sot bâliņâ top topņâ. ²³ Bâliņâ sâlâpkuan, zorâņâ a umziņan gâbâ kopġâi sumunkomap.”

Grik ambân nâi Yesugâren ġaip.

(Mt 15:21-28)

²⁴ Yesu zâk kamân zo birâm âim Tiro Sidon kamân zagât zo zengâren takip. Takâm mirâ nâin zâim tik tap nângâbat

sâip. Oi dap yatâ tik tâpap? ²⁵ Taki zorenâk ambân nâi zâk sinġi nângip. Zâkkât bâratņâ wâkenâ zâk sot ândeipkât ga Yesugât um topņan pindiņsâip. ²⁶ Ambân zo Grik ambân Siro-Poinika gokņâ. Zâk bâratņanġât umņan wâke zo molibapkât dukuip.

²⁷ Dukui Yesuņâ itâ sâip, “Katep zengât nalemem wâu ziņġindâ mân dâp upap. Katep zen nalemem ninetâ ko buputņâ zo mem wâu ziņġanat.”

²⁸ Sâi ambânņâ den itâ mâburem pindip, “Kembu, zo nângan. Ka katep ziņâ nalemem nine ġwapġwapņâ ġei wâu zen lanġâ nime.”

²⁹ Oi Yesugoot itâ sâm dukuip, “Den zo yatâ sat, zorat op ko nângâġigan. Âi eknan. Wâkenâ bâratkâ birâņanġap.” ³⁰ Sâi ambân zo âimņâ mirâņan zâim egip. Wâkenâ bâratņâ pam ari nâņzam tâip.

A diņ buņ kubikņanġip.

³¹ Yesu zâk Tiro kamânân gâbâ puriksâm Sidon kamân walâmņâ kamân bâzagât zengâren takâmņâ Galilaia saruyân takip.

³² A nâmbutņâ, ziņâ a nâi kopa, kindap bâpsâsâņ diim gam Yesuņâ weebapkât dukuwe. ³³ Dukune nângâm a zo diimņâ ġinņan pâi zikņik kiri Yesu zâk bikņandâ kindapņan weemņâ bikņan tâpkum nâmbâlamņan weegip. ³⁴ Yatâ opņâ sumbemân egi zaari yaak memņâ ziņ denân sâip, “Epata (niņ denân ko, pâroņsâ).” ³⁵ Yatâ sâi a kindapņâ pâroņsâi nâmbâlam âburei den âlip sâip. ³⁶ Oi Yesu zâk den sinġi zo mân sapsubigât dâzânngoip. Yatâ sâi zen ko kâtigem sâne lanġ kârâm arip. ³⁷ Zen âiwap pamņâ itâ sâwe, “Kut nâi nâi tuugi âlip opmap. Kindapziņ bâpâsâņ kubikziņġamap. A dinziņ buņ den muyagem ziņġamap.”

8

Yesuņâ a ambân 4 tausen nalemem ziņġip.

(Mt 15:32-39)

¹ Narâk zoren a ambân kâmut patâ Yesugâren mindum nalemem buņ ândine Yesuņâ arâpņâ minduziņġâm dâzânngoip, ² “A ambân kâmut zi sirâm karâmbut nen sot ândimņâ tepziņanġât mue,

zorot umnâ nânğan. ³ Zen nalemem bunjâ sângonzânğoinđâ sâi mâtâbân âim nalemgât tâmbetagobe. Nâmbutnjâ zen kamân kêrebân gâbâ gawe, zorat.” ⁴ Yatâ sâi arâpnjâ zinj itâ sâmb dukuwe, “A mân ândiândinğan ândiengât dap yatâ nalemem muyagem zingânat?” ⁵ Sâne itâ mâsikâzingip, “Zengâren nalemem dabutâ ziap?” Sâi zinjâ sâwe, “Nâmburân zagât ziap.” ⁶ Dukune sâi a ambân mindumnjâ hânân ge tarâwe. Ge tatne Yesujâ nalemem nâmburân zagât zo memnjâ sâiwap sâmb sonpam namuj zingip. Arâpnjâ zinjgi mem kâsâpkum a ambân zingâwe. ⁷ Oi Yesu arâpnjâ zen saru zuunjâ mâik bitugâk zagât mo karâmbut yatâ zo Yesu pindâne mem sâiwap sâmb a ambân zingâbigât arâpnjâ dâzângomnjâ zingip. ⁸ A ambân kâmut, zen nalemem nem âkon urâwe. Yesu arâpnjâ zen nalemem buputnjâ tap arip, zo mindune irâ nâmburân zagât zoren gei piksâip. ⁹ A ambân niwe, zo 4 tausen yatâ. Nine ko Yesujâ sângonzângom zâmbâri ba âiwe.

*Yesujâ Parisaio a girem dâzângoip.
(Mt 16:1-4; Lu 12:54-56)*

¹⁰ Yesujâ a ambân sângonzânğoi âine sâp kânok ziknjâ sot arâpnjâ wangâyân zâim Dalimanuta hânân âi takâwe. ¹¹ Zoren ândinetâ Parisaio a, zen Yesugâren gam zâk sot âraguwe. Zinjâ itâ dukuwe, “Sumbemân gâbâ imbanjâ nâi gei sen mârât kulem nâi kona iknâ” Zo mâsikâm topnjâ iknam sâwe. ¹² Yatâ sâne Yesujâ yaak op mâsikâzingâm sâip, “Narâk ziren a zen wangât op top likuliku kulem âsagibapkât se? Perâkñak dâzângobâ. A zo zen kut zo mânâk tirâpzângobat.” ¹³ Yatâ sâmbnjâ birâzingâm arâpnjâ diizingi wangâyân zâim saru nâmbutken âiwe. ¹⁴ Arâpnjâ zen nalemgât nelânzânğoi âiwe. Nalemem kânogâk wangâyân tâip. ¹⁵ Oi Yesujâ arâpnjâ girem den itâ dâzângoip, “Zen Parisaio sot Herode zengât sii dangâtñâ nalemezinğan mân pam om nimbi.” ¹⁶ Yesujâ yatâ sâmb dâzângoip ko kwaknjâ âragum sawe, “Nalemgât nelâmnânğoi birâm gen, zorat sap?” ¹⁷ Den yatâ sâmb tatne Yesugât kindapñan giari nânğâm itâ sâmb dâzângoip, “Nalemgât

nelânzânğoi, zorat wangât âragum te? Zen den zorat topnjâ mân nânğe? Umzinjâ mân pâronsap? ¹⁸ Zen sinzinjandâ mân ikme? Kindapzinjandâ den mân nânğame? Kut zo orâwan, zo mârumb nelânzânğoi mân nânğe? ¹⁹ Nâ nalemem bâtnâmbut kâsâpkum a 5 tausen zingâwan. Oi buputnjâ zo sândune irâ dabutâ giarip? Mâsikâzingi sâwe, “Kiin zagât.” ²⁰ Sâne sâip, “Nalemem nâmburân zagât kâsâpkum a ambân 4 tausen zingindâ buputnjâ sândune irâ dabutâ piksâip?” Mâsikâzingi dukum sâwe, “Nâmburân zagât.” ²¹ Sâne dâzângoip, “Wangât umzinj tok mân pâronsap?”

A sinjâ bâpsâsânğ mem kubikñangip.

²² Yesu sot arâpnjâ, zen âi Besaida kamânân takâne a sen nâtâtik nâi Yesugâren diim gam bikñandâ weebapkât dukuwe. ²³ Dukunetâ Yesujâ a sinj bâpsâsânğ zo bikñan gâsumnjâ kamân ginñan âim sinjan tâpkum bikñandâ kâukñan pam itâ dukuip, “Gâ kut nâi nâi, zo eksat mo bunjâ?” ²⁴ Yatâ mâsiki eknjâ sâip, “Nâ a zingitsandâ nakkât tobat yatâ op âim gam kinze.” ²⁵ Dum zagâtñâ Yesujâ sinjan weegi a zo sinjâ ânânğâri kêrebân sot pânkânogân, zo ek kwâtâteip. ²⁶ Oi Yesujâ sângongum sâip, “Gâ kamân patin mân zâim tigâk mirâgan zâi.”

Peteronjâ Yesugât topnjâ sâmb kâkñan kwâip.

(Mt 16:13-20; Lu 9:18-21)

²⁷ Yesu sot arâpnjâ, zen Kaisarea kamân patâ a kutâ Piliponjâ sâi tuuwe, zorat kamân mâik mâik, zengâren âiwe. Mâtâbân âim Yesujâ arâpnjâ mâsikâzingâm sâip, “A zen nâgât nâi sâme?” ²⁸ Mâsikâzingi itâ sâmb dukuwe, “Yohane too zangonzingip sâme. Nâmbutñandâ ko Elia sâme. Nâmbutnjâ zen Propete nâi sâme. Gâgât yatâ sâme.” ²⁹ Sânetâ ko mâsikâzingip, “Ka zinjâ ko nâgât nâi sâme?” Sâi Peteronjâ itâ dukuip, “Bâlinğan gâbâ mâkâninğâban. Gâ Kristo.” ³⁰ Yatâ sâi ko a nâmbutnjâ lanj mân dâzângobigât sâmb kâtigeip.

Yesu zâk mumbapkât sinji den dâzânngoip.

(Mt 16:21-28; Lu 9:22-27)

³¹ Narâk zoren topkwapnâ den itâ sâmbuyagezingip, “A bonnâ, nâ gâtâm sâknâm nânngâbat. A patâ sot tirik namâ galem a patâ sot Anutugât gurumin den zorat galem a, zinâ gâsânôm none momnâ sirâm karâmbut tapnâ zaatpat.” ³² Den zo sâmbuyagezingip pam dâzânngoip. Dâzânngoi ko Peteronâ diim kwâkânngâm dukui. ³³ Dukui Yesunâ puriksâm arâp zingitnâ Petero kwâkânngâm sâmbuyagezingip, “Satan, gâ siriksâ. Gâ den sat, zo Anutugât den bunâ. Zo a den.”

Yesu sot ândiândinngât den.

³⁴ Yesunâ sâmbuyagezingip a ambân kâmbut tarâwe, zen sot arâpnâ gane itâ sâmbuyagezingip, “Zen nâ molininâ sâmbuyagezingip um sâkzingânngât den birâm poru nakziñ lumnâ nâgât mâtâp, zo lânbi. ³⁵ Zen ândiândiziniñ anngân kârâbi, zo ko gulipzânngobap. Zen nâgât opnâ sot den sinji âlipkât op ândiândiziniñ birâbi, zo ko ândiândi bonnâ muyagibi. ³⁶ Zen hângât kut kin kin mem ândiândiziniñ bun oi wan wan âlipnâ zemzingâbap? ³⁷ Zen dap yatâ ândiândiziniñ suup mei târokwap zingâbap? ³⁸ Zengâren gâbâ nâi zâk a ambân ândi mâmanziñ bâlinâ zi, zengât oserân ândim kwâimbânibap mo dinngât nânngi anunngoot upap, zâkkât a bonnâ, nânngi Ibânngât sumbem âsaknâ sot kâwali a zen sot gamnâ a zo yatik kwâimbânngâbat.”

9

Yesunâ holi tobat âlipnâ oip.

(Mt 17:1-13; Lu 9:28-36)

¹ Yesunâ itâ sâmbuyagezingip, “Nâ perâknak dâzânngobâ. A kinze zi, nâmbutnâ zen mân mune Anutu um topnân ândiândinngât narâk oi zorânngi imbanngoot âsagei ikpi.”

² Yesu zâk sirâm nâmburân kânok ândim Petero sot Yakobo sot Yohane diizingi bak kârebân zâiwe. Zen ziinngi zoren tatne Yesugât holi tobatnâ nâi âsageip. ³ Yesugât hâmbânngi zo kâu timan timan. Anngi mân tutuunngi yatâ oip. ⁴ Oi Mose sot Elia zorenâk

muyagem gam Yesu sot den den urâwet. ⁵ Oi Peteronâ Yesu den itâ sâmbuyagezingip, “Patâninngi, mat nâi zi ândien. Zorat silep karâmbut tuunâ. Gâgât nâi, Mosegât nâi, Eliagât nâi.” ⁶ Yesu arâpnâ zen kenngât op sâmbuyagezingip sâmbuyagezingip Peteronâ lanngi sâmbuyagezingip. ⁷ Yatâ utnetâ sasa nâi gei kwâtepzânngoi. Sasa kâligen gâbâ den nâi itâ âsageip, “Zi nannâ. Umnâ zâkkâren kinzap. Zinngi dinngi nânngâm biranngi.” ⁸ Arâpnâ zen den yatâ nânngâm zorânngi ek kârune bun oi Yesu ziknik kiri igâwe.

⁹ Bâknânngi gâbâ gem gam tatne Yesunâ arâpnâ itâ sâmbuyagezingip, “Zen wan wan ikse, zo a ambân mân dâzânngone a bonnâ, nâ mumunngi gâbâ zaatpat.” ¹⁰ Yatâ sâmbuyagezingip arâpnâ zen den zo nânngâm kwaknâ itâ âraguwe, “Mumunngi gâbâ zatzaat sap, zorat top dap yatâ?” Oi kut nâi igâwe, zorat sinngi a ambân mân dâzânngowe. ¹¹ Zen Yesu itâ mâsikâm sâwe, “Kembugât gurumin den zorat galem a, zen wângât itâ sâmbuyagezingip? Elianngi Kristo kândom oknngâm takâbap.” ¹² Yatâ sâmbuyagezingip mâsikâne sâmbuyagezingip, “Elia perâknak kândom gam kut nâi nâi ek kubikpapkât sâsânngi. Oi bet ko a bonnâ nâ sâknâm patâ nim kâbaknenibi. Nâgât op Kembugât ekabân dapkât op yatâ kulemguwe? ¹³ Eliagât itâ dâzânngobâ. Elia mârum ga ândei kut nâi nâi zo lanngi oknngâwe. Anutugât ekabân den kulemguwe, zo yatik oknngâwe.”

Yesu arâpnâ, zen wâke molim osiwe.

(Mt 17:14-21; Lu 9:37-43)

¹⁴ Yesu sot arâpnâ karâmbut bâknânngi gâbâ gem arâpnâ nâmbutnâ zengâren gam igâwe. A ambân donngi patâ haamzânngom kine Kembugât gurumin a zen Yesugât arâpnâ sot âragum tarâwe. ¹⁵ A ambân aksik, zen Yesu eknâ pârâkpanngi zâkkâren sârârâk kârâm âim sâtâre oknngâwe. ¹⁶ Yesunâ mâsikâzingip, “Zen wan den sâmbuyagezingip ârague?” ¹⁷ Sâmbuyagezingip a zengât oserân gâbâ a nânngi itâ dukui, “Patâ, wâke kopanngi nannngât umngi gei tâi gâgâren diim gaan. ¹⁸ Wâkenngi narâk dap katep zo sâknâm kwâkânngâm mem kâbakgwâbakne oknngi lepâunngi gei sâtnâ zim kâtinngi sâmbuyagezingip kinngi biknâ kâtingem kinngi. Oi

gâgât arâpkâ zinjâ molibigât sa ko molinâ sâmb kwaknjâ bire.”

¹⁹ Sâi Yesunâ arâp dâzângoip, “Zen nângâm pâlâtânziņ bunâ. Nâ narâk dabutâ zen sot tap âkom diizingâm ândimâmbat? Katep zo nâgâren diim ganek.” ²⁰ Sâi katep zâkkâren diim gane wâkenâ Yesu ekņâ katep mem nâi nâi okņanņi hânân gei kom purik op zei lepâunâ gem zeip.

²¹ Yesunâ katepkât ibânâ mâsikâm sâip, “Narâk dabutin oip?” Sâi ko ibânandâ sâip, “Katepņan gâbâ muyageip.” ²² Wâkenâ katep tâmbetkubat sâmb kârâp sot tooyân mem kâbakņei geimap. Gâ imbanâgâ zemgigap oi ko nekât umgâ bâliņ oi betnikņan me.” ²³ Yatâ sâmb mâpâsei Yesunâ itâ dukuip, “Imbanângât satkât sa nângâ. Nâi zâk nângâm pâlâtân kwatnim ândibapņâ kut nâi nâi sâi âlip âsagenângâbap.” ²⁴ Yesu zâk yatâ sâmb dukui zorâņak katepkât ibânandâ sâip, “Nâ nângâm pâlâtân kwatgigan. Gâ gikak nângâm pâlâtânâ lotņâ, zo mem kâtikņan pa.” ²⁵ Oi a ambân donbep mindum ga kine Yesunâ zingitņâ wâke molim sâip, “Wâke kopa gâ dâgoga takâm âi. Oi dum mân puriksâm ga geiban.” ²⁶ Yesunâ yatâ sâi wâkenâ den kâtik sâmb katep lâņ kâbakņem ari katep hânân gei mumbam op zeip. A ambân zen zo ekņâ katep muap sâwe. ²⁷ Yatâ sânetâ Yesunâ katep bikņan gâsum mem zaari kirip.

²⁸ Yesu zâk mirin zari arâpņâ zen mâsikâm sâwe, “Nen dapkât op wâke molim osien?” ²⁹ Sâne dâzângoip, “Wâke yatâ zo ko ninâunâ ko âlipņâ molimolinâ. Ka kut zo nâmbutņandâ ko bunâ.”

Yesu mumbapkât siņgi den dâzângoip.

(Mt 17:22-23; Lu 9:43-45)

³⁰ Oi hân zo birâm ba Galilâia hân walâm âiwe. ³¹ A ambân, zinjâ nângâbegât tigâk âiwe. Âimņâ Yesunâ arâpņâ itâ sâmb dâzângom ândeip, “A bonņâ, nâ a bitziņan zaria gâsunim none momņâ sirâm karâmbut tap ko zaatpat.” ³² Yatâ sâmb dâzângoi den zo nângâm topņanņât mâsikânam kwakņâ birâwe.

A sâtnâ ândiândiņanņât den.

(Mt 18:1-5; Lu 9:46-48)

³³ Oi Kapenaum kamân takâm mirâ nâin zâim Yesunâ arâpņâ mâsikâzingâm sâip, “Mâtâbân gam wan den sâmb ârague?”

³⁴ Mâsikâzingi zen kwak tarâwe. Wangât, zen mâtâbân gam osetziņan gâbâ nâinâ a sâtnâ upap sâmb âraguwe, zorat op kwak tarâwe. ³⁵ Yesu zâk ge tapņâ arâp kiin zagât minduzingâm itâ dâzângom sâip, “Osetziņan gâbâ a nâi a sâtnâ upat sâmb zengât ombeziņan ândim kore otzingâbap.” ³⁶ Yatâ sâmb katep mâik nâi diim osetziņan pam itâ sâmb dâzângoip, ³⁷ “Nâi zâk nâgât nângâm katep mâik itâ zo galem okņanņâbap, zo ko nâgât yatik kore otnibap. Kore otnibap, zo ko nâyâk bunâ, sângonnogip, zâk kore ârândân okņanņâbap.”

Simgât den dâzângoip.

(Mt 18:6-9; Lu 9:49-50; 17:1-2)

³⁸ Yohanenâ Yesu itâ dukuip, “Patâ, a nâi zâk gâgât kutkâ sâmb wâke molei iksen. Oi zâk nen sot mân ândeipkât kwâkânangen.”

³⁹ Sâi Yesunâ itâ sâmb dâzângoip, “Mân kwâkânanņâbi. Nâi zâk nâgât korân nep nâi imbânâņoot tuubap, zâkņâ dap yatâ sâmb bâliņan kwatnibap?” ⁴⁰ Nepniņ mân kârâm kâdanbapņâ buku op betniņan mimbap. ⁴¹ Nâ perâkņak dâzânğobâ. Nâi zâk zen nâgât siņgi op ândie, zorat too aam zingâbap, zo ko sângân buņ mân upap. Biken mimbap.

⁴² Nâi zâk katep mâik nâi nâ nângâm pâlâtân kwatnimap, zo dukui bâliņ upap, zo ko a zo zâk tosâ yâmbâtņâ mimbap. A yatâ zo zâk mârumb kât sumun patâ gânduņan saam saruyân pane giari sâi ko âlip opap. ⁴³ Bikandâ mâtâp bâliņan diigim âibâ sâi bikâ mânânğât pâmban. Gâ bikâ hâlâlu ândim sim kârâbân geibatkat lâņ bikâ kârâm mânânğât ândim ândiândi kâtikņan âiban. ⁴⁴ Sim kârâbân nane zinjâ sunumziņ nemâmbap sot kârâp zâk mân bâpsâbap. ⁴⁵ Kiņgandâ mâtâp bâliņan diigim âibâ sâi kârâm mânânğât birâban. Gâ kiņgâ hâlâlu ândim simân geibatkat lâņ kiņgâ kârâm mânânğât pâmban. ⁴⁶ Simân nane zinj mân mumbap sot kârâp mân

bâpsâbap. ⁴⁷ Singandâ mâtâp bâliņan digim âibâ sâi sum lâmunban. Gâ singâ âlip ândimņâ simân geibatkât laņ sen bap ândim Anutu um topņan bagiban. ⁴⁸ Sim kârâbân nane sot kârâp mân buņ upabot.

⁴⁹ Zen sii mem nalem kwâkņan pame, zo yatigâk Anutu zâk kârâp sanjonziņgâbap. ⁵⁰ Sii zâk naamņâ. Ka sii naamņâ buņ oi dap utne dum naamņoot upap. Zen sii yatâ naamziņoot ândibi. Zen um lumbeņâ op ândibi.”

10

*Ambân mem birâbirâgât den.
(Mt 19:1-12; Lu 16:18)*

¹ Yesu zâk zobâ zaat ba Yudaia hân walâm Yodaņ too nâmbut âi takip. Taki a ambân kâmut patâņâ minduwe. Oi op ândeip yatigâk den sinġi âlip sâm dâzâņgoip.

² Oi Parisaio a nâmbutņâ, zen Yesu denņâ saanat sâm gam mâsikâm sâwe, “Kembugât den kâtik zo, dap ziap? Ambân birâbirâņ, zo âlip orot mo mân orot?” ³ Mâsikâm sâne hâuņâ itâ mâburem dâzâņgoip, “Mose zâk zorat den dap dap sapsun ziņġip?” ⁴ Yatâ sâi ziņâ sâwe, “A ñâi ambân birâbâ sâm ekap kulemgum pindâm molibap. Mose zâk yatâ sâip.” ⁵ Sâne Yesuņâ itâ sâip, “Mose zâk um kâtikziņangât opņâ gurumin den zo sâm kulemġip. ⁶ Ka topkwapņâ Anutuņâ a ambân muyagezikâmņâ itâ sâip, ⁷⁻⁸ ‘Zorat ko a ñâiņâ ibâ mam birâzikâm ambinņoorâk ândei zet um sâk kânok op ândibot.’ Den yatâ ziapkât zet zagât buņâ. Kânok op ândiabot. ⁹ Zorat sa nâņgânek. Anutuņâ mâpotzikip, zo aņâ mân kâsâpzâkobi.”

¹⁰ Yesuņâ yatâ sâi ko zâk sot arâpņâ, zen mirin zâine ko arâpņâ zen zorarâk dum mâsikâwe. ¹¹ Mâsikâne itâ dâzâņgoip, “A ñâiņâ ambinņâ birâmņâ ñâi mimbap, zâk târotârozikņâ mânâņgât tosâ patâ mimbap. ¹² Ambân ñâiņâ aņâ birâm a ñâi mimbap, zâk yatik târotârozikņâ mânâņgât tosâ patâ mimbap.”

*Yesuņâ katep mâsop minziņġip.
(Mt 19:13-15; Lu 18:15-17)*

¹³ A ambân, zen katep gakâziņâ Yesugâren minziņġâm gam Yesu bikņandâ kâukziņan gâsubapkât sâne Yesu arâpņâ, ziņ kengât minziņġawe. ¹⁴ Yatâ utnetâ Yesuņâ ziņġitņâ umņâ bâliņ oi arâpņâ itâ sâm dâzâņgoip, “Zen birâne katep zen nâgâren ganek. Mâtâp mân doonġunek. A ambân katep zi itâ, zo zen Anutugât um topņangât sinġi sâsâņâ. ¹⁵ Ñâi zâk katep yatâ mân ândibap, zâk Anutugât kiņ topņan mân bagibap.” ¹⁶ Yatâ sâmņâ minduziņġi gane bikņandâ kâukziņan pam Anutuņâ galem otziņġâbapkât sâip.

A sikumņoot ñâiņâ Yesu sot ândibam okņangġip.

(Mt 19:16-30; Lu 18:18-30)

¹⁷ Yesu zâk âibam oi a ñâi sârârâk kârâm âi Yesugâren takâm um topņan gei pindiņsâm sâip, “Patâ âlipņâ, nâ dap dap op ândiândi kâtikņangât sinġi upat?” ¹⁸ Sâi Yesuņâ itâ sâm dukui, “Gâ wangât nâgât âlipņâ sat? Âlip mariņâ Anutu kânok. ¹⁹ Gurumin den zo nâņġamat. Zo itâ, ‘Kâmbam mân kumban. Ap ambin mân birâyangâbabot. Gâ kâmbu mân upan. Bukugangât sârân sâsâņ mân sâban. Oi a ambân zeņġât kut ñâi ñâi, zorat sarâ sâm mân mimban. Ibâ mangâ sâtzik lum hurat kwatzikâban.’” ²⁰ Sâi a zorâņâ itâ dukui, “Gurumin den zo pisuk katepnan gâbâ lum gâwan. Ñâi mân bira ziap.” ²¹ Sâi Yesuņâ ekņâ umņâ zâkkâren tâi itâ dukui, “Kânok birâna ziap, zo upan. Gâ âim sikumġâ mem a ziņġâna kwâlâne kât zo mem a kanpitâ ziņġâban. Kât zo ziņġâmņâ birâm ga nâ sot ândiban. Gâ yatâ opņâ sumbemân sikumġoot upan.” ²² Yesuņâ yatâ sâm dukui a zo umņâ bâliņ oi nâņġi yâmbârei arip. Zâk sikumņâ patâ, zorat yatâ oip.

²³ Ari ko Yesuņâ puriksâm arâpņâ ziņġitņâ itâ sâm dâzâņgoip, “A sikumziņ patâ, zen Anutugât um topņan baginam kwakpi.” ²⁴ Yesuņâ yatâ sâi arâpņâ zen pârâkpam imbanâziņ buņ oi dum dâzâņgoip, “Katep gakânâ, Anutugât um topņan bagibagiņ, zo yâmbâtņâ. ²⁵ Bâu patâ kameleņâ kuup mâtâpņan bagibap, zo yâmbâtņâ. Ka a sikum patâņâ Anutugât

um topņan bagibagin, zo yâmbâtnâ walâwalân.”²⁶ Yatâ sâi ko arâp zinjâ imbanâziņ buņ oi sâwe, “Zo yatâ zorâņ dap yatâ Anutugât um topņan baginat?”²⁷ Sâne Yesuņâ zingitņâ sâip, Anâ kut nâi nâi utnam kwakme, zo Anutuņâ mâtâp âlip muyagemap. Zâk mân kwakmap.”

Yesugât opņâ kut nâi nâi birâm, zorat hâuņâ minat.

²⁸ Peteroņâ den zo nângâm Yesu itâ sâm dukuip, “Nâņgat. Nen kut nâi nâiniņâ kândâtkom gâ moligiwen.”²⁹⁻³⁰ Sâi Yesuņâ sâip, “Nâ perâkņak dâzâņgobâ. Zengâren gâbâ nâi zâk nâgât opņâ mirâ kamân mo âtâ mun, mam ponâ, ibâ mam, murarâ mo hânņâ birâbap, zâk kut nâi nâi doņbep mimbap. Hânân zi mirâ sot âtâ mun gat, mam murarâp sot hân, zo sâknam kwâkņan mimbap. Gâtâm narâk patin zâk ândiândi tâmbâņâ mem ândibap.” Yesuņâ zo sâmņâ mâtakâm sâip,³¹ “Ka kândom a zengâren gâbâ doņbep zinjâ bet upi. Bet a zengâren gâbâ doņbepņâ kândom upi.”

Yesu, zâk mumbapkât den siņgi dâzâņgoip.

(Mt 20:17-19; Lu 18:31-34)

³² Zen Yerusalem kamânân âinam zâim tarâwe. Yesuņâ kândom ari arâpņâ imbanâziņ buņ oi âine a nâmbutņâ molizingâweņâ kenġât urâwe. Oi Yesuņâ arâpņâ kiin zagât zo minduziņgi tatne kut nâi nâi âsagibap, zorat den sâm muyageziņgâm itâ sâm dâzâņgoip,³³ “Nâņge. Nen Yerusalem kamânân zâinamen. Oi zoren a bonņâ nâ mumbatkât sâm Roma a kutâ zâkkâren nâbanbi.”³⁴ A kutâ arâpziņâ den top top dâtnom ko sinnan tâpkum inzut mem lapitnim none mubat. Oi sirâm karâmbut tap zaatpat.”

A sâtnâ ândiândigât den.

(Mt 20:20-28)

³⁵ Oi Zebediogât nanzatņâ Yakobo sot Yohane, zet Yesugâren âimņâ sâwet, “Net kut nâi nâigât sâitâ zo âlip nâņgânikâban?”³⁶ Sâitâ mâsikâzikip, “Wan wan otzikâbâ sa ko sabot?”³⁷ Sâi zet itâ dukuwet, “Gâ nâņgâna imbanâgâņgât âsakņâ muyagei âsangâ toren toren tâtat.”³⁸ Sâitâ Yesuņâ dâzâkoip, “Zet topņanġât kârum

yatâ sabot? Nâ too kâlakņâ nimbat, zo âlip zet nimbabot? Oi too saņgonibi, zo zet yâtik saņgonzikâbi?”³⁹ Sâi zet sâwet, “Âlip utat.” Sâitâ Yesuņâ dâzâkoip, “Too nimbat, zo zet nimbabot. Too saņgonibi, zo yâtik saņgonzikâbi.”⁴⁰ Ka âsannan tâtatņâ, zorat den sâsâņ, zo nâgâren mân ziap. Zorat siņgi kwatziņgâziņgâņâ, zo zen zoren tapi.”

⁴¹ Yatâ oitâ arâp nâmbutņâ zen den zo nângâm Yakobo sot Yohane kuk otzikâwe.⁴² Oi Yesuņâ minduziņgâmņâ itâ sâm dâzâņgoip, “Nâņge, Hân a kutâ, zen zâizâiņ op kore a gâsâzâņgom ândime. Oi hânân a patâ, zen a kutâ otziņgâme.”⁴³ Zengâren ko yatâ mân âsagibap. Zengâren gâbâ a nâi a sâtnâ upâ sâm bukurâp zengât kore a op ândibap.⁴⁴ Oi zengâren gâbâ a nâi a kutâ upat sâm bukurâp zengât kore mâman ândibap.⁴⁵ Yatigâk a bonņâ, nâ zinjâ kore ot-nibigât mân gewan. Ninak zengât kore opņâ a doņbep zengât suupziņ memņâ ândiândinâ buņ upapkât gewan.”

Yesuņâ Yeriko kamânân a nâi siņâ bâpsâsâņ kubikņanġip.

(Mt 20:29-34; Lu 18:35-43)

⁴⁶ Yesu sot arâpņâ, zen Yeriko kamânân âi takâwe. Âi kamân zo walâm kamân giņņan âine a siņ bâpsâsâņ nâi mâtâp giņņan tâip, kutņâ Batimaio, Timaiogât nanņâ. A ambân, zen Yesu Nasarete gokņâ, zâk gam ariap sâwe.⁴⁷ Sâne nâņgâm den sâm sâip, “Yesu, gâ Dawidigât kiunņâ, nâgât umġâ bâleik.”⁴⁸ Den yatâ sâm tâi a nâmbutņandâ hiriņsâm tat sâm dukuwe. Dukune dinziņâ birâm kambâņâ sâip, “Yesu gâ Dawidigât kiunņâ, nâgât umġâ bâleik.”⁴⁹ Yatâ sâi Yesuņâ nâņgâm mâtâbân kinņâ sâip, “Sâne gâik.” Sâi a zinjâ sen nâtnâtik zo konsâm sâwe, “Umġâ bâbâlaj oi zaat ga. Patâņâ goonsap.”⁵⁰ Oi sen nâtnâtikņâ den zo nâņgâm hâmbâņâ birâm pam oksâm zaatņâ ba Yesugâren arip.⁵¹ Âi taki Yesuņâ itâ sâm mâsikip, “Dap otgibatkat sat?” Sâi a sen nâtnâtikņâ sâip, “Patânâ, sinnâ âlip upapkât otnigap.”⁵² Sâi Yesuņâ itâ dukuip, “Gâ âinan. Nâņgâm pâlatâņ kwatnigat, zorat âlipkâ

uat.” Sâi zorenâk sinjâ ekñâ Yesu molim arip.

11

Yesu, zâk donji bâu kwâkñan Yerusalem kamânân zarip.

(Mt 21:1-11; Lu 19:28-40; Yo 12:12-19)

¹ Yesu sot arâpñâ, zen âimñâ Yerusalem kamân mâte opñâ Oliwa bâkñan takâwe. Bakñâ topñan kamân zagât Betepage sot Betania tarâwet. Zoren takâm Yesuñâ a zagât sângonzâkom sâip, ² “Kamân ândi, zoren arit. Âi takâmñâ donji sigan nâi tâgân kinzap, zo muyageit. Donji zo a kwâkñan mân tâtatñâ, zo irakñâ. Zo muyagem olañ diim gâit. ³ Olañitâ a nâiñâ wangât olañsobot sâi mäsikâziki itâ sâbabot, ‘Kembuniñanğâren nep muyagiap. Oi kek pâi âburem gâbap.’” ⁴ Yatâ sâi dâzâkoi a zagât zet âim mirâ nâi sânğânñan donji sigan nâi saane kiri olañâwet. ⁵ Olañitâ a nâmbutñandâ zikit mäsikâzikâm sâwe, “Wangât olañsobot?” ⁶ Sâne Yesuñâ den sâip, zo dâzânğoitâ nânğâne âkip. ⁷ Donji zo Yesugâren diim aritâ arâpñâ zinjâ hâmbâzinjâ donji kwâkñan pane Yesuñâ kwâkñan zâi tap arip. ⁸ A donjeb patâ zinjâ hâmbâ motzinj mâtâbân lânğat âiwe. Oi nâmbutñandâ gâlânğât sot lâkom ilumñâ mânânğâtñâ mâtâbân pam âiwe. ⁹ A ambân kâmut patâ, zinjâ Yesu mem oset kwâkñanğâwe. Zinjâ itâ sâi pam diiwe, “Oe, Kembugât sâtkât gam niñğap, zâk sâi âlipñan kwâkñanğanâ. ¹⁰ Sâkuninjâ Dawidinjâ kembu otzinjâm galem otzinjip, zo yatâ otningâbap. Zorat sâtâre utnâ. Oe, Anutu u sumbemân.” ¹¹ Yatâ op âine Yesuñâ Yerusalem kamân takâm Anutugât tirik namin zarip. Zâimñâ kut nâi nâi ek nanji mirâsiñ geibam oi gem arâpñâ diizinjip Betania kamânân âiwe.

Wakum nakñâ nâi Yesugât sâtkât hâlâlânğâsâip.

(Mt 21:18-19)

¹² Hañsâi Betania kamânân gâbâ gemñâ Yesu tepñanğât oip. ¹³ Oi kârebân sinjandâ egi wakum nak nâi kiri egip. Ekñâ bonñâ kinzap sâi âi kârui. Bonñâ orot narâk

bunjâ, zorat ilumñik kirip. ¹⁴ Yatâ ekñâ nak zo itâ dukuip, “Gâgâren gâbâ bonñâ nininjâ zo a nâiñâ mânâk nimbap.” Den yatâ sâi arâpñâ nânğâwe.

Yesuñâ tirik namâ hâlâlu sâip.

(Mt 21:12-17; Lu 19:45-48; Yo 2:13-22)

¹⁵ Zen Yerusalem kamânân zâiwe. Oi Yesuñâ tirik namin zâim a kut nâi nâi nânğawanjâ op kine molizinjip. A nâmbutñâ, zen Roma zenjât kât sot Yuda zenjât kât, zo hâukwap anğawanjâ op kirâwe. Kât pâpanñâ zo kom giligâlak mem kembâ anğawanjâ urâwe, zenjât tâtatñâ zo kom kâbakñei gei zeip. ¹⁶ Oi tirik namin kut nâi nâi mân mem âim gabigât sâip. ¹⁷ Itâ sâi dâzânğoi, “Anutugât den kulem nâi itâ ziap, ‘Namânâ zi a eluj zenjât ninâu namâ upap.’

Zinjâ ko utne kâmbu a zenjât kât ki yatâ uap.”

¹⁸ A ambân zen Yesugât dijâ nânğâne imbanjâ oip, zorat Parisaio sot Kembugât gurumin den sâsâ a kândâtzânğowe. Yatâ utne a sâtnjâ zinjâ Yesu dap op koindâ moik sâi kimunjâ miwe. ¹⁹ Nâtikñâ Yesu sot arâpñâ, zen kamân patâ zo birâm ba âiwe.

Kembu nânğâm pâlâtân kwap ninâu sânat.

(Mt 21:20-22)

²⁰ Mirâ hañsâi wakum nak kiribân âi igâwe. Nak zo mom kirip. ²¹ Peteronjâ ekñâ Yesu den sâip, zo nânğâm itâ dukuip, “Patâ, eknan. Wakum nak den dukuin, zo mom kinzap.” Sâi Yesuñâ itâ dâzânğoi, ²² “Nâ perâkñak dâzânğobâ. Zen Anutu nânğâm pâlâtân kwâkñanğâm ândibi. Zen um zagât mân opñâ nânğâm pâlâtanzinj bonñâ op ândibi. Zen yatâ op ândim bakñâ ândi dukubi, ²³ ‘Bakñâ, gâ âbânğum saruin gei.’ Yatâ sâne dinzinjâ lubap. ²⁴ Zorat ko itâ sa nânğâne. Zen wan mo wangât nânğâm ninâu sâi, zo mârûm mien sâi nânğâne âlip muyagezinjâbap.

²⁵ Zen ninâu sâi sâi sâi a zenjât tosa mem ândie oi ko birâbi. Yatâ utne ko Ibâzinjâ sumbemân ândiap, zâkñâ yatik tosazinjâ birâbap. ²⁶ Zen a zenjât tosazinjâ mân birâne ko sumbem Ibâzinjânğoot zenjât tosazinjâ mân birbap.”

*Yesu sot a sâtnâ âragwârâgu urâwe.
(Mt 21:23-27; Lu 20:1-8)*

²⁷ Yesu sot arâpnâ, zen dum Yerusalem kamânân gawe. Puriksâm gamnâ Yesunâ tirik namâ umnan âim gam kiri ko a sâtnâ sot Kembangât gurumin den zorat galem a sot patârâpziñâ, zen Yesugâren gam mâsikâm itâ sâwe, ²⁸ “Gâ ziren kut nâi nâi opmat, zo nâigât sâtkât opmat?” ²⁹ Sânetâ itâ mâburem dâzânngoip, “Nâ den kânok mâsikâziñga dâtnone ko nângoot nâigât sâtkât opman, zo dâzânngobat.” ³⁰ Yohane too sanjon nep tuugip, zo nâigât sâtkât nep tuugip. Anutugât sâtkât mo agât sâtkât? Zen sâne nângâbâ. ³¹ Mâsikâziñgi zen dap sâna sâ kwaknâ ziiñik itâ sâ âraguwe, “Nen Anutugât sâtkât sâindâ sâbap, ‘Wangât diñâ mân luuwe?’” ³² Agât sâtkât nep tuugip, yatâ sâindâ sâi ko a ziñ nângobe.” Wangât, zen a ambân zengât kenjât urâwe, zorat. A ambân zen aksik Yohanegât nângâne Propete oip. ³³ Zorat ko ziñâ Yesu itâ sâm dukuwe, “Nen mân nângen.” Sâne Yesunâ itâ dâzânngoip, “Den zo dâtnoge sâi ko nângoot nâigât sâtkât opman, zo dâzânngobam. Ka zen mân se, zorat nâ mân dâzânngobat.”

12

*Nep galem a bâliñâ.
(Mt 21:33-46; Lu 20:9-19)*

¹ Yesunâ topkwapnâ den sumbunâ nâi itâ sâm dâzânngoip, “A nâiñâ waiñ tâk nep kârâm kâmirip. Kârâm kâmit dâmân pâit tuugip. Tuumnâ tâk keetnâ mândâlibapkât âman patâ tuum galem a zengât mirâ tuumnâ nep zo bitziñan pam hân nâin arip. ² Âi ândei bonnâ orotnâ narâk oi kore a nâi sângongoi bonnâ nâmbutnâ mimbapkât arip. ³ A zo âi taki galem a ziñâ gâsum kom moline bet bâsan âburem arip. ⁴ Ari ko kâlam mariñâ zâk kore a nâi sângongoi ari galem a ziñâ kâuknâ kunzit mem nâi nâi oknângâwe. ⁵ Kâlam mariñâ dum kore a nâi sângongoi ari kuwe. Kunetâ mariñandâ yatigâk a donbep sângonzânngoi âinetâ galem a ziñ kâmbam mamun zângowe. Oi nâmbutnâ sâbâ sâbâ zângowe. Ka nâmbutnâ ko

sâsengât zângowe. ⁶ Zângonetâ nanñâ kânok ândei, zo ziknâ nanñâ. Umñâ zâkkâren kirip. Zâk bet itâ sâm sângonguip, ‘Galem a ziñ hurat kwâknanngâm mân kumbi.’ ⁷ Sâm sângongoi ari galem a zen nanñâ ekñâ âragum sâwe, ‘A zirânâ gâtâm kâlam mariñâ upap, zorat koindâ kâlam zi niñâ upap.’ ⁸ Yatâ sâm gâsum kune moi kâambarânâ kâlam âknan pane zeip.

⁹ Oi kâlam mariñâ zâk dap upap? Zâk gamnâ galem a zângom tâmbet otziñgâm kâlamân galem a unaknâ zâmbanbap. ¹⁰ Kembangât ekabân den nâi itâ ziap, zo sâlâpkum nângâme?

‘Mirâ tuutuun a, zen kunkun nâi ek âkon op birâwe. Kembunâ kunkun zorânâ mem namin kwânângip. ¹¹ Kembunâ sâi yatâ âsageip. Niñâ egindâ mârâtnâ nâi uap.’”

¹² Yesunâ den yatâ sâm dâzânngoi ko patâziñâ gâsum tâk namin pânat sâm nângâmñâ a ambân zengât kenjât urâwe. A patâ, zen itâ nângâm kwâkâwe. Den zo nengât sap sâwe. Oi gâsunam kwaknâ birâm âiwe.

*A zen Yesu kâtkât mâsikâwe.
(Mt 22:15-22; Lu 20:20-26)*

¹³ Yuda a sâtnâ, zen Parisaio a sot Herode arâp nâmbutnâ Yesugât diñâ saabigât sângonzânngowe. ¹⁴ Sângonzânngone Yesugâren gam itâ sâm dukuwe, “Patâ, nen gâgât topkâ nângâmen. Gâ den sarâ mân sâm bonñigâk sâmat. Gâ den nâi mân sâna gângonjemap. Gâ a zâizâiñ gigin aksik Anutugât mâtâp âlip dâtnângom kubikmat. Den nâi sâindâ nângâ. Roma a kutâ patâ Sisa kât pindânat, zo orotnâ mo mân orotnâ? ¹⁵ Kât pindâpindân mo mân pindâpindân, zorat dâtnânngo.” Yatâ sâne Yesunâ sarâziñangât topnâ ek nângâm dâzânngoip, “Zen wangât denñâ saanige? Kât nâi mem nine ikpâ.” ¹⁶ Sâi ko kât nâi mem pindânetâ mâsikâziñgâm sâip, “Holi tobat zo nâigât?” Sâi ziñâ sâwe, “A kutâ Sisagât.” ¹⁷ Sâne itâ sâm dâzânngoip, “Sisagât siñgi, zo Sisa pindâbi. Ka Anutugât siñgi, zo Anutu pindâbi.” Yatâ sâm dâzânngoi zen diñâ mâpâsiwe.

Mom zaatzaatjanġat Yesu māsikâwe.
(Mt 22:23-33; Lu 20:27-40)

¹⁸ Sadukaio a nâmbutnâ Yesugâren gawe. A zo zinjâ mom zaatzaat zo mân ziap sâmarâwe. Zinjâ gam sâwe. ¹⁹ “Patâ, Mosenâ itâ sâmb kulemgui, “A nâi, zâk ambân memnâ katep mân muyagem moi ko munġandâ malânâ mem âtânġat sinġi katep mimbap.” ²⁰ Oi zorat sâindâ nânġâ. Âtâ mun nâmburân zagât ândiwe. Oi âtâzinâ kunġâ ambân memnâ murarânâ buġ ândim moip. ²¹ Moi ko munġandâ malânâ zo mem yatigâk murarâ buġ ândim moip. ²² Moi munġâ nâinâ malâ zorigâk mem moip. Yatigâk âtâ mun zo nâmburân zagât zen ambân zorigâk mem murarâzin buġ mom nanġâwe. Oi bet malâzinâ zo moip. ²³ Oi a nâmburân zagât zen aksik patâ ambân zo miwe, zorat gâtâm narâk patin zaatnetâ ambân zâk nâigât upap?”

²⁴ Sâne Yesunâ itâ sâmb dâzânġoip, “Zen den nânġâm gulipkume. Anutugât den sot Anutugât imbanâ mân nânġâme. ²⁵ Gâtâm mumunġan gâbâ zaatnâ a ambân dum mân mianġâbi. Zen sumbem a yatâ op ândibi.

²⁶ Momnâ zaatzaatjanġat sâme, zorat dâzânġobâ. Mosegât ekabân den sinġi zi sâlâpkume mo buġâ? Mose zâk nagân kârâp bâlam eknâ ari Anutuġâ den itâ sâmb dukuip, ‘Nâ Abaram, Isaka sot Yakobo, zengât Anutu.’ ²⁷ Zorat sa nânġânek Anutu zâk a buġ urâwe, zengât Anutu buġâ. Gwâlâ ândie, zengât Anutu. Zorat Abaram, Isaka sot Yakobo, zen mân buġ urâwe. Anutu sot gwâlâ ândie. Zen ko den nânġâm gulipkume.”

Gurumin dengât Yesu masikâwe.
(Mt 22:34-40)

²⁸ Yesu sot Sadukaio a den âragune ko Kembugât gurumin den galem a nâinâ Yesugât den zo nânġi âlip oi itâ sâmb māsikip, “Kembugât gurumin den ikâ zorânâ ko kâuknâ uap?” ²⁹ Yatâ sâmb māsiki Yesunâ sâip, “Kembugât gurumin den patâ itâ ziap, ‘Isirae a ambân, zen nânġânek. Anutu Kembuninâ kembu kânok. ³⁰ Zorat um dâpkâ sot nânġânġânġâ sot imbanġâgâ, zo Kembu

Anutu zo hâlâluuyâk pindâna zimhap.’ ³¹ Den zorat torennâ itâ ziap, ‘Gâ gikanġat otgimap, yatigâk a torennâ zengât otgibap.’ Anutugât gurumin den zagât zi patâ uabot. Gurumin den nâi mân ziap.”

³² Yatâ sâi Kembugât gurumin den galem anâ den zorik mâburem Yesu dukuip, “Patâ, gâ den zo sâna nânġa âlip uap. Anutu, zâk kembu kânok. Oi nâi mân taap. ³³ Oi zâk kânok nânġânġâ sot imbanâ hâlâlu pindânat. Oi gikanġat otgimap, yatik a toren zengât otgibap. Den zagât zirânâ kut zo zorânġ Kembu pindâpindânġ zo wâlâp.”

³⁴ A zo yatâ sâi Yesunâ nânġi âlip oi itâ sâmb dukuip, “Gâ Anutugât um topġan gaat.” Sâi narâk zoren gâbâ Yesu den māsikânam nânġâne yâmbârei kenġat op birâwe.

Yesu zikġak Kristogât māsikâzinġip.
(Mt 22:41-46; Lu 20:41-44)

³⁵ Yesu zâk tirik namin zâim a den sinġi âlip dâzânġom itâ sâmb māsikâzinġip, “Kembugât gurumin den zorat galem a, zen itâ sâme, ‘Kristo, zâk Dawidigât kiunġâ.’ ³⁶ Dapkat sâme? Tirik Kaapumġâ Dawidi nânġânġânġâ pindi itâ sâip,

‘Kembunâ nâgât kembu itâ sâmb dukuip, “Gâ âsannâ bongen ge tâtna kâsarâpkâ minduzinġa kinġanġat kombân upi.” ’

³⁷ Dawidinâ Kristogât kembunâ sâipnâ dap op Kristo zâk Dawidigât kiunġâ uap?” Yesu zâk den yatâ sâmb dâzânġoi a kâmut patâ zen nânġâm âkġâlâ urâwe.

Yesunâ Kembugât gurumin galem a zengât girem dâzânġoip.

(Mt 23:1-36; Lu 11:37-54; 20:45-47)

³⁸ Yesunâ den yatâ sâmbnâ den nâi itâ târokwap dâzânġom sâip, “Zen Kembugât gurumin a zengât holi yatâ mân upi. Zen hâmbâ kârep mem ândim kamân sombemân âim a muyagezinġâne sâmb âlip kwatzinġâbigât umzinġ kinmap. ³⁹ Oi zen mâpâmâpâse namin sot sii nalem minduminduyân a sâtnâ tâtarân tâtnat sâmb nânġâme. ⁴⁰ A yatâ zorânġ ambân malâ zengât mirâ kut nâi nâi lan betzinġan mime. Zen sarâ sâmb ninâu kârep sâmb tosazinġ

kwâarakume. A zo zen gâtâm tosaziŋaŋgât hauŋâ yâmbâtŋâ mimbi.”

*Malâ nâiŋâ kâtŋâ tirik namin pâip.
(Lu 21:1-4)*

⁴¹ Yesu zâk tirik namin tap ek tâi a ziŋâ ga Kembangât sinŋi kât pane giarip. Oi ko sikum a donbep zen ga kât imbaŋâ pane giarip. ⁴² Oi ambân malâ kanpitâ nâiŋâ gam kât kuriŋâ mâik zagât pâi giarip. ⁴³ Yesu zâk zo ekŋâ arâpŋâ minduziŋgâm itâ sâmbâ dâzâŋgoip, “Nâ perâkŋak dâzâŋgobâ. Ambân malâ kanpitâ zâk kât paap, zirâŋâ a torenŋâ walâziŋgap. ⁴⁴ A nâmbutŋâ zen kât patâ tâi torenŋik pe. Ka ambân kanpitâ, zâk zemŋaŋgip, zo aksik paap. Yenâk ândiap.”

13

*Yesu âburem gâbapkât den sâip.
(Mt 24:1-44; Lu 21:5-36)*

¹ Yesu zâk tirik namin gâbâ gem tâi arâpŋâ zengâren gâbâ a nâiŋâ itâ dukuip, “Patâ, eknan. Namâ tuutuŋâ zo kât neulenâ âlipŋâ hikpârâkŋootŋâ tuuwe.” ² Sâi Yesuŋâ itâ sâmbâ dukuip, “Namâ patâ tâi eksat? Gâtâm kâsaziŋ gam kom kândaŋne giligâlaksâm naŋgâbap.”

³ Bet Yesu sot arâpŋâ, zen Oliwa bâkŋan zâi tap too nâmbutken tirik namâ zo ikne ândi tâip. Zoren tapŋâ Petero sot Yakobo, Yohane sot Andrea, ziŋâ Yesu mâsikâm sâwe, ⁴ “Dâtnâŋgo. Kut nâi sat, zo narâk ikâ zoren âsagibap? Narâk zo mâte oi wesâk dap dap yatâ muyagibap?”

⁵ Yesuŋâ itâ topkwap dâzâŋgoip, “Um gulip kwâtziŋgâbegât galem oranjâm ândibi. ⁶ A donbep muyagem gam sâbi, ‘Nâ Kristo. A bâliŋan gâbâ mâkâziŋgâbapkât sâsâŋ, zo nâ.’ Yatâ sâmbâ a donbep mem um gulip kwatziŋgâbi.

⁷ Oi zen kâmbam goorân mo kârebân âsagei nâŋgâm umziŋ mân kenŋât upap. Kâmbam zo yatâ âsagibapkât sâsâŋâ. Yatâ muyagem zeï narâk kek mân âkâbap.

⁸ Hânŋâ hânŋâ a kâmutŋâ kamutŋâ, zen kâsa opŋâ agom âibi. Oi hân nâin nâin wâriŋ mimbap. Oi pu patâ âsageziŋgâbap. Kut nâi nâi âsagibap, zo sâknam topkwâkwatŋâ. ⁹ Ka zen ko galem

oranjâm ândibi. Zen denân zâmbanbi sot mâpâmâpâse namin lapitziŋgâbi. Oi zorik buŋâ a patâ sot a kutâ zengâren diiziŋgâm âine mâteziŋan kinŋâ nâgât topnâ sapsun ziŋgâbi. ¹⁰ Oi narâk kândom den sinŋi âlip hân dâp a zengâren âibapkât sâsâŋâ. Bet ko hângât narâkŋâ âkâbap. ¹¹ Oi a kutâ zengâren diiziŋgâm âine den dap sânat sâmbâ mân naŋgâm kwâkâ upi. Narâk zoren Tirik Kaapumŋâ umziŋan den pâmbap, zorik sâbi. Yatâ opŋâ den sânetâ zengât den mân upap. Zo Kaapumgât den upap. ¹² Oi a ziŋ itâ zo upi. Âtânŋâ nâiŋâ sâi munŋâ gâsum kumbi. Ibâ nâiŋâ sâi nanŋâ gâsum kumbi. Murarâpziŋ zen ibâ mam kâsa minziŋgâm sâne zâŋgobi. ¹³ Zen nâgât kut sinŋinaŋgât op a ambân ziŋâ um kâlak nâŋgâziŋgâbi. Ka nâi zâk sinŋi âlip mem kâtigem ândei narâk âki ko sumbem kamânân bagibap.

¹⁴ Gâtâm tâmbet tâmbet kâukŋâ mân kinbap sâsâŋan, zoren kinbap. (Den zo mulunâk sâlâpkum nâŋgâbi.) Yatâ âsagei ekŋâ Yudaia hânân ândibiŋâ barâ kâtikŋan sârârâk kârâm âibi. ¹⁵ Nâi zâk sombemân tâpapŋâ sikum mimbam mirâ umŋan mân zâibap. ¹⁶ Nâi zâk nebân mo hibukŋan ândibapŋâ hâmbâ mimbam kamânân man âibap. ¹⁷ Yei, ambân kâmborâ sot katep namân gokŋâ, narâk zoren zen dap upi? ¹⁸ Zen Kembangâren ninâu sâne nâŋgi âiâiziŋâ zo map narâkŋan mân muyagibap. ¹⁹ Narâk zoren sâknam patâ âsagibap. Zo yatik Anutuŋâ a muyageibân gâbâ mân âsageip. Oi dum mân muyagibap. ²⁰ Oi Kambu zâk narâk zo mân mânâŋgâri sâi a ambân aksik buŋ upe. Ka Kambuŋâ a ambârâpŋâ zengât op ko narâk mem pânkânok pâmbap.

²¹ A ziŋâ Kristo ziren âsagiap, ândiren âsagiap, den yatâ sânetâ mân nâŋgâbi. ²² Narâk zoren a sarâŋâ âsagem nâ Kristo sâbi. Oi Propete sarâŋâ âsagem kulem sen mârât muyaginetâ a um gulip kwatziŋgâbi. Anutuŋâ gâsum sâlâpzâŋgoip, zo um gulip kwatziŋgân osibi. ²³ Kut nâi nâi zo mân âsagei kânŋan dâzâŋguangât umziŋ galem op ândibi.

²⁴ Sâknam patâ narâkŋâ zo âki mirâsin

sumunkumbap. Oi kâin âsaknâ buŋ upap. ²⁵ Sângelak âkâm hânân gibi. Oi Anutuŋâ sumbem mângei olayangâm imbanâ buŋ upap. ²⁶ Oi a bonnâ, nâ âsaknâ imbanânoot unumunum kwâkŋan ga nikpi. ²⁷ Oi sumbem a sângonzângua zen a ambân kâmut gakânâ hân ginŋâ toren toren gâbâreziŋgânetâ mindubi.

²⁸ Nak dâgap zorat top nângâbi. Zâk iinŋâ burutuksâi maa narâk upâmap sâme. ²⁹ Oi yatigâk zen den dâzânguan, kut nâi nâi zo muyagem nanŋi itâ nângâbi, ‘A bonnâ mâte otniŋgâbâmap. Zâk mâtâbân ga kinzap.’ ³⁰ Nâ perâkŋak dâzângobâ. A ambân ziren ândie, zen ândinetâ kut nâi nâi zo âsagem kwâkâbap. ³¹ Sumbem sot hân, zet buŋ upabot. Nâgât den ko mân buŋ upap.

³² A bonnâ nâ gâbat, zorat narâkŋâ zen mân nânge. Sumbem a zen yatigâk mân nânge. Ninaŋgoot mân nângan. Ibânâ Anutu, zâk zikŋik nângap.

³³ Zen narâk mân nângegât galem oraŋgâm ninâu sâm ândibi. ³⁴ A nâiŋâ mirâ sot nepnâ birâm kamân kârebân âibam kore a gakânâ nep sâm mânângât ziŋgâbap. Kut nâi nâi galem upigât dâzângobap. Kore a nâiŋâ mirâ mâtâbân tapnâ mirâ mariŋâ gâbapkât galem ek tâpapkât dukubap. ³⁵ Zengoot yatik galem oraŋgâm ândibi. Mirâ mariŋâ, zâk nâtiŋksâi mo nâtik tânâmŋan mo haŋsâsâgât, mo haŋgât gâbap, zo mân nânge, gât ko san, zo op ândibi. ³⁶⁻³⁷ Zen uman zine ga muyageziŋgâbatkât zen sot buku toren itâ dâzânguan. Um wâgânâk ândibi.”

14

Yesu kunam sâm kâtâŋ urâwe.
(Mt 26:1-5; Lu 22:1-2; Yo 11:45-53)

¹ Yuda zengât kendon patâ Pasowa sot sii nalem om niniŋâ narâkŋâ sirâm zagât ombenjan oi tirik namâ galem a zengât patârâpziŋâ sot Kembugât gurumin a, zen Yesu tik gâsum kunam den sâm kâtâŋ urâwe. ² Oi itâ sâwe, “Kendonân kâmbam laŋ muyagebapkât kegâk gâsunat.”

Ambân nâiŋâ Yesu too hitomŋoot sanŋorip.

(Mt 26:6-13; Yo 12:1-8)

³ Betania kamânân sâk bâlâ a nâi ândeip, kutnâ Simon. Oi Yesuŋâ zâkkât mirin zâi tâip. Zoren nalem nem tâi ambân nâiŋâ too hitomŋoot âlipnâ, zo sângânŋâ patâ beloŋoot mem zâim karâpŋâ kunzit Yesu kâukŋan lokei giarip. ⁴ Yatâ oi nâmbutnâ tarâwe, ziŋâ itâ nângâm um kâlak nângâwe, “Wangât tâmbetkuap?” ⁵ Zo sângân patâ. Too hitomŋoot zorânâ sângân mem a kanpitâ ziŋi dâp opap.” Yatâ sâmŋâ ambân zo den kârâpŋoot okŋangâwe. ⁶ Sâne Yesuŋâ nângâm itâ sâm dâzângoip, “Zen ambân den mân dukunek. Zen wangât sâm siŋan giname? Ambân zorânâ âlip otnigap. ⁷ A ambân kanpitâ, zen narâk dâp zen sot ândine galem ot ziŋgânâ sâm âlip otziŋgâbi. Nâ ko zengâren narâk kârep mân ândibat. ⁸ Ambân zâk orotnâ dâp otnigap. Nâ mua hannobi, zorat sâknâ sanŋonsap. ⁹ Nâ perâkŋak dâzângobâ. Den siŋi âlip hânŋâ hânŋâ sâne laŋ kârâm âibap, zo yatik ambân zi sanŋonigap, zorat den siŋi sâne laŋ kârâm âibap.”

Yuda, zâk Yesu tirâpzângobapkât dâzângoip.

(Mt 26:14-16; Lu 22:3-6)

¹⁰ Yesugât arâp kiin zagât zengât oserân gâbâ Yuda Karioto kamânân gokŋâ zâkŋâ tirik namâ galem a patâ zengâren âim Yesu gâsubigât sapsun ziŋgip. ¹¹ Yatâ sâi nângâm umziŋâ âlip oi kât pindânam sâwe. Oi sâne nângâm Yesu tigâk tirâpzângobapkât ek molim ândeip.

Yesu sot arâpŋâ, zen kendongât sii nalem niwe.

(Mt 26:17-25; Lu 22:7-14, 21-23; Yo 13:21-30)

¹² Yuda zengât kendon patâ narâkŋâ oi râma gwamŋâ kom om sii nalem om namarâwe. Zorat narâk oi arâpŋâ ziŋ Yesu mâsikâm sâwe, “Sii nalem zo mirâ ikâ unat?” ¹³ Yatâ sânetâ Yesuŋâ a zagât itâ sâm sângonzâkoip, “Zet kamânân âim a nâi too âmaŋ lum âim tâi ekŋâ molibabot. ¹⁴ Mirin zari zâi mirâ mariŋ itâ dukuit, ‘Patâ zâk gâgât itâ sap, “Nâ sot arâpnâ mirâ

umñâ ikâ zoren sii nalem ninat?" ' 15 Yatâ sâmb dukuitâ mirâ um patâ ñai kian tâtatñâ kubikkubikñâ tirâpñâkoi zoren sii nalem umbabot." 16 Oi a zagât zet den zo lum kamânân âim Yesuñâ sâmb dâp muyagem sii nalem uwet.

17 Nâtiksâi Yesu sot arâp kiin zagât, zen mirâ zoren zâiwe. 18 Oi nalem nem tatne Yesuñâ itâ sâmb dâzangoip, "Nâ perâkñak dâzângobâ. Zengâren gâbâ ñaiñâ kâsa dâzangoi ga gâsunim nobi. A zo nâ sot nalem nem taap." 19 Sâi arâp ziñ umziñâ bâliñ oi zikñik zikñik mâsikâm sâwe, "Gâ nâgât sâbat? Nâgât sâbat?" 20 Yatâ sâmb dâzangoip, "A zengâren gâbâ ñaiñâ nâ sot nalem ârândân niet, zâkkât san. 21 A bonñâ nâgât Anutugât ekabân den ziap, zo yatâ upâman. Nâiñâ sâi a bonñâ gâsunim nobi, Yei, a zo hâuñâ ko tosa yâmbâñâ mimbap. A zo mam kâmbonñan gâbâ mân âsâgei sâi bâbâlañ opap."

Yesuñâ nalem sot too ziñgip

(Mt 26:26-30; Lu 22:15-20; 1 Kor 11:23-25)

22 Nalem nem tatne Yesuñâ nalem ñai mem sâiwap sâmb namuñ arâpñâ itâ sâmb ziñgip, "Zi sunumnâ. Mem ninek." 23 Yatâ sâmb waiñ hâkop mem sâiwap sâmb ziñgi aksik niwe. 24 Nine itâ sâmb dâzangoip, "Gilâmnâ zi a donbep zengât opñâ hânân gibap. Zorat ko târotâroniñ op kâtigibap. 25 Nâ perâkñak dâzângobâ. Nâ waiñ too itârân nia âkap. Oi dum zagâtñan mân nemñâ Ibânangât um topñan zâim waiñ too mârâtñâ ñai nimbap."

Gezemanê kâlamân âiwe.

(Mt 26:31-46; Lu 22:31-46; Yo 13:36-38)

26 Mâpâmâpâse kepñâ ñai mem ko Oliwa bâkñan zâiwe. 27 Zâine Yesuñâ itâ sâmb dâzangoip, "Itârân zen aksik nângâm pâlâtânziñ lorei birânibi. Kembugât ekabân den kulem ñai itâ ziap, 'Nâ râma galem a kua râma zen sibiñsâbañ op âibi.'

28 Oi sa nângânek. Nâ mumuñan gâbâ zaatñâ ko Galilaia hânân âi kândom otziñgâbat." 29 Yatâ sâi Peteronñâ itâ dukuip, "Zen aksik patâ nângâm pâlâtânziñ lorei birâgibi. Ka nâ ko yatâ mân otgibat." 30 Sâi ko Yesuñâ itâ sâmb

dukuip, "Nâ perâkñak dâgobâ. Itârân ñatigân kuruk anñâ sâp zagât mân diñsâi gâ sâp karâmbut kwâimbâniban." 31 Yatâ sâi Peteronñâ kâuk birânangâm sâmb, "Gâ gomñâ na nonâ sâne mân kwâimbâgibat." Sâi arâpñâ nâmbutñandâ den yatik sâwe.

32 Oi Gezemanê hânân âi takâm Yesuñâ arâpñâ itâ sâmb dâzangoip, "Zen zi tatne nâ ândi âi ninâu sâbâ." 33 Yatâ sâmb Pêtero, Yohane sot Yakobo diiziñgi âine Yesu umñâ yâmbârei ken bet kakit oip. 34 Yatâ okñangi dâzângom sâmb, "Umnâ yâmbârei mumuñâ otnigap. Zen ziren nâ sot tap um wâgân ândinek." 35 Yatâ sâmb torengeñ âim si sângânñâ hânân gei tutukum sâknam kâmut zo mân muyagibapkat ninâu sâmb. 36 Oi itâ sâmb, "O Ibânâ, gâ kut ñai ñai tubam mân kwakmat, gât ko sâna sâknam kâmut zi buñ upap. Oi nâgât den buñâ, gâgât den kâtigibap."

37 Ninâu sâmb âburem âi uman zine ziñgit Pêtero itâ sâmb dukuip, "Gâ uman ziat? Gâ mâiktârâ ñai wâgân mân ândiban? 38 Zen mâsimâsikâyân loribegât um wâgân tap ninâu sânek. Umñâ bâbâlañ. Sâkñâ ko yâmbâriap."

39 Yatâ dâzângom âi ninâu sâmb. Den mârum ninâu sâmb, zo yatik du ninâu sâmb. 40 Ninâu sâmb âburem umanâk zine ga ziñgirip. Umanân gâbâ sen birâbirâ op zaatñâ dap yatâ dukube.

41 Oi dum âi ninâu sâmb âburei sâp kârâmbut oi dâzangoip, "Zen umanâk zem te? Mârum narâk mâte uap. A bonñâ, nâ bâliñ mâme a zengât bitziñan âibâman. 42 Bâi, zaatne âinâ. A sâi gâsumnim nobi, zo mâte otnigap."

Kâsaziñâ Yesu gâsuwe.

(Mt 26:47-56; Lu 22:47-53; Yo 18:3-12)

43 Yesuñâ yatâ dâzângom kiri zorenâk arâp zengât kâmurân gok Yuda karioto kamânân gokñâ, zâkñâ kâsa diiziñgi a kâmut patâ gawe. Tirik namâ galem a sâññâ sot Kembugât gurumin den zorat galem a sot patârâpziñ, zen a kâmut zo sângonzângone kâmbam sot sâmb patâ mem gawe. 44 Yudañâ kânñan itâ sâmb dâzangoip, "Lum mârngansa ek ko zo gâsum diim âibi."

⁴⁵ Yuda zâk ga takâm Yesugâren âim o patânâ sâam lum mânjarip. ⁴⁶⁻⁴⁷ Oi Yesu arâpñâ zengâren gâbâ nâinâ sâunâ sâmbum a sâtñangât kore a nâi kindap kârâm kwâkip. ⁴⁸ Oi Yesuñâ itâ sâam mäsikâzingip, “Zen nâgât dap nânge? Zen nâgât nânngâne kâmbam ku oi sâu kâmbamziñoot ga gâsânoge? ⁴⁹ Nâ zorat sa nânngânek. Nâ sirâmñâ sirâmñâ tirik namin a den sinji âlipñâ dâzângoman. Oi zoren mân gâsânowe. Oi lañ otrine Kembangât ekabân nâgât den kulem ziap, zo kâtigibap.” ⁵⁰ Sâi arâpñâ zen aksik birânangâm sinjsururuñ âiwe.

⁵¹ A sigan nâi sângum kâu lapñâ Yesu sot gâi gâsuwe. ⁵² Gâsunetâ sângum kwâkâm pam sâk bârak arip.

Yesu tirik namâ galem a patâziñangât mirin diim âiwe.

(Mt 26:57-68; Lu 22:54-55, 63-71; Yo 18:13-14, 19-24)

⁵³ A kâmut, zinj Yesu gâsum diim patâziñangât mirin âiwe. Zâkkât mirin tirik namâ galem a patâ sot Kembangât gurumin den zorat galem a zen mindum tarâwe. ⁵⁴ Âine Petero zâk kândâtziñan bet moliziñgâm âim a patâziñangât poñ kâligen bageip. Bagimñâ galem a osetziñan tap kârâp nânngâm tâip.

⁵⁵ Tirik namâ galem a patâ sot a patâziñâ aksik mindum Yesugât den sâkñanâk sâam, kâmbamân pânâam den sâam kârûm tarâwe. Oi bonñâ mân muyagiwe. ⁵⁶ A donjbepñâ Yesugât den sarâ nâi nâi sâam âiwe. ⁵⁷ Sânetâ a nâmbutñâ zinjâ den sarâ itâ sâwe. ⁵⁸ “Itâ sâi nânngâwen, ‘Na tirik namâ zi kândañâ bitnandâ mân tuubat, yen dinnandâ sa sirâm karâmbut umñan âsagibap.’” ⁵⁹ Ka dinziñâ zo kânok buñâ. Den nâi nâi sâwe. ⁶⁰ Yatâ utne tirik namâ galem a zengât a patânâ zaat kinñâ Yesu mäsikâm sâip, “Den se, zorat hâunâ sâban mo mân sâban? A zi zinjâ gâgât den se, zo nânngâna dap uap?” ⁶¹ Sâi Yesuñâ lâunñan mân mem diñ buñ kirip. Oi du a patânâ mäsikâm sâip, “Gâ Kristo, Anutu sâam âlip kwâkñangâm, zâkkât nannâ mo nâi?”

⁶² Sâi ko Yesuñâ sâip, “Sat, zo yatâ. Oi nâi sa nânngânek. Gâtâm a bonñâ,

nâ imbânâ mariñâ zâkkât âsanñâ bongen tapñâ sumbengât unumunum kwâkñan ga nikpi.” ⁶³ Yatâ sâi tirik namâ galem a zengât patâziñâ, zâk diñâ nânngi kâlak oi hâmbânñâ mem moolon arâpñâ itâ sâam dâzângoip, “Den dum mân sânat. ⁶⁴ Zâk Anutu hutkum sap. Zinjâ dap sâbi?” Yatâ mäsikâzingi zen aksik sâwe, “Mumunangât sinji uap.”

⁶⁵ Yatâ sâamñâ a nâmbutñâ Yesu sinjan tâpkuwe. Oi nâmbutñandâ si sângânñâ kwâtepkum bitziñandâ kom sâwe, “Nâinâ gogap? Gâ Propete ândiat, zorat ko sâam muyage.” Yatâ sânetâ galem a zen bitziñandâ si sângânñan kuwe.

Peteroñâ Yesu kwâimbânangip.

(Mt 26:69-75; Lu 22:52-62; Yo 18:15-18, 25-27)

⁶⁶ Oi Petero zâk sombemân tâi tirik namâ galem a patâgât kore ambân nâi gâip. ⁶⁷ Gâi ko Petero kârâp nânngâm tâi ekñâ dukuip, “Gâ Nasarete gokñâ Yesu sot ândimat.” ⁶⁸ Sâi ko Peteroñâ kwâimbâm sâip, “Gâ den zo dap sat? Sâna kwaksan.” Sâamñâ âkñan ari kurukñâ diñsâip. ⁶⁹ Ari kore ambân zâk dum ekñâ a kirâwe, zo itâ dâzângoip, “A zi zâk zengât kâmurân gokñâ.” ⁷⁰ Sâi Peteroñâ kwâimbâm biranjip. Mâik nâi tap ko a tarâwe, zinjâ dukum sâwe, “Perâkñak gâ zengât kâmurân gokñâ. Gâ Galilaia gokñâ.” ⁷¹ Sâne Peteroñâ kwâimbâm Anutu mâteñan sâam kâtigem sâip, “A kutñâ se, zo nâ mânâk ekman.” ⁷² Sâi zorenâk kuruk diñsâi sâip zagât oip. Oi Yesuñâ mârûm den itâ dukuip, “Kurukñâ sâip zagât mân diñsâi gâ kwâimbânina sâip karâmbut upap.” Peteroñâ den zo nânngâm umñâ bâlei isem bâliñ oip.

15

Yesu Roma a kutâgâren diim âiwe.

(Mt 27:1-2, 11-26; 23:1-5, 13-25; Yo 18:28-19:16)

¹ Hañsâi tirik namâ galem a patâ sot a patârâpziñâ sot Kembangât gurumin den zorat galem a sot galem a nâmbutñâ, zen mindumñâ Yesugât den sâwe. Den sânetâ a nâmbutñâ zen Yesu gâsum bikñan saam diim âi Roma a kutâ Pilatogâren âi parâwe.

² Panetâ kiri Pilatonâ Yesu mâsikâm sâip, “Topkangât dâtno. ³ Gâ Yuda zenğât a kutâ?” Mâsiki Yesunâ sâip, “Sat, zo yatâ.” Sâi ko tirik namâ galem a patâ ziñâ Yesu den donbep sâi siñan giwe. ⁴ Yatâ utnetâ Pilatonâ Yesu mâsikâm sâip, “Nânğat? Zen gâgât den yâmbâtñâ sânetâ gâ den hâuñâ sâban mo mân sâban?” ⁵ Sâi Yesunâ den hâuñâ mân sâi den nânğ kiri Pilatonâ nânğâm kwâkâm tâip.

⁶ Yuda zenğât kendon patâ narâk dâp a tâk namin tatne zenğâren gâbâ kânok olañi arip. ⁷ A nâmbutñâ zen Roma a kutâgât âkonziñgi kâmbam kom a nâmbutñâ zânğone tâk namin zâmbarâwe. Oi osetziñan a nâi kutñâ Baraba. ⁸ Oi a ambân kâmut, zen a kutâgâren ga mindum kendon dâp sâne opmâip, yatâ upapkât dukuwe. ⁹ Dukune Pilatonâ mâsikâziñgâm sâip, “Yuda zenğât a kutâ olañsa ari nânğâne dâp upap?” ¹⁰ Tirik namâ galem a patâ, zen Yesugât um kâlak nânğânğâm zâkkâren parâwe, zo nânğâm mâsikâziñgip. ¹¹ Sâi ko tirik namâ galem a zen a ambân kâmut zo itâ dâzânğowe, “Zen sâne Baraba olañbap.” Yatâ sâne dinziñâ luwe. ¹² Oi Pilatonâ dum mâsikâziñgip, “Yatâ se, zorat ko Yuda zenğât a kutâ sâne, zo dap okñanğâbatkât se?” ¹³ Mâsikâziñgi aksik patâ itâ sâwe, “Zâk poru nagân kune moik.” ¹⁴ Sâne Pilatonâ sâip, “Wan tosağât?” Sâi zen aksik patâ lâuziñ mâtakâm den kâtik sâwe, “Zâk poru nagân kune moik.” ¹⁵ Yatâ sâne Pilatonâ umziñâ âkâbapkât Baraba olañ ziñgip. Ka Yesu ko sâi inzutñâ lapitñâ poru nagân kune mumbapkât kâwali a bitziñan pâip.

Yesu kom mem nâi nâi okñanğâwe.
(Mt 27:27-31; Yo 19:2-3)

¹⁶ Oi kâwali a zen Yesu mirin gâbâ diim ga kâwali a zenğât namâ sânğânñan dâmân kâligen bagiwe. Bagim sâne kâwali a aksik mindum gawe. ¹⁷ Oi kâwali a zenğât hâmbâ kuriñ nâi giñanğâne giarip. Oi tâk sâtmam goñkom Yesu kâukñan pane giarip. ¹⁸ Yatâ opñâ pam diim sâwe, “Oe, Yuda zenğât a kutâ.” ¹⁹ Den yatâ dukum kâukñan kom zâkkâren tâpkuwe. Siminziñ

liim kwap sarâ sarâ mâpâsiwe. ²⁰ Yatâ kom siñan gem kâwali hâmbâ kwâkâm zikñâ hâmbâ giñanğâne giari poru nagân kunam diim âiwe.

Yesu poru nagân kune moip.

(Mt 27:32-56; Lu 23:26-49; Yo 19:17-30)

²¹ Âi mâtâbân a nâi muyagiwe, kutñâ Simon, Kirene gokñâ. Alesande sot Rupu, zekât ibâ. Zâkñâ kamân mâigân gâbâ gâi kâwali a ziñ muyagem sâne Yesugât poru nak lugi âiwe.

²² Diim âim hân nâi kutñâ Goligata (niin denân ko, kâuk siñit), zoren takâwe. ²³ Zoren takâm wain too kâtik sot um gulip too mâpot pindânâ sâne birip. ²⁴ Oi poru nagân kuwe. Kune kiri kâwali a zen hâmbânâ minam wenzu pane muyageip dâp mem nanğawe.

²⁵ Mirâ hañsâi mirâsiñ dâp nâmburân kimembut oi ko kuwe. ²⁶ Kune kiri kâukñan poru nagân den itâ kulemguwe, “Zâk Yuda zenğât a kutâ.” ²⁷ Oi kâmbam ku a zagât zâkom, nâi toren nâi toren zâkone kirâwet. (²⁸ Kembugât ekabân den itâ ziap, zo bonñâ oip. Den zo itâ, “Zâk bâliñ mâme a oserân pamñâ sâwe, ‘A zi zen bâliñ mâme a.’ ”)

²⁹⁻³⁰ A ambân mâtâbân âim gam mem ge kwâkwat den dukum sâwe, “Tirik namân kâdanñâ sirâm karâmburâk tuum nanğâbat sâin, zorat poru nagân gâbâ âkâm ge.” ³¹ Tirik namâ galem a patâ sot Kembugât gurumin a, zen Yesugât sâi, mem ge kwâkwat den itâ sâwe, “A ambân nâmbutñâ tâmbetagonam utnetâ tânzânğomâip. Zikñanğât ko kwaksap. ³² Zâk Kristo, Isirae a nenğât a kutâ ândiap oi ko poru nagân gâbâ âkâm gâi ekñâ diñâ nânğâm, nânğâm pâlâtân kwâkñanğânat.” A zagât poru nagân zâkowe, zekoot yatik sâi bâliñ kwâkñanğâwet.

³³ Mirâ bâkñan oi nâtâtik muyagem hân dâp op zei mirâ oi âkip. ³⁴ Mirâ oi Yesunâ den sâi kambân sâip, “Eloi, Eloi, lama sabatini (niin denân ko, Anutunâ, Anutunâ, wangât birânigat)?” ³⁵ Yatâ sâi a ambân kirâwe, nâmbutñâ ziñâ nânğâm sâwe, “Zi nânğânek. Elia konsap.” ³⁶ Yatâ sâi a nâi sârârâk kârâm âim sarugât kâmon mem sum kapiñkum ga winigâ too

kâlakṇoot Yesu lâunjan pamṇâ bukurâp itâ sâmbân dâzânṇoip, “Nen tap iknâ. Elianṇâ perâkṇak ga mâkâbap mo buṇâ?”³⁷ Oi Yesu zâk donṇbep kambâṇ moip.

³⁸ Moi ko tirik namin sâṇṇum patâ kinmâip, zo oloṇ gei kwâkip. ³⁹ Oi kâwali a zeṇṇâ galem a, zâk mâte kin egi moi sâip, “A zi zâk perâkṇak Anutugât nanṇâ ândeip.” ⁴⁰ Ambân nâmbutṇâ kârebân kin ek nâṇṇawe. Zeṇṇâ oserân Maria Madala kamân gokṇâ sot Maria Yakobo zâk sigan sot Yose, zekât mamzikṇâ sot ambân ṇâi, kutṇâ Salome. Zen ârândânṇ kirâwe. ⁴¹ Ambân zen mârum Yesu Galilaia hânân molim kore okṇanṇâm ândeip. Oi zenâk buṇâ. Ambân nâmbut ârândânṇ Yesu molim Yerusalem kamânân gam ândeip. Zen aksik ek kirâwe.

Yesu hanguwe.

(Mt 27:57-61; Lu 23:50-55; Yo 19:38-42)

⁴² Mirâsiṇ geibâ sâi Yuda zeṇṇâ kendongât kut ṇâi ṇâi kubikkubik narâk oip. ⁴³ Narâk zoren Yosepe Arimataia kamânân gokṇâ, zâk gâip. Zâk a sâtnâ zeṇṇâ kâmurân ândeipṇâ Anutugât um topṇan ândiândigât umṇâ patâ kirip. Zâkṇâ keṇṇâ buṇ Pilatogâren âim Yesugât kâmbârânṇṇâ ninan sâmbân dukuip. ⁴⁴ Dukui ko Pilatogâren mârum muap mo taap sâmbân kâwali a zeṇṇâ galem a zo sâi gâi mâsikip, “Mârum muap mo taap?” ⁴⁵ Oi kâwali a galem zâkṇâ sâip, “Mârum muap.” Yatâ sâi Pilato zo nâṇṇâm Yosepeṇâ mem hangubapkat sâip ⁴⁶ Sâi Yosepeṇâ sâṇṇum kâu ṇâi kwâlâm âim Yesu kâmbârânṇâ poru nagân gâbâ kwâkâm sâṇṇumṇâ kâpeip. Kâpim mem âim kâtnâ mâtâpṇâ unakṇan pâip. Kâtnâ mâtâp zo a ṇâiṇâ kârâm kubigip. Pamṇâ kâtnâ patâ ṇâi mem kâbakṇei âi kwârakuip. ⁴⁷ Maria Madala kamânân gokṇâ sot Maria Yosegât mamṇâ, zet ârândânṇ egitâ hangui.

16

Yesu mumunjan gâbâ zaarip.

(Mt 28:1-8; Lu 24:1-12; Yo 20:1-10)

¹ Yuda zeṇṇâ kendon âki ko Maria Madala kamânân gokṇâ sot Maria Yakobogât mamṇâ sot Salome, zen

Yesugât kâmbârânṇ sanṇonam too sot kelâk wârân âlipṇâ, zo sâṇṇân miwe. ² Yuda zeṇṇâ kendon âki ko mirâ hanṇsâsâgât ambân karâmbut zo, zen zaatṇâ Yesugât kwagân âine mirâsiṇ takip. ³ Oi zen itâ âraguwe, “Nâiṇâ kâtnâ patâ zo mem pâi ko kâtnâ mâtâpṇan baginat?” ⁴ Yatâ sâmbân kwagân takâm igâwe. Kâtnâ patâ ṇâi zo kâbakṇine zeip. ⁵ Kâtnâ mâtâp zo pâronsâm kiri ekṇâ bagimṇâ bongen a ṇâi hâmbânṇ kâu tâi ekṇâ pârâkpam imbanṇâziṇ buṇ oip.

⁶ Oi a zorânṇ itâ sâmbân dâzânṇoip, “Mân keṇṇâ utnek. Zen Yesu Nasarete gokṇâ poru nagân kuwe, zo iknam ge. Zâk zi mân ziap. Zâk zaatsap. Gebâkṇik zi iknek. ⁷ Zen âimṇâ Petero sot arâpṇâ nâmbutṇâ itâ sâmbân dâzânṇonek. ‘Zâk Galilaia hânân âi kândom otziṇṇâbap. Zen zoren âi ikpi.’ ”

⁸ Sâi ambân zen sâmbânziṇ sâmbui keṇṇâ opṇâ kwagân gâbâ gamṇâ sârârâk kârâm âiwe. Oi umziṇ keṇṇâ oi siṇṇi zo a mân dâzânṇowe.

Yesuṇâ arâpṇâ zeṇṇâren âsageip.

(Mt 28:16-20; Lu 24:13-49; Yo 20:11-23)

⁹ Yuda zeṇṇâ kendon âki hanṇsâsâgât Yesu zâk zaatṇâ Maria Madala kamânân gokṇâ muyageṇṇṇip. Mârumṇan wâke nâmburân zagât ambân zorat umṇan gei ândine Yesuṇâ moliziṇṇip. ¹⁰ Yesuṇâ âsageṇṇṇi arâpṇâ ziṇ isem umbâlâ op zine ambân zo âi siṇṇi dâzânṇoip. ¹¹ Arâpṇâ zen Yesu zaatṇâ ambân muyageṇṇṇip, den zo nâṇṇâmṇâ nâṇṇâne bon buṇ oip.

¹² Oi azatṇâ kamân ṇâin âiram aritâ muyagezikâm zâkkât holi tobat ṇâi oi igâwet. ¹³ Muyageziki zet âburem âi arâp nâmbutṇâ dâzânṇoitâ nâṇṇâne bon buṇ oip.

¹⁴ Zorânṇ bet arâp kiin kânok zen mindumṇâ nalem nem tatne muyageziṇṇip. Muyageziṇṇâmṇâ itâ sâmbân dâzânṇoip, “Zaarâwan, zorat den siṇṇi dâzânṇone zen wangât umziṇ kâtnâ oi den zo nâṇṇâne bon buṇ oip?” ¹⁵ Yatâ sâmbân itâ sâip, “Zen hân dâp âim a ambân ândie, zo zen siṇṇi âlipṇâ dâzânṇobi. ¹⁶ A ṇâiṇâ nâṇṇâm pâlâtânṇ kwatniṇṇi too sanṇonṇanṇâne zâk sumbengât siṇṇi upap. Ka nâṇṇâm

pâlâtân mân upap, zo ko sim kêrâpkât
siŋgi upap. ¹⁷ Nâŋgâm pâlâtân kwatnim
ândibi, zo imbaŋâ ziŋga nâgât kutnâ
sâm nep itâ tuubi. Wâke molibi sot
den gându uŋakŋâ ŋâi sâbi. ¹⁸ Zen
mulum kâtik bitziŋandâ gâsuziŋgâne mân
tâmbetzâŋgobi. Oi zen too ŋâi a ku, zo nine
mân tâmbetzâŋgobap. Sisi mâsek zengât
kâukziŋan bitziŋandâ gâsune âlip upi.”

Yesuŋâ sumbemân zariŋ
(Lu 24:50-53; Apo 1:9-11)

¹⁹ Kembu Yesu zâk den yatâ sâm
dâzâŋgoi ko Anutuŋâ mem sumbemân
zariŋ. Zoren Anutuŋât âsanŋâ bongen
tap ândiap. ²⁰ Oi arâpŋâ zen ko âimŋâ
kamân dâp siŋgi âlipŋâ sâm âiwe. A ambân
zen siŋgi âlip den nâŋgâne bon upapkât
Kembuŋâ mam otziŋgâm imbaŋâ ziŋgi sen
mârât top top tuunetâ mem kâtikŋan pâip.
Zo yatik.

Yesugât den sinji âlipnâ Lukanâ kulemgui.

*Lukanâ Yesugât den sinji kulemgum
Teopilo pindip.*

¹ A donbep, zen kut nâi nâi bonnâ oset-ninjan âsageip, zorat den sinji kulemguwe. ² Yesugât arâpnâ, zen zâk sot tapnâ kut nâi nâi zo ek nanngâm nâ dâzângone kulemguwe. ³ Oi nângoot yatik topnan gâbik kut nâi nâi muyagem gâip, zo mulunâk sâm pitinkum nângâm nanngâm, Teopilo a patânâ, gâgât den sinji zo kulemgubâman. ⁴ Oi zo sâlâpkum itâ nângâm kwâtâtiban. Den sinji otgiwe, zo bonnâ.

*Anutugât sumbem a nâinâ Sakariagâren
âsageip.*

⁵ Herodenâ Yuda hânân a kutâ ândeip, narâk zoren Anutugât tirik namâ galem a nâi ândeip, kutnâ Sakaria. Zâk Abia zâkkât kâmurân goknâ. Ambinnâ Elisabete zâk Aaron gât kiurâpnâ zengâren goknâ. ⁶ Zet Anutu mâtenjan târârak ândiwet. Anutugât gurumin den aksik lum târâraknâ ândiwet. ⁷ Elisabete zâk kâpin ândeipkât murarâ buj ândim a ambân sombâ urâwet.

⁸⁻⁹ Oi hilâm dâp tirik namâ galem a nâi tirik namin baginnâ nalewârânnoot kârâbân oi sei kâbak hitom âlipnâ zâimâip. Oi Sakaria ândeip ko zâkkât a kâmut zo zen tirik namâ galem upigât narâknâ mâte oi tirik namin baginam wenzu pane muyageip dâp namin zâimarâwe. ¹⁰ Sakaria zâk tirik namin zâi om tâi a ambân donbep zen âknan tap Kembangâren ninâu sâm tarâwe. ¹¹ Kembangât sumbem a nâinâ zâkkâren âsageip. Sumbem a zo nalewârânnoot uunâ kândâtjan bongen âsagem kirip. ¹² Âsagem kiri Sakaria eknâ pârâkpam kenngât oip. ¹³ Yatâ oi ko sumbem a zorânâ itâ sâm dukui, “Sakaria, gâ mân kenngât ot. Kembunâ ninâugâ nângipkât ambingâ Elisabete kâmbonâ op nangâ mimbap. Zâkkât kutnâ Yohane sâban. ¹⁴ Umgâ sâtâre

upan. Âsagei a ambân donbepnâ umâlep nângâbi. ¹⁵ Zâk Anutu mâtenjan patâ opnâ ândibap. Oi zâk mamnanngât kâambo kâligen ze Tirik Kaapunnâ topkwap umnan piksâbap. Zâk wain sot too kâtiknâ mânâk nimbap. ¹⁶ Zâknâ den dâzângoi Isirae a donbep zen umzin melân Kembangât a upi. ¹⁷ Zâknâ Propete Elia yatâ Kaapum sot imbanânoot op Kembang kore oknanngâbap. A patâ zengât umzinâ melân katep zengâren âi gâsubap. Oi a um kâtik zen umzin melân târârak zengât holi yatâ op ândibi. Zo yatik Kembangât sinji a ambân kubikzinji ândibi.”

¹⁸ Sumbem anâ yatâ sâi Sakaria itâ mâburem dukui, “Nâ sot ambinâ, net a ambân sombâ, zorat dap op gâgât den nânga bonnâ upap?”

¹⁹ Sâi sumben anâ itâ sâm dukui, “Nângâ. Nâ kutnâ Gabirie. Nâ Anutu mâtenjan kinman. Zâknâ sângonnogi gem ga sinji den âlipnâ zi dâgogan. ²⁰ Zorat nângâ. Dinnâ nângâna mân bon uapkât zorat hâunâ kopa op dinngâ buj op ândina den dâgogan, zo bonnâ muyagibap.” ²¹ Sakaria zâk tirik namin narâk kârep tâi a ambân zen âknan mambât tapnâ nângâm kwâkâm tarâwe. ²² Yatâ utne Sakaria zâk gemnâ den dâzângobam kwagip. Kwagi eknâ itâ nângâwe, “Zâk tirik namin sen mârât eksap.” Yatâ nângâne Sakarianâ biknandik dâp otzinngip. Oi dinngâ buj op ândeip. ²³ Yatâ op ândim gâi nep tuutuun narâknâ âki kamânân puriksâm arip.

²⁴ Oi bet ambinngâ kâmbonâ oip. Oi kâin bâtnâmbut tik ândeip. ²⁵ Oi itâ sâip, “Kembang zâk sâi narâk ziren a ambân mâtezinjan anunnâ buj upap.”

Sumbem a nâinâ Maria muyagenngip.

²⁶ Kâin bâtnâmbut âki Kembunâ sumbem a Gabirie sângongoi Galilaia hânân, Nasarete kamânân arip. ²⁷ Zoren ambân sigan nâi ândeip, kutnâ Maria. Maria zâkkât a sinji zo Dawidigât kiunnâ Yosepe. Zâkkât sinji sâne ândeip. ²⁸ Oi sumbem a zo Mariagâren muyagem itâ sâm dukui, “Kembunâ umâlip otgibap.

Gâ zorat sâtâre ot. Kembunâ gâ sot ândiap.”

²⁹ Sumbem anâ yatâ sâmb dukuip nângi kwakmak oip. Umñan itâ nângip, “Den zo topñâ dapkat sap?”

³⁰ Yatâ nângi sumbem anâ itâ sâmb dukuip, “Maria, gâ mân kengât ot. Anutuñâ gegi âlip uat. ³¹ Nângâ. Gâ kâmbogâ op nangâ mimban. Zâkkât kutñâ Yesu sâban. ³² Zâkñâ patâ oi sumbem mariñangât nanñâ sâbi. Kembu Anutuñâ sâkunñâ Dawidi, zâkkât gebâkñan pâmbap. ³³ Oi Isiraegât kiurâp, zengât a kutâ op ândibap. Op ko zâk narâk bunâ ândim zâibap.”

³⁴ Sâi Marianâ itâ sâmb dukuip, “Nâ a bunâ ândianân den sat, zo dap op âsagibap?”

³⁵ Yatâ sâi sumbem anâ den itâ mâburem pindip, “Tirik Kaapumñâ gâ sot gei tâpap. Oi sumbem mariñangât imbanandâ mamñâ tatgibap. Zorat nangâ zo Anutugât nanñâ sâbi.

³⁶ Oi ñâi dâgoga nângâ. Bukugâ Elisabete, zâk ambân sombânñâ nanñâ mimbap. Elisabeteñâ kâmbonâ tâi kâin nâmburân kânok âkip. Zâk kâpin ambânñâ yatâ uap. ³⁷ Anutu zâk kut ñâi ñâi tuubam mân kwakmap.”

³⁸ Yatâ sâi ko Marianâ itâ sâmb dukuip, “Nâ Kembangât kore ambân. Zorat ko den sat, zo âlip otnibap.” Yatâ sâi sumbem anâ birañangâm arip.

Marianâ Elisabetegâren âi egip.

³⁹ Maria zâk mâik ñâi ândim zaatñâ Yuda zengât barin kamân ñâi tâip, zoren arip. ⁴⁰ Âi takâm Sakariagât mirin zâim Elisabete sâmb sâtâre okñangip. ⁴¹ Yatâ mângari nângi umñan katep seronkoip. Oi Tirik Kaapumñâ Elisabete umñan piksâi den kâtikñâ sâmb itâ sâip, ⁴² “Bukunâ, Anutuñâ mâsop mingibap. Ambân nâmbut zengât mâsop yatâ bunâ. Walâm mingibap. Oi kâmbogâ kâligen muyagem ziap, zâk yatik mâsop miñangâbap. ⁴³ Opon, Gâ kembunangât mamñandâ nâgâren gaat. ⁴⁴ Gâ mângannina kâmbonan katep sâtâre op âim gâi nângan. ⁴⁵ Gâ Kembangât

den nângâna bon oip, zorat gâgât nânga sâtârenoot uap.”

Marianâ mâpâmâpâse den sâip.

⁴⁶ Oi Marianâ itâ sâip, “Nâ umnandâ Kembu sâmb âlip kwâkñangan. ⁴⁷ Um dâpnandâ Anutu kubikkubiknâ sâmb sâtâre okñangan. ⁴⁸ Nâ zâkkât kore ambân giginâ ua ko nâ mem zâi kwatnigap. Zorat a ambân zen sâmb bâbâlaj kwatnibi. ⁴⁹ Kembu zâk kâwaliñootñâ nâgâren kulem mârâtñoot kuap. Kutsiñgînâ hâlâluyâk ziap. ⁵⁰ Hurat kwâkñangâme, zen um lumbeñangât opñâ kisânjoit, sâkurâpniñ zengâren gâbâ on galem otziñgâm gâip. ⁵¹ Imbanâñangât opñâ a umziñangât zâizâinâ op ândime, zo zângom kâbakñei siñsururuj âime. ⁵² A kutâ zen ko kâbakñeziñgi gineta a giginâ minziñgâm zâi zâmbanmap. ⁵³ A ambân kâbâ kanpitâ, zo kâbâ kwatziñgâmmap. Oi sikumziñ patâ, a zo kâbakñeziñgi bet bâsan âime. ⁵⁴ Oi Isirae kore a ambân gakânâ um lumbeñangât op tânzânjoip. ⁵⁵ Sâkuninâ Abaram sot kiurâpñâ ândibi, zen um lumbeñangât den dâzânjoip. Zorat yatâ otniñgip.” ⁵⁶ Oi Maria zâk kâin karâmbut Elisabete sot ândim kamânñan âburem arip.

Yohane âsageip.

⁵⁷ Elisabete zâk katep mimiñ narâk oi nanñâ meip. ⁵⁸ Katep âsagei ko kamârâpñâ sot torerâpñâ, zen Kembu umâlepñangât bonñâ zâkkâren muyageipkât umâlip nângâwe.

⁵⁹ Katep âsagei sirâm nâmburân zagât tapñâ karâmbujan a ambân zen mindumñâ katep kwabâ kwâkñangâwe. Oi ibânñâ Sakariagât kutñâ pindânam sâwe. ⁶⁰ Sâne mamñandâ kwâkâziñgâm sâip, “Bunâ. Kutñâ Yohane sânat.” ⁶¹ Sâi itâ dukuwe, “Torerâp zengâren kot yatâ zo mân ziap.” ⁶² Sâmb kwâkâyangâm Sakaria zâk nanñangât kutñâ sâbapkât betñâ dâp okñangâwe. ⁶³ Okñangâne ekap nibigât bikñandâ dâp tuugi pindâne zitâ kulemguip, “Kutñâ Yohane.” Yatâ kulemgui zen ekñâ pârâk parâwe. ⁶⁴ Oi zorânjak nâmbâlammñâ puriksâi den sâmb Anutu mâpâseip. ⁶⁵ Oi ko kamân toren

toren a ambân tap âiwe, zo den zo nângâne imbanâ oip. Oi Yuda zengât barin ândiwe, zo zen sinji âragum nanngâwe. ⁶⁶ Oi zen den zo nângâm itâ sâwe, “Katep zo lâmbatnâ dap upap?” Sâne Kembunâ katep zo galem oi ândeip.

Sakarianâ den sâmbu mampâseip.

⁶⁷ Ibânâ Sakaria zâkkât umñan Tirik Kaapum piksâi mampâmâpâse den itâ sâip, ⁶⁸ “Isirae a ambân nen Kembuninâ Anutu mampâsinâ. Zâknâ arâpnâ nen ningitnâ tâbanin miap. ⁶⁹ Oi kore anâ Dawidi, zâkkât kiurâpnâ nengâren gâbâ a nâi bâlinan gâbâ mâkâninngâbapkât sâi âsagiap. A zo zaat betninan mimbap. ⁷⁰ Mârumñan sâi Propete gakârâp den kânñan sâwe, zorat dâp yatâ âsagiap. ⁷¹ Zâknâ kâsa otningâme, zengât bitzinan gâbâ betninan mimbap. Um kâlak otningâme, zengât bitzinan gâbâ gâbâreninngâbap. ⁷² Sâkurâpninâ zen sot um lumbegât târotâro oip, zo nângâmnik otningâbapkât sâip. ⁷³ Kâsarâpninâ zengâren gâbâ mâkâninngâbapkât sâkuninâ Abaram sâmbu kâtigenanqip. ⁷⁴⁻⁷⁵ Yatâ otningi sâknin sânduksâi um hâlâlu, um salek ândim ninâu sâmbu ândim munat.

⁷⁶ Oi katep, gâ sumbem marinangât Propete a op ândiban. Oi Kembu kândom oknanngâm mâtâp kârâm kubikpan. ⁷⁷ Oi Kembugât a ambân kâmut kubikkubik den dâzângona nângâm unzin melânne Kembu zâk tosazin gulipkubap. ⁷⁸ Anutu zâk umñâ patâ nengâren ziapkât sâi nâttâtigân gâbâ hanjâbap. ⁷⁹ Mârum nâttâtigân ândim munam urâwen. Irak ko âsaknâ ningâbap. Âsaknâ âsagei lumbenangât mâtâp ekñâ lânjat.”

⁸⁰ Oi katep zâk um sâknâ lâmbarip. Oi mirâ kamân âttânân ândei nep narâk mâte oi Isirae a ambân zengâren âsageip.

2

Yesu katep âsageip.

(Mt 1:18-25)

¹ Narâk zoren Roma zengât a kutâ Augusto zâkkât den itâ zeip, “A ambân hân dâp kutzin kulemgum sâlâpkubi.” Nep zo mârumñan mân tuuwe. ² Kwirinio zâk

Siria hânân a kutâ op ândei nep zo topkwarâwe. ³ A ambân ândiwe aksik kutzin kulemgunam utne kamân topzinan âiwe. ⁴ Yosepe zâk Dawidigât kiun, zorat Galilaia hânân Nasarete kamân birâm Yudaia hânân Dawidigât kamân Betelem, zoren zarip. ⁵ Oi ambân sinjinâ Maria, zâk zot kutziknâ kulemgubâ sâi kâmbonoot diigi âiwet. ⁶ Âi takitâ Maria katep mimin narâknâ oip. ⁷ Narâk oi kândom nanñâ memñâ sângumñâ kâpimñâ bâu patâ makaugât wanngâyân pâi gei zeip. A ambân zen zâk lomba mirâ piksâwegât kian kârumñâ makaugât wanngâyân pâitâ gei zeip,

⁸ Oi nâttik zoren kamân nanngâmñan a nâmbutnâ râma galem tarâwe. ⁹ Galem tatnetâ Kembugât sumbem a nâinâ zengâren âsagei Kembugât âsaknandâ âsagezinji kenngât donbep urâwe. ¹⁰ Oi sumbem a zorân itâ sâmbu dâzângoip, “Zen mân kenngât utnek. Nângânek. Nâ zengât den sinji âlip mem gaan. A ambân zen zo nângâmñâ sâtâre upi. ¹¹ Itârân sirâm ziren kubikkubik marinâ, Kembu Kristo, Dawidigât kamânân âsagezinngap. ¹² Oi sâmbu mânangât zinngâ nângânek. Zen katep mâik nâi sângumñâ kâpimñâ makau zengât nalemin ninin wanngâyân ziap, zo âi ikpi.” ¹³ Den yatâ sâi zorenâk sumbem a kâmut patâ bukuzinangâren gemñâ Anutu itâ sâmbu mampâsiwe, ¹⁴ “Anutu u sumbemân sâmbu âlip kwâknangânâ. Zâknâ hânân a buku otzinngap, zengâren um lumbe muyagibap.”

Râma galem a, zen Yesu âi igâwe.

¹⁵ Sumbem a, zen âburem zâine galem a zen itâ sâmbu âraguwe, “Nen Betelem kamânân zâim Kembunâ den sap, zorat bonñâ iknâ.” ¹⁶ Yatâ sâmbu kek zâimñâ Maria sot Yosepe muyagezikâm katep mâik makau wanngâyân zeigâwe. ¹⁷ Oi âimñâ a ambân sumbem anâ den sâip, zo dâzângowe. ¹⁸ Oi galem a zengât den nângâwe, zo nângâne imbanâ oip. ¹⁹ Marianâ ko den zo nângâm kwâtâtem ândeip. ²⁰ Râma galem a, zen âburem âim sumbem agât den sot Yesu katep igâwe, zorat Anutugâren sâiwap sâmbu mampâsiwe.

Simeonj sot Hana, zekât den.

²¹ Yesu katep âsagem zeî sirâm nâmburân karâmbut oi kwabâ kom kutnâ Yesu sâwe. Mârum Maria mân kâmbonj oi ko kot zo sumbem a nâinâ sapsun dukuip.

²² Mosegât den zeip, zo luwe. Marianâ kendon ândimnâ Yosepe sot Yesu katep mem Yerusalem kamânân zâim mamnâ sot nanjâ, zet Mosegât den lum sâkzik salek upapkât Anutugâren lâmbanj uwet.

²³ Zorat Kembugât ekabân gurumin den nâi itâ ziap,

²⁴ “Kâdom narâpzinâ âsagine Kembugât sinji sâbi. Sâmñâ kembâ patâ zagât mo mâik zagât, zo mem Kembugât sinji sâm kom umbi.”

Oi zet Kembugât gurumin den zo wâratkum urâwet.

²⁵ Oi Yerusalem kamânân a nâi ândeip, kutnâ Simeonj. Zâk a târârak ândim Isirae a zengâren lumbenâ muyagibapkât mambât ândeip. Oi Tirik Kaapumñâ umñan gei piksâm den itâ sâm muyagem pindip, ²⁶ “Gâ mân mona Kembu Kristo muyagei ikpan.” ²⁷ Oi Tirik Kaapumñâ okñanji tirik namin zariip. Zari Maria sot Yosepe, zet Mosegât den lum Yesu katep mem zâiwet. ²⁸ Mem zaritâ Simeonjâ katep zo lumñâ Anutu itâ sâm mâpâseip, ²⁹ “O Kembu, den sâin, zorat bonjâ âsagiap. Zorat umnâ âlip oi mumbat. ³⁰ Sinnandâ kubikkubik a zi eksan. ³¹ Kubikkubik a zi hân dâp anâ ambânñâ zinâ ikpigât muyagiat. ³² Zâknâ kwakmak a ambân kamân nâin nâin ândie, zen âsaknâ zingâbap. Isirae a nenjât kutsinginiñâ lum zaatpap.” ³³ Yesu katepkât yatâ sâi ibâ mamñâ zikñâ nângitâ imbanâ oip. ³⁴ Oi Simeonjâ Anutu âlip otzingâbapkât sâm Maria itâ sâm dukuip, “Katep zirânâ Isirae a nâmbutñâ zâmbari gine nâmbutñâ ko lum zaatzingâbap. Yatâ oi a nâmbutñandâ sâm bâlinj kwâkñanğâbi. ³⁵ Zo yatâ âsagei a donjêp nângânângâziñanğât topñâ muyagibap. Oi gâ ko sâknam kâlakñâ nângâban.” Simeonjâ Maria den yatâ zo sâm dukuip.

³⁶ Oi ambân nâi ândeip, kutnâ Hana, Panuegât bâratñâ. Aseregât kiurâp zengâren gokñâ. Katepñan gâbâ a mem

zâk sot ândei kendon nâmburân zagât âki moip. ³⁷ Malâ ândim zari kendonñâ 84 oi sombâ oip. Ambân zo Propete ambân. Zâk tirik namin âsâbânj ândimñâ nalem birâm Anutugâren ninâu nep tuum ândimâip. ³⁸ Ambân zorânjâ narâk zoren tirik namin zâim katep ekñâ Anutu sâm âlip kwâkñanğip. Yerusalem kamânân Kristo muyagibapkât mambât ândiwe, zen Yesu katepkât sinji dâzânğoip.

³⁹ Maria sot Yosepe zet Kembugât gurumin den sâsânjâ, zo op nanğâm Galilaia hânân, Nasarete kamânân puriksâm âiwet. ⁴⁰ Zoren ândeitâ Anutuñâ kâtep galem okñanñgi lâmbatñâ kâtigem nângânângânjâ patâ oip.

Yesu katep kendongât Yerusalem kamânân zariip.

⁴¹ Maria sot Yosepe zet kendon patâ dâp Yerusalem kamânân zâimarâwet. Yuda zengât kendon patâgât zâimarâwet.

⁴² Oi Yesu katep kendonñâ kiin zagât oi kendongât zâizâin narâk mâte oi diigitâ ârândânj zâiwe. ⁴³ Zâi ândine kendon âki Maria Yosepe, zet Yesu katep mân nângâm Yerusalem kamânân pâitâ ândei zikñâ puriksâwet. ⁴⁴ Puriksâm a oserân mârum ariap sâm âi mâtâbân buku torerâpzik zengâren kârum ândeitâ nâtikisâip. ⁴⁵ Zengâren mân muyagemñâ âburem Yerusalem kamânân kârum âiwet. Kârum ândeitâ sirâm zagât âkip. ⁴⁶ Âki ko sirâm karâmbunjan tirik namin tâi muyagiwet. Zâk zoren Kembugât gurumin den zorat galem a, zengât oserân tap dinziñâ nângâm topñanğât mâsikâziñgip. ⁴⁷ Oi a tarâwe, zen aksik nângânângânğânğât sot diñanğât nângâmñâ imbanâziñ buñ oip. ⁴⁸ Zengât oserân tâi ibâ mamñâ zet ekñâ pârâk parâwet. Oi mamñandâ itâ sâm dukuip, “Katep, gâ wangât yatâ otnikat? Oi ibâgoot, net umbâlâ op kârugim ândiet.” ⁴⁹ Sâi Yesunâ itâ sâm dâzâkoip, “Zet wangât kârunim ândiabot? Nâ Ibânanğât nebân ândibatkat sâm nigip. Zet zo dap yatâ mân nângabot?” ⁵⁰ Yatâ sâi den zo nângâm kwagâwet.

⁵¹ Oi ibâ mamñoot Nasarete kamânân âburem ariip. Zoren sâtzik lum kore

otzikâm ândeip. Mamņâ mârum zâkkât diņâ nâņgip, zorat nâņgâmņik ândeip. ⁵² Yesu zâk nâņgânâņgâ sot sâkņâ ârândân lâmbat ândei Anutu sot a, zen ek nâņgâne âlip oip.

3

Yohane nep topkwâip

(Mt 3:1-12; Mk 1:2-8; Yo 1:19-28)

¹ Tiberia Sisa zâk kendonņâ kiin bâtnâmbut Roma a kutâ op ândei Yohaneņâ nepņâ topkwâip. Narâk zoren Pontio Pilatonâ Yuda hânân a kutâ ândeip. Herodeņâ Galilaia hânân a kutâ op ândeip. Zâkkât munņâ Pilipo, zâk Ituraia sot Trakaniti hânân a kutâ op ândeip. Lisania zâk Abilene hânân a kutâ ândeip. ² Narâk zoren Hanasi sot Kaipa, zet tirik namâ galem a zeņgât patâziņâ op ândiwet. A zo a kutâ sot a sâtņâ ândiwe. Narâk zorenâk Sakariagât nanņâ Yohane mirâ kamân âtâņan ândei Anutuņâ nep diņ sâm pindip. ³ Nep diņâ sâm pindi Yodaņ too nâmbut nâmbut âim gam ândim a ambân umziņ melâņne too saņgonziņgi tosaziņâ buņ upapkât dâzâņgom ândeip. ⁴ Propete Yesaiņâ mârum ekabân den nâi itâ sâm kulemgui ziap, zorat bonņâ muyageip. Den zo itâ,

“Mirâ kamân âtâņan a nâiņâ âsagem den patâ itâ sâm muyagem ândiap, ‘Kembugât mâtâp kârâne târârak oik. ⁵ Sin dâwe, zo kârâm kwâarakune gâduņ oik. Bak patâ sot mâik kârâm kubikne kelâluj oik. Mâtâp gâņgonâ, zo târârak op naņgâbap. Bakņâ sinņâ kâpunņâ kârâm kubiknek. ⁶ Oi a ambân aksik Anutugât kubikkubikņâ, zo ikpi.’”

Yohaneņâ a den girem dâzâņgoip.

⁷ Oi a ambân kâmut patâ Yohanegâren âi too saņgonziņgâbapkât sâne dâzâņgom sâip, “Mulumgât kiurâp zen. Bâliņâziņangât hâuņâ takâziņgâbam uap, zo nâiņâ dâzâņgoi bâliņâziņâ birâbi?” ⁸ Zen umziņ melâņ orot mâme âlipņâ utnek. Oi umziņan itâ mân nâņgâbi, “Nen Abaramgât kiurâp, zorat kârâpņoot mân otņiņgâbap.” Nâ dâzâņgua nâņgâne.

Anutu zâk sâbâ sâm sâi kât zirâņ âlip Abaramgât kiurâp upi. ⁹ Zorat sa nâņgânek Nak nâi bonņâ âlipņâ mân upap, zo ko mariņandâ kârâm kârâbân umbamap. Nâņga zo mârum nak topņan pâi taap.”

¹⁰ Yatâ sâm dâzâņgoi a ziņ mâsikâm sâwe, “Nen dap utnat?” Sâne dâzâņgoip, ¹¹ “A nâi hâmbâ zâgât mem ândim a nâi hâmbâ buņ ândei nâi pindâbap. A nâi nalemgât yatâ upap.” ¹² Oi kât mimiņâ a, zen yatik gamņâ too saņgonziņgâbapkât mâsikâm sâwe, “Patâ, nen dap utnat?” ¹³ Sâne dâzâņgoip, “A kutâņâ sâip, yatik mimbî. Walâmņâ mân mimbî.” ¹⁴ Oi kâwali a zen yatik gam sâwe, “Nen dap utnat?” Sâne dâzâņgoip, “Zen a laņ mân zâņgom sâkziņanâk sâm kut nâi nâiziņâ mân mimbî. Patâziņandâ kâtziņâ ziņgâbap, zorik nâņgâne âkâbap.”

Yohaneņâ Yesugât topņâ sâm muyageip.

¹⁵ A ambân zen Yohanegât um zagât opņâ umziņan itâ sâwe, “Zâk Kristo mot nâi.” ¹⁶ Sâne Yohaneņâ itâ sâm dâzâņgoip, “Nâ tooyâk saņgonziņgan. Ka kândâtņan nâi gam taap. Zâk kâwali nâi zemņangap. Zâk patâ. Nâ yatâ zorâņ irâ sikumņâ laņangâ mân dap upap. Zâkņâ gamņâ Tirik Kaapum sot kârâp saņgonziņgâbap. ¹⁷ Zâk sombem gâbâgâbâriņoot gamņâ nalemgâwâpņâ gâbârem mindubap. Oi nalemgâwâp kubikņâ mirâ umņan pâi tâpâp. Iisâk ko gâbârem kârâbân pâi simbap. Oi kârâp zo mân bâpsâbap.”

¹⁸ Yohaneņâ girem den zo sot den nâmbutņâ dâzâņgom ândeip.

¹⁹ Den yatâ dâzâņgom ândimņâ a kutâ Herode kwâkâņangâm dukui. Wangât, zâk munņangât ambân Herodia bekņan meip sot bâliņâ nâmbutņâ oip, zorat op ko yatâ dukui. ²⁰ Zorat kwâkâņan Herodeņâ bâliņâ târokwap Yohane tâk namin pâip.

Yohaneņâ Yesu too saņgorip.

(Mt 3:13-17; Mk 1:9-11)

²¹ Yohane tâk namin mân tâip, narâk zoren a doņbep patâ Yohanegâren gane too saņgonziņgi ko Yesu zâk yatigâk ari saņgonņangip. Saņgori kin ninâu sâm

tâi sumbem pâronşâi Tirik Kaapumņâ tobatņâ nii kembâ yatâ op zâkkâren gem gam kwâkņan pâip. ²² Oi sumbemân gâbâ den nâi itâ âsagem gâip, “Nannâ, gâ umnandâ gâsugim biranņmap. Gekņâ umnâ âlip opmap.”

Yesugât sâkurâpņâ.
(Mt 1:1-17)

²³ Yesu zâk kendon 30 upâ sâi nepņâ topkwâip. Oi a ziņâ zâkkât nângâne Yosepegât nanņâ oip. ²⁴ Yesugât âsenâ Eli, zâk Matatagâren gâbâ âsageip. Matata zâk Lewigât kiun. Lewi zâk Melikigât kiun. Zâk Yanaigât kiun. Zâk Yosepegât kiun. ²⁵ Zâk Matatiagât kiun. Zâk Amongât kiun. Zâk Nahumgât kiun. Zâk Esiligât kiun. Zâk Nagaigât kiun. ²⁶ Zâk Maatagât kiun. Zâk Matatiagât kiun. Zâk Simeingât kiun. Zâk Yosegât kiun. Zâk Yudagât kiun. ²⁷ Zâk Yoanangât kiun. Zâk Resagât kiun. Zâk Serubabegât kiun. Zâk Salatiegât kiun. Zâk Nerigât kiun. Zâk Melikigât kiun. ²⁸ Zâk Adigât kiun. Zâk Kosamgât kiun. Zâk Elimadamgât kiun. Zâk Eregât kiun. ²⁹ Zâk Yosuangât kiun. Zâk Eliesegât kiun. Zâk Yorimgât kiun. Zâk Matatagât kiun. Zâk Lewigât kiun. ³⁰ Zâk Simeongât kiun. Zâk Yudagât kiun. Zâk Yosepegât kiun. Zâk Yonamgât kiun. Zâk Eliakimgât kiun. ³¹ Zâk Meliagât kiun. Zâk Menagât kiun. Zâk Matatagât kiun. Zâk Natanğât kiun. Zâk Dawidigât kiun. ³² Zâk Yesegât kiun. Zâk Obedegât kiun. Zâk Boasigât kiun. Zâk Salagât kiun. Zâk Nasonğât kiun. ³³ Zâk Aminadabagât kiun. Zâk Adamingât kiun. Zâk Aranigât kiun. Zâk Hezorongât kiun. Zâk Peresegât kiun. Zâk Yudagât kiun. ³⁴ Zâk Yakobogât kiun. Zâk Isakagât kiun. Zâk Abaramgât kiun. Zâk Teragât kiun. Zâk Nahogât kiun. ³⁵ Zâk Serukkât kiun. Zâk Reugât kiun. Zâk Pelekkât kiun. Zâk Ebergât kiun. Zâk Selagât kiun. ³⁶ Zâk Kenangât kiun. Zâk Apaksatkât kiun. Zâk Semgât kiun. Zâk Noagât kiun. Zâk Lamekkât kiun. ³⁷ Zâk Metuselagât kiun. Zâk Henokkât kiun. Zâk Yeretkât kiun. Zâk Malaleligât kiun. Zâk Kenangât kiun. ³⁸ Zâk Enosigât kiun. Zâk Setkât kiun.

Zâk Adamgât kiun. Adam, zâk Anutugâren gokņâ.

4

Satanğâ Yesu mâsikip.
(Mt 4:1-11; Mk 1:12-13)

¹ Tirik Kaapumņâ Yesu umņan piksâm okņanği Yodaņ too birâm barin mirâ kamân âtâņan âi ândeip. ² Oi zoren nâtik sot sirâm 40 ândei Satanğâ mâsikâm ândeip. Oi narâk zoren nalem buņ ândimņâ tepņanğât oip. ³ Tepņanğât oi Satanğâ itâ sâm dukuip, “Gâ Anutugât nanņâ ândiat oi ko kât zirâņ sâna nalem oi ne.” ⁴ Yatâ sâi ko Yesuņâ itâ sâm dukuip, “Kembugât ekabân den nâi itâ ziap, ‘Anğâ nalemak nem mân ândinat.’”

⁵ Sâi ko Satanğâ bak kêrep nâin diim zâim hân dâp a kâmut kâmutņâ sot sikum kut nâi nâi âkņâleņoot, zo tirâpkoip. ⁶ Oi itâ sâm dukuip, “Imbanğâ sot kut-singizij patâ zemzingâm ariap, zo gâ gibat. Zo nâgât bitnan pâipkât nâi mo nâi pindâbâ sâm âlip pindâbat. ⁷ Zorat gâ umnâ topņan ga pindiņsâna gâgât op nanğâbap.” ⁸ Sâi Yesuņâ itâ sâm dukuip, “Den kulem nâi itâ ziap, ‘Gâ Kembu Anutugâ kânok mâpâsiban. Zâk kânok kore okņanğâban.’”

⁹ Sâi Satanğâ Yerusalem kamânân tirik namâņ pum kwâkņan pâi kiri itâ sâm dukuip, “Gâ Anutugât nanņâ ândiat oi ko zibâ pâtan gei. ¹⁰ Den kulem nâi itâ zo ziap, zo nanğâ, ‘Anutu zâkņâ sumbem arâp zeņgât bitziņan gâbanbap. ¹¹ Ziņâ bitziņandâ mingim geine kâtņâ mân gobap.’” ¹² Sâi Yesuņâ itâ sâm dukuip, “Den nâi itâ ziap, ‘Kembu Anutugâ zâizâiņ mân okņanğâban.’”

¹³ Satanğâ den top topņâ sâm mâsikamņâ birâm narâk nâigât mambât ândeip.

Yesuņâ Nasarete kamânân den dâzânğoip.
(Mt 4:12-17; Mk 1:14-15)

¹⁴ Tirik Kaapumņâ Yesu mam okņanği Galilaia hânân âbureip. Âburei den singiņâ kamân dâp nângâm nanğâwe. ¹⁵ Oi kamân dâp mâpâmâpâse namîn zâimņâ singi âlip

dâzângomâip. Dâzângoï a ambân zinjâ sâmbâbâlan kwâkñangâwe.

¹⁶ Ândim âimñâ kamânñâ Nasarete, zoren âi yatik kendon nâin mâtâmâtâpâse namin zarip. Zâk kendon dâp yatâ opmâip. Namâ kâligen zâim den sâlâpkum zinjâbâmbam zaarip. ¹⁷ Zaari ko Propete Yesaia, zâkkât ekap pindâwe. Pindâne mâtâlâknem den itâ zeip, zo muyageip.

¹⁸ “Kembugât Kaapumñâ nâgâren ga tap nep itâ sâmb nigip, ‘A giginâ sinji âlip dâzângoban. Tâk namin zâmbârâwe, zo olanzingâban. Sinziñ bâpsâsâñ sinziñ mem kubikzingâban. A kâbakñezingâwe, zo luzingâban. ¹⁹ Kambu betniñan mimbapkât narâknâ mâte uap, zorat dâzângoban.”

²⁰ Den yatâ sâlâpkumñâ Yesuñâ ekap namuñ ekap galem a pindâm ge tâip. Tâi ko a mâtâmâtâpâse namin tarâwe, zen aksik patâ zâkkâren sen kwap Yesu igâwe. ²¹ Oi den itâ topkwap dâzângoip, “Kembugât den sâlâpkua nânge, zo itârân bonñâ âsagiap.” ²² Sâi zen diñâ nângâne kelâknoot oi imbanjâziñ buñ oip. Oi ko itâ sâwe, “A zi Yosepegât nannâ, zo ka.”

²³ Sâne itâ sâip, “Zen nâgât den sumbuñâ kom itâ sâbi, ‘Gâ sisi mâsek kubikkubik a ândiat oi ko gikâ sâkkâ kubikpan. Kapenaum kâmânân a ambân kubikzingâna sinjigâ nângâwen. Zo yatik kamângan tuuna iknâ.’” ²⁴ Yatâ sâmbñâ sâip, “Nâ perâknak dâzângobâ. Propete nâi zik kamânñan nep tuugi nângâne yennâ opmap. ²⁵ Oi perâknak dâzângobâ. Propete Elia ândei maa patâ kendon patâ karâmbut sot kâin nâmburân kânok yatik kiri pu patâ âsagem hân dâp op zeip. Oi narâk zoren Isirae hânân ambân malâ donbep ândiwe. ²⁶ Ka Anutuñâ Elia sângongoi Sareta kamân Sidon hânân ambân malâ nâi ândei, zâkkâren arip. ²⁷ Oi Propete Elisa ândei, narâk zoren Isirae hânân sâk bâlâ a donbep ândiwe. Oi zengâren gâbâ nâinñâ mân âlip oi Naemañ, Siria hânân gok, zâk kânok âlip oip.

²⁸⁻²⁹ Yatâ sâmb dâzângoï a ambân mâtâmâtâpâse namin tarâwe, zen kuk opñâ Yesu gâsum diim kamân kândâtñan âim

bakñâ sim nâi kiribân pânâmb urâwe. ³⁰ Pânâmb utnetâ zâknâ puriksâmb osetziñan gâbâ arip.

*Yesuñâ Kapenaum kamânân nep tuugip.
(Mk 1:21-28)*

³¹ Galilaia hânân kamân nâi tâip, kutñâ Kapenaum. Yesu zâk zoren âi takâm kendonân den sâmb dâzângoip. ³² Den dâzângoï a ambân zen diñâ nângâmñâ itâ nângâwe, “Zâk sinji âlip mariñâ yatâ den imbanjâñoot sâmb dâtnânguap.” Yatâ nângâm imbanjâziñ buñ oip. ³³ Oi mâtâmâtâpâse namin a wâkeñoot nâi tâip. Wâkeñâ Yesu ekñâ den yu kambân sâmb sâip, ³⁴ “Yei, Yesu Nasarete gokñâ, wan otningâmbam gaat? Gâ tâmbetnângobam gaat? Nâ topkâ nângan. Gâ Anutugât tirik a.”

³⁵ Yatâ sâi Yesuñâ den okñangâm sâip, “Gâ hirinsâmñâ ayân gâbâ takâm âi.” Yatâ sâi wâkeñâ a lanj kâbakñei a ambân mâteziñan gei zeï arip. Oi a zo mân tâmbetkoip.

³⁶ Oi a zen ekñâ imbanjâziñ buñ oi âragwârâgu op sâwe, “Den zi dap dap? Zâk imbanjâ patânñâ wâke den dâzângoï takâm âime.” ³⁷ Oi sinjinhâ kamân dâp lanj kârâmb arip.

Yesuñâ Simon sibunñâ sot a nâmbutñâ kubikzingip.

(Mt 8:14-17; Mk 1:29-34)

³⁸ Yesu zâk zaat mâtâmâtâpâse namin gâbâ gemñâ Simonñâ mirin zarip. Zoren Simon sibunñâ mâsek okñangi sâknâ kârâp op zeip. Oi zâkkât opñâ Yesu dukuwe. ³⁹ Oi Yesuñâ gootñan âi kinñâ mâsek den dukui birângip. Oi ambân zo zorenâk zaat nalemb om zinjâzingâ oip.

⁴⁰ Mirâsinj giari a ambân zinjâ bukurâpziñ sisi mâsek, zo Yesugâren diizingâm gane bikñâ kâukziñan pam mâsek mem sândukñan kwatzingip. ⁴¹ Oi a ambân donbep wâkeziñâ molizingip. Wâke zen a zengâren gâbâ gam den kambânñâ sâmb itâ sâwe, “Gâ Anutugât nannâ.” Yatâ sâmb utne mân sâbigât dâzângoip. Zen topñâ nângâne Kristo oip. Zo sapsubegât sâip.

⁴² Mirâ haŋsâi mirin gâbâ gemŋâ a mân ândiândiŋan, zoren arip. Oi a ambân zen kârûm âim muyagem zen sot ândibapkât aŋgân kârâne itâ sâmb dâzâŋgoip, ⁴³ “Kamân toren toren zie, zoren âi Anutugât um topŋan ândiândigât den siŋgi âlipŋâ dâzâŋgobat. Nâ nep zo tuubatkât saŋgonnogi gewan.” ⁴⁴ Yatâ sâmb Yuda zeŋgât mâpâmâpâse namâ tap arip dâp den siŋgi âlip dâzâŋgom ândeip.

5

Yesugât sâtŋâ lum sarugât zuu doŋbep miwe.

(Mt 4:18-22; Mk 1:16-20)

¹ Narâk ŋâin Yesu Genesarete saru sâtŋan âi kiri a ambân Anutugât den nâŋgânam ga minduŋaŋgawe. ² Minduŋaŋgâne kiri waŋgâ zagât saru sâtŋan tâitâ egip. Waŋgâ mâirâp, zen waŋgâyân gâbâ gem irâ too saŋgon kirâwe. ³ Yesuŋâ waŋgâ zo egip. Nâi Simoŋgât siŋgi, zorâŋ zâim dukui waŋgâ zo mâik ŋâi aline ari zoren kin siŋgi âlip sâmb dâzâŋgoip. Oi a ambân zen sagân tapŋâ nâŋgawe.

⁴ Dâzâŋgomŋâ Simoŋ itâ sâmb dukui, “Saruyân âimŋâ zuu sâmbubigât irâ pane giarik.” ⁵ Sâi Simoŋâ itâ sâmb dukui, “Patâ, nen nâtik nep tuum ândim zuu ŋâi mân mien. Laŋ gâgât sâtkâ lum âi irâ dum pâmbat.” ⁶ Oi irâ pane giari zuu doŋbep piksâne sâmbum osine irâ ânâŋgâtpam oip. ⁷ Sâmbum osimŋâ bukurâpziŋ waŋgâ ŋâin tarâwe, zeŋgât kwâbâlap tuune gam betziŋan miwe. Zo sândune waŋgâ zagât piksâm saruyân geibam oip. ⁸ Simoŋ Petero, zâk zo ekŋâ keŋgât op Yesugât um topŋan âi pindiŋsâm sâip, “Kembu, nâ bâliŋ mâme a, zorat gâ birânim âi.” ⁹ Zuu imbaŋâ zo ekŋâ imbaŋâŋâ buŋ oi ko yatâ sâip. ¹⁰ Oi bukuzatŋâ Zebedaioŋgât nanzatŋâ Yakobo sot Yohane sot a nambutŋâ, zen yatik imbaŋâziŋ buŋ oip. Oi Yesuŋâ Simoŋ itâ sâmb dukui, “Gâ mân keŋgât ot. Gâ saru zuugât nep tuum ândein, yaticâk ayân nep tuum ândiban.” ¹¹ Yatâ sâi zeŋgât waŋgâ sagân sâmbune zari kut ŋâi ŋâi zo birâm Yesu molim âiwe.

Yesuŋâ sâk bâlâ a ŋâi kubigip.
(Mt 8:1-4; Mk 1:40-45)

¹² Yesu zâk kamân ŋâin âi ândei sâk bâlâ a ŋâiŋâ ekŋâ ga kiŋ topŋan pindiŋsâm zem itâ sâmb mâpâseip, “Kembu, gâ imbaŋâgâ ziap, zorat gâ kubiknibâ sâmb âlip kubikniban.” ¹³ Sâi Yesuŋâ bikŋandâ sâkŋan weemŋâ sâip, “Nâ nâŋgâgigan. Bâi, sâkkâ âlip oik.” Sâi zorenâk sâkŋâ âlip op useŋâ soŋeip. ¹⁴ Oi Yesuŋâ den itâ sâmb dukui, “Gâ âlip uat, zorat den siŋgi a ambân mân dâzâŋgom âim sâkkâ tirik namâ galem a tirâpkuna ikpap. Oi âlip uat, zorat Mosegât den zo lum nii mo zuu ŋâi mem ko Kembangât siŋgi sâmb tirik namâ galem a pindânan. Usegâ soŋiap, zo a ambân ek nâŋgâbigât yatâ otnan.” ¹⁵ Oi a âlip oip, zorat den siŋgi kamân dâp ari a zen nâŋgâm Yesugât diŋâ nâŋgâbigât sot kubikziŋgâbapkât zâkkâren mindum gawe. ¹⁶ Ka Yesu ko barâ katikŋâ mirâ kamân âtânan âim ninâu sâmb ândimâip.

Yesuŋâ a kiŋ bik mumuŋâ kubigip.
(Mt 9:1-8; Mk 2:1-12)

¹⁷ Sirâm ŋâin Yesuŋâ a den siŋgi âlip dâzâŋgom tâi Galilaia hânân gâbâ, Yuda hânân gâbâ sot Yerusalem kamânân gâbâ Parisaio a sot Kembangât gurumin den zorat galem a, zen ga a osetziŋan tarâwe. Tatne Kembangât imbaŋandâ Yesu mam okŋaŋgi a kubikziŋgip. ¹⁸ A nâmbutŋandâ a kiŋ bik mumuŋâ helâŋ aam pam mem gawe. Oi mirâ kâligen baginam utnetâ a doŋbep mindum tatne kwagawe. ¹⁹ Yatâ opŋâ mirâ kwâkŋan zâim oŋep kwâsat pane a zo helâŋoot pane Yesugât sâŋgânŋan geip. ²⁰ Yatâ utnetâ Yesuŋâ nâŋgâm pâlatâŋziŋaŋgât topŋâ ekŋâ a zo itâ sâmb dukui, “Arâ toŋagâ biran.”

²¹ Sâi Kembangât gurumin den zorat galem a sot Parisaio, zen den zo nâŋgâm itâ nâŋgawe, “A zi dap yatâ? Zâk Anutu hutkum sap. Tosa birâbirâŋ, zo Anutu zik kânok.” ²² Yatâ nâŋgâne Yesuŋâ umziŋan den zo nâŋgâm itâ sâmb dâzâŋgoip, “Umziŋan wangât den yatâ zo nâŋge? ²³ Zen dap nâŋge? Nep ikâ zorâŋ bâbâlâŋ? Tosa birâbirâŋ mo sâk kubikkubik? ²⁴ A bonŋâ nâ hânân ândim

tosa birâbatkât imbanâ zemnigap, zorat topnâ ikpigât den zo dukuan.” Yatâ sâmñâ a kin bik mumunâ itâ sâm dukui, “Nâ dâgoga zaat isen koremgâ mem kamângan âi.”²⁵ Yatâ sâi zorenâk mâteziñan zaatnâ isennâ mem âim Anutu mâtêseip.²⁶ Oi a zen zo ekñâ nângâne imbanâ oi Anutu mâtêsem kenngât op sâwe, “Itârân sen pup muyagei iksen.”

Yesunâ Mataio gâsui.
(Mt 9:9-13; Mk 2:13-17)

²⁷ Oi Yesu mirin gâbâ gemñâ arip. Âimñâ kât mimiñ a nâi, kutnâ Lewi, kât pâpan mirânjan tâi ekñâ itâ sâm dukui, “Gâ nâ sot pâlâtân op molini.”²⁸ Sâi Lewi zâk zaatnâ kut nâi nâinâ birâm Yesu molim arip.

²⁹ Lewinâ mirânjan Yesugât sii nalem om kât mimiñ a donbep sot a nâmbutnâ sâi ârândân ga niwe.³⁰ Parisaio a sot Kembangât gurumin den zorat galem a, zen gamñâ nângâne mân dâp oi Yesugât arâpnâ itâ sâm mâsikâziñgawe, “Zen wangât kât mimiñ a sot bâlin mâme a, zen sot nalem nie?”³¹ Sâne Yesunâ nângâm itâ sâm dâzânngoip, “Sisi mâsek kubikkubik a zen a sâk gwâlâ zeñgâren nep mân tuume. A mâsekziñoot zeñgâren âimñâ nep tuume.³² A ziñangât sâme, ‘Nen âlipnâ.’ Nâ zeñgât bunâ. Bâlin mâme a diizinga umziñâ melânbigât gem gâwan.”

Nalem birâm kendon ândiandinangât den.

(Mt 9:14-17; Mk 2:18-22)

³³ Yesunâ den yatâ sâi zen itâ sâm dukuwe, “Yohane arâpnâ, zen nalem birâm ninâu sâm ândime. Parisaio zeñgoot yatik upme. Ka gâgât arâpkâ, zen ko nalem too lañ nime.”³⁴ Yatâ sânetâ itâ sâm dâzânngoip, “A kutânâ arâpnoot ândei zen nalem mân birâm ândibi.³⁵ Ândimñâ a kutâ betziñan mine kârubi, narâk zoren ko umbâlâ op nalem birâm ândibi.”

³⁶ Yatâ sâmñâ den sumbunâ torenñâ itâ sâm dâzânngoip, “Nâinâ hâmbâ unakñan gâbâ mânangât hâmbâ sânginjan gâribap? Nâi zo yatâ op sâi hâmbâ unakñâ zo tâmbetkubap. Oi hâmbâ irakñandâ sânginjan ari tobat nâi opap.³⁷ Oi wain too

unakñâ hâkop sânginjan mân gune geimap. Yatâ upi, zo ko wain too unakñâ zorânâ hâkop sânginâ kunziri wain sot hâkop ârândân bun upabot.³⁸ Zorat wain too unakñâ hâkop unakñan giari dâp upap.³⁹ Oi nâi zâk wain sânginâ nemñâ umñâ oip, zâk unakñâ nem birâbap. Oi zâk itâ sâbap, ‘Sânginâ nia naam uap.’”

6

Kendongât den.

(Mt 12:1-8; Mk 2:23-28)

¹ Kendon nâin Yesu sot arâpnâ, zen kâlamân obândiwe. Âimñâ arâp zen segoñ bonñâ kânok kânok kwâkâm niwe.² Yatâ utne Parisaio a ziñâ ziñgitnâ sâwe, “Zen wangât kendonân mân orotnâ ue?”³ Sâne Yesunâ itâ sâm dâzânngoip, “Dawidi sot arâpnâ nalemngât mom urawe, zo sâlâpkume mo bunâ?”⁴ Dawidi zâk Kembangât namâ zoren zâimñâ Anutugât nalem hâlâlu sâsân, zo mem nemñâ arâp ziñgi niwe. Zo mân orotnâ. Nalem zo tirik namâ galem a ziñjik nimbigât sâsân. A nâmbutnâ mân nimbigât sâsân. Dawidi sot arâpnâ zen nalem zo lañ niwe.”⁵ Yatâ sâmñâ sâip, “A bonñâ nâ kendongât marinâ ândian.”

Yesunâ kendonân a nâi kubikñangip.

(Mt 12:9-14; Mk 3:1-6)

⁶ Oi kendon nâin Yesunâ mâtêsem namin zâim den sinji âlip dâzânngoip. Oi zoren a nâi tâip, zâk bikñâ bongen humutjik.⁷ Oi Kembangât gurumin den zorat galem a sot Parisaio, zen kendonân a nâi kubigi ekñâ denân pânat sâm ek tarawe.⁸ Oi Yesunâ nângânngânziñan ek a bik humutjik itâ sâm dukui, “Zaat mâteyâk kin.” Sâi zaat kirip.⁹ Oi Yesunâ a itâ sâm dâzânngoip, “Nâ mâsikâziñga sânek. Kendonân nep ikâ zorân âlip tuutuun? A kubikziñgân mo a tâmbetzânngoizân?”¹⁰ Yatâ sâm purikgurik op kin ziñgitnâ a zo itâ sâm dukui, “Bikâ târârak pa.” Sâi a zo yatâ oi bikñâ âlip oip.¹¹ Oi zen zo ek nângâm kuk opñâ dap mo dap okñangânâ sâm âraguwe.

*Yesuñâ a kiin zagât gâsuziŋgip.
(Mt 10:1-4; Mk 3:13-19)*

¹² Narâk zoren Yesu ninâu sâbam bâkŋan zarip. Njâtik Anutu ninâu dukum tâi haŋsâip. ¹³ Haŋsâi arâp minduziŋgâm zengât oserân gâbâ a kiin zagât gâsum sâlâpžânŋoip. Oi kutziŋâ Aposolo sâip. ¹⁴ Kutziŋâ itâ, Simon, kutŋâ ñai Petero pindip. Zâk sot munjâ Andrea, Yakobo, Yohane, Pilipo, Batolomaio. ¹⁵ Mataio, Toma, Yakobo Alipaiogât nanjâ sot Simon Zelote. ¹⁶ Oi Yuda Yakobogât nanjâ sot Yuda Karioto kamânân gok. Yuda zâk ândim Yesu tirâpžânŋoi gâsuwe.

¹⁷ Yesuñâ a zo diiziŋgâm gem hân gânduŋan ga kin Yesugât a ambârâpŋâ doŋbep sot Yuda hânân gâbâ sot Yerusalem kamânân gâbâ sot Tiro Sidon saru sâtŋan zengâren gâbâ a ambân doŋbep, zen takâm diŋâ nâŋgâbigât sot mâsekziŋ kubikziŋgâbapkât zâkkâren minduwe. ¹⁸ Oi wâkeziŋoot zo kubikziŋgip. ¹⁹ Yesugât imbanjâŋandâ zengâren ari kubikziŋgip, zorat a ambân aksik sâkŋan gâsunam urâwe.

*Hâuñâ minatkât den.
(Mt 5:1-12)*

²⁰ Yesuñâ arâpŋâ ziŋgit itâ sâip, “Kan-pitâ ândime, zengât nâŋga sâtâreŋoot uap. Zen Anutugât kiŋ topŋan ândibigât siŋgi ue. ²¹ Narâk itârâŋ tepkât op ândime, zengât nâŋga sâtâreŋoot uap. Zo zen gâtâm nalem nem âkon upi. Narâk ziren isem weŋ ândime, zengât nâŋga sâtâreŋoot uap. Zen gâtâm sâtâre op girâŋ ândibi. ²² A ziŋâ zen a bonjâ nâgât op um kâlak otziŋgâm kâbakŋeziŋgâm sâm bâliŋan kwatziŋgâbi, zorat zengât nâŋga sâtâreŋoot uap. ²³ Yatâ otziŋgâne narâk zoren umâlep op sâtâreyân kep kumbi. Wangât, gâtâm sumbemân sâŋgân patâ mimbi, zorat. A mârumanjân ândiwe, zen yatik Propete sâm bâliŋ kwatziŋgâwe.

²⁴ Ka narâk ziren sikumziŋ patâ ândime, yei, zen wannâ mem sândukŋan kwatziŋgâbap? ²⁵ Narâk itârâŋ sii nalem gom sambe ândime, yei, zen gâtâm tepkât op ândibi. Narâk ziren umâlîbân girâŋ ândime, yei, zen gâtâm âigirâp muyagem

ândibi. ²⁶ A ambân zen aksik sâm âlipŋan kwatziŋgâme, yei, zen dap upi? A mârûm ândiwe, zen propete sarâŋâ yatik sâm âlip kwatziŋgâm ândiwe.”

*Zen kâsarâpziŋ buku otziŋgâbi.
(Mt 5:38-48)*

²⁷ “Dinnâ nâŋgâm te, zen dâzâŋgobâ. Zen kâsarâpziŋ buku otziŋgâbi. Um kâlak otziŋgâme, zo ziŋâ âlip otziŋgâbi. ²⁸ Sâm bâliŋan kwatziŋgâme, zo ziŋâ sâm âlipŋan kwatziŋgâbi. Bâliŋ otgime, zengât op ninâu sâban. ²⁹ A ñai pâlomgâ kunziri toren pindâban. Nâiŋâ hâmbâgâ kwâkŋan mei kâligen mân aŋgân kârâban. ³⁰ Oi a ñaiŋâ wan mo wangât sâi pindâban. Nâiŋâ kut ñai zo bekan mei mâburem nibangât mân sâban. ³¹ A torenjâ ziŋ âlip otgibigât nâŋgâmat, yatigâk gâŋgoot a torenjâ otziŋgâban.

³² Zen a toren umziŋâ gâsâzâŋgone zengoot umziŋâ gâsuziŋgâmap. Zen yatâ upi, zo ko Anutuñâ sâŋgânjâ mân ziŋgâbap. Bâliŋ mâme a, ziŋ yatâ upme, zo ka. ³³ Zen buku otziŋgâme, zoric otziŋgâbi, zo ko Anutuñâ sâŋgânjâ mân ziŋgâbap. Bâliŋ mâme a zen yatâ upme, zo ka. ³⁴ Kut ñai ñai a ziŋgâm zorat hâuñâ sâne ziŋgâbi, zorat Anutuñâ hâuñâ mân ziŋgâbap. Bâliŋ mâme a zen bukurâpziŋâ itâ sâm otziŋgâme. ‘Gâtâm gâŋgoot hâuñâ mâburem niban.’ ³⁵ Zen ko walâm itâ upi. Zen kâsarâpziŋ umziŋandâ gâsâzâŋgom buku otziŋgâbi. Kut ñai ñai ziŋgâm zorat hâuñâ mân mimbi. Yatâ utnetâ Anutuñâ sâŋgânjâ patâ ziŋgâbap. Ziŋgi ko zen Kembugât nan bârât op ândibi. Kembuñâ a gulipŋâ sot bâliŋ mâme a, zo âlip otziŋgâmap. ³⁶ Sumbem Ibâziŋandâ um lâklâk ândiap, yatigâk zengoot hânân um lâklâk ândibi.

³⁷ A torenjâ zengât top likuliku mân utne Anutugoot zengât topziŋâ mân likubap. Gâ a torenjâ mem ge kwâkwat mân otziŋgâna ko Anutugoot gâ mem ge kwâkkwat mân otgibap. Zen a zengât tosa birânetâ Anutuñâ zengât tosa yatik birâbap. ³⁸ Zen a kut ñai ñai ziŋgâne Anutuñâ yatigâk kut ñai ñai doŋbep patâ ziŋgâbap. Oi zorat dâp buñâ, walâm

zingâbap. Zen a otzingâne Anutuñâ zo yatik zen otzingâbap.”

Den sumbuñâ dâzângoip.

(Mt 7:1-5)

³⁹ Den sumbuñâ nâi itâ târokwap dâzângoip, “A sen nâtâtik nâinâ a bukuñâ sen nâtâtik mâtâp tirâpkubap? Bunuñâ. Zet mâtâbân âim ârândân simân geibabot.

⁴⁰ Ekap namin katep nâinâ kwâkâm pindâmap, zo mân walâbap. Ka katep zâk nângâm nângâm ândim kwâkâm pindâm ândibap, zâkkât holi yatâ upap.

⁴¹ Gâ wangât bukugangât sinjan gwapgwap zo ek gikâ sinjan nak sâmbañâ mân ek nângat? ⁴² Nak sâmbañâ sinjan zeidabângen bukugâ itâ dukuna dâp upap, ‘Buku, nângâna sinjan gwapgwap ziap, zo mem pambâ.’ Gâ sarâ a. Gikâ sinjan nak sâmbañâ ziap, zo mem pam ko bukugangât sinjan gwapgwap mem pâna dâp upap.”

Nakkât topñâ.

(Mt 7:17-20; 12:33-35)

⁴³ “Nak âlipñan bonñâ bâliñâ mân muyagemap. Nak bâliñan bonñâ âlipñâ mân muyagemap. ⁴⁴ Nakkât bonñandâ sapsuwap. Sângerân bolepp bonñâ âsagei minat mo? Zâlâliyân sam bonñâ muyagei mimbim mo? ⁴⁵ A âlipñandâ umñan gâbâ den âlipñâ sâmap. A bâliñandâ umñan gâbâ den bâliñâ sâmap. A umñan kut nâi nâi ziap, zo yatik lâunjan gâbâ kopgâmap.”

Mirâ tuutuugât den.

(Mt 7:24-27)

⁴⁶ “Zen wangât lâuzinjan dik Kembuniñâ, Kembuniñâ sâmnâ den dâzângoman, zo mân lume? ⁴⁷ Nâgâren gam dinnâ nângâm lume, zen mirâ tuutuug a nâi, zâkkâren dâpkwap sa nângânek. ⁴⁸ A zorân mirâ tubam tandâ kârep esi giari kât muyagem kwânângâm sâratkui kirip. Oi mirâ tuum nanngi kiri map narâk oi pibâ patâ koi mirâ zo kâtikñâ tuugipkât kom osei kirip. ⁴⁹ Ka a dinnâ nângâm birâme, zen a nâi mirâ lolot tuugip, zo yatâ. A zo mirâ tuubam tandâ sarâ sarâ esi giari ko mirâ tuugip. Oi map narâkñâ oi pibâ patâ gamñâ mem sânsân tuugi kom giligâlak meip.”

7

Yesuñâ kore a nâi mâsekñoot kubigip.

(Mt 8:5-13)

¹ Yesu zâk a ambân den dâzângomñâ Kapenaum kamânân bageip. ² Zoren kâwali a patâziñâ zâkkât kore a mâsek op mumbam op zeip. Kâwali a patâ, zâk kore a zorat eluj okñangip. ³ Zorat Yesugât den sinji nângâm Yuda a patâ ziñâ Yesu diine ga mâsek a kubikñangâbapkât sâmnâ dâzângoip. ⁴ Yuda a patâ Yesugâren gamñâ itâ sâmnâ dukuwe, “Kâwali a patâ, zâk ândiândi târârak ândimapkât diñâ nângâban. ⁵ Zâk umñâ Yuda nenngâren kinmap. Mâpâmâpâse namâniñâ muyagibapkât zâkñak kâtigem kât pâi muyageip.”

⁶ Yatâ sâne Yesuñâ zen sot arip. Âimñâ mirâ mâte upâ sâi kâwali a zo bukurâpñâ sângonzângoip Yesugâren gam itâ sâmnâ dukuwe, “Kâwali anâ itâ sap, ‘Gâ nâgâren mân gâban. Nâ wandâ yatâ, zorat op mirânan mân gâban. ⁷ Ninangât nanngam mân dâp oi gâgâren gâbam kwaksan, gât ko gâ zorenâk tap ko denâk sâna kore anâ âlip upap. ⁸ Nâ a kutâ zengât kore a ândim sâtzin luman. Oi ombenan kore arâpnâ ândie. Oi zengâren gâbâ nâi âi sa âibap. Nâi ga sa gâbap. Oi kore anâ yatâ tuuban sa tuubap.’”

⁹ Yesuñâ den zo nanngi imbanâ oi a ambân kâmut kirâwe, zengâren puriksâm itâ sâmnâ dâzângoip, “Nâ dâzângua nângânek. Isirae a zengâren nângâm pâlatân itâ nâi mân muyageman.” ¹⁰ Yatâ sâi ko kâwali a bukurâpñâ zen âburem âim mirin zâim igawe. Iknetâ kore a zo âlip oip.

Yesuñâ katep nâi mumuñan gâbâ mângep.

¹¹ Mâik nâi ândim Yesuñâ kamân nâi kutñâ Nain, zoren ari arâpñâ sot a ambân kâmut patâ molim âiwe. ¹² Kamânân baginam utnetâ a mumuñâ nâi lum gawe. Ambân malâ nâigât nanngam kânok, zâk moip. Zâk hangunam kamânân gâbâ a ambân donbep gem gawe. ¹³ Oi Kembuniñâ ambân malâ zo ekñâ umñâ nângâmñâ

sâip, “Mân ise.” ¹⁴ Yatâ sâmnâ âi ombojan gâsui mem kine itâ sâip, “Katep, dâgoga zaat.” ¹⁵ Yatâ dukui mumuñandâ zaatnâ den den oip. Oi Yesuñâ mamñâ pindip. ¹⁶ Oi a ambân, zinjâ zo ekñâ kenğât op Anutu mâpâsem itâ sâwe, “Propete patâ osetniñan âsagem ândiap.” Oi nâmbutñandâ itâ sâwe, “Anutu, zâk a ambân gakârâp galemniñ opmap.” ¹⁷ Oi zorat den siñginâ Yuda hânân sot kamân toren toren dâp op arip.

Yesuñâ Yohanegât den sâip.

(Mt 11:2-9)

¹⁸ Yohane zâk tâk namin tâi arâpnâ zen Yesugât den siñgi zo âi dukuwe. ¹⁹ Den zo nângâm azatnâ zagât Kambu itâ sâm mâsikâbotkât sângonzâkoip, “Mârumñan Propete a zinjâ a nâi gâbapkât sâwe, zo gâ mo nâi gâbapkât ek ândinat?” ²⁰ Sângonzâkoi Yesugâren âim itâ sâwet, “Yohane too sañgonziñgip, zâk itâ sâm sângonnâkuap, ‘A gâbapkât sâsânâ, gâ mo nâigât mambât ândinat?’ ”

²¹ Narâk zorenâk Yesu zâk a sisi mâsekziñoot sot sinziñ bâpsâsân a donjêp kubikziñgip. A wâkeziñoot zo wâke moliziñgip. ²² Oi Yohanegât azatnâ itâ sâm dâzâkoip, “Zet âimñâ kut nâi nâi ek nângabot, zorat den siñgi Yohane dukuit. Sinziñ bâpsâsân, zen ikme. Kinziñ bâlinâ, zen obândime. Um sâk bâlâ, zen âlipziñ upme. Kindapziñ bâpsâsân, zen den nângâme. Mumuñâ, zen zaatme. A ambân kanpitâ, zinjâ den siñgi âlipñâ nângâme. ²³ Nâi zâk nâgât nângi mân âkon opmap, zâkkât nânga sâtâreñoot upap.”

²⁴⁻²⁵ Oi Yohanegât azatnâ zet aritâ Yesuñâ a amban ândiwe, zo Yohanegât topñâ itâ sâm dazañgoip, “Zen barâ kâtikñâ mirâ kamân âtânjan wan iknam âiwe? Zen gerâ nâi pibânâ kom kâbakñei iknam âiwe? Mo a nâi hâmbânâ neulenoot iknam âiwe? Nânge. A hâmbâ neulenoot mem ândime, zen a kutâ namin tâtat mâme âlip tapme. ²⁶ Mo Propete nâi iknam âiwe. Zorat nâ dâzângua nângânek. A igâwe, zo Propete nâmbutñâ zen yatâ buñâ. Zâk Propete a nâmbutñâ walâziñgap. ²⁷ Zâkkât den kulem nâi itâ ziap,

‘Nângâ. Nâgât kore a nâi sângongua kândom otgibap. Zâknâ mâtâpkâ kârâm kubikpap.’

²⁸ Nâ perâkñak dâzângua nângânek. Ambânân gâbâ âsagiwe, zengâren gâbâ a nâinâ Yohane mân walip. Ka Anutugât kiñ topñan a ândibi, narâk zoren a giginâ ândibi, zinjâ ko walâbi.”

²⁹ A ambân aksik sot kât mimiñ a, zen ârândân Yohanegât den nângâmñâ Anutugât den nângâne bon oi Yohaneñâ too sañgonziñgip. ³⁰ Parisaio a sot Kambuğât gurumin den zorat galem a, zen ko Yohanegât too birâm Anutugât den kândâtkune zengâren bon buñ oip.

³¹ Yesuñâ itâ sâip, “A narâk ziren ândie, zen ikâ zo zengâren dâpkwap sâbâ? Zen dap yatâ? ³² Zen katep yatâ ek birâ, nângâm birâ upme. Kâtep zen kamân sombêmân tapñâ bukurâpziñâ itâ sâm dâzângome, ‘Nen kep meindâ zen wangât mân kue? Nen umbâlâ kep mem iseindâ wangât mân isie?’ ³³ Yohane too sañgonziñgip, zâk waiñ sot nalem mân nem ândei ekñâ sâwe, ‘Zâk wâkeñoot ândiap.’ ³⁴ Ka a bonñâ, nâñâ gamñâ nalem sot waiñ nem ândia neknâ sâme, ‘Zâk kât mimiñ a sot bâliñ mâme a zengât buku. Nalem sot waiñ nem mân birâmap.’ ³⁵ Ka sa nângânek. Anutugât nângânângâ ko a ambârâpnâ zinjâ topñâ nângâm lum zatne bonñâ âsagemap.”

Ambân nâinâ Yesu kiñâ sañgorip.

³⁶ Parisaio a nâinâ Yesu diim mirâjan zari nalem niniñâ tâtarân tâip. ³⁷ Oi kamân zorat ambân lañ mâman ambân nâi, zâk Yesu Parisaioğât mirin zari siñginâ nângâmñâ too hitom âlip nâi belonoot mem zarip. ³⁸ Oi Yesugât kândâtnjan kin isei siñâ toonandâ Yesugât kiñan giari kâuk sâmotñandâ sañgori âron oip. Kiñan mângannâ too wârânñâ âlip, zo sañgonñanğip.

³⁹ Ambân zo yatâ oi Parisaio a Yesu diigip, zâknâ ekñâ umñandâ itâ sâip, “Ambân zirat orot mâme bâlinâ. Yesu zâk Propete ândim sâi ko ambân zirat topñâ ek nângâbabap.”

⁴⁰ Yatâ nângi ko Yesunâ itâ sâmb dukuip, “Simon, den nâi dâgoga nângâ.” Dukuip sâip, “Patâ, sâna nângâbâ.” ⁴¹ Oi Yesunâ itâ sâmb dukuip, “Sikum a nâi a zagât kât tosa zikip. A nâi kât 5 handeret pindip. A nâi ko kât 50 pindip. ⁴² Oi hâunâ pindâret sâmb kâtziknâ bunâ, zorat ko toszik birip. Oi zekâren gâbâ nâinâ sikum patâ a zorat umnandâ gâsum biranbap? Gâ nâigât sat?”

⁴³ Mâsiki Simonâ itâ sâip, “Kât donbep pindip zâkkât san.” Sâi Yesunâ itâ sâip, “Gâ âlip sat.” ⁴⁴ Yatâ sâmb ambângâren puriksâmb Simon itâ sâmb dukuip, “Ambân zi eksat? Mirâgan kopga ki sanjon too nâi mân gum paat. Ambân zâknâ ko kinnâ sin toonandâ giari sanjonnim kâuk sâmotjandâ sanjori âron uap. ⁴⁵ Gâ mân mângannigat. Ka ambân zâknâ ko kinnâ narâk kârep mângannim taap. ⁴⁶ Gâ kâuknan kelâk mân sanjonnigat. Ka ambân zorânâ ko kinnâ too hitom âlip sanjonsap. ⁴⁷ Zorat dâgobâ. Ambân zâk umnâ gâsunim yatâ otnigapkât topnâ itâ nângâ. Zâk tosanâ patâ ândeip, zo biran. Nâi zâk tosanâ mâik nâi birâbirânâ, zâk âknâlem mâik nâi tâknângâbap.” ⁴⁸ Yatâ sâmb ambân itâ sâmb dukuip, “Tosagâ biran.” ⁴⁹ Yatâ sâi a nalemb ârandân nem tarâwe, zin umzinandâ itâ nângâwe, “Zâk a dap dap yatâ, gât ko tosa birâbirânângât sap?” ⁵⁰ Oi Yesunâ ambân zo itâ sâmb dukuip, “Nângâm pâlâtân kwatnigat, zorat âlip uat. Umgâ diim gei âi ândi.”

8

Ambân nâmbutnâ Yesu moliwe.

¹ Narâk zorat kwâknâ Yesunâ kamân patâ sot kamân mâik, zenngâren obândim Anutu um topnân ândiândigât den sinji âlipnâ dâzângom ândeip. Arâp kiin zagât, zen molim âiwe. ² Oi ambân nâmbutnâ mârumb wâkezinjoot sot mâsekzinjoot zo kubikzinjip, zen molim âiwe. Zenngâren gâbâ ambân nâi kutnâ Maria, Madala kamânân gok. Zâkkât wâke nâmburân zagât molizinjip. ³ Oi ambân nâi kutnâ Yoana. Herodegât galem a Kusa, zâkkât ambinnâ. Zet sot nâi kutnâ Susana sot

ambân nâmbutnâ donbep, zen kât sikumzinâ zemzinjip, zo zâk sot arâpnâ zinngâne nalemb kwâlâmb nem ândimarâwe.

Keet pâpangât den.

(Mt 13:1-23; Mk 4:1-20)

⁴ Kamân kamânâ a ambân Yesugâren mindunetâ den sumbunâ nâi itâ sâmb dâzângoip, ⁵ “A nâi keet pâmbam nebân arip. Âimnâ keet maandeni nâmbutnâ mâtâbân gei zeip a zin lân kunzirâwe. Oi nii zin ga nem nanngâwe. ⁶ Keet nâmbutnâ hân sinjitan gei zeip. Oi hân toonâ bunângât kâmnâ takâm moip. ⁷ Keet nâmbutnâ hibuk osetnân gei zeip. Oi kâmnâ takâm kopgâi hibunâ takâm langi moip. ⁸ Keetnâ nâmbutnâ hân kelâknân gei kâmnâ takâm zâim bonnâ imbanâ âsageip. Topnâ nâigât keetnâ 1 handeret. Topnâ nâigât keetnâ 1 handeret. Bonzinâ yatâ muyageip.” Den zo sâmb kwâkâm den kâtiknâ sâip, “Nâi zâk kindapnootnâ den zi nângâbap.”

⁹ Arâpnâ den sumbunâ zorat topnâ mâsikâne itâ sâmb dâzângoip, ¹⁰ “Anutu um topnân bagibaginâ, zorat den sumbunâ zo zinâ nângâm kwâtâtibigât sâsân. Ka a nâmbutnâ zen topnâ mân nângâbigât den sumbunâ dâzângoman. Zorat ko, ‘Sennâ igiknâ, zo ikpi, ka mân ek kwâtâtibi. Kindapzinandâ den nanngâm mân nângâm kwâtâtibi.’

¹¹ Den sumbunâ san, zo topnâ itâ. Anutugât dennâ keet yatâ uap. ¹² Keetnâ mâtâbân gei zeip, a nâmbutnâ zo yatâ ândime. Den sinji âlip, zo nângâne Satajnâ ga nângâm pâlâtân kwâknângâm sumbengât sinji upegât betzinan memap. ¹³ Keetnâ hân sinjitan gei zeip, a nâmbutnâ zo yatik ândime. Zen den sinji âlip nângâm âknâlem ândibi. Oi ko umzinân ândânâ mân gâsuapkât narâk pânkânok mem ândine mâsimâsikâ gâbabân birâbi. ¹⁴ Keetnâ nâmbutnâ hibuknân gei zeip, a nâmbutnâ zo yatik ândime. Den sinji âlipnâ, zo nângâbi. Oi sâkkât kut nâi nâi zorat nângâne zâizâinâ oi kât sot sikumgât sambe muyagezinji den sinji âlipnâ, zo bonnâ mân opmap. ¹⁵ Keetnâ nâmbutnâ hân kelâknân gei zeip, a nâmbutnâ zo yatik ândime. Zen den sinji

âlipnâ nângâm umziņ kubik mem ândim kâtigem bonņâ muyagime.”

Kârâp âsakņangât den.
(Mk 4:21-25)

¹⁶ “Zen kârâp sâumņâ âmaņ umņan pam kwâarakume mo tâtatņâ gobetņan pâme? Zo buņâ. Âsakņâ zo kian tâtatņâ kwâkņan pane mirâ umņan âsakņâ âsagei a kopga mirâ umņan âlip ikpi. ¹⁷ Kut nâi nâi tik ziap, zo zem mân zimbap. Zo gâtâm âsagem naņgâbap. Kut nâi nâi kwâarakwâraķu ziap, zo zem mân zimbap. Zo mâbâlakņibap. Zo mâbâlakņem kag-ibap.

¹⁸ A nâi, zâk den nângâm kwâtâtibap, Anutuņâ zâk nângânangâ âlip târokwap pindâbap. Ka a nâi mân nângâm kwâtâtei bekņan mem naņgâbap. Zorat den siņgi zi kindap kwap nângâm biranņi.”

Yesugât mamņâ murâpņâ.
(Mt 12:46-50; Mk 3:31-35)

¹⁹ Narâk nâin a ambân kâmut patâ Yesu haangum kine Yesugât mamņâ sot murâpņâ, zen gam Yesugâren âinam a ambân zengâren kwakņâ âkņan kirâwe. ²⁰ Yata utnetâ a nâinâ ziņgitņâ Yesu itâ sâm dukuip, “Mamgâ murâpkâ giknam âmbi ga sombemân kinze.” ²¹ Sâi Yesuņâ a ambân itâ sâm dâzângoip, “Mamnâ murâpnâ, zorat sa nângânek. Anutugât den nângâm lume, zen nâgât mamnâ murâpnâ.”

Yesuņâ sâi pibâ sot saru hiriņsâwet.
(Mt 8:23-27; Mk 4:35-41)

²² Hilâm nâin Yesu sot arâpņâ waņgâyân zâiwe. Yesuņâ waņgâyân zâim itâ sâm dâzângoip, “Nen saru nâmbuten âinâ.” Sâi nângâne âiwe. ²³ Âimņâ Yesu umangât okņanņi ge zeip. Uman zem tâi pibâ patâ koi saru bâliņ op toonâ waņgâ kâligen giari saruyân geinam urâwe. ²⁴ Oi Yesu mângim itâ sâm dukuwe, “Patâ, nen saruyân geinamen.” Sânetâ zaatņâ saru sot pibâ den dâzâkoi hiriņsâm ziwet. ²⁵ Oi keņgât op imbaņaziņ buņ oi sâwe, “Opoņ, pibâ sot saru sot kut nâi nâi den dâzângoi diņâ lume. Zâk a dap yatâ?”

Yesuņâ wâke moliziņgi bâu umziņan geiwe.

(Mt 8:28-34; Mk 5:1-20)

²⁶ Galilaia hân birâm saru nâmbuten âim Gerasene a zengâren takâwe. ²⁷ Zoren âimņâ kârâkņan zari a nâi zâkkâren gâip. A zorat umņan wâke doņbep ândine narâk kârep sâk bârak ândeip. Oi mirin mân zemâip. A zengât kwak kât kiyân zânzeku op ândimâip. ²⁸ A zo Yesu ekņâ den kâtik sâm hânân gei Yesu kiņ topņan zem den itâ sâip, “Yesu, Anutu sumbem mariņangât nanņâ, gâ wan otnibam gaat? Narâk mân mâte uapkât sâknam patâ mân niban.” ²⁹ Yesuņâ wâke itâ sâm dukuip, “Wâke, gâ ayân gâbâ takâm âi.” Zorat op ko sâip. Wâkeņâ narâk dâp a zo mem âbabibi kwâkņanņi a ziņ gâsum tâk kâtikņâ kiņ bikņâ saam galem op ândiwe. Oi wâkeņâ okņanņi tâk tiriktâruk mem barâ kâtikņan âi ândimâip.

³⁰ Oi Yesuņâ mâsikâm sâip, “Gâ kutkâ nâi?” Mâsiki sâip, “Nâgât kutnâ kâmut patâ.” Wangât, wâke doņbep zen a umņan ândiwe, zorat. ³¹⁻³² Hân zoren bâu kâmut patâ zen bâkņan gendâk nem ândiwe. Wâke zen moliziņgi simân geibegât wâke zen bâu umziņan geibigât Yesu dukuwe. Dukune nângâziņgi wâke zen ayân gâbâ takâm âiwe. ³³ Wâke zen a umņan gabâ takâm bâu umziņan geine bâu kâmut patâ zo sârârâk kârâm simân geim saru deņgânân gei mom naņgâwe.

³⁴ Bâu galem a zen zo ekņâ sârârâk kârâm kamânân sot nebân a ambân ândiwe, zorat den siņgi dâzângowe. ³⁵ Dâzângone a ambân zen a wâkeņoot ândeip, zo iknam gawe. A wâkeņoot ândeipņâ hâmbâņoot sot nângânangâņoot Yesu kiņ topņan tâip. Oi ekņâ keņgât op kirâwe. ³⁶ Kinetâ a ek nângâweņâ a wâkeņoot ândeipņâ âlip oip, zorat den siņgi dâzângowe. ³⁷ Oi Gerasene hânân kamân dâp a ambân, zen keņgât op Yesu zâk kamânziņâ zo birâm âibapkât dukune waņgâyân âburem zarip. ³⁸ A wâkeņoot ândeip, zâkņâ Yesu sot âibapkât sâi Yesuņâ itâ sâm kwâkâņanņi, ³⁹ “Gâ kamângan âimņâ torerâpkâ Anutuņâ kubikgigap, zorat siņgi dâzângom ândiban.” Sâi a zo

puriksâm Yesunâ kubikņangip, zorat sinġi kamânņan a ambân dâzângom naņġip.

Ambân katep nâi moi Yesunâ mânġeip.
(Mt 9:18-26; Mk 5:21-43)

⁴⁰ A zen Yesugât mambât ândine gâi ekņâ sâtâre urâwe. ⁴¹ Oi mâpâmâpâse namâ galem a nâi kutņâ Yairo, zâk gamņâ Yesugât kiņ topņan ge tap itâ sâam dukuip, “Gâ mirânan gâban.” ⁴² Zâkkât bârâtņâ kânok, kendonņâ kiin zagât, zâk mumbam op zeipkât Yesu dukuip. Oi Yesunâ nângâm ari a ambân donġbep mem oset kwâkņangâne âiwe. ⁴³ Osetziņan âmbân nâi ândeip. Ambân zâk gilâm gem ândei kendon patâ kiin zagât oip. Oi kubikkubik a ziņâ kubik osiwe. ⁴⁴ Ambân zorâņâ Yesu kândâtņan âim hâmbâ murukņan weegip. Weegi zorâņak gilâmņâ kârâksâip. ⁴⁵ Oi Yesunâ mâsikâziņgâm sâip, “Nâiņâ weenigap?” Sâi a ambân kwâimbâne Peteronâ itâ sâip, “Patâ, a ambân ziņâ mem oset kwatgim weegige, zo ka.” ⁴⁶ Yesunâ itâ sâip, “Nâiņâ weenigi imbanânâ ari nâņgan.” ⁴⁷ Ambân zorâņâ topnâ muyagiap sâam ken bet sânsân opņâ Yesugât kiņ topņan gei pindiņsâm tap mâsekņangât den sot hâmbâ murukņan gâsum âlip oip, zorat den sinġi sâam muyagei nângâwe. ⁴⁸ Sâi Yesunâ itâ sâam dukuip, “Bârâtņâ, nângâm pâlâtâņ kwatnigat, zorat op âlip uat. Umgâ diim gei âi.”

⁴⁹ Yesu yatâ sâam kiri mâpâmâpâse namâ galem a, zâkkât mirin gâbâ a nâi ga itâ sâip, “Bârâtkâ muap, gât ko sâna patâņâ mân gâbap.” ⁵⁰ Yesunâ den zo nângâm galem a itâ sâam dukuip, “Mân keņġât ot. Nângâm pâlâtâņ kwâtnina bârâtkâ âlip upap.” ⁵¹ Yatâ sâamņâ mirin takâmņâ nâmbutņâ sâi kinetâ ko Petero sot Yohane sot Yakobo sot katep ibâ mamņâ, zenġak zâk sot zâiwe. ⁵² Oi a ambân âigirâp patâ donġbep isem zem tatne itâ sâam dâzângoip, “Mân isenek. Ambân katep zâk yen uman zem taap.” ⁵³ Sâi zen moip zo nângâm kâtigem girâņangâwe. ⁵⁴ Oi Yesunâ ambân katep zo bikņan gâsum konsâm sâip, “Ambân, gâ zaat.” ⁵⁵ Sâi zorâņak dâpņâ puriksâi zaarip. Zaari nalem pindâne nimbapkât den dâzângoip.

⁵⁶ Ibâ mamņâ, zikņâ ek nângâm imbanâzikņâ buņ oip. Yesunâ zorat sinġi a ambân mân dâzângogigât dâzângoip.

9

Yesunâ arâpņâ nep diņ sâam ziņġip.
(Mt 10:5-15; Mk 6:7-13)

¹ Yesu zâk arâpņâ sâi gane wâke moliziņġâbigât sot mâsek kubikziņġâbigât imbânâ ziņġip. ² Oi a ambân Anutugât um topņangât den dâzângom mâsekziņoot kubikziņġâbigât sângonzângoip. ³ Den itâ sâam sângonzângoip, “Zen mâtâpkât tân sot irâ, nalem, kât mân mem âibi. Hâmbâ umņan sâkņan buņâ. Kânogâk mem âibi. ⁴ Kamân nâin âimņâ mirâ tapi, zorenâk tâtat mâme op gem âibi. ⁵ Kamân nâin âine ziņġit mân nângâne kinziņan gwapgwap lâņ gâbârine gei topziņâ ek nângâbi. Zen yatâ opņâ kamân zo birâm âibi.” ⁶ Yatâ sâam dâzângoi zen âiwe. Kamân toren toren âim a ambân den sinġi âlip dâzângom a ambân sisi mâsekziņoot kubikziņġâm ândiwe.

Herodenâ Yesugât sinġi nâņġip.
(Mt 14:1-2; Mk 6:14-16)

⁷ A kutâ Herode, zâk Yesunâ kut nâi nâi oip, zorat den sinġi nângâm kwagip. Wangât, a nâmbutņandâ itâ sâwe, zorat, “Yohane, zâk mumuņan gâbâ zaatņâ ândim kut nâi nâi zo uap.” ⁸ Nâmbutņandâ Elia zaat ândiap sâwe. Ka nâmbutņandâ sâwe, “Zâk Propete sângiņâ nâiņâ zaatņâ ândiap.” ⁹ Sânetâ Herodenâ itâ sâip, “Nâņâ sandâ Yohane gânduņâ mânângârâwe, zo ko zi nâiņâ oi sinġiņâ nângâman?” Yatâ sâam Yesu ikpatkât nângâm ândeip.

Yesunâ a 5 tausen nalem ziņġip.
(Mt 14:13-21; Mk 6:30-44; Yo 6:1-13)

¹⁰ Aposolo zen âburem gam nep tuuwe, zorat Yesu dukum naņġâwe. Den sinġi zo dukunetâ Yesunâ diiziņġâm Besaida zenġât hânân ziiņġik ândibigât âiwe. ¹¹ Âine a ambân zen sinġi nângâm moliziņġâm âiwe. Oi Yesugâren takâne buku otziņġi ândiwe. Ândinetâ Anutu um topņangât den dâzângom a sisi mâsekziņoot zo kubikziņġip. ¹² Yatâ op ândinetâ mirâsiņ geibâ sâi arâpņâ kiin zagât, zen Yesugâren âim itâ sâam dukuwe,

“Ziren mân ândiândinjan ândiengât a zâmbanna kamân toren toren âim mirâ sot nalemmuyaginek.”¹³ Yatâ sânetâ ko itâ sâmdâzânngoip, “Wangât âibigât se? Ziinjâk nalemmu zingânek.” Sâi itâ dukuwe, “Nalembâtnâmbut sot saruzuunâ zagât yatiktâ ziap, zorat dap utnâ. Nen kamânân âimnâ a kâmut zi zengât nalemmu sângân minat?”¹⁴ Adonjbepp, 5 tausen yatâ ândiwegât den yatâ sâwe. Sânetâ itâ sâip, “Adâzângone tengâ nâi 50, tengâ nâi 50, yatâ ge tatnek.”¹⁵⁻¹⁶ Sâi zen yatâ sâne tatne nalembâtnâmbut sot saruzuu zagât, zo memnâ sumbemân eknâ sâiwap sâmsompam namunâ arâp zingizinjâ kâsâpkum a zingâwe.¹⁷ Oi zen aksik patâ nem âkon urâwe. Oi buputnâ zeip, zo sândune irâ kiin zagât piksâip.

*Peteronâ Yesugât topnâ sâmmuyageip.
(Mt 16:13-19; Mk 8:27-29)*

¹⁸ Narâknâin Yesu zâkninâunep tuum tâi arâpnâ zâkkâren âiwe. Oi Yesunâ mâsikâzingip, “Ambân zinjâ nâgât nâi sâme?”¹⁹ Mâsikâzingi itâ sâmdukuwe, “Nâmbutnâ zinjâ Yohane too sanjonzingip sâme. Nâmbutnâ zinjâ Elia sâme. Oi nâmbutnâ zinjâ Propete sânginjâ nâi zaat ândiap sâme. Gâgât yatâ sâme.”²⁰ Sâne mâsikâzingâm sâip, “Kazen ko nâgât nâi sâme?” Sâi Peteronâ sâip, “Gâ Anutugâren goknâ. Bâlinjan gâbâ mâkâningâban. Gâ Kristo.”²¹ Yatâ sâi a ambân ziknâ topnâ mân dâzângobigât sâmkâtigeip.

²² Oi itâ târokwap dâzânngoip, “Abonnâ, nâ sâknampatâ nângâbat. Yuda zengât a patâ sot a sâtnâ sot Kembangât gurumin den zorat galem a zen kâbaknenine Roma a kutâgâren aria none momnâ sirâmkarâmbut tap zaatpat.”

*Yesu molim ândiândinjangât den.
(Mt 16:24-28; Mk 8:34-9:1)*

²³ Yesu zâk a ambân aksik itâ dâzânngoip, “Zen nâ molininâ sâmmu sâkzinjangât den kândâtkum sirâmnâ sirâmnâ poru nakzinâ lum nâgât mâtâp lânbi.²⁴ Zen ândiândizin angân kârâbi, zo ko gulipzângobap. Kazen nâgât op ândiândizin birâbi, zo ko muyagezingâbap.²⁵ Zen hângât kut nâi nâi aksik mem ândine ândiândizin

koi moi wan wan bonnâ zemzingâbap?²⁶ Zengâren gâbâ nâi zâk kwâimbânibap mo dinnangât nângi anjunpoot upap, zo ko a bonnâ, nângâ gâtâm Ibânâ sot sumbem a zengât âsaknâ sot a bonnâ nâgât âsaknoot gamnâ a yatâ zo kwâimbâzingâbat.²⁷ Nâ perâknâk sa nângânek. A zi kinze, zengât oserân gabâ nâmbutnâ mân mune Anutu um topnan ândiândinjangât narâkmâte oi ikpi.”

*Yesunâ sumbengât holi tobatnâ meip.
(Mt 17:1-13; Mk 9:2-13)*

²⁸ Yesu den zo sâmnangi sirâm nâmburân kârâmbut âkininâu sâbam Petero sot Yohane sot Yakobo diizingi bâknân zâiwe.²⁹ Zâi ninâu sâmtâi holi tobatnâ nâi âsageip. Oi hambânâ kâukom kwâtâteip.³⁰ Azâgât Yesu sot muyageitâ den sâmkirâwe, kutziknâ Mose sot Elia.³¹ Zet sumbem âsakzikpoot gam Yesu Yerusalem kamânân zâim ândim sot sumbemân zâibap, zorat den sâwe.³² Oi Petero sot bukuzatnâ zen umangât otzingi zemnâ zaat igâwe. Yesu âsaknâpoot sot a zagât zâk sot kiritâ zingirâwe.³³ Oi a zagât zo âiram oitâ Peteronâ Yesu itâ sâmdukuip, “Patâ, mat nâi ziren ândien. Silep karâmbut tuunâ. Gâgât nâi, Mosegât nâi, Eliagât nâi.” Zo mân nângâm lan yatâ sâip.

³⁴ Sâi sasa nâi ge kwâtepzânngoip. Kwâtepzânngoi arâp zen kenngât op kirâwe.³⁵ Oi sasa kâligen gâbâ den zitâ muyageip, “Zi nannâ mem sâlâpkuwan. Zen dinjâ nângâm kwâtâtibi.”³⁶ Den zo nângâm nâi iknetâ Yesu ziknik kiri igâwe. Oi arâpnâ zen zo igâwe, narâk zoren a mân dâzângom ziinjâk nângâm ândiwe.

*Arapnâ zinjâ wâke molim osiwe.
(Mt 17:14-21; Mk 9:14-29)*

³⁷ Hansâi bâknân gâbâ gine a ambân kâmut patâ kândiangâwe.³⁸ Zengâren gâbâ a nâinjâ Yesu konsâm den kâtik itâ sâmdukuip, “Patâ, gâ dinnâ nângâm nannâ eknân. Nâ nannâ kânok.³⁹ Nângâ. Wâke nâinjâ oknangi den kambân sâmap. Oi diim mem nâi nâi oknangi lepâunâ gemap. Oi wâke zorânâ mân birânjangâm kom mem nâi nâi oknangâmap.⁴⁰ Oi

arâpkâ molibigât dâzângua zen molinâ sâmbâ kwaknâ bire.”

⁴¹ Sâi Yesunâ itâ sâmbâ dâzângoip, “O, a kâmut nângâm pâlatânziñ buñ, narâk dabutâ zen sot ândim âkom diizingâm ândibat?” ⁴² Sâmbâ a zo itâ sâmbâ dukuip, “Nângâ diim ga.” Sâi Yesugâren diim âim tatne wâkenâ oknangi hânân gei um gulip op zeip. Oi Yesunâ wâke den dukui ari katep zo âlip oi ibânâ pindip. ⁴³ Oi a ambân zen Anutugât imbanâ zo eknâ âiwap parâwe.

Mumbapkât den sapsun zingip.
(Mt 17:22-23; Mk 9:30-32)

Oi a zinjâ Yesu kut nâi oip, zorat âiwap pam zine Yesu sot arâp zinjâ tap itâ sâmbâ dâzângoip, ⁴⁴ “Den zi dâzângua nângânek. A bonnâ nâ a zengât bitziñan zâibat.” ⁴⁵ Yatâ sâmbâ dâzângoi arâp zen den zo nângâm topnâ mân nângâwe. Den zorat topnâ nângâbegât pâkekoip. Oi Yesu mâsikânam nângâm kwaknâ birâwe.

A sâtnâ ândiândigât den.
(Mt 18:1-5; Mk 9:33-40)

⁴⁶ Yesugât arâpnâ zengât osetziñan a nâinâ a sâtnâ ândibap, zorat sâmbâ âraguwe. ⁴⁷ Âragune Yesunâ nângânângâziñâ ek nângâm katep mâik nâi diim ga gootnân pâi tâi itâ sâmbâ dâzângoip, ⁴⁸ “Nâinâ katep mâik itâ zo galem oknangâbap, zo ko nâ kore otnibap. Kore otnibap, zorânâ sângonnogip, zo yatik kore oknangâbap. Oi zengâren gâbâ a nâi giginâ op ândibap, zo ko Anutunâ zâkkât a patâ sâbap.”

⁴⁹ Sâi Yohanenâ itâ dukuip, “Patâ, nen a nâinâ gâgât kot sâmbâ wâke molei ikxen. Oi zâk nen sot mân ândeipkât kwâkânangên.” ⁵⁰ Sâi Yesunâ sâip, “Mân kwâkânangâbi. Nepziñâ mân kândanbapnâ ko buku op betziñan mimbap.”

Samaria a zinjâ Yesu mirâ anğân kârânangâwe.

⁵¹ Yesu sumbemân puriksâbam narâk mâte oi Yerusalem kamân âibam kâtigem arip. ⁵² Âibamnâ arâpnâ nâmbutnâ sângonzânğoi kândom âiwe. Kândom âimnâ Samaria a zengât kamân nâin takâmñâ Yesugât mirâ nâin muyagibigât

dâzângowe. ⁵³ Yesu zâk Yerusalem kamân âibap, yatâ nângâm mirâ anğân kârâwe. ⁵⁴ Mirâ anğân kârâne Yakobo sot Yohane, zet zo nângâm Yesu mâsikâm sâwet, “Kembu gâ nângâna sâitâ sumbemân gâbâ kârâp gei zingisibap.” ⁵⁵ Yatâ sâitâ Yesunâ puriksâm kwâkâzikip. ⁵⁶ Oi kamân zo birâm kamân nâin âiwe.

Yesu molim ândiândiñangât den.
(Mt 8:19-22)

⁵⁷ Oi âine a nâinâ muyagezingâm Yesu itâ sâmbâ dukuip, “Gâ zoren mo zoren âibâ sâna moligibat.” ⁵⁸ Sâi Yesunâ itâ sâmbâ dukuip, “Wâu ulin, zen denziñan ândime. Nii zuu, zen hânğotziñan zime. Ka a bonnâ, nâ ko isen korem zo buñ ândiman.” ⁵⁹ Oi Yesunâ a nâi muyagem itâ sâmbâ dukuip, “Gâ ga molini.” Sâi a zorân itâ sâmbâ dukuip, “Kembu, nângâna âi ibânâ hangum gâbat.” ⁶⁰ Sâi Yesunâ itâ sâmbâ dukuip, “Birânandâ mumunğandâ zinjâk hanagonek. Gâ ko âimnâ Anutu um topnân ândiândiñ, zorat den sâna lañ kârâbap.”

⁶¹ A nâinâ ko Yesu itâ sâmbâ dukuip, “Kembu, nâ moligibatkât otnigap. Gâ nângâna puriksâm âim torerâpnâ kândâtziñ keliknâ gâbat.” ⁶² Sâi Yesunâ itâ dukuip, “A nâi kamân nâi âibamnâ mâtâbân âim um zagât op puriksâm kândâtñan ikpap, a yatâ zorân Anutu um topnân bagibagin, zorat dâp buñâ.”

10

Arâp donbep sinği âlip dâzânğobigât sângonzânğoi.

¹ Narâk zorat kwâkân Yesunâ arâp 70 gâsum sâlâpzânğom nep diñ sâmbâ zingip. Oi ziknâ kamân zo âibat sâip, zoren a zagât zagât sângonzânğoi. ² Oi itâ sâmbâ dâzânğoi, “Kâlamân kut nâi nâi bonnâ donbep, ka nep tuutuun a bituk. Zorat zen nep mariñangât sâne nep a muyagezingi nepñan âibi. Nebân âim bonnâ kwâkâm mimbi. ³ Zen âim itâ nângâbi. Râma gwamñâ zen wâu ulin zengât oserân mân sângonzânğua âibe. Yata zo lañ zen sângonzânğuan. ⁴ Zen irâ kipâke sot kât mân mem âibi. Oi

mâtâbân âim a muyageizingâm zen sot kin den mân upi. ⁵ Mirâ nâin zâinam mâirâp itâ sâm dâzângobi, “Mirâ umņan lumbenâ zimbap.” ⁶ Sânetâ mirâ zoren a nâi lumbenângât sinġi ândei lumbenâ dinzinângât bonġâ zâkkâren muyagem zimbap. Buņ oi ko lumbenâ dinzinâ, zorat bonġâ ziiņan âburibap. ⁷ Mirâ zâibi, zoren tâtat mâme utne nalem zingâne nimbi. Nep a zen nep sângânġâ minetâ dâp upap. Mirâ lanġ mân zâibi.

⁸ Kamân nâin âinetâ buku otzingâm nalem zingâne nimbi. ⁹ Zoren a ambân sisi mâsekziņoot kubikzingâm kamân mâirâp itâ sâm dâzângobi, ‘Anutu um topņan ândiândiņ mâte otzingap.’ ¹⁰ Ka kamân nâin takâne zingit mân nângânângâ utne kamân sombemân kin itâ sâm dâzângobi. ¹¹ ‘Kinniņan zengât gwapgwap taap, zo lânġ gâbareindâ zemzingâbap. Zorat topġâ itâ nângâneġ. Anutu um topņan tâtatġâ mâte otziņġi bire.’ ¹² Zorat sa nângâneġ. Gâtâm den kubikkubik narâkņan Sodom kamân mâirâp, zen hâuġâ mem gei kwap otzingâbap. Ka kamân zorat mâirâp, zen hâuġâ mem zâi kwap otzingâbap.

¹³ Yei, Koraziņ kamân mâirâp, zen sâknam yâmbât nângâbi. Yei, Besaida kamân mâirâp, nep patâ zengâren muyagemwan, zo yatâ Tiro Sidon zengâren muyagei sâi ko mârum âigirâp patâ op umziņ melânbe. ¹⁴ Zorat ko den kubikkubik narâkņan Tiro Sidon a ambân, zen hâuġâ mem gei kwap otzingâbap. Ka Koraziņ sot Besaida kamân mâirâp, zen ko hâuġâ mem zâi kwap otzingâbap. ¹⁵ Oi Kapenaum kamân mâirâp, zen dap upi? Zen sumbemân zâibi? Buġâ. Zen simân geibi.”

¹⁶ Yatâ sâmġâ Yesuġâ arâpġâ itâ sâm dâzângoip, “Nâi zâk zengât den nângâbapġâ nâgât den nângâbap. Ka nâi zâk birâzingâbapġâ yatik birânibap. Oi nâi zâk nâ kândâtnom birânibapġâ sângonnogipġâ yatik kândâtkom birânângâbap.”

Arâpġâ puriksâne Yesuġâ Ibânġâ mâpâseip.

¹⁷ Yesugât arâp 70, zen âburem gam sâtâre op Yesu den sinġi okņangâwe. Itâ

sâm dukuwe, “Gâgât korân sâindâ wâke sot kut nâi nâi, ziġâ dinniġâ lume.”

¹⁸ Yatâ sânetâ itâ sâm dâzângoip, “Satanġ zâk sumbemân gâbâ hânpan yatâ gei koi egâwan. ¹⁹ Nânge. Zen mulum sot yangi sot Satanġât kut nâi nâi gakârâpġâ, zo lânġne mân tâmbetzângobapkât imbanġâ zingâwan. ²⁰ Oi wâkeġâ sâtziņ lume, zorat zen mân sâtâre upi. Ka kutziġâ sumbemân kulemġui ziap, zorat sâtâre upi.”

²¹ Narâk zoren Tirik Kaapumġâ Yesu okņangi sâtâre op den itâ sâip, “Ibânâ, sumbem sot hân marinġâ, mâpâsegigan. Gâ a nângânângâziņangât nângâne patâ opmap, a yatâ zo ko diņġâ mem tik kwatzingâmat. Ka a umziņangât nângânetâ katep opmap, zo ko diņġâ sapsam zingâmat. Oi nâ zorat mâpâsegigan. Gâ yatâ muyagem âibap sâm kâtigein.”

²² Yatâ sâmġâ itâ sâm dâzângoip, “Ibânandâ kut nâi nâi zo aksik nâgât bitnan pâip. A zen nanġâ topnâ mân nângâm kwâtâttime. Ibânâ, zâk zikņik nek topnâ nângâmap. Oi yatik a zen Ibânangât topġâ mân nângâm kwâtâttime. Nanġâ ninak nângâm kwâtâttime. Oi nanġâ nânġâ a nâmbutġâ Ibanâ tirâpzângua âlip nângâbi.”

²³ Yatâ sâmġâ Yesuġâ arâpġâ zengâren puriksâm itâ sâm dâzângoip, “Zen kut nâi nâi sen pup tuuga ikse, zorat umâlip nângâbi. ²⁴ Nâ dâzângua nângâneġ. Propete a sângiġâ sot a kutâ donġep, zen kut nâi nâi ikse, zo ek nângânâ osiwe. Den sinġi âlip zo nângânâ urâwe. Oi mân nângâwe.”

*A nâiġâ kâsaġâ buku okņangip.
(Mt 22:35-40; Mk 12:28-31)*

²⁵ Kembugât gurumin den zorat galem a nâiġâ Yesu itâ mâsikip, “Patânâ, dap op ândiândi tâmbânangât sinġi upat?” ²⁶ Sâi Yesuġâ den hâuġâ itâ mâsikip, “Kembugât gurumin denân dap yatâ zei sâlâpkum nângâmat?” ²⁷ Mâsiki sâip, “Gâ um dâpkâ sot imbanġâgâ sot nângânângâgâ, zo Kembugâ Anutu hâlâluyâk pindâna zimbap. Oi gikanġât otgimap, yatigâk a torenġâ zengât otgibap. Den yatâ zo ziap.” ²⁸ Sâi

Yesuñâ dukuip, “Den âlip sat. Zorik lum ândiândi tâmbânangât sinji upan.”

²⁹ A zo a ambân mâteziñan zâizâin upam opñâ Yesu itâ mâsikip, “Oi nâigât yatâ buku okñangâbat?” ³⁰ Sâi Yesuñâ den sinji nâi itâ okñangip, “A nâinâ Yerusalem kamânân gâbâ Yeriko kamânân geibam mâtâbân arip. Ari ko a kâtik, kâmbu a, zen muyagem komñâ hâmbânâ sot kut nâi nâi gakânâ beknan mem birânangâne mâtâbân mumbam op zeip. ³¹ Zei tirik namâ galem a nâinâ mâtâbân âi ekñâ walâm arip. ³² Zâk ari ko tirik namâ galem zengât kore a nâi, Lewigât kâmut zengâren gokñâ, zâknâ yatik mâtâbân âim ek walâm arip.

³³ Oi Samaria hânân gokñâ, a nâi mâtâbân âi ekñâ umñâ nângip. ³⁴ Oi ekñâ zâkkâren âim useñâ kelâk sângon, wainj too sañgon kâpeip. Oi donji kwâknan pamñâ diim âi lomba namin pamñâ galem oip. ³⁵ Hañsâi âibamñâ lomba namâ galem a kâk pindâm itâ sâip, ‘Gâ a zi galem okñangâban. Kâk gigan, zorat nângâna mân dâp oi âburem gâbarân kâk gibat.’ ”

³⁶ Yesuñâ den sinji yatâ sâm sâip, “A karâmbut zo zengâren gâbâ nâi nângâna a kuwe, zo buku okñangip?” ³⁷ Mâsiki sâip, “Galem okñangip, a zorân.” Sâi Yesuñâ itâ dukuip, “Gâ âim yatâ op ândiban.”

Maria sot Mata, zekât den sinji.

³⁸ Yesu sot arâpnâ, zen âim kamân nâin takâne ambân nâi kutñâ Mata, zâknâ sâi Yesu mirin zarip. ³⁹ Oi Matagât gatñâ nâi ândeip, kutñâ Maria. Zâknâ Kembugât kiñ topñan ge tâi den sinji âlip sâi nângip. ⁴⁰ Matâ zâk nalem om kinnâ itâ nângip, “Nep patâ ze gatnâ mân betnan miap.” Yatâ nângâm Yesugâren âimñâ sâip, “Kembu, gatnandâ birânigi ninak kore uan. Gâ dukuna ga betnan meik.” ⁴¹ Sâi Yesuñâ itâ dukuip, “Mata, Mata, gâ kut nâi nâigât nângâm kwâkâm kinzat. Nângâ. Kut nâi nâi bâbâlan upan, zorânâ dâpñan. Maria zâk den sinji âlip nângâm taap. Zâk mân sa birâban.” ⁴² (-)

11

Ninâugât Den.

(Mt 6:9-15; 7:7-11)

¹ Yesu zâk hân nâin âim ninâu sâm tâi arâpnâ zengâren gâbâ a nâinâ itâ sâip, “Kembu, Yohanenâ arâp ninâu kwâkâm zingip, zo yatik kwâkâm ningâ.” ² Sâi Yesuñâ itâ sâm dâzângoip, “Zen ninau sânam itâ sâbi,

‘Ibâ, gâgât kutkâ hâlâlu zimbap. Gâ gamñâ hân dâp um dap kembu otningâm ândimâmban. ³ Sirâm dâp nalem dâpniñan ningâban. ⁴ Tosaniñ birâban. Nenoot yatik a zengât tosaziñ birâmen, zorat. Top mâsimâsikâyân mân nâmbanban.’ ”

⁵ Yatâ sâmñâ itâ târokwap dâzângom sâip, “Zengâren gâbâ nâinâ nâtik tânâmñan a bukuñâ konsâm dukubap, ‘Bukunâ, gâ nalem karâmbut ni. ⁶ Bukunâ nâinâ nâgâren gâi nalem pindâbam kâruan.’ ⁷ Yatâ sâi mirâ mariñâ, zâk mirinâk tap sâbap, ‘Gâ wangât uman gwâlâ kwâtningat? Mirâ mâtâp doongudoongun sot katep uman zie. Zorat ko nâ mân zaat nalem gibat.’ ” ⁸ Yesu zâk yatâ sâmñâ sâip, “Nâ sa nângânek. Mirâ mariñâ, zâk bukuñâ sâi mân nângâm uman zimbap, zo ko sâi âim âim ko zaatñâ kut nâi nâi sap, zo mem pindâbap. ⁹ Zorat nâñâ torenñâ nâi dâzângua nângânek. Zen Kembugâren ninâu sâne ma ko kut nâi nâi zingâbap. Zen kut nâi nâi kârûm ma ko muyagibi. Zen mirâ hângiyân kom kine ko mariñâ mirâ mâtâp mem pâmbap. ¹⁰ Nâi zâk ninâu sâi ma ko bonñâ pindâbap. Nâi zâk kârûm manâ manâ ko bonñâ muyagibap. Nâi zâk mirâ hângiyân kom kiri ko mariñâ mâtâp mem pâmbap.

¹¹ Zengâren gâbâ a nâinâ nannâ saru zuugât sâi mulum pindâbap? ¹² Mo kuruk keetñangât sâi yangi pindâbap? Zo bunâ. Zen a ambân bâliñâziñoot yatâ zorân murarâpziñ kut nâi nâi âlipñâ zingâme. ¹³ Ibâziñâ sumbemân walâwalânandâ zen Tirik Kaapungât sânetâ walâm zingâbap.”

A ziñâ wâke molimoliñangât Yesu mâsikâwe.

(Mt 12:22-30; Mk 3:20-27)

14 A n̄ai w̄aken̄a ok̄n̄angi kopa oip. Oi Yesun̄a w̄ake molei a zo den âlip s̄aip. Yatâ oi a ambân zinj ek̄n̄a n̄anḡane imban̄a oip. 15 Ka a n̄ambut̄n̄a, zen z̄akk̄at itâ s̄awe, “W̄ake zenḡat a kutâ Bezebulu, z̄ak̄n̄a imban̄a pindi w̄ake molizinḡamap.” 16 S̄ane n̄ambut̄n̄a zinjâ Yesu top likuliku kulem n̄ai tuubapk̄at n̄anḡawe. 17 Oi z̄ak̄n̄a umz̄inan̄ ek̄n̄a d̄az̄angoip, “H̄an n̄ain zoren k̄ambam muyagem kamân d̄ap k̄asa utne kamân zo kwamen zimbap. Mirâ n̄ain a âmbân ândie, zen k̄asa op k̄as̄apagone mir̄az̄inj̄ kwamen zimbap. 18 Sataj sot ar̄ap̄n̄a agonetâ nepz̄inj̄ dap op k̄atigem zimbap? Zen n̄aḡat itâ s̄ame, ‘Bezebulun̄a mam ok̄n̄angi w̄ake molizinḡamap.’ Zorat san. 19 Zen n̄aḡat itâ s̄ame, ‘Bezebulun̄a mam ok̄n̄angi w̄ake molizinḡamap.’ Zorat m̄asik̄az̄inga s̄ane. Nar̄apz̄inj̄a zen ko n̄ain̄a imban̄a zinj̄i w̄ake molizinḡame? Nar̄apz̄inj̄a zen sar̄az̄in̄anḡat top̄n̄a s̄am muyagime. 20 N̄an̄a ko Anutuḡat imban̄andâ w̄ake molizinḡaman. Zorat ko Anutuḡat um top̄nan̄ ândiândiḡat nar̄ak, zo m̄ate otz̄inj̄i mân n̄ange.

21 A k̄awalin̄oot̄n̄a timbâ k̄ambam̄n̄a mem mirâ kamân̄n̄a galem op ândei h̄âl̄aluyâk zimbap. 22 Oi a k̄awalin̄a pat̄an̄a gam̄n̄a z̄ak̄n̄ak k̄atigem kom sikum kut n̄ai n̄ai bekn̄an mem̄n̄a k̄as̄apkubap.

23 N̄ai z̄ak n̄a buku mân otnibap̄n̄a k̄asa otnibap. N̄ai z̄ak nepn̄a on galem mân upap̄n̄a k̄and̄an̄bap.

24 W̄aken̄a ayân ḡabâ takâm h̄an a mân ândiândin̄an âim t̄at̄at̄n̄a k̄arubap. K̄arum mân muyagem̄n̄a s̄abap, ‘Mirânâ birâm ḡawan, zorenâk âburem dum âibâ.’ 25 Yatâ s̄am âburem âi ikpap. A um̄n̄a san̄gon kubikkubik̄n̄a zimbap. 26 Zo zeï ek̄n̄a a bukur̄ap̄n̄a n̄amburân zaḡat, zik̄n̄a d̄ap yâtâ bun̄a, b̄alin̄ k̄atik̄n̄a, zo diiz̄inj̄i ga a um̄nan̄ak zo t̄at̄at m̄ame upi. Oi a z̄ak m̄arum b̄alin̄a ândeīp̄n̄a bet b̄alin̄ op kw̄at̄atibap.”

27 Den yatâ s̄am kiri a oserân ḡabâ ambân n̄ain̄a den k̄atik̄n̄a den s̄am s̄aip, “Ambân n̄ai mingim̄n̄a nam gigip, z̄akk̄at n̄anga s̄at̄aren̄oot uap.” 28 S̄ai Yesun̄a n̄anḡam itâ s̄aip, “Ee. Ka n̄an̄a sa

n̄anḡane. A ambân Anutuḡat den n̄anḡam lume, zenḡat n̄anga s̄at̄aren̄oot uap.”

*Kulemḡat k̄auk bir̄an̄anḡane d̄az̄angoip.
(Mt 12:38-42; Mk 8:12)*

29 A ambân don̄bep, zen z̄akk̄aren min-
dunetâ topkwap den itâ s̄am d̄az̄angoip,
“A ambân nar̄ak ziren ândie, zo
n̄anḡan̄anḡaz̄inj̄ b̄alin̄a oi top lâkulâkuḡat
kulem iknam k̄auk bir̄ame. Oi zen
kulem n̄ai bun̄a. Propete Yona, z̄ak
Niniwe zenḡaren kulem oip, zo yatâ
âsagei ikpi. 30 M̄arum̄nan̄ Yona z̄ak
Niniwe a zen b̄alin̄az̄inj̄ k̄and̄atkom Anutu
m̄ate ok̄n̄anḡabiḡat girem den d̄az̄angoip.
A ambân nar̄ak ziren ândie, zen yatâ
upiḡat den d̄az̄angoman. Nâ zenḡat
kulem n̄ai op ândian. 31 H̄an torengen
m̄arum̄nan̄ ambân kutâ n̄ai ândeip. Den
kubikkubik nar̄ak̄nan̄ ambân kutâ zor̄an̄
zaat̄n̄a a k̄amut nar̄ak ziren ândie, zenḡat
b̄alin̄az̄inj̄a sapsugi h̄aūn̄a mimbi. Zo
yen bun̄a. Ambân zo Salomoḡaren ḡabâ
n̄anḡan̄anḡa âlip̄n̄a mimbat s̄am h̄an
torengen ḡabâ ḡaip. Oi nar̄ak ziren a
n̄ai nâ ândian. Nâ Salomo w̄alan. Zinj̄
wanḡat op n̄aḡat den bir̄ame. 32 Niniwe
kamân m̄air̄ap̄n̄a, zen zo yatiḡak den ku-
bikkubik nar̄ak̄nan̄ zen zaat̄n̄a a k̄amut zi
zenḡat b̄alin̄az̄inj̄a sapsune h̄aūn̄a mimbi.
Wanḡat, Niniwe kamân m̄air̄ap, zen
Yonaḡat den n̄anḡam umz̄inj̄ mel̄an̄awe,
zorat. Oi nar̄ak ziren a n̄ai nâ ândian, zir̄an̄
Yona w̄alan.

33 Zen k̄ar̄ap s̄aum mân tik pame. Âman̄
k̄aligen mân pam kw̄arakume. Zo bun̄a.
Âsak̄n̄a zo t̄at̄at̄n̄a kw̄ak̄nan̄ pane mirâ
um̄nan̄ âsak̄n̄a âsagei a zen z̄aim ikpi.
34 Sinḡa zo s̄akk̄anḡat âsak̄n̄a. Sinḡa âlip̄n̄a
t̄ai ko s̄akk̄a z̄ak âsak̄nan̄ t̄apap. Ka sinḡa
n̄at̄atik k̄ari ko s̄akk̄a n̄at̄atik muyagibap.
35 Zorat ko zen galem or̄anḡam ândibi.
Umz̄inan̄ n̄at̄atik muyagebapk̄at yatâ op
ândibi. 36 Zen um s̄ak n̄at̄atik bun̄a.
Âsak̄nik op nan̄ḡababân h̄âl̄aluyâk âsagem
nan̄ḡabap. K̄ar̄ap âsak̄n̄andâ âsagemap
yatâ.”

*Sinj̄i âlip s̄ak̄nik mân lubi.
(Mt 23:1-36; Mk 12:38-40; Lu 20:45-47)*

³⁷ Den zo sâmb nanngâm ândei Parisaio a nânjâ nalem nimbapkât sâi mirin zâim nalem nininjan tâip. ³⁸ Yesu zâk biknâ mân sanjon zâi tâipkât Parisaio a zâk nânji mân dâp oip. ³⁹ Oi zorat Kembuñâ itâ dukuip, “Parisaio a zen hâkop sâknjik sanjonme. Umzinjan ko on kâmbu sot bâlinâ piksâm ziap. ⁴⁰ Zen a nânngânângâziñ buñ. Dap nânge? Anutu zâk kut nânjâ nânjâ zorat sâknjâ muyageipnâ umñâ mân muyageip? ⁴¹ Zorat zen a kanpitâ zengât umziñ patâ zeï kut nânjâ nânjâ âlipnâ, zo mem zingâm umziñâ salekkubap.

⁴² Yei, Parisaio, zen danngât sot kânjan, zomap, kut nânjâ nânjâ zo bâzagârân gâbâ kânok Kembugât sinji sâmb pame. Zorat torenñâ den târâraknâ sot Anutugât umziñ patâ nânngânângâ, zo birâme. Nâi lumñâ nânjâ lubi. Zo yatâ upi.

⁴³ Yei, Parisaio, zen mâpâmâpâse namin a sâtnjâ tapmeyân mâte tâtnat sâme. A ambân sombemân sâmb âlip kwatningâbigât umziñ patâ kinmap.

⁴⁴ Yei, Parisaio, zen a hanzângowe kwak yatâ hibuk op zeï a zen mân ek kwâknjan âim game. Zen zo yatâ. Umzinjan bâlinâ kârokñâ ziap. Oi a ambân zinñâ sâknziñâ ikne âlip opmap.”

Propete a zângowe, zengât den.

⁴⁵ Yesu zâk den yatâ sâi Kembugât gurumin a nânjâ sâtnjan mem itâ sâip, “Patâ, gâ den yatâ sânanndâ Kembugât gurumin a nenngât den sâmb bâlinj kwatningat uap.”

⁴⁶ Yatâ sâi. Yesuñâ hâuñâ itâ mâburem dukuip, “Yei, Kembugât gurumin den zorat galem a, zen kut nânjâ nânjâ yâmbâtnjâ a kwâkziñjan pam zinñ bet bâsanj ândime.

⁴⁷ Yei, Sâkurâpziñ zen Propete zângowe, zengât kwagân kât kâsaget mindune kiri neule mot tuume. ⁴⁸ Yatâ op sâkurâpziñ zengât nânngâne âlip oi zinñâ zângowe, zo zengât kwagân neule mot tuume.

⁴⁹ Zorat Anutugât nânngânângâyân den nânjâ itâ muyageip, ‘Nâ zengâren Propete sot Aposolo sângonzângua gine nâmbutnâ zângom molizingâm a nâmbutnâ zângone mumbi.’ ⁵⁰ Oi zorat mârumanjan a muya-muyagin narâknjan topkwap Propete

zângone gilâmziñ geip, zorat tosa zo narâk zi ândie, zengâren mâkâbap. ⁵¹ Kâmbam zo mârumanjan Abegâren gâbâ târokoi gam Sakaria, zâk tirik namin Kembugât sinji nalem uunñâ zo nanngâmnan kuwe. Nâ perâknak sa nânngânek. Kâmbam zorat tosa a kâmut zi zengâren mâkâbap.

⁵² Kembugât gurumin a zen nânngânângâ âlipkât mâtâp doonguwe. Mâtâp doongumñâ nanjo mem pâpan mem âiwe. Ziinjak nanngoyân mân bagiwe. Oi a ambân baginam utne mâtâp pâke kwarâwe.”

⁵³ Den yatâ sâmb ari Kembugât gurumin den zorat galem a sot Parisaio a, zen topkwap ândei ândim yatâ op den sâi kâitkum mâsikâm âiwe. ⁵⁴ Oi lâunjan gâbâ den nânjâ nânngâne bâlinjâ oi denân pânatkât ek galem op ândiwe.

12

Yeusñâ Parisaio a sarâziñangât girem dâzângoip.

(Mt 10:26-27)

¹ Oi a ambân donbep patâ Yesugâren mindum pâlatân kin kiyân lân lân urâwe. Yatâ op kine topkwap arâp den itâ sâmb dâzângoip, “Zen Parisaio zengât arik bâlinj zengâren âsagebapkât kârum ândibi. Sarâziñangât op san. ² Kut nânjâ nânjâ tik ziap, zo mân tik zimbap. Zo nâran mâbâlakñibap. Oi kut nânjâ nânjâ tik pâpannâ, zo nâran kagibap. ³ Nâtigân den tik sâme, zo gâtâm maayân âsagibap. Mirâ umnan halop den sâme, zo gâtâm sombem kabânan sâmb muyagibi.”

Yesuñâ kenngât den dâzângoip.

(Mt 10:28-31)

⁴ “Bukurâpnâ, nâ itâ dâzângobâ. A sâkziñjik zângobi, zengât mân kenngât upi. Zen um dâpziñ mân tâmbetkubi.

⁵ Nâigât kenngât upi, zorat dâzângua nânngânek. Zâk gomñâ kâbakñei simân geibangât imbanñâ zemñangap, Anutu, zâkkât kenngât op ândibi.

⁶ Nii sâmbâlâlê, zo sângân patâ buñâ. Kât kuriñâ mâiktârâ zagât pam bâtnâmbut mimban. Oi Anutu zâk zen pisuk patâ zinngit nanngâmap. ⁷ Zâknâ a zengât kâukziñ sâmotnâ aksik tenngâziñ ek nânngâm

nanġâmap, zorat keŋġât buŋ ândibi. Zen sâmbâlâle yatâ buŋâ. Zen a. Anutu zâk umŋandâ ġâsuziŋġâmap.

⁸ Oi nâi dâzâŋgua nâŋġânek. Nâi zâk a ambân mâteziŋan sâmb âlip kwatnimap, zo ko a bonŋâ, nâ yatigâk Anutugât sumbem arâpŋâ zeŋġât mâteziŋan sâmb âlip kwâkŋaŋġâbat. ⁹ Oi nâi zâk a ambân mâteziŋan kwâimbânibap, zo ko a bonŋâ, nâŋgoot yatigâk sumbem a mâteziŋan kwâimbânġâbat.”

Kaapumġât den.

(Mt 12:32; 10:19-20)

¹⁰ “Nâi zâk a bonŋâ nâ sâmb bâliŋ kwatnibap, zakkât bâliŋâ zo âlip birâbirâŋâ. Ka nâi zâk Tirik Kaapum sâmb bâliŋ kwâkŋaŋġâbat, zâkkât tosa zo Anutuŋâ mân birâbap.

¹¹ Ġâtâm mâpâmâpâse namâziŋan mo a kutâ zeŋġâren diiziŋġâm âine den toren dap sânat sâmb nâŋġâ kwâkâ mân upi. ¹² Narâk zoren den sâbi, zo Tirik Kaapumŋâ sapsum ziŋġâbat.”

Kât sikumġât âkŋâlê mân upi.

¹³ A osetziŋan ġâbâ a nâiŋâ Yesu itâ sâmb dukuip, “Patâ, âtânâ zâk ibânġâbet bet boi zikŋik mem ândiap, zorat ġâ dukunandâ kâsâpkum torenŋâ nâ nibap.” ¹⁴ Sâi Yesuŋâ itâ dukuip, “Nâiŋâ nâ a sâtnâ mo a kutâ nâbaripkât nâġâren ga sat?” ¹⁵ Yatâ sâmb den itâ târokwaip, “A nâmbutŋâ kut nâi nâi patâ zemziŋġap, zo ko ândiândi bonŋâ mân ziŋġâbat. Yatâ opŋâ umziŋ galem op ândibi. Zen kât sikumġât âkŋâlê mân op ândibi.”

¹⁶ Yatâ sâmbnâ den sumbuŋâ nâi itâ dâzâŋgoip, “Sikum a nâiġât kâlamŋan gom sambe patâ zemŋaŋġip. ¹⁷ Oi umŋandâ itâ nâŋġip, ‘Nâ dap upat? Kut nâi nâi doŋbep patâ zemniġap, zorat mirâŋâ mân kinzap.’ ¹⁸ Yatâ nâŋġâm sâip, ‘Itâ upat. Nâ nalem silep kândaŋ ŋilip patâ tumŋâ zoren âi pa tâpap. ¹⁹ Gomsambe zemniġap kât mulunâk tâi narâk kârep om nem zâibat. Zorat sâtâre kwâkŋan ândibat.’ ²⁰ Yata sâi Anutuŋâ itâ sâmb dukuip, ‘O, a nâŋġânġâġâ buŋâ, nâtik ziren ândiândigâ bekan mimbat. Kut nâi nâi minduin, zo nâiġât upap?’ ²¹ Zorat sa

nâŋġânek. Nâi zâk yatik Anutugât mân nâŋġânġâ op zikŋâ siŋġi sikum kut nâi nâi mindui tâkŋaŋġâbat, zo ko Anutuŋâ zo yatik okŋaŋġâbat. Anutuŋâ a yatâ zo egi kanpitâ upap.”

Sâkkât kut nâi nâi, zorat mân nâŋġâm kwâkâm ândibi.
(Mt 6:25-34)

²² Yesuŋâ arâpŋâ itâ dâzâŋgom sâip, “Zorat op dâzâŋgobâ. Itâ mân sâbi, ‘Nen wan wan nem ândinat?’ Mo sâkziŋaŋġât itâ mân sâbi, ‘Nen wan wan mem ândinat?’”

²³ Nalemŋâ bon buŋâ. Ândiândiŋâ bonŋâ. Sâk pâkeŋâ bonŋâ buŋâ. Sâkziŋandâ bonŋâ. ²⁴ Zen nii ziŋġit nâŋġâbi. Zen nep mân kârâm kâmitme. Zen nalem mân mindune tâpmap. Oi laŋ Anutuŋâ nalem muyagem ziŋġâmap. Zen ko nii yatâ buŋâ. Zen a. Anutu, zâk umŋandâ ġâsuziŋġâmap. ²⁵ Zen ândiândiziŋaŋġât nâŋġâm kwâkâm ko âlip ândine âi topŋan subap? ²⁶ Zen kut nâi mâik, zo âlip mân galem upme, zorâŋâ wâŋġât kut nâi nâi torenġaŋġât nâŋġâm kwâkâ upme?

²⁷ Zen pâliŋpâliŋġât neulenâ âsagemap, zo ek nâŋġânek. Zâk hâmbâ nep mân tuumap. Oi sa nâŋġânek. A kutâ Salomo, zâk sikum patâ sot neule âlip zemŋaŋġip. Ka zâk hâmbâ neulenoot zo yatâ mân mem ândeip. ²⁸ Oi neule âlip, zo hibukŋan itârâŋ muyagei muka sâmbum pane kârâbân simbap. Anutuŋâ sâi neule âlipŋâ muyagemap. Oi zeŋġât sâk pâke mot mân muyagem ziŋġâbat sâme? Nâŋġâm pâlatâŋziŋ buŋâ, zen. Kembuŋâ ko âlip galem otziŋġâbat. ²⁹ Oi zen itâ mân nâŋġâbi, ‘Nen wan wan nem ândinat?’ Nalemġât nâŋġâ kwâkâ mân op ândibi. ³⁰ Um kâtik a ambân hân dâp, zen um nâŋġânġâziŋ zoren pane zemap. Zen ko yatâ mân upi. Ibâziŋandâ wan wangât kwakse, zo ek nâŋġâmap. ³¹ Anutu um topŋan ândibi, zorat umziŋ pane zim-bap. Yatâ utneta sâkkât kut nâi nâi aksik ziŋġâbat.

³² Râma gakânâ, zen keŋġât mân op ândibi. Ibâziŋâ zâk um topŋaŋġât siŋġi kwaziŋġip. ³³ Zen kut nâi nâi zemziŋġap, zo a ambân kanpitâ ziŋġâbi. Yatâ opŋâ

sumbemân sikum bonnâ, zinziñâ, zo mimbi. Zoren kâmbu a ziñ mân mimbi. Zoren wâsâsân ziñ mân tâmbetkubi. ³⁴ Kut nâi nâiziñâ zemabân, zoren yatik umziñ pane zemap.”

Um wâgân ândiândigât den.

³⁵ “Zen petziñ lapnâ kârâpziñ sâune sei mambât ândibi. ³⁶ Kore a zen a kutâziñandâ hân kârebân gâbâ âburem gam hânngiyân koi mâtâp mem pambigât mambât ândibi. Zen yatâ op ândibi. ³⁷ A kutâ, zâk âburem gâi kore arâpñâ um gwâlâ ândine muyageziñgâm zengât nânngi sâtâreñoot upap. Nâ perâknâk dâzângobâ. Zâk nepkât pet lapnâ nalem tap nininjan zâmbari nalem nimbigât kore otziñgâbap. ³⁸ A kutâ, zâk nâtik tânâmñan mo hanjsâsâgât purikâsm gâi um wâgân ândine muyageziñgâbap, zo ko âlip upap.

³⁹ Zen itâ nânngânek. Kamân nâigât a zen kâsa nâtik ziren takâbi, narâk zo yatâ nânngâm um wâgânâk ândim kamânziñ galem upi. ⁴⁰ Oi a bonnâ nâ puriksâbatkât narâknâ mân nânngâm ândie. Narâknâ mân nânngâm tâtne gâbat, zorat mambâtnim um wâgân ândibi.”

Kore a bâliñangât den.

(Mt 24:45-51)

⁴¹ Yesu zâk den yatâ sâi Peteronâ itâ sâm mâsikip, “Kembu, gâ den alotnâ zi niñjik mo ârândân ninangât sat?” ⁴² Mâsiki Kembunâ den sumbunâ nâi itâ sâip, “A kutâ nâi zâk kore a gakârâpñâ zengât galem a nâi pam itâ dukubap, ‘Nâ âi ândia galem otziñgâm ândim narâknan nalem dâpziñanâk ziñgâm ândiban.’ Oi zâk dap ândei galem a nânngânânngânoot sot sât lu-luñoot sâsânñâ? ⁴³ Galem a zâk nep sâm pindâpindân, zo dâñâk galem oi patânandâ gâbap, galem a yatâ zorat nânngi âlip upap. ⁴⁴ Nâ bonnâ sa nânngânek. A kutâ zâknâ galem a zo patâ pam kut nâi nâi galem upapkât sâm pindâbap. ⁴⁵ Oi galem anâ umñan itâ nânngâbap, ‘Patânâ, zâk kârebân âimñâ kek mân gâbap.’ Yatâ nânngâm kore a ambân zânngom mem nâi nâi otziñgâbap. Otziñgâmñâ nalem om nem too kâtik nem um gulip op ândibap. ⁴⁶ A kutânâ gâbapkât mân nânngâm gulipmalip ândibap oi a kutâ

zo gam kom kâbakñei bâliñ mâme oset-zinjan âi ândibap.

⁴⁷ Kore a nâi zâk patânangât den nânngâm diñâ kwâkâbap, patânâ zâk tâknâ lapitpap. Oi hâuñâ mem zâi kwap pindâbap. ⁴⁸ Oi nâi zâk patânangât den mân nânngâm den kwâkâbap, zo zâk tâknâ lapitpap. Zo hâuñâ mem gei kwap pindâbap. A nâi zâk kut nâi nâi yâmbâtnâ pindâpindân, zo bonnâ yâmbâtnik muyagei dâp upap. Oi nâi zâk nep patâ sâm pindipñâ nep patâ zo tuugi dâp upap.”

Yesunâ kârâp mem geip.

(Mt 10:34-36)

⁴⁹ “Nâ hânân kârâp ua sem kut nâi nâi bâliñâ sem pitñkubapkât gem gâwan. ⁵⁰ Too sanjon niibi, zorat nânngâm ândim umnâ yâmbâriap. ⁵¹ Zen nâgât itâ mân sâbi, ‘Zâk lumbeñ muyagibapkât geip,’ Yatâ bunâ. Nâ kâmbam âbânngubapkât gewan. Nâ kâsâpzanngobatkât gem gâwan. Zen dinnangât op kâsâpagom ândibi. ⁵² Oi itârân topkwap itâ muyagibap. Mirâ nâigât a ambân bâtnâmbut, zen âbânngum toren zagât toren karâmbut upi. ⁵³ Nanñâ ibanâ, zet kâsâpagobabot. Oi mam bârat, zet kâsâpagobabot. Iran sibun, zet kâsâpagobabot.”

Kembugât kulem ikpi.

(Mt 5:25-26; 16:1-4)

⁵⁴ Yatâ sâmñâ a ambân aksik itâ sâm dâzânngoip, “Mirâ sumunkoi zen itâ sâme, ‘Map gâbamap.’ Sâne map gâmap. ⁵⁵ Mirâ pitâyangâm zeiknâ sâme, ‘Maa upâmap.’ Sâne yatâ opmap. ⁵⁶ Sarâ a ambân, zen sumbengât tobatñâ eknâ nânngâme. Ka zen nâgât topnâ mân nânngâm kwâtâttime.

⁵⁷ Zen wangât mâtâp târârak sot gânngonñâ, zo mân kâsâpkum ek nânngâme? ⁵⁸ Gâ buku nâi sot kâsâp op dinzikñâ zo kek kubikpabot. Yatâ mân otna kâsagandâ diñgâ top likuliku agâren sâi zâknâ nânngâm kâwali arâpñâ sâi gâsum diigim tâk namin gâbanbi. ⁵⁹ Nâ perâknak dâgobâ. Gâ yen mân gâban. Gâ zoren tap ko kâsagâ kât pindâna âkiyâk gâban.”

13

Umniñ mân melânindâ Anutu kâbakñeniñgâbap.

¹ Narâk zoren a nâmbutnâ zinjâ Yesu den sinji itâ dukuwe, “Galilaia a nâmbutnâ, zen Anutugât sinji sâmb makau kom unam utnetâ Pilatonâ sâi kâwali arâpnâ zinjâ zângom nanngawe. Zângone a gilâm sot makau gilâm, zo ârândân mâpotne giarip.” ² Den sinji yatâ dukune itâ mâsikâzingip, “Zen dap nânge? Zengât tosanâ Galilaia a nâmbutnâ zengât tosa walip, zorat tosgât op tâmbetzângoip? ³ Yatâ bunâ. A nâmbutnâ zen tosazijoorâk ândie. Zen umziñ mân melânbiyân yatigâk tâmbetagogi. ⁴ Yerusalem kamânân a kiin nâmburân karâmbut Siloam mirâ kârep patânâ kwâratzângoip. A kiin nâmburân kârambut zo tosazijandâ Yerusalem kamân mâirâp nâmbutnâ walâzingip? ⁵ Yatâ bunâ. Nâmbutnâ zengât tosa ziap. Dâzângua nângânek. Zen umziñ mân melânbiyân yatigâk tâmbetagogom kwâkâbi.” ⁶ Den zo sâmb nanngâm Yesunâ den sum-bunâ itâ sâip, “A nâinâ nepnan nak koset nâi kâmiri lâmbarip. Oi mariñâ zâk bonnanngât âi kârumâip. ⁷ Yatâ opnâ nep galem a itâ dukum sâip, ‘Nângâ. Nâ nak zirat bonnâ kârum ândia kendon patâ karâmbut âkap. Nak zo bonnâ mân opmap, zorat ko kârâban. Wangât hângât kelâknâ yen mimbap?’ ⁸ Yatâ sâi ko galem anâ itâ dukuip, ‘Patâ, gâ birâna kendon kânok zi kirik. Oi nânâ topnan hân kârâm pa pambâ. ⁹ Yatâ ua narâk nâin bonnâ âsagibap mo bunâ, zo iktat. Oi bon mân oi ek sâna kârâm pândat.’”

Yesunâ kendonân ambân nâi kubigip.

¹⁰ Narâk nâin Yesunâ mâpâmâpâse namin zâim den sinji âlip dâzângoip. ¹¹ Oi mâpâmâpâse namin zo ambân nâi tâip. Kendon patâ kiin nâmburân karâmbut umnan wâkenâ oknanngi ândeip. Wâkenâ oknanngi kândâtnâ pindiñsâm ândeip. Dap op winziksâm ândibap? ¹² Yesunâ ambân zo eknâ itâ dukuip, “Ambân gâ winziksânangât san.” ¹³ Yatâ sâmñâ biknandâ kâuknan pâi kândât winziksâi Anutu mâpâseip. ¹⁴ Yesunâ kendonân ambân zo kubigipkât mâpâmâpâse namâ galem anâ nângi bâlei kuk op sâip, “Nep mâme hilâm nâmburân kânok ziap.

Zoren gane kubikzingâbap.” ¹⁵ Yatâ sâi Yesunâ itâ mâburem dukuip, “Sarâ a zen. Kendonân dongi sot makâu gakârâpziñ too nimbigât diizingâm âime. ¹⁶ Ambân zi Abaramgât kiun. Satañnâ saagi kendon kiin nâmburân karâmbut yatâ op ândeip. Oi nânâ kendonân kubiksan, zo nângâne mân dâp uap?” ¹⁷ Yatâ sâi ko kâsa oknanngawenâ anun urâwe. A ambân kâmut, zen ko kulem zorat umâlep patâ urâwe.

Kembugât den zo wakum keetnâ yatâ. (Mt 13:31-33; Mk 4:30-32)

¹⁸ Yesu zâk den itâ târokwap dâzângoip, “Antugât sinji âlip zorat mâtâp, zo wanân dâpkwap sâbâ? ¹⁹ Zo wakum keetnâ yatâ. A nâinâ nepnan âi kendi kâmnâ takâm nak oip. Oi nii zinjâ gamnâ bârannan pam tapme.” ²⁰ Oi itâ târokwap sâip, “Sinji âlipkât mâtâp, zo wanân dâpkwapâ? ²¹ Zâk sii dangât yatâ. Ambân nâinâ sii dangât naleman pam oi sei nalem naam donbep op nanngip.”

Sumbemân bagibaginngât den. (Mt 7:13-14, 21-23)

²² Yesu zâk Yerusalem kamânân âibam âim kamân patâ sot kamân mâik mâigân sinji âlip dâzângom arip. ²³ Ari a nâinâ mâsikâm sâip, “Kembu, a bituktâ zinjâ sumbemân zâibi, mo dap?” ²⁴ Oi Yesunâ den nâi itâ dâzângoip, “Mâtâp gâbâknan bagibigât kâtigibi. Nâ dâzângua nângânek. A ambân donbep patâ, zinjâ mâtâp gâbâknan baginam osibi. ²⁵ Mirâ mariñâ, nâ zaat hângi doongua hângiyân kom itâ sâbi, ‘Kembu, mâtâp mem pânân.’ Sâne itâ dâzângobat, ‘Nâ zen mân nângâzingan. Zen waniñ gok?’ ²⁶ Mâsikâzinga zen hâuñâ itâ sâmb dâtnobi, ‘Nen gâ sot ândim too nalem niwen. Oi kamâniñngât sombemân den sinji âlip sâna nângâwen.’ ²⁷ Yatâ sâne itâ dâzângobat, ‘Dâzânguan zo, zen waniñ gok? Nâ mân nângâzingan. Bâliñ mâme a, zen birâninek.’ ²⁸ Oi Abaram, Isaka, Yakobo sot Propete nâmbunâ Anutugât um topnan ândinetâ zingitpi. Ka zen ko âknan ândimñâ umbâlâ op isem ândibi. ²⁹ Oi hân mirâsiñ takâtakânan sot geigeiñan sot hân toren

toren, zobâ a ambân takâm Anutugât um topņan bagimņâ sii nalem patâ nem sâtâre op zimbi. ³⁰ Nângânek. A bet, zengâren gâbâ nâmbutņandâ kândom upi. A kândom, zengâren gâbâ nâmbutņandâ bet upi.”

Herodegât den.

³¹ Narâk zoren Parisaio a nâmbutņâ ziņ Yesugâren gam itâ sâm dukuwe, “Herodenâ gobat sapkât hân zi birâm âi.” ³² Sânetâ dâzângoip, “Zen âburem âim wâu ulin zo nâgât itâ sâm dukubi, ‘Nângâ. Nâ irâk sot muka wâke molizingâbat sot mâsek kubikzingâbat. Haņsâi mârâ nep tuuga âkâbap.’ ³³ Itârâņ, muka sot mârâ mâtâp âibatkat sâsâņâ. Yerusalem kamânânâk Propete zângome. Nâ zoren zaria nobi. Mân zaria sâi ko dap yatâ nobe?”

Yerusalem kamângât den girem dâzângoip.

(Mt 23:37-39)

³⁴ Yatâ sâm sâip, “O Yerusalem kamân marirâp, zen Propete zângome. Anutunâ kore a sâņgonzâņgoi zengâren gâne kâtņâ mem zângome. Kurukņâ gwamârâp gâbârezingâm abâtņandâ lâmbamzângomap, yatigâk nâņâ a ambân kâmut kinnâ topņan gâbârezingâbâ sa birâanime. ³⁵ Nângânek. Mirâ kamânziņâ nâņâ birâbat. Nâ sa nângânek. Zen dum mân nek ândim itâ sâm nikpi, Kembugât sâtkat gaap, zâk sâm âlip kwâkņanğânâ.”

14

Kendonân Yesuņâ mâsek a nâi kubikņanğip.

¹ Yuda zengât kendon nâin Parisaio a zengât a sâtņâ nâiņâ Yesu nalemgât diigi mirâņan zarip. Oi a nâmbutņâ zen zâk sot nalem ninam diņanğât dap sâbap sâm ek tarâwe. ² Oi a nâi kiņ bik lâmbatlâmbat zoren zâi tâip. ³ Oi Yesuņâ ekņâ Kembugât gurumin den zorat galem a sot Parisaio a mâsikâzingâm sâip. “Zen sânek. Kendonân a kubikkubikņâ, zo orotņâ mo mân orotņâ?” ⁴ Yatâ sâi hirisâm kine Yesuņâ a zo bikņandâ gâsum kubikņanğâm sâņgongui arip. ⁵ Ari ko itâ dâzângoip,

“Zengâren gâbâ a nâigât nannâ mo makau kendonân lamân giari birâne tâpap mo sâmbune kopgâbap?” ⁶ Yatâ dâzâņgoi den torenņâ dukunam kwakņâ birâwe.

Zen sâk mâme mân upi.

⁷ A nalem ninam diizingi mirin zâiwe. Mirin zâim kian mâteyâk âi tatne Yesuņâ zingitņâ itâ dâzângoip, ⁸ “Gâ a nâiņâ sii nalem om sâi gamņâ kian mâteyâk mân tâpan. Gâ kian mâteyâk âi tâtnandâ a pâtâ nâi gâbap. ⁹ Gâi sii nalem mariņâ itâ dâgobap. ‘Zo zâkkât tâtat. Gâ âmbi âi.’ Dâgogi a yenņâ zengât kian kândâtņan âi tap aņun upan. ¹⁰ Nâiņâ sâi gamņâ a giginâ zengât kianân tâpan. Tâtna sii nalem mariņandâ gekņâ itâ dâgobap, ‘Buku, gâ zâi kian mâteyâk tâtnan.’ Yatâ dâgogi a mâteziņan umâlep patâ nângâban. ¹¹ Nâi zâk umņâ mem ge kwap ândibap, zâk ko mem zaatzaatņâ. Ka nâi zâk sâk mâme op ândibap, zo ko mem ge kwâkwatņâ.”

¹² Yatâ sâmņâ a diigip, zo itâ târokwap dukui, “Gâ si nalem umbam buku, âtâ mun, torerâpkâ, kamârâpkâ mân diizingâban. Wangât, zengoot yatik narâk nâin diigim hâuņâ mâkâne âkâbap, zorat. ¹³ Itâ upan. Sii nalem ona sei a giginâ sot kiņ bitziņ bâlîņ sot sen nâtâtik, a ambân yatâ zo diizingâban. ¹⁴ Yatâ otna zengoot hauņâ mân mâkâne tosâziņâ yen zeî a târârakņâ zaatpi, narâk zoren Anutunâ hauņâ gibap.”

Sii nalem patâgât den sumbuņâ.

(Mt 22:1-14)

¹⁵ Sâi nalem ârândân nem tarâwe, zengâren gâbâ a nâiņâ itâ sâip, “Nâi zâk Anutugât um topņan nalem nimbap, zâkkât nâņga sâtâreņoot uap.” ¹⁶ Sâi Yesuņâ den siņgi nâi itâ dukui, “A patâ nâi sii nalem oip. ¹⁷ Sii nalem uuņâ narâk mâte oi kore a nâi sâņgongoi âi a zen zop kânņan sâsâņâ, zo itâ dâzângoip, ‘Nalem mârûm om kâtâņ tuugen. Ganek.’ ¹⁸ Sâm dâzâņgoi zen kut nâi nâiyan tâbi sâm birâm tarâwe. Oi nâi zâk sâip, ‘Nâ hân nâi kwâlâwan, zo ikpam âibâman. Zorat gâ patâgâ dukuna nâņgi mân bâlîņ upap.’ ¹⁹ Nâi zâk sâip, ‘Nâ makau bâzagât sâņgân mewan, zo âi zingitpâman. Zorat patâgâ

dukuna nângi mân bâliņ upap.’²⁰ Nâi zâk sâip, ‘Nâ ambân mewangât mân gâbat.’

²¹ Yatâ sâne kore a âburem âi patâņâ dukui nângâm kuk op itâ dukum sângonguip, ‘Gâ kamânân mâtâp patin sot mâik mâigân âim a ambân zo yatâ zo diizingâna ganek.’²² Sâi kore a zâk yatâ opņâ patâņâ dukum sâip, ‘Patâ, gâ den sat, zo lugan. Oi mirâ zo mân pikse.’ Dukui patâņâ itâ dukui, ²³ ‘Gâ dum âi kamân âkņan mâtâbân hibukņan âi gâsum diizingâna ga mirânan piksâbi.’²⁴ Nâ itâ dâzângua nângânek. A kâdom zop dâzângowan, zen mânâk nimbi.’ ”

Yesu molimoliņangât den.

(Mt 10:37-38)

²⁵ A ambân kâmut patâ Yesu molim âine puriksâm itâ dâzângoip, ²⁶ “Nâi zâk nâgâren ga ândibâ sâm ibâ mamņâ sot ambin murarâņâ sot âtâ munņâ ponâņâ sot ândiândiņâ, zen mân birâziņgâbam upap, zâk nâgât a mân op ândibap.”²⁷ Nâi zâk zikņâ poru nakņâ mân lum nâgât mâtâp lâņbap, zâk nâgât a mân op ândibap.

²⁸ Zengâren gâbâ a nâi mirâ tuubamņâ sângânņâ sâlâpkum kubik tuubap mo mân tuubap, zorat topņâ ek nângâbap.”²⁹ Oi yatâ mân opņâ kegâk mirâņâ tandâ pâi giari kâtnâ kârum birâbap. Biri ko a ambân ziņâ ekņâ girâņņangâbi.”³⁰ Zen itâ sâbi, ‘A zi âsak op mirâ patâ tuubam op tandâ kwânângâm biri kinzap.’

³¹ A kutâ nâiņâ a kutâ nâi kumbamņâ kegâk mân âibap. Zâk itâ nângâm kwâkâbap, ‘Nen a bituk ândiennâ ândi a donbep ândie. Zen âlip zângonat mo buņâ?’³² Ziņangât nângi gigiņ oi kâsa kârebân tatne kâwali a nâmbutņâ sângonzângoi zen âi lumbenangât den sâne lumben op ândibi.

³³ Oi yatik zengâren gâbâ nâiņâ kut nâi nâiņâ zo mân birâmņâ dabân nâgât a op ândibap? Zâk nâgât mân upap.”

³⁴ Yatâ sâmnâ den sumbuņâ nâi itâ sâip, “Sii zo naamņâ. Ka siigât naamņâ buņ oi ko dap oindâ naamņâ dum upap? Zo buņâ.”³⁵ Sii bâliņâ zo yatâ mo yatâ orotņâ, zo mân ziap. Zo yen lum pâindâ âibap. A nâi zâk kindapņootņâ den zi nângâbap.”

15

Râma galem agât den siņgi.

(Mt 18:12-14)

¹ Kât mimiņâ a sot bâliņ mâme a, zen Yesugâren den siņgi âlip nângânam mindumarâwe.”² Oi Parisaio a sot Kembangât gurumin den zorat galem a, zen zorat nângâne bâliņ oi Yesugât itâ sâwe, “A zâk bâliņ mâme a zen sot tap nalem nemap. Man orotņâ zo opmap.”

³ Yatâ sâne Yesuņâ den sumbuņâ nâi itâ sâm dâzângoip, ⁴ “Zengâren gâbâ a nâigât râma 1 handeret ândibi. Oi zengâren gâbâ kânoktâ âi buņ oi birâbap? Zo yatâ buņâ. Kâmut patâ 99 zo birâziņgâm buņ upap, zo kârubap.”⁵ Kârum ma muyagem umâlip op âkom âibap.”⁶ Âim bukurâp sot kamârâp dâzângom sâbap, ‘Sâtâre utnâ. Râmanâ buņ oip, zo muyagian.’⁷ Nâ dâzângua nângânek. Zo yatigâk a 99 zen târârakņâ ândine sumbemân sâtâre patâ muyagibap. Ka bâliņ mâme a kânokņâ umņâ melâņi zâkkât op sumbemân sâtâre patâ walâm yâmbâtnjik muyagibap.”

⁸ Yatâ sâmnâ den nâi itâ târokwap sâip, “Dap nânge? Ambân nâiņâ kât bâzagât mem ândibap. Mem ândei kât kânok gei buņ oi birâbap? Buņâ. Zâk kârâp sâumņâ mirâ pitâm kârum ma muyagibap.”⁹ Kârum muyagemņâ ambân bukurâpņâ, kamârâpņâ zângonsâi gane itâ dâzângobap, ‘Kâtnâ buņ oip, zo muyagian, gât ko sâtâre utnâ.’¹⁰ Zorat sa nângânek. Zo yatik bâliņ mâme a mo ambân kânok umņâ melâņi Anutugât sumbem arâp zen sâtâre upme.”

A katep nâi tâmbetagobam oip.

¹¹ Yesuņâ den siņgi nâi itâ sâm dâzângoip, “A nâi nanzatņâ zagât ândiwet.”¹² Nan kwakņandâ ibâņâ itâ dukui, ‘Ibâ, gâ kât sot sikum nâgât siņgi sâin, zo mem ni.’ Yatâ sâi kât sot sikum kâsâpkumņâ munņâ pindâm âtâņangât siņgi pâi tâip.”¹³ Oi bet katep zâk sirâm bituktâ ândim sikum sot kât zo aksik mem ba hân kârebân arip. Zoren âi laņ ândim bâliņ top top opņâ kât sot sikum zo zoren ziņgâm nanġip.”¹⁴ Kât sot sikum zo buņ oi ândim hân zoren pu patâ muyageip. Oi a zo

dap upâ sâmb kwagip. ¹⁵ Hân marijâ nâi zâkkâren ari sâi hibukjon ai bâu galem ândeip. ¹⁶ A zen nalem anjân kârânangâne yen tap tepnangât opnâ bâu zengât nalem nimbam oip.

¹⁷ Yatâ opnâ nânngânangânâ pâronjsâi itâ nânngip, 'Ibânangât nep a kâmut, zen nalem nem âkon op ândine nannâ nâ zi tepkât mumbâman. ¹⁸⁻¹⁹ Zorat nâ kamânan âim ibânangâren takâm itâ sâmb dukubat, Ibânâ nâ bâliņ mâme a. Tosanandâ sumbemân sot gâgâren ziap, gât ko nâgât nangâ mân sâna ândibat. Yen sâna gâgât nep a op ândibat.'

²⁰ Yatâ sâmb ibânangâren arip. Ari ibânandâ kârebân gâbâ eknâ umnâ nânngâm sârârâk kârâm ai lum mânngarip. ²¹ Mânngari itâ dukuip, 'Ibânâ nâ bâliņâ mia tosanandâ sumbemân sot gâgâren ziap, gât ko nâgât nangâ dum mân sâna ândibat.' ²² Yatâ sâi ibânandâ kore a itâ dâzângom sângonzânngoip, 'Kek ai hâmbâ âlipnâ sot donet sot kipâke mem ga pindânek. ²³ Oi makau gwamjâ patâ diim gam kom une nem sâtâre utnat. ²⁴ Nannâ zâk moibân gâbâ zaatsap. Zâk buņ oibân gâbâ muyagem gaap.' Yatâ sâi sâtâre topkwap urâwe.

²⁵ Oi nan kunjâ zâk nebân ândiepnâ puriksâmjâ kamân nanngâmņan ga kin kep kwamit nânngip. ²⁶ Zâknâ sâi kore a nâi gâi mâsikâmjâ sâip, 'Kep zo top dapkât?' ²⁷ Oi zâknâ sâip, 'Mungâ gaap. Gaapkât ibâgandâ sâi makau gwam patâ kom uen.' ²⁸ Yatâ dukui nan kunjâ zâk kuk opnâ kamânân man bageip. Ibânandâ nânngâm kamân ginņan geim um lumbeņ den dukuip. ²⁹ Yatâ dukui mân nânngânangâ op kin itâ dukuip, 'Nânngat. Nâ kendon patâ donbep kore otgim ândim sâtkâ luman. Yatâ ândia gâ noniņ gwamjâ mân nina nâ sot bukurâpnâ nen kom om nem sâtâre urâwen. ³⁰ Ka bet katepkâ, zâk laņ ambân zen sot ândim kât sikumgâ tâmbetkum gulipkum nanngip. Zâk yatâ zorân aburem gâi sânanandâ makau gwam patâ kom nie.'

³¹ Sâi ibânandâ itâ dukuip, 'Nannâ, gâ narâk dâp nâ sot ândim gâmatnâ kut nâi nâi nâgâren ziap, zo gâgât siņgi op nanngap.

³² Ka mungâ ko moipnâ zaatsap. Oi zâk buņ oipnâ dum muyagiap, zorat ko sâtâre oindâ dâp upap.'

16

Kât galem a bâliņangât den.

¹ Yesunâ arâpnâ den siņgi nâi itâ sâmb dâzânngoip, "Sikum a patâ nâigât kât sikum galem a nâi ândeip. A zorat itâ sâne patânâ nânngip, 'Galem a, zâk mem gulipkuap.'

² Yatâ sâne sâi gâi dukuip, 'Nâ gâgât den sâne nânngan. Gâ yatâ zorânâ dum zagâtņâ mân galem ândiban. Ekapkâ mem gâna kât sikumgât topnâ ikpâ.'

³ Sâi galem a zo umņan itâ sâip, 'Galem a nep zo betnan mei dap upat? Nâ imbanâ buņâ. Nep kârâm kâmitpatkât âkon uan. Nâ kanpitâ ândibat kât âkon uan. (Wangât, Yuda zengâren a kanpitâ zen ândim oletziņgâmarâwe, zorat op sâip.) ⁴ Irabot nânngan. Patânâ molinigi a patânangât sikum tosa miwe, zengâren ai buku ua sâne zengât mirin ândibat.'

⁵ Yatâ sâmb patânangât tosa miwe, kânok kânok zânngonsâi gawe. Oi zâknâ a nâi mâsikâm sâip, 'Patânangât tosa gâgâren dabutâ ziap?' ⁶ Mâsiki zâknâ sâip, 'Kelâk âmanân pâpannâ 1 handeret.' Sâi itâ sâmb dukuip, 'Ekap zi mem 50 kulemgû.' ⁷ A yatâ sâmbjâ a nâi mâsikip, 'Patânangât tosa gâgâren dabutâ ziap?' Sâi itâ sâip, 'Sibit keetnâ 1 handeret.' Sâi itâ dukuip, 'Ekap zi mem 80 kulemgû.'

⁸ Yatâ oi patânâ nânngâmjâ galem a bâliņâ zorat nânngânangâ, zo nânngi imbanâ oi sâmb âlip kwâknangip." Yesunâ yatâ sâmbjâ târokwap itâ sâmb dâzânngoip, "Um kâtik a, zen kut nâi nâi utnam nânngânangâziņ patâ zeि upme. Sumbemgât siņgi a, zen yatâ zo mân zemziņgap.

⁹ Zorat dâzânngua nânngânek. Zen zo yatik hângât kât sikum bâliņâ zi a zen ziņgâne buku otziņgâbi. Yatâ utne gâtâm hângât sikum buņ oi narâk patin, zen âlip sumbem kamânân ândibigât sâsânâ. Oi sumbem kamânân ândiandinj âlip ândibi."

Kut nâi nâi bonņâ sot yennâ, zorat den.

¹⁰ A nâi zâk kut nâi nâi yennâ dânbân galem upap, zâknâ kut nâi nâi bonņâ patâ

zo âlip galem upap. Nâi zâk kut nâi nâi yennâ mem gulipkubap. Zâknâ yatik bonnâ mem gulipkubap. ¹¹ Zen hângât kât sikum dân mân galem upi, zo ko dap yatâ kut nâi nâi bonnâ zingâbap? ¹² A zengât kut nâi nâi giwe, zo dân mân galem otna gikâ sinji zo dap yatâ gibap?

¹³ Kore a nâinâ a patâ zagât zekât kore âlip mân upap. Zâk nâigât umnâ kiri nâi eknâ âkon upap. Zen yatigâk Anutugât nep sot sikungât nep, zo dap yatâ matakâzikâm mem ândibi?”

Yesunâ Parisaio a girem dâzânngoip.

¹⁴ Yesunâ den zo sâi Parisaio a zen kât sikungât âknâle zeipkât dinâ kândâtkom girânawe. ¹⁵ Utne itâ dâzânngoip, “Zen a zengât mâteziñan nen a târâraknâ sâme. Ka Anutuñâ ko umziñangât topnâ ekmap. A zinâ kut nâi ikne âlip opmap, zo ko Anutuñâ egi bâliñ opmap.

¹⁶ Kembangât gurumin den sot Propete zengât den zem gam Yohanegâren gâip. Zorat kwâknâ Anutu um topnâ ândiândiñ, zorat den sinji âlip, zo âsagem lañ kârâm ariap. A ambân den sinji zo nângâm baginam kâtigime.

¹⁷ Hân sot sumbem, zet buñ utâ sâmbuñ upapot. Ka Kembangât gurumin den zo mân buñ upap.

¹⁸ A nâi, zâk ambin birâm nâi mimbap, zâk târotârozik mânângât tosa patâ mimbap. A nâi, zâk ambân birâbirân zo mimbap, zâk yatigâk tosa patâ mimbap.”

A patâgât den.

¹⁹ “Sikum a patâ nâi ândeip. Zâk hâmbânâ neule âlip sângân zâizâiñ zo mem ândeip. Oi sirâmñâ sirâmñâ sii nalembâlipñâ zo nem sâtâre op ândeip. ²⁰ Oi a kanpitâ nâi ândeip, kutnâ Lasaro. Zâkkât sâknâ zo useyâk. Zâknâ patâgât mirâ mâtâp bagibaginâ zemâip. ²¹ Zâk a patâgât mirin gâbâ nalembâlipñâ gâi nimbapkât nângâm ândeip. Sâknam nângâm zem tâi wâu zinâ gam useñâ nâmbâlapkumarawe.

²² A kanpitâ zo yatâ op ândimñâ moip. Oi Anutugât sumbem a, zinâ ge diim zâi Abaramgât um topnâ pane ândeip. Bet sikum a zo moi hanguwe. ²³ Zâk simân gei

sâknam patâ nângâm ândim sinâ pâi zari Lasaro zâk Abaram um topnâ tâi egip. ²⁴ Eknâ konsâm sâip, ‘O Abaram sâkunâ, nekñâ umgâ bâliñ oi Lasaro sângonguna sâlâpñandâ tooin pam sâmbum gem nâmbâlamnan pâi sânduksâik. Na ziren kârâbân sâknam patâ nângâm ândian.’

²⁵ Sâi Abaramñâ itâ dukuip, ‘Katepnâ, nângâ. Gâ hânân âknâle kwâknâ ândeip, zo mârûm âkip. Oi Lasaro zâk umbâlâ ândeip, zo mârûm âkip. Zâk zorat umâlebân ândiap. Ka gâ ko sâknam kwâknâ ândiat. ²⁶ Osetniñan sim patâ kinzap, gât ko zibâ zengâren dap op gibi? Oi zengâren gâbâ zi dap op kopgabi?’

²⁷ Sikum a patâ, zâk itâ sâip, ‘Ibânâ, nâi dâgoga nângâni. ²⁸ Ândi nâgât kamânân murâpnâ bâtnâmbut ândie. Zen sâknam kamân ziren gabegât Lasaro sângonguna âim girem den dâzânngobap.’

²⁹ Sâi Abaramñâ sâip, ‘Buñâ. Mose sot Propete, zengât den girem ziap, zo nângâbi.’ ³⁰ Sâi ko sâip, ‘Ibânâ Abaram, yatâ buñâ. Zengât den nângâm umziñ mân melânbi. Ka a nâinâ mumuñan gâbâ zaat sâi ko umziñ melânbe.’

³¹ Sâi itâ sâmbuñ dukuip, ‘Zen Mose sot Propete zengât den birâmeyân mumuñan gâbâ nâinâ zaat ai dâzânngoip yatik birâbi.’”

17

Bâliñangât nep mân tuubi.

(Mt 18:6-7, 21-22; Mk 9:42)

¹ Yesunâ arâpnâ den itâ sâmbuñ dâzânngoip, “Bâliñangât nep tuutuñ, zo muyagibap. Dap yen zimbap? Ka a nâi zâk bâliñangât nepñâ tuubap, yei, zâk dap upap? ² Nâi zâk a giginâ nâi oknângi bâliñâ upap, zo ko tosa yâmbât mimbap. Mârûmñan kât sumun yâmbât patâ gânduñan saamñâ saruyâm giari sâi ko zo bâbâlan opap. Zen galem orangâm ândibi.

³ Bukugâ nâi bâliñâ oi kubiknângâban. Otna umnâ melânji tosanâ birâban. ⁴ Oi sirâm kânogân tosa nâmburân zagât muyagem sâp nâmburân zagât gam sapsuubap, ‘Buku yatâ otgim umnâ bâliñ uap,’ Zâk yatâ sâi tosanâ birâban.”

Nângâm pâlatângât den.

⁵ Aposolo zen Kembu itâ sâmbu dukuwe, “Gâ nângâm pâlâtânjinâ târokwap niŋgâban.” ⁶ Sâne Kembu itâ dâzânŋoip, “Nângâm pâlâtânziŋ bonŋâ mâiktârâ, mundo keetŋâ yatâ, zemziŋgi wakum nak ândi, zo sâmbuyanŋâm saruyân gei kinbapkât dukune sâtziŋ lubap.”

Anâ Kembuŋat nep tuum tâpâkumen.

⁷ Yatâ sâmbu itâ sâip, “Zengâren gâbâ a nâi, zâkkât kore anâ nep tuum ândim mo râma galem ândim nâtiksaîsaî gâi itâ dukubap? ‘Gâ mirin zâi tâtna nalem om gibâ.’ ⁸ Yatâ buŋâ. Itâ dukubap, ‘Gâ sângum kâu lapŋâ nalemnâ om pâna nia gikâ bet om nimban.’ ⁹ Nep a zo nep sâmbu pindip, zo tuugi nângi âkip. Dabân sâmbu âlip kwâkŋanŋâbap? ¹⁰ Zengât topziŋ yatâ ziap. Zen Anutuŋa nep sâmbu ziŋgip, zo op nanŋâm itâ sâbi. ‘Nen kore a kwakmak. Nep sâmbu niŋgip, zorigâk tuumen.’ ”

Yesuŋa a kubikziŋgi âi mân nângâwe.

¹¹ Yesuŋa Yerusalem kamânân âibam Galilaia sot Samaria osetzikŋan arip. ¹² Kamân nâin zari sâk bâlâ a bâzagât ziŋâ ekŋâ âkŋanâk kin den sâmbu itâ sâwe, ¹³ “O patâ Yesu, nenŋât umgâ bâliŋ oik.” ¹⁴ Sâne ziŋgitŋâ itâ dâzânŋoip, “Zen âim sâkziŋâ tirik namâ galem a tirâpzanŋone ikpi.” Sâi zen âim tatne useziŋ sogei sâkziŋ âlip oip. ¹⁵ Oi zengâren gâbâ a kânokŋâ useŋâ sogei ekŋâ puriksâmbu gâip. Puriksâmbu den kâtik sâmbu Anutu mâpâseip. ¹⁶ Zâkŋâ Yesu kiŋ topŋan gei zem tap sâiwap sâip. A zo Samaria hânân gokŋâ. ¹⁷ Yesuŋa itâ sâip, “A bâzagât kubikziŋgan. Nâmbutŋâ a nâmburân kimembut âlip ue, zo ikâ? ¹⁸ Zengâren gâbâ a nâi âburem gam Anutugâren sâiwap mân se? Birâm âine gâ kamân nâin gokŋandâ gikik gaat?” ¹⁹ Yatâ sâmbu Samaria a zo itâ dukuip, “Gâ nângâm pâlâtânŋanŋât âlip uat, gât ko zaat âi.”

*Yesu takâbapkât den.
(Mt 24:23-28, 37-41)*

²⁰⁻²¹ Parisaio a, zen Yesu mâsikâm sâwe, “Anutu um topŋan tâtatŋâ, narâk ikâ zoren muyagibap?” Sâne itâ sâmbu dâzânŋoip, “Anutugât um topŋan tâtatŋâ, zo senŋâ mân igikŋâ, gât ko itâ mân

sâbi, ‘Ziren âsagiap mo ândiren âsagiap.’ Nângânek. Anutu um topŋan tâtatŋâ, zo osetziŋan âsagem ziap.” ²² Yesuŋa arâpŋâ itâ dâzânŋoip, “Gâtâm narâk nâin, zoren a bonŋâ âsagibatkât narâkŋâ iknam upi. Zo mân ikpi. ²³ Narâk zoren a nâmbutŋandâ sâbi, ‘O, ziren nenŋâren âsagiap. Hân ândiren zengâren âsagiap.’ Yatâ sânetâ mân âibi. Oi nângâne mân bon upap. ²⁴ Hânân zâk hân muruk toren toren âsagem nanŋamap, zo yatik a bonŋâ nâgât narâknan âsagei a aksik nikpi. ²⁵ Kândom ko a narâk ziren ândie, zen a bonŋâ nâ kândâtnone sâknam patâ nângâbat.

²⁶ Noa ândeip, narâk zoren kut nâi nâi urâwe, zo yatik a bonŋâ nâgât narâk zo mâte oi yatâ upi. ²⁷ Noa ândeip, narâk zoren a zen sii nalem sot too kâtik nem seroŋ kwap ândiwe. Ambân anŋâgwanŋâ urâwe. Yatâ op mân nângâm ândine Noa sot narâpŋâ zen wanŋâyân zâine too uurup takâm gwâkâziŋgip. ²⁸ Loti ândeip, narâk zoren yatik urâwe. Nalem sot too kâtik nem seroŋ kwap ândiwe. Kut nâi nâi anŋâgwanŋâ urâwe. Nep kârâm kâmit mirâ nep tuuwe. ²⁹ Yatâ op ândine Lotiŋâ Sodom kamân birâm ari narâk zoren sumbêmân gâbâ kârâp sot kât kârâpŋâ sot sumbêm tipŋâ gem gâi kamân zoren a ambân buŋ op nângâwe. ³⁰ A bonŋâ nâi âsagibat, narâk zoren a yatik upi.

³¹ Narâk zoren a nâi sombêmân tâpapŋâ sikum mimbapkât mirin mân zâibap. Nâi zâk nebân ândibapŋâ zâk kamânân mân âburibap. ³² Zen Loti âmbinŋanŋât den siŋgi nângâbi. ³³ Nâi zâk ândiândiŋâ anŋân kâri gulipagobap. Nâi zâk ândiândiŋâ biri muyagenŋanŋâbap.

³⁴ Nâ dâzânŋua nângânek. Nâtik zoren a zagât, zet mirâ nâin uman zeitâ nâi mem, nâi birâbat. ³⁵ Ambân zagât, zet nalembem tâitâ nâi gâsum, nâi birâbat. ³⁶ (A zagât nebân kiritâ nâi mem, nâi birâbat.)”

³⁷ Yesu zâk den zo sâmbu nanŋi arâpŋâ ziŋâ mâsikâm sâwe, “Kembu, ikâ zoren âsagibap?” Sâne itâ dâzânŋoip, “Bâu mo zuu kârokŋâ nâi ze zoren nii keŋ ziŋâ ninam mindume.”

18

Top likuliku agât den sinji.

¹ Yesugât a, zen umziņ mân âkon op narâk dâp ninâu sâm ândibigât Yesunâ den sinji itâ sâm dâzânngoip, ² “Kamân nâin top likuliku a nâi ândeip. Zâk Anutu sot a mân hurat kwâtziņgip. ³ Oi kamân zorenâk ambân malâ nâi ândeip. Zâk narâk dâp a sâtņangâren âim itâ dukumâip, ‘Gâ betnan mem kâsanâ nekât den kubikpan.’ ⁴ A sâtņâ zâk malâ zâkkât den birâmâip. Ândimņâ umņandâ itâ sâip, ‘Nâ Anutu mo a hurat mân kwâtziņgâman. ⁵ Ka malâ zâk narâk dâp sâm gâmapkât bekņan mimbâ. Bekņan mân mia sâi ko âsâbâņ nâgâren gâi sâknâ âkon opap.’” ⁶ Kembu zâk den zo sâm nangâm sâip, “A sâtņâ bâliņandâ den sâip, zo nângâm kwâtâtibi. ⁷ Anutugât a ambân gakârâpņâ, zen nâtik sirâm dâp konsâm ninâu sâme, zo mâkâziņgâbap. ⁸ Zâk mân ândei kârep oi kegâk betziņan mimbap. A bonņâ nâņâ gâtâm âburem gam hânân a ambân nângâm pâlâtânziņoot muyageziņgâbat mo buņâ? Zorat umziņ galem op ândibi.”

Parisaio a sot kât mimiņâ ninâu sâwet.

⁹ A nâmbutņâ, zen ândiândiziņangât nângâne târârak oi a toren zengât nângâne mân dâp opmap. A yatâ zo, zengât den sumbuņâ nâi itâ sâip, ¹⁰ “A zagât, zet Anutu mâpâsiram tirik namin zâiwet. Nâi zâk Parisaio, nâi ko kât mimiņ a nâi. ¹¹ Parisaio a zâk kin zikņangât nâņgi zari ninâu itâ sâip, ‘O Anutu, a nâmbutņâ zen kâmbam kume. Kâmbu upme. Bâliņâ top top upme. Nâ zen yatâ buņâ. Kât mimiņâ a ândiren zi itâ buņâ. Oi nâ zorat sâiwap dâgogan. ¹² Sirâm nâmburân zagât zorat umņan sirâm zagât nalem birâm zorat kendon ândiman. Oi kut nâi nâi memņâ bâzagârân gâbâ kânok zo gâgât sinji sâm pâman.’ Yatâ sâm ninâu sâip. ¹³ Kât mimiņ aņâ ko tutukuņan kin aņun op pindiņsâm kin itâ sâm ninâu sâip, ‘O Anutu, nâ bâliņ mâme a. Nâ a bâliņâ zorat gâ mân birâriban.’ Zâk yatâ sâm ninâu sâip.”

¹⁴ Yesunâ yatâ sâmņâ itâ sâip, “Nângâne. Kât mimiņ a zâk Anutuņâ

tosañâ biri mirâņan arip. Ka Parisaio zâk tosaņâ zemņangip. Nâi zâk zikņangât nâņgi zari Anutuņâ kâbakņeņangâbap. Nâi zâk zikņangât nâņgi gigiņ oi Anutuņâ mem zaatņangâbap.”

Yesunâ katep mâsop minziņgip. (Mt 19:13-15; Mk 10:13-16)

¹⁵ Ambân ziņ murarâpziņ diiziņgâm Yesugâren âim bikņâ gâsuziņgâbapkât sâne arâpņandâ ziņgitņâ kengât minziņgâwe. ¹⁶ Yatâ utne Yesunâ arâpņâ zângonsâi gane itâ dâzânngoip, “Zen birâne katep mâik zen nâgâren ganek. Mân pâke kwatnek. Zi yatâ zo, zen Anutu um topņangât sinji kwatziņgâziņgâņ. ¹⁷ A ambân ziņ umziņ diim gei katep yatâ upi, zen Anutu um topņan ândiândigât sinji upi. Ka nâi zâk katep yatâ mân upap, zâk mân bagibap.”

Sikum a nâiņâ Yesugâren gâip. (Mt 19:16-30; Mk 10:17-31)

¹⁸ Oi sikum a nâiņâ Yesu mâsikâm sâip, “Patâ âlipņâ, nâ dap op ândiândi tâmbâņangât sinji upat?” ¹⁹ Sâi Yesunâ sâip, “Nâgât âlipņâ wangât nonsat? Âlip mariņâ Anutu kânok. ²⁰ Oi gâ Kembugât gurumin den nângâmat. Zo itâ. Ap ambin, zet mân birâyanğâbabot. Gâ kâmbam mân kumban. Gâ kâmbu mân upan. Gâ bukugangât sârân sâsâņ mân sâban. Ibâ mamgâ hurat kwatzikâm sâzik luban.” ²¹ Sâi sikum a zâk itâ sâip, “Zo katepnan gâbik topkwap op gâwan. Nâi mân bira ziap.” ²² Sâi Yesunâ den zo nângâm itâ sâm dukuip, “Kânok birâna ziap, zo upan. Gâ kut nâi nâi tatgigap, zo aksik pam kât mem a kanpitâ ziņgâban. Yatâ op sumbemân sikumgoot upan. Oi ga nâ sot pâlâtân op moliniban.” ²³ Yatâ dukui a zo sikum patâ zemņangipkât umņâ bâliņ oip.

²⁴ Yatâ oi Yesunâ ekņâ itâ sâip, “A kât sikum patâņâ Anutu um topņan bâginam kwakpi. ²⁵ Bâu patâ kamele, zâk kuup mâtâpņan bagibap, zo yâmbâtņâ. Ka a sikumņootņâ Anutugât um topņan bagibagiņ, zo yâmbâtņâ walâwalâņ.” ²⁶ Sâi nângâm kirâwe, zen itâ sâm mâsikâwe, “Zo yatâ zorâņ dap yatâ sumbemân baginat?” ²⁷ Sâne Yesunâ itâ sâm dâzânngoip, “Aņâ

kut n̄ai n̄ai utnam kwakme, zo Anutuñâ mâtâpñâ âlip muyagemap.”

²⁸ Sâi Peteron̄a itâ dukuip, “Nen kut n̄ai n̄ainiñâ aksik kândâtkom gâ moligiwen.” ²⁹⁻³⁰ Sâi Yesun̄a itâ dâzân̄goip, “Nâ perâkñak dâzân̄gobâ. Zengâren gâbâ n̄ai zâk Anutu um topñan ândiândiñangât opñâ kamânñâ mo ambâ murarâpñâ mo âtâ murâpñâ, mo ibâ mamzatñâ kândâtzan̄gobap, zo ko narâk ziren hâuñâ donbep mimbap. Oi narâk patin ândiândi tâmbânñâ mimbap.”

*Yesu zâk mumbapkât sin̄gi dâzân̄goip.
(Mt 20:17-19; Mk 10:32-34)*

³¹ Yesu zâk arâpñâ sâi gane itâ sâm dâzân̄goip, “Nân̄ge. Nen Yerusalem kamânân zâinamen. Oi Propete a, zen a bonñâ nâgât den kulemguwe, zorat bonñâ âsagibap. ³² Nâ um kâtik a zengât bitziñan zaria den sâm sinnan gem sâm bâliñ kwatnim sâknan tâpkubi. ³³ Oi inzutñâ lapitnim none mumbat. Mom sirâm karâmbut tapñâ mumuñan gâbâ zaatpat.” ³⁴ Yesun̄a yatâ sâm dâzân̄goi zen kwagâwe. Den zo topñâ mân nân̄gâm, nân̄gâne kwakmak oip.

Yesun̄a Yeriko kamânân a sen n̄atâtik n̄ai kubigip.

(Mt 20:29-34; Mk 10:46-52)

³⁵ Yesu zâk âim Yeriko kamân mâte oip. Oi matâp ginñan a sen n̄atâtik n̄ai nalem sot kât, zorat oletziñgâm tâip. ³⁶ A kâmut patâ zen matâp zoren âine kinziñ kwamit nân̄gâm mâsikâziñgi sâwe, ³⁷ “Yesu, Nasarete gokñâ gaap.” ³⁸ Sâne nân̄gâmñâ den kâtikñâ sâm sâip, “Yesu, gâ Dawidigât kiun, nâgât umgâ bâliñ oik.” ³⁹ Yatâ sâi a kândom âiwe, ziñâ den hirînsâm tâpapkât dukuwe. Oi zâkñâ den zo nân̄gâm tâtâlim den kâtikñâ den sâip, “Gâ Dawidigât kuinñâ, nâgât umgâ bâliñ oik.” ⁴⁰ Sâi Yesun̄a nân̄gâm matâbân kinñâ sâip, “Zen nâgâren diim ganek.” Sâi sâne sen n̄atâtikñâ zâkkâren gâi mâsikâm sâip, ⁴¹ “Nâ dap otgibatkat sat?” Sâi sen n̄atâtikñâ sâip, “Nâ sinnâ âlip upapkât nân̄gan.” ⁴² Sâi Yesun̄a itâ dukuip, “Sin̄gâ mânân̄gârik. Nân̄gâm pâlâtân̄ kwatnigat, zorat âlipkâ uat.” ⁴³ Sâi zorenâk sin̄gâ

egip. Oi Yesu molim âimñâ ekñâ Anutu mâtâseip. A ambân ziñâ zo ekñâ Anutu mâtâsiwe.

19

Sakaiogât den sin̄gi.

¹ Yesu zâk Yeriko kamân bagim âim tâip. ² Kamân zoren a n̄ai ândeip, kutñâ Sakaio. Zâk kât mimiñ a zengât a sâtñâ. Oi sikum mot donbep zemñangip. ³ A zorân̄ Yesu ikpamñâ okñangip. Oi zâk a pân̄kânok, gât ko a ambân mindune osetziñan kin Yesu ikpam kwagip. ⁴ Yatâ op sârârâk kârâm âi a walâziñgâm Yesu ikpam wakum nak kwâkñan zâi tâip. Yesu zâk mâtâp zorik gam âibam oip. ⁵ Oi Yesu zâk nak zorat topñan âi sin̄gâ pâi zari ekñâ itâ dukuip, “Sakaio, gâ kek gem ga. Nâ itârân̄ gâgât mirin ga tâpat.” ⁶ Sâi yatigâk gem gam umâlip opñâ Yesu diim mirân̄an arip. ⁷ Oi a zen zo ekñâ nân̄gâm bâliñ kwap sâwe, “Zâk wangât bâliñ mâme a zirat mirin zâi taap? Zâk mân orotñâ uap.” ⁸ Oi Sakaion̄a kin Kembu itâ dukuip, “Kembu nân̄gâ. Kât sikumnâ kâsâpkum torenñâ a kanpitâ ziñgâbat. Oi a nâmbutñâ kât walâm betziñan mewan, zo yatik nân̄gâ hâuñâ mem zâi pam walâm ziñgâbat.” ⁹ Sâi ko Yesun̄a arâpñâ itâ sâm dâzân̄goip, “A zi Abaramgât kiunñâ. Zâk sot ambin murarân̄a, zen itârân̄ sumbengât sin̄gi ue. ¹⁰ A bonñâ nâ a tâmbetagoagon̄an gâbâ kubikziñgâbam gem gâwan. Kubikziñga sumbengât sin̄gi upi.”

*A kât ziñgâziñgân̄gât den sumbuñâ.
(Mt 25:14-30)*

¹¹ Yesu sot arâpñâ, zen âim Yerusalem kamân goot goot utne a ambân Yesu moliwe, ziñ itâ sâwe. “Anutu um topñan ândiândigât narâkñâ mâte uap.” ¹² Sâne zorat Yesun̄a den sumbuñâ itâ sâm dâzân̄goip, “A patâ n̄ain̄â hân kârebân âim kot patâ mem kamânân âburibat sâm ba arip. ¹³ Âibam kore arâp bâzagât minduziñgâm kât ekap kânok kânok ziñgip. Ziñgâm itâ dâzân̄goip, ‘Zen kât ekap zi mem nep tuunetâ lañ kâri gâbat.’ ¹⁴ Dâzân̄gom ari kamân zorat mâirâpñâ, zen zâkkât âkonziñgipkât kore a sâñongune

âimnâ a kutâ patâgâren âim itâ dukuwe, 'Mân kembu otningâbapkât nângen.' ¹⁵ A patâ zo ari ko a kutâ zâk laj hân galem sâmb pindi âbureip. Âburem gamnâ kore a kât zingip, zo gabi sâi mindum gawe. Ganetâ itâ mâsikâzingip, 'Kât zingâwan, zo mem nepnâ tune dabutâ âsagiap?' ¹⁶ Sâi a nâinâ gamnâ sâip, 'Patâ, kât ekap kânok nigin, zorâj târokwap bâzagât âsagiap.' ¹⁷ Sâi patânâ itâ dukuip, 'Gâ âlip uat. Gâ kore a âlipnâ, gât ko kamân bâzagât zengât galem a op ândiban.' ¹⁸ Yatâ sâi kore a nâinâ gam sâip, 'Patâ, kât ekap nigin, zo mem nepnâ tuuga bâtnâmbut âsagiap.' ¹⁹ Sâi itâ dukuip, 'Âlipnâ. Gâ kamân bâtnâmbut zengât galem a op ândiban.' ²⁰ Sâi kore a nâinâ gamnâ sâip. 'Kât ekap nigin, zo hâmbânâ kâpim pa ziap. ²¹ Nâ gâgât topkâ itâ nângan. Gâ a bâlinâ. Gâ kut nâi nâi mân tuum a nâmbutnâ zinj tuune muyagei mimbatkât sâmat. Gâ gikak nep mân kârâm kâmitmat. Nâmbutnândâ tuune bon mimbatkât sâmat. Zorat gâgât kenjât op kâtkâ dânjâk pa taap.' ²² Sâi patânâ itâ sâmb dukuip, 'Kore a bâlinâ gâ. Gikak den sat, zo mâburem dâgobâ. Gâ nâgât itâ nângâmat. Nâ a bâlinâ. Ninak kut nâi nâi mân muyagem meman. Oi ninak nep mân kârâm kâmitnâ nâmbutnândâ kârâm kâmitne bon oi nimbatkât sâman. ²³ Gâ topnâ yatâ nângâm kât giwan, zo kât a zingâna nepnâ tuune âburem ga târokwap membam.' ²⁴ Sâmnâ a kirâwe, zo itâ dâzângoip, 'Zen kât ekap pindâwan, zo beknjan mem bâzagât mem ândiap, zâk pindânek.' ²⁵ Oi zinjâ sâwe, 'Zâk bâzagât mem ândiap, zo ka.' ²⁶ Sâne sâip, 'Nâ dâzângua nângânek. Nâi zâk kut nâi pinda mem ândei târokwâknjanjâbat. Oi nâi zâk kut nâi pinda mân mem ândei, zo beknjan mia yen ândibap. ²⁷ Kâ kâsarâpnâ zi mân galemnângobap sâwe, zo minzingâm gamnâ mâtenanâk zângom nanjânek.' "

Yesu zâk donji kwâknjan Yerusalem kamânân zarip.

(Mt 21:1-11; Mk 11:1-11; Yo 12:12-19)

²⁸ Yesu zâk den sâmb kwâkâm Yerusalem kamân zâibam zarip. Oi kândom

otzingâm zarip. ²⁹ Âimnâ Oliwa bâknjan âim Betepage sot Betania kamân mâte otzingip. Oi arâp zengâren gâbâ a zagât sângonzâkom itâ sâip, ³⁰ "Kamân nâmbutken, zoren arit. Âimnâ donji sigan tâgân saane kinzap, zo muyag-ibabot. Zo anâ kwâknjan mân tâtatnâ, zo unâknâ. Oi zo olaj diim gât. ³¹ Olanjâ a nâinâ wangât miabot sâi itâ dukubabot, 'Kembuninjângâren nep muyagei zirat sap.' " ³² Sâi azatnâ zet sâip dâp âi muyâgiwet. ³³ Donji olaj kiritâ mâirâpnândâ mâsikâzikâwe, "Wangât olajsâbot?" ³⁴ Sâne ziknâ sâwet, "Kembunjâ nep muyagei zirat sap." ³⁵ Yatâ sâmb Yesugâren diim aritâ hâmbâziñ donji kwâkan pamnâ Yesu aline donji kwâknjan zâi tâip. ³⁶ Zâim ari hâmbâziñ mâtâbân lângat âiwe. ³⁷ Oliwa bâknjan gâbâ giari a ambân kâmut gakânâ, zen kulem top top tuugi igâwe, zorat sâtâre op kep mem Anutu sâmb âlip kwâknjanjâwe. ³⁸ Oi itâ sâwe, "Oe, a kutâniñâ zâk Kembugât sâtkât gaap. Zâk sâmb âlip kwâknjanjâm sâna. Oe, u sumbemân Anutu sâmb âlip kwâknjanjânat. Sumbemân lumbenâ zimbap." ³⁹ Sâmb âine Parisaio a nâmbutnândâ a osetziñan kin itâ dukuwe, "Patâ, arâpkâ sâna birânek." ⁴⁰ Sâne sâip, "Nâ dâzângua nângânek. Zen hirijâsâne sâi ko kât zinj den sâmb mâpâsenibe."

Yesunâ Yerusalem kamângât iseip.

⁴¹ Yesu zâk âimnâ Yerusalem kamân mâteyâk ek kin umbâla op iseip. ⁴² Isemnâ Yerusalem mâirâp zengât itâ sâip, "Lumbenâ ândim sâi ek nângâbe? Sinziñ bâpsâsâñ, gât ko mân ek nânge. ⁴³ Gâtâm narâk nâin kâsaziñâ gamnâ kamânziñ doongum ândine kwakpi. ⁴⁴ Mirâ kamânziñ kom kindinjâkandaj tuum zinjâ sot murarâpziñâ zângom mem nâi nâi otzingâne mirâ kamân kwamen zimbap. Wangât, Kembuziñâ nâ zengâren ga mân nek nângâwe, zorat kut nâi nâi zo muyageziñgâbap."

Yesunâ tirik namâ hâlâlu sâip.

(Mt 21:12-17; Mk 11:15-19; Yo 2:13-22)

⁴⁵ Den zo sâmb nanjâm tirik namin zarip. Zari kut nâi nâi anjâgwanjâ op kine itâ

sâm molizingip, ⁴⁶ “Namâ zirat Kembangat den kulem nâi ziap, ‘Namânâ zi ninau namâ upap.’

Ka zen ko utnetâ kâmbu a zengât kât ki yatâ uap.” ⁴⁷ Sirâmñâ sirâmñâ Yesuñâ tirik namin zâim den sinji âlip dâzângom ândeip. Oi tirik namâ gâlem a sot pâtârâpziñâ, zen kune buñ upapkât den sâm kâtân urâwe. ⁴⁸ Yatâ sâne a ambân yennâ, zen aksik Yesugât diñâ nângâne imbanâ opmâip, zorat patârâpziñâ zengâren kwagâwe.

20

Yesu sot a sâtnâ, zen den âraguwe.
(Mt 21:23-27; Mk 11:27-33)

¹ Narâk nâin Yesuñâ tirik namin a den sinji âlip dâzângom kiri tirik namâ galem a patâ sot Kembangat gurumin a sot galem a, zen itâ dukuwe, ² “Gâ dâtnângo. Nâigât sâtkât kut nâi nâi zo opmat? Nâinâ yatâ upan sâm gigipkât opmat?” ³ Sâne Yesuñâ dâzângoip, “Nângoot den nâi mâsikâziñga dâtnonek. ⁴ Yohane too sanjon nep tuugip, zo nâigât sâtkât tuugip? Anutugât sâtkât mo agât sâtkât?” ⁵ Yatâ sâi zen ziinjak itâ âraguwe, “Nen Anutugât sâtkât tuugip sâindâ sâbap, ‘Zen wangât diñâ mân luwe?’ ⁶ Mo agât sâtkât tuugip sâindâ a ziñâ kâtnâ nângobi. Zen Yohanegât nângâne propete bonñâ opmâip, zorat.” ⁷ Zorat opñâ Yesu itâ dukuwe, “Nen Yohanegât topñâ mân nângen.” ⁸ Sâne itâ dâzângoip, “Zo sâne sâi ko nângoot nâigât satkât opman, zo dâzângobam. Ka zen mân se, zorat mân dâzângobat.”

Waiñ nep galem a bâliñâ.
(Mt 21:33-46; Mk 12:1-12)

⁹ Yesuñâ a ambân den sumbuñâ nâi itâ sâm dâzângoip, “A nâinâ waiñ tâk nep kârâm kâmirip. Kâmitñâ galem a zâmban hân kârebân âi ândeip. ¹⁰ Oi bonñâ mimiñ narâknâ mâte oi kore a nâi bonñâ nâmbut mimbapkât sângongui arip. Âi taki galem a ziñâ kom molinetâ bet bâsañ gâip. ¹¹ Âburei mariñandâ dum kore a nâi sângongui arip. Sângongui ari yatigâk kom moline bet bâsañ âbureip. ¹² Oi mariñandâ dum kore a nâi sângongui arip.

Ari yatigâk kom eksâne âbureip. ¹³ Yatâ utnetâ waiñ kâlam mariñandâ sâip, ‘Zi dap upat?’ Mariñangât nannâ nâi ândeip, zo zikñâ nannâ kânok. Oi umñâ zâkkâren kinmâip. Mariñandâ itâ sâip, ‘Nâ itâ upat. Nâ nannâ zi sângongua ari ek âlip hurat kwâkñangâbi.’ ¹⁴ Oi galem a zen nannâ ekñâ âragwâragu op sâwe, ‘Zâknâ zi gâtâm kâlam mariñâ upap, zorat ko koindâ kâlam zi nenğât sinji upap.’ ¹⁵ Yatâ sâmñâ mem kâbakñem âi kune moip. Yatâ utne kâlam mariñâ zâk dap yatâ otziñgâbap? ¹⁶ Nânge. Zâknâ ga galem a zângoip mune kâlamñan galem a unakñâ zâmbanbap.” Yesuñâ yatâ sâi a ambân zen nângâm itâ sâwe, “Opon, zo nenğâren zo yatâ mân âsagibap.”

¹⁷ Sâne Yesuñâ zingitñâ sâip, “Kembangat ekabân den kulem nâi itâ ziap, zo topñâ dapkât?

‘Mirâ tuutuun a, zen kunkun nâi ekñâ âkon op birâwe. Kembuñâ kunkun zorânâ mem namin kwânângip. ¹⁸ A nâi zâk kunkun zorân komñâ sâknâ tâmbetkubap. Oi kunkun zorân a nâi kwâkñan kumbap, zo ko kom kwândâlibap.’”

¹⁹ Yatâ sâi Kembangat gurumin den zorat galem a sot tirik namâ galem a patâ, zen sirâm zorenâk gâsunam urâwe. Oi a ambân zengât kenğât op birâwe. Zen itâ nângâwe, “Yesuñâ den sumbuñâ sâip, zo nenğât op sâip.”

²⁰ A patâ, zen Yesu gâsum kumbigât a sângonzângone tik ek molim ândiwe. A zo ziñâ târârak holi yatâ ândim Yesu denñâ sâknâknâk sâm diim a kutâgâren âi pânâ urâwe. ²¹ Den sâm mâsikâ okñangâm sâwe, “Patâ, nen gâgât topkâ nângâmen. Gâ den târârak dâtnângomat. Oi patâ walâziñgâm den mân sâmat. Oi Anutugât mâtâp ziap, zo bonñanâk sâm kusikñan pâmât. ²² Zorat sâna nângânâ. Roma a kutâ patâ Sisa kât pindânat, zo orotñâ mo mân orotñâ?” ²³ Sâne Yesuñâ sarâziñangât topñâ nângâm sâip, ²⁴ “Zen kât nâi mem tirâpnone ikpâ. Zoren nâigât holi tobat ziap?” Sâi ziñâ sâwe, “Roma a kutâ Sisagât holi tobat.” ²⁵ Yatâ sâne dâzângom sâip, “Sisagât sinji, zo Sisa pindâbi. Anutugât

sinji, zo Anutu pindâbi.”²⁶ Yatâ sâi zen diñâ zo saanam a ambân mâteziñan kwagâwe. Zorat den hâuñâ mân sâi diñâ mâtâsiwe.

Mom zaatzaatñangât Yesu mâsikâwe.
(Mt 22:23-33; Mk 12:18-27)

²⁷ Zen âine Sadukaio a nâmbutñâ zen Yesugâren gawe. A zo ziñâ momñâ zaatzaat, zo mân ziap sâmarâwe. ²⁸ A zo ziñ gam Yesu itâ sâi mâsikâwe, “Patâ, Mose zâk den itâ sâi kulemguip, ‘A ñâiñâ ambân memñâ katepñâ mân âsagei ândim moi munñandâ malâ zo mei âtânangât sinji katep muyagibap.’”²⁹ Oi zorat sâindâ nângâ. Âtâ mun nâmburân zagât ândiwe. Oi âtâziñ ambân mem kiun buñ ândim moip. ³⁰ Moi munñandâ malâ zo mem yatik kiun buñ ândim moip. ³¹ Moi munñâ ñâiñâ yatik malâ zo meip. Yatik yatik âtâ mun nâmburân zagât, zen ambân kânok zo mem kiurâpziñ buñ mom nângâwe. ³² Munetâ bet ambân malâziñ zo moip. ³³ Oi a nâmburân zagât zen ambân kânok zo miwegât mumuñan gâbâ zaatzaat narâkñan ambân zo ñâigât ambân upap?”

³⁴ Sâne Yesuñâ itâ sâi dâzânngoip, “Hanân zi a ambân miyanğame. ³⁵ Narâk patin ko Anutuñâ nângâziñgi dâp oi ândiândi kâtikkât zaatpi, a ambân zen dum mân mianğabi. ³⁶ Zen mumuñan gâbâ zaatñâ dum mân mumbi. Zen Anutugât nan bârarâp op Anutugât sumbem arâp yatâ op ândibi. ³⁷ Mumuñan gâbâ zaatpi, zo Moseñâ kârâp nak topñan âsagei egibân den zo sâi muyageip. Zâk Kembangât den itâ sâi kulemguip, ‘Zâk Abaram sot Isaka sot Yakobo zeñgât Anutu.’ Nâ zorat sa nângânek. ³⁸ Anutu zâk mom buñ urâwe, zeñgât Anutu buñâ. Zâk wâgân ândie, zeñgât Anutu. Anutuñâ zeñgât nângi aksik patâ wâgân ândie.”

³⁹ Yesu zâk yatâ sâi dâzânngoi Kembangât gurumin den zorat galem a nâmbutñandâ sâwe, “Patâ gâ den sâna âlip uap.”⁴⁰ Yatâ sâi ko narâk zoren gâbâ zen dum mâsikânam keñgât op birâwe.

Yesu zikñak Kristogât mâsikâziñgip.
(Mt 22:41-46; Mk 12:35-37)

⁴¹ Yesuñâ itâ sâi mâsikâziñgip, “Kristo, zâk Dawidigât kiun sâi, zo dapkât?”⁴² Dawidi zikñak Psalm ekabân den ñâi itâ sâi kulemguip,

‘Kembu zâk nâgât kembu itâ sâi dukuip.

⁴³ “Nâgât âsannâ bongen tâtna kâsarâpkâ minduziñga kiñangât kombân upi.”’

⁴⁴ Dawidiñâ Kristogât kembunâ sâi, zorânj dap op kiunñâ uap?”

Kembangât gurumin a, zeñgât den girem sâi.

⁴⁵ Oi a ambân mâteziñan arâpñâ itâ sâi dâzânngoip, “Kembangât gurumin a yatâ mân ândibi. ⁴⁶ Zen hambâ kârep mem ândine a ziñ sombemân muyageziñgâm sâi âlip kwatziñgâbigât umziñ kinmap. Oi mâtâpâpâse namin sot nalem ninin namin a sâtñâ tâtarân tâtnat sâi. ⁴⁷ A yatâ zorânj ambân malâ zeñgât mirâ kut ñâi ñâi lañ mime. Oi a ambân mâteziñan ninâu kârep sâi tosaziñ kwârakume. A zo zen gâtâm tosaziñangât hâuñâ yambâtñâ mimbi.”

21

Ambân malâ ñâiñâ kâtñâ tirik namin pâip.

(Mk 12:41-44)

¹ Yesuñâ sinjâ pâi ari egi sikum a ziñâ Kembangât sinji kât pane giari egip. ² Oi ambân malâ kanpitâ ñâi, zorânj gam kât kuriñâ zagât pai giari egip. ³ Yatâ oi Yesuñâ ekñâ sâi, “Nâ perâkñak dâzânğobâ. Ambân malâ kanpitâ, zâk kât paap, zorânj walâziñgap. ⁴ Sikum a zen mamñâ âmbi zeï ko nâmbutñik pe. Oi ambân kanpitâ, zâk kâtñâ pam nangâm yenâk ândiap.”

Wesâk muyagibap.

(Mt 24:1-14; Mk 13:1-13)

⁵ A nâmbutñâ zen tirik namâgât den itâ sâi, “Kât neulenoot âlipñâ tuune hikpârâkñoot kirip.” Zo ek sâi kine Yesuñâ dâzânngoip. ⁶ “Narâk ñâin kâsaziñâ gam namâ neulenoot zi kândañne giligâlâksâm buñ op nangâbap.”

⁷ Oi ziñâ sâi, “Patâ, sat, zo narâk ikâ zoren muyagibap? Narâk zo mâte oi

wesâk dap dap yatâ muyagibap?”⁸ Sâne Yesunâ itâ sâip, “Um gulip kwatziŋgâbegât gasâziŋ kârâm ândibi. A donjbeŋnâ gam itâ sâbi, ‘Nâ Kristo. Bâliŋan gâbâ mâkâziŋgâbapkât sâsân, zo nâ.’ Nâmbutnâ itâ sâbi, ‘Nârâknâ mârûm mâte uap.’ Yatâ sâne a yatâ zo zengât den nângâne bonnâ buŋ upap.⁹ Oi kâmbamgât den siŋgi nângâm mân keŋgât upi. Kut nâi nâi yatâ zo âsagibapkât sâsân. Oi yatâ muyagem zei narâk kek mân âkâbap.”

¹⁰ Yatâ sâm sâip, “Hânŋâ hânŋâ, kâmutnâ kâmutnâ, zen kâsa op zimbi.¹¹ Wâriŋ patâ mimbap. Pu sot mâsek patâ muyageziŋgâbap. Oi sumbemân wesâk imbânâ muyagibap.”

Den siŋgi âlipkât kâmbam muyagibap.

¹² “Yatâ mân âsagei zen gâsuziŋgâm zângom moliziŋgâbi. Oi gâsâzângom mâpâmâpâse namin sot tâk namin zâmbânbi. Oi a kutâ sot a galem, zengâren diiziŋgâm âibi. Zo nâgât kot mem ândiegât yatâ otziŋgâbi.¹³ Oi narâk zoren nâgât topnâ, zo sapsûm ziŋgâbi.¹⁴ A zengât mâteziŋan kin den dap sânat sâm mân nângâm kwâkâ upi.¹⁵ Ninak den nângânângâ âlipnâ ziŋga kâsarâpziŋâ zen dinziŋâ nângâmŋâ mân kumbi.

¹⁶ Oi zorik buŋâ. Ibâ mam, âtâ mun, torerâp sot bukurâpziŋâ, ziŋâ sâne gâsuziŋgâm zângobi. Oi zengâren gâbâ a nâmbutnâ mumbi.¹⁷ A donjbeŋ zen kutsiŋginanŋât opnâ um kâlak otziŋgâbi.¹⁸ Yatâ otziŋgâne nânâ galem otziŋga kâukziŋ sâmot nâi mân buŋ upap.¹⁹ Zen kâtigem âim ândiândiziŋ muyagibi.”

Yerusalemgât den.

(Mt 24:15-21; Mk 13:14-19)

²⁰ Kâsarâpziŋ zen gam Yerusalem kamân haamgune sâbi, ‘Kamâniŋ patâ kândaŋne kwamen zimbapkât narâknâ mâte uap.’²¹ Oi Yudaia hânân ândibiŋâ zen sârârâk kârâm ba barâ kâtikŋan âibi. A ambân Yerusalem kamânân ândibiŋâ yatigâk sârârâk kârâm âibi. A ambân kamân âkŋan ândibiŋâ Yerusalem kamânân mân zâibi.²² Narâk zoren tosaziŋâ hâuŋâ mâkâbapkât narâk muyagibap.

Oi Kembangât den ekabân ziap, zo bonnâ muyagibap.

²³ Yei, ambân kâmborâ sot katep namân goknâ, zen dap upi? A kâmut zi zengâren tosagât hâuŋâ Kembunâ sâknâm patâ ziŋgâbap.²⁴ Oi kâsa ziŋâ a ambân nâmbutnâ kâmbamŋâ zângom nâmbutnâ diiziŋgâm hân toren toren âine zengât kore a ambân op ândibi. Oi hân nâin gâbâ um kâtik, ziŋ gam Yerusalem kamân kiom patâ tuum ândine narâkziŋ âkâbap.”

Narâk patâgât den.

(Mt 24:29-35; Mk 13:24-32)

²⁵ “Bet mirâsiŋ sot kâin sângelak sen pupnâ muyagibap. Muyagei a ambân kâmutnâ kâmutnâ, zen kwakmak upi. Oi saru âbângum kwatmit patâ muyagei nângâne kwakmak oi keŋgât upi.²⁶ Oi Anutuŋâ sumbem mâŋgei olayanŋâm imbanâ buŋ upap. Oi a ambân, ziŋ kut nâi nâi muyagibap, zorat nângâm kwâkâmŋâ keŋgât opnâ munam op kinbi.²⁷ Oi a bonnâ nâ unumunum kwâkŋan imbanâ âsakŋânoot ga nikpi.²⁸ Kut nâi nâi zo âsagei kâkpam eknâ itâ sâbi, ‘Gâsuniŋgâbapkât narâk mâte uap.’”

²⁹ Yesunâ yatâ sâm den sumbunâ nâi itâ târokwap dâzângoip,³⁰ “Zen dâgap nak eknâ topnâ itâ sâme, ‘Ilum burutuksâi maa narâk upâmap.’³¹ Yatik kut nâi nâi san, zo muyagei eknâ sâbi, ‘Anutu um topŋan ândiândiŋ, zorat narâk mâte uap.’

³² Nâ perâkŋak dâzângobâ. A kâmut zi ândie, zen mân mune kut nâi nâi san, zo muyagibap.³³ Hân sot sumbem buŋ upap. Nâgât den zo ko mân buŋ upap.”

Um wâgân ândibi.

(Mk 13:33-37)

³⁴ “Sii nalem nem kut nâi nâi yenŋanŋât nângâm ândine um nângânângâziŋ buŋ oi narâk patâgât mân nanŋâm ândine muyagei pârâkpam lâu taktak upegât gasâziŋ kârâm ândibi.³⁵ Narâk patâ zo hân dâp a aksik dâpziŋ oi muyagibap.³⁶ Zorat zen um wâgân ândim ninâu sâm ândine Kembunâ imbânâ ziŋgi kut nâi nâi âsagibapkât sâsânâ, zo âsagei ândine a bonnâ nâ takâm ga mâtenan kâtigem kinbi.” Yatâ sâm dâzângoip.

³⁷ Yesu zâk sirâmân tirik namin den sinji âlip dâzângom ândeip. Oi mirâ nêtiksâi birâzingâm Oliwa bâknan zâi zemâip. ³⁸ Mirâ hanşâi a ambân aksik zâkkât den nângânam tirik namin zâiwe.

22

Yudanâ Yesu tirâpzângobapkât sâip.

(Mt 26:1-5, 14-16; Mk 14:1-2, 10-11; Yo 11:45-53)

¹ Yuda zengât kendon patâ kutnâ Pasowa, narâknâ mâte oip. ² Tirik nama galem a patâ sot Kembangât gurumin den zorat galem a, zen a ambân zengât kengât op, dap op Yesu koindâ mumbap sâmbatâp kâruwe.

³ Yatâ op ândine Satanjâ Yesugât a nâi kutnâ Yuda, Karioto kamânân goknâ, zâkkât umnan giarip. ⁴ Giari tirik namâ galem a patâ sot kâwâli a zengât galem a patâ zengâren âim tirâpzângoi gâsubigât dâzângoip. ⁵ Oi zen nângâm umziņ âlip oi sângânjâ kât pindâbigât sâwe. ⁶ Sâne dinziņâ lum sâmbatâgem Yesu tigâk tirâpzângobam ek kârum ândeip.

Yesu sot arâpnâ, zen kendon patâgât nalem niwe.

(Mt 26:17-25; Mk 14:12-21; Yo 13:21-30)

⁷ Kendonân nalem nininâ narâk oip. Narâk zoren râma gwamjâ kom gaam omarâwe. ⁸ Oi Yesunâ Petero sot Yohane itâ sâmbatângonzâkoip, “Zet âim Pasowa kendongât nalem om kâtân tuubabot.” ⁹ Sâi ziknâ itâ sâmbatâsikâwet, “Mirâ ikâ zoren undat?” ¹⁰ Sâitâ itâ sâmbatâkoip, “Nângit. Zet kamânân zâim a nâi egitâ too âmanoot muyagem mem mirin zari molim zâibabot. ¹¹ Zâim mirâ mariņâ itâ dukubabot, ‘Patânâ gâgât itâ sap, “Mirâ umnâ ikâ zoren nâ sot arâpnâ Pasowa nalem ninat?” ’ ¹² Sâitâ zâknâ mirâ umnâ patâ nâi kian tâtatnâ kubikkubiknâ, zo tirâpzâkoi zoren nalem om kâtân tuubabot.” ¹³ Zet âim Yesunâ sâip dâp muyagiwet. Oi zoren Pasowa nalem om kâtân tuuwet.

Pasowa nalem nem waiņ too zingni niwe.

(Mt 26:26-30; Mk 14:22-26; Yo 13:21-26; 1 Kor 11:23-26)

¹⁴ Nalem ninin narâknâ oi ko Yesu sot arâpnâ zen nalem ninam zâiwe. ¹⁵ Zâine Yesunâ itâ sâip, “Sâknam narâk mâte oi nalem zi zen sot nimbatkât otnigap. ¹⁶ Nâ sa nângânek. Pasowa nalem dum mân nem ândia Anutu um topnan zorat bonnâ, zo âsagibap.”

¹⁷ Yatâ sâmnâ waiņ hâkop mem sâiwap sâmbatâ sâip, “Zi mem nem angânek. ¹⁸ Nâ dâzângobâ. Waiņ too dum mân nem ândia Anutugât um topnan ândiandin, zo muyagibap.” ¹⁹ Den yatâ sâmnâ nalem nâi memnâ sâiwap sâmbatâ mamun itâ sâmbatâ zingip, “Zi sunumnâ. Zo zengât sinji san. Nâgât nângâm itâ nem ândibi.” ²⁰ Nalem nine waiņ too hâkop mem zingâm sâip, “Hâkop ziren târotâroniņ iraknanjâgilâmnâ taap. Gilâmnâ zo, zengât op hânân gibap.

²¹ Oi nângânek. A kâsarâpnâ zengât berân nâbanbap, zâknâ nâ sot tâtarân nalem ârândân mem nem tet. ²² A bonnâ, nâmbatâp sâmbatâ ninin, zorik âibat. Ka a nâi tirâpzângoi gâsunibi, yei, zâk hâunâ yâmbâtnâ mimbap.” ²³ Yatâ sâi arâpnâ zen kâmutziņan gâbâ nâinâ yatâ upap sâmbatâsikâyangâwe.

Arâp zen den sârek âraguwe.

(Mt 20:25-28; Mk 10:42-45)

²⁴ Yesu arâpnâ, zen osetniņan gâbâ nâinâ patâniņâ upap sâmbatâ den sârek âraguwe. ²⁵ Utne Yesunâ itâ sâmbatâ dâzângoip, “Hân a kutâ, zen kore a gâsâzângome. A zâizâiņ, zen a yenņandâ sâmbatâ âlip kwatziņgâme. ²⁶ Ka zengâren yatâ mân âsagibap. Zengâren a patânâ mâikkât holi yatâ upap. Oi a sâtnandâ kore a yatâ op ândibap.

²⁷ Zen sânek. Ikâ zorâņ zâizâiņâ? Nalem yen tap nininâ, zorâņ zâizâiņ mo nalem uunâ, zorâņ zâizâiņ? Yen tap mimbap, zo zâizâiņâ nângâme. Nâinâ ko zengât oserân kore a yatâ op ândian. ²⁸ Nâ hânân sâknam nângâm ândia nâ sot tap ek ândie. ²⁹ Oi Ibânandâ imbanâ nigî a ambân zengât patâziņ op ândibat. Zen zo yatik a ambân zengât a sâtnâ op ândibigât sâmbatâ zingân. ³⁰ Zorat nâinâ sa zen nâ sot nalem nem sâtare op a kembu tâtarân tap

Isirae a kâmut kiin zâgât, zengât den sâm kwâkâbi.”

Yesunâ Petero girem den dukuip.

(Mt 26:31-35; Mk 14:27-31; Yo 13:36-38)

³¹ Yesunâ itâ sâip, “Simon, Simon, a zen kopi mândâlem kubiknâ sâknâ birâme, zo yatik gâ Satangât biknan zâibangât sap. ³² Oi nânâ ko nângâm pâlâtângâ lorem buņ opapkât ninâu san, gât ko âburemņâ bukurâpkâ tânzângoban.”

³³ Sâi Peteronâ itâ dukuip, “Kembu gâ tâk namin mo gone mumban, zo âlip nâ yatik otnibi.” ³⁴ Oi Yesunâ sâip, “Petero, nâ dâgoga nângâ. Kuruknâ diņ mân sâi sâp karâmbut kwâimbâniban.”

³⁵ Yatâ sâm sâip, “Nânâ sângonzângua kât sot irâ, ki pâke buņ âim zorat kâruwe?” Oi ziņâ sâwe, “Yatâ buņâ.” ³⁶ Sâne itâ târokwap dâzângoip, “Narâk ziren ko a nâi zâk kât zemņângap oi mem âibap. Nâi zâk irâ kat zemņângap oi gorem âibap. Nâi zâk kâmbangât sâu patâ buņ oi hâmbânâ kwâkâm ziņgi sâu nâi pindâne mem âibap.

³⁷ Nâ sa nângânek. Propete ziņ nâgât den kânņan itâ kulemguwe, ‘Zâk bâliņ mâme a zengât oserân pam itâ sâwe, ‘A zi, zen bâliņ mâme a.’ Den zo bon upap. Oi nâgât den sâsân, zo aksik patâ bon op nanğâbapkât narâk mâte uap.”

³⁸ Sâi arâpnâ ziņâ dukuwe, “Kembu eknan. Kâmbangât sâu patâ zagât mien.” Sâne sâip, “Âlipnâ.”

Gezemanê kâlamân âiwe.

(Mt 26:36-46; Mk 14:32-42)

³⁹ Yesu zâk nâtik dâp opmâip, yatâ op Oliwa bâknan zari arâpnâ zen molim âiwe. ⁴⁰ Zoren takâm Yesunâ arâpnâ itâ dâzângoip, “Zen mâsimâsikâyân loribegât ninâu sânek.” ⁴¹ Yatâ sâm kât lum pâindâ âimap, yatâ âim simin liim kwap itâ sâm ninâu sâip, ⁴² “Ibânâ, nângânim sâknam kâmut zi betnan mena buņ oik. Oi nâgât den buņâ, gâgât den, zo kâtigibap.”

⁴³ Yatâ sâi sumbemân gâbâ sumbem a nâiņâ gem gam imbanâ pindâm mem kâtiknan kwâkņangip. ⁴⁴ Umņan sâknam donbep patâ oi kâtigem ninâu sâip. Oi obakoi, obak zorâņ hânân gei gilâm yatâ oip.

⁴⁵ Ninâu sâmņâ zaatņâ arâpnâ zengâren âim ziņgirip. Zen umbâlânâ mem lotņan kwatziņgi uman ziwe. ⁴⁶ Zine Yesunâ ziņgit sâip, “Zen wangât uman zie? Zen mâsimâsikâyân loribegât zaatņâ ninâu sânek.”

Yesu gâsuwe.

(Mt 26:47-56; Mk 14:43-50; Yo 18:3-12)

⁴⁷ Yatâ sâm kiri a kâmut patâ gawe. Oi arâpnâ zengât bukuziņâ, kutņâ Yuda, zâknâ kâdom otziņgi Yesugâren gawe. Yuda zâk lum mânganbapkât Yesugâren gâip. ⁴⁸ Gâi Yesunâ itâ sâm dukuip, “Yuda, Gâ wangât a bonņâ nâ lum mânganim sâna gâsuninam ue?”

⁴⁹ Oi Yesugât a gakânâ, zen kut nâi nâi muyagibâ sâi eknâ sâwe, “Kembu sâna nângâm nen zângonâ?” ⁵⁰ Yatâ sâmņâ zengâren gâbâ nâiņâ tirik namâ galem a patâgât kore a nâi kindapņâ kârâm kwâkip. ⁵¹ Oi Yesu zo eknâ sâip, “Zen birânek.” Yatâ sâm a zo kindapņâ mem târokwâip.

⁵² Tirik nama galem a sot kâwâli a sot a kâuknâ, zen gâsunam gane itâ sâm mâsikâziņgip, “Zen nâgât dap nânge? Nâgât nângâne kâmbam ku a oi liņgip kâlâuziņoot mem ga gâsânoge?” ⁵³ Nâ zorat sa nângânek. Nâ sirâmņâ sirâmņâ tirik namin zen sot ândiman. Oi zoren mân gâsânowe. Ka zi zengât narâk uap sot nâtâtik mariņangât narâk uap.”

Peteronâ Yesu kwâimbip.

(Mt 26:57-58, 69-75; Mk 14:53-54, 66-72; Yo 18:12-18, 25-27)

⁵⁴ A ziņ Yesu gâsum diim âim tirik namâ galem a patâgâren diim zâiwe. Oi zâkkât mirin Peteronâ bet moliziņgâm arip. ⁵⁵ Oi kâwali a zen dâmân kâligen âim kârâp om nângâm tatne Petero zâk bagim osetziņan tâip. ⁵⁶ Tâi ko kore ambân nâiņâ ga eknâ sâip, “A zi zâk sot ândimap.” ⁵⁷ Sâi Peteronâ kwâimbâm sâip, “Ambân, nâ zâk mân ekman.” ⁵⁸ Yatâ sâm mâik nâi tâi a nâiņâ eknâ sâip, “Gâ zâkkât kâmurân goknâ.” Sâi Peteronâ sâip, “Gâ sat, zo nâ buņâ.”

⁵⁹ Mâik nâi tâi a nâiņâ ga eknâ sâm kâtigem sâip, “Perâkņak, a zi zâk sot

ândimap. Zâk Galilaia goknâ.”⁶⁰ Sâi Peteronâ sâip, “A, gâ den sâna kwaksan.” Yatâ sâi narâk zorenâk kuruknâ diŋ sâip.⁶¹ Oi Kembunâ puriksâm Petero egi Petero zâk Kembunâ den mârum sâip zo nângip, “Kuruk diŋ mân sâi sâp karâmbut kwâimbâniban.”⁶² Den zo nângâm umnâ bâliŋ oi âknan âi girâp patâ iseip.

Yesu a patâgât mirin kut nâi nâi oknangâwe.

(Mt 26:59-68; Mk 14:53-65; Yo 18:19-24)

⁶³ Yesu galem op kirâwe, zen Yesu den sâm siŋan gem dukum kuwe.⁶⁴ Si sângân kwâtepkum komnâ itâ sâwe, “Gâ Propete ândiat oi ko a nâinâ gogap, zo kutnâ sâna nângânâ.”⁶⁵ Oi den bâliŋ nâmbutnâ dukuwe.

⁶⁶ Yatâ op kine mirâ haŋsâi a patâ sot tirik namâ galem a patâ sot Kembangât gurumin den zorat galem a, zen aksik mindum sâne Yesu diim zâine den itâ dukum sâwe,⁶⁷ “Dâtnânngo. Gâ Kristo ândiat oi ko sapsun niŋgâ.” Sâne itâ dâzânngoip, “Nâ topnâ sâm muyagia sâi ko mân nângâbe.⁶⁸ Nâ mâsikâzingâ sâi ko den torennâ mân dâtnobe.⁶⁹ Laŋ sa nângânek. Narâk zi a bonnâ nâ Anutu imbanâ mariŋâ, zâkkât âsan bongen tâpatkât narâk mâte uap.”⁷⁰ Sâi nângâm a aksik patâ itâ mâsikâm sâwe, “Gâ Anutugât nannâ?” Sâne zâknâ sâip, “Zo se, zo.”⁷¹ Sâi itâ sâwe, “Wangât dum den nep tuunat? Ziknâ lauŋan gâbâ gâi nângen.”

23

Yesu Pilato sot Herode, zekâren diim âiwe.

(Mt 27:1-2, 11-14; Mk 15:1-5; Yo 18:28-38)

¹ Oi a zen aksik patâ zaat Yesu diim Pilatogâren âiwe.² Zâkkât mâteŋan kin itâ sâm siŋan giwe, “A zirat topnâ itâ ziap. Zâk a donbep um gulip kwatziŋgâmap. Oi Roma a kutâ Sisagât kât mân pindâbigât dâzânngoip. Oi ziknangât itâ sâmap, ‘Nâ Kristo, a kembu.’”

³ Sâne Pilatonâ Yesu mâsikâm sâip, “Topkanngât dâtno. Gâ Yuda zengât a kutâ?” Sâi Yesunâ sâip, “Sat, zo.”⁴ Sâi Pilatonâ tirik namâ galem a sot a gam kirâwe, zen itâ

dâzânngom sâip, “Nâ a zirat tosanâ kâruan.”⁵ Oi zen kâtigem sâwe, “Zâk perâkak a ambân den mân orotnâ dâzânngoi hâninâ dâp op laŋ kârip. Zâk Galilaia hânân topkwap op gam Yudaia hânân gam ziren yatik opmap.”

⁶ Yatâ sânetâ Pilatonâ mâsikâzingâm sâip, “Zo Galilaia goknâ?”⁷ Zâk ziŋ yatâ sâne Pilatonâ nângâm Yesu zâk Herodegât nebân goknâ sâm sângongui Herodegâren diim âiwe. Herode zâk Yerusalem kamânân ândeip.

⁸ Herode zâk Yesu eknâ umnâ âlip oip. Herode zâk Yesugât siŋi nângâm ikpam op ândeip. Oi kut nâi tuugi ikpatkât nângâm ândeip.⁹ Oi zâknâ Yesu den topnâ topnâ sâm mâsikip. Mâsiki ma hauŋâ mân mâburem dukui.¹⁰ Oi tirik namâ galem a sot Kembangât gurumin den zorat galem a, zen kâtigem den sâm siŋan gem kirâwe.¹¹ Herode sot kâwali arâpnâ, zen Yesu siŋan gem den gân oknangâwe. Oi Herodenâ sâi Yesu a kembangât hâmbâ nâi giŋangâne giari âburem diim Pilatogâren âiwe.¹² Oi sirâm zoren Herode sot Pilato, zet buku urâwet. Mârum ko kâsa kâsa op ândiwet.

¹³ Pilatonâ tirik namâ galem a patâ sot a kâuknâ sot a yennâ sâi gawe.¹⁴ Gane itâ sâm dâzânngoip, “Zen itâ sâm a zi nâgâren diim ge, ‘Zâk a umziŋan gemap.’ Oi nânâ zengât mâteziŋan topnangât kârua buŋ uap.¹⁵ Herode zâk yatik mâsiki buŋ oi sângongoi diim ge. Nânge. Tosanandâ mumbapkât siŋi mân uap.¹⁶ Zorat sa kâwali a ziŋâ tâknâ lapitne olanbat.”¹⁷ Pilato zâk Yuda zengât kendon dâp tâk namin tatne zengâren gâbâ kânok kânok olan ziŋgâmâip.

¹⁸ Sâi a kâmut ziŋ den kâtik sâm sâwe, “Zâk buŋ oik. Baraba ko olan niŋgâ.”

¹⁹ Baraba zâk sot a nâmbutnâ, zen a kutâgât âkonziŋi kamân pâtin kâmbam kom a nâmbutnâ zângone mune tâk namin zâmbarâwe.²⁰ Oi Pilatonâ Yesu olanbamnâ dâzânngoip.²¹ Dâzânngoi zen den yu kambân sâm sâwe, “Poru nagân moik. Poru nagân moik.”²² Sâne Pilatonâ kwâkâziŋi sâp karâmbut oi sâip. “Wan

tosagât? Nânâ nânğa tosanandâ mum-bapkât sinji mân uapkât sandâ tâkņak lapitņâ birâne âibap.”²³ Sâi zen kâtigem den kâtik sâm ziwe, “Poru nagân moik.” Sâm gulipmalip utne Pilatonjâ dinziņâ lugip.²⁴ Den sâwe, zo bon upapkât Pilatonjâ sâm kwâkip.²⁵ Oi dinziņâ lum kâmbam ku a tâk namin tâip, a zo olaņ ziņgip. Ka Yesu ko mumbapkât sâm kwâkâm kâwali a zengât bitziņan pâip.

Yesu poru nagân kune moip.

(Mt 27:32-56; Mk 15:21-41; Yo 19:17-37)

²⁶ Yesu diim mâtâbân âim a nâi muyagiwe, kutņâ Simonj, Kirene hânân gokņâ. Zâk nebân gâbâ gâi gâsumņâ Yesugât poru nak kwambenjan pane lum Yesugât kândâtņan arip.

²⁷ A ambân donbep patâ molim âiwe. Ambân nâmbutņâ, zen umbâlâ op isem wenjâ molim âiwe.²⁸ Yatâ utne Yesuņâ puriksâm itâ sâm dâzânģoip, “Yerusalem ambân, zen nâgât mân isenek. Ziinjâ sot murarâpziņâ, zengât isenek.

²⁹ Nânģânek. Gâtâm, narâk nâin itâ sâbi, ‘Ambân zen kâpin ândiwe sot ambân murarâpziņ bunj sot ambân sigan, zengât nânģindâ âlip upap.’³⁰ Narâk zoren bakņâ zengât itâ sâbi, ‘Zen âbânģum ge kwâratnânģonek.’ Oi bakņâ mâik zo yatik, ‘Ge kwâratnânģonek.’³¹ Kut nâi itâ zo nak wâģân okņanģe. Nak aronjâ, zo dap okņanģâbi?”

³² Oi bâliņ mâme a zagât diizikâm zâk sot zâkonam âiwe.³³ Oi âimņâ hân nâi kutņâ kâuk sinjit, zoren takâm Yesu poru nagân kuwe. Kâmbam ku a zagât, zo ârândânģ zâkowe. Yesu zâk tânâmņan, bâliņ mâme a zet toren toren kwânânģâziņģawe.³⁴ Utne Yesuņâ ninâu itâ sâip, “Ibânâ, a zi ziņâ kut nâi nâi ue, zi topņâ mân nânģegât tosâziņ birâ.” Sâi kâwali a zen hâmbânģanģât opņâ wenzu pâne âsageip dâp miwe.³⁵ A donbep patâ, zen Yesu ek kirâwe. Oi patâziņâ ko mem ge kwâkwat den dukum sinjan gem kirâwe. Itâ sâwe, “A nâmbutņâ tâmbetagonam utne tânzânģoip. Zikņanģât ko kwaksap. Zâk Anutugât Kristo sot Anutuņâ gâsum sâlâpkuip oi ko gem gâik.”³⁶ Kâwali a zen yatigâk

dukuwe. Zen winiga too kâlakņâ pindâm sâwe,³⁷ “Gâ Yuda zengât a kuta op ândiat oi ko poru nâģân gâbâ âkâm ge.”³⁸ Yesugât poru nagân den nâi itâ kulenguwe, “Zi Yuda zengât a kutâ.”

³⁹ Bâliņ mâme a nâi poru nagân kin betziņan mem Yesu dukum sâip, “Gâ yatâ zo Kristo? Gikâ sâkkâ mâkâna gei nekât sâknikņâ mâkâ.”⁴⁰ Yatâ sâi bâliņ mâme a nebutņandâ dukum sâip, “Net kâmbamģât sinji ârândânģ uenņâ Anutugât kenģât mân op sat?⁴¹ Net tosanikņanģât dâp otnike. Ka a zi ko bâliņâ mân oip.”⁴² Yatâ sâmņâ Yesu dukuip, “Yesu, gâ kembu imbanģagoot ândim, gâ nâģât nânģâban.”⁴³ Sâi Yesuņâ itâ sâm dukuip, “Nâ perâkņak sa nânģâ. Itârânģ gâ nâ sot sumbem kamân âlipņan, Paradisi, zoren ândiban.”

⁴⁴ Oi mirâ bâkņan oi mirâ sumunkom zei nâtatik muyagem hân dâp oi mirâ oi âkip.⁴⁵ Oi tirik namin sânģum patâ nâi kirip, zo tânâmņan oloņ gei kwâkip.

⁴⁶ Oi Yesu den kâtik den sâm sâip, “Ibânâ, bikan um dâpnâ paan.” Yatâ sâm moip.

⁴⁷ Oi kâwali a galem, zo ek nânģâm Anutu sâm âlip kwâkņanģâm sâip, “A zi perâkņak tosanjâ bunjâ. Hâlâlu a.”

⁴⁸ A ambân zo mindum kirâwe, zen ekņâ umbâla opņâ âiwe.

⁴⁹ Yesu zikņâ a ambârâp sot Galilaia hânân gâbâ ambân molim gâwe, zen âkņan kin igâwe.

Yesu hanguwe.

(Mt 27:57-61; Mk 15:42-47; Yo 19:38-42)

⁵⁰ A nâi ândeip, kutņâ Yosepe. Kamânņâ Yudaia hânân tâip, kutņâ Arimataia. Zâk Yuda a sâtnjâ zengât kâmurân gokņâ. Oi a zo a târârakņâ.⁵¹ A sâtnjâ zen Yesu kunam sâne nânģi mân dâp oip. Zâkņâ Anutu um topņan ândiândiņ, zo âsagibapkât nânģâm ândeip.⁵² A zorânģ Pilatogâren âimņâ Yesugât kâmbârânģanģât dukuip.⁵³ Oi Pilatonjâ nânģânģanģi Yesugât kâmbârânģ mâkâmņâ sânģum kâunģ kâpimņâ kât mâtâpņan pâi zeip. Kât mâtâp zo anģ kendâm kubigâwe. Zo uņakņâ. Zoren mârurum a mân zâmbârâwe.⁵⁴ Yuda zengât kendongât kubikkubik narâkņâ oip.

⁵⁵ Oi ambân nâmbutņâ Yesu sot Galilaia hânân gâbâ gawe, zen Yosepe molim ikne Yesu kâmbarâņâ kwagân ga pâip. ⁵⁶ Oi kut ñâi ñâi zo ek nâņgâm kamânân âburem too sot kelâk wârân âlipņâ mem kubigâwe. Oi Yuda zeņgât kendonân Mosegât gurumin den lum kendon tarâwe.

24

Yesu mumuņan gâbâ zaarip.

(Mt 28:1-10; Mk 16:1-8; Yo 20:1-10)

¹ Kendon âki ko mirâ haņsâbâ sâi ambân zen kelâk sot too hitom âlip, zo mem Yesugât kwagân âiwe. ² Âi takâm igâwe. Kât patâ zâk kâbakņine mâtâp pâroņsâm kirip. ³ Oi kâligen bagim Kembu Yesugât kâmbarâņ kârum mân muyagiwe. ⁴ Kârumņâ imbaņâziņ buņ oi keņgât op kin a zagât, hâmbâzikņâ âsakņâ tobat ñâi yatâ, zet ambân âiwe, zeņgât umziņ topņan kirâwet. ⁵ Oi ambân zen keņgâtziņaņgât op pindiņsâm kine a zagât zorâņ itâ dâzâņgowet, “Zen wangât wâgân ândiap, zâkkât mumuņâ zeņgâren kârue? ⁶ Zâk ziren mân ziap. Zâk zaatsap. Mârum Galilaia hânân ândim den itâ dâzâņgoip, zo nâņgâne, ⁷ ‘A bonņâ nâ bâliņ mâme zeņgât bitziņan zaria none momņâ sirâm karâmbut tap zaatpat.’”

⁸ Yatâ sâitâ ambân zen den zo nâņgâwe. ⁹ Zen kwâgân gâbâ âburem kamânân gam arâpņâ sot a ambân nâmbutņâ den siņgi zo dâzâņgowe. ¹⁰ Ambân kwagân âiwe, kutziņâ Maria, Madala kamânân gok sot Yoana sot Maria, Yakobogât mamņâ. Zen aksik Aposolo den siņgi zo dâzâņgowe. ¹¹ Aposolo zen den so nâņgâne bon buņ oi mân nâņgâm kwâtâtiwe. ¹² Ka Petero zâk zaatņâ sârârâk kârâm kwagân arip. Âimņâ pindiņsâm egip. Egi sâņgum kwamenâk zeï egip. Oi kut ñâi ñâi âsageip, zorat nâņgâ kwâkâ opņâ kamânân âbureip.

A zagât Emausi kamânân âiwet.

(Mk 16:12-13)

¹³ Sirâm zorenâk Yesugât a ambârâp zeņgâren gâbâ a zagât, zet Emausi kamânân âiram âiwet. Kamân zo kârep buņâ, goot goot. ¹⁴ A zagât zet mâtâbân âim kut ñâi ñâi âsageip, zorat den sâm

âiwet. ¹⁵ Sâm âim tâitâ Yesuņâ âim muyageziki ârândâņ âiwe. ¹⁶ Zet sinziki mân ânâņgâripkât mân ek nâņgâwet.

¹⁷ Yatâ oitâ mâsikâzikâm sâip, “Zet wan den âragum gam tabot?” Sâi zet si sâņgânziķņâ umbâlâ tobat op kirâwet. ¹⁸ Oi zekâren gâbâ a ñâi kutņâ Keleopa, zâkņâ sâip, “Yerusalem kamân mâirâp, zen aksik den siņgi nâņge. Gâ kânokņâ kamân ñâin gok, gât ko mân nâņgâm ândiat?”

¹⁹ Sâitâ mâsikâzikâm sâip, “Wan wan âsageip?” Sâi zet sâwet, “Yesu Nasarete gokņâ, zâkkât siņgi. Zâk Anutu mâteņan Propete patâ ândimņâ nep patâ tuum den imbaņâņoot dâtnâņgomâip. Yatâ op ândei a ambân, nen zâkkât nâņgindâ imbaņâ oip. ²⁰ Ka tirik nama galem a patâ sot a patâ, zen mumbapkât sâm kwâkâm a kutâgâren pane sâi poruyân kuwe. ²¹ Nen ko zâkkât itâ nâņgâm ândiwen. Zâkņâ Isirae a bâliņan gâbâ olaņningâbap. Sâm nâņgâm ândeindâ kune moi sirâm karâmbut âkap. ²² Oi itârâņ neņgâren gâbâ ambân nâmbutņâ den dâtnâņgone um kuņkuņ uen. Zen haņgât kwagân âim kâmbarâņâ mân muyagem gam itâ se, ²³ ‘Sumbemgât kâwali a zagât, zet muyageniņgâm Yesu zaatsap sâm dâtnâņguabot.’ ²⁴ Oi den zo nâņgâm neņgâren gâbâ a nâmbutņâ, zen ambân ziņ se, yatik âim muyagie. Oi zikiņâ ko mân ikse.”

²⁵ Yatâ sâm dukuitâ Yesuņâ dâzâkoip, “Propete zen den sâm kulemguwe, zo zen wangât um kâtik ândim mân nâņgâm kwâtâtiwe? ²⁶ Propete zen Kristo sâknam nâņgâmņâ sumbem âsakņan bâgibapkât sâm kulemguwe. Anutuņâ nâņgip, yatik âsageip.” ²⁷ Yatâ sâmņâ Mose sot Propete, zen zâkkâren kwap kulemguwe, zorat topņâ sâm muyagem zikip.

²⁸ Oi âim Emausi kamânân takâwe. Takâne Yesu zâk âibam oip. ²⁹ A zagât zo aņgân kârâņaņgâwet. Oi itâ sâwet, “Mirâ mârum ñâtiksap. Net sot tâpan.” Sâitâ zet sot ândibapkât nâņgâziki mirin zâiwe. ³⁰ Nalem ninam ge tapņâ nalem mem sâiwap sâm mamuņ zikip. ³¹ Yatâ oi sinzikiņâ ânâņgâri ek nâņgâwet. Ek nâņgitâ zobâ buņ op arip. ³² Oi zet itâ

âragum sâwet, “Mâtâbân den dâtnâkom sinji âlipkât topnâ dâtnâkoi umnik âbânquap.”

³³ Yatâ sâmnâ zaat Yerusalem kamânân âburem âiwet. Âimnâ arâpnâ sot bukurâpzinâ mindum tatne muyagezingâwet. ³⁴ Muyagezingitâ itâ sârnâ dâzâkowe, “Kembu zâk perâkñak zaatnâ Simon muyagenangip.” ³⁵ Oi zet yatigâk mâtâbân Kembunâ muyagezikâm mirin naleu ziki igâwet, zorat den sinji dâzângowet.

Yesu zâk arâp muyagezingip.

(Mt 28:16-20; Mk 16:14-18; Yo 20:19-23)

³⁶ Arâp zen zorat den sinji sârnâ tatne Yesu zâk osetzinan muyagem kinjâ itâ sârnâ dâzângoip, “Umziñ diim gei ândinek.” ³⁷ Zen ekñâ pârâkpam kenjât op sâwe, “Wâkenâ muyagem gaap.” ³⁸ Sârnâ dâzângoip, “Zen wangât kenjât op um zagât ue? ³⁹ Kin bitnâ iknek. zi ninak kinzan. Nâ sâknâ sunumnoot. Gâsunim iknek. Wâke zen yatâ zo bunâ.” ⁴⁰ Den yatâ sârnâ gutnâ kin bikñan zo tirâpzângoip. ⁴¹ Oi sâtâre op diñâ mân nângâm pârâkpam tatne mâsikâzingâm sâip, “Naleu nâi zengâren taap?” ⁴² Sâi saru zuunâ nâi oot sisinâ pindâwe. ⁴³ Pindâne mem mâtezinan kin neip.

⁴⁴ Oi itâ sârnâ dâzângoip, “Nâ zen sot ândim itâ dâzângom ândiwan. Mosegât den sot Propete zengât ekabân sot Psalm ekabân nâgât den kulemguwe, zo bonnâ op nangâbap.” ⁴⁵ Oi Kembugât ekabân den ziap, zo sapsun zingâ nângâm umziñ pârônjsâip. ⁴⁶ Oi itâ sârnâ dâzângoip, “Kristo nâgât itâ kulemguwe. Nâ sâknâm nângâm momnâ sirâm karâmbut tap za-atpat. ⁴⁷ Zorat ko kutsinginâ a hân dâp zengâren ari umziñ melânne Kembunâ tosazin birâbap. Nep zo Yerusalem kamânân topkwap tuubi. ⁴⁸ Zen kut nâi nâi âsageip, zorat sinji a ambân dâzângom ândibi.

⁴⁹ Oi nângânek. Ibânandâ kut nâi zo zengât sinji sârnâ kâtigeip, zo sângongua gibap. Zorat zen kamân zi mân birâm mambât ândine ubâ imbanâ sângongua zengâren gibap.” (Zo Tirik Kaapum gibapkât sâip.)

Yesu zâk sumbemân zarip.

(Mt 16:19-20; Apo 1:9-12)

⁵⁰ Oi kamânân gâbâ diizingâm âi Betania kamân gootñan âim bikñâ pam mâsop minzingip. ⁵¹ Mâsop minzingâm zâmbam sumbemân zarip. ⁵² Oi zen sâtâre op Yerusalem kamânân âburem âiwe. ⁵³ Âburem sirâm dâp tirik namin zâim Anutu mâpâsem sârnâ âlip kwâkñangâwe. Zo yatik.

Yesugât sinji âlip Yohanejâ kulemguip.

Yesu zâk Anutugât sât.

¹ Hân mân muyageibân sât zâk ândeip. Sât zâk Anutu sorâk ândeip. Oi zâk Anutuyâk op ândeip. ² Topkwâkwatnjâ zo zâk Anutu sot ândim gâip. ³ Sât zo Anutuñâ sâi kut nâi nâi aksik muyageziñgip. Kut nâi nâi, zo zâk buñâ mân muyageip. ⁴ Sât zâk ândiândigât mariñâ ândeip. Ândiândi zorâñ a zengât âsakñâ op âsageziñgip. ⁵ Nâtâtikñâ âsakñâ kwârakubam osim gâip.

⁶ Anutuñâ kore a nâi muyagei ândeip, kutnjâ Yohane. ⁷ A zâkñâ âsakñangât den sâm muyagei a aksik âsakñâ mariñâ nângâm pâlâtân kwâkñangâbigât Anutuñâ sângongoip. ⁸ A zo, zâk âsakñâ mariñâ buñâ. Zâk yen âsakñâ mariñangât den sâm muyageziñgâbam âsageip. ⁹ Âsakñandâ narâk zoren muyagem ândeip. Oi zâkñâ a kamân dâp âsageziñgâmap. Zâk âsakñâ bonñâ uap.

¹⁰ Anutugât sât zâk hânân muyageip, zâkñak mârûm Anutugât sâtkât sâm hân muyageip. Oi gem gam muyagei hân a ziñâ ekñâ topñâ mân nângâwe. ¹¹ Zikñâ hânân gem gâi a ambân gakârâpñâ buku mân okñangâwe. ¹² Ka nâmbutñandâ buku okñangâwe, zen Anutugât nan bârarâp upigât imbanâ ziñgip. Nâmbutñâ zen zâkkât kutnjâ nângâm, nângâm pâlâtân kwâkñangâme, zen zo yatâ otziñgâmap. ¹³ Anutugât nan bârarâp zo, zen a sep gilâmân gâbâ mân âsagime mo a dengât mân âsagime. Zen Anutuñâ sâi âsagime.

¹⁴ Sât zâk a opñâ âsagem osetniñan ândeip. Âsagei nen neule âsakñâ igâwen. Âsakñâ zo egindâ Anutu Ibâgât nanñâ kânok, zâkkât âsakñâ oip. Zâkñâ tânzângozângoñ sot den bonñâ, zo mem gem gâip.

¹⁵ Zâkkât topñâ Yohanejâ sâm muyagem itâ dâzângoip, “Nâ zâkkât itâ dâzângowan. Bet âsagiap, zâk kândom ândeip. Nâ mân ândia ândim gâip, zorat zâk patâ op

walânim ândiap.” ¹⁶ Zâkñâ tânnângom âim ândimap. ¹⁷ Moseñâ girem den Anutugâren gâbâ mem niñgip. Yesu Kristo, zâk ko tânnângonângo sot den bonñâ mem niñgip. ¹⁸ A niñâ Anutu mânâk igâwen. Ka nanñâ zâk Anutuyâk op ândeipñâ Ibâñangât âsan topñan tâpmapñâ den sinjiñâ mem ge sâm muyageniñgip.

Yohanejâ zikñâ topñâ sâm muyageziñgip. (Mt 3:1-12; Mk 1:7-8; Lu 3:15-17)

¹⁹ Yerusalem kamânân gâbâ Yuda a ziñâ tirik namâ galem a sot tirik namâ kore a nâmbutñâ sângonzângone Yohanejâren gam, gâ wan a nâi, sâm mâsikâm sânetâ topñâ dâzângoip. ²⁰ Zâk topñâ mân kwâimbâm itâ sapsûm dâzângoip, “A bâliñan gâbâ mâkâziñgâbapkât mârûm sâsâñ, nâ zâk buñâ. Nâ Kristo buñâ.”

²¹ Sâi ziñâ mâsikâm sâwe, “Gâ Propete Elia?” Sânetâ sâip, “Nâ zâk buñâ.” Sâi sâwe, “Gâ Propete gâbapkât sâwe, zo?” Sâne dâzângoip, “Buñâ.” ²² Oi ziñâ sâwe, “Gâ wan a nâi? Sângonnângone gen, zo zengâren âi dap sâm dâzângonat? Gikangât dap sâmât?” ²³ Sâne dâzângom sâip, “Propete Yesaianâ mârûmñan den sâm kulemgoip, zo nâgâren bonñâ uap. Den zo itâ,

‘Barâ kâtik, mirâ kamân âtânan a nâiñâ âsagem den patâ itâ sâm muyagem ândiap, “Kembugât mâtâp kârâm kubiknek.” ’”

²⁴ Sâi Parisaio a ziñ sângonzângone gawe, zen Yohane itâ mâsikâm sâwe, ²⁵ “Gâ Kristo buñâ, Elia buñâ, Propete zo buñâ oi wangât too sanjonziñgâmat?” ²⁶ Sâne Yohanejâ itâ sâm dâzângoip, “Nâ tooyâk sanjonziñgâman. Ka osetziñan a nâi muyagem ândiap, zo mân ek nânge. ²⁷ Zâk kândâtnan gam taap. Zâk kâwali nâi zemñangap. Nâ yatâ zorâñ irâ sikumñâ gorem aria mân dâp upap.”

²⁸ Kut nâi nâi zo Betania kamânân Yodañ too nâmbutken muyageip. Zoren Yohanejâ too sanjonziñgâm ândeip.

Yohanejâ Yesugât topñâ sâm muyagem dâzângoip.

²⁹ Hanñsâi Yesu gâi Yohanejâ ekñâ a itâ sâm dâzângoip, “Iknek. Râma gwamñâ

Anutugâren gâbâ gok, zâk hân dâp a zenğât tosaziņ zâkkât kwâkņan zâibap. ³⁰ Zâkkât op itâ dâzângowan. Bet âsagiap, zâk kândom ândeip. Nâ mân ândiwanân zâk ândeip. ³¹ Zorat zâk patâ op walânim ândiap. Mârum nâ zâkkât topņâ mân nângâwan. Isirae a den siņgiņâ dâzângua nângâbigât gamņâ too saņgonziņgâm ândiwan.” ³² Yohane zâk yatâ sâm sâip, “Nâ Kaapumņâ nii kembâ yatâ opņâ zâkkât kwâkņan ge tâi egâwan. ³³ Nâ mârum mân ek nânga sâņgonnogip, Anutu, zâkņâ itâ sâm dâtnogip, ‘Kaapumņâ a kwâkņan ge pâmbap, zâkņâ Tirik Kaapum saņgonziņgâbap.’ ³⁴ Yatâ âsagei ekņâ itâ dâzânguan. Zi Anutugât nanņâ.”

Yesuņâ a nâmbutņâ gâsuziņgip.

³⁵ Mirâ haņsâi Yohane sot azatņâ, zen zorenâk âi kirâwe. ³⁶ Kinetâ Yesuņâ zoren gâi Yohanenâ ekņâ azatņâ itâ dâzâkom sâip, “Egit. Ândiren zi râma gwamņâ, Anutugâren gâbâ gok.” ³⁷ Sâi zet den zo nângâm Yesu kândâtņan molim âiwet. ³⁸ Aritâ Yesuņâ puriksâm zikitņâ sâip, “Zet wan kârum gabot?” Yatâ sâi zikņâ ziņ denân sâwet, “Raboni (niņ denân ko, Patâ), gâ mirâ ikâ zoren ândiat?” ³⁹ Sâitâ dâzâkoip, “Ga egit.” Sâi zet zâk sot âi ândiwet. Mirâsiņ geibâ sâi zet zâk sot âi ândeitâ nâtikisâip. ⁴⁰⁻⁴¹ A zagât gawet, zekâren gâbâ a nâi kutņâ Andrea, Simoņ Peterogât munņâ. Zâkņâ zorenâk âim âtâņâ muyagem itâ sâm dukuip, “Net a bâliņan gâbâ mâkâniņgâbapkât mârum sâsâņ, Kristo, zâk muyagiet.” ⁴² Yatâ sâmņâ Yesugâren diigi âiwet. Oi Yesuņâ ekņâ itâ sâip, “Gâ Simoņ Yohanegât nanņâ. Kutkâ Kepa san (niņ denân ko, kât kâtikņâ).”

Pilipo sot Natanae Yesugât a urâwet.

⁴³ Mirâ haņsâi Yesu zâk Galilaia hânân âibam Pilipo muyagemņâ itâ sâm dukuip, “Gâ târokwatnim molini.” ⁴⁴ Pilipo zâk Besaida kamânân gok. Andrea sot Petero, zet zo gokņik. ⁴⁵ Pilipoņâ Natanae muyagem itâ sâm dukuip, “A zirat Mosenâ gurumin den ekabân kulengoip. Mârum Propete a zen yatik kulenguwe. A zâk muyagien, zâk Yesu, Yosepegât nanņâ, Nasarete

kamânân gokņâ.” ⁴⁶ Sâi Natanaenâ itâ mâbureip, “Nasarete kamânân dap yatâ a patâ âsagibap?” Sâi Pilipoņâ itâ sâm dukuip, “Ga eknan.” ⁴⁷ Yatâ sâi Natanaenâ Yesugâren ari ekņâ sâip, “A zi Isirae a bonņâ. Umņan sarâ mân ziap.” ⁴⁸ Yatâ sâi Natanaenâ mâsikâm sâip, “Dap yatâ opņâ topņâ nângat?” Sâi Yesuņâ sâip, “Pilipoņâ mân diigigi wakum nak topņan kina gek-san.” ⁴⁹ Sâi Natanaenâ itâ sâm dukuip, “Patâ, gâ perâkņak Anutugât nanņâ. Gâ Isirae nenğât a kutâ patâ.” ⁵⁰ Oi Yesuņâ itâ sâm dukuip, “Gâ wakum nak topņan taat, nâņâ zo dâgoga nângâm ko nângâm pâlatâņ otnigat? Ek nângat, zo yenņâ. Kut nâi nâi patâ ek nângâm zâiban.” ⁵¹ Yatâ sâmņâ sâip, “Nâ perâkņak dâgobâ. Sumbem pâroņsâi Anutugât sumbem a, zen a bonņâ nâgâren zâim gine ziņgitpi.”

2

Yesuņâ sâi tooņâ waiņ oip.

¹ Sirâm zagât âki Kana kamânân, Galilaia hânân a ambân zagât mâpotzikânam sii nalem mine gâip. ² Yesugât mamņâ Maria, zâk zoren âi taki ko Yesu sot arâpņâ, nen zop sâsâņan âiwen. ³ Zoren mindum nalem sot waiņ nem tâindâ waiņ buņ oip. Buņ oi Yesu mamņandâ dukum sâip, “Waiņziņâ buņ uap.” Sâi Yesuņâ itâ sâm dukuip, ⁴ “O ambân, gâņâ nâ mân dâtnoban. Ninak nângâbat dâp upat. Nâgât narâk, zo gâtâm mâte upap.” ⁵ Yatâ sâi mamņandâ kore a ambân itâ sâm dâzângoip, “Den sâbap, zo lum kwâtâtibi.” ⁶ Oi mirâ zoren âmaņ kârep patâ nâmburân kânok tâip. Yuda a zen âsâbâņ kin bitziņ too saņgonņâ nalem namarâwe. Oi mirâ dâp âmaņ yatâ kin ândeip. ⁷ Oi Yesuņâ kore a ambân itâ sâm dâzângoip, “Too aam ga âmaņân lokine giarik.” Sâi zen yatâ utne âmaņ nâmburân kânok zo too piksâm naņgip. ⁸ Yatâ utne ko itâ sâm dâzângoip, “Itârâņ zen torenņâ aam nalem galem agâren âinek.” ⁹ Yatâ sâi zen aam galem agâren âine tooņâ waiņ oi nalem galem aņâ nemņâ waiņ zo waiņ gâbâ mie sâm kwagip. (Kore a zen too âmaņân aam lokine giarip, zenak waiņgât topņâ

nângâwe.) Nalem galem anâ a ambân meip, zo konsâi gâip. ¹⁰ Gâi itâ sâmbâ dukuip, “Kândom wâinj naamnâ zingâne bet umziñ gulip upâ sâi wainj naam bunâ, zo zingâmen. Gâ ko purikgurik opnâ wainj naamnâ kwarakuna zeï bet muyagiat. Zo âlip uat.”

¹¹ Yesu zâk yatâ op Kana kamânân, Galilaia hânân sen mârât nep topkwapnâ tuugip. Oi imbanânangât topnâ, zo mem kâknan pâip. Oi arâpnâ nen zo eknâ nângâm pâlâtân kwâknangâwen.

¹² Oi Yesu zâk Kana kamânân gâbâ Kape-naum kamânân ari mam murâpnâ sot arâpnâ molim âiwen. Sirâm nâmbutnâ nen zoren ândiwen.

Yesu zâk Kembugât tirik namin zariip.
(Mt 21:12-13; Mk 11:15-19; Lu 19:45-46)

¹³ Yuda zengât kendon patâ kutnâ Pasowa, zo mâte upâ sâi Yesunâ Yerusalem kamânân zariip. ¹⁴ Yerusalem kamânân âi takâm tirik namin zari a donbep zen râma, makau sot kembâ angâgwanjâ utne a nâmbutnâ zen Roma zengât kât sot Yuda zengât kât, zo hâukwap angâgwanjâ op kirâwe. ¹⁵ Yatâ utnetâ Yesunâ zingitnâ tâknâ mem a sot râma makau zângom molizingi âine kât nep tuuwe, zengât kât mem lokim tâtatnâ kom kâbaknei giarip. ¹⁶ Oi kembâ mem kirâwe, zen itâ sâmbâ dâzângoip, “Zen Ibânangât namin kut nâi lanj utne angâgwanjâ namâ uap. Kut nâi nâizij mem âinek.” ¹⁷ Yesunâ yatâ oi arâpnâ nen Kembugât ekabân den kulem ziap, zo nângâwen. Den zo itâ, “Gâgât namâgât opnâ umnâ kârâp siap.”

¹⁸ Oi Yuda a zinjâ itâ sâmbâ mâsikâm sâwe, “Gâ yatâ uatnâ top likuliku kulem nâi tuuna iknâ.” ¹⁹ Sâne Yesunâ itâ sâmbâ dâzângoip, “Zen tirik namâ zi kândañne nânâ sirâm karâmbut umñan tuum nanjâbat.” ²⁰ Yatâ sâmbâ dâzângoip sâwe, “Patârâpnâ, zen tirik namâ zi kendon 46 tuum ândine âkip. Oi gâñâ sirâm karâmbut umñan tuum nanjâbat sâmbâ sat?” ²¹ Ka Yesu zâk sâknangât op namin dâpkwap sâip. ²² Yesu ândim moi Anutuñâ mângei zari arâpnâ nen den zo nângâwen. Oi namâgât sâip, zo sot Kembugât ekabân

zâkkât den nâmbutnâ ziap, zorat nângindâ bonjâ oip.

Yesu zâk a zengât topniñ ek nângâmap.

²³ Yesu zâk kendonân Yerusalem kamânân top likuliku kulem nâmbutnâ tuugi a ambân pisuk, zinjâ eknâ zâkkât nângâne bonjâ oip. ²⁴ Yesu zâk a zengât topziñ ek nângâmap, zorat op ko a zengâren mân arip. ²⁵ Zâknâ a nâigât topnâ ek nângâbam a nâigâren mân mâsikâm nângip. Zâk zikñak umziñan ek nângâm nanjip.

3

Yesu sot Nikodemo den den urâwet.

¹ Parisaio a nâi ândeip, kutnâ Nikodemo. Zâk Yuda a zengât a patâ, zengât buku op ândeip. ² A zorân nâtigân Yesugâren gam itâ sâmbâ dukuip, “Patâ, nen gâgât topkâ nângen. Gâ a patâ, Anutugâren gâbâ gâin. Gâ sen mârât kulem top top tuumat, zorat itâ nângan. Anutuñâ gâ sot mân ândei sâi ko mân tuubat.” ³ Sâi Yesunâ mâburem dukuip, “Nâ perâknak dâgobâ. Nâi zâk âsaâsagiñ unaknâ mân âsagem ândibap, zo ko Anutugât um topñan mân bagibap.”

⁴ Sâi Nikodemonâ pârâkpam itâ sâmbâ mâsikip, “A nâi mârûm patâ opnâ dap op âsaâsagiñ unaknâ âsagibap? Zâk mam kâmbonjan âburei dum zagâtñâ mim-bapkât sat?”

⁵ Sâi Yesunâ itâ sâmbâ dukuip, “Nâ perâknak dâgoba. Nâi zâk Kaapum sot too umñan mân âsagibapnâ Anutugât um topñan mân bagibap. ⁶ Agât kâmboyân âsaâsagiñ, zâk ayâk. Ka a nâi, zâk Kaapumñâ umñan muyamuyagiñ, zâk Kaapungâren goknâ. ⁷ Zen âsaâsage unaknâ âsagibigât sa nângâna mân kwakmak upap. ⁸ Pibâ zâk lanj komap. Oi kwamitnâ nângâme. Ikâ gâbâ gâmap, oi ikâ âi âkâmap, zo zen mân nângâme. Oi nâi zâk Kaapungâren muyageip, zâkkât topnâ yatâ.”

⁹ Sâi Nikodemonâ mâburem itâ sâmbâ dukuip, “Zo dap op yatâ orotnâ?”

¹⁰ Sâi Yesunâ itâ sâmbâ dukuip. “Gâ Isirae a zengât a sâtnandâ kwaksat? ¹¹ Nâ perâknak dâgobâ. Nen kut nâi nâi

ek nângâmen, zo dâzângomen. Oi zen ko dinnijâ birâme. ¹² Nâ hânân Anutunâ nep tuumap, zorat topnâ dâzângua mân nângâme. Oi sumbemân nep tuumap, zorat topnâ dâzângua dap dabân nângâne âkâbap? ¹³ A zengâren gâbâ nâinâ sumbemân mân zarip. Ka a bonnâ nâ sumbemân gâbâ gem gâwan. Nâ kânok sumbemân gâbâ gem gâwan. ¹⁴ Mârum mirâ kamân kâtiknân Mosenâ mulum dâp tuum nagân mândip. Zo yatik narâk zi a bonnâ, nâ nagân nom kwânângânibigât sâsân. ¹⁵ Oi a zen nângâm pâlâtân kwatnibinjâ ândiândi kâtik muyagibi.

¹⁶ Anutu zâk a zengât umnâ donbep gâsui nannâ kânok, nâ sângonnogi gâwan. Oi zen nâ nângâm pâlâtân kwatnimnâ mân tâmbetagobi. Zen nâ nângâm pâlâtân kwatnim ândiândi kâtik muyagibigât sângonnogi gewan. ¹⁷ Nannâ nâ a zengât tosazinjângât sâm kwâkâbatkât bunâ. A tânzângobatkât Anutunâ sângonnogi gem gâwan. ¹⁸ Oi nâi zâk nângâm pâlâtân kwatnibapnâ zâkkât tosgât hâunâ mân mimbap. Ka nâi zâk nannâ nâ mân nângâm pâlâtân kwatnibapnâ tosa hâunângât singi op zimbap. Wangât, zâk Anutu nannâ kânok, nâgât mân nângâm pâlâtân kwatnigip, zorat. ¹⁹ Hâunângât topnâ itâ ziap. Âsaknâ nânâ hânân ga a zinj nâttâtkât nângâne bonnâ oi âsaknâ nâ kândâtnowe. Orot mâmezinj bâlijâ zeip, zorat yatâ urâwe. ²⁰ Nâi zâk bâlijâ opmapnâ âsaknâ kândâtkomap. Bâlijândâ âsaknân muyagei ikpegât âsaknân mân gâmap. ²¹ Nâi zâk den bonnâ lubapnâ âsaknâ mâte upap. Oi kut nâi nâi opmap, zo Anutugât sâtkât opmap, zorat topnâ muyagibap.”

Yohanenâ Yesugât topnâ sâm muyageip.

²² Yesu sot arâpnâ, nen Yerusalem kamân birâmâ Yudaia hân torennân âi ândiwen. Zoren Yesu sot arâpnâ ninâ a ambân too sanjonzingâm ândiwen. ²³ Yohane ko zâk hân nâi kutnâ Aenon, Salim kamân nanngâmnan zoren a too sanjonzingâm ândeip. Zoren too donbep zeipkât a zen zoren mindum gane

sanjonzingip. ²⁴ Narâk zoren Yohane tâk namin mân parâwe.

²⁵ Yuda a nâi sot Yohanegât arâp, zen bitzinj too sanjonsanjon zorat topnâ sâm âraguwe. ²⁶ Oi zinâ Yohanegâren gam itâ sâm dukuwe, “Patâ, gâ Yodañ too nâmbutken ândina a nâi muyagei topnâ dâtnângoin. Zâk narâk ziren ga a too sanjonzingi a donbepnâ zâkkâren arie.” ²⁷ Sâne Yohanenâ itâ sâm dâzângoip, “Anutunâ a nâi kâwali mân pindi ziknâk dabân yatâ mimbap? ²⁸ Nâ itâ sâm dâzângowan, zo dap op kwâimbâbi. A bâlijân gâbâ mâkâningâbapkât mârum sâsân, nâ zâk bunâ. Nâ Kristo bunâ. Nâ kândom oknângâm gaan. ²⁹ Ambân singi sâm pindâwe, zâknâ ambân mariñâ. Oi ambân mem âknâle patâ oi bukuñandâ nângâm beknân mem umâlep patâ upap. Nâ yatâ op umâlep nângâbatkât narâknâ zo mâte uap. ³⁰ Zâkkât ko zâizâinj. Nâgât ko diim gibap.”

³¹ Ubâ geipnâ walâningâmâp. Hânân goknândâ hângât singi uen. Nen hângât kut nâi nâi zorat den sâmen. Ka zâk ko sumbemân gâbâ geipnâ walâningâm nanngap. ³² Kut nâi nâi ek nângip, zorat singi sâmap. Oi a zen zâkkât diñâ birâme. ³³ Ka a nâmbutnâ zinj diñâ nângâme, zen itâ nângâbi, “Anutunâ sâi kâtikâtiginj ândiap, zâk diñâ zo tângumap.” ³⁴ Anutunâ a sângonguip, zâk Anutugât denâk sâmap. Oi a yatâ zo ko Anutunâ Kaapumnâ imbanâ pindâmap. ³⁵ Anutu Ibânandâ nanngângât umnâ gâsui zâkkât biknân kut nâi nâi zo aksik pam nanngip. ³⁶ Nâi zâk nannâ nângâm pâlâtân kwâknângâm ândiap, zâk narâk ziren ândiândi kâtik mârum muyagiap. Oi nâi zâk nannâ kândâtkom diñâ birâm ândibapnâ ândiândi kâtik mân muyagibap. Bunâ. Anutunâ kuk oknângi tap zâibap.

4

Yesunâ Samaria ambân nâi sot den den oip.

¹ Parisaio a, zen Yesugât itâ nângâwe, “Zâknâ a gâsâzângom too sanjonzingap, zo Yohanegât kâmut walâzinge.” ² Den

zo yen sâwe. Yesu ziknjak a too mân sanjonzingip. Zâk yen sâi arâpnâ niñâ too sanjonzingâwen. ³ Oi Kembunâ den zo nângâm Yudaia hân birâm Galilaia hânân arip. ⁴ Samaria hân mâtâp arip.

⁵ Âimnâ Samaria hânân kamân nâi kutnâ Sika, zoren takip. Kamân zorat nanngâmnan hân nâi zeip. Mârumnan Jakobonâ hân zo nanñâ Yosepe pindip. ⁶ Too lâm nâi zoren zeip, kutnâ Yakobogât too lâm. Oi Yesu zâk mâtâp kêrep âimnâ loreip. Oi mirâ bâknan oi zoren takâm lâm ginñan ge tap nângip. ⁷⁻⁸ Yesu arâpnâ, nen nalem sângân minam kamânân ârindâ Yesu zâk ziknjik tâi Samaria ambân nâinâ too aabam gâip. Gâi Yesunâ itâ sâm dukuip, “Too nâi aam nina nimbâ.” ⁹ Dukui ambân zorân sâip, “Gâ Yuda anâ, wangât Samaria ambân nâgâren toogât sat? Zo mân orotnâ.” Zo Yuda sot Samaria a buku buku mân op ândiwegât ambân zorân den yatâ sâip. ¹⁰ Sâi Yesunâ itâ sâm dukuip, “Gâ Anutugâren gâbâ kut nâi gâbap, zo sot nâgât topnâ mân nângat. Nângâm sâi ko nâgâren oletnina too takâtakân gibam.” ¹¹ Sâi ambân zorân itâ sâm dukuip, “Too lâm zi kêrep. Gâ too aañ âmañ bunğât too takâtakân ikâ gâbâ aaban? ¹² Sâkuninâ Jakobonâ too lâmniñâ zi esip. Oi zâk sot narâpnâ sot râma makau gakârâpnâ, zen too zirik nem ândiwe. Gâ Yakobo walâm too takâtakân muyagibam sat?” ¹³ Sâi Yesunâ itâ sâm dukuip, “Too zi sâumñâ nem zagât nem ândibi. ¹⁴ Nâgât too ko nemñâ umgâ sânduksâbap. Nâi zâk too zo nimbapnâ toogât mân nângâm ândibap. Nânâ too zo a nâi pinda umnan too takâtakân muyagem zeï a zo ândiândiñ kâtiknâ ândibap.” ¹⁵ Sâi ambânñâ diñangât topnâ mân nângâm kwâkâmñâ itâ sâip, “Patâ, gâ too zo nina nem toogât zagât mân nângâbat. Oi ziren âsâbân toogât gâman, zo birâbat.”

¹⁶ Yatâ sâi Yesunâ itâ sâm dukuip, “Âi apkâ sâna kândiangâm gâit.” ¹⁷ Sâi ambânñâ sâip, “Nâ apnâ bunâ.” Sâi Yesunâ itâ sâm dukuip, “Gâ apkâ bunâ, zo âlip sat. ¹⁸ Gâ a bâtnâmbut mem birâzingin. Oi irabot miat, zo apkâ

bunâ. Zorat gâ den perâkñak sat.” ¹⁹ Sâi ambânñâ itâ sâip, “Patânâ, gâ nâgât topnâ dap yatin nângat? Nâ irabot zi nângan. Gâ Propete a nâi ândiat. ²⁰ Zorat sâna nângâbâ. Sâkurâpninâ, zen baknâ ziren Anutu mâtâsem ândiwe. Ka Yuda a zen ko Yerusalem kamânân Anutu mâtâsem ândinat sâm sâme.”

²¹ Oi Yesunâ ambân itâ sâm dukuip, “Ambân, gâ dâgoga nângâ. Narâk nâi mâte upâmap. Narâk zoren baknâ ziren mo Yerusalem kamânân zorenâk bunâ. Zoren mo zoren âlipnâ. ²² Samaria a, zen topnâ mân nângâm mâtâsime. Yuda a, nen ko topnâ nângâm mâtâsimen. Oi Anutunâ kubikkubikniñâ, zo Yuda a nenğâren pâip.

²³ Narâk nâi mâte upap. Oi zi mârum mâte uap. Zoren kâmut gakârâpnâ bonnâ, zen Kaapum sot op umziñandâ Anutu mâtâsibi. Ibâ zâk a yatâ zo mâtâseñangâbigât nângâmap. ²⁴ Anutu zâk Kaapum mân igiknâ. Zorat zâk mâtâsime, zen Kaapum sot opnâ mâtâsime. Yatâ upi, zo ko mâtâpâmâtâpâse bonnâ.” ²⁵ Sâi ambânñâ itâ sâm dukuip, “Nâ nângan. A bâliñan gâbâ mâkâniñgâbapkât mârum sâsân, zâk gâbap. A zo muyagemñâ kut nâi nâi zorat sâm muyagem niñgâbap.” ²⁶ Sâi Yesunâ itâ sâm dukuip, “A zo, nâ.”

²⁷ Yatâ sâm tâi arâpnâ nen gawen. Gam ambân sot den âraguwet, zorat nângâm imbanâniñ bun oip. Wangât ambân sot den uat sâm mâsikânam nângindâ yâmbârei birâwen. ²⁸ Oi ambân zâk too âmañ birâm sârârâk kârâm âim kamânân âim a ambân itâ sâm dâzânngoip, ²⁹ “Zen gam a nâi zi iknek. Nâ kut nâi nâi orâwan, zo aksik sâm muyagem nanğap. A bâliñan gâbâ mâkâniñgâbapkât mârum sâsân, zo zi motnâi.” ³⁰ Oi kamânân gâbâ â ambân pisuk, zen Yesugâren gawe. ³¹ Gam tatne Yesu arâpnâ niñ itâ sâm dukuwen, “Patâ, nalem ne.” ³² Sâindâ itâ sâm dâtnânngoip, “Nalem tobat nâi zemniğap, zo mân nânge.” ³³ Zo yatâ sâi arâpnâ niñ itâ âraguwen, “Nalem zo nâinâ mem ga pindap?” ³⁴ Sâindâ Yesunâ itâ sâm

dâtnânngoip, “Sanjonogip, zâkkât den lum nepnâ tuuman, zorân nalemnâ uap.

³⁵ Zen itâ nânngâme, ‘Kâin kimembut âki kâlamân nalem bonnâ muyagibap.’ Ka nânâ dâzânngua nânngânek. Zen zaat kâlam zi iknek. Bon muyamuyagiņ narâk mâte uap. (A ambân kamânân gâbâ gam tarâwe, zengât op sâip.) ³⁶ Nâi zâk nalem bonnâ mem mindubapnâ, zorat sângân mibap. Oi bonnâ zo ândiândi kâtikkât siņgi upap. Oi nep kârâm kâmerip sot bon mem zarip, zet ârândân sâtâre upabot. ³⁷ Oi den nâi Kembugât ekabân ziap, zo kâtigibap. Den zo itâ, ‘Nâinâ nep kârâm kâmitmap. Nâinâ ko bonnâ mei zâibap.’

³⁸ Nânâ zen mân kârâm kâmirâweyân bonnâ mimbigât sâm ziņgâwan. Mârum a nâmbutnâ nep zo tuum ândinetâ bonnâ muyagei zen yen galem op bonnâ mem ândie.”

³⁹ Samaria ambân zo zâk kamârâp itâ sâm dâzânngoip, “A zi kut nâi nâi orâwan, zorat topnâ pisuk sâm muyagiap.” Den zorat a ambân donbepnâ Yesu nânngâm pâlâtân kwâkņangâwe. ⁴⁰ Yesunâ arâpnâ nen den dâtnânngom tâi a ambân ziņ kamânân gâbâ gam Yesugâren takâm zen sot ândibapkât dukuwe. Sânetâ ko sirâm zagât zen sot ândeip. ⁴¹ Yesunâ siņgi âlip dâzânngoi donbep patânâ nânngâmņâ, nânngâm pâlâtân kwâkņangâwe. ⁴² Oi zen ambân zo itâ sâm dukuwe, “Kândom gâgât dengât op nânngâm pâlâtân kwâkņangēn. Irak ko niinâk diņâ nânngâm itâ nânngâm kwâtâtien. Zâk perâkņak a hân dâp neņgât kubikkubik a op ândiap.”

Yesunâ katep nâi mâsekņoot kubigip.

⁴³ Yesu zâk sirâm zagât ândimņâ Galilaia hânân arip. ⁴⁴ Yesu zâk zikņak itâ sâip, “Propete a nâigât kutsiņgiņâ kamân toren toren laņ kârâm âimap. Kamârâpnâ ziņâ ko zâkkât nânngâne yenņâ opmap.” ⁴⁵ Yesunâ Galilaia hânân taki Galilaia a ziņâ buku okņangâwe. Zen mârumņan Yerusalem kamânân âine kendon patin nepnâ tuugi igâwe, zorat yatâ okņangâwe.

⁴⁶ Kana kamânân Galilaia hânân mârum sâi toonâ waiņ oip, zoren dum âi takip. Kapenaum kamânân a sâtņâ nâi ândeip,

zâkkât nannâ mâsek op zeip. ⁴⁷ Yesu zâk Yudaia hânân gâbâ âburem Galilaia hânân gaap sâne a sâtņâ zorânâ nânngâm Kana kamânân âimņâ Yesu muyagem nannâ mumbam op zeip, zo kubikņangâbapkât dukui. ⁴⁸ Oi Yesunâ itâ sâm dukui, “Nâ sen pup kulem mân tuuga dap op dinnangât nânngâne bon upap?” ⁴⁹ Oi a sâtņâ zorân itâ sâip, “Patâ, nannâ mombapkât kek gâban.” ⁵⁰ Sâi Yesunâ itâ sâm dukui, “Gâ yen âi. Nangâ ko âlip uap.” Yatâ sâi a zo Yesugât den nânngi bon oi arip. ⁵¹ Zâk mâtâbân ari kore a ziņ gam sâwe, “Nangâ mârum âlip op taap.” ⁵² Sâne âlip oip, zorat narâkņangât mâsikâziņgi sâwe, “Muka mirâ bâkņan, zoren sâkņâ sânduksâip.” ⁵³ Yatâ sâne a sâtņâ zâk topnâ itâ nânngip, “Narâk zoren Yesunâ sângonnom sâip, ‘Nangâ âlip uap.’” Oi zikņâ sot a ambân kâmut gakârâpnâ, zen Yesu nânngâm pâlâtân kwâkņangâwe. ⁵⁴ Yesu zâk Yudaia hânân gâbâ Galilaia hânân âburem âi sen mârât nep tuugi sâp zagât oip.

5

Yesu zâk Betesida too dengân sâtņan a nâi kubigip.

¹ Yuda zengât kendon patâ nâi mâte oi Yesu zâk Yerusalem kamânân zarip. ² Oi Yerusalem kamânân poņ kâtikņâ kirip, zoren mâtâp nâi kirip, zorat kutņâ râma zengât mâtâp. Mâtâp zorat nanngâmņan too dengân nâi zeip, kutņâ Betesida. Zorat sâtņan mirâ bâtnâmbut tâip. ³⁻⁴ Mirâ zoren a mâsekziņoot sot sen nâtâtik sot kin bitziņ bâliņâ sot sâkziņ gigiņâ, zen zem ândiwe. (Kembugât sumbem a nâinâ narâk nâin nâin gem ga toin geim golanņkoip. Yatâ oi mâsek a nâi kândom toin giarip, zâk mâsek okņangip, zo buņ oip.) Zorat zen too kwamit oi nânngânat sâm mambâtmarâwe. ⁵ Oi zoren a nâi zeip. Zâk kiņ bikņâ bâliņ oi zem tâi kendonņâ 38 âkip. ⁶ Yesu zâk a zo ekņâ narâk kârep ziap sâm mâsikâm sâip, “Gâ sâkkâ âlip upapkât otgigap?” ⁷ Sâi ko sâip, “Patâ, nâinâ ândim too kwamitsâi toin diinim gei nâbanbap? Oi ninak geibâ sa a nâinâ walânim kek

geimap.” ⁸ Sâi Yesuñâ itâ sâmbâ dukui, “Gâ zaat isen koremgâ lum âi.” ⁹ Sâi zorenâk sâkñâ âlip oi zaatñâ isen koremgâ mem arip. Sirâm zoren Yuda a zengât kendon narâk oi Yesuñâ a zo kubigip.

¹⁰ Zorat Yuda a nâmbutñâ ziñ a âlip oip, zo itâ dukuwe, “Itârân kendonân isen koremgâ lum ariat, zo mân orotñâ. ¹¹ Sânetâ itâ sâmbâ dâzângoip, “Kubiknigapñâ itâ dâtnogap, ‘Gâ isen koremgâ mem âi.’” ¹² Sâi mâsikâm sâwe, “Isen koremgâ mem âi sâmbâ dâgogap, zâk kutñâ nâi?” ¹³ Sâne kubiknangip, zorat kwagip. Oi Yesu zâk a kâmut kirâwe, zengât oserân gâbâ tik arip. ¹⁴ Bet Yesuñâ a zo tirik namîn muyagem girem den itâ dukui, “Gâ sâkkâ âlip uap. Oi kut nâi nâi yâmbâtñâ muyagegibapkat bâliñâ dum zagâtñâ mân upan.” ¹⁵ Sâi a zo Yesu ek nângâm âi Yuda a sâtñâ itâ sâmbâ dâzângoip, “A kubiknigap, kutñâ Yesu.”

¹⁶ Yesu zâk kendonân nep yatâ tuugipkat Yuda a sâtñâ, ziñ kâsa miñangawe. ¹⁷ Yatâ utne Yesuñâ itâ sâmbâ dâzângoip, “Ibânâ Anutu, zâk nep tok tuum ândim gâmap. Oi nâ yatik nep tuum taan.” ¹⁸ Yesu zâk kendonân a kubigip sot Anutugât ibânâ sâip, zorat Yuda a sâtñâ ziñ nângâne bâliñ oi Anutu hutkum sap sâmbâ kunam sâmbâ kâtigiwe.

Yesu zâk hâuñangât den sâmbâ kwâkâbapkat imbanâ zemñangap.

¹⁹ Yesu zâk itâ sâmbâ dâzângoip, “Nâ perâkñak dâzângua nângâne. Nannâ nâ ninâ umgât nep mân tuuman. Ibânâ zâk nep tuugi ekñâ yatik tuuman. Ibânâ zâk tuumap, zo yatik nannâ nâñâ tuuman. ²⁰ Ibâ zâk nannâ nâ nek umñâ nâgâren kinmapkat nep tuumap, zo yatik tirâpnomap. Oi nep zi ikse, zorik bunâ. Nep zâizâiñâ tirâpnogi zen ekñâ nângâne imbanâ upap. ²¹ Zo itâ. Ibâ zâk a mumuñâ mângiziñgi zaat ândime. Nannâ nannâ yatik a mumuñâ nâi mângibâ sâmbâ mângibat. ²² Ibâ zâk nannâ nâ a zengât topziñ sâmbâ kâkñan kwatziñgâbatkat nep zo sâmbâ nigip. ²³ Zen Ibâ hurat kwâkñangame, zo yatik nannâ nâ hurat kwatnibigât yatâ

oip. Nâi zâk nannâ nâ mân hurat kwatnibapñâ Ibânâ sângonnogip, zâk mân hurat kwâkñangâbap.

²⁴ Nâ perâkñak dâzângua nângâne. Nâi zâk dinnâ nângâbapñâ sângonnogip, zâk nângâm pâlatân kwâkñangâbap. Oi a zo ândiândiñ kâtikñâ mem ândiap. Zâk mumuñâ kândâtkum ândiândiñ kâtikñâ muyagiap. Zâk tosañangât hâuñâ mân mimbap.

²⁵ Nâ perâkñak dâzângua nângâne. Narâk zi mâte uap, zoren a sâkziñ wâgân umziñ mumuñ ândie, zen Anutu nannâ ninâ den nângâm umziñ kubikangi ândiândi kâtik mâte op ândibi. Oi yatigâk narâk nâi mâte upabân a mumuñâ zo, ziñâ Anutu nannâ nâgât dinnâ nângâm zaat ândiândi kâtik ândibi. ²⁶ Ibâ zâk ândiândi mariñâ ândiapkat nannâ nâ ândiândi mariñâ op ândibatkat sâmbâ nigip.

²⁷ Oi nâ a bonñâ ândiangât a tosañangât den sâmbâ kwâkâbatkat sâmbâ nigip. ²⁸ Zen den zo nângâne mân kwakmak upap. Narâk nâi mâte upap, narâk zoren a mumuñâ hanzângone zie, zen nannâ nâgât den nângâmñâ gwâlâ op zaat nanngâbi. ²⁹ Ândiândi âlip ândiwenâ dinnâ nângâm zaatñâ ândiândi kâtik mem ândim zâimambi. A nâmbutñâ ândiândi bâliñ ândiwenâ zaatñâ tosañangât hâuñâ mimi.

³⁰ Nâ ninâ umgât nep yatâ zo âlip mân tuubat. Ibânangât sâtkât hâuñangât den sâmbâ kwâkâman. Zo yatâ op hâuñangât nep tuuga dâp upap. Zo ninâ den bunâ, sângonnogip, zâkkât den.”

Anutuñâ nannangât topñâ sâmbâ muyagemap.

³¹ “Ninak topnâ sâmbâ muyagia mân dâp upap. ³² Topnâ a nâiñâ sâmbâ muyagemap. Oi nâ nângan, topnâ sâmbâ muyagei bonñâ uap.

³³ Zen Yohanegâren sâmbâ mâsikâne nâgât den bonñâ sâmbâ muyageip. ³⁴ Oi anâ topnâ sâmbâ muyagibigât mân sâman. Zen topnâ nângâm ândiândigât mâtâp lâñbigât sâman. ³⁵ Yohane zâk kârâp âsakñâ patâ op âsageziñgi. Zen zâkkât âsakñâ zo ek âkñâlem mâik nâi ândiwe.

³⁶ Nâgât topnâ sâmbâ muyagemap, zo Yohane yatâ bunâ. Zo tobat nâi. Nepnâ

tuuman, zorâñ topnâ sâñ muyagemap. Ibânandâ nep sâñ nigip, zo tuumñâ bonñâ muyageman. Yatâ op ândia topnâ muyagemap. ³⁷ Ibânâ sâñgonnogip, zâk zikñâ topnâ sâñ muyageip. Zen ko den lâunon gâbâ gâi mân nâñgâwe. Zen holi tobatñâ mân igâwe. ³⁸ Zen nâgât den nâñgâm mân nâñgâm pâlâtân kwatnige, zorat topñâ itâ. Zen sâñgonnogip, zâkkât diñâ umziñan mân pane zemap. ³⁹ Zen Kembugât ekabân itâ nâñgâm sâlâpkume, ‘Andiândi kâtikkât mâtâp zoren zeî kârum muyaginâ.’ Oi zorâñ nâgât topnâ sâñ muyagemap. ⁴⁰ Oi zen den zo sâlâpkumñâ nâgâren gam ândiândi kâtik muyagime? Bunâ. Nâgâren mân game.

⁴¹ Nâ anâ sâñ âlip kwatnibigât mân sâman. ⁴² Zengât topziñ zitâ nângan. Umziñ Anutugâren mân kinmap. ⁴³ Nâ Ibânangât sâtkât zengâren gewan. Ga ko zen buku mân otniwe. Gâtâm a nâiñâ zikñâ umgât gâi zâk buku okñangâbi. ⁴⁴ Zen ziñak sâñ âlip kwarangâm ândime. Kembuniñ kânok, zâkñâ sâñ âlip kwatziñgâbapât mân nâñgâme. Oi dabân nâñgâm pâlâtân kwatnibi? ⁴⁵ Zen nâgât itâ mân sâbi, ‘Zâk Ibâgâren nengât sâñ bâlip kwâpap.’ Yatâ bunâ. Zen Mosegâren pâlâtân upme. Ka Mosenâ zen sâñ bâliñ kwatziñgâbap. ⁴⁶ Wangât, Mosenâ den kulemgui, zo nâgât op kulemgui, zorat. Zen zâkkât den nâñgâm sâi nâgât den nâñgâbe. ⁴⁷ Ka zen Mosegât den birâmñâ nâgât den dabân nâñgâbe?”

6

Yesuñâ a 5 tausen nalem ziñgip.

(Mt 14:13-21; Mk 6:30-44; Lu 9:10-17)

¹ Yesuñâ den yatâ sâñ nanğâmñâ Galilaia saru kutñâ nâi Tiberia, zo walâm nâmbutken arip. ² Ari a ambân donbepñâ a sisi mâsek kubikziñgi igâwegât molim âiwe. ³ Yesu zâk arâpñâ nen diiniñgi barin zâi tarâwen. ⁴ Narâk zoren Yuda zengât kendon patâ kutñâ Pasowa, zo mâte oip. ⁵ A ambân donbep patâ gane Yesuñâ ziñgitñâ Pilipo mâsikâm sâip, “Nalem ikâ gâbâ sângân mem a ambân donbep patâ

ziñgindâ dâpziñ upap?” ⁶ Yesu zâk zo yatâ zo upat sâñ nâñgi zeî yen mâsikip.

⁷ Oi Piliponâ itâ sâñ dukui, “Kât 2 handeret yatâ zorâñ kwâlâm ziñgindâ mân dâpziñ upap.” ⁸ Sâi arâpñâ nengâren gâbâ a nâi kutñâ Andrea, Simon Peterogât munñâ, zâkñâ itâ sâip, ⁹ “Katep nâi ziren ândiap. Zâkñâ nalem bâtnâmbut sot saru zuu zagât tâkñangap. Oi a ambân donbep patâ zirâñâ ziñgindâ dâpziñâ mân upap.” ¹⁰ Sâi Yesuñâ sâip, “A ambân dâzângone mindum ge tatnek.” Oi zoren hibuk hân langaat zeip, zorat kwâkñan a tengâziñ 5 tausen yatâ zorâñ ge tarâwe.

¹¹ Yesuñâ nalem zo memñâ sâiwap sâñ a tarâwe, zo kâsâpkum ziñgip. Oi saru zuu zo yatik kâsâpkum ziñgip. ¹² Nalem nem âkon opñâ Yesuñâ arâpñâ itâ sâñ dâtnangoip, “Buputñâ zen bâliñ opapkât sândunek.” ¹³ Oi nen nalem bâtnâmbut zorat buputñâ sânduindâ irâ kiin zagât piksâip.

¹⁴ A amban zen sen mârât mân igikñâ, zo ekñâ sâwe, “Propete patâ a nengâren âsagibapât sâsân, zo perâkñak a zi.” ¹⁵ Oi zen Yesu haamgumñâ bitziñandâ gâsum a kutâ kwânangânam utne ziñgit nâñgâm birâziñgâm zikñik barin zarip.

Yesuñâ saru kwâkñan lâñ lâñ arip.

(Mt 14:22-23; Mk 6:45-52)

¹⁶ Mirâ nâtiksisâi arâpñâ nen saru sâtnan geiwen. ¹⁷ Geimñâ Kapenaum kamânân âinam wangâyân zâiwen. Oi mirâ nâtiksisâi ko ârindâ Yesu zâk zikñik zoren tâip. ¹⁸ Oi pibâ kâtikñâ koi saru âbangoi âiwen. ¹⁹ Oi nen sak birâm kom aleindâ ari saru tânâmñan ârindâ Yesu zâk saru kwâkñan lâñ lâñ âim wangâ gootñan gâi ekñâ pârâkpam kengât urâwen. ²⁰ Yatâ oindâ Yesuñâ nângonsâm sâip, “Ninak gaan. Mân kengât utnek.” ²¹ Yesu wangâyân kopgâbapât sâtâre urâwen. Kopgâi zorenâk hân âinam sâwenân, zo âi takâwen.

A zen Yesu kulem sen mârâtkât opñâ dukuwe.

²² A kâmut patâ, zen saru nâmbutken zine hanşâip. Hanşâi itâ sâwe, “Muka nâtiksisâi wangâ kânok tâi iksen. Zoren

arâpñâ Yesu pam ziiñik arie.” ²³ Zo yatâ nângâm tatne Tiberia hânân gâbâ wangâ nâmbutñâ Kembuñâ nalem ziñgip, zoren takâwe. ²⁴ Takâne a ambân zen Yesu sot arâpñâ kâruziñgâm wangâyân zâim Kape-naum kamânân âi kâruziñgâwe.

²⁵ Zen saru nâmbutken âim kârum muyagemñâ itâ sâmb dukuwe, “Patâ, gâ dâunjan zi gâin?” ²⁶ Mâsikâne itâ sâmb dâzânngoip, “Nâ perâkñak sa nângânek. Nâ top liku kulem tuuga ikme, zorat buñâ. Nalem ziñga nem âkon urâwe, zorat molinige. ²⁷ Nalem nemñâ ândim mumbi, zorat umziñ mân pane zimbap. Nalem nem ândiândi kâtik ândibi, zorat umziñ pane zimbap. A bonñâ, nâ Anutu Ibânandâ nalem zo ziñgâbatkât gâsum sâlâpnogip. Nâ ândiândi kâtikkât nalem, zo ziñgâbat.” ²⁸ Sâi zen itâ mâburem dukuwe, “Sânan. Anutuñâ wan nep tuum ândinatkât nângâmap?” ²⁹ Sâne Yesuñâ itâ sâmb dâzânngoip, “A sângonnogip, nâ nângâm pâlâtân kwatnibi, zo Anutugât nep.” ³⁰ Sâi den itâ sâmb dukuwe, “Gâ top likuliku kulem ñâi tuuna ekñâ nângâm pâlâtân kwatginat. Wan nep ñâi tuuban? ³¹ Sâkurâpniñ, zen Mose sot mirâ kamân kâtikñan ândim nalem kutñâ Mana, zo nem ândiwe. Oi zorat den kulem ñâi itâ ziap,

‘Sumbemân gâbâ nalem ziñgi nem ândiwe.’”

Nalem sumbemân gâbâ gem gâip, zorat den.

³² Oi Yesuñâ itâ sâmb dâzânngoip, “Perâkñak sa nângânek. Sumbemân gâbâ nalem bonñâ, zo Mosenâ mân muyagem ziñgip. Ka Ibânandâ sumbemân gâbâ nalem bonñâ ziñgâmap. ³³ Nâ sumbemân gâbâ gem hân a ândiândi muyagem ziñgâman. Nâ Anutugâren gâbâ nalem bonñâ uan.” ³⁴ Sâi itâ sâmb dukuwe, “Kembu, gâ narâk dâp nalem zo niñgâmâmban.” ³⁵ Sâne itâ sâmb dâzânngoip, “Ândiândigât nalem ko nâ. Nâi zâk nâgâren ga pâlâtân upap, zâk nalemgât mân mumbap. Oi ñâi zâk nâ nângâm pâlâtân kwatnibap, zo ko toogât mân nângâbap.

³⁶ Nâ itâ dâzânnguan. Zen nâ nekñâ mân nângâm pâlâtân kwatnime. ³⁷ Ka Ibânandâ nâgât siñgi sâip, a ambân zo zen ko nâgâren gam nangâbi. Oi a ambân ziñ nâgâren gane mân moliziñgâbat. ³⁸ Sumbemân gâbâ gewan, zo ninâ den lubatkât buñâ. Sângonnogip, zâkkât den lubatkât gewan. ³⁹ Ibânandâ a ambân nâgâren zâmbanmap, a zo zen tâmbetagobegât galemziñ uandâ hângât narâk âkâbabân zoren hâlâluyâk mângiziñga zaatpi. Sângonnogip, zâkkât den zo yatâ ziap. ⁴⁰ Nanñâ nâ nekñâ nângâm pâlâtân kwatnibi, zo ko ândiândi kâtik ândibi. Ibânangât den zo yatâ ziap. Oi nânâ narâk patin mângiziñga zaatpi.”

Yesu zâk ândiândi kâtikkât nalem

⁴¹ Yesu zâk sumbemân gâbâ nalem bonñâ, zo nâ sâipkât Yuda a sâtñâ, ziñâ nângâm bâliñ kwâkñangâwe. ⁴² Oi itâ sâwe, “A zi zâk wangât itâ sap, ‘Nâ sumbemân gâbâ gewan.’ Topñâ nângâmen. Zâk Yesu, Yosepegât nanñâ.” ⁴³ Sâne Yesuñâ itâ dâzânngom sâip, “Zen mân nângâne bâliñ oik. ⁴⁴ A ñâi zik umgât nâgâren gâgan, zo mân taap. Ibâ sângonnogipñâ sâi âlip nâgâren gâbap. Oi nâ a itâ zo narâk patin mumuñan gâbâ mângibat. ⁴⁵ Propete zenngât ekabân den itâ ziap, ‘Anutu zikñak a siñgi âlip dâzânngoi nângâbi.’

Ñâi zâk Ibânandâ siñgi âlip dukui nângâbap, zâk nâgâren gam târokwatnibap.

⁴⁶ A zen Ibâ mân igâwe. Anutugâren gâbâ gem gâwan, nâ ninak Ibâ egâwan. ⁴⁷ Nâ perâkñak dâzânngua nângânek. Nâi zâk nângâm pâlâtân kwatnimapñâ ândiândi kâtik miap. ⁴⁸ Ândiândi kâtikkât nalem nâ. ⁴⁹ Sâkurâpziñâ, zen mirâ kamân kâtikñan nalem kutñâ Mana, zo nem ândimñâ mom nangâwe. ⁵⁰ Ka sumbemân gâbâ nalem nemñâ mân mumuñâ, zo ko nâgâren ziap. ⁵¹ Nâ sumbemân gâbâ ândiândigât nalem mem gewan. Nalem zo nâ. Zorat ñâi zâk nâgâren gâbâ nalem zo nem ândiândi kâtikñangât siñgi upi. Sâknandâ nalem uap. Zo a ziñâ ândiândi muyagibigât ziñgâbat.”

⁵² Yuda a sâtnâ ziiñak itâ âragumñâ sâwe, “A zirânâ dap op sunumñâ niñgi ninatkât sap?” ⁵³ Sâne Yesuñâ itâ sâm dâzânngoip, “Nâ perâknak dâzânguan. Zen a bonñâ nâgât sunum sot gilâm mân nimbi, zo ko umziñan ândiândi mân muyagibap. ⁵⁴ Nâi zâk nâgât sunumnâ sot gilâmnâ nimbapñâ ândiândi kâtik mim-bap. Oi narâk patin mumuñan gâbâ mâgia zaatpap. ⁵⁵ Nâgât sunumnâ, zo nalem bonñâ. Nâgât gilâmnâ, zo too bonñâ. ⁵⁶ Nâi zâk nâgât sunum sot gilâm nimbapñâ, zâk nâ sot pâlâtân op ândibap. Oi nâ zâk sot pâlâtân op ândibat. ⁵⁷ Ândiândi mariñâ, Anutu Ibâ, zâknâ sângonnogi gewangât Ibânañgât op ândiman. Oi nâi zâk nâ ninibapñâ nâgât op ândiândi muyagem ândibap. Umñandâ nâ sot pâlâtân upapñâ sumbengât siñgi upap. ⁵⁸ Sumbemân gâbâ nalem, zorat topñâ itâ ziap. Sâkurâpziñ Mana nalem niwe, zo yatâ bunâ. Zen nemñâ ândim muwe. Kâ nâgâren gâbâ nalem zo nimbap, zâk ândim zâimâmbap.” ⁵⁹ Yesu zâk Kapenaum kamânân mâpâmâpâse namin ândim den zo dâzânngoip.

Yesu zâk ândiândi kâtikkât den mem gem gâip.

⁶⁰ Yesugât a ambârâpñâ, nenğâren gâbâ donbepñâ den zo nângâm sâwe, “Den zi nângindâ yâmbâtnâ uap. Den zirat topñâ dap yatâ nângânat?” ⁶¹ Oi sâm âkon utne Yesuñâ umziñan ek nângâm itâ sâm dâzânngoip, “Den zi nângâne bâliñ uap? ⁶² A bonñâ nâ âburem ândiwanân zaria nângâne dap upap? ⁶³ Sâkkât sunum zorân ândiândi muyagemap, zo mân ziap. Ândiândi muyagemap, zo Kaapungât nep. Den dâzânguan, zo Kaapum sot ândiândigât den. ⁶⁴ Oi zengâren gâbâ a nâmbutñandâ mân nângâm pâlâtân kwatnime.” A Yesugât den birâbi, zo kânñan nângip. Oi a Yesu tirâpziñgoi gâsum kumbi, zo yatik kânñan nângip. Zorat den yatâ dâtnânngoip.

⁶⁵ Oi den nâi itâ târokwap sâip, “Zorat itâ dâzânguan. Ibânandâ a nâi imbanâ mân pindi ko dap op nâgâren gam nâ sot pâlâtân upap? Yatâ zo mân taap.”

⁶⁶ Narâk zoren a ambân kâmut gakârâpñâ, nenğâren gâbâ donbepñâ zâk sot ândiândiñgât âkon op birânangâm âiwe.

Peteronâ Yesugât topñâ sâm muyageip.

⁶⁷ Yatâ utne Yesuñâ arâp kiin zagât itâ sâm mâsikâniñgip. “Zen yatik nâbam ânam se?” ⁶⁸ Sâi Simon Peteronâ itâ sâm dukui, “Kembu, nen gâ birâgim nâigâren âinat? Gâ kânokñâ ândiândi kâtikkât den mem ândiat. ⁶⁹ Nen gâ nângâm pâlâtân kwatgimñâ itâ nângâmen. Gâ tirik a. Anutugâren gâbâ gâin.” ⁷⁰ Yatâ sâi Yesuñâ itâ sâm dâtnânngoip, “Nâ a kiin zagât, zen gâsum sâlâpziñgowan. Oi dap yatâ zengâren gâbâ a nâiñâ Satañgât a uap?” ⁷¹ Zâk Yuda, Simonñâ nannâ, Karioto kamânân gok, zâkkât nângâm sâip. Yuda zâk arâp kiin zagât nenğât kâmurân gokñâ. Oi zâknâ ândim Yesu tirâpziñgoi kâsarâpñâ ziñ gâsum kuwe.

7

Yesugât murâpñâ, zen mân nângâm pâlâtân kwâknangâwe.

¹ Kwâknan Yerusalem kamânân Yuda a sâtnâ ziñâ Yesu kunam den sâne Yesuñâ zorat siñgi nângâm Yudaia hân birâm Galilaia hânân âim gam ândeip. ² Yatâ oi Yuda zengât hâmbâ silep kendon mâte oip. ³ Yesu murâpñâ, ziñ itâ dukuwe, “Gâ hân zi birâm Yudaia hânân âimñâ kulem top top tuumat, zo ândi âi tuuna kâmut gakârâpkâ ziñ ikpi. ⁴ A nâi, zâk patâ upâ sâm nepñâ tik mân tuumap. A mâteziñan tuumap. Gâ nep zo yatâ tuubat sâmatkât âi a kâmurân nep tuuna ikpi.” ⁵ Murâpñâ zen mân nângâm pâlâtân kwâknangâm yatâ sâwe. ⁶ Sâne Yesuñâ itâ sâm dâzânngoip, “Narâk ziren zo mo zo utnâ sâm âlip upi. Ka nâgât narâk ko gâtâm mâte upap. ⁷ A ziñâ zen um kâlak mân nângâziñgâbi. Nâ ko ândi mâmanziñ bâliñâ, zo sapsuga um kâlak nângânige. ⁸ Zen ziiñik kendonân zâinek. Narâknâ mân mâte uap. Narâk ziren mân zâibat.” ⁹ Yatâ sâmñâ Galilaia hânân ândeip.

Yesu zâk kendon patâgât Yerusalem kamânân zarip.

¹⁰ Yesu murâpñâ, zen kândom âinetâ bet zâk ziknik Galilaia hân birâm Yerusalem kamânân tigâk zarip. ¹¹ Oi kendon narâk oi Yuda a zen Yesu kârumñâ mâsikâyanğâm sâwe, “Zâk ikâ taap?” ¹² A yenñandâ zâkkât den halop donbep sâwe. Oi nâmbutñandâ itâ sawe, “Zâk a âlipñâ.” Sâne nâmbutñandâ kwâkâm sâwe, “Buñâ. Zâk a um gulip kwatziñğâmap.” ¹³ Oi Yuda a sâtnâ zengât keñgât op Yesugât sinji den muyap mân sâwe.

Yesuñâ Anutugâren gâbâ den mem gâip.

¹⁴ Kendon tânâmñan Yesu zâk tirik namin zâimñâ a Kembugât den sâmbâzânğoi. ¹⁵ Den yatâ sâi Yuda a zen imbanâziñ buñ oi itâ sâwe, “Zâk ekap namin mân zaripñâ den topñâ zi ikâ gâbâ nângâm sap?” ¹⁶ Yatâ sânetâ Yesuñâ itâ dâzânğom sâip, “Nâ den dâzânğoman, zo ninan gâbâ buñâ. Sângonnogip, zâkkât den. ¹⁷ Den Anutugâren gâbâ mo ninan gâbâ, zo Anutu sâtnâ lubapñâ den zirât topñâ nângâbap. ¹⁸ Nâi zâk zik umgât sâbap, zâk sâkñâ mem zâizâiñ upap. Ka nâi zâk nep mariñanğât sâtâre muyagibapkat nep tuubap, zâkkât itâ nângâbi, ‘Zâk sarâ buñâ. Den bonñâ sâmap.’ Oi nâ zo yatâ sâman.

¹⁹ Moseñâ gurmin den sâmbâ muyagem ziñgip. Oi zen gurumin den zo mân lum kwâtâtîme. Yatâ opñâ zen wangât nâgât denân kwap sâmbâ nonam se.” ²⁰ Sâi a zen itâ sâwe, “A ikâ zorân gobigât se? Gâgât itâ nângen. Gâ wâkegoot ândim um gulip op sat.” ²¹ Sâne Yesuñâ dâzânğom sâip. “Nâ nep kânok tuuga, zo ek pârâkpam kwakmak ue. ²² Sa nângânek. Moseñâ narâpziñ kwabâ kwatziñğâbigât sâmbâ ziñgip. (Oi zo Moseñâ mân topkwâip. Sâkurâpniñandâ mârumbâ nâi topkwarâwe.) Oi nep zo tuutuunâ mâte oi kendonân tuume. ²³ Mosegât gurumin den, zo birânetâ bon buñ opapkat kendonân narâpziñ kwabâ kwatziñğâme. Nâ ko kendonân a kiñ bik mumuñ sâkñâ kubiksa âlip uap, zorat wangât kuk ot-nige? ²⁴ Zen den sâknik mân sânek. Nângâm sâlâpkum ko bonñâ sâbi.”

Yesugât op itâ sâwe, “Zâk Kristo mo a nâi?”

²⁵ Yerusalem kamân mâirâp nâmbutñandâ itâ sâwe, “A kunam sâme, zo zirâ mo? ²⁶ Zâk a ambân mâteziñan zi den muyap sâi patârâpniñandâ mân sâmbâ kwâkâme. Zen topñâ nângâne a bâliñan gâbâ mâkâniñgâbapkat mârumbâ sâsân, zo mo dap? ²⁷ Buñâ motñâi. A zirât muyamuyagiñanğât topñâ nângen. Ka nâi gâbâpkât sâsân, zo âsagei zâkkât topñâ mân nângânat.” ²⁸ Yatâ sâne Yesuñâ tirik namin kin den patâ itâ sâmbâ dâzânğoi, “Ikâ gâbâ gâwan, zo âlip nângen sâme. Ka nâ ninâ umgât mân gewan. Bonñâ mariñâ, Anutu, zâkñâ sângonnogi gem gâwan. Oi zen zâk mân ek nângâme. ²⁹ Nâ ko zâkñâ sângonnogi zik um topñan gâbâ gewan, gât ko nâñâ zâkkât topñâ nângâm kwâtâtian.”

³⁰ Yesu zâk den yatâ sâi tâk namin pânambâ sâwe. Oi kukuñanğât narâkñâ, zo mân mâte oipkat yâmbârem birâwe. ³¹ Oi a yenñâ zengâren gâbâ donbepñâ Yesu nângâm pâlâtân kwarâwe. Oi itâ sâwe, “A patâ gâbâpkât sâsân, zâk a zirân kulem tuumap, zo walâm tuubap? Buñâ. A zi aksik tuum nanğâmap.”

Kâwali a zen Yesu gâsum tâk namin pambigât sângonzânğowe.

³² A zen den yatâ zo tik sâne Parisaio zen nângamñâ tirik namâ galem a sot âragumñâ kâwali a zen Yesu gâsum tâk namin pambigât sângonzânğowe. ³³ Yesuñâ itâ dâzânğom sâip, “Nâ narâk pânkânok zen sot ândimñâ sângonnogip, zâkkâren zâibat. ³⁴ Oi zen kârunim mân muyagenibi. Âi ândibarân dap op gabi?” ³⁵ Yatâ sâi Yuda a zen itâ sâmbâ âraguwe, “A zirân ikâ ari kârunatkât sap. Yuda a bukurâpniñ Grik a hân toren toren zen sot ândie, zengâren âibam sap? Mo zâk Grik a zengâren âim den dâzânğobam sap? ³⁶ ‘Kârunim âim mân muyagenibi. Âibarân zen mân gabi.’ Den zo wangât sap?”

Yesu zâk Kaapum niñgâbapkat sâip.

³⁷ Yuda zengât kendon sirâm boiñâ mindumindu patâ utne Yesuñâ zaat kin den patâ dâzânğom sâip, “Nâi zâk toogât

nângâmñâ nâgâren ga nimbap. ³⁸ Oi ñai zâk nâ nângâm pâlâtân kwatnibap, zâkkât umñan too sinñâ takâm zimbap. Kembugât ekabân den yatâ kulemgune ziap.”

³⁹ Yesu nângâm pâlâtân kwâkñangâwen, nen Kaapungât sinji kwatningâm yatâ sâip. Yesu zâk narâk zoren Kaapumñâ mân ningip. Wangât, zâk sumbem âsakñâ umñan mân âburem zârip, zorat mân ningip.

A ambân zen Yesu topñangât sâm kâsâpagowe.

⁴⁰ A nâmbutñâ zen den zo nângâm Yesugât itâ sâwe, “Perâkñak, zâk Propete gâbapkât mârûm sâsân.”

⁴¹ Nâmbutñandâ itâ sâwe, “A bâliñan gâbâ mâkâningâbapkât mârûm sâsân, Kristo, zi zâk.” Nâmbutñandâ ko kwâkâm sâwe, “A patâ zo, zâk dap op Galilaia hânân muyagibap?” ⁴² Kembugât ekabân den ñai itâ ziap. Kristo zâk a kutâ Dawidigât kamân, Betelem, zoren âsagibap.” ⁴³ A zen Yesugât yatâ sâm kâsâpagowe. ⁴⁴ Oi nâmbutñandâ tâk namin pânat sâm yâmbârem birâwe.

A sâtnâ zinj Yesu mân nângâm pâlâtân kwâkñangâwe.

⁴⁵ Kâwali a zen tirik namâ galem a sot Parisaio zengâren âburinetâ itâ sâwe, “Zen wangât Yesu mân gâsum diim ge?” ⁴⁶ Sâne kâwali a zinjâ sâwe, “Zâk den sâmâp, zo yatâ a ñainñâ mân sâmâp.” ⁴⁷ Sâne Parisaio a zinj itâ sâm dâzângowe, “Zen a yennâ yatik um gulip kwatzingap?” ⁴⁸ A sâtnâ sot Parisaio a, nengâren gâbâ ñai zâk sot pâlâtân uap? ⁴⁹ Zo buñâ. A yennâ, zen ko Kembugât gurumin den mân nângâme, zen simgât sinji.”

⁵⁰ Yatâ sânetâ bukuzinjâ ñai kutñâ Nikodemo, mârûm Yesugâren arip, zâkñâ itâ sâm dâzângoip, ⁵¹ “A ñainñâ zikñâ topñâ mân sâi dap yatâ hâuñangât den sâm kwâkânat? Nen yatâ mân utnatkât gurumin den ekabân den ñai ziap.”

⁵² Yatâ sâi ko bukurâpñandâ Nikodemo den kârâpñoot itâ sâm dukuwe, “Gâ a zo yatik Galilaia hânân gokñâ? Kembugât ekabân sâlâpkum itâ nângâban, ‘Galilaia

hânân Propete ñai mân âsagibap.’” ⁵³ Oi zen kâsâpagom mirâziñan âim nanğâwe.

8

Lañ mâman ambân ñai Yesugâren diim âiwe.

¹ Yesuñâ Oliwa bâkñan zâi zeip. ² Mirâ hanşâi zobâ âburem tirik namin zari a ambân donbepñâ zâkkâren minduwe. Yesuñâ ge tapñâ Kembugât den sâm dâzângoip. ³ Oi Kembugât gurumin den zorat galem a sot Parisaio a, zen mâtâp ambân ñai a sot ândei muyagem diim Yesugâren gam pam haamgum kin sâwe, ⁴ “Patâ, ambân zi a lañ zen sot ândei muyagem gâsum diim gen. ⁵ Oi Mose zâk ambân itâ zo kâtñâ zângone mumbigât sâm gurumin den ekabân kulemgum ningip. Oi gâñâ ambân zâkkât dap nângat?” ⁶ Zo yatâ mâsikâne den dap mo dap sâi nângâm denân pânâm sâwe. Sâne Yesu zâk pindiñsâm bikñandâ hânân kulemgum tâip. ⁷ Kulemgum tâi mâsikâm zagât zagât utnetâ zaatñâ itâ sâm dâzângoip, “Zengâren gâbâ a ñai tosanñâ buñâ, zâkñâ kâtñâ topkwap koi ko kumbi.” ⁸ Yatâ sâm du pindiñsâm hânân kulemgum tâip.

⁹ A gawe, zen den zo nângâm patâziñâ kândom ari kânok kânok ari ari âim nanğâwe. Ambân zâk zikñik Yesugât mâteñan kiri Yesu zâk oksâm zaat mâsikâm sâip. ¹⁰ “Ambân, a zen ikâ arie? Ñainñâ hâuñangât den sâm sinğan giap?” ¹¹ Sâi ambânñâ sâip, “Kembu, buñâ.” Sâi itâ sâm dukuip, “Nâ yatigâk, nâ gâ mân sâm sinğan gian. Zorat gâ âi ândim bâliñâ du zagât mân upan.”

Yesu zâk a hân dâp nengât kârâp âsakñâ op ândiap.

¹² Yesuñâ a den dum dâzângoip. Itâ sâm dâzângoip, “Hân dâp a zengât kârâp âsakñâ op ândian. Oi ñai zâk nâ molinibapñâ, zâk ñâtâtigân mân ândibap. Zâk ândiândi âsakñâ tâkñangi ândibap.” ¹³ Sâi Parisaio a zinjâ itâ sâm dukuwe, “Gâ gikak topkâ sâm muyagiat, zorat nângindâ bon mân uap.” ¹⁴ Sâne Yesuñâ sâip, “Ninak topñâ sapsuga bon buñ mân opmap.

Wangât, Nâ ikâ gâbâ gâwan sot ikâ âi ândibat, zorat topnâ nângâm den sâman. Zen ko zo mo zorat ârândân kwakme. ¹⁵ Zen sâknjik eknâ umnan bonnâ zo mân ikme. Oi zen laj sâme. Nânâ ko zengât topziñ mân sâman. ¹⁶ Oi zengât topziñ sâbat, zo ko bonnâ upap. Nep zo ninik mân tuubat. Ibâ sângonnogip, zâknâ betnan mei nep zo tuubat. ¹⁷ Zengât gurumin den ekabân den nâi itâ ziap, 'A zagât, ziknâ a nâigât topnâ sâitâ nângâne bon upap.'

¹⁸ Nâ ninâ topnâ sâm muyagia Ibânâ sângonnogip, zâkoot yatik sâm muyagemap."

¹⁹ Yesu zâk den yatâ sâi mâsikâm sâwe, "Ibâgâ ikâ?" Sânetâ itâ sâm dâzânngoip, "Zen nâgât topnâ mân nângâme. Zen nâgât topnâ nângâm sâi ko Ibânangât topnâ yatik nângâbe."

²⁰ Yesunâ den zo tirik namâ umnâ nâi kât pâpanjan, zoren kin den dâzânngoip. Oi zâk mumbapkât narâknâ mân mâte oipkât dabân gâsum tâk namin kek pambe?

Anâ hânân gok, Yesu zâk Sumbemân goknâ.

²¹ Yesu zâk den târokwapnâ itâ sâm dâzânngoip, "Nâ zâmbam aria zen kârunimnâ tosaziñoot ândim mumbi. Nâ âibat, zoren zen dap op gabi?" ²² Zo yatâ sâi ko Yuda a ziñâ sâwe, "Nâ âi ândia zen mân gabi, den zo wangât sap? Zâk ziknâ agoyangâm mumbapkât sap?" ²³ Sânetâ Yesunâ itâ sâm dâzânngoip, "Zen âmbiren goknâ. Nâ ko uren goknâ. Zen hân ziren goknâ. Nâ ko hân zi goknâ bunâ. ²⁴ Nâ zorat opnâ dâzânguan, Zen tosaziñoot ândim mumbi. Nâ ândim gâwannâ ândim zâibat. Zen zo mân nângâm simbitkubi, zo ko tosaziñ zemziñgi mumbi."

²⁵ Sâi ziñâ mâsikâm sâwe, "Bâi, gâ wan a nâi?" Sâne Yesunâ dâzângom sâip. "Topnâ dâzângom gâwan, zo bonnâ. ²⁶ Nâ zengât tosa sot hâuñangât den donbep mem ândian. Sângonnogipnâ den bonnâ sâmap. Oi nâ den zâkkâren nângâwan, zorigâk a ambân dâzângoman."

²⁷ Den zo Ibânangât op sâm dâzânngoip zen mân nângâm kwâtâtiwe. ²⁸ Sâmnâ Yesunâ târokwap itâ dâzângom sâip. "Zen a bonnâ nâ nagân mândânibi, narâk zoren topnâ nângâm biranbi. Oi ninâ umgât kut nâi nâi mân opman. Ibânandâ den sâm dâtnogip, zorik sâman, zo nângâm kwâtâtibi. ²⁹ Oi sângonnogip, zâk nâ sot ândiap. Nâ kut nâi nâi opnâ, zo egi âlip opmap, zo ko zâk mân birânimap." ³⁰ Yesu zâk den yatâ sâi a donbepnâ nângâmñâ, nângâm pâlâtân kwâknangâwe.

Yesugât den mem ândim dumun buñ utnat.

³¹ Yesunâ Yuda a nângâm pâlâtân kwâknangâwe, zen itâ sâm dâzânngoip, "Zen nâgât den lum ândim arâpnâ bonnâ upi. ³² Opnâ nâgât den bonnâ, zo nângâne mâkâziñgi dumunziñ buñâ, hâlâluyâk ândibi." ³³ Yesunâ yatâ sâi zen itâ mâburem dukuwe, "Nen Abaramgât kiurâp. Nen a zengât kore mân op ândiwen, zorat wangât sat? 'Dumun buñ ândibi.'" ³⁴ Sâne Yesunâ itâ sâm dâzânngoip, "Nâ perâknâk dâzânguan. Nâi zâk bâliñ opmap, zâk bâliñangât kore a upap. ³⁵ Kore a, ziñâ patâziñangât mirin tâtat mâme mân upi. Narâpnâ ko Ibâgât mirinâk ândim zâimambi. ³⁶ Zorat nâ nanñandâ olanziñga, zen perâknâk dumun buñ ândibi.

³⁷ Zen Abaramgât kiurâp, zo nângan. Oi zen nâgât denñâ umziñan mân giari nonam se. ³⁸ Nâ Ibânangâren kut nâi nâi ek ândiwan, zorat sâman. Zen ko ibâziñangâren kut nâi nâi nângâwe, zo upme." ³⁹ Sâi itâ sâm dukuwe, "Nen sâkuniñ Abaram." Sâne Yesunâ dâzânngoip, "Zen Abaramgât kiun ândim sâi zâkkât orot mâme yatâ upe. ⁴⁰ Anutugâren gâbâ den bonnâ nângâwan, zo dâzângoman. Oi ziñâ nonam se. Kut zo yatâ zo Abaramnâ mân oip. Zen Abaramgât narâpnâ bunâ. Ibâziñâ, zâk nâi. ⁴¹ Zen ibâziñangât orot mâme upme." Yatâ sâi ziñâ sâwe, "Nen a lañan gâbâ mân âsagiwen. Ibâniñ Anutu kânok." ⁴² Sâne Yesunâ sâip, "Ibâziñ Anutu sâi ko nâ buku otnibe. Nâ Anutugâren gâbâ gewan. Ninâ umgât mân gewan. Zâknâ sângonnogi gewan."

⁴³ Zen dap op ândine dinnandâ umziņan mân geimap? Nâ den sa zen kindapziņ aņgân kârâme, zorat ko yatâ upme. ⁴⁴ Zen ibâziņ Sataņ. Zâkkât den lubigât umziņ kinmap. Zâk mârum nâi a tâmbetagoagon nep tuum ândim gaap. Zâk den bonņâ kândâtkoipkât umņan den bonņâ nâi mân ziap. Zâk sarâ a sot sarâ mariņâ. Zorat zâkkât orot mâmeņâ zo sarâ opmap. Zen zo yatik umziņan den bonņâ mân gei ziap. ⁴⁵ Zorat nâ den bonņâ dâzâņgua dinnâ birâme.

⁴⁶ Zengâren gâbâ a nâi nâgât tosa âlip sâbap? Buņâ. Nâ den bonņâ sâman. Zen wangât nâgât dinnâ birâme? ⁴⁷ Nâi zâk Anutugât siņgi upapņâ diņâ nâņgâbap. Zen Anutugât siņgi mân ândimeņâ diņâ birâme.”

Yesugât den mem ândim mân munat.

⁴⁸ Sâi Yuda a sâtnâ, ziņ kuk op itâ sâm bâliņ kwâkņanņgâwe, “Nen gâgât dap sânat? Gâ neņgât kâmurân gok buņa. Gâ Samaria a. Wâkeņâ umgan giari ândiat. ⁴⁹ Gâgât topkâ yatâ sâindâ dâp upap.” Sâne Yesuņâ itâ sâm dâzâņgoip, “Nâ wâkeņâ mân otnimap. Nâ Ibânâ sâm bâbâlaņ kwâkņanņgâman. Zen ko nâ mem ge kwatnige. ⁵⁰ Nâ kutsiņginanņgât opņâ mân dâzâņgowan. Kutsiņginanņgât den dâzâņgobap, zo nâi ândiap. Zâkņâ nâgât kutsiņgi, zo mem zâi pâmbap.

⁵¹ Nâ perâkņak dâzâņgua nâņgânek. Nâi zâk nâgât den mem ândiap, zo mân mumbap.” ⁵² Yatâ sâi Yuda a ziņâ itâ sâwe, “Wâkeņâ otgimap, zo perâkņak. Abaram moip. Oi Propete zen yatigâk muwe. Oi gâ itâ sat, ‘Nâi zâk nâgât den mem ândibapņâ mân mumbap.’” ⁵³ Sâkuniņâ Abaram, zâk patâ moip. Oi gâ zâk walâbam sat? Oi Propete a, zen yatâ muwe. Gâ wangât sâkkâ mem zâi paat?” ⁵⁴ Sâne Yesuņâ itâ sâm dâzâņgoip, “Ninak sâknâ mem zâi pa sâi ko bon buņ opap. Ibânâ ândiap, zâkkât Anutuniņ sâme, zâkņâ kutsiņginâ mem zâi pâmap. ⁵⁵ Zen zâkkât topņâ mân nâņge. Nâņâ ko zâkkât topņâ nâņgâm kwâtâtian. Nâ mân ek nâņgan sa sâi ko a sarâ zen yatâ opap. Nâ zâk nâņgânņgan. Oi zâkkât diņâ mem ândiman.

⁵⁶ Sâkunziņâ Abaram, zâk nâgât narâk mâte oi ikpapkât sâtâre op ândeip. Zorâņâ ândim muyagia sâtâre pâtâ oip.” ⁵⁷ Yatâ sâi Yuda a ziņ sâwe, “Gâ kendongâ 50 mân ândeinņâ Abaram egâwan sat?” ⁵⁸ Sâne Yesuņâ itâ sâm dâzâņgoip, “Nâ perâkņak dâzâņgobâ. Nâ Abaram mân âsagei ândiwannâ ândim gaan.” ⁵⁹ Yatâ sâi Anutu hutkum sap sâm kâtnâ mem kunâ sâne Yesuņâ tikpam tirik namin gâbâ geip.

9

A sen nâtnâtik, zâkkât den siņgi.

¹ Yesu zâk mâtâbân âim sen nâtnâtik a nâi muyageip. A zo mam kâmbonjan gâbâ âsagem sen nâtnâtik op ândim gâip.

² Yesuņâ a zo muyagei arâpņâ niņ Yesu mâsikâm sâwen, “Patâ, nâigât tosgât yatâ muyageip? Zikņâ mo ibâ mam zekât?”

³ Sâindâ Yesuņâ itâ sâm dâtnâņgoip, “Yatâ buņâ. Zikņâ mo ibâ mam zekât tosgât buņâ. Anutu imbanņanņgât topņâ zâkkâren muyagibapkât yatâ âsageip.

⁴ Sirâmân nep tuumen. Kâ nâtnâksâi ko nep mân tuumen. Narâk zi sirâm yatâ oi sâņgonnogip, zâkkât nep âlip tuum ândinat. Kwâkņan nâtnâtik muyagei nep zo dap dap yatâ tuubi? ⁵ Nâ hânân ândibat dâp hân a zengât âsakņâ op ândibat.”

⁶ Yesu zâk yatâ sâmņâ hânân tâpkum hân banjet mem golanņkum sen nâtnâtik zo siņan saņgorip. ⁷ Itâ sâm saņgorip, “Gâ Siloam too denņânân âi too saņgonnan.” (Siloam zo Yuda denân. Niņ denân ko sâņgongoip sâmen.)

⁸ Yatâ opņâ kamârâpņâ ziņâ a zo ekņâ mâsikâyanņgâm sâwe, “Nalemgât oletniņgâmap, zi zâk mo nâi?” ⁹ Sâne nâmbutņandâ sâwe, “Zi zâk.” Oi nâmbutņandâ sâwe, “Zâk buņâ. Zâkkât tobat yatâ a nâi.” Yatâ sâne zikņak sâip, “Nâ ko zi.” ¹⁰ Sâi mâsikâm sâwe, “Dap op siņgâ âlip uap?” ¹¹ Sâne itâ sâm dâzâņgoip, “A nâi kutņâ Yesu, zâkņâ hânân tâpkum hân banjet mem golanņkum sinnan saņgonņâ itâ sâm dâtnogip, ‘Gâ Siloam denņânân âi too sâņgon.’” Oi nâ âi too saņgonsa sinnâ âlip oi eksan.” ¹² Yatâ sâi

mâsikâm sâwe, “A zo ikâ ândiap?” Sâne zâknâ sâip, “Nâ mân ek nângan.”

A sinâ âlip oip, zorat Parisaio ziñ den sâwe.

¹³ A sen nâttatik op ândimnâ âlip oip, zo diim Parisaio a zengâren âiwe. ¹⁴ Oi Yesunâ banet golan̄kum sinâ san̄gorip, zo Yuda zengât kendonân oip. ¹⁵ Zorat Parisaio a, ziñâ a zo mâsikâm sâwe, “Gâ dap op sin̄gâ âlip uap?” Sâne itâ sâm dâzân̄goip, “Zâk banet mem sinnan san̄gori nâ âi too san̄gonsa sinnâ âlip uap.” ¹⁶ Parisaio zengâren gâbâ nâmbutnandâ itâ sâwe, “A zo Anutugâren goknâ bunâ. Zâk Kembangât gurumin den kom mâtâp wâlâp. Zâk kendonân nep tuugap.” Sâne nâmbutnandâ sâwe, “Zâk bâliñ mâme a ândim sâi nep itâ zo mân tuubap.” Parisaio a, ziñ yatâ sâm âragum kâsâpagowe.

¹⁷ Oi a sin̄ bâpsâsân̄ kubigip, zo mâsikâm sâwe, “Sin̄gâ kubiksap, zorat gâ dap nângat?” Sâne zâknâ sâip, “Zâk Propete.” ¹⁸ Sâi Yuda a zen a zo sen nâttatik ândimnâ âlip oip, zorat nângâne bonnâ mân oi sâne ibâ mamnâ, zet gawet. ¹⁹ Gâitâ mâsikâzikâm sâwe, “Nanziknâ sen nâttatik muyageip, zi mo? Zâk dap op sin̄gâ âlip uap?”

²⁰ Sâne ibâ mamnâ, zik itâ sâwet, “Zâk nanniknâ, zo nângat. Sen nâttatik âsageip, zo nângat. ²¹ Ka dap opnâ sin̄gâ âlip uap, zo mân nângat. Nâinâ kubiksap, zo mân nângat. Zâk katêp bunâ. Mârum lâmbarip, zorat ziin̄ak mâsikâne topnâ dâzân̄goik.”

²² Ibâ mamnâ, zet Yuda a sâtnâ zengât ken̄gât opnâ yatâ sâwet. Yuda a zengât a sâtnâ, ziñ den itâ sâm ândiwe, “Nâi zâk Yesugât itâ sâbap, ‘A bâliñan gâbâ mâkâningâbapkât mârum sâsân̄, zâk zo. Zâk Kristo.’ A yatâ zo mâpâmâpâse namin mân zâibapkât pâke pânat. A yatâ zo kâbaknengângindâ nen̄gât kâmurân mân tâpap.” ²³ Zorat opnâ ibâ mamnâ zet ken̄gât op itâ sâwet, “Zâk katêp bunâ. Zâk mârum lâmbarip, zorat ziñâ mâsikâne topnâ sâik.”

²⁴ A sen nâttatik op ândeipnâ âlip oip, zo dum diim gamnâ itâ dukuwe, “Anutu mâten̄an kin sarâ mân sâban. Nen a zorat

topnâ nângen. Zâk bâliñ mâme a.” ²⁵ Yatâ sânetâ ko a zorân̄ itâ sâm dâzân̄goip, “A zo bâliñâ mo âlipnâ, zo mân nângan. Sen nâttatik ândiwannâ sinnâ âlip uap, zo nângan.” ²⁶ Sâi dum mâsikâwe, “Dap otgigap? Dap op sin̄gâ mânân̄gâtsap?”

²⁷ Sâne a zorân̄ itâ sâm dâzân̄goip, “Nâ mârum dâzân̄guan. Zen wangât kisanâ dâzân̄gobatkât se? Zen zâkkât a utnam se?” ²⁸ Yatâ sâi ziñâ sin̄an gem dukuwe, “Gâ zâkkât a. Nen ko Mosegât arâpnâ. ²⁹ Mose zâk Anutuñâ den dukuip, zo nângen. Ka a zi ikâ mo ikâ gâbâ âsagem gâip, zo mân nângen.” ³⁰ Sâne a zorân̄ den itâ mâburem dâzân̄goip, “A zi sinnâ mânân̄gâtsap, zâkkât topnâ kârune nânga imbanâ uap. ³¹ Nen itâ nângâmen, ‘Anutuñâ bâliñ mâme a mân betziñan memap. Nâi zâk hurat kwâknangâm diñâ lugi bekn̄an mimbap.’ ³² Mârum hân âsageibân gâbâ a nâi zâk mam kâmbon̄an gâbâ sen nâttatiknâ âsagem kubikkubiknâ mân âsagei nângâwen. ³³ Oi a zo Anutugâren gâbâ mân gâip sâi nep itâ zo dap yatâ tuubap?” ³⁴ Sâi den kârâpnoot itâ sâm dukuwe, “Gâ bâliñ mâme sot lañ mâman a zengâren gâbâ âsageinnâ dap yatâ nen den topnâ dâtnanguat?” Yatâ sâm kom kâbaknîne ârip.

Yesu kândâtkom um nâttatik ândiândiñ.

³⁵ A zo kâbaknîne ari Yesunâ nângip. Oi a zo muyagenangâm itâ sâm mâsikip, “Gâ a bonnâ nângâm pâlâtân̄ kwâknangat mo?” ³⁶ Sâi a zorân̄ sâip, “Patâ, sat, zo a nâi? Zo tirâpnona eknâ nângâm pâlâtân̄ kwâknangâbat.” ³⁷ Sâi Yesunâ itâ sâm dukuip, “Gâ eksat. Den dâgogan, zo nâ.” ³⁸ Sâi a zorân̄ sâip, “Kembu, nâ nângâm pâlâtân̄ kwatgigan.” Yatâ sâmnâ um topn̄an pindiñsâm mâpâseip.

³⁹ Oi Yesunâ sâip, “Nâ topziñ sâm muyagibatkât hânân̄ gewan. Zorat a ziin̄angât nângâne giginâ oi sinniñ nâttatik sâme, zen sinziñ ânângât âsakn̄an bâgim ândibigât gem gâwan. Oi a ziin̄angât nângâne zâizâin̄ oi sinniñ âlipnik sâme, zen nâttatigân bagim ândibigât gem gâwan.” ⁴⁰ Yatâ sâi Parisaio a ârândân̄ kirâwe, zen nângâmñâ sâwe, “Nen sen nâttatik

nângonsat?”⁴¹ Sâne Yesuñâ sâip, “Zen sen nêtâtik ândim sâi tosaziñ buñ ândibe. Ka ziñak sâme, ‘Nen sinniñ âlipñâ.’ Zorat tosaziñ zemziñgap.”

10

Râma zen mariziñgât den nângâme.

¹ Yesuñâ den sumbuñâ nâi itâ sâip, “Nâ perâkñak dâzângua nângânek. Nâi zâk râma zengât poñ durubit zo birâm nâin gâbâ loñgiñ bagibap, zâk kâmbu a op kut nâi nâi lañ memap. ² Nâi zâk poñ durubirân gâbik bagibap, zâk ko râma zengât galem a. ³ Zâk gâi mâtâp galem a ekñâ mâtâp mem pâmbap. Oi râma ziñâ diñâ tobat nângâbi. Oi râma galem a zo râma kutziñan zângonsâm poñan gâbâ diiziñgâm âibap. ⁴ Râma gakârâpñâ diiziñgâm gei kândom ari molim âibi. Diñ tobatñâ nângâmegât molim âibi. ⁵ Ka a nâi gâi diñ tobatñâ mân nângâmñâ mân molibi. Buñâ. Zen keñgât op birâm âibi.”⁶ Yesuñâ den sumbuñâ yatâ sâi Yuda a ziñ den zorat topñâ mân nângâwe.

Yesu zâk galem a âlipñâ.

⁷ Yatâ utne Yesuñâ dum dâzângom sâip, “Perâkñak dâzângua nângânek. Râma zengât zâizâiñgât mâtâp, zo nâ. ⁸ Nâ mân âsagia âsagiwe, zo kâmbu a. Zen kut nâi nâi lañ mime. Zen ganetâ râma zen zengât den mân nângâwe. ⁹ Mâtâp nâ. Nâi zâk nâgâren gam bagibap, zâk mân tâmbetagobap. Zâk bagimgagim nalem muyagem nem ândibap.

¹⁰ Kâmbu a zen ga râma kâmbu mem zângom tâmbetzângogigât game. Nâ ko râma ziñ ândim ândiândi âlip muyagem ândim kwâtâtibigât gâwan. ¹¹ Nâ râma galem a âlipñâ. Galem a zâk galem otziñgâm ândim râma gakânâ tâmbetagobegât ândiândiñâ birâbat. ¹² Râma galem a bâliñâ, mariñâ buñâ, kât nep tuutuunangât anâ dâñ galemziñ mân opmapñâ wâu kâtikñâ gâi zâmbam âibap. Oi wâu kâtikñâ gamñâ râma ziñgâm molziñgi siñsururuñ upi. ¹³ A zo râma galem a bâliñâ. Zâk râma zengât girem mân upap. A zo kât mimbapkat nep tuumap. ¹⁴ Nâ ko râma galem a

âlipñâ ândiman. Ibâ sot nâ âñak nângâm ândimet. ¹⁵ Zorat dâp op nâ kâmurâpnâ zen sot âñak ândimen. Zorat na râma zengât opñâ ândiândinâ birâbat. ¹⁶ Oi râma kâmut nâin nâin ândie. Zen poñ zi gokñâ buñâ. Oi ninak ârândân diiziñgâm ga dinnâ nângâbi. Oi râma zen kâmut kânok sot galem a kânok yatâ muyagibap. ¹⁷ Râma zengât op ândiândinâ birâbat, zorat Ibânandâ umñandâ gâsunimap. Nâ ândiândinâ birâmñâ dum mimbat. ¹⁸ Ândiândinâ zo a ziñ nonam dinnâ sâne mân birâbat. Buñâ. Ninak nângâm birâbat. Ninak birâbat sot mimbatkât imbanâ zemniñgap. Yatâ upatkât op Ibânandâ sâm nigip.”

¹⁹ Yesu zâk yatâ sâip, zorat Yuda a zen nângâm den sâm kâsâpagowe. ²⁰ Oi a donbepñâ itâ sâwe, “Wâkenâ okñangi um gulip uap. Den sâi wangât nânge?”²¹ Nâmbutñandâ itâ sâwe, “A wâkenootñâ ândim sâi den itâ mân sâbap. Mo wâke nâiñâ a sen nêtâtik zen âlip kubikziñgâbap?”

Yuda a sâtñâ, ziñ Yesu kâsa okñangâwe.

²² Yuda a ziñ tirik namân mârûm mâsop miwe, zorat kendon narâkñâ mâte oip. ²³ Map pateñ narâkñan mâte oip. Oi Yesu zâk tirik namin âim mindumindugât um patâ nâi kutñâ Salomo, zoren âim gam kirip. ²⁴ Oi Yuda a ziñ ekñâ mindum haamgum kin itâ sâm dukuwe, “Gâ wangât topkâ kwâimbâna um zagât upmen? A bâliñan gâbâ mâkâniñgâbapkat mârûm sâsân, gâ a zo ândiat oi ko sâm muyagem dâtnânjo.”

²⁵ Sâne Yesuñâ itâ sâm dâzânjoip, “Nâ mârûm sâm dâzângua mân nângâwe. Ibânangât sâtkât nep tuuman, zorân topñâ sâm muyagemap. ²⁶ Ka zen nâgât râma mân op ândiegât dinnâ mân nângâme. ²⁷ Râma gakânâ ândie, zen ziñgit holiziñ nângâman. Oi ziñâ dinnâ nângâme. Dinnâ holiñâ nângâm mâtâbân molinime. ²⁸ Oi ândiândi kâtik muyagem ziñga mân tâmbetagom ândim zâibi. Oi nâgât bitnan gâbâ a nâiñâ mâkâmâkân, zo mân taap. ²⁹ Ibânandâ nâgâren zâmbarip, zâk a sot kut nâi nâi aksik walâziñgâm

ândiap. Oi nâinjâ Ibânangât bikņan gâbâ mân mâkâbap. ³⁰ Nâ sot Ibâ, net orot mâmenikņâ kânogâk ziap.”

³¹ Yatâ sâi Yuda a ziņ kât dum mem kunam urâwe. ³² Yatâ utnetâ Yesuņâ itâ sâm dâzânngoip, “Nep âlipņâ top topņâ Ibânâ mam otnigi tuuga igâwe. Oi ikâ zorat op kâtņâ nonam se?” ³³ Sâi Yuda a, ziņâ sâtņan mem itâ dukuwe, “Nep âlip tuumat, zorat buņâ. Gâ ayâk ândiatņâ Anutu hutkum gikanğât nâ Anutu sat. Zorat op gonam sen.” ³⁴ Yatâ sâne Yesuņâ itâ sâm dâzânngoip, “Kembugât gurumin den ekabân Kembugât den nâi itâ ziap. Zo sâlâpkum nângâme mo buņâ? Den zo itâ, ‘Nâņâ sâwan, Zen Anutu yatâ.’

³⁵ (Oi Kembugât den kulem gulipkum nâi sâsâņ, zo mân taap.) Anutugâren gâbâ den zengâren gâip. Zengât op zen Anutu yatâ sâip. ³⁶ Zorat zen wangât itâ se, ‘Gâ Anutu hutkum sat.’ Anutuņâ gâsum sâlâpnom sângonnogi gewan. Zorat op nâ Anutugât nannâ sa wangât zen den se?

³⁷ Nep tuuman, zo iknetâ Ibânangât dâp mân opmap oi ko birânim nâgât den zorat nângâne bon buņ oik. ³⁸ Mo iknetâ Ibânangât dâp uap, zo ko dinnangât buņâ, nepnangât opņâ itâ nângâbi. Ibânandâ nâ sot tâpmap. Oi nâ zâkkâren gâbâ gewan, zorat topņâ nângâbi.”

³⁹ Yesuņâ den yatâ sâi ko tâk namin pânâam dum sâne birâzingâm arip. ⁴⁰ Birâzingâmņâ Yodaņ too nâmbutken Yohaneņâ mâruman too sanğonzingâm ândeip, zoren âi ândeip. ⁴¹ Zoren âi ândei a donbep patâ ziņ Yesugâren ga mindum itâ sâwe, “Yohane zâk sen mârât top top, zo mân tuugip. Ka gâgât den sâip, zo bon op nanğap.” Oi zoren a ambân donbepņâ Yesu nângâm pâlâtâņ kwâkņangâwe. ⁴² (-)

11

Lasaro moip.

¹ Betania kamânân a nâi ândeip, kutņâ Lasaro. Zâk sot ponâzatņâ Maria sot Mata, zen kamân zo gokņâ. ² Marianâ mârûm Kembu too wârânņâ âlipņâ zorâņ sanğon ko kâuk sâmotņandâ kiņâ sângori âronņâ oip. Zâkkât munņâ Lasaro, zâk

mâsek op zeip. ³ Mâsek op zeip ponâzatņâ zet Yesugâren den itâ sâm paitâ arip, “Kembu, gâ nângâ. Umgandâ gâsumap, a zo mâsek op ziap.” ⁴ Den zo paitâ ari Yesuņâ nângâmņâ itâ sâip, “Mâsek zorat bonņâ mumbapkât buņâ. Anutu sâm âlip kwâkņangâbigât âsagiap. Anutu nannâ nâgât imbanņâ âsagei ekņâ hurat kwatnibi.”

⁵ Mata sot gatņâ sot Lasaro, zengât Yesuņâ umņâ tâip. ⁶ Oi mâsekât siņgi nângâmņâ sirâm zagât kamân zoren ândeip. ⁷ Sirâm zagât ândimņâ arâpņâ itâ sâm dâtnânngoip, “Gane Yudaia hânân âburem âinâ.”

⁸ Sâi arâpņandâ itâ sâwen, “Patâ, mârûm Yuda a ziņ kâtņâ gonam urâwe. Wangât dum zoren âinatkat sat?” ⁹ Sâindâ Yesuņâ dâtnânngom sâip, “Mirâ haņsâm zeik kek mân nâttâkîksâbap. Nepnâ hânân tuum kwâkâbatkât narâkņâ mân mâte uap. Nâi zâk sirâmân mâtâbân ari kut nâi nâi zim-bap, zorâņ mân kom subap. Zâk âsakņan kut nâi nâi ek nângâm âibap. ¹⁰ Nâi zâk nâtigân mâtâbân âim âsakņâ kârûm âi kom subap.”

¹¹ Yatâ sâmņâ den itâ târokwap dâtnânngoip, “Bukuniņ Lasaro, zâk uman ziap. Nâ âi mângibat.” ¹² Yatâ sâi ko arâpņâ niņ itâ sâwen, “Uman zemņâ âlip upap.” ¹³ Yesu zâk mumuņangât den sum-buņâ sâi nen umangât nângâwen. ¹⁴ Zorat Yesuņâ sâm kusikņan kwap dâtnânngoip, “Lasaro muap. ¹⁵ Nâ zoren mân âi ândia muap, zorat zengât umnâ âlip uap. Zen nângâm pâlâtâņ kwatnim kwâtâtibigât yatâ âsagiap. Bâi, zi zâkkâren âinâ.” ¹⁶ Sâi ko Yesugât arâp nengâren gâbâ a nâi Toma, zâk booboo a konsâmarâwen, zâkņâ bukurâpņâ itâ sâm dâtnânngoip, “Nen zâk sot ârândâņ arindâ a sâtņâ ziņ nângonetâ munat.”

Yesu zâk zaatzaat sot ândiândi mariņâ.

¹⁷ Lasaro moi kât mâtâpņan pane sirâm kimembut zeik Yesu âi takip. ¹⁸ Betania kamân zo Yerusalem kamân nanğamņan tâip. ¹⁹ Zobâ Yuda a donbep Mata Maria munzikņâ moip, zorat sângân ninam Betania kamânân âi tarâwe. ²⁰ Oi Yesu gaap sâne Mata zâk nângâm ari Maria ko mân

nângâm mirin tâi Matañâ mâtâbân âi Yesu muyageip.

²¹ Muyagemñâ itâ sâmbu, “Kembu, gâ ziren ândina sâi ko munnâ mân mombap. ²² Oi irabot zi gâgât nângan. Gâ wan mo wangât Anutugâren ninâu sâna nângâgibap.” ²³ Sâi Yesuñâ itâ sâmbu, “Mungâ mumuñan gâbâ zaatpap.” ²⁴ Sâi Matañâ itâ dukum sâip, “Narâk patâ, zaatzaat narak, zoren zaatpap, zo ko nângan.” ²⁵ Sâi Yesuñâ dukui, “Zaatzaat sot ândiândi mariñâ, nâ. Zorat nâinâ nângâm pâlâtâñ kwatnibap, zâk momñâ zaat ândiândiñ kâtik ândim zâibap. ²⁶ Oi nâi zâk wâgân ândim nângâm pâlâtâñ kwatnibap, zâk mumu kâtik mân mom ândiândi kâtik ândim zâibap. Gâ den zo nângâna bon uap?”

²⁷ Sâi Matañâ sâip, “Zo nângan. Oi gâgât itâ nângan. A bâliñan gâbâ mâkâniñgâbap kâtik mârumbân, zo gâ. Anutugât nanñâ hânân gibap kâtik sâsân, zo gâ. Zorat umnandâ nângâm pâlâtâñ kwatgigan.”

Yesu umñâ bâlei iseip.

²⁸ Den Yatâ sâmbu birâm âi gatñâ Maria muyagem den halobân itâ sâmbu, “Patânikñâ gaap. Oi gâgât sap.” ²⁹ Sâi Marianâ nângâmñâ kârâpñoorâk zaat Yesugâren arip. ³⁰ Yesu zâk kamânân mân takâm Mata muyageip, zoren kirip. ³¹ Marianâ kek zaatñâ ari Yuda a ambân zâk sot tap um diim gigi den dukum tarâwe, zen kwagân âibam ariap sâmbu molim âiwe.

³² Maria zâk âim Yesu eknâ kiñ topñan ge pindiñsâm itâ sâmbu, “Kembunâ, gâ ziren ândina sâi ko munnâ mân mombap.” ³³ Yatâ sâmbu isei Yuda a ambân molim âiwe, zen beknan mem isewe. Isene Yesuñâ zingitñâ umñâ bâliñ oip.

³⁴ Yesu zâk mâsikâzingâm sâip, “Ikâ zoren hanguwe?” Sâi zingâ sâwe, “Kembu, gâ zi ga eknan.” ³⁵ Sâne Yesu zâk iseip. ³⁶ Oi Yuda a zingâ eknâ sâwe, “Iknek, zâknâ umñandâ gâsum biranmap.” ³⁷ Nâmbutñandâ itâ sâwe, “A sen nângâm sâmbu a zi âlip kubigi mân mombap?”

Lasaro zaarip.

³⁸ Yesuñâ umñâ bâliñ oi kwagân âi takip. A zo kâtik mâtâpñan pane ze kâtik patâ mem mâtâpñan pam doonguwe. ³⁹ Zorat Yesuñâ itâ sâip, “Kâtik mem kâbakñine.” Sâi a mumuñâ zorat ponân, Matañâ itâ sâmbu dukui, “Kembu, sirâm kimembut ziap, zorat mârumbân kârik uap.” ⁴⁰ Sâi Yesuñâ itâ dukui, “Den dâgogan, zo mân nângat? Gâ nângâm pâlâtâñ kwatninandâ Anutu imbanñangât topñâ muyagei ikpan.”

⁴¹ Yatâ sâi ko kâtik mem kâbakñine ari Yesuñâ sijnâ sumbembân eknâ itâ sâip, “Ibânâ, gâ ninâunâ nângat, zorat sâiwap san. ⁴² Gâ narâk dâp ninâunâ nângamat, zo nângan. Nâ a zi kinze, zen topñâ nângâbigât itâ san. Gânâ sângonnona gewangât umziñandâ nângâm pâlâtâñ kwatnibigât den yatâ dâgogan.”

⁴³ Yatâ sâmbu den kâtik sâmbu konsâip, “Lasaro, gâ gem ga.” ⁴⁴ Sâi mumuñandâ zaat gâip. Oi mârumbân kiñ bikñâ sângum kâpiwe. Si sângânñâ kâpiwe, zorat Yesuñâ dâzângeip, “Sângum olan birânek.”

Yesu mumbap kâtik sâmbu kâtik urâwe.

(Mt 26:1-5; Mk 14:1-2; Lu 22:1-2)

⁴⁵ Yuda a ambân Maria sot gawe, zengâren gâbâ donbepñâ Yesu kut nâi nâi oip, zo eknâ nângâm pâlâtâñ kwarâwe. ⁴⁶ Nâmbutñandâ ko Parisaio zengâren âim Yesuñâ kut nâi nâi oip, zorat den sijnâ sâmbu dâzângei.

⁴⁷ Oi tirik namâ galem a patâ sot Parisaio, zen den so nângâm sâne a sâtnâ mindune itâ dâzângei sâwe, “A zi kulem top top tugap kâtik dap utnat? ⁴⁸ Nen ek mân nângânñâ utnat, zo ko a pisuk patâ zing zâkkâren âimñâ nengât a kutâ sâne Roma a zing kuk opñâ gam nângone mom nângindâ tirik namâ zi kândanbe.”

⁴⁹ Yatâ sâne zengât buku nâi kutñâ Kaipa, narâk zoren tirik namâ galem a patâ ândeip, zâknâ itâ sâip, “Zen um nângânñâ zing bun ândie. ⁵⁰ Zen itâ mân nânge. A kâmut nen mom nângâbengât nengât hâuniñâ a kânokñâ moi âlip upap.”

⁵¹ Den zo zik umgât mân sâip. Kendon patâ zorat umñan zâk tirik namâ galem a patâ zengât patâ zingâ ândeip kâtik Anutuñâ

sâi kânjan den zo sâip. (Yesu zâk perâkajak Yuda a kâmut, zengât op mumbapkât sâi pindâpindân. ⁵² Oi Yuda a zengârâk bunjâ, Anutugât nan bârarâp hân dâp ândie, zen aksik minduzingi kâmut kânok ândibigât sâi pindâpindân.)

⁵³ A patânjâ Yesugât op yatâ sâipkât narâk zoren gâbâ a sâtnjâ zen Yesu kumam den sâi mâtâp kârum ândim gawe.

⁵⁴ Zorat Yesu zâk mulukjem tik ândeip. Zâk mirâ kamân kâtik nangâmnan kamân nâi tâip, kutnjâ Epraim, zoren arâpnjâ di-iningi âi ândiwen.

⁵⁵ Oi Yuda zengât kendon patâ kutnjâ Pasowa, zo mâte oi kamân mâik mâigân gâbâ a donbep patâ, zen Yerusalem kamânân zâiwe. Zen Pasowa kendongât um sâkziñ kubiknam zâiwe. ⁵⁶⁻⁵⁷ Mârum tirik namâ galem a sot Parisaio a, ziñ den itâ sâi dâzângowe, “Nâinjâ Yesugât tâtat mâmenjâ ek nangâmnejâ ga dâtnânjoik. Dâtnânjoik gâsum tâk namin pânat.” Yatâ sâwegât kendon patâ mâte oi Yesu kârumnjâ tirik namin zâi kin itâ mâsikâyangâm sâwe, “Zen dap nânge? Yesu zâk kendonân gâbap mo bunjâ?”

12

Marianjâ Yesu too wârân âlip sanjorip.
(Mt 26:6-13; Mk 14:3-9)

¹ Pasowa kendon ombenjan sirâm namburân kânok ze Yesujâ Betania kamânân arip. Kamân zoren mârum Lasaro mumunjan gâbâ mângei zaarip. ² Oi zoren Yesu sii nalem om pindâne Matanjâ tokim pâi Lasaro ârândân tap niwe. ³ Tatnetâ Marianjâ kwâip belo nâi too wârânjâ âlipnjâ, sângân zâizâinj, zo mem Yesu kinjan sângonjâ kâuk sâmotjandâ âron meip. Oi mirâ zo itom âlipnjâ gam zeip. ⁴ Oi arâpnjâ nengât buku nâi Yuda, Karioto kamânân gok (Zâk narâk nâin Yesu tirâpzânjoik gâsum kuwe.), zâknjâ itâ sâip, ⁵ “Too wârân âlip, zorânjâ sângân kât 3 handeret yatâ mem a kanpitâ ziñgi dâp opap.” ⁶ Zâk a kanpitâ zengât mân nangâm sâip. Zâknjâ mindum kât pâpannjangât irâ, zo zâknjâ galem op ândeip. Kât panetâ tik kâmbu memâip, zorat op sâip.

⁷ Sâi Yesujâ itâ sâi dâtnânjoik, “Birânek. Ambân zo den mân dukunek. Too hitom âlip, zo sâknâ sanjori mua hanobi, zorat opnjâ kânjan sanjonigap. Zâk âlip uap. ⁸ A kanpitâ, zen âsâbân zen sot ândibi. Nâ ko zen sot narâk karep mân ândibat.”

A sâtnjâ ziñ Lasaro kumbigât sâi kâtân urâwe.

⁹ Yesu zâk Betania kamânân ândei Yuda a donbep zâkkât sinji nangâm zoren âiwe. Zen Yesuyâk iknam mân âiwe. Lasaro mumunjan gâbâ mângeip, zâk ârândân iknam âiwe. ¹⁰⁻¹¹ Yuda a donbepnjâ Lasarogât den sinji nangâmnejâ Yesu nangâm pâlâtân kwâknangâwe. Yatâ urâwegât tirik namâ galem a patâ, ziñ Lasaro Yesu sot ârândân zâkonam den nep tuuwe.

Yesu Yerusalem kamânân zari sâtâre op diiwe.

(Mt 21:1-11; Mk 11:1-11; Lu 19:28-40)

¹² Mirâ hanjâi a donbepnjâ kendongât Yerusalem kamânân zâiwe. Zen Yesu gam taap sâne sinji nangâwe. ¹³ Den yatâ nangâm sâtâre op gâmalem sot gâlângât iinjâ namuñ mem mâtâbân muyaginam âiwe. Âi muyagem pam diim itâ sâwe, “Oe, Kembangât sâtkât gam niñgat. Nen sâi âlip kwatgigen. Gâ Isirae nengât a kutâ.”

¹⁴ Yesu zâk donji sigan muyagem kwâknjan zâi tâi arip. Zorat Kembangât ekabân den nâi itâ ziap, zorat dâp oip. Den zo itâ,

¹⁵ “Yerusalem kamân, Sion mâirâp, zen mân kenjât utnek. Iknek. A kutâ patâziñ gaap. Zâk donji sigan zorat kwâknjan gaap.”

¹⁶ Narâk zoren arâpnjâ nen den zorat topnjâ mân nangâwen. Yesu momnjâ zaat sumbêmân zarip, zoren itâ nangâwen, “Zo zâkkât op kulemguwe. Oi zâknjâ zo yatik oip.”

¹⁷ Mârum Yesu zâk Lasaro konsâi kwagân gâbâ gâi igâwe, zen den sinji zo a nâmbutnjâ dâzângowe. ¹⁸ Oi sen mârât zorat sinji nangâwenjâ a donbepnjâ gâmalem sot gâlângât iinjâ namuñ mâtâbân âi muyagiwe. ¹⁹ Oi Parisaio a, ziñjâ ziñgitnjâ bukurâpziñ mindum târâwe itâ sâi dâzângowe, “Nangânek. Zen den

nep tuune a donbep patâ zâkkârâk op nanje. Oi zâkñak walâniñgi kwaksen.”

Grik a nâmbutñâ, zij Yesu iknam gawe.

²⁰ A kendongât Yerusalem kamânân gawe, zengât oserân Grik a nâmbutñâ ârândâñ ândim Anutu mâte okñangâwe.

²¹ Zen Pilipo, Besaida kamân Galilaia hânân gokñâ, zâkkâren âi itâ sâm dukuwe, “Patâniñâ, Nen Yesu iknatkât otniñgap.”

²² Sâne Piliponâ nângâm Andrea dukui ârândâñ Yesugâren âi den zo sâm dukuwet.

²³ Dukoitâ Yesunâ itâ sâip, “A bonñâ, nâ sumbem âsakñânâ muyagibatkat narâk mâte uap. ²⁴ Perâkñak dâzângua nângânek. Segon keetñâ, zâk hânân gei yen mân zimbap. Hânân gei momñâ bonñâ donbep muyagibap. Ka keetñâ hânân mân giari sâi bon buñ opap. Hânân giari bonñâ donbep muyagibap. ²⁵ Nâi zâk hânân ândiândiñâ buku okñangi gulip okñangâbap. Nâi zâk hânân ândiândiñâ kâsa okñangâbap, zâk ândiândi kâtik muyagibap. ²⁶ Nâi zâk nâgât kore ândibâ sâm nânâ mâtâp ândiwan, zorat dâp ândim molinibap. Yatâ op ândibapñâ nâgâren gam nâ sot ândibap. Nâi zâk kore otnibap, zâk Ibânandâ sâi a patâ op ândibap.”

Yesu zâk mumbapkât den sâm muyageziñgip.

²⁷ “Itârân umnâ yâmbâriap. Oi dap sâbat? Itâ sâbat? Ibâ narâk ziren sâknam âsagenibap, zo sâna mân âsagibap. Yatâ mân sâbat. Wangât, narâk ziren sâknam itâ zo âsagenibapkât gewan, zorat. ²⁸ Zorat Ibânâ gâ sâna kutsiñgigangât kutkâ neule âsakñoot âsagibap.” Yesunâ yatâ sâi ko sumbemân gâbâ den nâi itâ geip, ²⁹ “Neule âsakñâ sa muyageip, zo dum sa muyagibap.” Oi a kâmut patâ kirâwe, ziñâ itâ sâwe, “Zi sumbem kârap.” Oi nâmbutñanda itâ sâwe, “Sumbem a nâiñâ den dukuap.”

³⁰ Sâne Yesunâ itâ sâm dâzângoip, “Den zo ninangât bunâ. Zengât op muyagiap. ³¹ Narâk ziren hângât a kutâ Satañ kâbakñiñi. Oi a ambân tosaziñangât hâuñâ mimbîgât sâm kwâkâkwâkân.

³² Nâ nagân nom mem zaat kwânângânine ko hân dâp a diiziñga nâgâren gabi.” ³³ Zo

mumuñangât dap yatâ mumbap, zorat den sumbuñâ zo sâip.

³⁴ Sâi a kâmut kirâwe, zen itâ dukuwe, “Nen gurumin den sâlâpkum itâ nângâmen. A bâliñan gâbâ mâkâniñgâbapkât sâsân, zâk âsagemñâ mân mom ândim zâimâmbap. Oi gâñâ itâ sat, ‘A bonñâ nagân nom mem kwânângânibi.’ A bonñâ, zâk dap yatâ?”

³⁵ Sâne Yesunâ itâ mâburem dâzângoip, “Kârâp âsakñandâ narâk pânkânok osetziñan âsageziñgâm ândibap. Oi zen nâtâtikñâ kâpizângobapkât kârâp âsakñâ zemziñgi zâk mâte okñangâm ândibi. A nâi nâtâtigân âibap, zâk dap op mâtâpñâ ikpap? ³⁶ Zorat âsakñâ zemziñgi nângâm pâlâtân kwâkñangâne kâmut gakârâpñâ upi.” Yesu zâk den yatâ sâmñâ tik âi ândeip.

Yuda a donbep, zen um kâtik op Yesu kândâtkuwe.

³⁷ Yesu zâk a ambân mâteziñan sen mârât kulem top top tuugi ekñâ mân nângâm pâlâtân kwâkñangâwe. ³⁸ Zo Propete Yesaiagât den kâtigibapkât yatâ urâwe. Zâk mârurnan den itâ sâm kulemgoip,

“Kembugât den sinji sâindâ mân nângâme. Zorat Kembugât imbanâ, zo dap op zengâren muyagibap?”

³⁹ Oi Yesugât den mân nângâwe, zorat Propete Yesaianâ Kembugât den nâi itâ sâm kulemguip,

⁴⁰ “Zâk otziñgi sinziñ nâtâtiksâi umziñ kâtigeip. Zo zen sinziñandâ ek nângâbegât. Oi umziñandâ nângâm kwâtâtibegât. Oi umziñ melâjne kubikziñgâbamgât.”

⁴¹ Yesaianâ Yesugât sumbem âsakñâ, zo ekñâ zâkkât yatâ sâip.

⁴² A sâtnâ zengâren gâbâ donbepñâ Yesugâren nângâm pâlâtân kwâkñangâwe. Oi zo sapsune Parisaio ziñ nângâbegât kwâimbâwe. Mâpâmâpâse namin zâine kâbakñeziñgâbegât yatâ urâwe. ⁴³ Zen a ziñâ sâm âlip kwatziñgâbigât yatâ urâwe. Anutuñâ sâm âlip kwatziñgâbap, zorat nângâne yennâ oip.

Yesugât den zo topniñ sâm muyagibap.

⁴⁴ Yesunâ den kâtiknâ sâmb itâ sâip, “Nâi zâk nâ nângâm pâlâtân kwatnibap, zo nâyâk bujâ. Sângonnogip, zâk ârândân nângâm pâlâtân kwâknanjâbap. ⁴⁵ Oi nâi zâk nâ nikpap, zo yatik sângonnogip, zo ikpap. ⁴⁶ Nâ kârâp âsaknandâ hânân gewan, zorat nâi zâk nâ nângâm pâlâtân kwatnibapnâ nâtâtigân mân ândim zobâ gâbap. ⁴⁷ Nâi zâk dinnâ biri nânâ hâuñangât mân sâbat. Nâ a zengât to sagât hâuñâ zingâbatkât bujâ. Nâ kubikzingâm tânzângobatkât gewan. ⁴⁸ Nâi zâk kândâtnom dinnâ biri nâinâ tosanangât den sâmb kwâkâbap. Den sâmban zo, zâknâ narâk patin tosanangât topnâ sapsubap. ⁴⁹ Nâ den zo ninâ umgât mân sâmban. Ibâ sângonnogip, zâknâ sapsumnigi sâmban. ⁵⁰ Oi nâ nângan. Ibânangât diñâ lum ândiândi kâtiknâ muyagibi. Den sâmban, zo Ibânandâ sâip dâp sâmban.”

13

Yesunâ arâpnâ kinziñ sanjorip.

¹ Pasowa kendon narâk mâte oi Yesunâ ziknanjâ itâ nângip, “Hân birâm Ibânangâren zâibatkat narâk mate uap.” Yatâ nângâm hânân arâpnâ umjandâ gâsuningâm ândeiñâ yatâ otningâm ari ma ko narâknâ âkip.

² Oi nâtikssâisâi nalem ninam minuindâ Satañnâ mârumb Yuda, Simongât nanjâ, Karioto kâmbânân goknâ, zâkkât umjan den itâ pâip, “Yesu a sâtnâ tirâpzângona eknâ gâsubi.” ³ Yesu zâk itâ nângip, “Ibânâ, zâk kâwali âksik patâ nigip. Oi nâ Anutugâren gâbâ gewan. Oi nâ âburem Anutugâren zâibat.” ⁴ Yatâ nângâm nalem nem tarâwenân gâbâ zaat hâmbâ kwâkâm pam sângum mem lâip. ⁵ Oi too aam âmanjân lokei giari topkwap kore a yatâ op arâp kinniñ sanjorip. Oi sângumñâ sanjori âronñâ oip. ⁶ Yatâ otningâm Simon Peterogâren ari itâ sâmb dukui, “Kembunâ, gâ gikak kinnâ sanjonbam uat?”

⁷ Sâi Yesunâ itâ sâmb dukui, “Nâ uan zi topnâ mân nângat. Gâtâm ko nângâban.” ⁸ Sâi Peteronâ itâ sâmb dukui, “Kinnâ mânâk sanjonban.” Sâi Yesunâ itâ sâmb dukui, “Nâ mân sanjongiga gâ dabân nâgât siñgi a upan?” Yesunâ

um sanjonsanjon, zorat op den zo sâip. ⁹ Peteronâ den zorat topnâ mân nângâm itâ sâmb dukui, “Kinnigâk mân sanjonban. Sâknâ aksik sanjonban.”

¹⁰ Sâi Yesunâ itâ sâmb dukui, “Nâi zâk too sanjonñâ mâtâbân obândim ko kinjik sanjori salekkubap. Oi zen yatik salek ue. Ka osetziñan goknâ nâi, zâk zengât dâp mân ândiap.” ¹¹ A sâtnâ zengâren âi tirâpzângoi gâsubi, zorat op nângâm itâ sâip, “Osetziñan goknâ nâi zâk zengât dâp mân ândiap.”

Kinziñ sanjorip, zorat topnâ sâmb muyageziñgip.

¹² Kinniñâ too sanjonñâ hâmbâ mem gwagori giari ge tap itâ sâmb dâtnângoip, “Nâ kinziñ sanjonsan, zorat topnâ sa nângânek. ¹³ Zen nâgât Patâ sot Kembu sâme. Zo âlip sâme. Nâ yatâ ândian. ¹⁴ Nâ Kembuziñ op ândim kinziñ sanjonsan. Ziñak yatik kinziñ sanjonsanjon op kore orangâm ândine âlipñâ upap. ¹⁵ Tirâpzânguan, zo yatik op ândibi. ¹⁶ Nâ perâknâk dâzângua nângânek. Kore anâ patânâ walâm ândiândiñ, zo mân taap. Yatigâk nâgât kore anâ, zâk nâ mân walânibap. ¹⁷ Zen den zi nângâm yatingen ândine zengât nânga sâtâreñoot upap. ¹⁸ Nâ zengât pisuk patâ mân san. A nâgât ligaap zorarâk san. Nâ ikâ zo gâsum sâlâpzângowan, zo nângan. Kembangât ekabân den nâi ziap, zo bon upap. Den zi itâ, ‘Nâi zâk nâ sot nâlem nimbap, zâknâ tikootnandâ nobap.’

¹⁹ Zo mân muyagei kânjan dâzânguan. Oi bet muyagei Kembunâ kândom dâtnângoip sâmb nâgât topnâ nângâm kwâtâtibi. ²⁰ Nâ perâknâk dâzângua nângânek. Nâ a nep sâmb pinda tuum ândei nâinâ a zo dâñ galem op ândibapñâ zâk yatik kore otnibap. Kore otnibapñâ sângonnogip, Anutu, zâk yatik kore oknanjâbap.”

Yesunâ Yuda sâmb muyageip.

(Mt 26:21-25; Mk 14:17-21; Lu 22:21-23)

²¹ Yesunâ den yatâ sâmbnâ um bâliñ oi itâ sâmb muyageip, “Nâ perâknâk sa nângânek. Zengâren gâbâ a nâinâ

sâi gâsânobi.”²² Yesunâ den yatâ sâi arâpñâ nin nâigât sap sâm ninâ senân senân ângâwen.²³⁻²⁴ Oi nânâ Yesugât um topñan târâwan. Nâ Yesunâ umñâ gâsunimâip, nâgâren Simon Peteronâ bikñandâ dâp op sâip, “Mâsikâna dâgogik. Nâigât sap?”²⁵ Peteronâ yatâ oi nânâ Yesu gootñan âimñâ sâwan, “Kembu, gâ nâigât sat?”²⁶ Sa Yesunâ sâip, “Nalem mem sirogân pam pinda nimbap, a zorat san.” Yatâ sâmñâ nalem memñâ sirogân pam Yuda, Simon nanñâ, Karioto kamânân gok, zo pindi neip.²⁷ Nei ko Satanñâ umñan giarip.

Oi Yesunâ Yuda itâ sâm dukuip, “Kut nâi upam nângat, zo kek upan.”²⁸ Den yatâ dukui arâp nâmbutñâ, nen den zorat topñâ mân nângindâ âkip.²⁹ Oi itâ nângâwen, “Zâk kât mindumindun galem ândiapkât yatâ sap. Zâk kendongât nalem kwâlâbapkât sap mo a kanpitâ kât zingâbapkât sap.”³⁰ Oi Yudanâ nalem zo nemñâ zaat âkñan nâtâtigânak arip.

Yesunâ neule âsakñâ âsagibapkât sâip.

³¹ Yudanâ ari Yesunâ arâpñâ nâmbutñâ nen itâ sâm dâtnângoip, “A bonñâ nâgât neule âsakñâ âsagiap. Oi nâgât opñâ Anutugât neule âsakñâ ârândân âsagiap.³² A bonñâ, nâ Anutugât neule âsakñâ muyangiangât Anutu zâk zikñak a bonñâ nâgât neule âsakñâ muyagibap. Narâk mân kêrep oi kek muyagibap.³³ Katep gakârâpnâ, nâ narâk pânkânok zen sot ândibat. Oi bet kêrunibi. Oi Yuda a dâzângowan, yatik zen dâzângobâ. Nâ âibat, zoren âlip mân gabi.³⁴ Oi zi gurumin den unakñâ dâzângobâ. Ziinjak buku orangâm ândibi. Nânâ buku otzingâm gâwan, zo yatik orangâm ândibi.³⁵ Zen yatâ op ândine a zinjâ zingitñâ itâ nângâbi, ‘Zen buku orangâm ândiegât topzinjâ itâ nângen. Zen Yesugât kâmut gakârâpñâ.’”

Yesunâ Petero um den dukuip.

(Mt 26:31-35; Mk 14:27-31; Lu 22:31-34)

³⁶ Yesu zâk den yatâ sâi ko Peteronâ mâsikâm sâip, “Kembu, gâ ikâ âiban?” Sâi Yesunâ sâip, “Nâ âibarân, zo narâk ziren mân gâban. Gâtâm ko gâban.”³⁷ Sâi Peteronâ itâ sâm dukuip, “Nâ wangât itârân

mân gâbat? Nâ gâgât op ândiândinâ bira bun upap.” Sâi Yesunâ itâ sâm dukuip. Gâ nâgât opñâ ândiândigâ birâna bun upapkât sat, zorat nâ perâkñak dâgobâ. Gâ nâtik ziren kwâimbâninandâ sâp karâmbut oi kuruk anâ diñsâbap.”³⁸ (-)

14

Yesunâ sumbemân mirâ kianñij kubik ândiap.

¹ Oi Yesunâ itâ sâm dâtnângoip, “Zen nângâm kwâkâ sot umbâlâ mân upi. Anutu nângâm pâlâtân kwâkñangâm, nâ yatik nângâm pâlâtân kwatnibi.² Ibânangât kamânân mirâ donbep taap. Yatâ zo mân zei sâi ko dâzângobam.³ Nâ âim mirâ kianñij kubikñâ âburem ga diizinga nâ sot âi ândibi.⁴ Âibatkat mâtâp, zo nânge.”

⁵ Sâi Tomanâ itâ sâm dukuip, “Gâ ikâ zoren âiban? Zo nen mân nângen. Zorat dap op mâtâp zo ek nângânat?”⁶ Sâi Yesunâ itâ sâm dukuip, “Ibâgâren âiâin mâtâp, zo nâ. Nâ walânim Ibâgâren âiâin, zo mân taap. Den bonñâ sot ândiândi mariñâ, nâ.⁷ Zen nâ nikpi, zo ko Ibânâ ikpi. Narâk ziren ko Ibânâ ekñâ topñâ nânge.”

⁸ Yatâ sâi arâpñâ nengâren gokñâ, a nâi kutñâ Pilipo, zâkñâ itâ sâm dukuip, “Kembu, Ibâgâ tirâpnângona ekñâ nângindâ âkâbap.”⁹ Yatâ sâi ko Yesunâ itâ sâm dukuip, “Pilipo, nâ narâk kêrep zen sot ândiman, zoren nâ mân nekmât? Nâi zâk nekmapñâ Ibâ ekmap.¹⁰ Zorat wangât itâ sat?, ‘Gâ Ibâgâ tirâpnângona iknâ.’ Ibâ sot net pâlâtân op kânok uet, zo nângat? Den dâzângoman, zo ninâ umgât mân dâzângoman. Ibânandâ nâgât umnan ândim diñâ sâmap sot nepñâ tuumap.¹¹ Ibâ sot net pâlâtân op kânok. Den zo nângâne bon upap. Den zo lâunandâ sa nângâne mân dâp uap oi ko nep tuuman, zo iknetâ bon oi nâ nângâm pâlâtân kwatnibi.”

Tirik Kaapum gibapkat den sâip.

¹² “Nâ perâkñak sa nângâne. Nâi zâk nângâm pâlâtân kwatnibapñâ nâ nep tuuman, zo yatik tuubap. Oi zorik bunâ,

walâm tuubap. Wangât, nâ Ibânangâren zâim zo Kaapumnâ sângongua zengâren gem ga lâmbamzângobap, zorat. ¹³ Zen nâgât korân sâm ninâu sâm ândine nângâzingâbat. Zo yatâ ua ko nanjâ nâgât opjâ Ibâ sâm âlip kwâkñangâbi. ¹⁴ Zen nâgât korân sâm wan mo wangât ninâu sâne zingâbat.

¹⁵ Umziñandâ nâ gâsunimap oi ko sâtnâ lum ândibi. ¹⁶ Oi nâjâ Ibâgâren ninâu sa ñâi sângongoi gem mam otzingâbap. Zâk narâk dâp zen sot tâtat mâme opmâmbap. Zo Kaapumgât op san. ¹⁷ Kaapum, zâk den bonñangât mariñâ. Den sinji âlipñâ birâme, zo ko zen Kaapum sot mân upi. Zen mân ikme sot topñâ mân nângâme. Zen ko âlip ikme. Zâk zen sot ândiap. Oi umziñan ândimâmbap.

¹⁸ Nâ zâmbam âi ândia mandu yatâ mân ândibi. Nâ zengâren âburem gâbat. ¹⁹ Narâk pânkânok ziap. Zo âki a sinji âlipñâ birâme, zen mân nikpi. Zen ko nikpi. Nâ ândiândi kâtik ândian. Zen nâgât op yatik ândiândi kâtik ândibi. ²⁰ Narâk zoren nâ sot Ibânâ pâlâtân uet, zo nângâbi. Oi nâ zen sot pâlâtân uen. Nâgât yatâ nângâbi. ²¹ Nâi zâk umñandâ gâsunibap, zâk dinnâ lum ândibap. Oi umñandâ gâsunibap, zo ko Ibânandâ buku okñangâbat.”

²² Yesu zâk yatâ sâi Yuda, Karioto kamânân gok buñâ, Yuda ñâinâ mâsikâm sâip, “Kembu, gâ wangât op topkâ nenngâren sapsunum um kâtik a zengâren mân sapsunum sat?” ²³ Sâi Yesuñâ den itâ mâburem dukui, “A ñâinâ umñandâ gâsânobapñâ dinnâ lum ândibap oi ko Ibânandâ umñandâ gâsubap. Oi Ibâ net zâkkâren gam tâtat mâme utat. ²⁴ Nâi zâk dinnâ mân lubap, zâk umñandâ mân gâsunibap. Oi den sâman, zo ninan gâbâ buñâ. Zo Ibâ sângonnogip, zâkkât den.”

²⁵ Yesu zâk yatâ sâmñâ itâ sâip, “Nâ zen sot ândim den zo dâzângoman. ²⁶ Gâtâm Tirik Kaapum gamñâ mam otzingâm kut ñâi ñâi zorat topñâ sapsunumzîngâm ândibap. Oi den nâjâ dâzângowan, zo dum dâzângobap. Ibânâ nâgât sâtkât op Tirik Kaapum sângongoi gem mam otzingâm ândibap.

²⁷ Nâgât bet sâwât, zo um lumbenâ zingân. Um kâtik a zengât lumbenâ, zo buñâ. Ninâ zo zingân. Zorat nângâ kwâkâ sot kengât, zo mân upi. ²⁸ Nâ itâ dâzângua nângâwe. Nâ âimñâ du zengâren âburem gâbat. Zen umziñ nâgâren sângongune sâi ko nâ Ibâgâren zâibat, zo nângâm umâlep upe. Ibâ zâk nâgât patâ ândiapkât yatâ upe. Nâgât imbanñandâ Ibâgât imbanâ ombenân, zorat. ²⁹ Oi zo mân âsagei kânñan dâzânguan, zorat kut ñâi ñâi zo âsagei ko nângâm pâlâtânziñ kâtigibap.

³⁰ Nâ zi den kârep mân târokwap dâzângobat. Hângât a kutâ Satañ, zâk tâmbetnobam gâbapkât narâk mâte uap. Ka zâk tâmbetnobapkât imbanâ mân tâkñangap. ³¹ Nâ umñandâ Ibâ gâsuman, zorat op ko Ibânandâ nep diñ sâm nigip, zo wâratkum ândiândinâ birâbat. Nâ umñandâ Ibâ gâsuman, zo a zîñâ nângâm simbitkubigât yatâ upat. Bâi, zen zaatne âinâ.”

15

Yesu zâk waiñ nak, nen bâranjâ.

¹ Nâ waiñ nak topñâ âlipñâ. Ibânandâ ko waiñ nep mariñâ. ² Nâgâren gâbâ bâranjâ ñâi mân bon oi mânângât pâmbap. Bâranjâ ñâi bon oi kubikñangâm bonñâ patâ upapkât galem upap. ³ Zen sinji âlipñâ dâzângowan, zorânj kubikzingi salek op ândie. ⁴ Zen nâ sot pâlâtân utne nâ zen sot pâlâtân op ândibat. Waiñ bâranjandâ topñoot mân târoyagom zikñigâk bonñâ mân upap. Zen yatik nâ sot mân pâlâtân opñâ bonziñ mân upi.

⁵ Waiñ nak topñâ nâ. Zen ko bâranjâ. Nâi zâk nâ sot pâlâtân oi nâ zâk sot pâlâtân ua bonñâ donbep patâ upap. Ka zen birânim kut ñâi utnam kwakpi. ⁶ A zen nâ sot pâlâtân op mân ândine birâzingâbat. Oi waiñ bâranjâ mânângât pane moi mindumñâ kârâbân une semap, zo yatâ otzingâbi.

⁷ Zen ko nâ sot pâlâtân op dinnâ mem ândimñâ wan mo wangât sâne muyagem zingâbat. ⁸ Zen bonziñâ patâ op nâgât arâp bonñâ op ândine a zîñ zingitne âlip oi Ibânâ sâm âlip kwâkñangâbi. ⁹ Ibânandâ umñandâ gâsânomap, zo yatik umñandâ

zen gâsuzingap. Zen nâgât den, zo nângâm ândine umnandâ gâsuzingâ ândibi. ¹⁰ Nâ Ibânangât den luga umnandâ gâsânogi ândiman. Zen yatigâk nâgât den lune umnandâ gâsuzingâ ândibi. ¹¹ Nâgât sâtâre, zorân zengâren dorþep âsagem zimbapkât den zi dâzânguan. Zen sâtâre kwâkñan ândibigât san.

¹² Nâgât den kâtik itâ dâzângoman. Nânâ umnandâ gâsâzângomap, yatik ziinjak umziñandâ gâsâyagom ândibi. ¹³ Nâi zâk bukurâpnâ tâmbetagogegât ândiândiñ biri buñ upap, a zo bukurâpnâ umnandâ gâsâzângom biranmap. A neñgât orot mâme, zorân zâkkât buku orot âlip zo mân walâbap. ¹⁴ Nep diñ sâm ziñgan, zo tuune ziñgitsa buku bonñâ upi. ¹⁵ Nâ narâk ziren topkwapñâ kore a mân sâm zângonsâbat. Zen nâgât bukurâpnâ ue. Kore añâ patânangât umñan den zemap, zo mân nângâmmap. Nânâ kut ñâi ñâi Ibânangâren nângâwan, zo pisuk patâ sapsun ziñgâwangât zengât nânga bukurâpnâ ue.

¹⁶ Ziñâ nâ mân gâsum sâlâpnowe. Nânâ zen gâsum sâlâpzângowan. Oi âi nâgât orot mâmenâ, zo mem ândim ziren sot sumbemân bonñâ muyagibigât sâm ziñgâwan. Oi ziñâ bonziñâ muyagine narâk dâp zemâmbap. Yatâ op nâgât kot sâm Ibâgâren wan mo wangât op ninâu sâne ziñgâbat. ¹⁷ Nâgât den kâtik zi dum dâzângobâ. Umziñandâ gâsâyagom ândibi.”

Yesu birânangâwe, yatik arâpnâ birâningâbi.

¹⁸ Yesu zâk itâ dâtnângom sâip, “Um kâtik a ziñ kâsa otziñgânetâ ko itâ nângâbi, ‘Kembu yatik kâsa okñangâwe.’ ¹⁹ Zen hângât sîngi ândine sâi buku otziñgâbe. Nâ zengât oserân gâbâ gâsum sâlâpzângua kândâtzângowegât kâsa otziñgâme. ²⁰ Nâ den itâ dâzângowan, zo nângâbi, ‘Kore añâ patânâ walâm ândiândiñ, zo mân taap.’ A ziñ kâsa otniwe, zo yatik zen kâsa otziñgâbi. Zen nâgât den nângâwe sâi yatik zengât den nângâbe. ²¹ Sângonnogip, Anutu, zâk mân ek nângâmegât nâgât op yatâ otziñgâbi.

²² Nâ um kâtik zengâren mân gemñâ den dâzângowan sâi ko tosaziñ buñ ândibe. Ka nâ gem ga dâzângua tosaziñâ zo dap yatâ sâm kwârakubi? ²³ Nâi zâk kâsa otnibapñâ Ibânâ yatik kâsa okñangâbap. ²⁴ Nâ osetziñan nep patâ tuuwan, a ziñ mân tuume yatâ. Zo mân tuuga sâi tosaziñ buñ ândibe. Kâ nâ gem ga ko nekñâ nâ sot Ibânâ lañ kâsa otnikâme. ²⁵ Yatâ utnetâ Kembugât ekabân den ziap, zo nâgâren bon uap. Den zo itâ.

‘Nâ bâliñâ mân ua ko lañ kâsa otnige.’

²⁶ Nâ Ibâgâren âburem âimñâ, mam otziñgâbap, Kaapum, den bonñâ mar- iñâ, zâk sângongua gem gam topnâ sâm muyageziñgâbap. ²⁷ Zen nâ nep topkwarâwanân gâbâ nâ sot ândim gawe, zorat zo yatik topnâ sap sum ândibi.”

16

¹ “Zen nebân kin loribegât yatâ sâm dâzânguan. ² Zen mâpâmâpâse namin angân kârâziñgâbi. Perâkñak, narâk ñâi mâte upap, zoren a ziñ nen Anutugât nep tuunâ sâm zângone mumbi. ³ Zen Ibânâ sot nâ, nekât topnik mân nângegât yatâ upi. ⁴ Nâ den kânñan dâzânguan, zorat bonñâ muyagei itâ sâbi, ‘Kembuñâ mârûm dâtnângoip, zo muyagiap.’ Nâ mârûm zen sot tâpat sâm mân dâzângowan. Nârâk zi ko dâzânguan. ⁵ Itârân sângonnogip, Anutu, zâkkâren âibâ sa zengâren gâbâ a ñâiñâ mân mâsikânigap, ‘Gâ ikâ âiban?’ ⁶ Âibam ua narâkñâ dâzânguan, zorat umziñ bâliñ uap.”

Kaapumñâ a topziñ sapsunmap.

⁷ “Nâ perâkñak sa nângânek. Âburem zâibat, zo zengâren bonñâ muyagibapkât zâibat. Nâ mân zaria sâi Tirik Kaapum mân gem ga mam otziñgâbap. Ka nâ zâim sângongua gem gâbap. ⁸ Zâk gem ga a zengât bâliñâziñâ sot târârak ândiândiñ sot hâuñâ mimbi, zorat sapsun ziñgâbap. ⁹ Tosaziñangât topñâ itâ nângâbi. Zen nâ mân nângâm pâlâtân kwatnime. ¹⁰ Târârak orotñangât itâ nângâbi. Nâ Ibâgâren âburem zaria mân nikpi. ¹¹ Hâuñangât den sâsân, zorat itâ nângâbi. Hân zirât a kutâ Satan, zâk

tosanangât hâuñâ mimbapkât mârûm sâm kwâkâm pindap.”

Kaapum zâk diiningâmap.

¹² Yesu zâk yatâ sâmñâ itâ sâm dâtnângoip, “Den donbep ziap. Narâk ziren zo dâzângua dap op nângâm nanngâbi? ¹³ Kaapum, den bonñâ mariñâ, zâk gem gam den bonñâ dâzângobap. Zik umgât den zo mân sâbap. Den nâgâren gâbâ nângâbap, zo yatik sapsûm zingâbap. Oi kut nâi nâi gâtâm âsagibap, zo sapsûm zingâbap. ¹⁴ Den zo ninan gâbâ mem sâm muyagem zingâ kutsingînâ lum zaatpi. ¹⁵ Ibâgâren den bonñâ ziap, zorat mariñâ nâ. Zorat op itâ san, Nâgâren gâbâ den mem muyagem zingâbap.”

Yesu zâk âburem gâbap.

¹⁶ “Narâk pânkânok ziap, zo âki aria kârûnibi. Oi zorat kwâkñan narâk pânkânok ziap. Zo âki ga nikpi.” ¹⁷ Yesu zâk yatâ sâi arâpnâ nâmbutñâ nen kwakmak op itâ âraguwen, “Den itâ sâp, ‘Narâk pânkânok ziap, zo âki aria mân nikpi. Oi zorat kwâkñan narâk pânkânok ziap, zo âki ga nikpi.’ Oi den nâi itâ sap, ‘Ibâgâren zâibat.’” ¹⁸ Yatâ sâmñâ sâwen, “Narâk pânkânok zo, zo wangât sap? Nen kwaksen.”

¹⁹ Mâsikânam oindâ Yesuñâ ningit umniñan ek nângâm itâ sâm dâtnângoip, “Nâ itâ dâzânguan. Narâk pânkânok ziap, zo âki aria mân nikpi. Oi zorat kwâkñan narâk pânkânok ziap, zo âki ga nikpi. Zen den zorat âragum te? ²⁰ Nâ perâkñak dâzângobâ. Um kâtik, zing none mua ko arâpnâ âgirâp isem umbâlâ utne a um kâtik, zing sâtâre upi. Zen ko umbâlâ op ândibi. Ka umbâlâ upi, zorat hâuñâ sâtâre upi. ²¹ Ambân nâi zâk katêp mimbam sâknâm patâ nângâbap, zorâñ katêp âsagei sâknâm buñ oi sâknamgât nelâmkoi katêpkât sâtâre upap. ²² Zen yatigâk narâk ziren umbâlâ op ândibi. Ândine mumuñan gâbâ zaat zingitsa ko umâlep upi. A zen umâlep zo mân kune buñ upap.

²³ Nâ perâkñak dâzângobâ. Nâ mumuñan gâbâ zaatsa zen kut nâi nâigât mân kwakñâ mâsikânibi. Wangât, zen wan mo wangât Ibâgâren sâne kutnangât

op muyagem zingâbap, zorat. ²⁴ Ândim gawe, zoren kut nâi nâigât nâgât korân mân ninâu sâwe. Narâk zi ko sâtâre kwâkñan ândibigât wan mo wangât ninâu sâne Ibânâ zâk muyagem zingâbap.”

Yesugât kot mem ândim ninâu sânat.

²⁵ “Den sâm gâwan, zo sumbuñik dâzângowan. Narâk nâi mâte upabân den sumbuñâ mân dâzângobat. Ibâgât topñâ, zo muyabâk dâzângobat. ²⁶ Narâk zoren ziñak kutnâ mem ândim ninâu sâne Ibâ zâk âlip nângâzingâbap. Nâ wangât kut nâi zingâbapkât dukubat. Ibâ zâk ninâuziñâ wâratkum âlip zingâbap. ²⁷ Nâ Ibâgâren gâbâ gewan, zo nângâm umziñâ gâsânômapkât Ibâ zâk yatik umñandâ gâsâzângomap. ²⁸ Nâ Ibâgâren gâbâ hânân gewan. Oi hân zi birâm Ibâgâren âburem zâibâman.”

²⁹ Yesu zâk yatâ sâi arâpnandâ itâ sâm dukuwen, “Zi den sumbuñâ mân sâm, muyap dâtnânguat. ³⁰ Zorat itâ nângen. A zingâ mân mâsikâgine gâ gikak kut nâi nâi zo nângâm nanngâmat. Gâ Anutugâren gâbâ gâin, zo nâgâm kwâtâtien.” ³¹ Sâindâ Yesuñâ itâ sâm dâtnângoip, “Zen irabot zi nângâm kwâtâtie? ³² Narâk nâi ziap, zo mâte oi nâ birânim siñsururuñ op mirâziñan âibi. Oi nâbane ninik mân ândibat. Ibâ, zâk nâ sot ândimap.

³³ Nâgât um lumbe zengâren zim-bapkât yatâ dâzânguan. Zen hânân sâknâm kwâkñan ândibi. Ka nâñâ tâmbetzângobegât imbanñâ zo kuan. Zorat umâlep op ândinek.”

17

Yesuñâ ziknangât ninâu sâip.

¹ Yesu zâk den zo sâmñâ siñâ sumbemân ekñâ itâ sâip, “Ibâ, âburibatkât narâkñâ mâte uap. Gâ nangâ, nâgât neule âsaknâ sâna âsagibap. Nângoot yatik gâgât neule âsakñâ sa âsagibap. ² Gâ nangâ nâ hân dâp a zengât mariziñ nâbarin. A nâgâren zâmbarin, ândiândi kâtik muyagem zingâbatkât sâm nigin. ³ Oi ândiândi kâtik zorat topñâ itâ ziap. Gâ Anutu bonñâ kânok sot sângonnogin, Yesu

Kristo, net a ziñâ nikit net sot pâlâtân utne ândiândi kâtik muyagem zingârat.

⁴ Nâ hânân ândim nep sârnigin, zo tuum kwâkandâ neule âsakkâ muyagiap. ⁵ O Ibâna, hân mân muyageinân gâ sot sumbemân neule âsakñânoot ândiwan, zo yatik narâk ziren mâburem nina mem ândibat.”

Yesunâ arâpnâ zengât ninâu sâip.

⁶ “Hânân a donbep zengâren gâbâ nâgât sinji sârnigâsum sâlâpzângoin, zo sinji dengâ sapsun zingâwan. Zo gâgât sinji ândinetâ nâgât sinji sârn. Oi zen gâgât den nângâm mem ândie. ⁷ Kut nâi nâi zem-nigip, zo gâgâren gokñik. Zo zen nânge. ⁸ Den nigin, zo zingâ nângâm umziñan gei ziap. Oi nâ gâgâren gâbâ gewan, zo nângâm kwâtâtie. Gikak nep diñ sârnigin, zo nânge.

⁹ Nâ zengât op gâgâren ninâu san. A um kâtik zengât op mân san. A nigin zo, zengât op ninâu san. Zen gâgât sinji ue. ¹⁰ A ambân nâgât sinjiñâ gâgât sinji. Gâgât sinji zorân nâgât sinji. Oi umziñan nâgât âsakñâ muyagem ziap.

¹¹ Nâ hânân ândiândinâ ândia âkap. Zen ko hânân zi târokwap ândinetâ nâ gâgâren gâbâman.

Ibâ hâlâlu, kutkâ nigin, zorat kut-singiganğât imbanğandâ pâit saazingâna hâlâlu ândibi. Oi zen um kânok op ândibi. Net um kânok ândimet yatik zen um kânok ândibi. ¹² A nigin, zen sot ândim kutsingiganğât imbanğandâ lâmbamzângua ândiwe. Nep diñ zo sârnigip. Oi dâñ galem otziñga mân tâmbetago. Gâgât den kulem bon upapkât simğât sinji, zâk kânok tâmbetagoip. ¹³ Zi gâgâren gâbam hânân den yatâ dâgoga nâgât sâtâre, zo zengâren ari sâtâre kwâkñan ândibi.

¹⁴ Gâgât den zo zingâ mem ândine hângât sinji a, ziñâ kâsa otziñgâwe. Nâ hângât sinji mân ândiman. Arâpnâ zen yatâ hângât sinji mân ândimeğât yatâ otziñgâwe. ¹⁵ Arâpnâ hânân gâbâ diizingâm zâibangât mân san. Bâliñâ mariñandâ tâmbetzângobapkât san. Gâñâ galemziñ upangât san. ¹⁶ Nâ hângât sinji buñâ. Zen yatigâk hângât sinji buñâ.

¹⁷ Gâgât den bonğâ umziñan pâna âsagei târârak op ândibi. Gâgât denğâ, den bonğâ. ¹⁸ Gâñâ sângonnona hânân gem nep tuuwan, zo yatik sângonzângua zen um kâtik zengâren nep tuubi. ¹⁹ Zen umziñâ gâgâren pambigât zo yatik nâñâ umnâ gâgâren paan.”

Yesunâ kâmut gakârâpnâ nengât ninâu sâip.

²⁰ “A zi kinze, zengârâk mân ninâu san. Den sinji âlip sâne nângâm pâlâtân kwatnibi, zengât sot ârândân ninâu sârn. ²¹ Zen um kânok op ândibigât dâgogan. Ibâ, gâ nâgât umğâ kinmap. Nâñâ umnâ gâgâren kinmap. Zo yatik ziñâ nekâren umziñâ kinmap. Oi umziñandâ gâsâyagom ândibi. Yatâ utnetâ ko um kâtik a zen gâ sângonnona gewan, zo nângâm kwâtâtibi. ²² Net um kânok ândimet, zo yatik um kânok op ândibi. Zo yatâ ândibigât neule âsakñâgâ nigin, zo zingâwan. ²³ Nâ umnandâ gâsâzângua gâ yatik umğandâ gâsânona umziñ kânok op kwâkâbap. Zen yatâ ândine um kâtik zen gâñâ sângonnona gewan, zo nângâm biranğbi. Oi umğandâ nâ kâpinom yatik zen kâpizângomat, zo nângâm biranğbi.

²⁴ Ibâ, A nigin, zo biken nâ sot ândibigât dâgogan. Oi zen biken nâ sot ândim neule âsakñânâ ikpigât dâgogan. Neule âsaknâ zo umâlepkanğât op hân mân muyageinân nigin.

²⁵ O Ibâ, târârak mariñâ, um kâtik a zen topkâ mân nângâwe. Nâ ko topkâ nângâman. Oi kâmut gakârâpnâ, zen gâñâ sângonnona gewan, zo nângâme. ²⁶ Nâ gâgât den sinji sârn muyagem zingâwan. Oi sârn muyagem zingâm zâibat. Oi umğâ gâsânomap, zo yatik umğandâ zen gâsâzângoi nâ yatik umnandâ gâsuziñğ ândibat.”

18

Yesunâ Gezemane kâlamân ari gâsuwe.
(Mt 26:47-56; Mk 14:43-50; Lu 22:47-53)

¹ Yesu zâk den zo sârn nanğâm arâpnâ diiniñgi Yerusalem kamânân gâbâ gemğâ Kidoron too nirem hân nâi nak kâlam nâi zeip, zoren zâiwen. ² Yesu sot arâpnâ,

nen zoren âsâbân mindumarâwengât Yuda zâk kâlam zo ekmâip. ³ Zoren ândeindâ Yudanâ tirik namâ kâwali a sot a sâtnâ nâmbutnâ diizingi gawe. Kembangât namâ galem a patâ sot Parisaio a, ziŋ sângonzângone gawe.

⁴ Oi Yesu zâk kut nâi nâi okŋangâbi, zo nângâm arâpnâ nâmbamnâ âi mâsikâzingip, “Zen nâi kârum ge?” ⁵ Sâi ziŋâ sâwe, “Yesu, Nasarete kamânân goknâ.” Sâne itâ sâm dâzângoip, “Nâ zi.” Oi Yuda zâk kâwali a zen sot kirip. ⁶ Yesunâ sâip, “Nâ zi.” Sâm dâzângoip kândât kândât âim ge kom ziwe.

⁷ Yatâ utne du zagâtnâ mâsikâzingip, “Zen nâi kârum ge?” Sâi ziŋâ sâwe, “Yesu, Nasarete kamânân goknâ.” ⁸ Sâne Yesunâ itâ sâm dâzângoip, “Nâ mârûm dâzânguan. Nâ ko zi. Nâ kârunim ge oi ko arâpnâ zi birâzingâne âibi.” ⁹ Yatâ oi mârûm den itâ sâip, zo bon oip, “A nigin, zen galem otzinga mân tâmbetagowe.”

¹⁰ Oi Simon Peteronâ sâu mem ândeip, zo inzurân gâbâ sâmbum tirik namâ galem a, zâkkât kore a kindap bongen kârâm kwâkip. Kore a zorat kutnâ Maiko. ¹¹ Yatâ oi Yesunâ Petero itâ sâm dukuip, “Sâugâ inzurân pâna giarik. Dapkât uat? Dap nângat? Sâknam Ibânandâ nâgât siŋgi sâip, zo birâbat?” ¹² Oi kâwali a sâtnâ sot Yuda zengât a sâtnâ, zen Yesu gâsum biknâ saawe. ¹³ Saamnâ Hanasigât mirin diim zâiwe.

Narâk zoren a nâi kutnâ Kaipa, zâk Kembangât tirik namâ galem a zengât patâziŋâ op ândeip. Kaipa zâk Hanasigât bâratnâ meip. ¹⁴ Kâipa zâk mârûm Yuda a sâtnâ itâ sâm dâzângoip, “A kâmut nen tâmbetagobemgât a kânoknâ neŋgât hâuniŋâ moi âlip upap.”

Petero zâk Yesu kwâimbânangip.

(Mt 26:69-70; Mk 14:66-68; Lu 22:55-57)

¹⁵ Yesu diim âine Simon Petero sot bukuŋâ nâi, zet bet molizingâm âiwet. Oi bukuŋâ zâk tirik namâ galem a patâ ek nângâmâip. Zorat Yesu molim âim ârândân dâmân kâligen bagiwe. ¹⁶ Petero zâk ko pâit âkŋan mâtâbân kirip. Oi Bukunâ zâk tirik namâ galem a patâ ek nângi ândeipkât mâtâp galem ambân dukoi

mâtâp mem pâi Peteronâ pâit umŋan bageip. ¹⁷ Mâtâp galem ambân, zorân Petero eknâ itâ sâm dukuip, “A ândiren zirat arâpnâ zengât kâmurân goknâ, gâ.” Sâi Peteronâ sâip, “Nâ bunâ.” ¹⁸ Sâi kore a sot kâwali a, zen paten op kârâp om nângâm kinetâ Petero zâk yatik osetziŋan kârâp nângâm kirip.

Tirik namâ galem a patâ zâk Yesu sâm mâsikâ okŋangip.

(Mt 26:59-66; Mk 14:55-64; Lu 22:66-71)

¹⁹ Tirik namâ galem a patânâ Yesu diŋâ sâip sot arâpnâ gâsuzingip, zorat sâm mâsikip. ²⁰ Mâsiki Yesunâ den itâ melân dukuip, “Nâ den muyap sâman. Tirik namin sot mâpâmâpâse namin Yuda a ziŋ mindune dâzângoman. Nâ tik mân sâman. ²¹ Zorat gâ wangât nâ mâsikânigat? Den dâzângua nângâme, zo mâsikâzingâna dinnâ zo dâgone nângâ.”

²² Yatâ sâi kâwali a kirâwe, zengâren gâbâ a nâi Yesugât pâlomŋan komnâ itâ sâip, “Gâ tirik namâ galem a patâ wangât den yatâ zo dukuat?” ²³ Sâi Yesunâ itâ sâip, “Den gângonâ san oi ko zorat topnâ sâna nângâbâ. Nâ den târârak sa wangât nogat?” ²⁴ Yesugât biknâ saane kiri Hanasiŋâ sâi tirik namâ galem a patâ Kaipa, zâkkâren diim âiwe.

Peteronâ Yesu kwâimbi sâp karâmbut oip.

(Mt 26:71-75; Mk 14:69-72; Lu 22:58-62)

²⁵ Oi Simon Petero, zâk kârâp nângâm kiri mâsikâm sâwe, “Arâpnâ zengâren goknâ nâi, gâ?” Sâne kwâimbâm sâip, “Nâ bunâ.” ²⁶ Sâi tirik namâ galem a patâgât kore a nâi Peteronâ kindapnâ kârâm kwâkip, zâkkât torenŋandâ itâ sâip, “Gâ kâlamân zâk sot ândina geksan.” ²⁷ Yatâ sâi Peteronâ dum kwâimbi zorenâk kuruknâ diŋsâip.

Yesu Roma a kutâgâren diim âiwe.

(Mt 27:1-2, 11-14; Mk 15:1-5; Lu 23:1-5)

²⁸ Yuda zengât hânân a kutâ nâi ândeip, kutnâ Pilato. Zâk Roma zengât kâmurân goknâ. Hangât nâtiknâ Yesu zâk Kaipagât mirin gâbâ diim gem a kutâgâren âiwe. Pasowa kendongât sâkziŋ kubikkubik narâk oip, zorat itâ nângâwe, “Hân nâin goknâ,

zorot ko zâkkât namin zâinat, zo ko Anutunâ ningiri mân dâp upap.” Yatâ sâmñâ a kutâgât namin mân zâiwe. ²⁹ Sombemân kine a kutâ Pilatonâ mirâ gwenduin âi kin mâsikâziŋgip, “A zi wan tosaŋât diim ge?” ³⁰ Sâi ziñâ sâwe, “A zi bâliŋ mâme mân ândei sâi gâgâren mân diim gabem”

³¹ Sâne Pilatonâ itâ sâm dâzânŋoip, “Wangât nâgâren diim ge? Ziiñâ gurumin den ziap. Zo wâratkum ziiñak sâm kwâkânek.” Sâi Yuda a sâtñâ, ziŋ itâ sâwe, “Nen mumuŋan zâmbanzâmbanŋanŋât mâtâp doonŋuwe. ³² Sâna poru nagân kumbigât nânŋen.” (A poru nagân zanŋonzânŋoŋ, zo Roma a zo ziiñâ opmarâwe.) Yatâ sânetâ Yesu zikñak poru nagân kune mumbapkât den mârurum sâip, zo kâtigeip.

³³ Pilatonâ namâ kâligen âim konsâi Yesu ari sâm mâsikip, “Gâ perâkñak Yuda a zeŋgât a kutâ?” ³⁴ Sâi Yesuñâ itâ sâm dukuip, Den zo gikâ umgât sat mo a nâmbutñandâ dâgone sat?” ³⁵ Sâi Pilatonâ itâ sâm dukuip, “Nâgât dap dap nânŋat? Nâ Yuda a? Gikâ kâmut sot patârâpkâ, zen nâgâren gâbanse. Gâ wan tosa oin?”

³⁶ Yatâ sâi Yesuñâ itâ sâm dukuip, “Nâ a kutâ ândiândi, zo ândian. Oi ko holinâ ñai yatâ ândian. Nâ hân a kutâ zen yatâ ândia sâi arâpnâ ziŋ kâmbam mem galem otnine Yuda a ziŋ mân gâsunim gabe. Nâ a kutâ holinâ ñai yatâ ândian.” ³⁷ Sâi Pilatonâ sâm mâsikip, “Gâ gikaŋgât nâ a kutâ ândian sat?” Sâi Yesuñâ sâip, “Sat, zo. Nâ a kutâ op hânân ge den bonñâ sâm muyagibatkat âsagiwan. Nâi zâk dinnâ nânŋâm lubap, zo ko den bonñanŋât buku upap.” ³⁸ Sâi Pilatonâ sâip, “Den bonñâ, zo dap dap?”

Pilato zâk Yesu mumbapkât sâm kwâkip.

(Mt 27:15-31; Mk 15:6-20; Lu 23:13-25)

Yatâ sâmñâ gwenduyân âi kin Yuda a itâ sâm dâzânŋoip, “Nâ a zirât tosañâ kâruan. ³⁹ Zeŋgât orot mâme mâtâpnâ ñai ziap. Zen Pasowa kendonân sânetâ a tâk namin ândine zeŋgâren gâbâ ñai olaŋ ziŋgâman. Oi zi nânŋâne dâp oi Yuda a kutâziñâ olaŋ ziŋga ândibap.” ⁴⁰ Yatâ sâi Yuda a zen zâk den sâm kambânâ sâwe, “Zâk buñâ.

Baraba olaŋ ningâban.” Baraba zâk kâmbu kambâm a tâk namin pane ândei.

19

¹ Pilatonâ Yesu diim namin zâimñâ sâi kâwali a ziñâ Yesu inzut kuupñootñâ lapirâwe. ² Zen lapitñâ itâ sâwe. “Gâ nâ a kutâ sâmât, zorat a kutâgât pindok sot hâmbâ zi hutgonamen.” Yatâ sâmñâ tâk sâtmam goŋkom kâukñan pane giarip. Oi hâmbâ kuriñâ, a kutâgât hâmbâ giŋanŋâne giarip. ³ Yatâ opñâ um topñan âi kin siŋan gem sâwe, “Oe, Yuda zeŋgât a kutâ.” Yatâ sâm bitziŋandâ si sângânŋan kuwe.

⁴ Oi Pilatonâ Yuda a zeŋgâren dum âi itâ sâm dâzânŋoip, “Zen iknek. Nâ zeŋgâren diim gandâ ziiñak topñâ nânŋâne. Nâ tosañâ kâruan.” ⁵ Oi Yesu zâk kâukñâ kâpiwe sot hâmbâ kuriñâ, zo sot gem ga kiri Pilatonâ tirâpzanŋom sâip, “A zi iknek.” ⁶ Sâi tirik namâ galem a patâ sot a sâtñâ, zen eknâ den kambân sâm sawe, “Zâk poru nagân kunek.” Sâne Pilatonâ sâip, “Nâ tosañâ kâruanŋât ziiñak mem poru nagân kunek.” ⁷ Sâi Yuda a ziŋ itâ sâwe, “Zikñanŋât nâ Anutugât nanñâ sâmâp. Zâk Anutu hutkum sâmâp. A yatâ zo mumbigât gurumin dinninjan ziapkât mumbap.”

⁸ Yuda a sâtñâ, ziñâ Yesu zâk zikñanŋât nâ Anutugât nanñâ sâmâp sânetâ Pilatonâ zo nânŋâm keŋgâtñanŋât oip. ⁹ Oi Yesu diim mirâ kâligen âim mâsikâm sâip, “Gâ ikâ gâbâ âsagein?” Sâi Yesuñâ den hâuñâ mân sâip. ¹⁰ Yatâ oi Pilatonâ itâ sâm dukuip, “Gâ den mân dâtnobam uat? Nânâ sa ândiban. Nânâ sa poru nagân mumban. Zorat imbanâ niwe, zo nânŋat?”

¹¹ Sâi Yesuñâ itâ sâm dukuip, “Gâ yen sâi nâgât den mân sâbat. Nâgât den sâbangât Anutunâ ubâ imbanâ gigipkât sat. Oi zorat nâbanse, a zorat tosaŋiŋ gâgât zo walâwalân.” ¹² Sâi Pilatonâ den zo nânŋâm Yesu olaŋbat sâm mâtâp kârui. Kârui Yuda a ziŋ den sâm kambân sâwe, “Gâ a zo olaŋâ a kutâ patâniñâ Româ kamânân ândiap, kutñâ Sisa, zâkkât buku mân op ândiban. Wangât, a zi zâk zikñanŋât nâ a

kutâ sâmap. Zâk Sisa kâsa okraŋgâmap, zorat.”

¹³ Yatâ sâne Pilatonjâ den zo nângâm sâi Yesu diim gine den sâm kwâkâkwâkâŋ tâtatŋan tâip. Oi tâtatŋjâ zorat Yuda a ziŋâ ziiŋ denân Gabata sâmarâwe. (Niin denân ko a patâ zeŋgât kianj kâtnjâ tuutuunj.)

¹⁴ Oi Yuda zeŋgât kendon patâ kutŋjâ Pasowa, zo mâte oi kut nâi nâi kubikkubik narâk oi mirâ bâkŋan oi Pilatonjâ tapŋjâ Yuda a itâ sâm dâzâŋgoip, “Iknek. Zi a kutâziŋâ, zo ka.” ¹⁵ Sâi zen den sâm hoŋsâwe, “Zâk buŋ oik. Zâk buŋ oik. Poru nagân kunek.” Sâne Pilatonjâ mâsikâm sâip, “A kutâziŋâ sa poru nagân kumbigât se?” Sâi Tirik namâ galem a patâ ziŋâ den itâ dukuwe, “Neŋgât a kutâ nâi buŋjâ, Sisa kânok.” ¹⁶ Sâne Pilatonjâ nâŋgâziŋgâm Yesu poru nagân kumbigât ziŋgip.

Yesu poru nagân kune moip.

(Mt 27:32-44; Mk 15:21-32; Lu 23:26-43)

¹⁷ Kâwali a, zen Yesu gâsum poru nak pindâne lugi hân nâi kutŋjâ kâuk siŋit (Yuda zeŋgât denân Goligata), zoren âiwe.

¹⁸ Zoren diim âim poru nagân kuwe. Oi bâliŋ mâme a zâgât, nâi toren, nâi toren poru nagân zâkom kwânâŋgâzikâm Yesu osetkiŋan kwânâŋgâwe.

¹⁹ Pilatonjâ sâi Yesugât kâuk kwâkŋan nagân den itâ kulemguwe, “Yesu Nasarete kamânân gokŋjâ, Yuda zeŋgât a kutâ.”

²⁰ Den zo Yuda denân, Roma denân sot Grik denân kulemguwe. Yesu kuwe, hân zo kamân gootŋan zeipkât a ambân donbepŋjâ âim gam den zo sâlâpkuwe.

²¹ Yuda zeŋgât tirik namâ galem a patâ, ziŋ Pilato itâ sâm dukuwe, “Yuda zeŋgât a kutâ mân kulemgu. Itâ kulemgu. Zikŋak itâ sâip, ‘Nâ Yuda zeŋgât a kutâ.’” ²² Yatâ sâne Pilatonjâ sâip, “Sâ kulemgue, zo yatik zeik.”

²³ Kâwali a kimembut, ziŋ Yesu poru nagân komŋjâ sâk pâke umŋaŋgât sâkŋaŋgât, zo mem kâsâpkum aŋgâwe.

²⁴ Hâmbâ umŋan zorat itâ sawe, “Zo mânâŋgârindâ bâliŋ opap.” Yatâ sâm wenzu pam ikne muyageip dâp miwe. Yatâ utnetâ Kembangât ekabân den kulemguwe, zo bon oip. Den zo itâ,

“Hâmbânâ kwâkŋan kâsâpkum miwe. Hâmbâ umŋan ko zorat wenzu pam ikne muyagei miwe.”

Kâwali a zen yatâ urâwe.

²⁵ Yesugât poru topŋan ambân kirâwe, zo kutziŋâ itâ. Mamŋjâ sot mamŋaŋgât gatŋjâ. Maria, Kelopagât ambinnjâ sot Maria, Madala kamânân gokŋjâ. ²⁶ Yesu mamŋjâ sot aŋjâ nâ umŋandâ gâsunimap, net nikiri kiritâ mamŋjâ itâ sâm dukuip, “Nangâ zi eknan.” ²⁷ Yatâ sâmŋjâ nâ itâ dâtnogip, “Mangâ zi eknan.” Yatâ sâipkât narâk zorenâk Yesu mamŋjâ diiga nâgât mirin topkwap tâtat mâme oip. Oi yatâ ândim gâip.

Yesu moip.

(Mt 27:45-56; Mk 15:33-41; Lu 23:44-49)

²⁸ Yesuŋjâ nepnâ âkap nâŋgâm Kembangât ekabân den ziap, zo bon upapkât den itâ sâip, “Toogât otnigap.” ²⁹ Oi hâkop nâi umŋan winiga too kâlakŋjâ zeip. Zoren âi saru kâmon zoren pam sâmbum kikerân sum kapiŋkum lâuŋan pane neip. ³⁰ Yesu zâk too zo nemŋjâ itâ sâip. “Mârum âkap.” Yatâ sâmŋjâ kâuk pindiŋsâi kaapumŋjâ taki moip.

³¹ Yuda zeŋgât kendon patâgât kubikkubik narâk oi itâ nâŋgâwe, “A zen kendonân poru nagân kinetâ mân dâp upap.” (Kendon zo Yuda zeŋgât kendon patâ.) Yatâ nâŋgâm Pilatogâren âi dukuwe, Kâwali a zen a poru nagân kirâwe, zeŋgât sooziiŋ siŋit kom namuŋne mumbigât sot kâambarâŋziŋjâ mâkâm hanzâŋgobigât Yuda a nâŋgâziŋgip. ³² Oi kâwali a zen bâliŋ mâme a zagât zo soozik siŋit kom namuŋjâwe. ³³ Yatâ opŋjâ Yesugâren ga igâwe. Zâk mârum moip. Yatâ ekŋjâ soonjâ siŋit mân kom namuŋjâwe. ³⁴ Kâwali a nâiŋjâ Yesu parâmŋan kâlâuŋjâ sum kwâpârâŋgi gilâm sot too gem gâip. ³⁵ Nâ zo egâwangât perâkŋak san. Nâ nâŋgan, den zo bonŋjâ. Zorat zen nâŋgâne bon upap.

³⁶ Kembangât ekabân mârum itâ kulemguwe, zo bon upapkât urâwe. Den zo itâ, “Zen siŋitŋjâ mân kom namuŋbi.”

³⁷ Oi Kembangât ekabân den nâi itâ ziap,

“Zen sum pâronj parâwe, zâkkâren sen kwap ikpi.”

Yesu hanguwe.

(Mt 27:57-61; Mk 15:42-47; Lu 23:50-56)

³⁸ Kwâkñan Yosepe, Arimataia kamânân gokñâ, zâkñâ Pilatogâren âimñâ Yesugât kâambarânj mâkâbapkât sâip. Sâi Pilatonjâ nânngânñgi âi kâambarânj mem ârip. (Mârum Yosepe zâk Yesugât a ândeip. Ka zâk Yuda a sâtnjâ zengât kenjât op zo muyap mân sâm ândeip.) ³⁹ Oi a ñai mârum ñatigân Yesugâren gâip, kutñâ Nikodemo, zâk kelâk hitom âlip top ñai zagât mâporâwe, irâ patâ kât miminj yâmbâtñâ, zo yatâ zo mem âim Yosepe bekñan meip. ⁴⁰ Bekñan mei Yesugât kâambarânj sanjonñâ sângum kâu sot kelâk hitom âlipñâ, zorânj kâpiwet. Yuda a zinj yatâ opmarâwe. ⁴¹ Oi Yesu kuwe, hân zorat ginñan nak kâlam ñai zeip. Zoren kât mâtâp kwâpârânjgâne zeip. Zoren a ñai mârum mân zâambarâwe. Narâk zoren Yuda zengât kendon patâ mâte oipkât Yesugât kâambarânj zo pânkânogân zo parâwet. ⁴² (-)

20

Yesu mumunjan gâbâ zaarip.

(Mt 28:1-8; Mk 16:1-8; Lu 24:1-12)

¹ Yuda zengât kendon âki hanjât ñatikñâ Maria, Madala kamânân gokñâ, zâk Yesugât kwagân arip. Âi takâm egi kât patâ mâtâp mârum doonjuwet, zo kâbakñine zeip. ² Yatâ ekñâ sârârâk kârâm âim Simonj Petero sot Yohane, nâ Yesunjâ umñandâ gâsunimap, net muyagenikâm dâtnâkom sâip, “Kembugât kâambarânj, zo kwagân gâbâ mem arie. Oi ikâ âi pe, zo nen mân nânjen.”

³ Yatâ sâi Petero sot bukuñâ nâ, net mirin gâbâ gemñâ kwagân âiwet. ⁴ Mâtâbân sârârâk kârâm âim nânjâ Petero walâm kek âim kândon takâwan. ⁵ Âi takâm kât mâtâpñan mân bagim yen pindiñsâm eksa sângumâk zeigâwan. ⁶ Simonj Petero, zâk bet gamñâ kât mâtâpñan bagim sângumâk zeigep. ⁷ Sângum ñai Yesugât kâukñâ kâpiwet, zo zeigep. Sângum zo sângum nâmbut zen sot mân

zeip. Zikñik kâpiyagom zeip. ⁸ Yatâ zeigân kândon kwagân âi takâwan, nânjâ bagimñâ yatik ek, zaatsap zo bonñâ sâm zo nânngâwan.

⁹ Ombenjan ândiwenân Yesu mumunjan gâbâ zaatpapkât Kembugât ekaban den ziap, zo mân nânngâm kwâtâtiwen. ¹⁰ Yatâ ekñâ a zagât net kamânân âburem âiwet.

Yesu zâk Maria Madala kamânân gok, zâkkâren muyageip.

(Mk 16:9-11)

¹¹ Maria zâk kwak sâtnjan kin iseip. Isem tap ko pindiñsâmñâ kwagân egip. ¹² Egi sumbem a zagât hâmbâzik kâukâu Yesu mârum zeibân zo tâitâ zikirip. Ñai zâk kâukñâ zeibân, ñai kinjâ zeibân tarâwet. ¹³ Oi zikñâ sâwet, “Ambân, gâ wangât isem taat?” Sâitâ zâkñâ sâip, “Kembunanjât kâambarânj mem ñain âine kâruan.” ¹⁴ Yatâ sâm puriksâm Yesu zikñâ egip. Egip, zo Yesu holiñâ mân ek nânjip.

¹⁵ Oi Yesunjâ mâsikâm sâip, “Ambân, gâ wangât isiat? Ñai kâruman taat?” Oi Mari-anjâ a zo kâlam mariñandâ kinzap nânngâm itâ sâm dukui, “Patânâ, gâ kâambarânj mem ñain âi paat oi ko sâna nânngâm âi mimbat,” ¹⁶ Sâi Yesunjâ sâip, “Maria.” Sâi puriksâm Yuda denân Raboni sâip (niin denân ko, Patânâ).

¹⁷ Yesunjâ itâ sâm dukui, “Trabot Ibâgâren zâibâman. Ibâgâren mân zari-angât gâ mân gâsum anjân kârâniban. Gâ âi bukurâpnâ itâ sâm dâzânjo, ‘Nâgât Ibâ, zengât Ibâ, nâgât Anutu, zengât Anutu, zâkkâren zâibâman.’” ¹⁸ Maria, Madala kamânân gokñâ, zâk âburem kamânân âimñâ arâpnâ itâ sâm dâtnânjoip, “Nâ Kembu eksan.” Yatâ sâmñâ Yesunjâ den sâip, zo arâpnâ dâtnânjoip.

Arâpnâ zen mirâ kâligen mindune zengâren muyageip.

(Mk 16:14-18; Lu 24:36-49)

¹⁹ Sirâm zoren ñatiksâi arâpnâ nen Yuda a sâtnjâ zengât kenjât op mirin mindum mân gabigât mirâ mâtâp doonjgumñâ tarâwen. Tâindâ Yesu zâk osetniñan âsagem kin itâ sâm dâtnânjoip, “Um lumbe zengâren zimbap.” ²⁰ Yatâ sâmñâ bikñâ toren toren sot parâmñâ, zo

tirâpnânngoip. Oi arâpnâ nen Kembu eknâ umniņ âlip oip. ²¹ Yesunâ dum zagâtņâ dâtnânngoip, “Um lumbe zengâren zimbap. Ibânandâ sângonnogip, yatik nânngoot zen sângonzânguan.” ²² Yatâ sâmņâ waatniņgâm sâip, “Tirik Kaapum minek. ²³ Zen a zengât tosaziņ birânetâ buņ upap. Ka tosaziņ zimbapkât sâne zemziņgâbap.”

Tomagât den singi.

²⁴ Yesu arâp kiin zagât, neņgâren gokņâ nâi kutņâ Toma (Zâk booboo a konsâwen.) zâk nâin âi ândei Yesugât arâpnâ, nen minduindâ muyageniņgip. ²⁵ Oi bet a bukurâpnâ nen singi zo Toma itâ sâm dukuwen, “Nen Kembu ikxen.” Yatâ sâindâ Tomaņâ itâ sâm dâtnânngoip, “Ninak sinnandâ ekņâ bikņan gutņâ sâlâpnandâ pamņâ parâmņan gâsum dinziņâ nânnga bon upap.”

²⁶ Yatâ sâi ko bet ândim nânngâ kânok zoren Yesu arâpnâ, nen Toma sot ârândâņ mindum mirâ mâtâp dooņgumņâ tarâwen. Tâindâ Yesunâ osetniņan muyagem kin itâ sâm dâtnânngoip, “Um lumbe zengâren zimbap.” ²⁷ Yatâ dâtnânngomņâ Toma itâ dukuip, “Toma, sâlâpkâ ziren pânan. Bitnâ gâsum ek. Bikâ pam parâmnan weenan. Oi gâ um zagât mân op nânngâm pâlâtâņ kwatni.” ²⁸ Sâi Tomaņâ sâip, “Gâ Kembunâ sot Anutunâ.” ²⁹ Sâi Yesunâ dukuip, “Gâ neksatkât nânngâm pâlâtâņ kwatniņgat? A zen mân nekņâ nânngâm pâlâtâņ kwatnime, zengât nânnga sâtârenjoot uap.

Ekap zirat topņâ.

³⁰ Yesunâ arâpnâ nen sot tap kulem top top tuugip, torenņâ zo ekap ziren mân kulemguwan. ³¹ Den kulemguwan, zo itâgât kulemguwan. Zen sâlâpkum nânngâm Yesu zâk a bâliņan gâbâ mâkâniņgâbapkât mârurum sâsâņ, Anutugât nanņâ. Den zo nânngâne bon upap. Oi zikņâ nânngâm pâlâtâņ kwâkņanngâm kut-siņgiņanngât opņâ ândiândi kâtik mimbi.

21

Arâpnâ saruyân ândine zengâren âsageip.

¹ Ândim Yesunâ arâp neņgâren dum muyageniņgip. Tiberia saruyân itâ muyageniņgip. ² Simoņ Petero, Toma (booboo a), Natanae, Kana kamân Galilaia hânân gokņâ, Zebedaiogât nanzatņâ Yakobo sot munņâ nâ sot arâpnâ nâmbutņâ zengâren gâbâ a zagât. A yatâ zo mindum ândiwen. ³ Ândeindâ Simoņ Peteroņâ itâ sâm dâtnânngoip, “Nâ saru zuu mimbam âibâman.” Sâi niņâ sâwen. “Nen ârândâņ.” Sâmņâ âi waņgâyân zâim nâtik zoren zuugât nep tuum ândim mân muyagiwen.

⁴ Sâruyân ândeindâ mirâ haņsâbam oi Yesunâ sagân ga kirip. Kiri Yesu tobatņâ mân ek nânngâwen. ⁵ Oi Yesunâ mâsikâniņgâm sâip, “Katep, zen zuu nâi mie?” Sâi niņâ sâwen, “Buņâ.” ⁶ Sâindâ itâ sâm dâtnânngoip, “Irâ zo bongen pane giari saru zuu doņbep sândubi.” Sâi irâ pâindâ giari saru zuu doņbep patâ gam geine sâmbum osiwen.

⁷ Yesu umņandâ gâsunimap, nânņâ Petero itâ dukuwan, “Zo Kembu.” Sa Petero zâk Kembu kutņâ nânngâm nepkât sângumâk lap ândeipkât hâmbâņâ mem hurâgum saruyân pâtan arip. ⁸ Nen kârebân mân ândiwen. Sak gootņan ândiwen. Arâpnâ nâmbutņâ, nen waņgâyâk sâtņan âinam zuu sot irâ, zo diigindâ tâi âiwen.

⁹ Sagân zâimņâ kut nâi nâi itâ muyagiwen. Kârâp sisiņan saru zuu sot nalem sem zeip. ¹⁰ Âi takindâ Yesunâ itâ sâm dâtnânngoip, “Zuu mie, zo torenņâ mem ganek.” ¹¹ Sâi Simoņ Petero, zâk waņgâyân zâim zuu irâ zo sâmbui sagân gâip. Oi irin zo zuu patâ patâ doņbep 153 yatâ, zo ziwe. Oi irâ zo mân âmbârâņgip, zorat nânngindâ metņâ oip.

¹² Yesunâ itâ sâip, “Zen ga nalem ninek.” Sâi arâpnâ nen dap yatâ mâsikâbem, “Gâ nâi.” Nen Kembu zo nânngâwen. ¹³ Oi Yesunâ neņgâren gamņâ nalem sot zuu kâsâpkum niņgip.

¹⁴ Zo Yesu mumuņan gâbâ zaatņâ muyageniņgi sâp karâmbut oip.

Yesunâ Petero sâp kârâmbut den sâm mâsikip.

¹⁵ Haņgât nalem neindâ ko Yesunâ Simoņ Petero itâ sâm mâsikip, “Simoņ,

Yohanegât nanjâ, Bukurâpkâ zi, zen umziñandâ gâsânome. Gânâ walâziñgâm umgandâ gâsânomat?” Sâi Peteronj sâip, “Kembu, Nâ gâgât otnimap, zo nângat.” Sâi Yesunâ dukuip, “Gâ râma gwamnjâ gakârâpnâ galem otziñgâban.”

¹⁶ Yatâ sâm dum mâsikip, “Simonj, Yohanegât nanjâ, gâ perâkñak umgandâ gâsânomat?” Sâi Peteronj sâip, “Kembu, nâ gâgât otnimap, zo nângat.” Sâi Yesunâ dukuip, “Râma gakârâpnâ zenjât galem otziñgâm ândiban.”

¹⁷ Yatâ sâm dum mâsikip, “Simonj, Yohanegât nanjâ, gâ perâkñak nâgât otgimap?” Yesunâ sâp karâmbut den yatâ sâi ko Petero umnjâ bâlei sâip, “Kembu, gâ kut nâi nâi zo nângâm nângâmat. Oi nâ gâgât otnimap, zo nângat.” Sâi Yesunâ sâip, “Gâ râma gakârâpnâ galem otziñgâm ândiban. ¹⁸ Nâ perâkñak dâgobâ. Gâ sigan ândim zoren mo zoren âibam otgigi âimâin. Oi bet ko gâ sombâ opnjâ bikâ pâna kâsarâpkâ ziñ saagim gobi.” ¹⁹ (Yesunâ zo yatâ sâm Petero mumbapkât den dukuip. Mumbap, zoren a ziñâ ekñâ Anutu sâm âlip kwâkñangâbigât nângâm sâip.) Den yatâ sâm dukuip, “Gâ molini.”

²⁰ Oi Petero zâk puriksâm a Yesu umnjandâ gâsunimap, nâ kândâtñan ga negip. Mârum Yesu mân mom arâpnâ nen sot nalem neip, narâk zoren nâ Yesu gootñan âi itâ mâsikâwan, “Kembu, nâinâ sâi gâsâgobi?” ²¹ Oi nâ bet ga Peteronj nekñâ Yesu nâgât mâsikâm sâip, “Kembu, a zirâñ dap upap?” ²² Mâsiki Yesunâ itâ sâm dukuip, “Zâk ândei nâ puriksâbat mo zâk ândim mumbap, zorat gâ zâkkât wangât sat? Gâ yen ga molini.” ²³ Yatâ sâi ko arâpnâ sot bukurâpziñ Yohane nâgât itâ sâm gulipkuwe, “A zo mân mumbap.” Ka Yesu zâk nâgât yatâ mân sâip. Zâkñâ itâ sâip, “Zâkñâ ândei âburibat mo ândim mumbap, zorat gâ wangât zâkkât sat?”

Yohanegât bukurâpnâ den murukñâ kulemguwe.

²⁴ A zorâñ kut nâi nâi zo ek nângâm sâm muyagem ekap zi kulemgoip. Zâk kwembiñ den kulemgoip. Oi nen zâkkât itâ nângâmen, “Diñâ zo bonjâ.”

²⁵ Yesunâ kut nâi nâi donjêp oip, zo ekabân mân kulemguwen. Zo ekabân kulemgum nanjindâ sâi hân zi piksâi a ziñ mân sâlâpkum nângâbe.

Zo yatik.

Aposolo zengât den sinji Lukanâ kulengoip.

Yesunâ Tirik Kaapum zingâbat sâmbemân zariip.

(Mk 16:19-20; Lu 24:53)

¹ O Teopilo, nâ mârûm den kulemgum giwan, zo Yesu nep tuugip sot sinji âlip sâip, zorat den sinji otgiwan. ² Zâknâ nepnâ topkwap tuum âim sumbemân zâibapkât narâknâ mâte oi Tirik Kaapumnâ oknangi Aposolo mârûm gâsum sâlâpzângoipnâ nep diñ sâmbemân zingip. Den zo dâzângom nanji Anutuñâ diim sumbemân zariip. Zorat den sinji mârûm kulemgumwan. ³ Zâk sâknâm nângâm mom zem zaatnâ arâpnâ zen sot sirâm 40, zorat umñan âsagezingâm ândeip. Zen nângâm pâlâtân kwâknangâbigât âsagezingâm ândeip. Anutu um topñan ândiândiñangât den dâzângom ândeip. ⁴ Oi zen sot tapnâ den itâ sâmbemân dâzângoip, “Zen Yerusalem kamân mân birâbi. Ibânandâ kut nâi zingâbap, zorat mambât ândibi. Zorat den itâ sâmbemân dâzângowan. ⁵ Yohane zâk too sanjonzingip. Ka narâk mân kêrep oi nânâ Tirik Kaapum sanjonzingâbat.”

⁶ Yatâ sâi mindum ândiwe, zen itâ sâmbemân mâsikâwe, “Kembu, gâ narâk ziren kâsarâpnâ molizingâna Isirae niñak dum a kutâ op ândinat?” ⁷ Sâne itâ sâmbemân dâzângoip, “Ibâ, zâk zinâ narâknâ nângâbigât mân sâip. Ibâ, zâk kâwali imbanâñangât opnâ narâk zo pâip. Zinâ zo mân nângâbi. ⁸ Zâknâ Tirik Kaapum sanjongoi zengâren gem gam imbanâ zingip zen nâgât den sinji sâsân a upi. Yatâ opnâ Yerusalem kamânân sot Yudaia hânân sot Samaria hânân sot hân kêrebân aksik, nâgât den sinji zengâren sâne lanj kârâm âibap.”

⁹ Den yatâ sâi iknetâ sumbemân zariip. Zari unumunumnâ ga doongoi mem zari mân igâwe. ¹⁰ Oi sumbemân zari arâpnâ zen tok ek kine a zagât hâmbâzik kâukâu, zet zengâren âsagem kirâwet. ¹¹ Oi itâ sâmbemân dâzângowet, “Galilaia goknâ, zen wangât

sumbemân ek kinze? Anutuñâ Yesu mem sumbemân zariap. Yesu zariap, zo yatik âburem gibap.”

Arâp zen âburem ninâu nep tuuwe.

¹² Aposolo zen Oliwa bâknan gâbâ gem âburem Yerusalem kamânân âiwe. Baknâ zo Yerusalem kamân gootñan taap. ¹³ Kamânân âimnâ mirâ tâpmarâwe, zoren zâiwe. A kutzinâ itâ, Petero, Yohane, Yakobo, Andrea, Pilipo, Toma, Batolomaio, Mataio, Yakobo Alipaiogât nanñâ, Simon Zelote sot Yuda Jakobogât nanñâ. ¹⁴ A zo aksik um kânok op ninâu sâmbemân ândiwe. Yatâ utne Yesu mamnâ Maria sot ambân nâmbutnâ sot Yesu murâpnâ, zen aksik betziñan mem ândiwe.

Yudagât gebâknan a nâi muyagiwe.

¹⁵ Narâk zoren Yesu a ambân kâmurâpnâ ândiwe, 120 yatâ, zorân mindum tarâwe. Oi Peteronâ zaat den itâ sâmbemân dâzângoip, ¹⁶ “Bukurâp, Yudanâ kâsa diizingip Yesu gâsuwe. Zorat mârûmñan Tirik Kaapumnâ Dawidigât umñan den pâi den zo sâmbemân Kembugât ekabân kulengoip. Zo dap op yen zembap? ¹⁷ Yuda zâk niñan goknâ. Nen sot nep ârândân meip. ¹⁸ Oi a zorân kâmbamgât sângânñâ mem hân nâi kwâlip. Zoren âi hânân gei kom kâmbonj kunziri zem tip gem nanjip. ¹⁹ Den sinji zo Yerusalem a ambân zinj aksik nângâm hân zorat kutnâ Akedama sâwe (niñ denân ko kâmbam hân). ²⁰ Psalm ekabân den itâ kulemgune ziap, ‘Zâkkât mirâ kamân kwamen zimbap. Zoren a nâi mân ândibap.’

Oi den nâi itâ ziap,
‘Zo a nâiñâ gebâknan kinbap.’

²¹ Oi a nâmbutnâ nen sot ândimnâ Kembu Yesunâ nep tuugip, zo ek nanjâwe. ²² Oi Yohanennâ too sanjonnanji nepnâ topkwâip, narâk zoren zâkkâren târokwap ândeindâ ândim sumbemân zariip. Oi a zo zengâren gâbâ a nâi, zâk betniñan mei Yesu mom zaarip, zorat den sinji sâindâ lanj kârâbap.”

²³ Peteronâ yatâ sâi a zagât muyagezikâwe. Nâi kutnâ Yosepe Basaba sâmarâwe, kutnâ nâi Yusito. Oi a nâi ko kutnâ Matia. ²⁴ Muyagezikâm itâ sâmbemân ninâu

sâwe, “O Kembu, a zengât umziñâ ek nângâmat. A zagât zi, zekâren gâbâ ñâi gâsum sâlâpkuat, zo tirâpnângona iknâ. ²⁵ Yudañâ Aposolo nepñâ kwâkâm mâtâp bâliñan arip, zorat ñâiñâ zâkkât gebâkñan ândibap.” ²⁶ Ninâu yatâ sâmñâ wenzu pane Matigât âsagei Aposolo kiin kânok târokwatziñgip.

2

Tirik Kaapum gem gâip.

¹ Yuda zengât kendon ñâi kutñâ Pentekos narâk oi Yesugât a ambârâpñâ zen mirâ kânogân mindum tarâwe. ² Tatne sumbemân gâbâ kwamit ñâi pibâ patâ kwamit yatâ kwamiragom geip. Gemñâ mirâ tarâwe, zoren zâi piksâip. ³ Zen tap iknetâ kârâp bâlam yatâ âsagem âbângum kâukziñan ge tap arip. ⁴ Oi Tirik Kaapumñâ umziñan gei piksâm imbañâ ziñgi den gându ñâi ñâi sâm âiwe.

⁵ Narâk zoren Yerusalem kamânân a hân dâp ga ândiwe. A zo, zen Anutu mâtâsemarâwe. ⁶ Oi a donbep patâ zen kwamit zo nângâm mindune Aposolo zen dinziñâ dâp sâne nângâm kwakmak op kirâwe. ⁷ Oi imbañâziñ buñ oi itâ sâwe, “A den se, zen aksik Galilaia a. ⁸ Dap op den yatâ sâne nângindâ dinniñâ yatâ uap? ⁹ Nen zi Mende a, Pata a, Elam a, Mesopotamia hânân gok, Yudaia hânân gok, Kapadosia hânân gok, Ponto hânân gok, Asia hânân gok. ¹⁰ Pirigia hânân gok, Pampilia hânân gok, Aigita hânân gok, Libia hânân Kirene zengât kamân goot goot, zoren gok. Nâmbutñâ nen Roma kamânân gok. ¹¹ Oi nen Isirae sot kamân ñâin gâbâ Anutu mâtâsimen. Nâmbutñâ nen Keret a sot Arabia a. Nen yatâ zorâñ ândimñâ dinniñâ dâp Anutu kut ñâi ñâi âlipñâ oip, zorat siñgi sâne nângen.” ¹² A zen yatâ sâm imbañâziñ buñ oi kwakmak op kin âragum sâwe, “Zi topñâ dap yatâ?” ¹³ Oi a nâmbutñandâ mem ge kwâkwat den itâ sâwe, “A zi too kâtik nem um gulip op se.”

Peteronñâ zorat topñâ dâzângoip.

¹⁴ Petero zâk bukurâpñâ kiin kânok, zen sot kin den kâtikñâ itâ sâm dâzângoip,

“Yerusalem kamân mâirâp sot Yuda a nâmbutñâ, zen aksik nâ den sa kindap kwap nângânek. ¹⁵ A zi kinze, zengât itâ se, ‘Too kâtik nemñâ um gulip ue.’ Yatâ bunâ. Mirâ mân kâtigei nen dap op too kâtik nimbem. ¹⁶ Zorat Propete Yoelenâ den ñâi itâ sâm kulengoip. Den zo bonñâ muyagiap,

¹⁷ ‘Anutuñâ itâ sap, “Gâtâm hângât narâk âkâbâ sâi nâ Kaapumnâ a ambân aksik ziñgâbat. Ziñga ko nan bârarâpziñâ zen Propete ziñâ den sâme, zo yatâ sâbi. A sigan, ziñâ kut ñâi ñâi sen mârât ikpi. A ambân sombâ, ziñâ uman bonñâ nângâbi. ¹⁸ Narâk zoren kore a ambân gakânâ Kaapum ziñga Propete a yatâ op den sâbi. ¹⁹ Oi nâ sa sumbemân sen pup kulem muyagibap. Ombenñan hânân top lâkulâku kulem muyagibap. Gilâm sot kârâp sot kâbak, zorâñ hân kwârakubap. ²⁰ Mirâsiñ sumunkumbap. Kâin siñâ kuriñkom gilâm yatâ upap. Oi Kembugât narâk mâte upap. Kembugât narâk âlipñâ âsakñoot muyagibap. ²¹ Oi narâk zoren ñâi zâk Kembu konsâbap, zâk bâliñan gâbâ mâkâbap.” ’ ”

Peteronñâ Yesugât topñâ sâm kâkñan kwâip.

²² Yatâ sâmñâ Peteronñâ itâ sâip, “Isirae a, nâ dâzângua nângânek. Anutuñâ Yesu Nasarete kamânân gokñâ mam okñanji osetniñan ândim nep patâ sot sen mârât kulem tuugip. Zâk Anutugâren gâbâ gâip. Nep tuugip, zorâñâ topñâ sâm muyagei igâwe. ²³ Mârum Anutuñâ zâkkât nâñgi zeipkât mâtâp zo sâm pindip, zo yatik zen kut ñâi ñâi okñanñâm Kembugât gurumin den kukuñ a ziñgâne âi poru nagân kune moip. ²⁴ Ka Anutuñâ mumuñanñâ tâk olañ diim sumbemân zariip. Mumuñandâ dap yatâ anñan kârâbap? ²⁵ Zorat Dawidiñâ zâkkât den kânñan sâm itâ kulemguip,

‘Nâ Kembu mâteyâk ek ândiwan. Zâkñâ âsâbâñ bitnâ bongen tâi mân loribat. ²⁶ Zorat ko umnâ âlip

oi nâmbâlamnandâ sâmb sâtâre oknangâman. Sâknandâ mom zaatpapkât mambât ândibat. ²⁷ Anutuñâ, Gâ mân birâniban, zorat ko mumuñâ zengâren mân âi ândibat. Gâ tirik agâ mân birâniban, zorat ko momñâ mân alâgibat. ²⁸ Gâ ândiândiñ mâtâp tirâpnogin. Mâtegan ândia otninandâ sâtâre kwâkñan ândibat.’ ”

²⁹ Peteroñâ yatâ sâmbñâ itâ sâip, “O bukurâpnâ, nâ sâkuniñâ Dawidi, zâkkât den sapsom zingâbâ. Zâk moi hanguwe. Oi kwakñâ ek nângâm ândime. ³⁰ Zâk Propete a ândim itâ nângip, ‘Anutu zâk kiurâpnâ zengâren gâbâ ñâi gâsum sâlâpkoi nâgât a kutâ tâtarân tâpapkât sâmb kâtigeip.’ ³¹ Zo nângâm Kristo zaatzaatñangât itâ sâip, ‘Zâk mumuñâ zengâren ândibapkât Anutuñâ mân birâbap. Momñâ sâkñâ mân alâgibap.’ ³² Oi Anutuñâ Yesu mängei zaari sinniñandâ igâwen. ³³ Oi Anutuñâ Yesu âsanñâ bongen a kutâ kwânângi tâi Tirik Kaapum sinji kwatniñgip. Yesuñâ zo mem niñgi kwamit nângâm ikse. ³⁴ Dawidiñâ sumbemân mân zarip op ko lañ den itâ sâip,

‘Kembuñâ nâgât kembu itâ sâmb dukuip, “Nâgât âsannan tâtnan. ³⁵ Tâtna kâsarâpkâ minduziñga kiñganiñgât kombâñ upi.” ’

³⁶ Isirae a aksik patâ itâ nângâbi. Yesu poru nagân kuwe, zâk Anutuñâ Kembu sot a bâliñan gâbâ mâkâniñgâbapkât mârumb sâsân, Kristo, kwânângi ândiap.”

A donbep umziñ melâñne too sanjonziñgâwe.

³⁷ Peteroñâ den yatâ sâmb dâzângoip nângâm umziñ bâliñ oi Petero sot bukurâpnâ itâ sâmb mâsikâziñgâwe, “Bukurâpniñ, nen dap oindâ dap upap?”

³⁸ Sâne Peteroñâ itâ sâmb dâzângoip, “Umziñ melâñne Yesu Kristogât korân too sanjonziñgindâ tosaziñ buñ upap. Yatâ utne Anutuñâ Tirik Kaapum zingâbap. ³⁹ Ziiñâ sot kiurâpziñâ sot kârebân ândie, Kembu Anutuñâ diiziñgâbap dâp, Tirik Kaapum zengât sinji sâsân, zo zingâbap.”

⁴⁰ Petero zâk den yatâ sâmb den târokwap den girem itâ sâmb dâzângoip, “Zen bâliñ mâme a osetziñan gâbâ gane Anutuñâ gâsuziñgâbap.” ⁴¹ Sâi sirâm zoren a ambân 3 tausen yatâ, ziñâ Peterogât den nângâm umziñâ gâsui too sanjonziñgâne Yesugât kâmut, zengâren târokwarâwe.

Ninâugât âsâbâñ mindumarâwe.

⁴² Oi Aposolo, zen sinji âlip dâzângone nângâm ândiwe. Oi umziñâ gâsâyagom ninâu sot nalemgât âsâbâñ mindumarâwe. ⁴³ Oi Aposolo ziñ Yerusalem kamânân sen mârât kulem top top tuumarâwe. Oi a ambân, zen aksik keñgât op nanngâwe. ⁴⁴ Yesu nângâm pâlatâñ kwâkñangâwe, zen kut ñâi ñâiziñâ kânogâk zeip. ⁴⁵ Oi hân sot sikumziñ pane sângân mem a giginâ kâsâpkum zingâmarâwe. ⁴⁶ Zen sirâmñâ sirâmñâ um kânok op tirik namin zâi mindumarâwe. Oi mirâziñan nalem ârândâñ namarâwe. Oi nalem zo sâtâreyân namarâwe. ⁴⁷ Oi Anutu sâmb âlip kwâkñangâwe. Yatâ utne a ambân, zen zingit umâlep urâwe. Oi Kembu zâk sirâmñâ sirâmñâ a ambân Yesugât kâmurân târokwatziñgâmâip.

3

Peteroñâ a ñâi kubigip.

¹ Sirâm ñâin mirâ oi, ninâu sâsân narâk oi Petero sot Yohane, zet tirik namin zâiwet. ² Oi a ñâi mam kâmbonj kâligen gâbâ kiñ bâliñâ âsageip, zâk lum gawe. A zo bukurâpnâ sirâmñâ sirâmñâ lum tirik namâ mâtâp âlipñâ, hikpârâknoot, zoren pane kât sikumgât oletziñgâmâip.

³ Oi Petero sot Yohane zet tirik namin zâiram oitâ zikitñâ oletzikip. ⁴ Oletziki zet ek kin Peteroñâ itâ sâmb dukuip, “Gâ net nikit.” ⁵ Peteroñâ sâi kât niram sabot sâmb sen kwap zikirip. ⁶ Yatâ oi Peteroñâ itâ sâmb dukuip, “Kât sikum mân zemniñgap. Kut zi kânok zemniñgap, zo gibâman. Yesu Kristo, Nasarete gokñâ, zâkkât sâtkât dâgoga zaat âim ga.” ⁷ Yatâ sâmb bikñâ bongen gâsum zaarip. Yatâ oi zorâñak kiñ bâliñ zo winziksâi zaat kirip. ⁸ Zaat âim gam kin ko zet sot ârândâñ tirik namin zâiwe.

A kiñ bâliñ zo pâtan âim gam Anutu sâm âlip kwâkñanjiñ ⁹ Anutu sâm âlip kwâkñanji a aksik zen ek nânngâwe, zen itâ sâwe. ¹⁰ “A zo tirik namâ mâtâp âlipñâ, hikpârâkñoot, zoren tap oletziñgâmap.” Oi a zo kubikñanjiñ, zorat ekñâ imbanâziñ buñ oip. ¹¹ Oi Petero, Yohane zekâren târokwatzi a aksik patâ tirik namâ umñâ ñâi kutñâ Salomo, zoren zekâren mindumñâ sâlâpziñan zim kirâwe.

Peteronñâ a sinji âlip dâzânngoip.

¹² Zen mindum kine Peteronñâ zingitñâ den itâ sâm dâzânngoip, “Isirae a, zen wangât a zirat opñâ nikit kinze? Zi nikñâ imbanan mân kubikset. Zen dap nânge? Târâraknikñanjiñ Anutonñâ kubiksap? ¹³ Yatâ buñâ. Abaram, Isaka, Yakobo sot sâkurâpniñ, zengât Anutu, zâkñâ kore anñâ Yesu sumbemân a kutâ kwânânji ândiap. Oi zen Yesu gâsum a sâtñâ zingâne Pilatogâren diim âine olanbat sâip. ¹⁴ Olanbat sâi zen kândâtkuwe. Tirik sot târârak a zo kândâtkum kâmbam a ñâi olanbapkat sâwe. ¹⁵ Ândiândiñ marinñâ kuwe. Kune moi Anutonñâ mângei zaari igâwen. ¹⁶ Oi kiñ bâliñ a ikme zi Yesu kutñâ konsâtâ a zi kubikñanji sâkñâ âlip oi ikse. Yesugâren nânngâm pâlâtân oitâ âlip op zaatsap.

¹⁷ Bukurâpnâ, nâ nânjan. Zen sot patârâpziñâ, zen Yesu topñâ mân nânngâm kuwe. ¹⁸ Yatâ utnetâ Kristo sâknam nânngâm moip, zorat Anutonñâ mârurnan Propete a zengât lâuyân den pâi sâm kulemguwe. Anutonñâ sâi den kulemguwe, zorat bonñâ âsageip. ¹⁹ Oi zen umziñâ melân ândiândi sângiñâ kândâtkune tosaziñ birâbap. Oi Kembunñâ umziñ mem sândukñan kwatziñgâbap.

²⁰ Kembu Yesu Kristo zingâbap. Zâk zengât sinji sâm gâsum sâlâpkoip. ²¹ Zâkñâ sumbemân ândei kut ñâi ñâi âsagem nanngâbapkat narâk mâte upap. Zorat Anutonñâ mârurnan den Propete gakârâpñâ lâuziñan pâi sâwe. ²² Mose zâk den itâ sâip, ‘Kembu Anutonñâ bukurâpziñ zengâren gâbâ Propete ñâi, nâ yatâ, muyagem den dâzânngoip nânngâbi.

²³ Oi ñâi zâk zâkkât den kwâkâbap, zo Anutonñâ kom nanngâbap. A zo Anutu a gakârâp zengât oserân mân ândibap.’

²⁴ Oi Samue sot Propete a nâmbutñâ ândim gawe, zen kut ñâi aksik narâk ziren âsagiap, zorat den sâm kulemguwe.

²⁵ Zen ko Propete a ândiwe, zengât kiurâp. Sâkurâpziñ zen sot Anutonñâ târotâro oip. Zen târotâro zorat umñan ândie. Anutonñâ târotâro zo Abaram itâ dukum muyageip, ‘Nâ kiurâpkâ mäsop minziñgâbat. Mäsop zorân hânñâ hânñâ a dâpziñ upap.’

²⁶ Anutonñâ kore anñâ Yesu sângongoi gem muyageip. Zen orot mâme bâliñâziñâ birâbigât gem gâip. Zâkñâ diiziñgi bâliñâziñâ birânetâ mäsop minziñgâbap.”

4

Petero sot Yohane tâk namin zâparâwe.

¹ Petero sot Yohane, zet a den dâzânngom kiritâ tirik namâ galem a sot tirik namâ kâwali a sâtñâ sot Sadukaio a, zen ârândân zekâren gawe. ² Zet a sinji âlip dâzânngowet. Yesu zâk mumunjan gâbâ zari a ambân aksik yatâ zaatpi, zorat den sâitâ a sâtñâ zen nânngâne bâliñ oip. ³ A sâtñâ zen gâsuzikâm mirâ mârurnan ñâtiksâipkat tâk namin zâpane zeitâ hanjsâip. ⁴ Oi Peteronñâ sinji âlip sâi nânngâwe, zengâren gâbâ donbep ziñâ zo nânngâne bon oi Yesugât kâmurân târokwatne a aksik tenngâziñâ a 5 tausen yatâ urâwe.

Peteronñâ Yesugât kutñâ sâm muyageip.

⁵ Hanjsâi a sâtñâ sot a patâ sot Kembugât gurumin den zorat galem a, zen Yerusalem kamânân minduwe. ⁶ Tirik namâ galem a patâ Hanasi sot Kaipa, Yohane, Alesande sot a ambârâpziñâ zen sot minduwe. ⁷ Mindum sâne Petero sot Yohane diizikâm osetziñan âi zâpane kirâwet. Kiritâ itâ mäsikâzikâwe, “Ñâiñâ imbanñâ ziki kulem zi tuugabot? Ñâigât sâtkât uabot?”

⁸ Oi Petero zâk kiri Tirik Kaapumñâ umñan piksâi itâ sâm dâzânngoip, “Galem a sot a ambân zengât patârâpziñâ, nâ sa nânngânek. ⁹ Net kiñ bâliñ a beknan miet, zorat mäsikânike? A zi dap op âlip uap sâm, zorat op mäsikânike? ¹⁰ Mäsikânike,

gât ko sapsuga zen sot Isirae a aksik zen nângânek. Zen Yesu Kristo, Nasarete kamânân goknâ poru nagân kune moi Anutuñâ mumuñan gâbâ mângei zaat ândiap. Zâkkât imbanâñangât opnâ a zi âlip op mâteziñan kinzap. ¹¹ Yesu zâk mirâ kunkun nâi yatâ uap. Zorat Kembugât ekabân den nâi itâ ziap,

‘Mirâ tuutuun a zen kunkun nâi eknâ âkon op birâwe. Kembuñâ kunkun zorânâ mem namin kwânângei kunkun patâ kâtiknâ op kinzap.’

¹² Kubikkubik zo zâk ziknik kubikniñgâbap. A nâigât korân sâm orotnâ, zo hânân mân ziap.”

Kembugât den lubi.

¹³ Oi Petero sot Yohane, zet a mâteziñan kin mân keñgât op den sâm kiritâ a ziñ zekât itâ nângâwe, “Zet ekap namin mân zâiwet.” Zo nângâm imbanâziñ buñ oip. Oi zet mârûm Yesu sot ândiwet, zo zikit nângâwe. ¹⁴ Oi kin bâliñ kubigâwet, zorân zet sot kiri eknâ zorat den sâm mâburinam kwagâwe.

¹⁵ Den kârûm sâne âkñan gei kiritâ ziiñak den itâ sâm âraguwe, ¹⁶ “Nen a zâgât zi dap otzikânâ. Zet sen mârât kulem nâi muyageitâ Yerusalem kamânân a ambân aksik zen siñgizik nânge. Zo mân sâm kwâarakunat. ¹⁷ Oi den zo kamân dâp lañ kâri nângâbegât sâm keñgât otzikindâ a ambân den mân dâzângobabot.” ¹⁸ Yatâ sâm sâne zaritâ itâ sâm dâzâkowe, “Zet Yesugât kot sâm a ambân mân dâzângobabot.”

¹⁹ Yatâ sâne Petero sot Yohane zet den itâ melân dâzângowet, “Ziiñak nângâm iknek. Zengât den lum Anutugât den birânat, zorat Anutuñâ nângei dap upap? ²⁰ Kut nâi nâi ek nângâwen, den zo mân tik pânat.”

²¹ Yatâ sâitâ sâm keñgât den dâzâkom zâpane âiwet. Kamânân a ambân zen sen mârât kulem zo ek nângâm Anutu sâm âlip kwâkñangâwegât a sâtñâ ziñ zengâren kwakñâ Petero sot Yohane kut zo lañ mân otzikâwe. ²² A kubigâwet, zo kendonñâ 40 yatâ ândim gâi kubigâwet.

Yesugât kâmut zen mindum ninâu sâwe.

²³ Petero sot Yohane minduminduyân gâbâ gem bukurâpzik zengâren âim tirik namâ galem a patâ sot a ambân zengât a patâ, ziñâ den dâzâkowe, zo aksik dâzângom nanngâwet. ²⁴ Yatâ sâitâ a ambân den zo nângâm umziñ mindum Anutugâren den itâ sâwe, “Kembu, gâ hân sumbem mariñâ. Gâ sumbem sot hân, saru sot kut nâi nâiziñoot muyageziñgin.

²⁵ Sâna Tirik Kaapungâ zâkñâ sâkuniñ kore agâ Dawidi, zâkkât umñan den pâi itâ sâip,

‘Um kâtik zen wangât den sârek op kwamitage? A zen wangât den bon buñ se? ²⁶ Hânñâ hânñâ a kutâ ga kinze. A patâ mindum kinze. Kembu sot a bâliñan gâbâ mâkâziñgâbâpkât sâsân, Kristo, kâsa otzikânâ ga kinze.’”

²⁷ Yatâ sâmñâ itâ sâwe, “Perâkñak kamân ziren tirik kore agâ kwânângei. Herode sot Pilato sot um kâtik a sot Isirae a sâtñâ, zen zâk kâsa okñangânam minduwe. ²⁸ Mârûm gikak nângâm yatâ upi sâin, zo yatik urâwe. ²⁹ Oi Kembu, zi ko sâm keñgât dinziñâ ek nângâm kore arâpkâ imbanâ niñgâna keñgât buñ gâgât den sâm ândinat. ³⁰ Nen Yesugât korân sâindâ ko sisi mâsek a kubikziñgâm sâna kulem top top muyagibap.”

³¹ Yesugât kâmut, zen yatâ ninâu sâm tatne ko mirâ mindum tarâwe, zo sânsânsâip. Oi Tirik Kaapungâ umziñan piksâi keñgât buñ, lâu bâbâlanjâk a ambân Anutugât den dâzângowe.

Yesugât kâmut zen um kânok op ândiwe.

³² Yesugât kâmut zen um kânok op ândim kut nâi nâi zemziñgip, zorat nâgât, gâgât mân sâwe. Kânogâk zemziñgip.

³³ Oi Aposolo zen Kembu Yesu mumuñan gâbâ zaarip, zorat den siñgi imbanâñoot dâzângom ândiwe. Anutuñâ imbanâ ziñgâm tânzângei. ³⁴ Zengât oserân gâbâ nâi sii nalemgât kârûkârû mân urâwe. A hânziñoot sot mirâziñoot, zen zo pam kât memñâ Aposolo zengâren parâwe. ³⁵ Oi Aposolo ziñâ kât zo mem kâsâpkum a ambân kwakmarâwe, zo ziñgâm ândiwe.

³⁶ Oi a nâi ândeip, kutñâ Yosepe. Aposolo ziñâ kutñâ nâi Banaba sâwe (niñ denân

ko bet mâme a). Zâk Lewigât kiun, Kipiro hânân goknâ. ³⁷ A zorânâ hânâ pâi mine kât aksik mem Aposolo zenğâren pâip.

5

Anania sot Sapira, zekât sinji.

¹ A nâi ândeip, kutnâ Anania. Zâkkât ambinnâ Sapira, zâk sot sâm nângâm hânziknâ pâitâ mem sângân zikâwe. ² Anania nâ sângân mem torennâ tik pam torennigâk Aposolo zenğâren pam, zi aksik sâip. ³ Pâi Peteronâ itâ sâm dukuip, “Anania, gâ wangât Satannâ umgan giari Tirik Kaapum kâitkum hângât sângân nâ torennâ tik paat? ⁴ Hângât sângân mân mena zemgibap. Mo kât mem gikâ mimbâ sâm âlip membat. Gâ wangât umgandâ kâitgogi yatâ uat? Gâ a mân kâitkuat. Anutu kâitkuat.” ⁵ Yatâ sâi Anania zâk den nângâm kin zorânâk hânân gei zem moip. Oi zâkkât sinji nângâwe, zen kenğât urâwe. ⁶ A sigân, zen kâambarânâ mem kâpim lum âi hanguwe.

⁷ Narâk mân kêrep oi ambinnâ zâk sinji mân nângâm gâip. ⁸ Gâi Peteronâ itâ sâm mâsikip, “Hângât sângân nâ kât itik miwet?” Sâi zâknâ sâip, “Zo yatik miwet.” ⁹ Sâi Peteronâ itâ sâm dukuip, “Zet wangât den saamnâ Kembangât Kaapum kâitkuabot? Nângâ. Apkâ hangue, zen mâtâbân ga kinze. Zen yatigâk gâ mingim âi hangobi.” ¹⁰ Yatâ sâi zorenâk kinj topnân gei zem moip. A sigan zinâ mirin gam muyagem lum âi apnâ nângâm nân hanguwe. ¹¹ Oi Yesugât kâmut sot a ambân nâmbutnâ zen sinji zo nângâm kenğât donbep urâwe.

Aposolo zinj kulem top top tuuwe.

¹² Aposolo zen a zenğâren sen mârât kulem top topnâ tuum ândiwe. Oi Yesugât kâmut zen tirik namâ umnâ nâi kutnâ Salomo, zoren um kânok opnâ mindumarâwe. ¹³ Mindunetâ a nâmbutnâ hurat kwatzi ngâm târokwatzi ngânam kenğât op birâwe. ¹⁴ Ka a ambân kâmut kâmutnâ, zen Kembu nângâm pâlatân kwâknâ ngâm Yesugât kâmut zenğâren târokwatzi ngâwe. ¹⁵ A ambân zen bukurâpzi nâ sisi mâsekzi ngoot helânân

pam luzi ngâm âi mâtâbân itâ sâm zâambarâwe, “Peteronâ mâtâbân âim gâi sândoknândâ zenğâren ari âlip upi.” ¹⁶ Oi Yerusalem kamân nângâm nângâm a ambân ândiwe, zen gam minduwe. A ambân mâsekzi ngoot sot wâkezi ngoot diizi ngâm gane âlip op nângâwe.

Anutugât sumbam anâ Aposolo tâk namin gâbâ diizi ngip.

¹⁷ Oi kut nâi yatâ âsagei tirik namâ galem a patâ sot arâpnâ sot Sadukaio a, zen um kâlâk nângâm Aposolo gâsuzi ngâwe. ¹⁸ Gâsuzi ngâm tâk namâ patin zâambarâwe. ¹⁹ Zâmbane zinetâ nâtigân Kembangât sumbem a nâinâ ga hângi mem pam diizi ngâm gem itâ sâm dâzângoip, ²⁰ “Zen tirik namin zâim a ambân ândiândi unâknâ ngât den dâzângom kinbi.” ²¹ Yatâ sâm dâzângoi nângâm hangât tirik namin zâim a ambân sinji âlip dâzângowe. ²² Oi tirik namâ galem a patâ sot arâpnâ, zen Isirae a sâtnâ aksik minduzi ngâne gawe. Oi a nâmbutnâ sângonzângom tâk namin âi Aposolo diizi ngâm gabi sâwe. A zo tak namin âi a kâruzi ngâm nâ mân muyagezi ngâm âburem gam sâwe, ²³ “Nen âimnâ namâ hângi kâtiknâ kiri iksen. Oi galem a zen hângiyân kinze. Oi hângi mem pam bagim a kâruzi ngindâ buj ue.”

²⁴ Den yatâ sânetâ tirik namâ kâwali a sot tirik namâ galem a patâ, zen den zo nângâne kwakmak oip. ²⁵ Utinetâ a nâinâ ga sâip, “Nângânek. A tâk namin zâmbanse, zen tirik namin a den dâzângom kinze.” ²⁶ Sâi Tirik namâ kâwali a patâ sot arâpnâ zen Aposolo gâsuzi ngânam âiwe. A zinâ kuk op kâtnâ zângobegât kenğât op mulunâk diizi ngâm gawe.

Aposolo zen minduminduyân kenğât buj den sâwe.

²⁷ Minduminduyân diizi ngâm zâmbane kinetâ tirik namâ galem a patânâ itâ sâm dâzângoip, ²⁸ “Mârum den kâtiknâ dâzângowen. A zorat korân a ambân den mân dâzângobi. Oi yatâ sâindâ Yerusalem kamânân lanj kârip. A kuwe, zorat tosa nenğâren pânâm sâme.”

²⁹ Sâi Petero sot Aposolo nâmbutnâ, zen den itâ mâburem dukuwe, “A den lum Anutugât den birânat, zo ko mân dâp upap. ³⁰ Zen Yesu poru nagân kune moip. Oi sâkurâpniņ zengât Anutu, zâknâ mângei zaarip. ³¹ Zaari Anutuñâ âsan topņan bongen pam a sâtnâ patâ sot kubikkubikniñâ kwânângip. Oi Isirae a ambân, zen umziņ melânne tosaziņ gulipkubapkât sâmap. ³² Kut nâi nâi zo igâwen. Oi zorat siņgi den nen sot Tirik Kaapum, niñâ sâmen. Tirik Kaapum Anutuñâ sât lulu gakârâp ziņgâmap.” ³³ Den yatâ sâm dâzânģoi kuk opñâ Aposolo zânģonam urâwe.

Parisaio a nâiñâ bukurâp girem den sâm dâzânģoip.

³⁴ Oi minduminduyân Parisaio a nâi tâip, kutñâ Gamalie. Zâk gurumin dengât kubikkubik a oi a ambân ziņ hurat kwâkņanģawe. Zâknâ oksâm kin Aposolo sâi diiziņģâm geiwe. ³⁵ Oi bukurâpñâ itâ sâm dâzânģoip, “Isirae a, zen a zi kut nâi nânģâmņik otziņģabi. ³⁶ Mârum a nâi kutñâ Teuda, zâknâ nâ a kutâziņâ sâi a 4 handeret yatâ zâkkât a urâwe. Oi zikñâ kâmbam zigi arâp ziñâ sinsururuņ urâwe. ³⁷ Oi bet a sâlâpzânģozânģoņ narâkņan Galilaia gokñâ, a nâi kutñâ Yuda, zâknâ a kutâ kunat sâi a nâmbutñâ arâpñâ urâwe. Ka a zo moi ko arâpñâ zen siņsururuņ urâwe. ³⁸ Zorat den dâzânģua nânģanek. Zen a zi birâziņģâne ândinek. Zen den sot nep zo ziņ umziņanģât upme oi ko bon buņ upap. ³⁹ Ka Anutugâren ģâbâ oi ko mân buņ upap. Oi zen Anutu kâsa miņanģâbegât.”

Aposolo lapitziņģawe.

⁴⁰ Zo yatâ sâm dâzânģoi nânģâne dâp oi sâne Aposolo mirin zâine tâknâ lapitziņģawe. Zânģomñâ Yesugât kot mân dâzânģobigât sâm sânģonzânģowe. ⁴¹ Sânģonzânģone sâtâre op âiwe. Yesugât a, zen Yesugât op lapitziņģawe, zorat minduminduyân ģâbâ gem sâtâre op âiwe. ⁴² Oi sirâmñâ sirâmñâ tirik namin sot a mirin Yesu Kristogât siņgi âlip mân birâm dâzânģom ândiwe.

6

Sâkkât nep, zorat a ģâsum sâlâpzânģowe.

¹ Narâk zoren Yesugât kâmut donjebp muyagem târokwatziņģawe. Oi nalem kâsâpkum Yuda a ambân nâmbut Grik den sâmarâwe, zengât oserân ambân malâ nâmbutñâ zen nalem mân niņģawe sânetâ a Grik den sâmarâwe, zen nânģâne mân dâp oip. Oi a Yuda den sâmarâwe, zen sot den sârek sâm âraguwe. ² Yatâ utne Aposolo kiin zagât zen Yesugât arâpñâ kâmut minduziņģâm itâ sâm dâzânģowe, “Nen Anutugât den sâsân nep zo birâm nalem nep tuugindâ mân dâp upap. ³ Zorat a bukurâpniņ osetziņan ģâbâ zen a nâmburân zagât, a nânģânģânģaziņoot sot Kaapumñâ umziņan piksâsânģ zo ziņģitne âlip oi ģâsum sâlâpzânģonat. Nep zi ziņģindâ tuum ândibi. ⁴ Nen ko ninâu sot den siņgi sâsânģ, zorat nebâk tuum ândinat.” ⁵ Zen den yatâ sâne zen aksik nânģâne dâp oi a itâ ģâsum sâlâpzânģowe. Setepano, zâk nânģâm pâlâtânģoot sot umņan Tirik Kaapum piksâm zeip. Oi Pilipo, Porokoro, Nikano, Timoņ, Pamena sot Nikolau, Antiokia kamânân gok. Zâk hân nânģin gokņandâ Yuda zengâren târokwâip. ⁶ A zo diiziņģâne Aposolo zengâren âi kine bitziñâ kâukziņan pam ninâu sâwe. ⁷ Oi Anutugât denñâ laņ kârâm ari Yerusalem kamânân Yesugât kâmut zen târokwâi târokwâi op âiwe. Oi tirik namâ galem a zengâren ģâbâ donjebpñâ den siņgi âlip nânģâm luwe.

Setepano den sâkņanâk sâwe.

⁸ Anutuñâ Setepano tângum imbanâ pindi a zengâren sen mârât kulem top top tuum arip. ⁹ Oi a nâmbutñâ zen zâk sot den âraguwe. A zo zen mâpâmâpâse namâ nâi kutñâ Libertene, zoren mindumarâwe. A zen Kirene a, Alesandiria a, Kilikia a, Asia a. A yatâ zorânģ Setepano sot den âraguwe. ¹⁰ Tirik Kaapumñâ Setepano den nânģânģânģâ âlip pindi den âlipñâ sâi den hâuñâ mâburinam kwagawe. ¹¹ Kwakñâ a nâmbutñâ tigâk itâ sâm dâzânģowe, “Setepanogât itâ sâbi. ‘A zâk Mose sot Anutu sâm bâliņ kwatziki nânģâwen’” ¹² Sâne yatâ utnetâ a yenñâ sot a sâtnâ sot

Kembugât gurumin den zorat galem a, zen den zo nângâmñâ kuk opñâ Setepano kom gâsum a sâtnâ mindumindu patin diim âiwe. ¹³ Oi Setepanogât den sarâ sâbigât a muyageziñgâne Setepanogât den sarâ sâm itâ sâwe, “A zi zâk tirik namâ sot Kembugât gurumin den sâm bâliñ kwâpmap. ¹⁴ Zâk itâ sâi nângâwen, ‘Yesu, Nasarete kamân gokñâ, zâkñâ tirik namâ zi kom kândañâ gurumin den Mosenâ sâip, zo kândañbap.’ ” Yatâ sâwe. ¹⁵ Oi mindumin- duyân târâwe zo, zen Setepano iknetâ si sângânñâ sumben a yatâ oip.

7

Setepanoñâ sâkurâpziñ zengât sinji sâm dâzângoip.

¹ Tirik namâ galem a patâ, zâkñâ Setepano mâsikâm sâip, “Den se, zo bonñâ?” ² Sâi Setepanoñâ itâ sâip, “Bukurâpnâ sot ibârâpnâ, den sa nângânek. Sâkuniñâ Abaram, zâk Haran kamânân mân âim Mesopotamia hânân ândei âsakñâ mariñâ, Anutuñâ zâkkâren âsagem itâ sâm dukuip, ³ ‘Gâ hân topkâ sot torerâpkâ birâziñgâm nânâ hân nâi tirâpgobat, zoren âi ândiban.’ ⁴ Abaram zâk den zo nângâm Kaidai hânñâ birâm Haran kamânân âi ândeip. Zoren ândei ibânñâ moi Anutuñâ diim gâi Yuda hânân zi ga ândeip. ⁵ Anutuñâ diim ga hân nâi mân pindi galem oip. Buñâ hân murukñâ nâi mân pindip. Ka hân zo zâk sot kiurâp zengât sinjiyâk sâm pâip. Zâk kiun buñ ândeip, zo ko Anutuñâ lañ yatâ sâip.

⁶ Oi Anutuñâ den itâ sâip, ‘Kiurâpziñ zen hân nâin kendon 4 handeret umñan kore a op ândibi. Zoren hân mâirâpnâ zen sâknam ziñgâne ândibi. ⁷ Kiurâpziñâ zen kore op ândine nâ hân mâirâp hâuñâ ziñga kiurâpziñ zen zâmbam hân ziren ga nâ mâpâsenim ândibi.’ ⁸ Oi Anutuñâ Abaram târotâro pindi kwabâ kwarâñgip. Oi nannâ Isaka âsagem sirâm nâmburân zagât tapñâ karâmbuñan kwabâ kwâkñanñgip. Isakanâ Yakabo yatik kwabâ kwâkñanñgip. Yakobo zâk narâpnâ kiin zagât yatik otziñgip.

⁹ Oi sâkurâpniñâ zen munziñâ Yosepe, zâkkât um kâlak nângâm kât minam Aigitâ

a ziñgâwe. Aigitâ a zen Aigita hânân diim âine Anutuñâ zâk sot ândeip. ¹⁰ Anutuñâ Yosepe sâknam kâbâ yâmbât kwâkñan gâbâ mâkâm Aigita a kutâ Parao, zâkkât mâteñan nângânângâ âlipñâ pindâm tângoi Paraoñâ a ambân gakârâpnâ aksik galem otziñgâbapkât gâsum sâlâpkoi. ¹¹ Gâsum sâlâpkoi ândei pu patâ muyagem Aigitâ hânân sot Kanaan hânân dâp op zeip. Oi sâkurâpniñ nalemgât kârukâru op ândiwe. ¹² Oi a nâmbutñandâ Aigitâ hânân nalem ziap sâne Yakobo zâk nângâm narâp sângonzângoi âiwe. ¹³ Oi du zagâtñan âine Yosepe zâk topñâ âtârâpnâ sapsun ziñgip. Oi a kutâ Parao, zâk Yosepe torerâp gawe, zorat sinji nângip.

¹⁴ Oi Yosepeñâ sâi ibânñâ Yakobo sot torerâpnâ aksik, a ambân tengâziñ 75 yatâ, zen Aigita hânân âiwe. ¹⁵ Yakobo zâk Aigitâ hânân âi ândim moip. Oi narâpnâ zen zoren mom nanngâwe. ¹⁶ Munetâ kâmbârânziñâ Sikem hânân minziñgâm âi hanzângowe. Hân zo Abaramñâ mârumban Sikem kamânân Hemo kiurâp, zengâren kwâlip. Zoren hanzângowe.”

Mosegât sinji dâzângoip.

¹⁷ “Oi Anutuñâ Abaram kânñan den sinji dukuip, zo âsagibapkât narâkñâ mâte oi Aigita hânân Isirae a ambân donbep âsagem lañ kârâm ândiwe. ¹⁸ Yatâ op ândine Aigita a kutâ nâi âsageip. Zâk Yosepegât sinji mân nângip. ¹⁹ Oi a kutâ zorânñâ sâkurâpniñ kâitzângom sâknam kwatziñgip. Oi katep mâik gakârâpziñâ, zen mumbigât sâi âkñan zâmbane zem muwe. ²⁰ Narâk zoren Mose âsageip. Katep zo Anutuñâ egi holi tobat âlipñâ oip. Ibâ mam zet mirin tik mem ândine kâin karâmbut âkip. ²¹ Oi âkñan pane ândei Parao bâratñandâ muyagemñâ mem nannâ sâm galem oi lâmbarip. ²² Parao arâp zen Aigitâ zengât nângânângâ kwâkâm pindâne nângâm kâtigem kut nâi nâi zorat topñâ sâi nângâne imbanâ oip. Oi nep top topñâ tuubam mân kwagip.

²³ Ândei kendon patâ 40 oi Isirae a bukurâp ziñgitpam arip. ²⁴ Âi egi Aigita a nâiñâ Isirae a nâi kom tâi ekñâ bukuñâ beknan mem Aigita a zo koi moip. ²⁵ Oi

itâ nângip, 'Bukurâpnâ nâgât itâ nângâbi. Nâ bukurâpnâ Paraogât bikņan gâbâ mâkâziņgâbatkât Anutuņâ sâm nigip.' Ka bukurâpnâ zen mân nângâwe.

²⁶ Sirâm nâin Mosenâ ai egi Isirae a zagât agom tâitâ muyagezikâm kwâkâzikâm itâ sâm dâzâkoip, 'A zagât, zet buku bukuņâ. Wangât kâsa uabot?' ²⁷ Sâi a kâmbam topkwap bukuņâ koip, zorâņâ Mose mem kâbakņem itâ sâm dukuip, 'Nâiņâ gâ neņgât a sâtņâ mo den kubikkubik a gâbarip?' ²⁸ Muka Aigita a nâi koin, zo yatik nâ nobam sat?' ²⁹ Oi Mose zâk den zo nângâm keņgât opņâ sârârâk kârâm ai Midiaņ hânân ai hân mâirâp zen sot ândeip. Zoren ambân mem nanzatņâ minzikip.

³⁰ Oi kendon 40 âki ko mirâ kamân âtâņâ, a mân ândiândiņan, bakņâ Sinai zorat topņan ândei sumbem a nâiņâ nak topņan kârâp bâlamân âsageņangip. ³¹ Mosenâ zo ekņâ wanņâ yatâ uap sâm ikpam ari Kembugât diņâ itâ âsageip. ³² 'Nâ sâkurâpkâ zeņgât Anutu. Abaram, Isaka sot Yakobo, zeņgât Anutu.' Sâi Mose zâk sânam sâmbui pindiņsâm kirip. Zo ikpam keņgâtņangât donbep oip. ³³ Yatâ op kiri Anutuņâ itâ sâm dukuip, 'Hân lâņsat, zo tirik hân. Zorat opņâ ko kipâkegâ kwâkâm pânân. ³⁴ Arâpnâ Aigita hânân sâknâm patâ kwatziņgâne isem umbâlâ utne nângâm betziņan mimbam gian, gât ko gâ sângongoga Aigita hânân âiban.'

³⁵ Sumbem aņâ Mose yatâ dukuip. Isirae a zen mârur Mose birâņangâm itâ dukuwe, 'Nâiņâ gâ a sâtņâ mo den kubikkubik a gâbarip?' Ka Anutuņâ a zo a kutâ sot betziņan mimiņ a upapkât sâm sângongoip. Sumbem a nâiņâ kârâbân muyagem nep zo sâm pindip. ³⁶ Oi sângongoi ai Aigita hânân gâbâ diiziņgâm gâip. Zâk Aigita hânân sot saru kuriņan sot mirâ kamân kâtikņan sen mârur kulem top top tuum ândei kendon 40 âkip. ³⁷ Oi Mosenâ Isirae a itâ sâm dâzângoip, 'Anutu zâk bukurâpziņâ zeņgât oserân gâbâ Propete nâi, nâ yatâ, muyagem ziņgâbap.' ³⁸ Yatâ sâip. Oi zâkņagâk mirâ kamân kâtikņan sâkurâpniņ zen sot ândei Sinai bâkņan sumbem a nâiņâ den

ziziņ kâtikņâ Anutugât lâuņan gâbâ mem pindip. Mose sot sâkurâpniņ zen Anutugâren gâbâ ândiândigât den nângâmņâ den zo mem niņgâwe.

³⁹ Oi sâkurâpniņ zen Mosegât diņâ kâbakņem birâm Aigita hânân âburinam umziņ patâ kirip. ⁴⁰ Zen Aaron itâ sâm dukuwe, 'Gâ lopio sobim niņgâna, zorâņ kâdom otniņgâne âinat. Mose zâk Aigita hânân gâbâ diiziņgâm gâip, zâk ai buņ oip mo dap?' ⁴¹ Yatâ sâm makau dâpņâ lopio sobim zâkkât siņgi sâm nalem om sâm âlip kwâkņangâwe. Bitziņandâ tuuwe, zorat sâtâre opņâ zâkkât siņgi sâm sii nalem uwe. ⁴² Yatâ utne Anutuņâ birâziņgi umziņ gulip oi kâin sângelak mâpâzeziņgâwe. Oi zorat Propete zeņgât ekabân den itâ ziap,

'O Isirae mâirâp, zen kendon patâ 40 mirâ kamân âtâņâ, hân mân ândiândiņan ândim nâgât siņgi zuu mo nalem kom om nemarâwe? Buņâ. ⁴³ Zen Moloko lopiogât hâmbâ silep lum âim ândiwe. Oi lopio Repaņgât sângelak dâp mem ândiwe. Lopio zo mâpâsinam sobiwe, gât ko Babiloņ kamân kândâtņan zâmbanbat.' "

Anutugât hâmbâ silep.

⁴⁴ Setepanoņâ Propetegât den sâmņâ itâ sâip, "Mirâ kamân âtâņâ, hân mân ândiândiņan sâkurâpniņâ zeņgâren Anutugât hâmbâ silep tatziņgi. Silep zo Anutuņâ Mose dâpņâ tirâpkoi yatik tuugip. ⁴⁵ Sâkurâpniņ zen silep zo mem gane Yosuaņâ diiziņgi hân ziren ga takâwe. Anutuņâ hân mâirâpņâ zo moliziņgi âine sâkurâpniņ zen hân zi mem hâmbâ silep ziren kwânângâne kiri ândine Dawidi âsageip. ⁴⁶ Anutuņâ Dawidigât nâņgi âlip oi Dawidiņâ Isiraegât Anutu, zâkkât namâ tuubapkât ninâu sâip. ⁴⁷ Oi zikņak buņâ. Salomoņâ Anutugât namâ tuugip. ⁴⁸ Ka u sumbemân patâ, zâk a betņâ tuutuunān, zoren tâtat mâme mân opmap. Zorat Propete nâi zâk den itâ sâm kulemguip,

⁴⁹ Anutuņâ itâ sâip, 'Sumbem zo tâtatnâ. Zoren tap a ambân zeņgât kembu op galem otziņgâman. Hân ko kinnâ lân tâtatnâ. Zorat dap yatâ namânâ

tuune dâp upap? Nâ ikâ zoren tâtat mâme upat? ⁵⁰ Nâ bitnandâ hân sot kut nâi nâi, zo muyagewan.’ ”

Setepanonâ den kâtik sâmbâm dâzângoi kuwe.

⁵¹ Sâmbâm Setepanonâ a kâmut zo itâ sâmbâm dâzângoip, “Zen ko umziņ kâtik. Um nângânângâziņ mân pâronșap. Sâkurâpziņ opmarâwe, zo yatik op Tirik Kaapungât diņâ kwâkâme. ⁵² Sâkurâpziņâ zen Propete aksik sâknâm kwatziņgâwe. Perâkņak, Propete zen târârak mariņâ muyagibapkât den kânņan sâwe, zo aksik zângowe. Oi târârak mariņâ zâk âsagem ândim gâi zen ekņâ neņgât a kutâ buņâ sâmbâm kuwe. ⁵³ Mârum sumbemgât anâ gurumin den Anutugâren gâbâ mem ziņgip, ka zen den zo birâm, mân luwe.”

⁵⁴ Setepanonâ yatâ sâmbâm dâzângoi nângâm kuk op kunam urâwe. ⁵⁵ Tirik Kaapumņâ Setepano umņan piksâi sumbemân egi Anutugât âsakņâ sot Yesu Anutugât âsanņâ bongen kiri ekņâ itâ sâip, ⁵⁶ “Sumbem pâronșâi a bonņâ zâk Anutugât bik bongen kiri eksan.”

⁵⁷⁻⁵⁸ Yatâ sâi zen den kwamit patâ sâmbâm kindapziņ dooņgum zâkkâren mindum âim mem kâbakņem geim kamân âkņan geim kâtnâ kuwe. Oi a mâtenâ, zen hâmbâziņ kwâkâm a sigan nâi kutņâ Saulo, zâkkât kiņ topņan parâwe. ⁵⁹ Oi Setepano kâtnâ kune Kembu itâ konsâm sâip, “O Kembu Yesu, gâ um dâpnâ me.” ⁶⁰ Yatâ sâmbâm sim-inņâ liim kwap sâip, “Kembu, gâ a noge zi, zeņgât tosâ birâ.” Yatâ sâmbâm moip.

8

¹ Kune Sauloņâ nângi âlip oip.

Yesugât kâmut topkwap kâsa otziņgâwe.

Narâk zoren Yuda a ziņ Yerusalem kamânân Yesugât kâmut kâsa otziņgâwe. Otziņgânetâ siņsururuņ op Yudaia sot Samaria hânân âim nângâwe. Aposolo ziiņjik Yerusalem kamânân ândiwe. ² Oi a târârak nâmbutņâ zen Setepano hangum âgirâp urâwe. ³ Sauloņâ ko Yesugât kâmut kâsa otziņgâm mirâņâ mirâņâ zâim a sot ambân gâsum diiziņgâm tâk namin zâambarip.

Pilipoņâ Samaria hânân nep tuugip.

⁴ Yesugât kâmut siņsururuņ op âiwe zo, zen kamân dâp ândim den siņgi âlip dâzângom ândiwe. ⁵ Oi Pilipo zâkņâ Samaria zeņgât kamân nâi gamņâ Kris-togât siņgi âlip sâmbâm dâzângoip. ⁶ A donbep zen mindum diņâ nângâm âkņâliwe. Oi sen mârât kulem top top tuugi igâwe. ⁷ Zâkņâ wâke donbep moliziņgip. Wâke zen a umņan gâbâ den kâtik sâmbâm gem âiwe. Oi kin bitziņ mumuņâ zo donbep kubikziņgip. ⁸ Oi zorat kamân zoren sâtâre patâ urâwe.

⁹ Kamân zoren a nâi ândeip, kutņâ Simoņ. Zâkņâ zikņanġât nângi zâizâiņ oi kware suņa tuugi Samaria a zen ekņâ imbanâziņ buņ oip. ¹⁰ Oi a zâizâiņ, gigiņ zen zâkkât nângâne zâizâiņ oi itâ sâwe, “A zi Anutugât kâwali murukņâ nâi zâkkâren ziap.” ¹¹ Oi kwareņandâ um gulip kwatziņgipkât narâk kârep zâkkâren mindum ândiwe. ¹² Ândinetâ Pilipoņâ ga Anutugât um topņan ândiândiņâ sot Yesu Kristogât den siņgi âlip sâmbâm dâzângoi a ambân zen zorat nângâne bon oi Pilipoņâ too saņgonziņgip. ¹³ Yatâ utne Simoņ yatik siņgi âlip nângi bon oi too saņgone Pilipogât um topņan ândeip. Oi Pilipoņâ sen mârât kulem top top tuugi egi imbanâ oip.

Petero sot Yohane, zet Samaria hânân âiwet.

¹⁴ Samaria hânân a ambân zen Anutugât den nângâm mem umziņan gine, zorat siņgi Yerusalem kamânân ari Aposolo zen nângâwe. Nângâm Petero sot Yohane saņgonzâkone zeņgâren âiwet. ¹⁵ Âi takâm a ambân zen Tirik Kaapum mimbigât ninâu sâwet. ¹⁶ Ombenân Tirik Kaapumņâ zeņgâren mân gâip. Zen Yesugât korânâk sâmbâm yen too saņgorâwe. ¹⁷ Petero sot Yohane zet bitzikņâ kâukziņan pâitâ zen Tirik Kaapum sot urâwe.

Simoņ Tirik Kaapum sângân mimbam sâip.

¹⁸ Aposolo zagât zet bitzikņâ a ambân kâukziņan pâitâ Tirik Kaapum sot utne Simoņâ ekņâ kât mem itâ sâmbâm dâzâkoip,

19 “Zet imbanâ zo yatik nâ nigitâ bitnâ a kâukziŋan pa Tirik Kaapum mimbi.”

20 Sâi Peteronâ itâ sâmb dukuip, “Ga Anutonâ imbânâ yen zingâzingân zo kwâlâbam sat, zorat kâtkâ sot gikâ ârândân sim kârâbân gei tâmbetagobabot.

21 Anutonâ um sarâgâ eksapkât zirânâ gâgât sinji mân uap. 22 Gâ nânngânngâgâ bâliŋâ zo birâm umgâ melân ninâu sâban. Kembunâ tosgâ birâbapkât ninâu sâban. 23 Gâ bâliŋangât kâlaknâ umgan piksâm ziap. Bâliŋandâ saagigap.”

24 Sâi Simonâ itâ sâip, “Ziknak nâgât opnâ Kembangâren ninâu sâitâ den sat, zo bonnâ mân muyagenibap.”

25 Petero sot Yohane zet Kembangât den dâzângom nanngâm Yerusalem kamânân âiram âburiwet. Âburem Samaria hânân kamânâ den sinji âlip dâzângom âiwet.

Piliponâ Aperika a nâi sinji âlip sâmb dukuip.

26 Kembangât sumbem a nâinâ Pili-pogâren muyagem itâ sâmb dukuip, “Gâ zaat âi. Yerusalem kamânân gâbâ Gasa kamânân geime, mâtâp zoren âi.” (Mâtâp zo hân a mân ândiândiŋan ziap.) 27-28 Yatâ sâmb dukui Piliponâ zaatnâ arip. Mâtâbân âi a nâi egip. Aitiopai hânân ambân kutâ nâi ândeip, kutnâ Kandake, zâkkât a sâtnâ nâi. Zâk kât sikum galem a. Zâknâ Anutu mâtâpâsibam Yerusalem kamânân âimnâ puriksâm gâip. Zâk a lalanâ kwâknan tap ari egip. Egi âim tap Propete Yesaiagât ekabân den zeip, zo sâlâpkum tâip. 29 Yatâ oi Kaapumnâ Pilipo itâ sâmb dukuip “Gâ zâkkâren âinan.”

30 Sâi Piliponâ zâkkâren sârârâk kârâm ari a sâtnâ zâk Propete Yesaiagât den sâlâpkoi nânngâm itâ sâmb mâsikip, “Den sâlâpkuat, zorat topnâ nânngat?”

31 Sâi zâknâ sâip, “Nâi mân dâtnone ninak dap yatâ nânngâbot?” Yatâ sâmbnâ sâi Piliponâ zâi zâk sot tâip. 32 Den sâlâpkoi, zo itâ,

“Zâk râma yatâ oi diim âi kunam urâwe. Anâ râma gwamnâ gâsum sâmot mânânngâri diŋ bunj tâpmap, zo yatâ diŋ bunj oip. 33 Zâkkât nânngâne

giginâ oi den nebân pamnâ den sâknânâk sâwe. Hânân ândiândiŋâ bunj oip. Oi kiurâpnâ dap yatâ sâlâpzângom nanngâbe.”

34 Oi a sâtnâ zâk Pilipo itâ sâmb mâsikip, “Gâ sâna nânngâbâ. Propete zâk nâigât yatâ sap? Ziknanngât sap mo a nâigât sap?”

35 Sâi Pilipo zâk Propetegât den zobâ topkwapnâ Yesugât den sinji âlip sâmb dukuip. 36 Yatâ op âim tooyân takâwet. Oi a sâtnandâ itâ sâip, “Too ziap. Zi âlip sa sanngoniban?”

37 Sâi Piliponâ sâip, “Gâ den san, zo nânngâna bon oi âlip sanngonibat.” Sâi den itâ mâtâburem dukuip, “Itâ nânngan. Yesu Kristo, zâk Anutugât nanngâ. Zâk nânngâm pâlâtân kwâknangan.”

38 Yatâ sâmbnâ kore a dukui biosi saagi a sâtnâ sot Pilipo ârândân toin geiwet. Geim Piliponâ sanngonngip. 39 Oi toin gâbâ kopgâitâ Kembangât Kaapumnâ Pilipo mem ari a sâtnâ zâk dum mân eknâ sâtâre op mâtâbân arip. 40 Pilipo, zâknâ ko Asido kamânân taki igâwe. Oi zâk kamânâ kamânâ den sinji âlip dâzângom Kaisarea kamânân arip.

9

*Kembunâ Saulo muyagenngip.
(Apo 22:4-16; 26:9-18)*

1 Saulo zâk Kembangât a ambârâpnâ kâsa otzingâm zângobatkât umnâ kârâp oip. Oi âi tirik namâ galem a patâgâren sâip. 2 Âi sâi Damasiko kamânân Yuda a zengât mâtâpâpâse namâ galem a, zengât ekap kulemgum pindip. Pindi âim Damasiko kamânân a ambân zen Yesugât mâtâbân nep tuum ândiwe, zo gâsuzingâm sazingâm nâ diizingâm Yerusalem kamânân gâbam arip. 3 Zâk âimnâ Damasiko kamân mâtâe oi sumbemân gâbâ âsaknandâ gem gâm zâkkâren âsagem nanngip. 4 Âsagei hânân gei kom den nâi itâ nânngip, “Saulo, Saulo, gâ wangât nom ândimat?” 5 Sâi Saulonâ mâsikâm sâip, “Kembu, gâ nâi?” Sâi zâknâ sâip, “Gâ nom ândimat. Nâ Yesu. 6 Gâ zaat kamânân âina nep tuuban, zorat a nâinâ diŋâ dâgobap.”

⁷ Oi a zâk sot âiwe, zen dinziņ buņ oi kirâwe. Zen den zo ko nângâwe. Ka a ko mân igâwe. ⁸ Oi Saulo zâk zaatņâ siņâ ikpâ sâm egi nâtâtik oip. Yatâ oi bukurâpņâ zen bikņan gâsum Damasiko kamânân zâiwe. ⁹ Oi sirâm karâmbut umņan siņâ nâtâtik kâri tap too nalem mân neip.

Ananiaņâ Saulo too sanņonņanņip.

¹⁰ Damasiko kamânân Yesugât kâmurân gok a nâi ândeip, kutņâ Anania. Oi Kembuņâ umanân muyagem konsâip, “Anania.” Sâi Ananiaņâ sâip, “Kembu, nâ zi.” ¹¹ Sâi Kembuņâ itâ sâm dukuip, “Gâ kamân mâtâp kutņâ târârak, zoren âim a nâi kutņâ Yuda, zâkkât mirâņan zâim zoren a nâi kutņâ Saulo, Taso kamânân gok, zâk muyagiban. Zâk zoren ninâu sâm ziap. ¹² Oi uman nâi itâ eksap. A nâi kutņâ Anania, zâkņâ zâkkâren gamņâ siņâ ânâņgâtpapkât bikņâ kâukņan paap.”

¹³ Kembu zâk den yatâ sâi Anania zâk itâ sâip. “Kembu, nâ a zorat a doņbepņâ sâne nângâman. Zâk arâpkâ Yerusalem kamânân doņbep tâmbetzâņgoip. ¹⁴ Oi ziren yatigâk kutkâ gonsâmen zo, nen yatik gâsum saaniņgâbapkât tirik namâ galem a patâņâ ekap kulemgum pindâwe.”

¹⁵ Sâi Kembuņâ itâ sâm dukuip, “Gâ laņ âi. A zo gâsum sâlâpkuan. Zâkņâ a kâmut nâin nâin sot a kutâziņâ sot Isirae a zeņgâren nâgât den siņgi dâzâņgom ândibap. ¹⁶ Yatâ oi kutsiņginanņgât opņâ sâknam nâņgâbap, zorat tirâpkubat.”

¹⁷ Oi Anania zâk âim mirin zâim bikņâ Saulo kâukņan pamņâ sâip, “Saulo bukunâ, Kembu Yesuņâ mâtâbân muyagegigip, zâkņâ sâņgonņogi gaan. Gâ siņgâ ânâņgâri Tirik Kaapumņâ umgan piksâbapkât sap.” ¹⁸ Yatâ sâi zorenâk siņan gâbâ sâkņâ senâņâ yatâ gem gei siņâ âlip egip. Yatâ okņanņgi zaari aritâ too sanņonņanņip. ¹⁹ Yatâ oi Sauloņâ nalem nemņâ kâtigeip.

Saulo zâk siņgi âlip nep topkwâi kâsa okņanņgâwe.

²⁰ Saulo zâk Yesugât kâmut Damasiko kamânân ândiwe, zen sot mâik nâi ândeip. ²¹ Oi narâk zoren Yuda zeņgât mâtâpâpâse namin zâim Yesugât siņgi

sâm muyagem itâ sâm dâzâņgoip, “Yesu, zâk Anutugât nanņâ.” Yatâ sâm dâzâņgoi nângâwe, zen aksik imbaņâziņ buņ oi itâ sâwe, “Yerusalem kamânân Yesugât kutņâ zo konsâne laņ kâri a zo tâmbetzâņgom ândeip. Ziren yatigâk gam saam diiziņgâm tirik namâ galem a patâ zeņgâren âibapkât gâip. Zorâņ dap op purikgurik uap?”

²² Oi Saulo zâk kâtigem sâip. “Yesu, zâk a bâliņan gâbâ mâkâziņgâbapkât mârur sâsâņ, Kristo.” Yatâ sâm zorat den topņâ sâm muyagem dâzâņgoip. Oi Damasiko kâmurân Yuda a ândiwe, zen diņâ zo nâņgâm kwakmak urâwe.

²³ Yatâ oi ândimņâ Yuda a zen Saulo kunam sâm kâtâņ urâwe. ²⁴ Diņâ sâne Sauloņâ den zo nâņgâm ândei Yuda a zen hilâm nâtik kamân mâtâp galem op kunam op ândiwe. ²⁵ Yatâ utne Yesugât kâmut ziņâ nâtigân Saulo mem âim kamâņgât paņ kâtikņâ saasaņâ, zoren irin gem mem pane âkņan gem arip.

²⁶ Âimņâ Yerusalem kamânân takâmņâ Yesugât arâp zeņgâren târokwâpatkât sâi zen zâkkât keņgât urâwe. Zâk Yesugât a oip, zorat nâņgâne bon mân oip. ²⁷ Oi Banabaņâ Paulo buku okņanņgâm Aposolo zeņgâren diim arip. Zeņgâren âimņâ Kembuņâ Saulo mâtâbân muyageņanņgâm den dukuip sot Damasiko kamânân Sauloņâ Yesugât den siņgi sâm muyageip, zorat den siņgi sâm dâzâņgoip. ²⁸ Zorat kwâkņan Saulo zâk Yerusalem kamânân zen sot tâtat mâme oip. ²⁹ Oi Saulo zâk Kembuņâ korân lâņ kâtigem a zen sot Yesugât topņâ sâm âraguwe. Oi Yuda a Grik den sâmarâwe, zen sot den âragum den sârek âraguwe. Oi a zo ziņâ kâsa okņanņgâm kunam urâwe. ³⁰ Oi Saulogât bukurâpņâ zen den zo nâņgâm diim Kâisarea kamânân âi pane Taso kamânân arip.

Yesugât kâmut lumbenjan ândiwe.

³¹ Oi Yesugât kâmut Yudaia hânân Galilaia hânân sot Samaria hânân ândiwe, zeņgâren lumbenja zeip. Lumbenja ândim, kâtigem ândim zâimņâ Kembu hurât kwâkņanņgâm uruņsâm ândiwe. Oi Tirik Kaapumņâ mam otziņgi kâmut doņbep urâwe.

Peteronjâ a nji kubigip.

³² Petero zâk kamânjâ kamânjâ âim gam Yesugât kâmut Lida kamânân ândiwe, zengâren takip. ³³ Zoren a nji egip, kutnjâ Ainea. A zo kinj bik mumunâ oi zem ândei kendon patâ nâmburân karâmbut oip. ³⁴ Peteronjâ itâ sâmb dukuip, "Ainea, Yesu Kristonjâ kubikgigap. Zaatnjâ isengâ gikak kubik." ³⁵ Sâi zorenâk oksâm zaarip. Yatâ oi Lida sot Saronj kamân mâirâp zo igâwe, zen umziņ melâņ Kembedgât a urâwe.

Peteronjâ Tabita mângeip.

³⁶ Yope kamânân Yesugât kâmurân ambân nji ândeip, kutnjâ Tabita. Grik denân ko kutnjâ Doka sâmarâwe. Ambân zo a ambân betziņan mem kut nji nji âlipnjâ op ândeip. ³⁷ Narâk zoren ambân zo mâsek opnjâ moip. Moi ko kâmbârânjâ too sanjon mem mirâ umnjâ njin zâi pane zeip. ³⁸ Lida kamân sot Yope kamân, zo goot goot tarâwet. Oi narâk zoren Petero zâk Lida kamânân ândei zorat Yesugât kâmut Yopa kamânân ândiwe, zen den sinji nânġâm a zagât sâņgonzâkone Peterogâren âi itâ sâmb dukuwet, "Gâ diigigitâ nenġât kamânân kek âinâ."

³⁹ Sâitâ Peteronjâ zen sot ârândânj âiwe. Âi Yope kamânân takâm mirâ kâmbârân zeibân diim zâiwet. Zoren ambân malâ zen haamgum isem tap Tabita gwâlâ ândim hâmbâ mot ġârim ziņġip, zo Petero tirâpkuwe. ⁴⁰ Peteronjâ sâi ambân zo aksik geine simin liim kwap ninâu sâip. Ninâu sâmb nanġâm kâmbârân mâte okņanġâm itâ sâip. "Tabita, ġâ zaat." Sâi sinj kârum Petero ekņâ zaat tâip. ⁴¹ Peteronjâ bikņan ġâsui zaat kirip. Zaat kiri Peteronjâ sâi ambân malâ sot Yesugât kâmut zen ga igâwe. ⁴² Oi zorat sinji Yope kamânân laņ kârâm ari donbeņnjâ Kembedgât a ambân urâwe. ⁴³ Oi Petero zâk a nji kutnjâ Simonj, zâk bâu sâkziņ lâkum tuumap, zâkkât mirin tâtat mâme op ândeip.

10

Sumbem a njinjâ Konelio muyaġenġip.

¹ Kaisarea kamânân Roma kâwali a kâmut zen ândiwe. A kâmut zo zengât kutziņâ Italia sâmarâwe. A nji

kutnjâ Konelio, zâkņâ kâwali a kâmut zo zengât a sâtnjâ ândeip. ² Zâk sot a ambârâņnjâ, zen Anutu hurât kwâkņanġâm mâpâseņanġâm ândiwe. Zâkņâ a ambân kanpitâ kât nalem ziņġâmâip sot Anutugâren ninâu sâmb ândeip.

³ Konelio zâk yatâ opnjâ sirâm njin mirâ oi uman nji itâ egip. Anutugât sumbem a njinjâ zâkkâren gam itâ sâmb dukuip, "Konelio." ⁴ Konsâi tâpâk ekņâ kenġâtņanġât op sâip, "Kembu, dapkât sat?" Sâi ko sâip, "Ninâugâ sot orot mâmegâ Anutonjâ egi âlip oip." ⁵ Zorat Yope kamânân kore a sâņgonzânġona âi a nji kutnjâ Simonj, kutnjâ nji Petero, zâk diim gabi. ⁶ Zâk sot tâip zo bâu sâkziņ lâkum tuumap, kutnjâ Simonj. Zâkkât mirâ saru sâtnjan taap. Oi Petero zâk zorenâk ândiap."

⁷ Sumbem anjâ den yatâ dukum ari zorenâk kore a zagât sot kâwali a nji sâņgonzânġoip. Kâwali a zo Anutu mâpâsemâip. ⁸ Den sinji zo dâzânġomnjâ Yope kamânân sâņgonzânġoi âiwe.

Petero zâk uman egip.

⁹ A zen âim mâtabân ziwe. Haņsâi zaat kamân goot goot utne mirâ bânjan oi Peteronjâ ninâu sâbam mirin zarip. ¹⁰ Zâi ninâu sâmbnjâ tepņanġât oi nalem une sei zâk uman zem, uman nji itâ egip. ¹¹ Sumbem mâtâp pâronjsâi sumbemân ġâbâ isen patâ nji muruk toren toren kimembut zoren saam pane geip. ¹² Umņan zuu, mulum mot, nii top top sot kut nji nji ziwe. ¹³ Oi den nji itâ Peterogâren geip, "Petero, ġâ kom gaam ne." ¹⁴ Yatâ sâi Peteronjâ sâip, "Kembu, nâ mân upat. Nii zuu bâliņâ mo mân niniņâ, zo mân neman." ¹⁵ Sâi ko den dum âsageip, "Anutonjâ kut nji nji âlipnjâ sâmb paap, zo bâliņâ mân sâban." ¹⁶ Kut nji zo sâp karâmbut muyagei dum buranġoot sâmbune sumbemân zarip.

¹⁷ Oi Petero uman egip, zorat nânġâm kwâkâm tâi Konelio arâp zen gamnjâ Simonġât mirânjâ kârum âim muyagem mirâ sombemân kirâwe. ¹⁸ Kinņâ mâsikâm sâwe, "Simonj, kutnjâ nji Petero, zâk mirâ

ziren tap?”¹⁹ Yatâ sâne Petero zâk uman egip, zorat nângâm kwâkâm tâi Kaapumñâ itâ sâmb dukuip, “A karâmbut gamñâ gâ kârugige, gât ko gâ geimñâ zen sot âibam kenğât mân upan.²⁰ A zo nânñâ sângonzângua ge.”

²¹ Oi Peteronñâ den zo nângâmñâ zengâren geimñâ sâip, “Wangât nâgâren ge?”²² Sâi a ziñâ dukuwe, “Kâwali galem a patâ Konelio, zâk Anutu hurat kwap târâarak ândimap. Yuda a zen zâkkât nângâne a âlipñâ opmap. Sumbem kore a nânñâ zâkkâren âsagem gâ mirânjan diigim arindâ diñgâ nângâbapkât sâip,”²³ Yatâ sâne Peteronñâ nângâm sâi mirin zâine nalem ziñgip. Hañsâi zâk sot Yope kamânân gokñâ a nâmbutñâ zen sot âiwe.

Peteronñâ Koneliogât mirin zâim den sâmb dâzângoip.

²⁴ Zen mâtâbân âi zem Kaisarea kamânân takâwe. Konelio, zâk a ambârâpñâ sot bukurâpñâ minduziñgi mambâtziñgâm tatne gawe.²⁵ Gamñâ Petero zâkkât mirin zari Konelio zâk kiñ topñan gei zem mâtâpâseip.²⁶ Zei Peteronñâ mem zaatñâ itâ sâmb dukuip, “Zaat. Nâ a, gâ yatâ.”²⁷ Yatâ sâmb mirâ umñan âim a ambân kâmut patâ muyageziñgâm itâ sâmb dâzângoip,²⁸ “Zen Yuda a nengât topniñâ nângâme. Nen a kamân nânin gokñâ zen sot buku opñâ tâtat mâme mân upmen. Gurumin denân den nânñâ mâtâp zo doonçoi ziap. Nâ ko Anutuñâ ziñgiri mân dâp opmap mân sâbatkât Anutuñâ umânân niñ zuu bâliñâ sot mân niniñâ burançoot saam pâi gei tirâpnogip.²⁹ Zorat a ziñâ nâgâren ga dâtnone nâ mân kwaksan. Oi zi diiniwe, zorat sâne nângânâ.”

³⁰ Yatâ sâi Konelionñâ itâ sâmb dukuip, “Sirâm kimembut ombenjan mirâ oi nâ mirin tap ninâu sâmb ta a nânñâ hâmbânñâ âsakñânçoot nâgâren muyagem itâ sâmb dâtnogip,³¹ ‘Konelio, Anutuñâ ninâuğâ sot orot mâmegâ nânçi âlip uap.³² Zorat gâ Yope kamânân a sângonzângona âi Simon, kutñâ nânñâ Petero, zâk diim gabi. A nânñâ bâu sâkziñ lâkum tuumap, kutñâ Simon, zâkkât mirin tâtat mâme uap. Mirânñâ saru sâtñan taap.’³³ Oi nâ zorat a

sângonzângua gâgâren âiwe. Gâ nâgât den lum gaatkât umnâ âlip uap. Oi Anutuñâ den dâgogip, zo sâna nângânatkât Anutuğât mâtenjan mindum ten.”

Peteronñâ Konelio sot arâpñâ siñgi âlip sâmb dâzângoip.

³⁴ Petero zâk topkwapñâ itâ sâmb dâzângoip, “Itârân nâ itâ ek nânjan. Anutu zâk a kâmut nânñâ buku otziñgâm a kâmut nânñâ kândâtziñgom mân opmap.³⁵ A kâmutñâ kâmutñâ zengâren gâbâ nâmbutñandâ hurâtkwapñâ târâarak ândine, zengât nânçi âlip opmap.

³⁶ Anutu zâk Isirae a den niñgip, zo itâ. Yesu Kristo, zâk a nengât Kembu. Anutuñâ zâk sângongoi gem lumbenjanğât den dâtnângoip, zo nânçe.³⁷ Yohane zâk too sançonziñgâbapkât den dâzângoip, narâk zoren Yesugât den siñgi âlip zo Galilaia hânân topkwâi Yudaia hânân arip.³⁸ Oi Yesu, Nasarete kamânân gokñâ zo ko Anutuñâ imbanñâ sot Tirik Kaapum pindi hân muruk toren toren âim sisi mâsek a âlip kwatziñgip. Oi a ambân Satanñâ saaziñgip, zo aksik olanziñgip. Anutuñâ tângoip nep zo tuugip.³⁹ Oi Yuda a nengât hânân sot Yerusalem kamânân kut nânñâ nânñâ tuum arip, zo ek nângâwen. Oi a sâtnâ ziñ gâsum poru nagân kune moip.⁴⁰⁻⁴¹ Mom zeñ sirâm karâmbut oi Anutuñâ kwagân gâbâ mânçeip. Mânçeip nengâren âsageniñgip. Zorat mârumñan Anutu zâk siñgi kwatniñgip. A nâmbutñâ zengâren mân âsagei igâwe. Zâk mumuñan gâbâ âsagei nalem sot too ârândân niwen.

⁴² Oi Anutuñâ Yesu a mumuñâ sot gwâlâ nengât den sâmb kwâkâkwâkân a kwânânçip. Oi nen den zo a ambân dâzângonatkât nep diñ sâmb niñgip.⁴³ Oi a ziñ nângâm pâlatân kwâkñançabi zo, zengât tosa gulipkubap. Den zo Propete ziñ sapsam nançawe.”

Tirik Kaapumñâ a hân nânñâ gokñâ zengâren geip.

⁴⁴ Petero zâk den yatâ sâmb kiri nângâm tarâwe aksik zengâren Tirik Kaapum gem gâip.⁴⁵ Oi Yuda a Yesugât kâmurân gâbâ Petero sot âiwe, zen Anutuñâ a hân nânñâ gokñâ Tirik Kaapum ziñgip, zo

eknâ imbanâziñ buñ oip. ⁴⁶ A hân nâin goknâ, zen den gându unaknâ sâm Anutu sâm âlip kwâkñangâwe. ⁴⁷ Oi Peteronâ itâ sâip, “Nen Tirik Kaapum sot urâwen, yatigâk Tirik Kaapum âsageziñgap. Zorat too sanjonsanjon zo a ziñ angân kârâne mân dâp upap.” ⁴⁸ Yatâ sâi ziñâ Yesu Kristogât korân sâm too sanjonziñgâwe. Too sanjonziñgâne Petero mân âibapkât sânetâ hilâm nâmbut zen sot tâip.

11

Yesusalem kamânân Peteronâ den sinji sâm dâzângoip.

¹ Aposolo nâmbutnâ sot Yesugât kâmut Yudaia hânân ândiwe, zen kamân nâin goknandâ Anutugât den nângâm luwe, zorat sinji nângâwe. ² Oi Petero zâk Yerusalem kamânân zari Yuda a nâmbutnâ Mosegât gurumin den zorik zimbapkât kâtigiwe, a zo ziñâ Petero oip, zorat nângâne mân dâp oip. ³ Oi Petero itâ sâm dukuwe, “Gâ wangât Mosegât gurumin den kom a mân kwabâ kwârangâwe, zen sot den op nalem nein?”

⁴ Oi Peteronâ kut nâi nâi âsageip, zorat topñan gâbâ itâ sâm dâzângom nanjip, ⁵ “Nâ Yope kamânân ninâu sâm ândim uman itâ egâwan. Isen patâ nâi muruk toren toren kimembut saam sumbemân gâbâ pane gem umnâ topñan zeip. ⁶ Gem gâi umñan itâ egâwan. Zuu top top, kamângât sot ulin, mulum mot sot nii umñan ziwe. ⁷ Oi nâgâren den nâi itâ gâip, ‘Petero, gâ zaat kom gaam ne.’ ⁸ Oi nâhâ sâwan, ‘Kembu, yatâ buñâ. Zuu bâliñâ mo mân niniñâ mân nemân.’ ⁹ Yatâ sa sumbemân gâbâ den zagâtñâ itâ muyageip, ‘Anutuñâ kut nâi nâi zo âlipñâ sap, zo gâñâ ekñâ bâliñâ mân sâban.’ ¹⁰ Yatâ muyagei sâp karâmbut oi isenpoot sumbemân zari. ¹¹ Kut nâi nâi zo zari Kaisarea kamânân gâbâ a karâmbut nâ mirâ ândiwanân, zoren gawe. A karâmbut zo patâziñâ zâk sângonzângoi gawe. ¹² Gane Kaapumñâ itâ sâm dâtnogip, ‘Gâ zen sot âibam kenjât mân upan.’

Oi âibâ sa Yesugât kâmurân gâbâ a nâmburân kânok nâ sot âiwen. Âi takâm

kâwali a sâtnâ, zâkkât mirin zâiwen. ¹³ Zarindâ den sinji itâ sâm dâtnângoip, ‘Nâgât mirin sumbem a nâinâ muyagem kin itâ sâm dâtnogip, “Gâ Yope kamânân kore a sângonzângona âi Simon, kutñâ nâi Petero diim gabi. ¹⁴ Zâkñâ gamñâ gâ sot a ambârâpkâ, zen Kembugât sinji upigât den dâzângobap.” ’ ¹⁵ Oi nâ sinji âlipñâ dâzângua mârur Tirik Kaapum nenngâren geip, zo yatik zenngâren geip. ¹⁶ Oi nâ zo ekñâ Yesuñâ den dâtnângoip, zo nângâwan. Den zo itâ, ‘Yohaneñâ too sanjonziñgip. Nâhâ ko Tirik Kaapum sanjonziñgâbat.’ ¹⁷ Oi nen Kembuniñâ Yesu Kristo nângâm pâlâtân kwâindâ Kaapumñâ niñgip, zo yatik zen utne ziñgip. Oi ko nâ dap yatâ Anutu kwâkñangâbatam?”

¹⁸ Yatâ sâm dâzângoi nângâmñâ umziñ diim gei Anutu sâm âlip kwâkñangâm itâ sâwe, “Opon, Anutuñâ a kamân nâin gok umziñ melâni ândiandinj kâtikkât sinji upigât kwatziñgip.”

Den sinji âlip Antiokia kamânân arip.

¹⁹ Setepano komñâ Yesugât kâmut zângonetâ sinjururuñ op kamân toren toren âiwe. Nâmbutñandâ Poinike, Kipiro sot Antiokia kamânân âiwe. Âi ândim kamân zoren Yuda a ândiwe, zorik sinji âlip dâzângom ândiwe. ²⁰ Oi Kipiro sot Kirene kamânân gok ândiwe, zen Antiokia kamânân âimñâ hân nâin gok Kembu Yesugât den sinji dâzângowe. ²¹ Oi Kembuñâ imbanâ ziñgi a ambân donjbe patâ zen den sinji âlipñâ nângâm umziñ melân Kembu nângâm pâlâtân kwâkñangâwe.

²² Zorat den sinji Yerusalem kamânân ari Yesugât kâmut zen Banaba sângongune Antiokia kamânân arip. ²³ Âi takâmñâ Kembuñâ kubikziñgip, zo ekñâ umñâ âlip oip. Oi Kembugâren pâlâtân op kâtigem kinbigât den dâzângoip. ²⁴ Banaba zâk a âlipñâ sot nângâm pâlâtânoot. Tirik Kaapumñâ umñan piksâm zeip. Oi kamân zoren a ambân donjbe zen Kembugât a urâwe.

²⁵ Oi Banaba zâk Saulo muyagibam Taso kamânân arip. ²⁶ Âi muyagem diigi Antiokia kamânân âiwet. Zoren kendon

patâ nâigât umñan zoren Yesugât kâmut zengât minduminduyân a donbep Yesugât den sinji dâzângom ândiwet. Antiokia kamânân Yesugât kâmut a zo zengât kutz-injâ Kristo a sâmbuyagiwe.

Kât pane arip.

²⁷ Narâk zoren Propete nâmbutñâ zen Yerusalem kamânân gâbâ Antiokia kamânân âiwe. ²⁸ Oi zengâren gâbâ a nâi kutñâ Agabo. Zâk Kaapumñâ okñanji hân dâp pu patâ muyagibap, zorat den kânñan sâip. (Roma zengât a kutâ Klaudio ândei pu zo âsageip.) ²⁹ Oi Yesugât kâmut zen den so nângâm kât zemziñgip dâp mindumñâ Yudaia hânân bukurâpziñ ândiwe, zengâren pane âibapkât sâwe. ³⁰ Oi kât muyagiwe, zo Banaba sot Saulo zikâne mem Yerusalem kamânân âi Yesugât kâmut, zengât galem a ziñgâwet.

12

Herodenjâ Yakobo kom Petero tâk namin pâip.

¹ Narâk zoren a kutâ Herodenjâ Yesugât kâmut a nâmbut zângom tâk namin zâambarip. ² Oi zâknâ sâi arâpñâ Yohanegât âtânjâ Yakobo gâsum sâunjâ kârâne moip. ³⁻⁴ Yatâ oi Yuda a zen ekñâ umziñ âlip oi Herodenjâ zo ekñâ sâi arâpñâ zen Petero gâsune Yuda zengât kendon nâi kutñâ Pasowa mâte oi tâk namin pane kâwali a kiin nâmburân kânok, zen galem upigât sâmbuyagiwe. Herodenjâ itâ nângip, “Pasowa kendon âki Petero diim ga a mâteziñan sa kumbi.” ⁵ Oi Petero zâk tâk namin tâi Yesugât kâmut zen âsâbânj zâkkât op Anutugâren ninâu sâmarâwe.

Sumbem a nâinjâ Petero muyagenjângip.

⁶ Oi Herode zâk Petero mukan a ambân tirâpzângom kumbatkât sâip, nâtik zoren kâwali a zagât zikñâ Petero tâk kâtikñâ zagât saam galem op mem ziwet. Oi kâwali a nâmbutñâ, zen namâ mâtâbân galem kirâwe. ⁷ Oi Kembugât sumbem a nâi namâ kâligen muyagem kiri âsakñandâ namâ umñan âsagei sumbem anjâ Petero gângemunñan gâsum mângimñâ sâip, “Kek zaat.” Sâi tâk kâtik

Petero bikñan tâip, zo siksâm geip. ⁸ Oi sumbem anjâ itâ sâmbuyagiwe, “Inzutkâ lapñâ kipâkegâ mem pâna giarik.” Yatâ oi sumbem anjâ du zagâtñâ sâmbuyagiwe, “Hâmbâgâ pâna giari molini.” ⁹ Sâi Peteronjâ molim âimñâ itâ nângip, “Zi uman eksan.” Sumbem anjâ oip, zo nângi yennâ oip. ¹⁰ Oi zet mâtâp zagât walâm mâtâp patin takitâ hângi zo zikñak mem pam kirip. Oi geim mâtâbân mâik nâi âimñâ sumbem a zorânj pamñâ buñ op arip.

¹¹ Oi Petero zâk nângânângânjâ pâronjsâi itâ sâip, “Zi nângan. Kembu zâk sumbem a sângongoi Herode sot Yuda a, zengât bitziñan gâbâ mâkânigap.” ¹² Yatâ nângâm âim Yohane Mareko, zâkkât mamñâ Maria, zâkkât mirin takip. Zoren a ambân donbepñâ mindum ninâu sâmbuyagiwe. ¹³ Oi Peteronjâ mirâ hângiyân âi kom kiri kore ambân nâi kutñâ Rode, zâk nâinjâ kwap sâmbuyagiwe. ¹⁴ Gamñâ Peterogât diñj tobat nângâm sâtâre op hângi mân mem pam âburem mirâ kâligen âimñâ Petero ga kinzap sâmbuyagiwe. ¹⁵ Yatâ sâmbuyagiwe nângâm sâwe, “Gâ umgâ gulip uap.” Zâknâ ko kâtigem sâip, “Zâk perâknak ga kinzap.” Sâi zen sâwe, “Zo zâkkât sumbem anjandâ ga kinzap.”

¹⁶ Oi Petero zâk kom kiri mâtâp mem pam zikñâ ekñâ imbanâziñ buñ oip. ¹⁷ Oi zen den birâbigât bikñandâ dâp oi den birâne Kembunjâ tâk namin gâbâ olañ diim gâip, zorat den sinji dâzângoip. Dâzângomñâ sâip, “Yakobo sot buku nâmbut nâgât den sinji dâzângonek.” Ya sâmbuyagiwe zâmbam mulukñem nâin tik arip.

Anutunjâ Herode hâunjâ pindip.

¹⁸ Hanjsâi kâwali a zen Petero kârumñâ dap op buñ uap sâmbuyagiwe. ¹⁹ Oi Herodenjâ kârum muyagibigât sâi kârumñâ mân muyagine kâwali a zen Petero galem urâwe, zo zângone mumbigât sâip. Oi Yudaia hân birâm Kaisarea kamânân âi ândeip.

²⁰ Herode zâk narâk zoren Tiro Sidon kamân zagât zengât kâsa otziñgip. Oi kamân zorat mâirâpñâ zen mindum den

sâm kubiknam Herodegât a sâtñâ ñâi kutñâ Bilasto den dukune buku otziñgip. Zen Herodegât hânân nalem memarâwe, zo buñ opapkât lumbenâ den dukuwe.

²¹ Oi Herode zâk den mâburem dâzângobapkât narâk mâte oi Herode zâk hâmbâ neule âlipñâ pam a kutâgât tâtatñan tap a ambân den dâzângoip.

²² Den dâzângoi a aksik den kwamit patâ sâm itâ sâwe, “Den zo a den buñâ. A zo Kembu patâ.” ²³ Herode zâk den zo nângâm mân kwâkâziñgipkât Kembugât sumbem a ñâiñâ zorenâk koip. Oi nane ziñâ umñan bagim zine moip.

²⁴ Anutugât denñâ ko lâmbatñâ lañ kârâm sambâlem zeip.

²⁵ Oi Banaba sot Saulo zet Yesugât kâmut Antiokia kamânân ândiwe, ziñâ nep diñ sâm zikâwe, zo Yerusalem kamânân tuum nañgâm Antiokia kamânân âburiram Yohane Mareko diigîtâ ârândân âiwe.

13

Banaba sot Saulo, zet siñgi âlip nebân âiwet.

¹ Antiokia kamânân Yesugât kâmut, zenğâren Propete nâmbutñâ ândiwe. Kutz- iñâ itâ Banaba sot Simoñ (Zak a sumun konsâmarâwe.), Lukio Kirene kamânân gokñâ sot a ñâi kutñâ Manaen. Zâk a kutâ Herode tâlañâ. Zet ârândân ândim lâmbarâwet. Oi ñâi Saulo. ² Oi sirâm ñâin zen mindum Anutu mâpâsinam nalem birâm mâpâsem ândine Tirik Kaapumñâ den itâ sâm dâzângoip, “Zen Banaba sot Saulo nep diñ sâm zikâwan, zo tuubabotkât sângonzâkonek.” ³ Sâi nalem birâm ninâu sâmñâ bitziñâ kâukzikñan pam sângonzâkone âiwet.

Kware a Elima, zâkkât den siñgi.

⁴ Tirik Kaapumñâ yatâ opñâ sângonzâkoi zet âi Seleukia kamân saru sâtñan âi takâwet. Zo takâm wañğâyân zâim âi Kipiro hân saru tânâmñan âi takâwet. ⁵ Oi zoren kamân patâ kutñâ Salami, zoren âi takâm Yuda a zenğât mâpâmâpâse namin zâi Anutugât den siñgi âlip sâm dâzângowet. Yohane Mareko zâk zet sot âim betzikñan mem ândeip.

⁶ Oi hân torenge gâbâ gamñâ Papo kamânân takâwe. Zo gam Yuda a ñâi, kware a sot propete sarâñâ ândeip, kutñâ Bara-Yesu, zâk muyagiwe. ⁷ A zâk galem a ñâi kutñâ Seregio Paulo zâk sot pâlâtân op ândeip. Oi Seregio Paulo zâk a nângânângânoot. Zâk Anutugât den nângâbapkât Paulo sot Banaba diiziki mirâñan zâiwet. ⁸ Diiziki kware a Elima (Kot zo kware a zorat sâmarâwe.), zâkñâ Saulo sot Banaba kâsa otzikip. Galem a zâk siñgi âlipñâ mân nângâbapkât sâip.

⁹ Yatâ oi Saulo, kutñâ ñâi Paulo sâmarâwe, zâkkât umñan Tirik Kaapum piksâi Elima itâ sâm dukuip, ¹⁰ “Satañgât nanñâ, gâ. Gâ kut ñâi ñâi târârak, zorat kâsanâ. Umgan sarâ sot bâliñâ piksâm ziap. Gâ Anutugât mâtâp târârak zo doongumat. Zo narâk ikâ zoren birâban? ¹¹ Zorat Kembu imbanâñangât kulem ikpan. Gâ siñgâ ñâtâtik kâri narâk ziren âsakñâ mân ek ândiban.” Yatâ sâi zorenâk siñâ ñâtâtik kâri gâsum birâbirâ op a ñâi bikñan gâsum diibapkât sâip. ¹² Âsagei galem a zo ekñâ Kembugât siñgi âlip, zorat nângi imbanâ oi nângâm pâlâtân kwâip.

Pauloñâ Antiokia kamân ñâin, zoren âim siñgi âlip sâm dâzângoip.

¹³ Paulo sot arâpñâ zen Papo kamân birâm wañğâyân zâimñâ âim Pampilia hânân, Perege kamânân takâwe. Zoren Yohane Mareko zâpam Yerusalem kamânân âbureip. ¹⁴ Oi zen ko Perege kamânân gâbâ âimñâ Pisidia hânân Antiokia kamân ñâin, zo takâwe. Zoren ândim Yuda zenğât kendon oi mâpâmâpâse namin zâi tarâwe. ¹⁵ Oi mâpâmâpâse namâ galem a zen gurumin den sot Propete a zenğât ekabân den sâlâpkumñâ itâ dâzângowe, “A bukuzat- niñâ zekâren den ñâi ziap oi ko sâitâ nângânâ.”

Pauloñâ Antiokia kamân ñâin, zoren âim siñgi âlip sâm dâzângoip.

¹⁶ Sâne Paulo zâk zaatñâ hiriñsâbigât bikñandâ dâp opñâ itâ sâm dâzângoip, “Isirae a sot a nâmbutñâ Anutu mâpâsime, zen aksik den dâzângua nângânek. ¹⁷ Isirae nenğât Anutu, zâk sâkurâpniñâ gâsum sâlâpzângone Aigitâ hânân âi ândim kâmut patâ urâwe. Anutugât

imbanjandâ zobâ diizingâm gâip. ¹⁸ Oi zen hân a mân ândiandinan diizingâm ândei kendon patâ 40 âkip. Narâk zoren zâkkât den kwâkâne mân birâzingâmâip. ¹⁹ Oi Kanaan hânân a kâmut nâmburân zagât zângomnâ hân zo sâkurâpniņ zingî zen hân zo kâsâpkum mem ândiwe. ²⁰ Ândine kendon patâ 450 yatâ âkip. Oi Kanaan hânân ândinetâ den kubikkubik a muyageziņgi ândine Propete Samue âsageip.

²¹ Narâk zoren a kutâgât sâne Anutunâ Benyamin kiurâp zengâren gâbâ Kisi nannâ Saulu zingip. Zâknâ a kutâ op galem zângoî kendon patâ 40 yatâ ândiwe. ²² Oi Anutunâ zâk kâbakņei zâkkât gebâkņan Dawidi a kutâ kwânângip. Oi zâkkât den itâ sâip, ‘Nâ Yesegât nannâ Dawidi muyagian. Zâk eksa a âlipņâ uap. Nep diņ sâp pindâbat, zo tuum nanğâbap.’ ²³ Oi Dawidigât kiurâpņâ zengâren gâbâ Isirae a nenğât kubikkubik a muyagibapkât sâip. Zo bon upapkât Anutunâ sâi Yesu âsageip.

²⁴ Yesunâ nep topkwap mân tuugi Yohanenâ Isirae a ambân umziņ melânņe too sângonzingâbapkât dâzângom ândeip. Zo yatâ a ambân kubikzingip. ²⁵ Oi Yohane zâk nep zo tuum nanğâm itâ sâip, ‘Nâgât itâ sâme. A gâbapkât sâme, zo nâ. Nâ a zo buņâ. Zikņâ bet gam taap. Zâk patâ oi nâņâ zâkkât irâ sikum goribat zo ko mân dâp upap.’

²⁶ A bukurâpnâ, Abaramgât kiurâp zen sot a nâmbutņâ Anutu mâpâsime, nâņâ den sa nângânek. Kubikkubik den zi nenğât op geip, ziap. ²⁷ Yerusalem mâirâp sot a sâtnâ zinjâ Yesu ekņâ topņâ mân nângâm mumbapkât sâwe. Zen yatâ utnetâ Propete a zengât den kânņan sâsâņ kendon dâp sâlâpkume, den zo kâtigeip. ²⁸ Zen Yesu tosaņņgât kârum mân muyagem laņ sâne Pilatonâ koi moip. ²⁹ Oi Kembangât ekabân den zeip, zo op nanğâm poru nagân gâbâ mâkâm kât mâtâpņan âi parâwe. ³⁰ Ka Anutunâ mumuņan gâbâ mângei zaarip. ³¹ Oi zâk sot Galilaia hânân gâbâ Yerusalem kamânân ârândâņ âiwe, zengâren sirâm nâmbutņan muyageziņgâm ândeip. Muyagei igâwe,

zen ko zâkkât sinġi sâsâņ a opņâ a ambân dâzângom ândie.

³² Nen umâlep den dâzângonam gen. Anutunâ sâkurâpniņâ kut nâi nâi sinġi dâzângoip, zorat bonņâ âsagiap. ³³ Anutunâ Yesu mângei nenğâren bonņâ muyagiap. Zorat umâlep den dâzângonam gen. Psalm danġon zagât, zoren den itâ kulemguwe,

‘Gâ nâgât nannâ. Irak gasum sâlâpgogan.’

³⁴ Yesu mumuņan gâbâ mângei zaarip. Oi Yesu zâk mân mom alâgibap, zorat Anutunâ den itâ sâip,

‘Nâ Dawidigât sinġi sâwan, zorat bonņâ zinziņ kâtik, zo zingâbat.’

³⁵ Oi Psalm ekabân den nâi itâ ziap, ‘Gâ tirik agâ mân birânina mom alâgibat.’

³⁶ Dawidigât nângâme. Zâk Anutunâ nep diņ sâp pindip, zo arâp zengâren tuum âim moip. Moi sâkurâp zengât kwagân hângune alâgeip. ³⁷ Ka Dawidigât kiunnâ Yesu, zâk ko mân alâgeip. Anutunâ mumuņan gâbâ mângei zaarip.” ³⁸ Yatâ sâmņâ Paulonâ itâ sâp dâzângoip, “A bukurâpnâ, dâzângua nângânek. Bâliņâ guligulipkuņ, zo a zorâņ muyageipkât zorat den mâte otzingap. ³⁹ Mosegât gurumin den, zo bâliņâziņ gulipkubam oseip. Yesugâren nângâm pâlâtâņ kwatne bâliņâziņâ zo gulipkubap. ⁴⁰ Propete zengâren den itâ zo kâtigibapkât itâ dâzânguan,

⁴¹ ‘A zen den nângâm kwâkâkwâkâņâ zengâren nep top nâi tuubat. Zinjâ zorat nângâne bon buņ upap. Zen kut nâi zo ekņâ kwakņâ mumbi.’ ”

⁴² Oi Pâulo sot Banaba zet mâpâmâpâse namin gâbâ geitâ kendon nâin yatik dâzângobabotkât sâwe. ⁴³ Oi mindumin-duyân gâbâ gem Yuda a donġep sot kamân nâin gâbâ Anutu mâpâsemarâwe, zen aksik Paulo Banaba zet sot âim den utne Paulo sot Banaba zet zen Anutugât lumbeņan ândibigât dâzângowet.

⁴⁴ Bet kendon nâin mâte oi kamân zorat mâirâp a topņâ topņâ zen aksik minduyângâm Anutugât den nângânam gawe.

⁴⁵ Mindum gane Yuda a zinjâ zingitņâ nângâm bâliņ kwatziņgâm Paulogât

den mem gei kwarâwe. Oi sâmbâlin kwâkņangâwe.

Paulonjâ Yuda a kândâtzângom hân njanin gokņâ sinji âlip dâzângoip.

⁴⁶ Yatâ utnetâ Paulo sot Banaba zet den kenġat buņâ itâ sâmbâzângowet, “Yuda a zen Anutugât den kândom dâzângonatkat sâsâņ. Ka Yuda a zen kândâtkomņâ ândiândigât sinji mân utnatkât se, ġat ko zâmbamņâ hân njanin gok zen sinji âlip dâzângonat. ⁴⁷ Kambu zâk zorat itâ sâmbâdâtņangoip, ‘Zen hân toren toren a zengât âsakņâ zâmbarâwan. Oi a zen Anutugât mâtâp ekņâ zoren âi ândibi.’” ⁴⁸ Yatâ sâitâ hân njanin gokņâ zen den zo nângâm umziņ âlip oi Kembugât den sâmbâbâlaņ kwârâwe. Oi ândiândi kâtikkât sinji urâwe, zen den zo nângâne bon oip. ⁴⁹ Oi hân zoren Kembugât den laņ kârâm arip.

⁵⁰ Yuda a ziņâ kamân zorat a sâtnâ sot ambân sikumziņoot zen Anutu mâpâsemarâwe, zo den dâzângone um kâlak op Paulo sot Banaba kâsa oztikâm molizikâne âiwet. ⁵¹ Âiram kinzikņan gwapgwap tuugitâ gei kândâtzângom Ikonioņ kamânân âiwet. ⁵² Aritâ Yesugât kâmut kamân birâwet, zo zen umziņan Tirik Kaapum piksâm ze sâtâre kwâkņan ândiwe.

14

Ikonioņ kamânân den sinji âlip sâwet.

¹ Oi Ikonioņ kamânân takâm yatigâk Yuda a zengât mâpâmâpâse namin zâimņâ sinji âlipņâ imbaņâņoot sâmbâzângowet. Dâzângoitâ Yuda a sot hân njanin gok doņbeņņâ Yesugât kâmut urâwe.

² Yuda a nâmbutņâ zen ko sinji âlip zo kândâtkom a hân njanin gokņâ den dâzângonetâ Kristogât kâmut kâsa otziņġawe. ³ Zet zoren narâk kârep ândim Kembugâren nângâm pâlâtâņ kwap sinji âlip kenġat buņ sâmbândiwet. Kambuņâ imbaņâ ziki sen mârât kulem top top tuum ândiwet. ⁴ Kamân zorat a zen kâsâpagom nâmbutņâ zen Yuda zengât a utne nâmbutņâ zen Aposolo zekât a urâwe. ⁵ Oi Yuda a sot hân njanin gokņâ

zen Aposolo kâtņâ zâkonat sâmbâmindum gawe. ⁶⁻⁷ ġâne nângâm kamân zo birâm Likaonia hânân âiwet. Oi zoren Listera sot Derebe kamânân sot kamân mâik mâik tap arip, zoren âi den sinji âlip dâzângom ândiwet.

Listera kamânân Paulo sot Banaba bem zâkonsâwe.

⁸ Listera kamânân a njanin tâip. Zâk kiņ toren toren mom zeip. Zâk mam kâmbonġan ġâbâ zo yatâ muyagem mân lân âim ġâmâip. ⁹ Zâk zo zem tâi Paulonjâ den sinji âlip sâi ek tâi Paulonjâ ekņâ itâ nângip, “A zo sâkņâ âlip upapkât nângâm pâlâtâņ âlip zemņângap.” ¹⁰ Yatâ nângâm den kâtik itâ sâmbâdukuip, “ġâ kiņġandâ lân zaat kin.” Sâi a zo pirindiņ zaat âim ġâip.

¹¹ Oi a kâmut patâ zen Paulonjâ sen mârât kulem tuugip, zo ekņâ Likaonia denân itâ sâwe, “Bem zagât zet a osetniņan ġa ândiabot.” ¹² Oi Banaba zâk bem njanin kutņâ Dia, zâkkât kutņâ pindâwe. Oi Paulo zâk den sâsâņ a oipkât bem njanin kutņâ Hemesi pindâwe. ¹³ Kamân zoren Diagât namâ njanin kirip. Namâ zorat galem aņâ, zâkņâ sâi makau sot neule mem gam kamân mâtâbân namâ tâibân a ziņâ aksik a zagât, zekât sinji makau kom unam urâwe.

¹⁴ Oi Aposolo Paulo sot Banaba zet zo nângâm pârâkpam hâmbâzik mem ġiņbololoņ mem a osetniņan âim den kwamit patâ itâ sâwet, ¹⁵ “O a ambân, zen dap ue? Net a yenņâ, zen yatâ. Net den sinji âlipņâ dâzângoram get. Zen Bem lopio sot kut njanin njanin bon buņ zo kândâtzângom Anutu, ândiândi mariņâ, zâkkât den nângâbigât sâmet. Zâkņâ hân sot sumbem sot saru sot kut njanin njanin top topņâ muyageziņip.

¹⁶⁻¹⁷ Oi ândim gawe, narâk zoren a zen nângâziņi umziņangât ândiândi mâtâp muyagem ândiwe. Oi ziņgit mân kubikziņip. Topņâ nângâbigât buku otziņġam sâi map sot maanġa sambe muyageziņi nem seroņkwap ândiwe.”

¹⁸ A zagât zo den zo yatâ sâmbâkwâkâziņġam den imbaņâ sâitâ zekât sinji nalem unat sâmbâurâwe, zo birâwe.

Paulo kâtņâ kuwe.

¹⁹ Zo ândeitâ Antiokia kamânân gâbâ sot Ikonioņ kamânân gâbâ Yuda a nâmbutņâ, zen gam Listera kamân mâirâp zen sot den sâm saam Paulo kâtņâ kuwe. Kune mom ze muap sâm diim kamân ginņan gei parâwe. ²⁰ Oi zoren ze Yesugât kâmut zen gam haangum kine Paulonâ zaat kamânân arip.

Haņsâi Paulo sot Banaba zet Derebe kamânân âiwet. ²¹ Oi kamân zoren den sinġi âlip sâitâ a ambân doņbep patâ zen nângâm Yesugât kâmut urâwe. Yatâ op mâtâp âiwet, zorik puriksâm Listera, Ikonioņ sot Antiokia kamânân âburem gawet. ²² Antiokia kamânân gamņâ Yesugât kâmut nângâm kâtigibigât den dâzângomņâ itâ sâwet, “Nen sâknam kwâkņan ândim Anutu um topņan ândiândiņ, zoren takânat.” ²³ Oi Yesugât kâmut dâp galem a mem sâlâpzângom nalem birâmņâ zengât opņâ Kembangâren ninâu sâwe. Galem a zen Kembangâren nângâm pâlâtâņ kwâkņangâwe. Oi Aposolo zet Kambu zâkkâren zâmbârâwet.

²⁴ Oi Pisidia hân walâm âim Pampilia hânân takâwet. ²⁵ Zoren takâm Perege kamânân den sinġi âlip dâzângomņâ Atalia kamânân geiwet. ²⁶ Zoren gei wangâyân zâim âim Antiokia kamânân âiwet. Kamân zoren mârumņan Yesugât kâmut zen Anutugât um lumbenņan zâpan nep diņ sâm zikâne nep topkwap tuum âiwet. ²⁷ Zoren takâmņâ a ambân minduziņgâm Anutuņâ galem otzikâm hân nâin gokņâ mâtâp mem ziņgi nângâm pâlâtâņziņoot urâwe, zorat den ziņgi sâm dâzângowet. ²⁸ Narâk kârep zo Yesugât kâmut zen sot ândiwet.

15

Paulo sot Banaba zet dengât Yerusalem kamânân zâiwet.

¹ Ândine Yudaia hânân gâbâ a nâmbutņâ Antiokia kamânân gam Yesugât kâmut itâ sâm dâzângom ândiwe, “Zen Mosegât gurumin den mân lum kwabâ mân kwarangâbi zo ko Kembangât sinġi mân upi.” ² Yatâ sânetâ Paulo sot Banaba zen sot den kwâkâyangâwe. Yatâ op den itâ sâwe, “Paulo sot Banaba sot Yesugât kâmut zengâren gâbâ a nâmbutņâ ziņâ

Aposolo sot Yesugât kâmut zengât galem a Yerusalem kamânân ândiwe, zengâren den zo mem âibi.”

³ Yatâ sânetâ Yesugât kâmut ziņâ Paulo sot Banaba sot a nâmbut sângonzângone âiwe. Âimņâ Poinike sot Samaria hânân kamânņâ kamânņâ a hân nâin gokņâ ziņ Anutugât a urâwe, zorat den sinġi dâzângom âiwe. Dâzângone Yesugât kâmut zen nângâm umâlep patâ urâwe.

⁴ Yerusalem kamânân takâne Aposolo sot Yesugât kâmut sot zengât galem a, zen sâm sâtâre otziņgâwe. Anutuņâ tânzâkoi nep tuugitâ bon oip, zorat den sinġi dâzângowe. ⁵ Den sinġi zo dâzângone Yesugât kâmurân a nâmbutņâ Parisaio zengât kâmurân gâbâ zen itâ sâwe, “Kamân nâin gokņâ zen kwabâ kwarangâbi. Oi zen Mosegât gurumin den lubigât sâm dâzângobi. Zen zo yatâ mân utne Yesugât kâmurân ândine mân dâp upap.”

Peteronâ den sâm dâzângoip.

⁶ Aposolo sot Yesugât kâmut zengât a sâtņâ, zen den zo sânam minduwe. ⁷ Mindumņâ den âragune ko Peteronâ zatņâ itâ sâm dâzângoip, “A bukurâpnâ, a hân nâin gok sinġi âlip dâzângowan, zo Anutuņâ mârumņan nâ gâsum sâlâpnogi dâzângua nângâm Yesugât kâmut urâwe, zo nânge. ⁸ Oi Anutu zâk a umziņ ekmap, zâkņâ Yuda nen Tirik Kaapum niņgip, yatikgâk a hân nâin gokņâ ziņgi igâwen. ⁹ Zen zâk nângâm pâlâtâņ kwatne umziņ saņgon kubik, nen otniņgip, zo yatik otziņgip. ¹⁰ Zen wangât Anutu walânam ue? Kut nâi nâi yâmbâtņâ zo nen sot sâkurâpniņâ lum osiwen. Zo yatigâk hân nâin gok Yesugât kâmut zengât kwâkziņan pânat sâm se? ¹¹ Yatâ buņâ. Nen itâ nângen. Yuda a sot hân nâin gokņâ Kambu Yesu um lâklâkņangât op zâkkât sinġi uen.”

¹² Yatâ sâi a kâmut mindum tarâwe, zen aksik den zo nângâm den buņ tarâwe. Tatne Banaba sot Paulo zet Anutuņâ nepziņgâ galem op hân nâin zengâren kulem top top tuugip, zorat den sinġi otziņgâwet.

Yakoboŋa den sâm dâzângoip.

¹³ Zet dâzângom nanjitâ Yakoboŋa den itâ sâm dâzângoip, “A bukurâp, den sa nângânek. ¹⁴ Mârumŋan Anutuŋa hân nâin gok zeŋgâren gâbâ kâmut nâi zâkkât siŋgi upigât diiziŋgip. Zorat siŋgi Simonâ sâi nângen. ¹⁵ Zorat Propete zeŋgât ekabân Kembugât den nâi itâ ziap,

¹⁶ ‘Nâŋa gâtâm âburem Dawidigât silep bâliap, zo kubikpat. ¹⁷ Siŋitŋa sândum kubik tuubat. Oi a ambân zen Kembu noonsâm kârunim mâte otnibi. Hân nâin gokŋa zen nâgât siŋgi sâwan, zen yatik upi. ¹⁸ Kembu zâk den yatik sâip. Zo mârumŋan sâm muyageip.’

¹⁹ Oi zorat nâŋa itâ san. Niŋa hân nâin gokŋa zen Anutuŋa a upi, zen kut nâi nâi yâmbâtŋa mân ziŋgânat. ²⁰ Ka zen nalem bem mo lopiogât siŋgi kwatne zo mân nimbi. Ap ambin zet mân birâyangâbabot. Zuu bâu gilâm sot sunum gilâmŋoot zo mân nimbi. Kut nâi nâi zo birâbigât ekap kulemgum ziŋgânat. ²¹ Mosegât gurumin den zo mârumŋan gâbâ sâkurâpniŋandâ topkwap kamân dâp mâpâmâpâse namin sâlâpkum nângâm ândimen sot zâkkât den zo kamân dâpniŋ sâm gawen. Zorat nen gurumin den zorat mân sânat.”

Yerusalem kamânân gâbâ ekap pane Antiokia kamânân arip.

²² Oi Aposolo sot a sâtŋa sot Yesugât a kâmut, zen zorat nângâne dâp oi zeŋgâren gâbâ a zagât muyagezikâwe. Nâi kutŋa Yuda, kutŋa nâi Basaba sot a nâi kutŋa Sila. Zet Yesugât kâmurân a sâtŋa urâwet. Zet Paulo sot Banaba zet sot ârândâŋ Antiokia kamânân âibigât sâŋgonzâkowe. ²³ Oi ekap nâi itâ kulemgum zikâne mem âiwet.

“O bukurâpniŋa, bukurâpziŋa Aposolo sot galem a, nen ekap zi kulemgum pen. Oi hân nâin gok Antiokia kamânân sot Siria sot Kilikia hânân ândie, zeŋgât sâtâre opŋa ekap zi pen. ²⁴ Nen mân nângindâ ziren gabâ a nâmbutŋa zeŋgâren gam den nâi dâzângone kwakmak urâwe. ²⁵ Yatâ utnetâ nen nângâm umniŋ kânok oi a zagât mem sâlâpâkoindâ

bukuzatniŋa Paulo sot Banaba zet sot zeŋgâren ge. ²⁶ Paulo sot Banaba zet Kembu Yesu Kristo, zâkkât opŋa ândiândizikŋa buŋ upapkât mân keŋgât op nebân âiwet. ²⁷ Oi zagât Yuda sot Sila sâŋgonzâkoindâ ekabân den ziap, zo lâuzikŋan gâbâ nângâbi. ²⁸ Tirik Kaapum sot nen nângâm kut nâi nâi yâmbâtŋan mân târokwâtnat. Zo yatâ zo ko ziŋgânam sen, zo itâ. ²⁹ Zen nalem bem lopigât siŋgi sâne zo mân nimbi. Gilâm sot zuu gilâmziŋoot mân nimbi. Ap ambin zet mân birâyangâbabot. Zen den zo lum âlip ândibi. Zo yatik. Kelikmelik ândibi.”

Yuda sot Sila âburiwet.

³⁰ Oi a ambân kâmut, zen a zo sâŋgonzângone Âiwe. Âim Antiokia kamânân takâm Yesugât kâmut minduziŋgâm ekap zo ziŋgâwe. ³¹ Ziŋgâne mem sâlâpkum nângâm umziŋ âlip oip. ³² Oi Yuda sot Sila zet Propete ândiwetŋa den doŋbep sâm dâzângoitâ a ambân umziŋ âlip oi Kembugât den luluyân kâtigiwe. ³³ Oi narâk nâi zet zen sot ândimŋa âiram oitâ bukurâpzik zen um lumbe den dâzâkom sâŋgonzâkone âburiwet. ³⁴ Sila zâk zen sot ândibat sâip.

Pauloŋa nebân âibam Sila diigi âiwet.

³⁵ Paulo sot Banaba zet Antiokia kamânân târokwap ândiwet. Zet sot a doŋbep zen Kembugât den a ambân dâzângom ândiwe. ³⁶ Ândim Pauloŋa Banaba itâ sâm dukuip, “Net kamânŋa kamânŋa âim Kembugât den dâzângowet, zoren âim bukurâpniŋa dap yatâ ândie, zo âi ziŋgit nângârat.” ³⁷ Yatâ sâi Banaba zâk Yohane Mareko diiŋanŋitâ ârândâŋ âibigât sâip. ³⁸ Mareko zâk mârum zet sot âim Pampilia hânân zâpamŋa âbureipkât Pauloŋa zâk sot âibam nâŋgi mân dâp oip. ³⁹ Oi Paulo sot Banaba zet den sârek op kâsâpagom Banaba zâk Mareko diim wanŋâyân zâim Kipiro hânân âiwet. ⁴⁰ Pauloŋa ko Sila gâsui Yesugât a kâmut ziŋa Kembuŋa galemzik upap sâm zâpane âiwet. ⁴¹ Âimŋa Siria sot Kilikia hânân

kamânñâ kamânñâ Yesugât kâmut sâm kâtikñan kwatziñgâwet.

16

Paulo Listera kamânân ai Timoteo diigi âiwet.

¹ Paulo sot Sila zet âimñâ Derebe sot Listera kamânân takâwet. Oi Listera kamânân Yesugât kâmurân a ñâi ândeip, kutñâ Timoteo. Mamñâ Yuda ambân, Yesugât kâmurân gok. Ibânñâ Grik a. ² Yesugât kâmut Listera sot Ikonioñ kamânân ândiwe, zen Timoteogât nângâne âlipñâ oi Paulo dukuwe. ³ Dukunetâ Paulonñâ zâk sot ândibapkât dukuip. Oi hân zoren Yuda a ândiwe, zen katep zorat ibânñâ Grik a zo nângâwe. Paulonñâ zengât opñâ Mosegât gurumin den lum kwabâ kwâkñangip. ⁴ Oi Yesugât kâmut kamânñâ kamânñâ ândiwe, zen den Aposolo zinj sâm ekabân kulemguwe, zo lubigât dâzângom âiwe. ⁵ Yatâ op tuunetâ Yesugât kâmut kamânñâ kamânñâ, zengâren nep tuum âine nângâm pâlâtânziñ kâtigeip. Oi sirâm dâp a ambân Yesugât kâmurân târokwatziñgâm âiwe.

Paulonñâ Makedonia a ñâi egip.

⁶ Oi Asia hânân sinji âlip sâm âinâ sânetâ Tirik Kaapumñâ pâkekoi Pirigia sot Galatia hân walâm âiwe. ⁷ Âimñâ Misia hân ginñan takâm Bitinia hânân âinâ sâne Yesugât Kaapumñâ mân âibigât sâip. ⁸ Oi Misia hân murukñan âim Taroa kamânân takâwe. Kamân zo saru sâtñan tâip. ⁹ Zoren takâm ñâtigân Paulonñâ uman ñâi itâ egip. Mâkedonia a ñâi muyagem itâ sâm dukuip, “Zen Makedonia hânân gam tânnângobi.” ¹⁰ Paulonñâ uman zo egi itâ sâwen, “Anutu zâk Makedonia hânân âi den sinji âlip dâzângonatkât sap.” Yatâ sâm âinam urâwen. (Taroa kamânân Luka, nânñâ Paulo sot Sila sot Timoteo târokwatziñgâwan.)

Lidia Kembangât ambân oip.

¹¹ Oi wanğâyân zâim Taroa kamân birâm Samorake hân saru tânâmñan takâwen. ¹² Hañsâi wanğâyân âimñâ Neopoli kamânân takâm wanğâyân gâbâ gem Pilipi kamânân âiwen. Kamân zo

Makedonia hân zoren kamân patâ ñâi. Roma a zinjâ kamân mariñâ op ândiwe. Kamân zoren sirâm nâmbutñâ ândiwen. ¹³ Ândeindâ Yuda a zengât kendon oi kamân âkñan too ñâi zeip. Zoren itâ sâm geiwen, “Ziren Yuda a zinjâ ninâu sâme, zorat kabâ ñâi ziap mo bunñâ? Gei iknâ.” Yatâ sâm geimñâ ambân mindum tatne muyageziñgâm ge tapñâ den sinji âlip dâzângowen.

¹⁴ Zengât osetziñan ambân ñâiñâ Anutu mâpâsem ândeip, kutñâ Lidia. Ambân zo Tiatira kamânân gokñâ. Zâkñâ sângum neulenoot pâi kwâlâmarâwe. Ambân zo Kembunñâ okñangi umñâ pâronşâi Paulogât den nângâm kwâtâteip. ¹⁵ Oi zikñâ sot a ambârâpñâ too sanğonziñgindâ itâ sâm dâtnângoip, “Zen nikne nângâm pâlâtânñoot uangât nâgât mirin zâi tâtat mâme upi.” Yatâ sâm kâtigem diiniñgi zâiwen.

Paulo sot Sila tâk namin zâparâwe.

¹⁶ Narâk zoren ninâu sânam giarindâ kore ambân ñâi muyageniñgip. Ambân zo wâkeñoot ândimñâ a kwâkñan ândim zâibi, zorat topñâ nângâm dâzângoi mâirâpñâ kât sikum ziñgâmarâwe. ¹⁷ Ambân zorânñâ muyageniñgâm nen sot Paulo moliniñgâm den itâ sâip, “A zi zinjâ Anutu u patâgât kore a ândim Kembangât mâtâp, zorat dâzângom ândie.” ¹⁸ Den zorik sirâmñâ sirâmñâ sâm zari Paulo den zo nângâm âkonziñgi âburem wâke itâ sâm dukuip, “Nâ Yesu Kristogât sâtkât dâgoga ambân umñan gâbâ takâm âi.” Yatâ sâi takâm arip.

¹⁹ Oi ambân zo patârâpñâ zen kât sikum memarâwe, zorat mâtâp doonğoi, zo nângâm Paulo sot Sila gâsuzikâwe. Oi diizikâm kamân sombemân Roma a sâtñâ mâteziñan zâparâwe. ²⁰ Zâpanñâ Roma a sâtñâ itâ sâm dâzângowe, “Zet Yuda anñâ nenğât kamânân gam den sâitâ bâliñâ uap. ²¹ Zet mân orotñâ upi sâm ândiabot. Roma a nenğâren yatâ zo mân upmen, zo uabot.” ²² Oi a kâmut patâ kirâwe, zen um kâlak nângâzikâne a sâtñâ zinjâ sâne kâwali a zinjâ hâmbâzik kwâkâm lapitzikâwe. ²³ Donğep lapitzikâm tâk namin zâpamñâ

galem a zâk hângi doonġum dân galem oztikâbapkat dukuwe. ²⁴ Dukune tâk namâ tânâmġan umġâ ġâin, zoren zâpam kinzikġâ nagân saaziki ziwet.

Tâk namâ galem aġâ Kembugât a oip.

²⁵ Nġatik tânâmġan Paulo sot Sila zet Anutu mâpâsem kep mem tarâwet. Yatâ oitâ a tâk namin tarâwe, zen kwamit nâġġâm tarâwe. ²⁶ Oi wârġ patâ mem namâ zo mem sânsân pâi mâtâp aksik pâroġsâip. Oi tâk namin tarâwe, zengât bitziġan tâk olaiyaġġip. ²⁷ Oi tâk namâ galem a, zâk umanân ġâbâ nâġġâm zaat egi mâtâp pâroġsâm kiri tâk namâ a âim naġge sâm petġan zemba sâmbum sâkġâ tâmbetkubam oip. ²⁸ Yatâ upâ sâi Paulonġa den kambâġ sâm sâip, “Sâkkâ mân tâmbetku. Nen aksik zi hâlâluyâk ten.” ²⁹ Sâi galem a zâkġâ âsakġaġġât sâi pindâne namâ kâlġigen zâim sânm sâmbui Saulo sot Sila kinzik topġan ge zeip. ³⁰ Zemġâ namâ umġan ġâbâ diizikâmġâ mâsikâzikâm sâip, “Patâzatnâ, Nâ dap op Kembugât a upat?”

³¹ Oi zet itâ sâm dukuwet, “ġâ Kambu Yesu Kristo nâġġâm pâlâtân kwap Kembugât siġi upan. A ambârâpkâ zen yâtik.” ³² Yatâ sâm zâk sot a ambârâp Anutugât den dâzâġgoip. ³³ Nġatik zorenâk galem aġâ diizikâm mârum kâmbamġâ zâkone use oip, zo saġgonzikâwe. Oi zikġâ sot a ambârâpġâ too saġgonziġġawet. ³⁴ Oi zet mirânġan diizikâm zâim nalem zikip. Oi zâk sot a ambârâp Anutugâren nâġġâm pâlâtân kwarâwe, zorat umziġ âlip oip.

Paulo sot Sila tâk namin ġâbâ gem gawet.

³⁵ Haġsâi a sâtnâ zen kâwali a saġgonzâġgoi âim tâk namâ galem a itâ dukuwe, “A zagât zo olaġzikâna arit.” ³⁶ Oi galem a zorân nâġġâm Paulo itâ sâm dukuip, “Nâ olaġzika âibabotkât a sâtnâ den pane gaap. Zorat zet gemġâ âim um lumbeġan ândibabot.”

³⁷ Sâi Paulonġa kâwali a itâ sâm dâzâġgoip, “Net Roma a bonġâ op ândiet. Den nebân mân nâpanġâ laġ a mâteziġan kâmbamġâ lapitnikâm tâk namin nâparâwe. Oi net tik âiratkat se?

Zo yatâ bunġâ. Ziġnâ a ambân mâteziġan diinikâm âi nâpâne âirat.”

³⁸ Paulo zâk den yatâ sâi kâwali a ziġnâ âburem âi a sâtnâ dâzâġgone zen a zagât zo Roma a bonġâ op ândiwet, zo nâġġâm pârâkparâwe. ³⁹ Pârâkġam zekâren gamġâ um lumbe den dâzâkom tâk namin ġâbâ diizikâm gei kamânziġ birâm âibabotkât dâzâkowe. ⁴⁰ Oi zet tâk namin ġâbâ gem Lidiagât mirin zâim Yesugât kâmut ziġġit Kembugâren kâtġigem ândibigât dâzâġgomġâ âiwet.

17

Paulo sot Sila zet Tesalonike kamânân âiwet.

¹ Paulo sot Sila zet Ampipoli sot Apolonia kamân walâm Tesalonike kamânân takâwet. Zoren Yuda zengât mâpâmâpâse namâ ġâi tâip. ² Oi Paulo zâk op ândeip, yatâ op Yuda zengât kendonân mâpâmâpâse namin zâimġâ zen sot den siġi âlip âraguwe. Nep mâme karâmbut yatâ op ândeip. Zâk Kembugât den ekabân den topġâ dâzâġgom itâ sâip. ³ “Kristo zâk sâknam nâġġâm mom zaat-papkat den Kembugât ekabân ziap. Oi Yesu kutġâ dâzâġgoman, zâk a bâliġan ġâbâ mâkâniġġâbapkat mârum sâsânġ. Zâk Kristo.” ⁴ Yatâ sâm dâzâġgoi zengâren ġâbâ nâmbutġâ zen den zo nâġġâne bon oi Paulo sot Sila zekâren târokwarâwe. Osetziġan Griġ a doġbep ziġnâ Kembugât den siġi mârumġan nâġġâm Anutu mâpâsem ândiwe sot ambân zâizâiġnâ nâmbutġâ zen târokwatziġġawet.

⁵ A ambân doġbepġâ utnetâ Yuda a zen nâġġâm um kâlak nâġġâziġġâm zen den kwamit patâ sâm Yasonġât mirin Paulo sot Sila tarâweyân âi minduwe. Mindumġâ a zagât ġâsuzikâm mindumindu patin zâpanam sâwe. ⁶ Paulo sot Sila mân muyagezikâmġâ Yason sot Yesugât kâmut zengâren ġâbâ a nâmbutġâ ġâsuziġġâm a sâtnâ zengâren diiziġġâm âiwe. Âimġâ itâ sâwe, “A zen hânġâ hânġâ ândim den bâliġ dâzâġgom a um gulip kwatziġġame, a zorânġa nenġâren ge. ⁷ Gane Yasonġâ sâi mirânġan tâtat mâme urâwe. Zen Roma

a kutâgât den kom a kutâ ujaknâ muya-giap, kutnâ Yesu sâme.”⁸ Yuda a zinjâ den yatâ sâne kamân a sot a sâtnâ zen Yason sot bukurâpnâ kâsa otzingâm den kwamit patâ sâwe.⁹ A sâtnâ zen Yason sot bukurâpnâ tâk namin mân zâibigât sâm sângân mine zâmbane âiwe.

Paulo zâk Berea kamânân sinji âlip sâm dâzângoip.

¹⁰ Nâtiksâi Yesugât kâmut zen ken-gât op Paulo sot Sila sângonzâkone Berea kamânân âiwet. Zoren takâm Yuda zengât mâtâmâtâse namin zâi den sinji âlip dâzângowet.¹¹ Kamân zoren Yuda a zen a âlipnâ. Zen Tesalonike a yatâ bujâ, gât ko den sinji âlipnâ nângâm âknâliwe. Dinziqnâ zo bonjâ mo sarâ sâm sirâm dâp Kembangât den ekabân sâlâpkum nângâwe.¹² Oi zengâren gâbâ donjebnâ Yesugât kâmut urâwe. Oi Grik a ambân patâ nâmbutnâ, zinjâ zengâren târokwârâwe.

¹³ Paulonâ Berea kamânân Anutugât den sâi sinji Tesalonike kamânân ari Yuda a zinj nângâwe. Nângâm Berea kamânân âim kâsa otzikâbigât a ambân dâzângowe.¹⁴ Yatâ utne Yesugât kâmut zen zo nângâm zorenâk Paulo sot a nâmbutnâ sângonzângone saru sâtnan geiwe. Ka Sila sot Timoteo zet kamân zoren ândiwet.¹⁵ Oi a zen Paulo diim âi Atejn kamânân pane itâ sâm dâzângoip, “Zen âi sâne Sila sot Timoteo zet kek gâbabot.” Sâi a zen âburem âiwe.

A zen Paulogât den birâwe.

¹⁶ Paulo zâk Atejn kamânân Sila sot Timoteo, zekât mambât ândim enj lo-pio donjeb tatne zingit umjâ kârâp oip.¹⁷ Oi Yuda a zengât mâtâmâtâse namin zâim Yuda a sot Grik a nâmbutnâ zen Anutu mâtâsemarâwe, zen sot âraguwe. Oi sirâmjâ sirâmjâ kamân sombemân a muyagezingâm sinji âlip dâzângoip.

¹⁸ Kamân zoren a nângânângâziñ patâ, Epikue a kâmut sot Stoike a kâmut, zengâren gâbâ a nâmbutnâ zen Paulo sot den âraguwe. Oi nâmbutjandâ Paulogât itâ sâwe, “A zi nângânângânâ buj den laj sap. Zâk wan wan den sâm taap?” Nâmbutjandâ itâ sâwe, “Zâk

lopio ujaknângât den sap.” Paulo zâk Yesugât den sot mom zaatzaatnângât den sâi zen yatâ sâwe.¹⁹⁻²⁰ Yatâ sâm mindumindu sombemân diim zâimjâ sâwe, “Den ujaknâ sat, zo nângânatkât sen. Den mârâtnâ, zorat topnâ sapsuna nângânâ.”²¹ Atejn kamân mâirâp sot kamân nâin goknâ zen sot ândiwe, zen den ujaknâ nângânâ den âragum ândiwe.

Paulonâ Kembangât topnâ dâzângoip.

²² Paulo zâk Areo den sâsâj sombemân kin a itâ sâm dâzângoip, “Atejn mâirâp, nâ topziñ ek nângan. Zen lopio donjeb sobim bimbi kwatzingâme.²³ Nâ kamânzinan âim gam lopioziñâ eknâ lopiogât nalem pâpannan den itâ ze sâlâpkuwan, ‘Nalem pâpannâ zi bem lopio nâigât sinji, kutnâ mân nângen.’ Mân nângâm mâtâsime, zorat topnâ dâzângobâ.

²⁴ Anutu zâk hân muyagem kwâknan kut nâi nâi pâip. Zâk hân sot sumbem zorat marinjâ. Zo namâ a betnâ tuutuun, zoren tâtat mâme mân opmap.²⁵ A zengât kut nâi nâi tuume, kut zo mân kârumpap. Zâknak a ândiândiniñâ sot Kaapum sot kut nâi nâi zo niñgâmap.²⁶ A hânân ândien zo sâi a kânokâren gâbâ muyagem laj kârâm hânân a kâmutnâ kâmutnâ muyagem laj kârâm âiwen. Oi muyagem âinat, narâk sot danjon zo zâknak sâm niñgip.²⁷ Nen um-niñandâ Anutu kârûm âim muyaginatkat yatâ oip. Zâk kârebân bujâ, gootniñan a hutnângon ândiap. Den nâi itâ ziap,

²⁸ ‘Nen zâkkât ândiândiñ umnan ândim kut nâi nâi upmen.’

Zengâren gâbâ a nâmbutjandâ zitâ sâwe,

‘Nen zâkkâren gâbâ âsagiwen.’

²⁹ Anutugât nângindâ lopio yatâ mân upap. Lopio kât âlipnâ a bitziñandâ so-bime. Oi nen Anutugâren gâbâ muyagi-wennâ nângindâ Anutu zâk lopio yatâ mân upap.³⁰ Mârumpnan kwakmak ândiwen. Anutunâ niñgitnâ birâm ândeip, zorat narâk âkip. Irak ko a aksik umniñ melânatkât sap.³¹ Zâk narâk pâip, zo ziap. Zoren hânjâ hânjâ topniñâ sâm muyagemnâ hâunâ niñgâbap. Oi a nâi, zâk nep zo tuubapkât gâsum kwânângip. Oi

hân a aksik zâkkât nângindâ bon upapkât mumuñan gâbâ mângei zaat ândiap.”

³² Paulo zâk mumuñan gâbâ zaataat, zorat den sâi nâmbutñâ ziñ mem gei kwâkwat den sâwe. Oi nâmbutñâ ziñ sâwe, “Den zo narâk nâin ko sâna nângânat.” ³³ Yatâ utnetâ Paulonâ zâmbam arip. ³⁴ A nâmbutñandâ Paulogâren pâlatân op Yesugât sinji urâwe. Oi zengât osetziñan kamân zorat a sâtñâ zengât kâmurân gok kutñâ Dionisio. Oi ambân nâi kutñâ Damari sot nâmbutñâ ândiwe.

18

Paulonâ Korinti kamânân sinji âlip nep tuugip.

¹ Paulonâ Ateñ kamân birâm Korinti kamânân arip. ² Zoren Yuda a nâi muyageip, kutñâ Akwila. Zâk Ponto hânân gokñâ. Oi ambinñâ Pirisila zâk sot Italia hânân ândeitâ Roma a kutâ Kalaudio, zâknâ Roma kamânân Yuda a ambân tarâwe, zo molizingip. Oi zet zo birâm Korinti kamânân âiwet. ³ Paulo zâk zekât mirin zâri tâtat mâme urâwe. Wangât, zet nep ârândân tuumarâwet, zorat zekâren zari tarâwe. Zengât nep ko hâmbâ silep tuumarâwe. ⁴ Yuda zengât kendon dâp Paulo zâk mâpâmâpâse namin zâim Yuda a sot Grik a sinji âlip dâzângoi nâmbutñâ zen Yesugât kâmut urâwe.

⁵ Oi Sila sot Timoteo zet Makedonia hânân gâbâ gâitâ Paulo sinji âlip nep zorarâk nângâm ândei. Zâknâ Yuda a itâ sâm kâtigem dâzângoip, “A bâliñan gâbâ mâkâniñgâbapkât mârûm sâsân, Kristo, zâk Yesu.” ⁶ Yatâ sâi Yuda a zen diñâ birâm kâsa okñanğâne zâknâ hâmbânğan gwapgwap koi gei itâ sâm dâzângoip, “Tâmbetagogi, tosa zo nâgât buñâ. Ziñâ upap. Zorat nâ kândâtzânğom hân nâin gok zengâren âibat.” ⁷ Yatâ sâm a nâi kutñâ Titeo Yusito, zâk Grik anâ Yuda a zen sot ândim Anutu hurat kwâkñanğâm ândei, zâkkât mirâ zo Yuda zengât mâpâmâpâse namâ ginñan kirip. Paulonâ zâkkât mirin âi tâtat mâme oip. ⁸ Mâpâmâpâse galem a kutñâ Kirispo, zâk sot a ambârâpñâ zen aksik sinji âlip nângâm Kembugâren nângâm

pâlâtân kwâkñanğawe. Oi Korinti a zengâren gâbâ donbepñâ sinji âlip nângâm Yesugât kâmut utne too sanğonziñgawe.

⁹ Paulonâ nâtik nâin uman egi Kembunâ itâ sâm dukuip, “Gâ mân kenğât otnan. Sinji âlip sâm mân birâban. Sâmñik ândiban. ¹⁰ Nâ galem otgiga anâ mân gobi. Kamân ziren nâgât sinji a donbep ândie.” ¹¹ Yatâ sâm dukui Paulonâ kamân zorat a Anutugât den dâzânğom ândei kâin kiin nâmburân karâmbut âkip.

Paulo sâkñanâk sâne a sâtñandâ dinziñ birip.

¹² Oi Galion zâk Grik hânân a sâtñâ patâ op ândei Yuda a zen um kânok opñâ Paulo kâsa okñanğâm gâsum diim a sâtñanğâren âiwe. ¹³ Diim âim Paulogât itâ sâm dukuwe, “A zi zâk Anutugât gurumin den komñâ mâtâp unakñan âim Anutu mâpâsibigât sâmap.”

¹⁴ Yatâ sâne Paulonâ den hâuñâ sâbam oi Galionâ Yuda a itâ sâm dâzângoip, “O Yuda a, a zi bâliñ op tosa patâ muyagei sâi dinziñâ nângâbam. ¹⁵ Zen sâkurâpziñâ zengât den kâtik sot den nâmbutñâ âragum diim ge, zorat nâ mân kubikpat. Ziñak kubikpi. Zo nâgât nep buñâ.” ¹⁶ Yatâ sâm molizingi gem âiwe. ¹⁷ Oi a zen aksik patâ mâpâmâpâse galem a kutñâ Sostene gâsum lumñâ a sâtñanğât mâteñan kom mem nâi nâi utne ziñgitñâ mân nângânângâ oip.

Paulo zâk âburem Antiokia kamânân arip.

¹⁸ Paulo zâk Korinti kamânân ândim zâim Yesugât kâmut kândâtziñ kelik Siria hânân âibam arip. Pirisila sot Akwila zet zâk sot ârândân âiwe. Kenkerei kamânân takâm kâukñâ mânânğarip. Zorat mârûmñan Anutu mâteñan den sâm kâtigem kâukñâ mân mânâgât ândei. ¹⁹ Zobâ wanğâyân zâim Epeso kamânân takâm kâsâpagowe.

Oi Paulonâ mâpâmâpâse namin zâim Yuda a zen sot den sinji âlip âraguwe. ²⁰ Oi zen sot ândibapkât sâne itâ sâm dâzângoip, ²¹ “Anutuñâ sâi nâ du zengâren âburem gâbat.” Yatâ sâm kelikmelik otziñgâm wanğâyân zâim Epeso kamân birâm arip.

22 Âimnâ Kaisarea kamânân takip. Zoren takâm Yesugât kâmut kândâtziņ kelik den dâzângom Antiokia kamânân âburem arip. 23 Paulo zâk Antiokia kamânân mâik nâi ândim zâmbamnâ sinji âlip nebân du arip. Oi Galata sot Pirigia hânân kamânñâ kamânñâ Yesugât kâmut ândiwe, zo sâmb kâtiknjan kwatziņgâm arip.

Apolo zâk Epeso sot Korinti kamânân sinji âlip nep tuugip.

24 Oi Epeso kamânân Yuda a nâi gâip, kutnâ Apolo. Zâk Alesandiria kamânân gok. A zo nângânângânâ patâ. Zâk Kembugât den ekabân sâlâpkum nângâm nanjip. 25 A zo Kembugât topnâ zo dukune nângâm nanjip. Too sanjon nep ko Yohanegârâk nângipnâ Yesugât sinji imbanâņoot dâzângom ândeip. 26 Zâk Yuda a zengât mâpâmâpâse namin zâim sinji den kenjât buņ, lâu bâbâlâņ sâmb dâzângoip. Zoren sinji âlip sâi Pisisila sot Akwila zet nângâm buku okņanğâm diim âi Anutugât den nâmbutnâ dukum nanjâwet.

27 Oi Apolo zâk Grik hânân âibâ sâi Yesugât kâmut zen ekap nâi kulemgum Yesugât kâmut Grik hânân ândiwe, zengât pindâne mem arip. Ekap zoren den itâ zeip, “Zen a zi buku okņanğâbi.” Den yatâ kulemgum pindâne arip. Âimnâ Korinti kamânân takâm Anutunâ tângoi Yesugât kâmut itâ betziņan meip. 28 Kembugât den ekabân gâbâ Yuda a den dâzângom sâip, “A bâliņan gâbâ mâkâniņgâbapkât mârumb sâsân, Kristo, zâk Yesu.” Zâknâ mindumin-đuyân den yatâ sâmb Yuda zengât den zo mem ge kwatziņgip.

19

Pauloñâ Epeso kamânân Yohane arâp muyageziņgip.

1 Apolo zâk Korinti kamânân ândei Pauloñâ hân mâtâp âim Epeso kamânân takâm Yohanegât arâp nâmbut muyageziņgip.

2 Oi mâsikâziņgâm sâip, “Zen Kembugât den sinji âlip nângâm, nângâm pâlâtân kwapnâ Tirik Kaapum sot urâwe mo buñâ?” Sâi ziñâ sâwe, “Buñâ. Tirik Kaapum ândiâp, zorat sinji mân

nângâwen.” 3 Sâne itâ sâmb mâsikâziņgip, “Zen nâigât korân too sanjonziņgâwe?” Sâi itâ sâmb dukuwe, “Nen Yohanegât too sanjonziņgâwe.”

4 Sâne Pauloñâ itâ sâmb dâzângoip, “Yohane zâk a umziņ melânjbigât too sanjonziņgâm itâ sâmb dâzângoip, ‘A nâi bet gâbap, zen zâk nângâm pâlâtân kwâknanğâbi.’ Den zo Yesugât op sâip.” 5 A zen den so nângâne Kembu Yesugât korân too sanjonziņgâwe. 6 Too sanjonziņgâne Pauloñâ biknâ kâukziņan pâi Tirik Kaapum zengâren gei Kembugât den gându uņakņan sâwe. 7 A yatâ urâwe, zen kiin zagât yatânâ urâwe.

Pauloñâ sinji âlip nep sot sen mârât kulem top top tuugip.

8 Paulo zâk Yuda a zengât mâpâmâpâse namin âsâbân zâimnâ kenjât buņ sinji âlip dâzângom ândei kâin karâmbut âkip. Anutugât um topņan ândiândiņanğât den sâmb bâbâlâņ kwap dâzângoip. 9 Oi a nâmbutnâ zen um kâtik opnâ Yesugât den kândâtkom a ambân mâteziņan den bâliņâ sânetâ Pauloñâ birâziņgip. Oi Yesugât kâmut, zenâk diiziņgâm sirâmñâ sirâmñâ a nâi kutnâ Tirano, zâkkât mirin minduziņgâm zen sot âraguwe. 10 Kendon patâ zagât umņan zo yatâ op ândei Yuda a sot Grik a Asia hânân ândiwe, zen aksik Kembugât topnâ nângâwe.

11 Oi Anutunâ Paulo mam okņanği sen mârât kulem nâi nâi tuugip. 12 Zorat a zen Paulogât hâmbâ mot mem ândeip, zo mem mâsekiņjoot zengâren mem âine gâsune sâkziņ âlip urâwe. Yatâ utne wâkeñâ a umziņan gâbâ takâm âiwe.

Kware suņa a ândiwe.

13 Oi Yuda a nâmbutnâ sâgân sâmbu opnâ hânñâ hânñâ âim gam ândim zâizâiņ op Kembu Yesugât kot zo sâmb wâke moliziņgânat sâmb wâkeziņjoot itâ sâmb dâzângowe, “Yesu kutsiņgiñâ Pauloñâ sâmap, zâkkât korân sa âiban.” 14 Yuda zengât tirik namâ galem a patâ nâi kutnâ Sikewa, zâkkât narâpnâ nâmburân zagât, zen Paulo eknâ yatâ urâwe. 15 Yatâ op sâne wâkeñâ den itâ sâmb dâzângoip, “Yesu sot Paulo zo nângâzikan. Zen ko waniņ

goknâ?” ¹⁶ Wâkenâ yatâ sâi a wâkenoot zo kâwali imbanâ mem zângom mem kâbakgwâbakne otzingâm hâmbâziņ mem giņbololoņ mei sâk bârak sot gilâmziņoot mirin gâbâ pâtan âiwe. ¹⁷ Zorat den siņgi Epeso kamânân Yuda a sot Grik a zen zo nângâm kenġât urâwe. Oi Kembu Yesugât kutnâ sâm âlip kwâkņanġawe.

¹⁸ Oi Yesugât kâmut, zengâren gâbâ doņbep patânâ gam mârumņan gâbâ kware suņa op gâwe, zorat den siņgi sâm kâkņan parâwe. ¹⁹ Kware suņagât ekap mem ândiwe, zo mem a mâteziņan kârâp une seip. Oi ekap zorat sângânġâ sâlâpkum mâpotne kât ekap 4 tausen yatâ oip. ²⁰ A ziņâ yatâ utnetâ Kembugât denġâ imbanâ mem kâtigemņâ laņ kârâm arip.

Pauloņâ Yerusalem kamânân âibam oip.

²¹ Paulo zâk nep zo tuum naņgi Kaapumņâ okņanġi Makedonia sot Grik hân âi walâzikâm Yerusalem kamânân âibatkat sâip. Oi itâ sâip, “Nâ Yerusalem kamânân âim âburem Roma kamânân âibat.” ²² Oi âibam berân mâme nep a zagât Timoteo sot Erasto sângonzâkoi Makedonia hânân kâdom op âiwet. Zâk zikņik zoren mâik nâi ândeip.

Atemis bem lopio, zâkkât kwamit patâ urâwe.

²³ Narâk zoren Epeso kamânân um kâtik a zen siņgi âlipkât den kwamit patâ urâwe. ²⁴ Zoren kâtnâ lopio tuutuunâ a nâi ândeip, kutnâ Demeterio. A zorânâ Atemis lopio namâ dâpņâ mâik mâik kâtnâ tuugi a ziņâ sângân mine zâk sot nep arâpņâ kât doņbep muyagiwe. ²⁵ Oi Demeterionâ nep a gakârâpņâ minduziņgâm itâ sâm dâzânġoip, “A, zen nânġe. Nepniņâ zorânâ kât sikum muyageniņgâmap. ²⁶ Oi a nâi ga ândiap, kutnâ Paulo. Zen zâkkât topņâ nânġe. Zâkņâ Epeso kamânân gok sot Asia hânân kamân dâp a doņbep um gulip kwatziņgâm itâ sâm dâzânġomap, ‘A betņâ lopio tuutuunâ, zo bon buņâ.’ ²⁷ Zâk yatâ oi a ambân zen nepniņanġât nânġane giġiņâ upap. Bemniņâ Atemis zâkkât kutnâ giġiņ oi namânâ zi gâugâu gâsubap. Oi Asia hânân sot hân nâmbutņâ

a aksik patâ zen zâk mâpâsime, zo dap op buņ upap?”

²⁸ Demeterionâ den yatâ sâm dâzânġoi nânġâm umziņan kuk op den yu kambân sâm itâ sâwe, “Atemis Epeso kamânân gok, zâk kutnâ patâ.” ²⁹ Yatâ sâm den kwamit patâ utne kamân mâirâp zen aksik den kwamit patâ opņâ mindumindu sombemân âiwe. Oi Makedonia a zagât Paulo sot âiwet, kutzikņâ Gaio sot Aristako, zet gâsuzikâm diizikâm âiwe. ³⁰ Oi Pauloņâ siņgi nânġâm zaat sombemân âibam oi Yesugât kâmut ziņâ anġân kârânġanġawe. ³¹ Oi kamân zorat a sâtnâ nâmbutņâ Paulo buku okņanġâm ândiwe, zen Paulo sombemân mân âibapkât den pane arip.

³² Mindumindu kabânan a ambân nâmbutņandâ den nâi sâne nâmbutņanġoot nâi sâne den gulip oi doņbep ziņâ den topņâ mân nânġawe. ³³ A zen yatâ op kine Yuda a zen, zengât bukuziņâ kutnâ Alesande mem aline a osetziņan kin den dâzânġobam op den mân sâbigât bikņandâ dâp tuugip. ³⁴ Yatâ oi a zen a ândopņâ, Yuda goknâ ek nânġâmņâ zen aksik patâ den yu kambânâ itâ sâwe, “Atemis Epeso kamânân gok, zâk kutnâ patâ.” Zen narâk kârep den zo sâm kirâwe.

³⁵ Yatâ utne den galem a gamņâ sâi hirisâne itâ sâm dâzânġoip, “Epeso mâirâpņâ, kamân zirat Atemis patâniņanġât namâ sot lopio sumbemân gâbâ gem geip, zorat galem a ândien. Zo a ambân zen aksik nânġe. ³⁶ Gât ko zen umziņ diim gei kut nâi nâi laņ mân upi. ³⁷ A sâkziņanâk se, zen lopioniņanġât namin âim kut nâi nâi mân tâmbetkuwe. Zen Atemis mân sâm bâliņ kwâkņanġe. ³⁸ Oi Demeterio sot nep a gakânâ, zen a nâigât tosa muyagibi, oi ko den sapsusun narâkņan a sâtnâ zengâren sâne kubikpi. ³⁹ Zengâren den nâi ziap, oi ko a sâtnâ zengât minduminduyân mem âibi. ⁴⁰ Zen itârân den laņ sânetâ kâmbam muyagibam uap. Zorat a kutânâ nenġât nânġi mân dâp oi kubikniņgâbap.” ⁴¹ Den galem a zorânâ den yatâ sâm dâzânġoi kâsâpagom âiwe.

20

Paulo zâk Makedonia sot Grik hânân arip.

¹ Den kwamit patâ buņ oi Paulonâ Yesugât kâmut diizingâm den dâzângomņâ kândâtziņ kelikņâ Makedonia hânân arip.

² Hân zoren âim Yesugât kâmut kâtigibigât den doņbep dâzângomņâ walâzingâm Grik hânân arip. ³ Zoren kâin karâmbut ândim saruyân geim waņgâyân zâim Siria hânân âibâ sâi Yuda a ziņâ kunam sipkune waņgâ birâm Makedonia hân mâtâp arip.

⁴ Oi a itâ zorâņ zâk sot âiwe. Berea kamânân gok Sopate, zâk Piroregât nanņâ. Tesalonike kamânân gok Aristako sot Sekundo sot Derebe kamânân gok Gaio sot Timoteo sot Asia hânân gok Tikiko sot Toropimo. ⁵ A yatâ zorâņ kândom âi Taroa kamânân mambâtningâm ândiwe. (Pilipi kamânân nâ Luka Paulo kândiangâm betniņan sâne âiwen.) ⁶ Oi Yuda zengât nalem nininangât kendon patâ kutņâ Pasowa, zo âki Pilipi kamânân gâbâ waņgâyân zâim âim tâindâ sirâm bâtnâmbut oi Taroa kamânân takâwen. Zoren sirâm nâmburân zagât ândiwen.

Paulonâ Taroa kamânân katep nâi mu-muņan gâbâ mângeip.

⁷ Sirâm nâmburân kânokgât kendonân nen nalem ninam minduwen. Paulo zâk haņsâi âibat sâm den dâzângom kiri ma nâtik tânâmņâ oip. ⁸ Mirâ umņâ tarâwen, zoren kârâp âsakņâ doņbep seip. ⁹ Oi katep nâi kutņâ Eutiko, zâk Paulonâ den sâi nângâm tap mâtâp mâigân gâbâ uman nelâmkoi zem hânân gei koi zei mem zaatne moip. Oi mirâ zo kârep patâ. Um karâmbut kwâkņan topņan. Zoren kwâkņan gâbâ gei koip. ¹⁰ Paulonâ geimņâ katep zo kwârakum lumņâ itâ sâm dâzângoip, “Âgirâp mân utnek. Zâk umņâ mângim ziap. Mân muap.” ¹¹ Yatâ sâmņâ mirâ umņan zâim nalem kâsâpkum nemņâ zen sot âragum tatne haņsâip. Haņsâi zâmbam arip. ¹² A zen katep zo diim mirâziņan zâim umziņ âlip oip.

Paulonâ Milete kamânân arip.

¹³ Nâmbutņâ nen Paulonâ sâi waņgâyân zâim Aso kamânân kândom âiwen.

Paulo zâk hân mâtâp âim Aso kamânân waņgâyân zâibam oip. ¹⁴ Oi ko Aso kamânân âim muyageningâm waņgâyân zâi ningiri ârândâņ âiwen. Âimņâ Mitilene kamânân takâwen. ¹⁵ Zobâ sirâm nâin âim Kio hân walâwen. Zobâ sirâm nâin Samo kamânân takâwen. Zobâ sirâm nâin Milete kamânân âi takâwen. ¹⁶ Paulo zâk Yerusalem kamânân kek âibat sâm Epeso kamânân mân âim Milete kamânân arip. Asia hânân ândei Yuda zengât kendon Pentekos, zorat narâk walâbapkât op Yerusalem kamânân kek âibatkat sâip.

Epeso kamânân gâbâ Yesugât kâmut galem a gâne den dâzângoip.

¹⁷ Milete kamânân gamņâ Paulonâ a sângonzângoip Epeso kamânân âim Yesugât kâmut zengât galem a diizingâne gawe. ¹⁸ Gane Paulonâ itâ sâm dâzângoip, “Nâ Asia hânân gam zengâren nep tuum gâwan. Zo topņan gâbâ nângâm naņge. ¹⁹ Nâ a ginņandâ Kembugât kore op ândiwan. Oi Yuda zen kâsa otninetâ sâknam kwâkņan ândim isem ândiwan. ²⁰ Oi den dâzângobatkât nâi mân ziap. Zen âlip upigât den siņgi âlipņâ sombemân sot mirin aksik dâzângowan. ²¹ Oi Yuda a sot Grik a, zen umziņ melânâ Anutu mâtenjan Kembuniņâ Yesu Kristo nângâm pâlâtâņ kwâkņangâbigât dâzângowan.

²² Irak ko Kaapumņâ umnan saam di-inigi Yerusalem kamânân âibâman. Zoren aria kut nâi nâi otnibi, zo mân nângan. ²³ Ka Tirik Kaapumņâ itâ tirâpnogap. Zoren aria tâk namin nâbane tap sâknam nângâbat. ²⁴ Nâ ândiândinangât nângâm kenġât mân uan. Nâ ândiândinâ mân angân kârâbat. Kembu Yesuņâ nep diņ sâm nigip, zorik tuum âibatkat nângan. Anutu um lumbeņangât den siņgi sa laņ kârâbapkât nep diņ sâm nigip.

²⁵ Oi nâi sa nângânek. Nâ Anutu um topņan ândiândigât den siņgi dâzângom osetziņan ândia nikme, zo dum zagâtņâ sângânâ mân nikpi. ²⁶ Itârâņ dâzângua nângânek. Zengâren gâbâ nâi tâmbetagogap, zorat tosa nâgâren mân zimbap. ²⁷ Wangât, nâ Anutugât den siņgi âlip zo aksik dâzângowan. Nâi

mân birâwan, zorat tosa nâgâren mân ziap. ²⁸ Zen ziinjak galem oranjâm kâmut gakâziñâ galemziñ upi. Tirik Kaapumñâ zo zengât galem a sâmbârîp. Kembangât kâmut zo Yesu zâkñâ gilâmñandâ kwâlâziñgip, zen galem otziñgâm ândibi.

²⁹ Nâ itâ nângan. Nâ birâziñgâm aria a nâmbutñâ zen wâu ulin yatâ tâmbetzângonam gabi. ³⁰ Oi osetziñan gâbâ a nâmbutñâ muyagemñâ zen a nâmbutñâ zengât a upigât den bâliñ sâmbârîp. ³¹ Zorat zen galem oranjâm ândibi. Kendon patâ karâmbut zorat umñan sirâm nâtik zo girem den dâzângom isem gâwan. Zen zorat nângâm ândibi. ³² Oi nâ Anutugâren zâmbansan. Zen Anutugât lumbenâ den zo nângâm ândibi. Yatâ utne Anutuñâ tânzângoi bonñâ muyagibi. Yatâ opñâ a ambân mem kubikziñgip, zen sot opñâ bonñâ muyagibi.

³³ Nâ a nâigâren kât sikum mot mân mimbatkât sâwan. ³⁴ Ninâ sot arâpnâ nengât bitnandâ tuuga muyagei mem nem ândiwen, zo âlip nânge. ³⁵ Nâ mâtâpnâ dâzângom nangâwan. Zen nep kâtigem tuune kât mot muyagei a ambân kanpitâ zo ziñgâbigât mân kwakpi. Mâtâp zo tirâpzângowan. Oi yatik opñâ zen Kembu Yesu den itâ sâip, zo nângâm ândibi. Den zo itâ,
'Kut nâi nâi mimiñ, zo âlipñâ. Ka kut nâi nâi ziñgâziñgân, zorân umâlep zâizâiñ.'

³⁶ Paulo zâk den yatâ sâmbârîp dâzângom simin liim zen sot ninâu sâip. Ninâu sâi isemñâ lum kândât kelikñâ pane arip. ³⁷⁻³⁸ Oi itâ sâmbârîp dâzângoip, "Zen dum zagâtñâ sângânâ mân nikpi." Yatâ sâi umziñ bâliñ oi zo yatâ lum kândâtñâ kelikñâ diim wangâyân âi parâwe.

21

Paulo Yerusalem kamânân âibam wangâyân zarip.

¹ Oi nen zâmbamñâ tântân âimñâ hân nâi kutñâ Koo, zoren takâwen. Mirâ hanjâi Rodo hânân âim zobâ Patara kamânân âi takâwen. ² Kamân zoren wangâ nâi Poinike hânân âibam op tâi zoren zâiwen.

³ Zobâ âimñâ Kipiro hân egindâ yangâgen tâi ek walâm âiwen. Âi Siria hânân âim Tiro kamânân takâwen. Zoren wangânâ sikum pam tâip. ⁴ Pam tâi nen kamânân zâi Yesugât kâmut muyageziñgâm sirâm nâmburân zagât tarâwen. Oi Tirik Kaapumñâ otziñgi Paulonâ Yerusalem kamânân mân âibapkât sâwe. ⁵ Zoren ândeindâ wangâ âiâiñ narâk oi a ambân sot katep zen aksik diiniñgâm kamânân âkñan sagân geiwen. Geimñâ simin liim ninâu sâwen. ⁶ Ninâu sâmbârîp âbânangâm zen kamânân zâine nen wangâyân zâiwen.

Propete Agabonâ Paulogât den sâip.

⁷ Oi Tiro kamânân gâbâ Tolemaio kamânân takindâ wangâyân âiâiñâ zo âkip. Yesugât kâmut nâtik kânok zen sot ziwen. ⁸ Hanjâi kamân zo birâm Kaisarea kamânân âi takâm Pilipogât mirin zâiwen. Pilipo zâk mârûm a nâmburân zagât nalem kâsâpkum ziñgâmarâwe, zengât kâmurân gok. Zâkkât mirin zâiwen. ⁹ Zâkkât bârarâp kimembut sigan ândiwe. Zen Propete yatâ op Kembangât den sâmarâwe.

¹⁰ Oi sirâm nâmbutñâ zoren tâindâ Yuda hânân gâbâ Propete nâi kutñâ Agabo, zâk nengâren gâip. ¹¹ Gamñâ Paulogât inzutñâ memñâ zikñâ kiñ bik saamñâ itâ sâip, "Tirik Kaapumñâ itâ sap, 'Inzut zi mar- inñâ zâk Yerusalem kamânân zari Yuda a ziñâ itâ okñangâm kamânân nâin gok zengât bitziñan pambi.'"

¹² Den yatâ sâi nen sot kamânân mâirâp nen aksik Paulo Yerusalem kamânân mân zâibapkât sâwen. ¹³ Dukuindâ itâ sâip, "Zen wangât isem umbâlâ otnige? Nâ Kembu Yesugât op mumbatkât mân kengât uan." ¹⁴ Den dukuindâ mân nângâm kâtigei birâm itâ sâwen, "Kembangât den kâtigibap."

Paulo zâk Yerusalem kamânân zarip.

¹⁵ Narâk zo âki Yerusalem kamânân zâinatkat kubikanğâwen. ¹⁶ Oi Kaisarea kamânân gâbâ Yesugât kâmut zengâren a nâmbutñâ ziñâ diiniñgâm Nason zâkkât mirin nâmbârâwe. Nason zâk mârûmñan Kembangât a oip. Zâk Kipiro gokñâ. ¹⁷ Oi zobâ âi Yerusalem kamânân takindâ

Yesugât kâmut nâmbutnâ zinjâ sâtâre op buku otniŋgâwe.

¹⁸ Haŋsâi Paulo sot nen ârândân Yakobogâren âiwen. Zâi tâindâ Yesugât kâmut galem a zen gawe. ¹⁹ Gane Paulonâ bitziŋ kom Anutuŋâ mam okŋaŋgi kamân nâin gok zeŋgâren nep tuugip, zorat den siŋgi dâzâŋgom naŋgip.

Paulo zâk zeŋgât den nâŋgip.

²⁰ Paulonâ den siŋgi dâzâŋgom naŋgi nâŋgâm Anutu sâmbâlip kwâkŋaŋgâmŋâ itâ sâmbâ dukuwe, “Bukuniŋâ Paulo, nâŋgat. Yuda a doŋbep patâ Yesugât kâmut op ândie. Zen aksik Mosegât gurumin den lum kâtigie. ²¹ Gâgât den itâ gâi nâŋgâme, ‘Yuda a hân nâin âi ândie, zen Mosegât den birâbigât dâzâŋgomap. Zen murarâpziŋâ mân kwabâ kwatziŋgâbigât dâzâŋgomap. Sâkurâpniŋaŋgât gurumin den, zo mân lubigât sâmap.’ ²² Kamân ziren Yuda aŋgâ gâgât yatâ nâŋgâme, gât ko dap utnat?

Gâ Yerusalem kamânân gaat, zorat siŋgi nâŋgâm naŋgâbi. Nâŋgâmŋâ mindubi. ²³ Gât ko nen den nâi dâgogindâ zo upan. Neŋgâren a kimembut ândie. Zen Anutu mâteŋan den sâmbâ kâtigem kâukziŋ mân mânâŋgât ândime. ²⁴ Oi gâ zeŋgâren târokwatgigindâ sii nalembâ kwâlâna om kâukziŋ mânâŋgâtpi. Gâ yatâ otna a ambân zen gek itâ nâŋgâbi, ‘Zâkkât den nâŋgâwen, zo bon buŋâ. Zâk gurumin den lum ândimap.’ ²⁵ Hân nâin gokŋâ ziŋ Yesugât kâmut urâwe, zeŋgât den itâ sâwen, ‘Zen nalembâ bem lopiogât siŋgi sâne mân nimbi. Zuu gilâm sot zuu gilâmziŋoot mân nibi. Ap ambin, zet mân birâyaŋgâbabot.’ Zo yatâ sâmbâ kâtigiwen.”

²⁶ Yatâ sâne Paulo zâk dinziŋâ nâŋgâm a kimembut zeŋgâren târokwâip. Haŋsâi too saŋgonŋâ tirik namin zâiwe. Sâkziŋ kubikaŋgâm Anutugât siŋgi nalembâ pânâmbâ utnetâ Paulonâ tirik namâ galem a zorat dukuip.

Paulonâ tirik namin zari gâsuwe.

²⁷ Nep mâme nâi âkââkâŋan Paulonâ tirik namin zâi tâi Asia hânân gâbâ Yuda a nâmbutnâ ziŋâ zâk ekŋâ a aksik kâsa okŋaŋgânâmbâ sâmbâ gâsuwe. ²⁸ Gâsumŋâ den kâtikŋâ sâmbâ sâwe, “O Isirae a, ga betniŋan

minek. A zirâŋ hânŋâ hânŋâ ândim Yuda a kâsa otniŋgâmŋâ Mosegât den sot tirik namâ zorat mem gei kwâkwat den sâmbâ dâzâŋgomap. Oi tirik namâniŋan Grik a diiziŋgi zâine mân dâp uap.” ²⁹ Paulo zâk Epeso kamânân gokŋâ Toropimo, Yuda a buŋ, zâk sot kamânân âim gâitâ ekŋâ zorat sarâ itâ sâwe, “Paulonâ tirik namin diim zâim geip.”

³⁰⁻³¹ Paulo zâk yatâ oip sâne kamân mâirâp ziŋ aksik umziŋ bâliŋ oi zatnâ mindum gawe. Oi a nâmbutnândâ Paulo gâsum diimŋâ tirik namin gâbâ âkŋan giwe. Diim gine mâtâp dooŋguwe. Paulo gâsumŋâ kune mumbapkât utne siŋgi zo Roma kâwali a galem zâkkâren ari itâ nâŋgip, “Yerusalem a zen aksik kâsa gâsâyague.” ³² Den yatâ nâŋgâmŋâ zorâŋak kâwali a galem patâŋâ arâpŋâ sâtŋâ sot yen gâsuziŋgi sârârâk kârâm âiwe.

Oi Yuda a zen Paulo kom tatne kâwali a galem patâ sot kâwali a, zen gane ziŋgit birâwe. ³³ Oi kâwali a galem patâŋâ ga Paulo bitziŋan gâbâ betziŋan mem sâi tâk kâtikŋandâ saawe. Oi Paulogât topŋâ sot kut nâi nâi oip, zorat mâsikâziŋgip. ³⁴ Mâsikâziŋgi a ambân zen den nâi sâne nâmbutnândâ den laŋ gulip sâwe. Yatâ sâne den zo top mân nâŋgâm sâi kâwali a ziŋ gâsu diim namâziŋan âiwe. ³⁵ Oi Paulo tiregân gâi a doŋbep patâ ziŋâ mindum mâtâp dooŋguwe. Dooŋgune kâwali a ziŋâ Paulo gâsum bitziŋâ kwâkŋanâmbâ mem namin zâiwe. ³⁶ A aksik patâ moliziŋgâm gam den yu kambâŋ sâmbâ itâ sâwe, “A zo kune buŋ oik.”

³⁷ Paulo diim namin baginâ sâne Paulonâ kâwali a galem dukum sâip, “Nâŋgânina den nâi dâgobâ.” Sâi kâwali a galemŋâ sâip, “Gâ dap op Grik denân sat? ³⁸ Mârumbâk Aigita a nâiŋâ a kutâ kunat sâmbâ a 4 tausen diiziŋgi hân a mân ândiândiŋan âiwe. Gâ a zo mo nâi?” ³⁹ Yatâ sâmbâ mâsiki Paulonâ itâ sâip, “Nâ Yuda a. Kilikia hânân Taso kamân patâ, zo gokŋâ. Gâ nâŋgânina den nâi dâzâŋgobâ.” ⁴⁰ Oi nâŋgânŋaŋgi Paulo zâk tiregân kin a den hiriŋsâbigât bikriŋandâ

dâp oi zen hirinjsâne Yuda ziin denân itâ sâmbân dâzângeip.

22

Paulonjâ Yuda a Yerusalem kamânân den dâzângeip.

(Apo 9:3-19; 26:12-18)

¹ “Bukurâpnâ sot patârâpnâ, nâ den sa nângeik.” ² Paulo zâk yatâ sâmbân Yuda a ziin denân dâzângei hirinjsâm den mân sâmbân tarâwe. ³ Oi târokwap dâzângeip, “Nâ Yuda a. Kilikia hânân Taso kamânân muyagewan. Oi kamân ziren ga ekap namin ândim lâmbârâwan. A patâ Gamalie, zâkkât um topnan ândia sâkurâpniñangât gurumin den zo kwâkâm nigi nângeawan. Oi zen itârân ue, zo yatik nâ Anutugât gurumin den kâtigem lum ândiwan. ⁴ Oi Yesugât kâmut zi buñ upi sâmbân nâ kâsa otzingâm a sot ambân aksik saazingâm tâk namin zâmbam ândiwan. ⁵ Tirik namâ galem a patâ sot a sâtnjâ, zen nâgât topnâ âlip nânge. Zen bukurâpniñ Damasiko kamânân ândime, zengât ekap kulemgum nine itâ sâmbân âiwan, ‘Ândi a ambân Yesu nângeawan pâlâtân kwapme, zen gâsuzingâm diizingâm Yerusalem kamânân ga hânunâ sâknam zingâbi.’

⁶ Yatâ sâmbân mâtâbân âim mirâ bâknan oi Damasiko mâte ua sumbemân gâbâ kârâp âsaknâ patâ nângearen âsageip. ⁷ Âsagei hânân gei zemnâ den itâ muyagei nângeawan, ‘Saulo, Saulo, gâ wangât nom ândimat? ⁸ Oi nânâ sâwan, ‘Kembu, gâ nân?’ Sa itâ dâtnogip, ‘Gâ nom ândimat. Nâ Yesu Nasarete goknâ.’ ⁹ A nâ sot ândiwe, zen kârâp âsaknik igâwe. Den ko mân nângeawan kwâtâtiwe. ¹⁰ Oi nânâ sâwan, ‘Kembu, Nâ dap upatkât sat?’ Sa Kembunâ itâ sâmbân dâtnogip, ‘Zaat Damasiko kamânân âiban. Zoren âina a nânunâ nep tuubangât dâgobap.’ ¹¹ Oi kârâp âsaknâ patâgât sinnâ bâpsâipkât eksandâ nângeitâksâi bukurâpnâ zen bitnan gâsunine Damasiko kamânân âiwen.

¹² Kamân zoren a nân ândeip, kutnâ Anania. Zâknâ gurumin den lum ândeip. Yuda a zoren ândiwe, zen zâkkât nângeawan a âlipnâ oip. ¹³ A zorân nângearen ga itâ sâmbân dâtnogip. ‘Bukunâ

Saulo, gâ sinjâ ânângearik.’ Sâi zorenâk sinnâ ânângeari egâwan. ¹⁴ Oi den itâ sâmbân dâtnogip, ‘Sâkurâpniñangât Anutu, zâk mârumbân zâkkât nepnâ tuubangât gâsum sâlâpgogip. Gâ Anutugât kore mâmân a târarak Yesu ikpangât sot dinâ nângeabangât sâip. ¹⁵ Gâ kut nân egin sot zâkkât sinji den, zo a ambân aksik dâzângeoban. ¹⁶ Oi zi wangât mambât yen ândiat? Gâ zaat Yesu bimbi kwâknanjâna too sângongiga Yesunâ tosagâ gulipkubap.’ ¹⁷ Yatâ opnâ mâik nân tap nângeawan ko Yerusalem kamânân âburem gam tirik namin zâim ninâu sâmbân umânân Yesu egâwan. ¹⁸ Eksa itâ dâtnogip, ‘Kamân zirat a, zen gâgât lâuyân gâbâ nângeawan den sinji nângeawan birâbi. Zorat gâ kek Yerusalem kâmân birâm âi.’ ¹⁹ Sâi nâ den hânunâ itâ dukuwan, ‘Kembu, nâ arâpkâ mâtâpâpâse namin muyagezingâm gâsuzingâm zângeom tâk namin zâmbam ândiwan. Oi zo kamân zirat marinâ âlip nânge. ²⁰ Oi gâgât den sâsân a Setepano kunam hâmbâzin kwâkâm kinnâ topnan pamnâ kune nângeawan âlip oip. Oi nân zengât hâmbâ galem orâwan. Oi zo kamân zirat a ambân nângeawan nangegât gâgât sinji âlip dâzângeobat.’ ²¹ Yatâ sa Kembunâ itâ dâtnogip, ‘Gâ zaat kubikanjâna hân nân gok zengâren sângongoga âiban.’”

Paulo tâknâ lapitnâ sâmbân birâwe.

²² A zen kindap kwap Paulonjâ hân nân goknâ zinâ Anutugât sinji upigât sâi nângeawan mân dâp oi den yu kambân sâmbân itâ sâwe, “A zo kune moik. A yatâ zo zâk ândei mân dâp upap.” ²³ A zinâ zo yatâ sâmbân yu kambân hâmbâzin kwâkâm suundum sot mâpot pane zâim geip. ²⁴ Kâwali a galem patânâ sâi arâpnâ Paulo diim namâ kâligen zâiwe. Oi zoren a zen wangât den donbep se sâmbân zorat topnâ sâmbân muyagei nângeawan sâmbân tâknâ lapitpigât sâmbân zingip. ²⁵ Oi zen tâknâ lapitnamnâ inzutnâ saane ko Paulonjâ a sâtnânjinâ itâ sâmbân mâsikip, “Zen dâp yatâ Roma a dinâ mân nângeawan tâknâ lapitne dâp upap?”

²⁶ Yatâ sâi a sâtnânjinandâ patâgâren âi dukum sâip, “Dap utnat? A zi Roma a bonnâ.” ²⁷ Sâi kâwali a zengât galem a patâ, zâknâ Paulogâren âi mâsikâm sâip,

“Gâ sâ. Gâ perâknjak Roma a?” Sâi Paulonâ sâip, “Zo perâknjak.” ²⁸ Sâi Galem a patânâ itâ sâip, “Nâ a yenjandâ kât donjbe pamjâ Roma a orâwan.” Sâi ko Paulonâ sâip, “Nâ âsaâsaginâ Roma a.” ²⁹ Yatâ sâi Paulo lapitnam urâwe, zo birâwe. Oi kâwali a zengât galem a patâ, zâk den zo nângâm wangât yatâ uan sâm pârâkpam kenjât oip.

³⁰ Haņsâi kâwali a zengât galem a patâ, zâknâ Yuda a wangât sâm Paulo nângâm bâlij kwâknange sâm zorat topjâ nângâbat sâm tirik namâ galem a patâ sot a sâtnjâ sâi aksik mindunetâ Paulo tâknâ olan diim gâi minduminduyân pâip.

23

Paulo zâk a sâtnjâ zengât minduminduyân den sâip.

¹ Paulo zâk a sâtnjâ sen tâpâk zingit itâ sâm dâzânjoip, “A bukurâpnâ, Anutugât mâtenjan târârak ândim gâwan. Anunnangât mân opman.” ² Yatâ sâi ko tirik namâ galem a patâ Anania, zâknâ a zinjâ lâunjan kumbigât sâip. ³ Sâi Paulonâ itâ sâm dukuip, “Sâkkâ ko tobat âlipjâ. Umgâ ko bâlijâ. Gâ Anutunâ gobap. Gâ Mosegât gurumin den lum nâgâren den kubikkubik tuubam sat. Ka Mosegât gurumin den kom nobigât dâzânguât.” ⁴ Yatâ sâi a kirâwe, zen Paulo itâ sâm dukuwe, “Gâ wangât Anutugât tirik namâ galem a patâ zo sâm bâlij kwâknangât?” ⁵ Sâne Paulonâ itâ dâzânjoip, “Bukurâp, zâk a patâ ândiap, zo mân nângâm den zo san. Kembangât ekabân den nâi itâ kulemguwe, ‘Gâ a ambân zengât galem a mân sâm bâlij kwâknangâban.’ Nâ den zo nângâman.”

⁶ Oi a sâtnjâ kâmut tarâwe, zen nâmbutjâ Sadukaio a ândiwe. Nâmbutjâ ko Parisaio a ândiwe. Paulo zâk zo ek nângâm den mem zâi pam itâ sâm dâzânjoip, “A bukurâpnâ, nâ Parisaio a. Sâkurâpnâ zen Parisaio a ândiwe. Parisaio a nen momjâ zaatnat sâmen. Momjâ zaatzaatjâ, den zo luman, gât ko denân nâbanse.”

⁷ Den yatâ sâi Parisaio a sot Sadukaio a, zen den sâm kwâkâyanjâne kâsâp muyageip. ⁸ Sadukaio a zen mumunjan

gâbâ zaatzaat sot sumbem a sot um dâp zo mân ziap sâmarâwe. Ka Parisaio a zen kut nâi nâi zorat nângâne bon opmap. ⁹ Oi zorat minduminduzijan den sârek patâ âraguwe. Yatâ opjâ Parisaio a zengât kâmurân gâbâ Kembangât gurumin den galem a nâmbutjâ zen zaatjâ den kârâpnoot itâ sâwe, “Nen a zi egindâ tosanâ buņ uap. Sumbem a mo a tabânâ zinjâ den dukuwe oi ko dap sânat?”

¹⁰ Oi den kârâpnoot âragunetâ kâwali a galem a patâ zâk Paulo kumbegât kenjât op sâi arâpnâ kâmut zinjâ geim Paulo osetzijan gâbâ gâsum diim namâzijan zâiwe.

¹¹ Nâtik zoren Kembangâ muyagem Paulo gootjan kin itâ sâip, “Gâ mân kenjât ot. Ziren Yerusalem kamânân nâgât den sinji sâm muyagiat, zo yatik Roma kamânân sâm muyagiban.”

Yuda a nâmbutjâ Paulo kunam sâwe.

¹² Haņsâi Yuda a nâmbutjandâ den itâ sâm saawe, “Nen nalem birâm yenâk ândinat. Paulo kom ko nem ândinat.” Yatâ sâm Anutu mâtenjan den zo sâm kâtigiwe. ¹³ A tenjâziņ 40 yatâ zorâņ den zo sâwe. ¹⁴ A zo zengâren gâbâ nâmbutjandâ tirik namâ galem a patâgâren âim itâ sâwe, “Nen nalem birâm ândimjâ Paulo kom nalem ninatkât sâm kâtigien. ¹⁵ Zorat gâ sot a sâtnjâ zen kâwali a patâgâren den itâ pane âibap, ‘Gâ Paulo sângonguna gâi zâkkât dijâ sâm kubiknat.’ Oi dinzinjâ nângâm Paulo sângongoi mâtâbân gâi kunat.”

Paulo biitjandâ kâmbamgât den sâm muyageip.

¹⁶⁻¹⁷ Oi Paulogât biitjandâ kâmbamgât den zo nângip. Nângâmjâ kâwali a zengât namin bagim aninjâ dukuip. Dukui ko Paulonâ kâwali a zengât a sâtnjâ nâi konsâm itâ dukuip, “Gâ kâtep zi kâwali a patâgâren diim âina den nâi dukubap.” ¹⁸ Sâi a zorâņ katep zo diim patângâren âim itâ dukuip, “A tâk namin taap, kutjâ Paulo, zâknâ noonsâm dâtnogi katep zi diim gaan. Katep zirâņ den nâi dâgobap.” ¹⁹ Yatâ sâm dukui kâwali a galem patânâ katep bikjan gâsum diim ginjan âim mâsikâm sâip, “Den dap

dâtnoban?” ²⁰ Mâsiki katepnâ itâ sâmban dukuip, “Yuda a zen gâgâren den pane gâbapkât den saage. Mukan Paulo mindu-minduziņan diim âine topņâ sâmban muyag-ibapkât dâgobi. ²¹ Dâgone dinziņâ mân nângâban. A 40 yatâ zorâņ Paulo kunam se. Zen nalembirâm ândim Paulo kom nalembinatkât se. Oi zen Paulo kunam mâtâbân mambât te.” ²² Katep zorâņ den yatâ sâi kâwali a galemņâ den itâ sâmban sâņgongoip, “Gâ den dâtnogat, zo a nâi mânâk dâzâņgoban.”

Kâwali a ziņâ Paulo Kaisarea kamânân diim âiwe.

²³ Oi kâwali a galem a patâņâ kâwali a sâtnâ zagât diizikâm itâ sâmban dâzâkoip, “Zet sâitâ kâwali a ki mâtâp âiâiņâ 2 handeret sot kâwali a bâu biosi kwâkņan âiâiņâ 70 sot liņgip kâlâu a 2 handeret zorâņâ kubikaņgâm nâtikât narâk nâmburân kimembut, narâk zoren Kaisarea kamânân âibi. ²⁴ Oi Paulogât bâu biosi nâi kwâkņan tâpapkât kubikpi. Oi mulunâk galem okņanņâm Roma a kutâ Pelikigâren diim âibi.”

²⁵ Oi Kâwali a galem a patâņâ Pelikigât ekap nâi itâ kulengoip,

²⁶ “Klaudio Lisia, nâņâ a kutâ âlipņânâ Peliki, gâgât ekap zi kulemguan.

²⁷ Kâwali a ziņ a nâi diim ge. Zo Yuda a ziņ kune mumbam oi a zo Roma a nâņgâmņâ sa kâwali anâ sot âimņâ bitziņan gâbâ mâkâwen.

²⁸ Oi denân parâwe, zorat topņâ nâņgâbat sâmban a sâtnâ mindumin-duyân diim âiwan. ²⁹ Diim âim ziinņanņât gurumin den sâne itâ nâņgâwan. Kut nâi nâi oip, zorâņ kâmbam mo tâk namin tâtat, zorat dâp mân uap. ³⁰ Oi a nâmbutņâ ziņâ Paulo sipkum kunam utne gâgâren sâņgogua gaap. Oi den sâkņanâk sâme, zen sâņgonzâņgua gâgâren gam diņâ dâgobi.”

Ekap yatâ zo kulemgum kâwali arâpņâ ziņgâm mem âibigât sâip.

³¹ Oi Kâwali a zen patâgât den lumņâ nâtigân Paulo diim âim Antipatri kamânân takâwe. ³² Haņsâi kâwali a nâmbutņâ kamânziņan puriksâne kâwali a biosi

kwâkņan tâtat ziinņik diim âim Kaisarea kamânân takâwe. ³³ Takâm a kutâ ekap pindâm Paulo yatik bikņan parâwe. ³⁴ A kutâņâ ekap zo sâlâpkum Paulogât hân topņanņât mâsikip. Zâk Kilikia hânân gokņâ nâņgâm itâ sâip, ³⁵ “A denân gâbanse, zen gane narâk zoren den kubik-nat.” Yatâ sâmban kâwali a zengât bitziņan pâi diim Herodegât den kubikkubik namin pam galem urâwe.

24

Yuda a Kaisarea kamânân Paulogât den sâgânâk sâwe.

¹ Sirâm bâtnâmbut âki tirik namâ galem a patâ Anania, zâk sot galem a nâmbutņâ sot a nâi kutņâ Teatulo, zen Kaisarea kamânân geim Paulogât den sânam Roma a kutâgâren âiwe. ² Âine a kutaņâ sâi Paulo diim gane Teatuloņâ Paulo tosaņanņanņât den itâ sâmban muyageip, “A kutâ âlipņâ Peliki, gâ âlip galem otningâna lumbeņ ândimen. Oi Yuda a kâmut nen zi betniņan mena ândiândi âlip ândien. ³ Gâ kâmban dâp âlip galem otningâmat, zorat nâņgindâ âlip opmap.

⁴ Oi den sa kârep opapkât nâņgânina den pânkânok dâgobâ. ⁵ A zirat nâņgindâ bâliņ opmap. Yuda a hânņâ hânņâ den dâzâņgom um gulip kwatziņgâmmap. A zo Nasarete gokņâ sarâ agât arâpņâ, zengât a sâtnâ ândiap. ⁶ Zâkņâ tirik namin âim mem bâliņ kwapâ sâi gâsuwen. ⁷ Niinņâ gurumin den lum kubiknam oindâ Kâwali a galemņâ Lisia, zâk sot arâpņâ ga diim âiwe. ⁸ Oi denân parâwen, nen gâgâren gânatkât sâip. Oi nen den dâgogen, zorat gikak mâsikâm topņâ nâņgâban.”

⁹ Den yatâ sâi Yuda a ziņâ bekņan mem zorik sâwe.

Pauloņâ Peliki mâteņan den torenņâ sâip.

¹⁰ Oi Pelikiņâ bikņâ dâp oi Pauloņâ itâ sâip. “Gâ Yuda neņgât hân ziren a kutâ op narâk kârep ândim gâin, zorat umâlibân den sâbat. ¹¹ Nâ Yerusalem kamânân Anutu mâpâsibam op zâim ândia sirâm kiin zagât uap. Den zorat um zagât op a zi mâsikâziņgâna dâgonek. ¹² Nâ tirik namin

mo m&ap&ap&ase namin mo sombem&an a amb&an zen sot s&arek den m&an &aragoind&an ni&ngir&awe. ¹³ Oi a zir&an&an den se, zor&at bon&an m&an tir&ap&gobi.

¹⁴ Oi n&ai d&agoga n&ang&an. M&at&ap u&nak&an bir&ame, zorik &andim s&akur&ap&na zeng&at Anutu m&ap&aseman. Ka Moseg&at gurumin den sot Propete zeng&at den kulemguwe, zorat n&anga bon&an opmap. ¹⁵ Oi g&at&am Anutu&an a orot m&amezi&an b&ali&an sot &alip&an, nen mumu&an g&ab&an m&angini&ngi zaatnat, zo n&ang&am &andime. Zo yatik n&an n&ang&am &andiman. ¹⁶ Yat&an op&an galem oran&g&am &andim Anutu sot a zeng&at m&atezi&an an&un m&an op &andiman.

¹⁷ Yat&an op h&an k&areb&an &andim bukur&ap&nan&g&at k&at mem Yerusalem kam&an&an g&awan. ¹⁸ K&at zo mem gam tirik namin z&aim kubika&ng&am ta muyageniwe. Zoren a k&amur&an mo kwamit pat&an, zoren m&an tar&awan. ¹⁹ Asia h&an&an g&ab&an Yuda a n&ambut&an zen tar&awe. Oi a zo zi&an n&ag&at tosa n&ange oi ko g&ag&at m&ategan ga s&am muyaginek. ²⁰ Mo a s&at&an mindumunduy&an n&an&an den sa tosa n&ai muyagiwe oi ko a zi zi&an g&ag&at m&ategan sapsunek. ²¹ N&an a minduminduy&an den k&anok s&awan. Zo n&ang&ane m&an d&ap oip. Zo ko den k&atik s&am it&an s&awan. Mom zaatzaat&an den zo s&aman, zorat n&ambut&an&and&an den&an n&abanet&an kinzan.”

²² Paulon&an den yat&an s&ai ko Roma a kut&an Peliki, z&ak Paulog&at den zo m&an s&am kw&ak&am biri zeip. Wang&at, z&ak m&at&ap u&nak&an zorat den sin&gi n&angip, zorat it&an d&az&angoip, “K&awali a galem a Lisian&an Yerusalem kam&an&an g&ab&an g&ai ko zeng&at den s&am kw&ak&abat.” ²³ Yat&an s&am&an k&awali a s&at&an it&an s&am dukuip, “G&an s&ane ar&apk&an zen Paulo galem op k&asa m&an ok&nan&g&abi. Bukur&ap&an&an, zen kut n&ai n&ai mem ga pind&anam utne m&at&ap m&an doon&gubi.”

Paulo z&ak kendon pat&an z&ag&at t&ak namin t&aip.

²⁴ Sir&am n&ambut&an zo tap&an Peliki z&ak ambinn&an, Yuda gok&an, kut&an Durusila, z&ak sot tap&an Paulo s&ai g&am Kristo Yesu n&ang&am p&al&at&an kw&akwat&nan&g&at d&az&akoip. ²⁵ Oi Paulon&an t&ar&arak &andi&andi&an

sot &ak&an&leg&at kendon &andi&andi&an sot hau&an mimin&an&g&at nar&ak&an, zorat den s&ai Pelikin&an ken&g&at op&an Paulo it&an s&am dukuip, “&Alip &ai &andina nen&g&at kab&an n&ai muyagei ko sa g&aban.” ²⁶ A kut&an zo Paulo k&at nibap s&am nar&ak d&ap s&ai g&ai z&ak sot den den op &andeip. ²⁷ Oi kendon zag&at &aki a kut&an n&ai kut&an Porikio Pesto, z&ak Peliki haukw&aip. Oi Peliki z&ak Yuda a amb&an umzi&an &alip upapk&at Paulo t&ak namin&ak bir&an&an&g&am arip.

25

Yuda a zen Pestog&aren ga Paulog&at den s&awe.

¹ Peston&an nep zo mem sir&am kar&ambut tap Kaisarea kam&an&an g&ab&an Yerusalem kam&an&an zarip. ² Zai taki tirik nam&an galem a sot Yuda a z&az&ai&an, zen z&akk&aren gam&an Paulog&at den dukuwe. ³ Z&ak n&ang&azing&am s&ai Paulo Yerusalem z&ai&ap&kat s&awe. (Oi zen zii&nak m&at&ab&an Paulo tik tap kunat s&am, s&am k&at&an ur&awe.) ⁴ S&anet&an Peston&an it&an s&am d&az&angoip, “Paulo z&ak Kaisarea kam&an&an t&ak namin taap. Oi zoren &aburem geib&aman. ⁵ Paulog&at tosa s&anam zeng&aren g&ab&an a s&at&an, zi&an n&an sot &ar&and&an geim&an s&abi.”

⁶ Yat&an s&am&an sir&am n&ambur&an kar&ambut mo b&azag&at yat&an zo Yerusalem kam&an&an tap ko Kaisarea kam&an&an giarip. Zoren taki mir&an han&as&ai den s&as&an namin z&aim&an s&ai Paulo diim z&aiwe. ⁷ Paulon&an zari Yuda a Yerusalem kam&an&an g&ab&an gawe, zen haam&gun&an tosan&an&g&at op&an den don&ap s&am kir&awe. Den s&awe, zorat bon&an n&ai m&an muyageip. ⁸ S&ane Paulon&an dinzi&an mem gem it&an s&aip, “Yuda a zeng&at gurumin den sot tirik nam&an sot Roma a kut&an pat&an, zen m&an s&am b&ali&an kwatzi&ng&aman.”

⁹ S&ai Peston&an Yuda a umzi&an &alip upapk&at Paulo m&asik&am s&aip, “G&an dap n&ang&at? G&an diigim Yerusalem kam&an&an z&aim zoren din&an s&am kw&ak&ab&an?”

¹⁰ S&ai Paulon&an it&an s&am dukuip, “Bu&an. N&ag&at den ziren s&am kw&ak&aban. Roma a kut&an pat&an Sisag&at nam&an zi. G&an gik&ak n&ag&at top&an n&ang&at. N&an Yuda a m&an b&ali&an otzi&ng&awan. ¹¹ N&an tosa pat&an muyagem s&ai ko nob&an s&ana s&ak&an m&an an&gan k&ar&abam.

Zen nâgât sâknanâk se, gât ko zengât bitziñan mân nâbanban. Zorat Roma a kutâ patâ Sisa dinnâ sâk kwâkâbapkât san.”¹² Yatâ sâi Pesto sot arâpñâ zen mindum den âragumñâ Pestonâ Paulo itâ sâk dukuip,

“A kutâ patâgât sat, zorat a kutâ patâgâren âiban.”

A kutâ Agripanâ Pestogâren gâi Paulogât den dukuip.

¹³⁻¹⁴ Sirâm nâmbutñâ âki a kutâ Agripanâ Beanike zet Kaisarea kamânân geim Pesto buku okñangâm sirâm nâmbutñâ zâk sot tâtat mâme oitâ Pestonâ Paulogât den sinji a kutâ itâ sâk dukuip, “Pelikinâ tâk namân a ñâi pam ari zi taap.”¹⁵ Oi nâ Yerusalem kamânân zariandâ Yuda a zengât tirik namâ galem a sot a zâizâiñ zen nâgâren mindumñâ a zo kua mumbapkât sâwe.¹⁶ Oi nâ den torenñâ itâ sâk dâzângowan, ‘Roma a nen dengârâk op a kâmbamân mân zâmbanmen. Oi nen itâ upmen. A toren toren minduziñgindâ torengoot sâi torengoot sâi yatâ sâme.’

¹⁷ Yatâ dâzângua zen gane hañsâi den namin zâim Paulo sot Yuda a minduziñgâwan.¹⁸⁻¹⁹ Oi Yuda a zinjâ zâkkât bâlinâ ñâi sâbi sa ko zen Yuda a ziiñangât gurumin den, zorat âragwârâgu urâwe. Oi a mumuñâ ñâi Yesu, zâkkât den mem ândiwe. A zorat Paulonâ itâ sâmap, ‘Zâk zaat ândiap.’²⁰ Nâ den zorat kwakñâ Paulo Yerusalem kamânân zari diñâ sâk kwâkâbatkât dukuwan.²¹ Dukua Paulo zâk Roma a kutâ patânâ diñâ kwâkâbapkât sâip. Oi Roma a kutâgâren âibapkât tâk namin mambât ândiap.”²² Pestonâ yatâ sâk dukui Agripanâ sâip, “Nâ a zorat diñâ nanğâbatkât otnigap.” Sâi Pestonâ itâ sâip, “Âlip. Mukan diñâ nanğâban.”

Paulonâ a kutâ Agripagât mâteñan kirip.

²³ Mirâ hañsâi Agripanâ Beanike zet a kutâ neulezikñoot den namin zâiwet. Oi kâwali a patâ sot kamân zorat a zâizâiñ, zen molizikâne ârândân zâiwe. Zâinetâ Pestonâ sâi Paulo diim zâiwe.²⁴ Diim zâine Pestonâ den itâ sâip, “A kutâ Agripanâ sot a

nen sot zi te, zen dâzângua nanğânek. A kinzap, zirat opñâ Yuda a pisuk Yerusalem kamânân sot ziren, zen zâkkât tozagât den sâk den kwamit patâ itâ sâwe, ‘Zâknâ ândei mân dâp upap.’²⁵ Zen yatâ sâwe. Nâ ko tosanâ kârua kâmbamgât sinji mân uap. Oi Roma a kutâ patâgât sâipkât zâkkâren sângongua âibap.²⁶ Oi zâkkât tosa mân muyagemñâ a kutâ patâgât ekap kulemgubâ sâk kwaksan. Zorat a zi, zengâren sot a kutâ Agripanâ, gâgât mâtegan ga kinzap. Oi zâkkât topñâ sâi nanğindâ diñâ ekabân kulemguañdâ âibap.

²⁷ Nâ tâk namâ a ñâi tosanangât den mân kulemgum yenâk Roma kamânân sângongua ari mân dâp upap.”

26

Paulonâ Agripanâ sot Pesto, zekât mâtezikñan den sâip.

(Apo 9:3-19; 22:6-16)

¹ Agripanâ Paulo itâ sâk dukuip, “Gikak topkâ sâna nanğânâ.” Sâi Paulonâ bikñâ pamñâ den itâ sâk dâzângoip,² “Yuda a zinjâ denân nâbanse, zorat torenñâ a kutâ Agripanâ mâtegan sâbatkât umnâ âlip uap.”³ Gânâ Yuda a neñgât orot mâmeninâ sot kut ñâi ñâi upmen, zo topñâ nanğâm nanğat. Nanğânina den sinji kârep patâ sa mân âkon upan.

⁴ Nâ katepnan gâbâ Yerusalem kamânân bukurâpnâ osetziñan ândia orot mâmenâ zo ek nanğâwe.⁵ Zen nâgât topnâ ek nanğâwenâ mân se. Nâ Parisaio a zengât oserân ândim lâmbârâwan. Sâkurâpniñ zengât gurumin den zo lum ândim kâtigewan.⁶ Nâ tâk namin zeman, zo ñâigât bunâ. Anutuñâ âse sâkurâpniñâ zengât den ñâi sâk kâtigeip. Den zo itâ. Nen ândim momñâ zaatnat.⁷ Den zo bonñâ upapkât Isirae a kâmut kiin zagât, zen ñâtik sirâm sâk ândime. Nâ den zorat op nanğâm ândia Yuda a zinjâ denân nâbarâwe.⁸ Anutuñâ a mumuñâ mângiziñgâmap. Zen wangât zo nanğâne mân orotñâ yatâ uap?

⁹ Nâ mâruman itâ nanğâm ândiwan. Yesu, Nasarete gokñâ sot arâpñâ kâsa otziñgâm sa bun upigât nepnâ tuum

ândiwan. ¹⁰ Yerusalem kamânân nep zo tuum ândim Yesugât a donbep tâk namin zâmbam ândiwan. Tirik namâ galem a patâ, zinjâ kâmbam sot tâk namin zâmbanbatkât nep diñ sâmb nine ândiwan. A zângonatkat den sâne den zo tângum sâmarâwan. ¹¹ Yuda a zengât mâpâmâpâse namâ dâp a ambân Yesugât kutnjâ sâmb bâlijan kwapigât zângom sâknam zingâm gâwan. Oi nâ um kâlak otzingâm hân nâin nâin âi zângom sâknam zingâm gâwan.

¹² Yatâ ua tirik namâ galem a patâ zinjâ nep zo nine Damasiko kamânân âiwan. ¹³ Mâtâbân aria mirâ bâkñan oi sumbemân gâbâ kârâp âsakñâ âsagem gem nâ sot bukurâpnâ âsageningip. O a kutânâ, mirâsiñ zerâmap, zo tobat nâi. Zi âsakñâ patâ, mirâsiñ zo walip. ¹⁴ Yatâ muyagei nen hânân gei zeindâ Yuda denân den nâi itâ nângâwan, ‘O Saulo, Saulo, gâ wangât nom ândiat? A nâinâ wâunâ dumunân pam diim âibam oi hârânsâm tâpap zo ko sâknam nângâbap. Zo yatâ sâknam nângâm ândiat.’ ¹⁵ Oi nâinâ itâ sâwan, ‘Kembu, gâ nâi?’ Sa itâ dâtnogip, ‘Nom ândimat. Nâ Yesu. ¹⁶ Gâ zaat kinan. Nâ kore anâ gâsum sâlâpgobam muyagegigan. Kut nâi nâi eksat sot kut nâi nâi gâtâm tirâpgobat, zorat sinji a ambân dâzângom ândiban. ¹⁷ Nâ Yuda a zengât bitziñan sot hân nâi a zengât bitziñan gâbâ mâkâgim ândibat. ¹⁸ Nâ sângongoga zengâren âi sinji âlipñangât nep tuuna umziñ âburibap. Zen nâtâtik ek birâm âsakñan bagibi. Sataññâ zaaziñgi ândie, zo birâñangâm Anutugât a upi. Oi tosaziñ gulipkoi nângâm pâlâtân kwatniwe, zengât kâmurân bagim sumbengât sinji upi.’ Zâk yatâ sâmb dâtnogip.

¹⁹ A kutânâ Agripa, nâ sumbemân gâbâ den nângâwan, zo lum ândiwan. ²⁰ Zo ko kândom Damasiko kamânân dâzângowan. Oi kamân zo birâm Yerusalem kamânân âim dâzângowan. Zobâ Yudaia kamânñâ kamânñâ âi dâzângowan. Oi hân nâin gokñâ, zengâren âi nep tuuga umziñ melânâ Anutu sot pâlâtân op târârak ândibigât dâzângowan. ²¹ Yatâ op ândiwan, zorat Yuda a zinjâ tirik namin gâsunim mumbatkât nowe. ²² Oi Anutu zâk betnan

mei sinji âlip sâwanñâ sâmb ândiman. Oi a zâizâinâ sot giginâ zo dâp kânok dâzângom ândiman. Mârumñan Mose sot Propete zinjâ bet a nâi muyagibapkât kânñan sâwe, zorik sâmb ândian. ²³ Den zo itâ. Kristo zâk sâknam nângâm mumbapkât sâsânñâ. Oi mumunñâ zengâren gâbâ kândom op zaatñâ zâkkât den zo Yuda sot hân nâin gok, zengât âsakñâ upap. Oi nâ den zo sâman.”

²⁴ Paulonñâ yatâ dâzângom tâi Pestonñâ den kambânñâ sâip, “Paulo, umgâ gulip oi den lañ sat? Ekap donbep sâlâpkum ândina umgâ gulip oip.” ²⁵ Sâi Paulonñâ itâ sâmb dukuip, “A kutâ âlipñânâ, nâ umnâ mân gulip oi san. Nâ den san, zo bonñâ sot târârakñâ. ²⁶ Den san, zorat topñâ a kutânñâ âlip nângap. Oi zâkkâren aksik dukum nângan. Kut nâi nâi zo tik mân muyageip, zorat a kutâ mân kwaksap. ²⁷ A kutâ Agripâ, gâ Propete zengât den nângâna bon uap? Gâ nângâm kwâtâtiat. Zo nângan.”

²⁸ Yatâ sâi Agripañâ Paulo itâ sâmb dukuip, “Gâ sâna mân kârep oi Kristo a opam.”

²⁹ Sâi Paulonñâ itâ sâip, “Gâ sot a nâmbutñâ zi tap den zi sa nânge, zen Kembunñâ betziñan mei nâ yatâ upigât san. Ka nâ tâk namin saanine ândian, zorat mân san. Den sinji âlipkât op san.”

³⁰ Yatâ sâi a kutânñâ Agripa sot Pesto sot Beanike sot a nâmbutñâ, zen zaat namin gâbâ gem âiwe. ³¹ Âi kinñâ âragum sâwe, “A zi kâmbam mo tâk namâgât sinji mân oip.”

³² Sâne Agripañâ Pesto itâ dukuip, “A zi zâk Roma a kutâ patâ Sisanñâ diñâ kwâkâbapkât mân sâip sâi ko gâ olañna âi yen ândibap.”

27

Paulo diim Roma kamânân âinam wangâyân zâiwe.

¹ Italia hânân âinatkat sâne Roma kâwali a sâtnâ kutñâ Yulio, zâknâ Paulo sot tâk namâ a nâmbutñâ diiziñgi wangâyân zâiwe. (Luka nâ zen sot âiwen.) ² Wangâ zo Adramitenjai kamânân gâbâ gâip. Zo Asia hân murukñan kamân tap arip, zoren

âibapkât sâsân. Waŋgâ zoren zâim Make-
donia a nâi kutnâ Aristako, Tesalonike
kamânân gok, zâk sot âiwen. ³ Mirâ haŋsâi
Sidon kamânân takâm Yulionâ Paulo
buku okŋaŋgâm nâŋgâŋŋi kamânân
âimnâ bukurâpŋoot nalem niwen. ⁴ Oi
zobâ arindâ pibânâ gam mem kâbakŋei
Kipiro hânân âim hân kândâtŋan âiwen.
⁵ Oi Kilikia sot Pampilia zeŋgât saru
mâtâp âimnâ Mila kamânân, Likia hânân
takâwen.

⁶ Zoren waŋgâ nâi tâip. Zo Alesandiria
kamânân gâbâ gâip. Zorânâ Italia hânân
âibam oi Kâwali aŋâ sâi zoren zâiwen.
⁷ Zâimnâ mulun âim Kirido kamân gootŋan
takâwen. Oi Pibânâ mem kâbakŋeniŋgi
kamân zo birâm Keret hânângen âiwen.
⁸ Salimone kamân goot goot âim nep patâ
tuum âimnâ Lasea kamân gootŋan saru
biknâ nâi tâip, zoren takâwen. Kutnâ
waŋgâ tâtat âlip.

Paulogât den nâŋgâm tâtâlim âiwe.

⁹ Saruyân narâk kêrep arindâ Yuda
zeŋgât kendon narâknâ âki pibâ narâknâ
mâte oip. Zorat Paulonâ girem den
dâzâŋgom sâip. ¹⁰ “Bukurâp, zi dum
âinatkat nâŋga âlip âinatkat dâp mân
uap. Nen âinarân irâ sikumâk buŋâ,
nen ârândân waŋgâ bâliŋ oi sâruyân
tâmbetagobemgât umnâ gwârâ uap.”
¹¹ Yatâ sâi kâwali a sâtnâ Yulionâ Paulogât
den birâm waŋgâ marinâ sot galem a,
zekât dinzik lugip. Oi saru biknâ zoren
map pibâ gâi waŋgânâ tâpapkât dâp mân
oip. ¹² A doŋbepnâ zorat Keret hânân saru
biknâ nâi kutnâ Poinike, zoren âi tâindâ
pibâ narâk âki âinatkat sâwe. Saru biknâ
zoren pibâ patâ mân komap.

Saruyân geinam urâwe.

¹³ Oi pibâ bâbalaŋ mirâ toren gâbâ
gâi umziŋ âlip oi kela sâmbune kopgâi
Keret hân naŋgâm âiwen. ¹⁴⁻¹⁵ Âim
tâindâ pibâ patâ yuaraŋâ ga mem
kâbakŋei hân zo birâm mâtâp tâpkoi osim
birâwen. ¹⁶ Yatâ opnâ hân nâi kutnâ
Kaunda, zorat naŋgâmŋan ârindâ bamin
zo saruyân geibam oip. ¹⁷ Oi nep patâ
tuum sâmbuindâ kopgâip. Oi waŋgâ
âbâŋgubapkât tâk doŋbep kâpim saawen.

Oi saruyân kât nâi kirip, kutnâ Sirita,
zoren âibemgât pibâgât isen diigindâ
gei pibânâ kom kâbakŋei mâtâp gulip
âiwen. ¹⁸ Pibâ imbaŋâ kom zeipkât haŋsâi
sikum mem pane saruyân giarip. ¹⁹ Sirâm
karâmbuŋan waŋgâgât kut nâi nâi mem
pane saruyân giarip. ²⁰ Sirâm nâmbutŋan
pibâ doŋbepnâ koi mirâsiŋ sot sâŋgelak
mân muyagei eknâ umniŋ keŋgât oi
tâmbetagonamen sâm nâŋgâwen.

Paulonâ um âlip kwatziŋgip.

²¹ Oi a zen nalem birâm narâk kêrep
yen ândine Paulonâ osetziŋan kin itâ
sâm dâzâŋgoip, “Bukurâp, zen nâgât den
nâŋgâwe sâi ko Keret hânân ândibem.
Oi sikum kut nâi nâi tâmbetkuwen, zo
mân muyagebap. ²² Zen mân keŋgât
utnek. Aŋâ mân buŋ utnat. Waŋgâ
ko tâmbetagobap. ²³ Nâtigân Marinâ
kutnâ konsâm mâpâseman, Anutu, zâknâ
sumbem kore aŋâ sâŋgongui gem ga
nâgâren muyagem itâ sâm dâtnogap,
²⁴ ‘Paulo, gâ keŋgât mân ot. Gâ Roma a
kutâ patâgât mâtenan takâ kinban. Oi
itâ nâŋgâ. Anutuŋâ gâ galem otgigi gâ
sot a waŋgâyân te, zo mân tâmbetagobi.’
²⁵ Zorat bukurâp, zen umziŋ âlip oik.
Nâ Anutugât um zagât mân opman.
Nâ itâ nâŋgan, ‘Den dâtnogap, zo bon
upap.’ ²⁶ Waŋgânâ hân nâin âi komnâ
âbâŋgubap.” ²⁷ Adria saruyân laŋ gulip
ândim tâindâ ma sirâm kiin kimembut
oi nâtik tânâmŋan waŋgâ galem a ziŋâ
hân gootŋan gen sâm nâŋgâwe. ²⁸ Yatâ
nâŋgâmŋâ tâk dâp pane saruyân giari
kârepnâ a kânok yatâ oip. Oi mâik nâi
âim du pane giari kârepnâ kiin bâtnâmbut
yatâ oip. ²⁹ Oi kât kwâkŋan zâibap sâm
keŋgât op waŋgâ tipŋan kela patâ kimem-
but saam pane giari mirâ haŋsâbapkât
mambât tarâwe. ³⁰ Tapnâ waŋgâ galem
a zen keŋgât op waŋgâ birâm âinam
bamin mem pane saruyân giari den sarâ
itâ sâwe, “Nen waŋgâ sâŋgânŋan kela
yâmbât saanamen.” ³¹ Yatâ utnam utne
Paulonâ kâwali a sâtnâ sot arâpnâ itâ
sâm dâzâŋgoip, “Waŋgâ galem a zen âine
nen saruyân geim naŋgânat.” ³² Dâzâŋgoi

kâwali a zen bamingât tâkñâ mânângâtne saruyân giari birâwe.

³³ Mirâ hanşâbapkât mambât tapñâ Paulonâ a aksik nalem ninatkât itâ sâm dâtnânngoip, “Zen umziñ kenğât oi nalem mân nem ândine sirâm kiin kimembut âkap. ³⁴ Gât ko nalem nimbigât sa mân kwâkâbi. Nalem nem ko kârâkñan zâi ândibi. Sâkziñ mân tâmbetagoi. Zen hâlâuyâk op ândibi.” ³⁵ Yatâ sâi egindâ nalem nâi memñâ Anutugâren sâiwap sâm namuñ neip. ³⁶ Nei ekñâ umniñ bâbâlan op nen aksik nalem niwen. ³⁷ A wañgâyân tarâwen ko tenğâniñ 276 yatâ zorâñ tarâwen. ³⁸ Nen nalem nem âkon opñâ wañgâ kâligen gâbâ nalem mem pâindâ saruyân giari wañgâ bâbâlan op kopgâip

Wañgânâ saru sâtñan âbânngoip.

³⁹ Mirâ hanşâi hân nâi ekñâ kwagâwen. Waniñ gien sâwen. Oi saru bikñâ nâi kâtñâ buñ ekñâ zorat sâtñan zâinat sâm urâwen. ⁴⁰ Galem a ziñâ kelagât tâkñâ mânângâtne saruyân giari tâk olanâ pibâgât isen nâi saane zarip. ⁴¹ Wañgâ âimñâ hân murukñan zâim wañgâgât sângânñandâ hânân sum kâtigei saruñâ wañgâ tipñan kom namuñip. ⁴² Wañgâ âbângoi kâwali a ziñâ tâk nâma a zen âibegât zângonam sâwe. ⁴³ Patâziñandâ Paulogât op kwâkâziñgip. Oi sâi nâmbutñandâ saru lâbângum âiwe. ⁴⁴ Ka nâmbutñâ ombon sot nak sâmbañâ kwâkñan âiwe. Zo yatâ opñâ nen aksik saru sâtñan takâm zâiwen.

28

A aksik Melite hânân zâiwe.

¹ Nen hâlâuyâk sagân zâimñâ tâunan zo kutñâ Melite sâne nângâwen. ² Hân mâirâp ziñâ buku otniñgâm map paten op zeî kârâp sândum une sei nângâwen. ³ Paulonâ kârâp tâmbânñoot zo mem pâi sei kârâp zorat umñan gâbâ mulum kâtik kopgam Paulo sâlâpñan zim kâtigem kirip. ⁴ Oi kamân mâirâp zen zo ekñâ âragum sâwe, “A zi kâmbam a. Saruyân mân buñ op kopgap, zorat hâuñâ muyageñangap.” ⁵ Paulonâ ko mulum

zo kwititapkoî kârâbân geim Paulo mân tâmbetkoip. ⁶ Yatâ oi hân mâirâp zen bikñâ lâmbatpap mo kek mumbap sâm mambât ek tarâwe. Narâk kârep ek tatne buñ oi itâ nângâwe, “A zi ko bem lopio.”

Paulonâ a sisi mâsekziñoot kubikziñgip.

⁷ Kamân ândiwen, zorat nañgâmñan a kutâziñ tâip, kutñâ Popilio. Zâkkât mirâ kamân zo zeip. Oi a zorâñ on galem otniñgi zâkkât mirin sirâm karâmbut ândiwen. ⁸ Zoren ândeindâ Popilio ibânâ mâsek op sâk kârâp taki umân bâba oip. Oi Paulonâ nângâm mirin zâim bikñâ kâukñan pam ninâu sâm kubikñangip. ⁹ Yatâ oi hân zorat mâirâp zen a ambân mâsekziñoot zen siñgi nângâm ganetâ kubikziñgâmâip. ¹⁰ Oi zorat hâuñâ a zen umâlip op galem otniñgâne âinam oindâ mâtâpkât kut nâi nâi betniñan miwe.

Paulonâ wañgâ nâin zâim Roma kamânân arip.

¹¹ Hân zoren ândeindâ kâin karâmbut âki wañgâ nâin zâiwen. Wañgâ zo Alesandiria kamânân gok. Sângânñan lopio booboo zagât sobine kirâwet. Nen ândiwen, zoren wañgâ zoren tâi map pibâ narâk âki zâiwen. ¹² Âim Siraku kamânân takâm sirâm karâmbut tarâwen. ¹³ Zo birâm haamgum Region kamânân takâwen. Sirâm nâin mirâ toren gâbâ pibâ ga kâbakñeniñgi nâtik sirâm zagât âimñâ Puteoli kamânân takâwen. ¹⁴ Zoren takâm wañgâyân gâbâ gem gam Yesugât kâmut muyageziñgâm sirâm nâmburân zagât zen sot ândiwen. Oi zobâ Roma kamânân âiwen. ¹⁵ Yesugât kâmut Roma kamânân ândiwe, zen nenğât siñgi nângâm Apio kamânân âine kândianğâwen. Oi nâmbutñâ mirâ karâmbut, zoren kândianğâwen. Oi Paulonâ ziñgitñâ umâlep nângip.

Paulonâ Yuda a den dâzânngoip.

¹⁶ Roma kamânân takâm a sâtñandâ sâi Paulo tâk namin mân parâwe. Kâwali a nâiñâ Paulo diim âi mirin pam galem oip. A nâmbutñâ ko tâk namin zâambarâwe.

¹⁷ Zoren ândei sirâm karâmbut âki Paulonâ sâi Yuda a sâtñâ zen gane itâ sâm dâzânngoip, “Bukurâpnâ, Nâ Yuda

a bukurâpniñâ kwerâziñ mân sâwan. Sâkurâpniñ zengât den mân kowan. Oi zen lañ Roma a zengât bitziñan nâbane Yerusalem kamânân tâk namin nâbarâwe. ¹⁸ Roma a ziñâ topnâ sâmñâ nobigât tosanâ kârum birâninam urâwe. ¹⁹ Ka Yuda a zen mân birânibigât kâtigine Roma a kutâ patânâ dinnâ sâm kwâkâbapkat sâwan. Nâ Yuda a bukurâpnâ zengât um kâlak mân nângâwan. ²⁰ Oi nâ zorat ziñgitñâ zen sot den utnatkât sa ge. Isirae a nen momñâ zaatzaat den zo nângâm ândimen. Den zorat tâkñâ saanine ga ândian.”

²¹ Yatâ sâm dâzângoï sâwe, “Ândiren Yuda hân topniñan ândie, zen gâgât den ñâi mân kulemgum niñge. Zoren gâbâ a ñâi mân gam sâm bâliñ kwatgigi nângâwen. ²² Zorat den mem ândiat, zo gikak sâna nângânatkât sen. Oi mâtâp unakñâ zorat itâ nângâmen. Hân dâp a ambân, ziñâ sâm bâliñ kwâtziñgâwe.”

²³ Yatâ sâm narâk ñâi parâwe. Zo mâte oi Yuda a aksik Paulogât mirin mindune Anutugât um topñan ândiândiñangât den hanğât topkwap dâzângom tâi ñâtiksâip. Oi Mosegât gurumin den sot Propete zengât den kulemguwe, zo Yesugâren bonñâ âsageip. Zorat den dâzângoip. ²⁴ Oi a nâmbutñâ zen diñâ nângâwe. Oi nâmbutñandâ diñâ birâwe.

²⁵ Oi den sâm kâsâpagone Paulonâ itâ sâm dâzângoip. “Tirik Kaapumñâ Propete Yesaia den dukui sâkurâpniñ den itâ sâm dâzângoip,

²⁶ ‘Gâ âi a kâmut zi itâ dâzângonan, “Kindapziñandâ den nângânângân, zo nângâbi. Ka umziñandâ ko mân nângam kwâtâtibi. Sinziñandâ igikñâ, zo ikpi. Ka zorat topñâ zo mân ek kwâtâtibi. ²⁷ A ambân kâmut zen zi um kâtik. Kindapziñ bâpsâsânâ. Sinziñandâ mân ek kwâtâtibi. Umziñandâ mân nângâm kwâtâtibi. Oi umziñ mân melânje ko nâ dap yatâ kubikziñgâbat.” ’

²⁸ Zorat nâ dâzângua nângânek. Anutunâ kubikkubik mâtâp muyageip, zo a hân ñâin gok zengât sinji uap. Zen nângâm âkñâlibi.”

²⁹ Yatâ sâm dâzângoï Yuda zen ziñak den sâm mâsikâyanğâm âiwe.

Paulo Roma kamânân kendon patâ zagât ândeip.

³⁰ Oi Paulonâ Roma kamânân mirâ ñâi kwâlâm zoren kendon patâ zagât ândei a ziñâ zâkkâren âim ândiwe. ³¹ Âinetâ Anutugât um topñan ândiândigât den dâzângom Kembu Yesu Kristo, zâkkât topñâ kenğât buñ dâzângom ândeip.

Zo yatik.

Roma zengât ekap Paulonâ kulemguip.

Paulo nepnangât topnâ.

¹ Paulo nâ, Yesu Kristonâ kore a gâsunim Aposolo sâam nim Anutugât singi âlip den sa laŋ kârâbapkât gâsum sâlâpnogip.

² Den singi zo muyagibapkât Anutunâ sâam kâtigemnâ mâruman Propete a sâam muyagemzingi Kembangât ekabân kulemguwe. ³ Kulemgune nannâ Yesugâren âi sugip. Nannâ Yesu, zâk a kutâ Dawidigât kiurâp zengâren gâbâ muyageip. ⁴ Yesu zâk Anutugât nannâ op um salek sot hâlâlu oi Anutunâ nannangât topnâ imbanâŋoot itâ muyageip. Mumunân gâbâ mängei zaarip. Mängei zaatnâ kembu patâniŋâ ândiap. ⁵ Yesu Kristo, zâk kembuniŋandâ tânomnâ aposolo nep sâam nigip. Oi hân dâp a singi âlip dâzângua nângâm lum Kembu Yesugât kâmut upigât nângâm sâip. ⁶ Oi a nâmbutnâ zen ziiŋik buŋâ. Zen sot ârândân Roma a ziŋ Yesu Kristogât arâp upigât diizingip. Zorat nep zo zengâren yatâ tuubatkât sâam nigip. Roma kamânân ândie, zen Anutugât singi op ândibigât sot um târârak ândibigât gâsuziŋip. ⁷ Anutu umnandâ gâsuziŋi ândie, zengât ekap zi kulemguan.

Ibâniŋ Anutu sot Kembu Yesu Kristo, zekâren gâbâ tânzângoŋonŋon sot um lumbe, zo zengâren zimbap.

Paulonâ Roma kamânân âi Kembangât singi a ziŋgitpatkât sâip.

⁸ Roma a zen Kembangâren nângâm pâlâtân kwâkŋangâm ândime, zorat singi hân dâp ari nângâne âlip opmapkât zengât op sâiwap sâam. Yesu Kristonâ tânzângoipkât sâiwap sa Anutugâren zâimap. ⁹ Nannangât singi âlip sâam umnandâ Anutu kore okŋanga topnâ nângâmap, zâkkât mâtenan den zi sa nângânek. Nâ ninâu sâam dâp zengât op sâam. ¹⁰⁻¹¹ Nâ zen ziŋgitpatkât otnimap. Zo yatâ zeî ândim gâwan. Narâk zi ko kut

nâi nâiŋâ saanigi tâpman. Anutunâ nângi dâp oi mâtâp muyagem nigî zengâren gâbatkât dukuman. Nâ gamnâ tânzângua Kaapumnâ imbanâ nâi ziŋgi kâtigem ândibigât sâam. ¹² Nâ itâ sâbâ. Zengâren ga nângâm pâlâtângât bonnâ tirâpagom tânagonat.

¹³ Oi bukurâpnâ, topnâ kârubegât itâ dâzângobâ. Nâ a kâmut nâmbutnâ zengâren opman, zo yatik Roma zengâren gamnâ nep tuum bonnâ muyagibatkât sâam. Oi gabâ sandâ kut nâi nâi nâmbutnandâ saanigi tâpman. ¹⁴ Nâ nâ saru a sot barâ a, a nângânângâziŋoot sot kwakmak ârândân singi âlip dâzângobatkât sâam nigip. ¹⁵ Zorat Roma kamânân a zen singi âlip dâzângobatkât umnandâ bâbâlanŋ opmap.

Nângâm pâlâtângât op ândiândi mimbi.

¹⁶ Nâ singi âlipkât nânga aŋunŋoot mân opmap. Wangât, zo Anutugât imbanâŋoot, zorat. Singi âlip zo nângâm Kembangâren nângâm pâlâtân kwapi dâp tânzângom bâliŋan gâbâ mâkâziŋgâbap. Yuda a sot hân nâin gok zen ârândân. ¹⁷ Singi âlibân Anutugât mâtenan târâraknâ utnatkât mâtâp ziap. Zâknâ nângâm pâlâtânziŋoot zo mâtâp zoren diizingâbap. Oi zorat Kembangât ekabân den kulem nâi itâ ziap, “Nângâm pâlâtân kwâkŋangâm tosaziŋ buŋ urâwe zo, ziŋâ ândiândi mimbi.”

A ziŋâ Anutu birâm nâtâtigân bagiwe.

¹⁸ A Kembu kândâtkom bâliŋ upme, zen bâliŋ utne zorânâ den bonnangât mâtâp zo doongumap. Bâliŋ mâme a ziŋ yatâ upmegât Anutu kukŋangât bonnâ sumbemân gâbâ zengâren muyagem zemap. ¹⁹ Anutunâ hâunâ ziŋgâmap, zorat topnâ itâ. Anutugât topnâ zo muyap zeî nângâme. Anutu zikŋak topnâ muyagem ziŋgâmap. Hân muyageibân gâbâ a ziŋ Anutugât topnâ itâ ek nângâm gawe. Anutu zâk anâ mân igiknâ. ²⁰ Oi zâk imbanâŋoot kembu patâ op ândiap. Hân muyagem kut nâi nâi top top muyagem pâip, zorân topnâ muyagei âlip ek nângâme. Zorat a zen Anutu

kândâtkomņâ bâliņ utne hâuņâ ziņgi ko dap op den hâuņâ sâbi?

²¹ A zen Anutu ândiap nâņgâm, mân ândiap tobat oi hurat mân kwâkņangâwe. Oi mân sâm âlip kwâkņangâwe. Oi zen nâņgânâņgâziņan bâliņâ top top muyagem um kâtik utne nâtâtikņâ kâpizâņgoip.

²² Oi a ziņ nen nâņgânâņgâniņoot ândien sâweņâ kwakmak op ândiwe. ²³ Yatâ otziņgi zen Anutu ândiândiņ kâtik, âsakņâ mariņâ, zâk mân hurat kwâkņangâm a sot nii, zuu, mulum, kut nâi nâi buņ orotņâ zorat lopio sobem hurat kwatziņgâwe. Zen yatâ urâwe. Oi narâk ziren zo yatik op ândie.

²⁴ A zen yatâ utne Anutuņâ ziņgit birâziņgi umņâ sâkkât âkņâle top top nâņgâm bâliņâ op um sâkziņ mem bâliņ kwap piuriyâunzabân bagiwe. ²⁵ Zen Anutugât topņâ nâņgâm kândâtokom sarâ mâte okņangâwe. Oi mariziņâ birâm kut nâi nâi muyageip, zo hurat kwâkņangâm kore okņangâwe. Nen ko itâ nâņgen. Kut nâi nâi muyageziņgip zorat Anutu, zâk sâm âlip kwâkņangâm ândeindâ dâp upap. Perâkņak.

²⁶ A zen Anutu kândâtkuwegât birâziņgi âkņâle bâliņâ muyageziņgip. Oi ambân zen Anutuņâ ap ambin ândiândi mâtâp sâip zo birâm ambân torenņâ ândiândi bâliņan bagiwe. ²⁷ Oi a zen yatigâk ap ambin ândiândiņ birâmņâ umziņan âkņâle bâliņangât kârâpņâ sei a torenņâ sot bâliņ top top muyagiwe. Oi bâliņâziņangât hâuņâ um sâkziņ tâmbetagowe.

²⁸ Zen Anutugât topņâ nâņgâm mân hurat kwâkņangânam utne zâkņâ birâziņgi umziņ gulip oip. ²⁹⁻³⁰ Oi kut nâi nâi bâliņâ top topņâ doņbep urâwe. Bâliņâ sot laņ orotņâ, ziņâ umziņan siksâuk oi sikumgât âkņâle, kâmbam, kâsa, sarâ, um kâlak, zo yatâ op ândiwe. A umân pâpan, sarân sâsâ, Anutu kâsa okņangâme, zâizâiņ, sâk mâme, bâliņangât mâtâp muyagime. Ibâ mam zengât den kwâkâme. ³¹ Um nâņgânâņgâziņ buņ ândime. Um lâklâk buņ ândime. A lumbenâ buņâ, buku orot buņâ ândime. ³² Kut nâi nâi yatâ opņâ tâmbetagobi. Anutugât den yatâ ziap, zo nâņgâm tâtâlim laņ upme. Oi zorik buņâ.

A nâmbutņâ utnetâ tânzâņgome. Zen yatâ urâwe. Oi narâk ziren yatik op ândie.

2

Gâtâm âlipņâ sot bâliņâ zorat sâņgân minat.

¹ Zorat a, gâ dap op topkâ sapsuban? A nâmbutņandâ tosa muyagine hâuņangât den sâm gikâ sâm muyagemat. A nâņgâm bâliņ kwatziņgâmat, zo yatigâk gâ opmat. ² Oi Anutuņâ a yatâ upme, zen hâuņâ ziņgi dâp uap. Zo yatâ nâņgâmen. ³ A, gâ nâmbutņâ zengât tosa sâm muyagem yatik opmat. Gâ dap nâņgat? Nâ Anutuņâ hâuņâ mân nibap, yatâ sâm opmat? ⁴ Kembuņâ lumbenâ patâ otgimņâ hâuņangât den kek mân sâi gâ wangât zorat nâņgâna yenņâ opmap. Gâ umgâ melâņbangât Anutuņâ lumbenâ otgimap, zo âkon opmat? ⁵ Gâ umgâ kâtikņâ. Umgâ mân melâņna tosagâ kârâp yatâ kwâkņan kwâkņan pam zari kârâp simbap narâkņan, narâk patin, Anutuņâ sâi simbap. Narâk zoren Anutu kukņangât bonņâ âsagegibap. ⁶ Anutuņâ a orot mâmeniaņangât dâp hâuņâ niņgâbap. ⁷ A nâmbutņâ kut nâi nâi âlipņâ tuume, zen sumbemân neule âsakņâ sot ândiândi kâtik muyaginam kâtigime. Zen hurat kwatziņgâm ândiândi kâtik ziņgâbap. ⁸ A nâmbutņâ ziniņâ op, zâizâiņ opņâ den bonņâ kwâkâm kut nâi bâliņâ mem ândime, zengâren Anutu kukņangât bonņâ muyageziņgâbap. ⁹ Bâliņ mâme a Yuda a sot hân nâin gok, zen aksik sâknam yâmbât muyageziņgâbap. Yuda a kândom muyageziņgâbap. Bet ko hân nâin gokņâ muyageziņgâbap. Wangât, Yuda zen Kembangât den kândom nâņgâwe, zorat. Hân nâin gok zen bet nâņgâwe. ¹⁰ Târârak ândibi, zen aksik Yuda a sot hân nâin gok zen neule âsakņâ sot lumbenâ muyageziņgâbap. Yuda a zen kândom. Hân nâin gok zen bet. Yuda a sot hân nâin gok zen âlipņâ sot bâliņâ utne hâuņâ dâbâk otziņgâbap. ¹¹ Kembuņâ hâtubâtu mân otningâbap.

Anutuņâ a hân nâin gokņâ zengât umziņan gurumin den pâip.

¹² A Mosegât gurumin den mân nângâm bâliņ upme, zen aksik gurumin den mân nângâm tâmbetagobi. A gurumin den nângâm ândim bâliņ upme, zen aksik Anutunâ gurumin dengât dâp hâuņangât den sâbap. ¹³ A gurumin den kindapņâ yen nângâme, zen Anutunâ ziņgiri târârak mân upme. Ka a nângâmņâ lum kwâtâttime, zengât târârakņâ sâm ziņgâbap. ¹⁴ Hân nâin gokņâ Mosegât gurumin den mân nângâwe, zen umziņangât gurumin den lum Mosegât gurumin den mân nângâweņâ gurumin denziņoot upme. ¹⁵ Yatâ utnetâ gurumin den umziņan pâip, zorat top muyagemap. Gurumin den umziņan pâip, zorâņâ um nângânângâziņâ purikgurik op tosaziņangât den sâm kwâkâziņgâmap mo lumbenâ den âlip sâmap. ¹⁶ Zo narâk patâgât siņgi yatâ opmap. Narâk zoren Anutunâ sâi Yesu Kristonâ umniņan kut nâi nâi ziap, zorat topņâ sâm muyagibap. Nâ siņgi âlipkât den sâm muyagem yatik sâman. Oi Yesu Kristo, zâk sâman dâp yâtik topziņ sâm muyagibap.

Yuda a nâmbutņâ, ziņ Kembangât den zo sâkņak mem ândiwe.

¹⁷ Gâ gikangât nâ Yuda a sâm Mosegât a op ândina gurumin denņâ koremgâ oi pam zemat. Oi itâ sâm sâk mâme opmat, “Nâ Anutugât târotâroyân ândian. Oi Anutugât den nângâman. ¹⁸ Oi gurumin den kwâkâm niwe, zo nângâm kwâtâttime.” Gikangât yatâ nângâm zâizâiņ opmat. Zi upan, zo mân upan, zo nângâm sâlâpkumat. ¹⁹ Oi gikangât itâ sâmat, “Nâ sen bâp âlipņangât mâtâbân diiziņgâbat. Oi nâttâtigân ândie, zen âlip âsakņâ ziņgâbat. ²⁰ Oi kwakmak a zo âlip kubikziņgâbat. Oi katep umâlep den sâm kwâkâm ziņgâbat. Wangât, nâ den kâtik sot den bonņâ zorat topņâ nângâman, zorat.” ²¹ Gâ gikangât yatâ nângâm ândimatkât den nâi mâsikâgibâ. Gâ a nâmbutņâ kwâkâm ziņgâmatņâ gikâ umgâ mân kubikmat, zo wangât yatâ opmat? Gâ a nâmbutņâ kâmbu mân upi sâm dâzângomņâ gikâ kâmbu opmat. Kâmbu zo wangât opmat? ²² Ap ambin mân

birâyangâbabot dâzângom gikâ ambingâ yatik birâmat, zo ka. Gâ Yuda a opņâ itâ nângâmat, “Nen lopio gootņan arindâ Anutunâ niņgiri mân dâp upap.” Yatâ nângâm a nâmbut zen lopio mân hurat kwapigât sâm dâzângom gikâ lopio namin gâbâ kut nâi nâi kâmbu mem, zo ka. ²³ Gâ Anutugât gurumin den nângâm zâizâiņ opmatņâ den kâtik kona a nâmbutņâ ziņâ gekņâ Anutu sâm bâliņ kwapme, zo ka. ²⁴ Zorat ko Kembangât ekabân zengât den nâi itâ kulemguwe.

“Zen bâliņ utne hân nâin gokņâ zen ziņgitņâ yatik Anutu sâm bâliņ kwâkņangâme.”

Kaapumgât tobatņâ umân zei bonņâ sâsâņ.

²⁵ Gâ sâkkan Anutugât den kâtik lum kwabâ kwatgiwe oi ko den kâtik zo luna bon upap. Den kâtik zo kona kwabâ kwatgiwe, zo yennâ uap. ²⁶ Oi zorat torenņâ ziap. A hân nâin gok nâi kwabâ mân kwâkņangâwe, zâk den kâtikņâ lugi kwabâ kwâkņangâwe, zo yatâ âlip upap. ²⁷ Oi kwabâ mân kwâkņangâne ândimņâ den kâtikkat nep tuubapņâ nepņâ zâkkât topņâ sapsubap. Oi Yuda a den kâtikņâ nângâmņâ mân lume, zengât topziņ yatik sapsubap. ²⁸ Nâi zâk kwabâ kwâkņangâne gurumin den mân lumap, zâkkât dap dap sânat? Zâk Yuda a bonņâ? Buņâ. ²⁹ Sâgân den kâtikkat tobat mem ândiândiņ, zo bonņâ buņâ. A nâi umņandâ bâliņâ birâm Kembangât siņgi ândimap, zâkkât Yuda a bonņâ sânat. Umân Kaapumņâ nep tumap, zo bonņâ. A yatâ zorat a ziņâ buņâ, Anutunâ nâņgi âlip oi sâm âlip kwâkņangâbap.

3

Bâliņâniņandâ Anutugât den mân mem gei kwâpap.

¹ Yuda a nen hân nâin gok zen sot dâbâk upmen mo? Kwabâ kwatniņgâwe, zo yennâ? ² Yatâ buņâ. Yuda a, nen Anutunâ diņâ niņgip. Nen Anutunâ siņgi den top top dâtnâņgoi zorat mariņ urâwen. ³ Oi dap yatâ? Yuda a nâmbutņâ zen Anutugât den nângâm kândâtkume, zorat itâ sânat?

“Lolotziñandâ Anutuñâ sâi kâtigemap, zo koi gibap?”⁴ Buñ kâtikñâ. Anutu zâk sâi kâtigemap. Ka a nen dinniñâ sarâ sot bon buñ sâmen. Nengât yatâ sâsân. Zorat Kembangât ekabân den kulem ñâi itâ ziap, “Kembu, gâ sâm kubikna a ziñ nângâne âlip upap. Gâ sâm kwâkâna a zen diñgâ mân kwâkâbi.”

⁵ Bâliñ oindâ Anutuñâ târârakñangât topñâ sâm muyagemapkât dap sânat? Itâ sânat? “Top yatâ ziapkât Anutuñâ zobâ hâuñâ niñgi mân dâp upap.” Yatâ buñâ.⁶ Zo agât den. Anutuñâ târârak mariñâ ândiap, zorat Anutuñâ a bâliñâniñangât hâuñâ niñgi dâp upap.⁷ Oi den toren ko den sarânandâ Anutugât den bonñâ tângoi kutsiñgiñangât wangât nâ bâliñ mâme a sâm hâuñâ nibap?”⁸ Oi wangât itâ mân sâmen? “Nen bâliñ oindâ Anutuñâ bonñâ muyagibap.” A nâmbutñâ ziñ nengât yatâ sâme. Sâm sâtniñan sâme. Den bâliñâ yatâ zo sâm mâtâp zo lâñme zo, zen ko hâuñâ ziñgi dâp upap.

A aksik gulip urâwe.

⁹ Yuda a nen a nâmbutñâ walâziñgâm tobat ñâi ândien mo? Yatâ buñâ. Yuda a sot hân ñâin gok nen aksik bâliñangât kore upmen.¹⁰ Zorat Kembangât ekabân den kulem ñâi itâ ziap, “A zengâren gâbâ ñâi târârakñâ mân ândiap.¹¹ Ñâiñâ itâ mân sâmap, ‘Nâ Anutugât topñâ nângâbâ.’¹² A zen pisuk Kembangât mâtâp birâm bâliñan âiwe. Zengâren gâbâ ñâiñâ âlip mân opmap.¹³ Gânduziñan gâbâ kuk kalâm âsagem takâmap. Nâmbâlamziñâ puriksâi sarâ den kopgâmap. Lâuziñâ mulum kâtikñâ yatâ.¹⁴ Lâuziñan den bâliñâ sot um kâlak den piksâm ziap.¹⁵ Kâmbangât bâbâlan op âime.¹⁶ A tâmbetzângom âim tâmbetagome.¹⁷ Lumbenangât mâtâp zorat kwakme.¹⁸ Zen Anutugât kenngât mân op ândime.”

¹⁹⁻²⁰ Den zo gurumin den ekabân ziap. Oi nen itâ nângâmen. Gurumin den zo a ambân aksik nengât op sâi umñan ândien. Nen dap op gurumin den lum ândim Anutu

mâtenjan târârak utnat? Gurumin den, zorân tosaniñ sâm muyagemap. Zo a aksik nengât topniñ sâm muyagei dap op hâuñâ sânat? A aksik nengât tosaniñ Anutugâren ziap.

Yesuñâ suupniñ meip, zorat nângâm pâlâtân kwâkñangâm tosaniñâ buñâ upap.

²¹ Mosegât gurumin denñâ mân tânnângomap. Ka narâk ziren gurumin den yen ze Anutugât mâtenjan tosa buñ utnatkât Anutuñâ mâtâp muyageip. Mâtâp zo gurumin den sot Propete zengât ekabân siñgiñâ kânñan sâm kulemguwe.²² Yesu Kristo nângâm pâlâtân kwâkñangindâ tosaniñ buñ oi ândiândiñâ mâtâp zo nengât siñgi uap. Zo a topñâ topñâ nengât matâp kânok. Mâtâp ñâi mân ziap.²³ Nen aksik patâ bâliñ urâwengât Anutuñâ niñgiri mân dâp oip. Anutugât âsakñâ neulenjan takânatkât mân uen.²⁴ Ka Yesu Kristo zâk sânganniñ mem suupniñ meipkât Anutuñâ sângân buñ tânnângom hâlâlu minniñgip.²⁵ Zâkñâ nanñâ sângongoi gem gâi a ambân mâteziñan kune moi gilâmñandâ bâliñâniñ sanjorip. Oi zen zâkkâren nângâm pâlâtân kwâkñangâm ândibiñâ tosaziñ buñ ândibi. Bâliñâ op gawe, zorat tosaziñ Anutuñâ umâlipñangât pâi zeipkât Yesu mumuñan bagei Anutugât mâtenjan tosaniñ buñ orotñangât mâtâp muyageip.²⁶ Yesu nângâm pâlâtân kwâkñangâme, zen tosaziñ buñ upme. Zorat topñâ narâk ziren muyagibapkât Anutuñâ yatâ oip. Anutu, zâk hâlâlu mariñâ ândiap. Oi zorat topñâ zo muyap pâi ziap.

Nângâm pâlâtân kwâkñangâmengât op tosaniñ buñ op ândinat.

²⁷ Oi âlip zâizâiñ utnat? Buñâ. Zâizâiñâ zo kândañip. Wangât kândañgip? Nen orot mâme âlip op ândim tosa buñ uen? Buñ kâtikñâ. Nen yen nângâm pâlâtân kwâkñangindâ tosaniñ buñ kwatniñgip, zorat.²⁸ Nen itâ nângen. A nen gurumin den luluniñangât buñâ. Nângâm pâlâtânngât op tosaniñ buñ upmen.

²⁹ Zen dap nânge? Anutu zâk Yuda a nengât Anutuyâk? Buñâ, Zâk hânñâ hânñâ nengât Anutu.³⁰ Zâk Anutuniñ

kânok ândiapkât Yuda a sot hân nâin goknâ ârândân nângâm pâlâtângât op tosanîj buj minningâmap. ³¹ Oi yatâ sâm nângâm pâlâtângât op gurumin den kândanmen? Bujâ. Gurumin den zo tângumen.

4

Abaram sot Dawidi, zet Anutu nângâm pâlâtân kwâkņangitâ tosazik birip.

¹ Gurumin den zorat nângâm sâkunîj Abaram, zâkkât dap sânat? ² Zikņâ orot mâmenangât op tosanâ buj oip? Zo yatâ oip sâi Anutugât mâtenjan sâknâ mem zâi pâmbap. ³ Ka Kembugât den nâi itâ ziap, “Abaramņâ Anutu nângâm pâlâtân kwâkņangip, zorat opņâ Anutuņâ zâkkât nângi tosanâ buj oip.”

⁴ Zorat itâ sa nângânek. Nâi zâk nep tuum sângân mei, zorân yen pindâpindân zo yatâ bujâ. Nepkât sângân uap. ⁵ Oi nâi ko ândiândi târârakņangât nep mân tuumņâ bâliņ mâme zengât tosa birâmap, Anutu, zâkkâren nângâm pâlâtân kwâpap zo ko Anutuņâ nângâm pâlâtânangât op nângi tosanâ buj upap. ⁶ Marumņan a kutâ Dawidi, zâk yatik Anutuņâ a nâi orot mâme âlip nep mân tuugi tosanâ birâbap, zâk sâm âlip kwâkņangâm itâ kulengoip, ⁷ “Kembuņâ tosaziņ birip sot bâliņâziņ gulipkoip, zen sâtâre upi. ⁸ A nâi zâk Kembuņâ zâkkât nângi tosanâ buj opmap, zâk sâtâreņoot upap.”

Abaramņâ nângâm pâlâtânangât opņâ hân anâ anâ kândom otningip.

⁹ Sâtâre den zi kwabâ kwatningâwe, Yuda a neņgârâk? Mo a hân nâin nâin goknâ zengât sot ârândân uap? Kembugât ekabân Abaramgât den nâi ziap. Zo sâlâpkum nângâmen. Zâk Anutuņâ nângâm pâlâtânangât op tosanâ birip. ¹⁰ Narâk ikâ zoren tosanâ buj miņangip? Kwabâ kwatne ândeibân mo yen ândeibân tosanâ buj miņangip? Zo yen ândeip, narâk zoren tosanâ buj miņangip. ¹¹ Zâk kwabâ mân kwâkņangâne ândim Anutu nângâm pâlâtân kwâkņangi tosanâ birip. Nângâm pâlâtângât undip zo bet sâkņan pindip. Abaram zâk yatâ opņâ kwabâ mân kwâtziņgâne ândim Anutu nângâm

pâlâtân kwâkņangâne tosaziņ buj oip, zengât kâukņaziņ op ândeip. ¹² Oi kwabâ kwâtningâne ândim nângâm pâlâtân kwâkņangâm ândiwen, neņgât kâukņâ oip. Zâk nângâm pâlâtângât mâtâp lânip. Mâtâp zorik kiunņâ kiunņâ Abaram zâk kâukņiņâ sâindâ dâp upap.

¹³ Anutuņâ Abaram sot kiurâpņâ hân patâ singi kwâtziņgip, zo gurumin den luluņangât bujâ. Nângâm pâlâtânangât op tosanâ birâm yatik oip. ¹⁴ Oi singi kwatziņgip, zo gurumin den lume, zengât oi sâi nângâm pâlâtângât mâtâp sot Anutuņâ Abaram den dukuip, zo bon buj opap. ¹⁵ Gurumin den bujâ oi sâi ko tosgât hâuņangât den mân muyagebap. Gurumin denņâ tosgât hâuņangât den muyagemap. Zorat a gurumin den luluņangât mâtâbân lân ândimņâ tosaziņ buj mân upi. Bujâ. Kembu kukņangât bonņâ zengâren muyagibap.

¹⁶ Anutuņâ sâm kâtigem kut nâi nâi singi kwatningip, zo nângâm pâlâtânningât op muyagibap. Zo bon buj mân upap. Zinziņ kâtik zem zâimâmbap. Wangât, zo umâlipņangât op tânzângezângeņ, zo pindi Abaramgât kiurâp neņgâren bon oip. Gurumin den lume, zenâk bujâ. Abaramņâ nângâm pâlâtângât mâtâp lânmen, nen aksik Abaramņâ Anutugât mâtenjan sâkunîjâ uap. ¹⁷ Anutuņâ Abaram den nâi dukumņâ sâm kâtigeip. Den zo Kembugât ekabân kulenguwe. Zo itâ ziap,

“Nâņâ gâ a kâmutņâ kâmutņâ zengât ibâziņ upangât sâm giwan.”

Abaram zâk den zo nângâm Anutu nângâm pâlâtân kwâkņangâm itâ nângip, “Anutu zâk mumņan gâbâ mânginingâbâ sâm mânginingâbap. Oi kut nâi nâi mân ziap, zo sâi muyagibap.” Abaram zâk yatâ nângip.

Abaram nângâm pâlâtânâ zâizâiņ zemņangip.

¹⁸ Abaram zâk a kâmut donbep zengât ibâ upap. Den zo nângâm itâ mân sâip, “Nâ sombâ op kiunnâ buj ândiangât dap yatâ kiurâpnâ âsagibi?” Bujâ. Yatâ mân sâip. Kembugât den zorat bonņâ

âsagibapkât mambât ândeip. Den itâ sâmb dukuipkât, “Kiurâpkâ donbep patâ yatâ muyagibi.”¹⁹ Oi zâk kendonjâ 1 handeret oip. Sâknâ patkip oi Sera zâk kâpin ândim sâknâ âron oip, zo ekjâ nângâm pâlâtânjângât um zagât mân oip.²⁰ Anutuñâ sinji den dukui, zo nângi mân bon buj oip. Nângâm pâlâtânjângât kâtigem Anutugât nângi zari sâtâre okjângip. Zâk itâ nângâm ândeip.²¹ “Anutuñâ kut nâi muyagibapkât sâip, zorat bonjâ âlip muyagibap.”²² Abaram zâk nângâm pâlâtânj zemjângipkât Anutuñâ nângi tosanjâ buj oip.

²³ Anutuñâ nângi tosanjâ buj oip, den zo Abaram zikjângârâk mân kulengoip. Nengât ârândânj kulengoip.²⁴ Kembuniñâ Yesu mumujan gâbâ mângeip, Anutu, zâk nângâm pâlâtânj kwâkjanjindâ nengât yatik nângi tosanin buj utnat.²⁵ Anutuñâ sâi Yesu kune tosaninjanjângât op moip. Oi tosanin buj upapkât mumujan gâbâ zaarip.

5

Yesunâ lumbenâ muyageipkât sâtâre utnat.

¹ Yesu Kristonâ suupniñ mem moipkât nen nângâm pâlâtânjângât op tosanin buj urâwengât Yesu Kristogâren pâlâtânj op Anutu sot lumben op ândimen.² Yesunâk mâtâp mem ninjipkât Anutuñâ tânnânjoi ândien. Oi gâtâm zâk sot ândeindâ Anutugât imbanjanjângât âsaknâ âsagei mem ândinat, zorat nângâm ândim sâtâre upmen.³ Oi zorik bujâ. Sâknâm ândiândinjanjângât sâtâre upmen. Oi itâ nângâmen. Sâknâmân ândimjâ umniñ mân loribap.⁴ Oi yatâ ândeindâ Anutuñâ ninjiri âlip upap. Nen nângâm pâlâtânj sot ândim Anutuñâ kut nâi nâi nengât sinji sâip, zorat nângâm um bâbâlanj op mambât ândinat.⁵ Nen zo yatâ ândimjâ bonjâ minat. Anutuñâ Tirik Kaapumjâ umniñan pâip. Kaapum zâk den itâ sâmb muyageninjanjângâm, “Anutugât umjandâ donbep gâsuningâm tânnânjgomap.”

⁶ Mârum nen imbanjâ buj ândiwengât târârak mân ândiwen. Oi narâknâ mâte oi Kristo zâk bâlinj mâme a nengât op

moip.⁷ Nen itâ nângâmen. A târârak nâigât hâunâ op mumunâ, zo a nengâren mân taap. A âlipjâ nâigât op mumunâ, zo ko muyagibap mo dap?⁸ Nen bâlinj op ândeindâ Anutu nen umjandâ donbep gâsuningip. Anutuñâ umâlipjanjângât opjâ Kristo sângongoi gem hâuniñâ moip.⁹ Zâk nengât op moipkât itâ nângâm kwâtâtimen, “Tosanin buj urâwen. Anutu kukjanjângât bonjâ muyamuyagin narâknan Anutuñâ tosaninjanjângât hâunâ mân ninjâbap.”

¹⁰ A nen mârum Anutu kâsa okjanjângâm ândiwen. Oi narâk zoren nanjandâ nengât op moip. Oi zorik bujâ. Nengât op moipkât diinjin nen Anutu sot buku urâwen. Oi zorik bujâ. Zâknâ walâm otningâbap. Zâk sot buku op ândeindâ nanjandâ ândim bâlinjan bagibemgât tânnânjgobap.¹¹ Oi zorik bujâ. Kembuniñâ Yesu Kristo, zâknâ lumbenâ muyagem Anutu sot târokwatninjin buku buku ândien. Zorat nen Anutu sâmb âlip kwâkjanjângâmen.

Adamjâ mumuj muyageip. Yesunâ ândiândi muyageip.

¹² Zorat itâ nângânâ. A kânok Adam, zâkkât opjâ bâlinjâ hânân muyageip. Oi bâlinjanjângât op mumunâ muyageip. Oi a aksik zengâren zarip. Wangât, a aksik zen bâlinj urâwe, zorat zengâren arip.¹³ Mârum Mosegât gurumin den mân muyagei bâlinjandâ kâdom muyagem zeip. Oi narâk zoren Mosegât gurumin den mân muyageipkât bâlinjâ yen zem gâip. Anutuñâ tosazinj mân sâlâpkoip.¹⁴ Ka bet gurumin denjâ muyagei a zinj tosazinj ek nângâwe. Adam zâk bâlinj oi mumunandâ topkwap a ândim gawe, zen a kutâ otzinjângâm ândim gâi Mose muyageip. Adamgât tobat mân urâwe, zengâren lanj ârip. Adam zâk mumunjanjângât kâuknâ oipjâ bet nâi ândiândigât kâuknâ muyagibapkât sâsânj, Yesu, zâkkât dâp oip. Ka topzik nâi nâi.

¹⁵ Anutu umâlipjanjângât tânzânjgozânjgoj, zorânj den ku zorat dâp bujâ. Zorânj wâlap. A aksik patânjâ Adamgât den kunjanjângât opjâ mom nanjâwe. Oi

Anutugât tânzângoꝯânḡoḡ, zo a kânok Yesu Kristogât tânzângoꝯânḡoḡânḡât op Adamgât den ku walâmḡâ a doḡbep tânnânḡoip. ¹⁶ Kembugâren gâbâ tânzângoꝯânḡoḡ sot toren Adam den kuḡânḡât bonḡâ, zet topzik ḡâi ḡâi. A kânokkât tosanâ simḡât sâḡ kwâkâkwâkâḡ muyageip. Ka Kembugâren gâbâ tânzângoꝯânḡoḡandâ tosa doḡbep birâm tosanḡ buḡ muyageip. ¹⁷ A kânok Adam den kuḡânḡât op mumuḡâ muyagemḡâ imbanâ mem a kutâ otziḡḡip. Ka Kembugâren gâbâ tânzângoꝯânḡoḡandâ walâm tâtalek oi a doḡbep nen tosanḡ buḡ orot, zo mem umniḡan mem gimennâ a kânok Yesu Kristo, zâkkât opḡâ ândiândiyân a kutâ op ândinat.

¹⁸ Zorat itâ. Mârum a kânok Adam, zâkḡâ bâliḡ oi a aksik simḡât siḡḡi urâwen. Oi bet zo yatik a kânokḡâ târârak ândei Yesugât siḡḡi a nen doḡbep tosanḡ buḡ oi ândiândi muyagiwen. ¹⁹ Akânok Adam, zâkḡâ bâliḡ oi a doḡbep niḡâ bâliḡ mâme a ambân urâwen. Zo yatik a kânok Kristo, zâk sât lulu ândeipkât a doḡbep nen Anutugât mâtenḡan târârak op kinat. ²⁰ Adamḡâ bâliḡ oi bâliḡâ hânân muyageip. Bâliḡâ ḡwâlântensâbapkât sot bâliḡânḡât topḡâ muyagibapkât Moseḡât gurumin den muyageip. Oi bâliḡâ muyagem zari Anutugât siḡḡi tânzângoꝯânḡoḡandâ walâm zariḡ. ²¹ Den san, zo itâ. Bâliḡandâ mumuḡâ muyageip. Muyagemḡâ a ambân a kutâ otziḡḡâm ândim ḡâip, zo yatik tânzângoꝯânḡoḡandâ a kutâ op tosa buḡ minniḡâm ândiândi kâtiḡân nâmbanbap. Kembuniḡâ Yesu Kristo nenḡât op moipkât yatâ muyagibap.

6

Yesugât mumuḡan târokwatniḡḡip.

¹ Bâliḡâ hânân muyagei Kembugâren gâbâ tânzângoꝯânḡoḡandâ walâm tâtalek oip, zorat dap sânat? “Anutugât tânzângoꝯânḡoḡandâ laḡ kârâbapkât bâliḡ doḡbep op ândinat.” ² Yatâ sânat? Kutsiḡḡiḡâ laḡ kârâbapkât yatâ utnat? ³ Yatâ buḡâ. Kristo sot muwen. Too

sanḡonniḡâwe, narâk zoren Yesu Kristogâren târokwarâwen. Nen Yesugât mumuḡan târokwarâwen. Zo nânḡâme mo? Zo yatâ oi dap op bâliḡan târokwap ândinat? ⁴ Zo yatâ nen too sanḡonniḡâne Kristo sot ârândânḡ mom hanagowen yatâ uap. Oi Kristogât ibâ, Anutu, zâk imbanḡandâ Kristo mumuḡan gâbâ mânḡei zaariḡ, ândiap. Nen yatik wâḡân op ândiândi uḡakḡâ ḡâi muyageniḡi ândinat.

⁵ Nen mumuḡânḡât tobat op târokwarâwengât zaatzaatḡânḡât, zo yatik op târokwâtnat. ⁶ Niḡânḡât itâ nânḡâmen. Um sâḡḡiḡâ Yesu sot ârândânḡ poru nagân kuwe. Zo um sâkniḡan bâliḡânḡât imbanâ koi gibapkât sot bâliḡânḡât kore mân op ândinatkât. ⁷ ḡâi zâk moi bâliḡânḡât tâkḡâ olaḡbap. Oi nen yatik Kristogât mumuḡan târokwarâwengât bâliḡânḡât tâkḡâ mân saaniḡi ândinat.

⁸ Itâ nânḡâmen. Kristo sot muwennâ hânân sot sumbemân zâk sot ândinat. ⁹ Kristogât itâ nânḡâmen. Anutuḡâ zâk mumuḡan gâbâ mem zaariḡkât dum zagâtḡâ mân mumbap. Mumuḡandâ Kristogât a kutâ dum zagâtḡâ mân upap. ¹⁰ Yesu moip, zâk bâliḡâniḡânḡât op sâp kânok moi âkip. Oi Anutuḡâ Yesu mumuḡan gâbâ mânḡei zaatḡâ Anutugât kutsiḡḡi laḡ kârâbapkât nep tuum ândiap. ¹¹ Oi zengât yatik. Ziḡânḡât nânḡânetâ bâliḡâziḡânḡât zâk sot muwe yatâ uap. Oi Yesu Kristo, zâk sot pâlâtânḡ op zaat Anutugât arâp ândie. Yatâ nânḡâbi.

Bâliḡânḡât kore mân utnat.

¹² Bâliḡandâ sâkziḡan a kutâ upâ sâi mân nânḡâbi. Oi sâkziḡandâ âkḡâle bâliḡânḡât aleziḡḡi zo yatik mân nânḡâbi. ¹³ Oi um sâkziḡâ zo bâliḡânḡât kore opapkât um sâkkât kendon ândibi. Zen mumuḡan gâbâ mânḡiziḡḡipkât um sâkziḡâ Anutugâren pane zimban. Târârak ândibigât yatâ upi. ¹⁴ Zen Moseḡât gurumin dengât mâtâbân mân ândie. Buḡâ. Gurumin dennâ mân tânzâḡgomap. Yesu Kristogât op Anutugât tânzângoꝯânḡoḡ mâtâbân ândime. Zorat op ko bâliḡandâ a kutâ mân otziḡḡâbap.

Siḡḡi âlipkât nep a op ândinat.

15 Oi zi dap orot? Anutugât tânzângezângezân bageindâ gurumin dengât pâkenâ siriksâipkât bâliņ utnat? Yatâ buņâ. 16 Zen itâ nânge mo? A kutâ um sâkziņâ zâkkâren pam kore okņangâbiņâ, zâkkât kore a op nepņâ tuubi. Bâliņandâ a kutâziņ oi zâkkât kore a op ândim mom tâmbetagobi. Mo Kembu zâk a kutâziņ oi sât luluņ op, zâkkât kore a op ândim âlip upi. 17 Zen bâliņangât kore op ândiwe, zo âkip. Oi zi siņgi âlip kwâkâm ziņgawe dâp umziņ nânngâmņâ lume, zorat Anutu sâk âlip kwapi. 18 Zen bâliņan gâbâ mâkâziņgâm olanziņgi târârak ândiândiņangât kore a op ândie. 19 Um nânngânângezâziņ lotņangât ayân kut nâi ziap, zoren dâpkwap den zi dâzânguan. Zen mârurņan um sâkziņâ pane âkņâle bâliņâ sot bâliņâ zorat kore oi laņ ândiwe. Oi narâk ziren um sâkziņ Kembedgâren pane ândiândi târârakât kore oi um hâlâlu op ândibi.

20 Zen bâliņangât kore op ândiwe, narâk zoren târârakât kore mân ândiwe. 21 Oi narâk zoren wan bonņâ muyagiwe? Kut nâi nâi urâwe, zorat narâk ziren nânngâne aņunņoot opmap. Oi itâ nânngâmen. A kut nâi nâi yatâ zo upme, zen zorat sângân mem mom tâmbetagobi. 22 Zen ko Kembuņâ bâliņangât dumun olanĳ Anutugât kore a op ândie. Oi bonņâ, um hâlâlu mie. Oi bet ândiândi kâtik muyagibi. 23 Bâliņangât kore upme, zen bâliņangât hâuņâ tâmbetagoagoņ zo mimbi. Ka Anutu um âlipņangât ziņgâziņgâņ zo ândiândi kâtik. Oi nen Kembuniņâ Yesu Kristo, zâkkâren târokwap ko ândiândi kâtik zo miwen.

7

Kaapungât mâtâp unakņan ândinat.

1 Bukurâpnâ, Mosegât gurumin den nânngâme, zengât op san. Zen itâ nânngâme? “Gurumin den luluņâ zo mumuņan âkâmap.” 2 Zorat ambân nâi apņâ wâgân ândei birâbirâņ, zo mân taap. Gurumin denân den nâi yatâ ziap. Apņâ moi ko ap ambin zekât sâk zikâzikâņ, zo âkâbap. 3 Ambân nâi, zâk apņâ wâgân ândei birâm nâi sot ândei laņ

mâman ambân sâbi. Ka ap ambin ândeiâ apņâ moi ko gurumin denņâ saazikip, zo ânângâtpap. Oi ambân zo a nâi mimbap, zo ko laņ mâman yatâ mân upap.

4 Bukurâp, zengât topziņâ yatigâk ziap. Kristo zâk moip. Oi zen mumuņan târokwap mune gurumin dengât tâkņâ ânângârip. Oi mumuņan gâbâ kândom zaarip, zâkkât siņgi urâwe. Nen Anutu kore okņangâm ândim kwâtâtinatkât yatâ muyageip. 5 Ândiândi sângiņâ ândiwen, narâk zoren gurumin denņâ bâliņangât âkņâlegât kârâp waari sâkniņan nep tuugip. Yatâ otniņgi tâmbetagoagoņangât mâtâbân ândiwen. 6 Zi ko Yesu sot moindâ gurumin sângiņangât tâkņâ zo ânângârip. Oi gurumin dengât mâtâp sângiņâ mân lâņ, Kaapungât mâtâp unakņâ lâņ Anutu kore okņangâmen.

Bâliņandâ kâitnânngomap.

7 Oi zi dap sânat? Mosegât gurumin den zo bâliņâ? Zo buņâ. Gurumin den buņâ sâi ko nâ bâliņangât topņâ mân nânngâbam. Gurumin denân den nâi itâ sapsun niņgâmap, “A nâigât kut nâi nâi laņ mimbat sâk mân ek âkņâliban.” 8 Bâliņandâ tâmbetnobam gurumin denân mâtâp itâ muyageip. Umnâ kâitkui a nâmbutņâ zengât kut nâi nâi laņ mimbat sâk ek âkņâlem ândiwan. Den kâtik zo mân zei sâi bâliņâ yen zembap. 9 Nâ mârurņan gurumin den mân nânngâwan, narâk zoren tosanangât topņâ mân nânngâm laņ ândia bâliņandâ mân nogip. Ka bet gurumin den muyagenigi bâliņandâ umnan laņ kâri topņâ itâ nânngâwan, “Um mumuņ yatâ op ândian.” 10 Gurumin denņâ otnigi ândim zâibatkat sâsâņ, zorâņak mâburei kâmbamnâ oip. 11 Bâliņandâ gurumin denân mâtâp muyagemņâ kâitnogi gurumin denņâ nogi mowan. 12 Oi zo itâ. Gurumin den zo âlipņâ sot tosaņâ buņâ. Mâbâņgum nâi nâi sâwe, zo tosa buņ sot târârak âlipņâ.

13 Gurumin den âlipņandâ nogi mowan? Yatâ buņâ. Bâliņandâ nogip. Bâliņandâ gurumin denân mâtâp muyagem nogi mowan. Bâliņangât topņâ muyagibapkat bâliņandâ nogi mowan. Bâliņangât

nângindâ sumunñâ uap. Nen bâliņangât topñâ yatâ nângânatkât gurumin denñâ sâi mowan.

Um sâkninjan bâliņandâ nep tuumap.

¹⁴ Nen itâ nângâmen. Gurumin den zo Anutugâren gokñâ. Nâ ko hânân gokñâ. Bâliņandâ sângânnâ mei zâkkât kore op ândian. ¹⁵ Orot mâmenangât nânga kwakmak opmap. Nâ kut ñâi upam, zo birâm mân opman. Oi kut ñâi âkon opman, zo opman. ¹⁶ Gurumin denân pâke den ziap, zorat nânga âlip opmap. Kut ñâi âkon opman, zo opñâ gurumin den âlipñâ zorat topñâ muyageman. ¹⁷ Yatâ opman, zo ninâ umgât buñâ. Bâliņandâ um sâknan zem kâitnogi opman. ¹⁸ Nâ topnâ itâ nângan. Sâk sunumnangât umñan âlipñandâ mirâ kamân mân meip. Kut ñâi âlipñangât zo sâman. Ka bonñâ mân muyageman. ¹⁹ Kut ñâi âlipñâ upat sâmñâ mân opman. Nâ kut ñâi bâliņâ zo mân upat sâm zorâņak opman. ²⁰ Nâ bâliņâ mân upat sâm zorâņak opman. Zo itâgât. Zo ninak buñâ. Bâliņandâ um sâknan mirâ kamân meipkât yatâ opman.

²¹ Den san, zo itâ. Nâgâren itâ muyagemap. Kut ñâi âlip upâ sa bâliņandâ mâte otnimap. ²² Nâ umnandâ Anutugât den nângâm âkñâleman. ²³ Oi sâknan ko bâliņandâ ziap, zo um nângânângânâ den ziap, zâk sot kâsa opmabot. Bâliņandâ um sâknan ziap, zorâñâ kâtigem saanigi zâkkât tâk namâņangât a opman. Bâliņandâ tâmbetnobam sâknanâk ândimap.

²⁴ Yei, a umbumamburuk. Nâiñâ tânnângom um sâknan bâliņangât imbañâ koi gibap? ²⁵ Anutugât sâtkât Yesu Kristonñâ tânnobap. Zorat Anutu sâm âlip kwâkñangâbat.

8

Kaapumgât den lum mâtâp unjak lânjat.

Nâgâren itâ muyagemap. Nâ ninak um nângânângânandâ Anutugât gurumin den zo kore okñangâman. Sâknandâ ko bâliņangât kore okñangâman.

¹ Ka Yesu Kristo sot pâlâtân op ândimen, neņgâren bâliņangât hâuñâ sâm kwâkâkwâkân mân muyagibap. ² Nen

Yesu Kristo sot pâlâtân oindâ Kaapumñâ ândiândi muyagem niņgâmap. Kaapum zâkñâ bâliņan sot mumuñan gâbâ mâkâniņgip. ³ Mârum um sângiņniñandâ gurumin den zorat imbañâ mem gei neņgâren kubikkubik nep tuum oseip. Zorat Anutuñâ itâ op um sângiņniñangât imbañâ koi geip. Nanñâ sângongoi bâliņ mâme neņgât sâk yatâ opñâ neņgât bâliņangât suup meip. ⁴ Gurumin den lum târârak ândiândiñ, zorat Kembuñâ nângi âlip opmap. Oi um sângiņangât mâtâp buñ, Tirik Kaapumgât mâtâp lânmen, nen Kaapumgât imbañan den siņgi âlip zo lum ândinatkat Kristonñâ um sângiņangât imbañâ koi geip.

⁵ A ândiândi sângiņangât mâtâp lânme, zen um nângânângâziñ hângât kut ñâi ñâi zoren pane zemap. Kaapumgât mâtâp lânme, zen ko um nângânângâziñ Kaapumgâren pane zemap. ⁶ Um sângiņangât nângâm ândime, zen tâmbettagobi. Ka Kaapumgât nângâm ândimen, nen ândiândi sot lumbeñâ muyaginat. ⁷ Um sângiñâ nângânângân, zorâñ Anutu kâsa okñangâmap. Oi Anutugât gurumin den komap. Zo dap op lubap? ⁸ Oi um sângiñ ândime, Kembuñâ zengât orot mâmeziñâ zorat nângi mân dâp opmap.

⁹ Zen ko Anutugât Kaapumñâ umziñan ziap, zo ko mâtâp sângiñan buñâ, Kaapum sot ândim mâtâp unjakñan uruñsâm ândime. Zen Kaapumgât mâtâbân ândime. Oi zen Kaapumgât a ambân sâsân. Nâi zâk Kristogât Kaapumñâ zâkkât umñan mân zimhap oi ko Kristogât siņgi mân upap. ¹⁰ Zen ko mârum umziñandâ bâliņangât mumuñ yatâ op ândiwe. Ka Kristo sot pâlâtân utne um dâpziñâ tosa buñ minziņgipkât ândiândi kâtik muyagem ândie. Kristogât Kaapum umziñan ândiap. ¹¹ Zen dap nâņge? Tirik Kaapumñâ umziñan tâtât mâme opmap mo buñâ? Tirik Kaapumñâ umziñan tâtat mâme opmap oi ko Anutuñâ Yesu mumuñan gâbâ mângeip, zo yatik Kaapumñâ um dâpziñ mumuñan gâbâ mângiziņgâm ândiândi ziņgâm ândibap.

Kaapum sot op Anutugât nan bârarâp

utnat.

¹² Bukurâpnâ, Nen um sânġinġat kore a mân utnat. Um sânġinġandâ wan niġġamapkât hâuġâ mâkâm zâkkât mâtbân âinat? ¹³ Zen um sânġinġat mâtbâp ândibi zo ko tâmbetagobi. Ka Kaapumġat imbanâyân sâkkât den kumbi, zo ko ândim ândiândi âlip ândibi.

¹⁴ Anutugât Kaapumġâ âkom diiniġi ândimen, nen Anutugât nan bârarâp ândien. ¹⁵ Anutuġâ Kaapum niġġip, zo kore arâp op kenġat utnatkât buġâ. Nen Anutugât nan bârarâp op ândinatkât niġġip. Kaapumġâ um bâbâlan kwatniġi Anutu itâ sâm konsâm mâpâsimen, "Aboġ." (Yuda denan Abba sâme. Niġ denân ko Aboġ sâmen.) Nen umniġandâ itâ nâġġâm kwâtâtimen, "Nen Anutugât nan bârarâp op ândien." ¹⁶ Yatâ nâġġindâ Kaapumġâ umniġan tâtat mâme op den zo yatik sâm muyageniġġamap. ¹⁷ Oi itâ nâġġâmen, "Zâkkât nan bârarâp ândienġâ Anutugât kut ñâi ñâi galem utnat. Nen Kristo sot ârândânġ galem utnat. Hânân ziren zâkġâ sâknâm nâġġip, zo yatik sâknâm kwâkġan ândinat oi ko zâk sot âsak âlipġan bagim ândinat."

A umniġ âlip oi kut ñâi ñâi yenġâ zo yatik âlip upap.

¹⁸ Sumbemân Anutugâren ġâbâ kut ñâi ñâi âsakġâ neulenoot walâwalân muyageniġġabap. Oi narâk ziren sâknâm sot umbâlâ ândien, zo dâpkua mân dâp upap. Sâknâm zirat nâġġa yenġâ yatâ uap. Wangât, sumbemân kut ñâi âsakġâ neulenoot donġbep muyaginât, zorat. ¹⁹ Anutuġâ ġâsunġġâm nan bârarâp sâm âsakġâ neulenġ muyagibapkât a sot kut ñâi ñâi Anutuġâ muyageniġġip, nen zorat mambât ândien. ²⁰ Kut ñâi ñâi yenġâ hânân ziap, zo gukupitġâ yen zimbapkât sâm ziġġip. Ziġġâ umġat buġâ. Anutuġâ yatâ sâi muyageip. Ka zo zinziġ kâtik zimbiġât mân sâm ziġġip. ²¹ Zorat kut ñâi ñâi yenġâ hânân zen mumuġġat dumun zo olanġ Anutugât nan bârarâp nen sot târokwap neule âsakġâ mimbi.

²² Nen nâġġâmen. Kut ñâi ñâi zo zen mârumġan ġâbâ narâk zo mâte upapkât mambât ândim sâknâm nâġġâm ândim gawe. ²³ Oi zenâk buġâ, nen ârândânġ yatik mambât ândim sâknâm nâġġâm ândimen. Anutugât nan bârarâp nen um sâkniġ kubikġâ minniġġabapkât mambât ândimen. Nen sumbemân ġâbâ Kaapumġâ niġġip. Kâdom Kaapumġâ niġġip. Bet ko kut ñâi ñâi niġġabap. ²⁴ Nen Anutuġâ um sâkniġ kubikġâ minniġġabapkât um bâbâlan op mambât ândinatkât diiniġip. Bonġâ muyagei sâi zorat mân mambâtpem. ²⁵ Bonġâ muyagiap oi ko dap yatâ zorat mambât ândinat? Bonġâ mân muyagei ikmengât umġâ nâġġâm mambât ândimen. ²⁶ Kaapum zâk lolotniġġat op betniġan memap. Nen yatâ mo yatâġât ninâu sâindâ dâp upap, zo mân nâġġâmengât Kaapumġâ betniġan mem, yaak mem, anġ mân sâsânġâ, den zo yatâ nenġât op Anutugâren sapsumap. ²⁷ Anutugât Kaapumġâ nenġâren nep zo yatâ tuubapkât op sâm pindip. Oi Kaapumġâ Anutugât umġan den ziap, zo nâġġâm Anutuġâ tânnâġġobapkât den dukumap. Oi Anutu zâk um igikġâ Kaapumġat umġan den ziap, zo nâġġâmap.

Anutu zâk nenġâren nep topkwâip, zo tuum ma tuum nâġġabap.

²⁸ Nen itâ nâġġâmen. Wan mo wanġâ muyageniġġamap, zo Anutuġâ kubigi tânnâġġomap. A umniġandâ Anutu ġâsum ândimen, nenġâren yatâ otniġġamap. Nen zâkġâ diiniġġabam nâġġi zeipkât diiniġġip, nenġâren yatâ otniġġamap. ²⁹ A mârum diiniġġabam nâġġip, nen nanġġat tobat utnatkât sâip. Oi a donġbepġâ nanġġat murâp op ândeindâ Yesuġâ âtâniġ upap. Oi nen zâkkât tobat op ândinatkât sâip. ³⁰ Anutuġâ a kânġan nâġġâniġġip dâp, nen diiniġġâm tosanġ buġ minniġġip. Tosanġ buġ minniġġip dâp, nen âsakġâ neule zo nen niġġip.

Kut ñâi ñâiġâ Anutugât bikġan ġâbâ mân mâkâniġġabap.

³¹ Den zorat topġâ dap dap ziap? Anutuġâ buku otniġġâm galem otniġġâm ândei kâsanġandâ dap op

tâmbetnângobap? ³² Anutuñâ nanñâ mân anğân kârip. Neņgât op sângongoi gem moip. Zorat dap nanje? Yatâ oipñâ kut ñâi ñâi torenñâ niņgâbap mo mân niņgâbap? Niņgâbap.

³³ Anutuñâ buku otniņgâm tânnângoip, zorat a ikâ zorâņ Anutuğât a ambân gâkârâpñâ denân nâmbanbap? Anutu zikñak tosanij buņ minniņgip, zorat a ikâ zorâņ nen tosanijaņgât hâuñâ minatkat sâbap. ³⁴ Yesu Kristoñâ neņgât op moip. Oi moibâk buñâ. Zâk mumuñan gâbâ zaat Anutu âsan bongen zâi tap neņgât op Anutu den dukumap.

³⁵ Kut ñâi ikâ zorâņ Kristogât bikñan gâbâ mâkâniņgâbap? Sâknam mo umbâlâ, kâmbam mo pu mo kanpitâ? Kut ñâi yatâ zo dap op Kristogât bikñan gâbâ mâkâniņgâbap. ³⁶ Kembuğât ekabân den ñâi itâ ziap, zorat dâp otniņgâme. Den zo itâ, “Kembu, gâgât op sirâmñâ sirâmñâ nângome. Râma kom gaame, zeņgât tobat yatâ otniņgâme.”

³⁷ Oi kut ñâi yatâ zorâņ mân mem lot kwatniņgâbap. Buñâ. Yesuñâ umñandâ gâsânângomapkât imbañâ niņgi zâkkâren kâtigem ândim walâmen. ³⁸ Zorat nâ itâ nâņgan. Mumuñâ mo ândiândiñâ, sumbem a mo bâlijaņgât a kâukñâ, narâk ziren ziap mo bet muyagibap, zorâņ mo kut ñâi ñâi imbaņoot, zorâņ Yesu Kristo zâkkât bikñan gâbâ mânâk mâkâniņgâbap. ³⁹ Anutu umñandâ gâsuniņgapkât kut ñâi ubâ gâip mo âmbibâ kopgâipñâ, kut ñâi zorâņ mo zorâņ Kembuniñâ Yesu Kristo, zâkkât bikñan gâbâ mân mâkâniņgâbap.

9

Paulo zâk Yuda a bukurâpñâ, zeņgât op sâknam nâņgip.

¹ Nâ Kristogât a op sarâ mân sâm den bonñâ sa nâņgânek. Kaapumñâ umnan den ziap, zorat nâņgi bon uap. ² Yuda a torerâpñâ zeņgât op umbâlâ op sâknam nâņgâm ândiman. ³ Yuda a bukurâpñâ, sâk torerâpñâ, zen Kembuğât siņgi upigât opñâ ninak Kristogât dâmân kâligen gâbâ gigiņaņgât nâņga âlip bâbâlaņ opap. ⁴ Zen itâ sâme, “Nen

Isirae. Anutuñâ narâpñâ gâsuniņgip. Oi imbañâ âsakñâ tirâpnângoip. Anutuñâ nen sot târotâro op gurumin den sapsun niņgip. Oi mâte okñaņgânatkât mâtâp tirâpnângoip. Oi kut ñâi niņgâbap, zorat siņgi den kânñan kesap pâroņ den dâtnângoip. ⁵ Nen Abaram, Isaka sot Yakobo, zeņgât kiurâpziñâ.” Yuda a bukurâpñâ zen ziiņaņgât yatâ nâņgâm sâme. Oi nen nâņgen. A bâlijaņ gâbâ mâkâniņgâbapkât mârûm sâsâņ, Kristo, zâk a sâk mem muyageip. Zo Yuda a zeņgât kâmurân muyageip. Zorat a sot kut ñâi ñâi neņgât Kembu, Anutu, zâk sâm âlip kwâkñaņgindâ ândim zâimâmbap. Zo perâkñak.

Siņgi âlip mem ândie, zen Anutuğât arâp bonñâ.

⁶ Isirae a nâmbutñâ Kembuğât mâtâp walâm um kâtik ândinetâ ziņgit nâņgi Anutuğât den zo loreip mân sânat. Isiraegâren gâbâ muyagiwe, zeņgâren gâbâ nâmbutñâ zeņgât Isirae a bonñâ mân sâsâņ. ⁷ Oi yatigâk Abaramgât kiurâp torenñâ zen kiurâp bonñâ mân urâwe. Oi zorat Kembuğât ekabân den ñâi itâ ziap, “Isakagât kiurâp zeņak Abaramgât siņgi upi.”

⁸ Den zorat topñâ itâ ziap. Sâkñâ Abaramgâren gâbâ muyagiwe, zen aksik patâñâ Anutuğât nan bârarâp urâwe? Buñâ. Siņgi den umñan muyagiwe, zeņak Abaramgât kiurâp bonñâ sâsâņ. ⁹ Kembuñâ siņgi den Abaram itâ sâm dukuiip, “Kendon ñâi âki âburem ga ambingâ Sera zâkñâ nanñâ mimbap.”

¹⁰ Oi zorik buñâ, Rebekagâren yatik muyageip. Rebekañâ sâkunniñâ Isaka, zâk sot ândim katep zagât kâmbokoip. ¹¹⁻¹² Oi katep zagât mân muyagem âlip mo bâliñâ zo mân oitâ Anutuñâ zekât op mamzikñâ itâ sâm dukuiip,

“Âtâñandâ munñaņgât kore a op ândibap.”

Zo ko Anutuğât den kâtigibapkât nâņgâm zikñak mem kâsâpzâkom den zo sâip. ¹³ Katep zagât zet orot mâmezikñâ ekñâ mân sâip. Kânñan nâņgâzikâm yatâ

sâip. Zorat den nâi Kembangât ekabân itâ ziap,
 “Na Yakobogât otnigap. Ka Esau ko âkonnigap.”

Anutu zâk ândiândiniņangât buņâ, um lâklâkņangât op galem otniņgâmap.

¹⁴ Anutuņâ nâi kâsa okņangâm nâi buku okņangip, zorat dap sânat? ¹⁵ “Zo bâliņâ.” Yatâ sânat? Buņ kâtikņâ. Zâkņâ den nâi Mose itâ sâm dukui,

“A nâi birâņangâbâ sâm âlip birâņangâbat. Ka a nâi tângubâ sâm âlip tângubat. Lumbe okņangâbâ sâm âlip okņangâbat.”

¹⁶ Zorat a umgât mo a orot mâmegât mân sâsâņ. Anutu um lâklâkņangât tânzâņgozâņgoņ sânat. ¹⁷ Anutuņâ a kutâ Parao den dukui, zo Kembangât ekabân itâ kulemguwe,

“Nâ gâgâren imbanânâ sâm muyagia kutsiņginâ hân dâp âibapkât sâm kwânâņgâgiwan.”

¹⁸ Oi zorat Anutugât itâ nâņgânat, “Zâk a nâi tângubâ sâm tângubap. A nâi um kâtik oik sâi kâtigibap.”

¹⁹ Nâ yatâ sa itâ sâm mâsikâniban? “Yatâ op ko Anutu zâk wangât a neņgât nâņgi bâliņ uap. Anutuņâ den nâi sâi aņâ kwâkâbapkât dâp buņâ.” ²⁰ Den yatâ zo sânanđâ itâ mâsikâgibat, “Gâ wangandâ Anutu den dukuban. Âmaņâ dap op âmaņ tuutuun a itâ dukubap, ‘Gâ wangât yatâ zo muyagenigin.’” ²¹ Âmaņ tuutuun a, zâk dengop mem toren a zeņgât âmaņ tuubap. Oi torenņâ mem wâu, bâu zeņgât tuugi nâņgindâ bâliņ upap?

²² Oi Anutu zâk âmaņ kukņangât bonņâ zorat siņgi, zo bet kunzit birâbapkât nâņgi ziap. Âmaņ zo zeņgâren kâmbam muyagem kukņangât bonņâ sot imbanânâ muyagei a ambân ikpigât tuubap. Nen zorat dap sânat? ²³ Oi âmaņ nâmbutņâ tânzâņgobapkât siņgi, zen kubikziņgâm sumbemân âsak neuleņan tenġâ kwatziņgâbapkât kânņan nâņgi ziap. Âmaņ zo zeņgâren neule âlipņâ gom sâmba ziņgâbapkât diiziņgâm ândiap. ²⁴ Yuda ayâk buņâ. Hân nâin gokņâ ârândâņ âmaņ um lâklâkņangât op zâkkât siņgi utnatkât

diiniņgâmap. ²⁵ Zorat Propete Hoseagât ekabân diņâ itâ ziap,

“Kembuņâ itâ sap, ‘A kâmut mariziņ mân orâwan, zen nâgât siņgi sâbat. Oi umnandâ mân gâsâzâņgowan, zo umnandâ gâsâzâņgobat. ²⁶ Oi a zeņgât nâgât arâpnâ buņâ dâzâņgowan, zeņgât itâ sâbi, ‘Zen Anutu ândiândiniņangât nan bârarâp op ândie.’”

²⁷ Oi Propete Yesaianâ den kâtik sâm Isirae a zeņgât itâ sâip,

“Isiraeġât kiurâp zen saruyân sak ziap, zo yatâ doņbep muyagibi. Ka zeņgâren gâbâ bituktâņâ Kembangât siņgi upi.”

²⁸ Kembangât itâ nâņgâmen. Kambu zâk a zeņgât sâm kwâkâmņâ kegâk hâuņâ ziņgâm naņgâbap. ²⁹ Zorat Propete Yesaianâ den nâi itâ sâip,

“Sumbem kâwali a zeņgât Kambu, zâk mân nâņgâniņgi sâi ko kiurâpniņ buņ upe. Mirâ kamânziņ zo Sodom sot Gomora zeņgât tobat yatâ upe.”

(Anutuņâ kamân zagât zo zikiri bâliņ oitâ sâi kârâpņâ zikesem naņgip.)

Yuda a ziņ târârak utnâ sâm osiwe.

³⁰ Oi zi dap sânat? Zitâ sânat. Hân nâin gokņâ, ziņ târârak mân ândimņâ tosanin buņ utnâ sâm tosaziņ buņ urâwe. Kembangâren nâņgâm pâlâtâņ kwâkņangâm tosaziņ buņ urâwe. ³¹ Yuda a zen ko Moseġât gurumin den lum târârak utnat sâweņâ gurumin den zo lum osiwe.

³² Zen târârak mân urâwe, zo itâgât. Zen nâņgâm pâlâtâņziņ buņâ. Zen yen ândim mâmanziņangât târârak utnatkât sâwe. Oi mâtâbân kât zeip, zoren kinziņ luakņime.

³³ Kembangât ekabân diņâ zitâ kulemgune ziap,

“Nâņgâ. Nâ Sioņ bâkņan, Yerusalem kamânân zeņgâren kât nâi paan. Zoren kinziņ luakņibi. Oi kât kâtik nâi paan. Zoren a doņbep patâņâ zâņgobap. Ka nâi zâk nâņgâm pâlâtâņ kwatnibapņâ mân kwakpap.”

10

Anutuñâ Yuda a tosaziñ buñ upigât mâtâp muyagei Yuda a donbep ziñ kândâtkuwe.

¹ Bukurâpnâ, Yuda a bukurâpnâ âlip upigât umnandâ otnigi zengât op Anutugâren ninâu sâman. ² Zen Anutu kore okņangânam um bâbâlañ ândime. Zo ziñgitmanñâ san. Ka zen mâtâp mân ek nângâm upme. ³ Zen Anutugâren gâbâ târârak orotñâ mâtâp ziap, zo kwakmegât ziiñak târârak utnatkât nepñâ tuume. Anutugât mâtenñan tosa buñ orotņangât mâtâp, zo mân ek nângâm Kristo kândâtkuwe. ⁴ Nen ko itâ nângen. Anâ nângâm pâlâtangât opñâ tosanin buñ muyaginatkât Kristonâ gurumin dengât mâtâp doongoip.

⁵ Mosenâ gurumin denân den nâi itâ kulengoip,
“A zen gurumin den lum nangâm târârak op ândiândi muyagibi.”

⁶ Nângâm pâlâtangât tosa buñ orotņangât den ko itâ ziap,
“Gâ umgandâ itâ mân sâban, ‘Nâinâ sumbemân zâimñâ Kristo diim gibap? ⁷ Mo nâinâ âmbi geimñâ Kristo mumuñâ zengâren gâbâ diim kopgâbap.’ ⁸ Yatâ buñâ.”

Kembugât ekabân den nâi itâ ziap,
“Den zo kârebân mân ziap. Lâugan sot nângânangâgan ziap.”

(Zo nângâm pâlâtangât den kwâkâm ziñgâmen, zorat sâsân.) ⁹ Yesu, zâk Kembuñâ. Den zo lâugan zimbap oi Anutuñâ Yesu mumuñan gâbâ mängeip, zorat umgandâ nângi bon opmap oi ko âlip op sumbengât siñgi upan. ¹⁰ Nen itâ nângâmen, “Umñâ Yesu nângâm pâlâtang kwap tosanin buñ utnat. Oi lâuniñandâ Yesu Kembuniñâ sâmñâ sumbengât siñgi utnat.”

¹¹ Zorat Kembugât ekabân den nâi itâ kulenguwe,
“Nâi zâk Kembu nângâm pâlâtang kwâkņangâbapñâ kwakmak mân upap.”

¹² Âlip nângen. Yuda a sot hân nâin gok nen kânok uen. Kembu, zâk kânok kembu otniñgâm ândimap. Kembu zâk hâtubâtu

mân otniñgâmap. Oi zâk konsâmen dâp, nen umgât gom sambe zo niñgâmap. ¹³ Zorat Kembugât ekabân itâ sâsân,
“Kembu konsâm ândibi, zen Kembuñâ bâliñan gâbâ mâkâziñgâbap.”

¹⁴ Ka a zen ko zâk mân nângâm pâlâtang kwâkņangâmñâ dap yatâ konsâm ândibi? Oi a zen topñâ mân nângâmñâ dap op nângâm pâlâtang kwâkņangâbi? A nâinâ Anutugât siñgi den mân dâzangoi ko dap topñâ nângâbi? ¹⁵ Oi Anutuñâ a mân sângonzangoi dap op âi siñgi dâzangobi. Zorat Kembugât ekabân den kulem nâi itâ ziap,
“Siñgi âlip sâsân a, zengât kinziñ kwamitñâ nângâm ko nângâne âlip upap.”

Anutuñâ Yuda a sâm osiziñgip.

¹⁶ Siñgi âlip zo Yuda a nâmbutñandâ nângâm mân luwe. Zorat Propete Yesaianâ itâ sâip,
“Kembu, siñgi den sâindâ mân nângâme.”

¹⁷ Zorat op itâ nângâbi. Nângâm pâlâtang, zo den siñgi sâsânangât bonñâ. Oi den siñgi âragumen, zo Kristogât siñgi âlip den.

¹⁸ Itâ sâm mâsikâziñgan. Zen siñgi âlip den zo nângawe mo buñâ? Zen nângawe. Den nâi itâ ziap,

“Kembugât dennâ hân dâp âim nangip. Oi diñandâ hân muruk toren toren âim nangip.”

¹⁹ Dum mâsikâziñgâm san. Isirae a zen dâñ nângâm kwâtâtiwe mo buñâ? Kândom Mosenâ den nâi itâ kulengoip nângawe,
“Kembuñâ itâ sap, ‘A yenñâ, hân nâin gokñâ kâmut nâi diiziñga Isirae zen nângâne bâliñ oi um kâlak otziñgâbi. A kwakmak kâmut zo diiziñga zen ek kuk upi.’”

²⁰ Bet Propete Yesaianâ kengât buñ den yâmbât itâ sâip,
“Kembuñâ itâ sap, ‘Mân kârunim ândiwenâ muyaginiwe. Topñâ mân sâm kârum ândiwe, zen mâte otziñgâwan.’”

²¹ Ka Isirae a zengât Kembuñâ den nâi itâ sâi kulenguwe,
“Nâ a kâmut zâizâin sot den kukuñ zi, zen hârânsâm narâk kârep ândinetâ

nâgâren gabigât kwâbâlap tuum ândiwan.”

11

Isirae a nâmbutjandâ um kâtik utnetâ Anutuñâ nâmbutjik gâsuzingip.

¹ Oi zi den nâi mäsikâzingan. Anutuñâ Isirae arâpñâ birâzingip? Buñâ. Yatâ mân oip. Nâ Isirae a, Abaramgât kiun, Benyamingât kâmurân gokñâ. ²⁻³ Anutuñâ kânjan nângâningip, nen mân birâningip. Zen Propete Eliagât den sinji nâi Kembugât ekabân ziap, zo sâlâpkume mo buñâ? Propete Elia, zâk Isirae a zengât tosazingât den sâm Anutu itâ sâm dukuip, “Kembu, zen Propete arâpkâ zângom nanje. Gâgât sinji sâm nalempâpanñâ zo kom kândañawe. Oi zi nâ ninik ândia nonam se.” ⁴ Propete Elianñâ yatâ sâi Anutuñâ den dap mâburem pindip? Zo itâ, “Nâ a 7 tausen yatâ anğân kârâzinga lopio kutñâ Baali, zâkkâren mân âi pindiñsawe.”

⁵ Oi narâk zi yatigâk Anutuñâ um lâklâkñangât opñâ Isirae zengâren gâbâ a bituktâ mem sâlâpzânğoi arâpñâ op ândie. ⁶ Zen orot mâmezîngât buñâ. Zikñâ um lâklâkñangât op gâsuzîngâm tânzânğoi. Yatâ mân oi sâi tânzânğozânğonğangât bonñâ mân âsagebap.

⁷ Oi dap dap? Isirae a kut nâi zo muyaginât sâwe, zo mân muyagiwe. Anutu zikñak nângâm gâsum sâlâpzânğoi, zenjak kut zo muyagiwe. A nâmbutñâ umzîng kâtigeip. ⁸ Zorat op Kembugât ekabân itâ kulemgune ziap,

“Anutu zâk umzîng mem gulipkoip. Sinzîng kwâtepkuip. Kindapzîng mem doonğoi. Yatâ otzîngi ândiwenjak ândim ge.”

⁹ A kutâ Dawidinñâ itâ sâm kulemgoi, “Zen Kembugât den sâtnjak lum sii nalempime, ka umzîngandâ Kembu kândâtkume. Zorat op ko zen sii nalempineta kâsazîng ganeta parâtâk pambi. Hânân gei zânğoi hâuñâ takâzingâbap. ¹⁰ Gâ sinzîng kwâtepkuna kwakpi. Oi kândâtzîng mem namuñna kârîngonğ ândibi.”

Oliwa nagân bâranñâ nâi mem ga târokwâip.

¹¹ Oi den nâi mäsikâzingan. Isirae a zen kârân kinzîng luakñem hânân gei tâmbetagowe? Yatâ buñâ. Zen kubikkubik kândâtkune a hân nâin gokñâ zengât sinji oip. Oi hân nâin gokñâ zen nângâne Isirae a zîng zîngit umbâlâ upi. ¹² Isirae a zen Kembugât den kândâtkune a hân nâin gokñâ zen nângâm lum âlip urawe. Yatâ utne Isirae a kâmut zen bet umzîng melânğ Kembu sot pâlâtânğ utne bonñâ donğep walâwalânğ muyagezîngâbap.

¹³ Hân nâi gokñâ zen den zi dâzânğua nângâne. Nâ hân nâin gokñâ zengât Aposolo ândimannâ nepnâ tuum kwâtâteman. ¹⁴ Oi nâ yatâ op ândim Isirae a torerâpnâ alezîng nâmbutjandâ umzîng melânğ âlip upi. Hân nâin gok zen sinji âlipkât bonñâ muyagine Isirae a nâmbutñâ zîng ek nângâm zo yatik minâ sâm umzîng melânğbi. ¹⁵ Anutuñâ Isirae a birâzingi hân nâin gokñâ zen Anutu sot buku ue. Oi bet Anutuñâ Isirae a dum gâsuzîngi ko mumuñan gâbâ zaatzaatñâ yatâ upi. ¹⁶ Kândom Kembugât sinji pâpanñâ oi ko du ombenjan âsagine zo yatik zâkkât sinjiyak pâpanñâ. Oi nak topñandâ hâlâlu zei nak bâranñâ sot bonñâ zet yatik hâlâlu zimbabot.

¹⁷ Oi Anutuñâ kamân Oliwa nagân bâranñâ nâmbutñâ mânânğât birâm zorat gebâğân ulinñâ barin gâbâ gâ târokwatgigip. Oi Oliwa ândânğ kelâk toonandâ tângogip. ¹⁸ Gâ bâranñâ sânginñâ zengât nângâna giginğ oi sâkkâ mân mem zâiban. Yatâ opapkât itâ nângâ. Gânğ ândânğ mân tângum nalempindâmat. Zâkñâ tângom nalempim.

¹⁹ Nâ yatâ dâgoga zorat toren itâ sâban? “Anutuñâ nâ târokwatnibapkât bâran sânginñâ mânânğâtzîngâm birâzingip.” ²⁰ Den zo bonñâ. Zo sinji âlip birâm ândiwegât mânânğât birâzingip. Gâ ko nângâm pâlâtânğangât op zâk zengât kinkin gebâğân kinzat. Zorat gâ sâkkâ mân mem zâim diim gem ândiban. ²¹ Anutuñâ Oliwa bâranñâ sânginñâ zâizâinğ, zo mânânğât birip. Oi zo yatik gâ zâizâinğ op ândina mânânğât birâgibap. ²² Zorat

gâ Anutu um lâklâkņangât op tângogip sot um kâtik urâwe, zen hâuņâ zingip. Zorat mân nelâm gobap. Um kârâpņangât bonņâ, zo singi âlip kândâtkuwe, zengâren muyagemap. Oi um lâklâkņangât bonņâ gâgâren muyagiap. Oi gâ zâk sot pâlâtân op ândina bonņâ âlip zemgibap. Yatâ mân upan zo ko mânâņgâtņâ birâgibap. ²³ Oi bârannâ sâņņiņâ zen um kâtikziņâ birâne Anutuņâ dum zagâtņâ târokwatziņgâbâ sâm âlip upap. ²⁴ Oi barin gâbâ Oliwa nak bârannâ kamângât Oliwa nagân târokwâkwatņâ, zo mân orotņâ. Ka Kembuņâ barin gâbâ Oliwa bârannâ mingimņâ kamângât Oliwa nagân târokwatgigip. Kamân Oliwa zikņâ bârannâ mânâņgârip, zo târokwatziņgâbâ sâm mân kwakpap. Zo kegâk târokwatziņgâbap.

Anutuņâ a topņâ topņâ tânzâņgobapkât nâņgâmap.

²⁵ Bukurâpnâ, zen kwakņâ ziiņâ nâņgânâņgâyân singi âlibân bagim nâņgâm gulipkubegât den tikņâ zi sapsun ziņgâbâ. Isirae a nâmbutņâ zen um kâtik op ândine hân nâin gokņâ zen singi âlipkât bagine tenģâziņ mârumņan sâip, zo dâpņan op naņgâbap. ²⁶ Bagine Isirae a kâmut bagim âlip op naņgâbi. Kembugât ekabân diņâ itâ kulemgune ziap.

“Sioņ bâkņan, Yerusalem kamânân gâbâ kubikkubikniņâ muyagem Isirae gât kiurâp zengâren bâliņâ ziap, zo gâbarei âibap. ²⁷ Yatâ oi nâ bâliņâziņ saņgonņâ zen sot târotâro upat.”

²⁸ Hân nâin gokņâ, zen singi âlibân bâgibigât Yuda a ziņ narâk ziren Anutugât kâsa yatâ op ândie. Ka Anutuņâ Yuda a sâkurâpziņ mem sâlâpziņgoipkât Anutugât umņandâ zengâren patâ oi ândie. ²⁹ Anutu zâk buku orotņangât den sot di-izingâziņgânangât sâi den zo mân loribap.

³⁰ Hân nâin gok, zen mârumņan um kâtik op ândiwe. Bet, nârâk zi Isirae a zen um kâtik utne ko hân nâin gokņâ zen Anutuņâ tânzâņguap. ³¹ Zo yatik Yuda a zen um kâtik op ândimņâ birânetâ ko Anutuņâ tânzâņgobap. ³² Anutu zâk a aksik patâ bet

tânzâņgobapkât op nâņgâmņâ nâņgâziņgi bâliņandâ saaziņgi den ku a op ândie.

Anutu mâpâsem sâm âlip kwâkņangânat.

³³ Opoņ, Anutu zâk singi âlipkât gom sambe tâtalek zemņangap. Zâkkât nâņgânâņgân, zo dap yatâ nâņgâm kwâtâtinat? Zâkņâ walâningâm nâņgap. Den sâm kwâkâmap, zorat dap yatâ nâņgâm kwâtâtinat? Nep tuutuunangât mâtâp, zo dap yatâ nâņgâm naņgânat?

³⁴ Kembugât ekabân den nâi itâ ziap, “Kembugât umņan den ziap, zo a nengâren gâbâ nâiņâ mân nâņgâm kwâtâtimap. Zâkņâ den nâi sâi ko dap op bekņan mem sânat? ³⁵ Nâiņâ Kembuņâ kut nâi pindip, zorat tosaņâ ze ma ko mâkâbap?”

³⁶ Zâkņâ a sot kut nâi nâi aksik patâ muygeniņip. Zâkņâ imbaņâ niņgi ândimen. Oi zâkkât singi op ândimen. Zâk mariniņâ sot kembu patâniņâ ândiap. Zorat Anutu sâm âlip kwâkņangindâ târokwâi zem zâimâmbap. Zo perâkņak.

12

Um sâkniņâ Anutugâren pâindâ zimbar.

¹ Bukurâpnâ, Anutuņâ umâlipņangât op tânnâņgoipkât kindap pâroņ den dâzâņgua nâņgânek. Mârumņan sii nalem mo zuu bâu Kembugât singi sâm om pâmarâwe, zo yatik zen um sâkziņ Anutugâren panetâ ze egi âlip nâi upap. Yatâ utnetâ dâp upap. Zen yatâ op Anutu kore bonņâ okņangâm ândibi. ² Oi ândi mâmanziņandâ um kâtik zengât tobat yatâ mân upap. Zen um nâņgânâņgâziņ Anutugâren pane ze kubikziņgi tobat nâi upi. Zen yatâ utne Anutu diņangât dâp mâtâp âlipņâ sot târârakņâ zo ek nâņgâbi.

Nep sâm niņip, zo yatik tuum ândinat.

³ Kembuņâ tânnogipkât nâ den sa zen aksik nâņgânek. Gâ Kembugât singi ândiat. Ka gâ gikangât nâņgâna zâizâiņ mân upap. Anutuņâ nepkât imbaņâ gigip, zorarâk nâņgâm tuum ândiban. ⁴ Itâ nâņgâmen. Sâk bonniņâ kânok. Ka kore orotņâ donbepņâ nep top topņâ tuume. ⁵ Oi torenņâ Kristogât kâmurân yatigâk târokwâindâ bonniņâ kânok uap. Kristo

zâk kâukniñâ upap. Oi nen kin bik op ândim tânagomen. ⁶ Singi âlipkât imbanâ top topnâ ningip, zo tânnângom ningip dâp zem ariap. Oi zo wâratkum nepnâ tuunat. Zorat a nâi, zâk Kembangât den sâmbuyag-ibapkât imbanâ zemñangap oi ko nângâm pâlâtânâ tâkñangap dâp Kembangât den sâbap. ⁷ Nâi zâk kore orotñangât nep tuubapkât imbanâ zemñangap oi ko nep zo tuum ândibap. Oi nâi zâk den kwâkâm zingâ nep tuubapkât imbanâ zemñangap oi ko zo yatik tuubap. ⁸ Um bâbâlan kwatziñgâziñgân den sâmap, zâk zorat imbanâ zemñangâbabân sâbap. Nâi zâk kât sikum zingâziñgânangât imbanâ zemñangap, zâk umñâ diim gem umâlip op tuubap. Nâi zâk a sâtnâ ândibapkât sâmbap pindâpindân, zâk zo kâtigem tuum ândibap. Nâi zâk tânzângobapkât imbanâ zemñangap, zâk umbâbâlanâk upap.

Lumbenangât den.

⁹ Buku orot zo sâkñandik mân upi. Umñâ gâsâyagom upi. Orot mâme bâlinâ, zorat âkon op ândibi. Oi orot mâme âlipnâ, zoric upi. ¹⁰ Zen buku bonnâ op ândibi. Oi tânagonam walâgilâ op kâtigibi. Bukurâpñangât nângâna mân gigin upap. ¹¹ Zo um bâbâ lolot bunâ. Kâtigem ândibi. Kaapungât op umziñâ zaatpap. Yatâ op um bâbâlan op Kembu kore okñangâbi.

¹² Kembunâ sumbengât singi kwatziñgip, zorat sâtâre op ândibi. Sâknam muyageziñgi zorat sâmbâkon mân upi. Um bâbâlan op âsâbân ninâu sâmbândibi.

¹³ Kembangât kâmurân gokñâ nâmbutñâ zen kut nâi nâi kârum ândine betziñan mimbi. A lombanâ zengâren gane kian kubik zâmbanbi.

¹⁴ Kâsaziñ sâmbâlin kwatziñgâne zengoot mâsop den sâmbâdzângobi. Lâuziñan gâbâ sâit den bunâ, mâsop denâk gibap.

¹⁵ A nâmbutñandâ sâtâre utne zen yatik târokwatziñgâm upi. Umbâlâ op isene zen yatik târokwatziñgâm isebi.

¹⁶ Umziñ mâpotne kânogâk zeî ândibi. Ziñangât nângane zâizâiñ mân upap. Nângânângâziñangât nângâne zâizâiñ mân upap. Oi zen a giginâ buku otziñgâbi.

¹⁷ Nâi zâk kut bâlin otgigi hâuñâ mân okñangâban. A ziñ mân orotñâ otziñgâne buku otziñgâbi. Zen yatâ op ândim a ziñ zengât nângâne âlip nâi upapkât nângâmnik upi, ¹⁸ Zen a pisuk patâ zen sot lumbenâ op ândibigât kâtigibi. A ziñ kâsa otziñgâne lumbenâ den sâmbâdzângobi. ¹⁹ Bukurâpnâ, a ziñ kut nâi mân orotñâ otziñgâne hâuñâ mân otziñgâbi. Hâukâu mân upi. Tosa zo Kembangât kukñangât singi pane zimbat. Zorat Kembangât ekabân den nâi itâ ziap,

“Kembunâ itâ sap, ‘Tosa mâkâmâkân, zo nâgât nep. Hâuñâ ziñgâziñgân, zo ninak ziñgâbat.’ Kembu zâk yatâ sap.”

²⁰ Zen ko itâ upi. Kâsagâ nalemgât moi nalembâban. Toogât nângi too pindâban. Gâ yatâ otnandâ kârâp kâukñâ kwâkñan pâna simbat yatâ upap. ²¹ Bâlinandâ mân mem gei kwatgibat. Bunâ. Gâ âlip op bâlinâ mem gei kwâpan.

13

Hân a kutâ, zengât den.

¹ A aksik patâ, zen hân a kutâ sot a sâtnâ zengât den lum ândibi. A kutâ nep, zo Anutugâren gokñâ. Hân a kuta sot a sâtnâ zen Anutugât sâtkât ândie. ² Zorat nâi zâk a kutâ zengât den birâm Anutugât den yatik birâbap. Oi den birâbi, zen yatik hâuñâ mimbi. ³ Orot mâmeziñ âlipnâ zen a kutâ zengât kengât mân upme. Bâlinâ upme, zen ko a kutâ zengât kengât upme. Zorat gâ kengât bunâ ândibâ sâmbândi mâmangâ kubikñâ âlipnâ op ândiban. Gâ yatâ otna a kutânâ gâgât nângâgigi âlip upap. ⁴ Hân a kutâ, zen Anutugât kore a. Ziñâ gâlem otginetâ âlip ândibangât sâmbâziñgip. Zen kâmbam hâuñâ lan mân gâ gobi. A kutâ zen Anutugât kore a. Bâlinâ mâme zengâren nep tuum hâuñâ ziñgâbi. Zorat gâ bâlin upan zo ko kengât upan. ⁵ A kutâ zengât dinziñâ lum kwâtâtibi. Zo Anutu zâkkât kengârâk bunâ. A kutâ dinziñ lulunangât nângindâ mâtâp âlip nâi opmap. Zorat op ko mâtâp zo lân ândinat. ⁶ Anutunâ galem a sot a kutâ nep sâmbâziñgip, zen nep zo tumegât op kât

zenġâren pame. ⁷ Zen kut nâi nâi sâsân dâp otziġġâbi. Kât sikumġât sâsân, zo kât ziġġâbi. Kore otziġġâbigât sâsân, zen kore otziġġâbi. Hurat kwatziġġâbigât sâsân, zen hurat kwatziġġâbi. Dinziġ lubigât sâsân, zen dinziġâ lubi.

Kembuġât den lum buku op tânanonât.

⁸ Kut nâi yenġġġât tosa mâkâne âkâbap. Buku oranġâm ândibigât sâm ziġġip, zorat buku orot zo mân birâne geibap. Nâi zâk a toren buku otziġġâm ândimap, zâk gurumin den lum ândimap sâsân. ⁹ Gurumin denân den itâ ziap, “Ap ambin zet mân birâyanġâm âbânanġâbabot. Gâ kâmbam mân kumban. Gâ kâmbu mân upan. A nâigât kut nâi laġ mân mimban.” Zo sot den kâtik nâmbutġânâ mâpotġânâ kâukġânâ itâ sâsân, “Gikanġât otgimap, zo yatik a torenġânâ zenġât otgibap.” ¹⁰ Buku op ândibapġânâ a nâi bâliġânâ mân onanġâbap. Zorat nâi zâk buku otziġġâm ândibapġânâ gurumin den lum nanġâbap sâsân.

Nen târârâġâk ândinat.

¹¹ Zen narâk zirat topġânâ nânġâm ândie. Umanân ġâbâ zaatpigât narâk mâte uap. Mârum sinġi âlip topkwap nânġâwen, narâk zoren sumbemân zâinatġât narâk kârep zeip. Zi ko narâk pânġânok uap. ¹² Mârum hanġâbâmap, zorat nâitâtikkât orot mâme bâliġânâ zo birâm âsakġanġât hâmbâ âmbum kâsaniġ Sataġ, zâkkât kâmut zen sot agom kinat. ¹³ Sirâmġât sinġi op nâitâtikkât orot mâme bâliġânâ zo birâm târârâk ândinat. Too kâtik nem umġulip orot sot laġ ândiândiġ sot um kâlak sot kuk sârek zo mân upi. ¹⁴ Kembu Yesu Kristo, zâk sot pâlâtânġ op ândibi. Oi um sâkziġan âkġâlâle bâliġânâ muyagem bâliġan diiziġġâbâ sâi mân nânġâm kândâtkubi.

14

Sinġi âlip donġep mo bituk zemniġġap, nen ârândânġ Kembuġât sinġi ândinat.

¹ Sinġi âlibân bâbâ lolot ândime, zen buku otziġġâbi. Den topġanġât sânetâ zen sot den sârek mân âragum um kânok ândibi. ² A nâmbutġânâ ziġânâ nânġâ

kwâkâ buġânâ nalem top top nime. Oi a nâmbutġandâ nalem nâmbutġânâ mân nime. Zen zuu bâu sunum mân nime. ³ Nâi zâk nalem top top nemapġânâ bukuġânâ nalem toren mân nemap, zâkkât nânġi ġiġiġânâ mân upap. Oi nâi zâk nalem nâmbutġânâ mân nemapġânâ bukuġânâ nalem top top nemap, zâkkât nânġi mân bâliġ upap. Wangât, zen Anutugât ayâk, zorat. ⁴ Zorat itâ sa nânġânok. Gâ wangandâ a nâigât kore a den dukunandâ dâp upap? Kore a zâk kâtigibap mo loribap, zo patânanġât mâtenan upap. Oi zâk mân loribap. Patânâ Anutu, zâkġânâ tânġoi kâtigem kinbap.

⁵ Oi sirâmġât zo yatik a nâmbutġandâ itâ nânġâme, “Sirâm kânok, zo Kembuġât sinġi.” Yatâ nânġâm kendon tapme. A nâmbutġânâ, ziġ ko sirâmġât itâ sâme, “Sirâm zo tirik buġânâ. Sirâm aksik zen dâbâk.” Zorat nâ itâ sa nânġânok. Sirâm nâiġânâ mo nâiġânâ, yatâ mo yatâ upâ sâm, nânġâm kâtigem ândiban. Ka bukugoot den sârek mân âragubabot. ⁶ Nâi zâk sirâm kânokġât nânġi zâizâiġ oi kendon tâpmap, zo Kembuġât op opmap. Oi a nâi zâk nalem top top nemap, zo Kembuġât op nemap. Zâk Anutugâren sâiwap sâmġânâ nemap. Oi a nâi zâk nalem toren mân nemap, zâk Kembuġât op opmap. Zâk Kembuġâren sâiwap sâm dukumap.

⁷ Âlip nânġen. Nenġâren ġâbâ nâiġânâ dap yatâ Kembu sot bukurâp, zenġât mân nânġânânġâ op zikġanġârâk nânġâm ândibap? Oi dap op zikġanġârâk nânġâm mumbap? Nen Anutugât sinġi op ândimen sot mumen. ⁸ Ândiândi, zo Kembuġât op ândimen. Mumu, zo Kembuġât op mumen. Zorat ândinat mo munat, zo Kembuġât sinġi op utnat. ⁹ Zorat op Kristoġânâ mumuġânâ sot ġwâlâ ârândânġ kembu otniġġâbapġât momġânâ mumuġan ġâbâ zaarip.

¹⁰ Kristo zâk Kembu patâniġ ândiap. Zorat den nâi mâsikâziġġa dâtnonek, “Gâ wangandâ bukuganġât den sâm kwâkâban? Mo ġâ wangandâ bukuganġât nânġâna ġiġiġ upap?” Nen aksik patâ Kembuġât mâtenan kirindâ nenġât den

sâm kwâkâbap. ¹¹ Kembangât ekabân den nâi itâ kulemgune ziap,

“Kembunâ itâ sap, ‘Nâ ândim kwâtâtemangât a aksik patâ kinnâ topnan gam siminziņ lim kwap pindiņsânibi. Oi aksik patâ zen lâuziņandâ sâm âlip kwatnibi.’”

¹² Zorat nen nângen. Nâran nen aksik patâņâ Anutugâren pindiņsâm topniņ sânatkât sâm niņgip. ¹³ Zorat op ko nen buku zeņgât den hâuņâ mân sâm kwâkânat. Buņâ. Nen itâ utnat. Nen buku nâmbutņâ umgulip kwatziņgindâ Kembangât mâtâp walâbegât op nângâmņik ândinat. ¹⁴ Nâ Kambu Yesu sot pâlâtâņ op ândimannâ itâ nângâm kwâtâtian. Nalem nâi mo nâi neindâ sumun upap, zo mân ziap. Ka nâi zâk nalem laņ nem sumunkubat sâm laņ nimbap, zâk perâkņak um sumun upap. ¹⁵ Oi itâ nângan. Gâ nalem nâi nena bukugandâ gekņâ nângi mân dâp upap zo ko bukugoot buku mân op ândiban. Buņâ. Gâ yatâ op bukugâ tâmbetkuban yatâ upap. Bukugâ âlip upapkât Kristoņâ zâkkât op moip. Gâ zorat nângâm bukugâ nalemgât op mân tâmbetkuban. ¹⁶ Zen kut nâi orotņangât nângâne âlip oi zo op ândibi. Ka a nâmbutņandâ sâm bâliņ kwatziņgâbegât galem orangâm ândibi.

¹⁷ Anutugât um topnan ândiândiņ, zo dap yatâ? Zo sii nalem nemņik ândiândiņ? Buņâ. Um hâlâlu sot um lumbeņâ sot Tirik Kaapumgâren gâbâ gâi sâtâre op ândiândiņ, zorâņâ bonņâ. ¹⁸ A zen yatâ zo ândim Kristo kore okņangânetâ Anutuņâ ziņgiri âlip upap. Oi a ziņâ zeņgât nângâne dâp upap. ¹⁹ Oi zorat nen um kânok op tânagom ândinatkât kâtiginat. ²⁰ Gâ nalemgât opņâ Anutugât nep mân tâmbetkuban. Sii nalem aksik zo âlipņik. Ka nâi zâk nemņâ nâmbut tâmbetzângobapkât nep tuubap, yatâ nângâm nei bâliņ upap. ²¹ Gâ bukugâ kâsa okņangâbatkât zâkkât op nalem, waiņ too mo wan wan zo birâna dâp upap. ²² Gâ kut yatâ zo orotņangât um salek ziap, zo Anutu mâtenan mem ândina gikanâk zimbap. Zorat nâi zâk nalem nemap mo kut nâi nâi opmap, zorat um zâgât mân

upap. Sâtâreņoot upap. ²³ Nâi zâk um zâgât op nalem nei bâliņ upap. Zâk nângâ kwâkâ op laņ nei bâliņ upap. Wangât, zâk nângâm pâlâtâņ kwâkņan mân uap, zorat. Kut nâi zo mo zo nângâm pâlâtâņ kwâkņan mân oindâ tosaņoot upap.

15

Yesugât tobat op niij nângânângâyân mân ândinat.

¹ Kâtigem kin bâbâ lolot zo âkom diizingânat. Oi nen niijangârâk nângânângâyân mân ândinat. ² Nen bukurâpniņ zeņgât nângâm ândim âlip upi sot siņgi âlibân kâtigibigât betziņan minat. ³ Kristo zâk yatik zikņangât nângânângâ mân ândeip. Zorat Kembangât ekabân den kulem nâi itâ ziap,

“Kambu, gâ sâm bâliņ kwatgiwe. Zeņgât sâm bâliņâ zo nâgâren zariap.”

⁴ Mârumņan den sâm Kembangât ekabân kulemguwe, zo nen siņgi âlip top nângânatkât urâwe. Den zorâņ mem kâtikņan kwatniņgi kut nâi siņgi kwatniņgip, zorat um bâbâlaņ op nângânângâ ândinatkât kulemguwe.

⁵ Zeņgât op Kembangâren itâ sâm ninâu sâman, “Mem kâtikņan kwatniņgâmap, um bâbâlaņ orotņangât mariņâ, zâkņâ diizingi Yesu Kristogât op um kânok op ândibi. ⁶ Oi umziņ sot lâuziņ mindui Kembuniņâ Yesu Kristo, zâkkât Ibâņâ Anutu mâpâsem sâm âlip kwâkņangâbi.” Zen yatâ upigât Kembangâren ninâu sâman.

Umņâ gâsâyagom ândibi.

⁷ Zorat op Anutu sâm âlip kwâkņangâbigât Kristoņâ umņandâ gâsuziņgip. Oi zen yatigâk umņâ gâsâyagom ândibi. ⁸ Nâ itâgât dâzâņguan. Anutuņâ sâkurâpniņâ kut nâi nâi ziņgâbapkât siņgi den dâzâņgoip, zo bon upapkât Kristo zâk Yuda a neņgât kore a op ândeip. ⁹ Oi Anutuņâ hân nâin gok zen tânzâņgoi sâm âlip kwâkņangâbigât yatâ oip. Zorat Kembangât ekabân den kulem nâi itâ ziap, “O Kambu, nâ hân nâin gok zeņgâren sâm âlip kwatgim kep mimbat.”

¹⁰ Oi den nâi itâ ziap, “Hân nâin gokņâ, zen Anutugât kâmut zen sot sâtâre upi.”

11 Oi den n̄ai it̄a ziap,
 “H̄an n̄ain gok, zen aksik Kembu s̄am ālip
 kwākṅaṅgābi. A h̄anṅā h̄anṅā, zen
 zāk s̄am ālip kwākṅaṅgābi.”

12 Oi Propete Yesaian̄a den n̄ai it̄a kulem-
 goip,

“Nak t̄atopṅan k̄amṅā, Yesegāt kiun, zo
 takām, zāk a h̄anṅā h̄anṅā zengāt
 kembu pat̄a op kembu otzingābap.
 Oi h̄an n̄ain gokṅā zen zākkāren
 n̄angām p̄alāt̄aṅ kwākṅaṅgābi.”

13 Nā zengāt op ninau s̄am it̄a
 s̄aman. “N̄angām p̄alāt̄aṅgāt mariṅā,
 Anutu, zākṅā diizingi n̄angām p̄alāt̄aṅ
 kwākṅaṅgām lummben̄a op s̄at̄are
 kwākṅan āndibi. Yat̄a op āndine Tirik
 Kaapumṅā imban̄a zingi bet muyagibap,
 zorat n̄angām um b̄ab̄alaṅ op āndibi.”
 Zengāt n̄angām yat̄a nin̄au s̄aman.

Paulo nepṅaṅgāt den.

14 Bukurāpn̄a, zengāt n̄anga ālip
 uap. Zen ālip āndim siṅgi ālipkāt topṅā
 n̄angāme. Oi siṅgi ālip ziin̄ak āragun̄a
 s̄am m̄an kwakpi. 15 Oi nā Anutuṅā
 nep s̄am nigipkāt den n̄ambutṅā kengāt
 buṅ d̄az̄angom kulemgum zinḡan. Zen
 siṅgi ālip nel̄amz̄angobapkāt kulemgum
 zinḡan. 16 Yesu Kristo, zākṅā nā um
 k̄atik siṅgi ālip d̄az̄angobatkāt kore a
 n̄abarip. Kembugāt tirik nam̄a ḡalem a
 zinḡan Kembu kore okṅaṅgāme. Oi nā zo
 yatik Kembu kore okṅaṅgām siṅgi ālip
 a um k̄atik d̄az̄angoman. Nā Anutugāt
 siṅgi ālip nep tuuga Tirik Kaapumṅā
 um h̄al̄alu kwatizingi Kembugāt siṅgi op
 āndibi. 17 Nā Yesu Kristo sot p̄alāt̄aṅ op
 Anutu kore okṅaṅgām nep zo tuuman,
 zorat n̄angām s̄at̄are opman. 18 Nep zo
 ninak m̄an tuubam yat̄a. Yesu Kristoṅā
 mam otnigi a h̄an n̄ain gokṅā zen siṅgi
 ālip n̄angām lubigāt l̄aunand̄a sot bitnand̄a
 nep tuuwan. Yesu Kristoṅā m̄an mam
 otnigi nep tuuwan s̄ai ko dap yat̄a s̄am
 s̄at̄are s̄abam? 19 Nā Tirik Kaapumṅāren
 ḡab̄a imban̄a mem Yerusalem kam̄an̄an
 ḡab̄a topkwap kulem sot sen m̄ar̄at tuum
 āim Kristogāt siṅgi ālip pisuk, zo a h̄an
 d̄ap d̄az̄angom aria Ilurikoṅ h̄an̄an āi ākip.
 20 Oi a n̄ambut zinḡan tuuwaȳan tuubangāt

Kristogāt kut siṅgi m̄an arip, zoren
 uṅakṅan āibat̄kāt otnigip. 21 Kembugāt
 ekab̄an den kulem n̄ai it̄a ziap, zorat d̄ap
 opman,

“Kembugāt den siṅgiṅā m̄an d̄az̄angowe,
 zen zo n̄angābi. Oi siṅgiṅā m̄an
 n̄angāwe, zen topṅā n̄angābi.”

*Paulo zāk Roma kam̄an wal̄am Sipen
 h̄an̄an āibam s̄aip.*

22 Nā yat̄agāt Roma kam̄an̄an gokṅā
 zenḡaren ḡabam nar̄ak d̄ap kwakman.

23 Āndim ḡawan, zo zenḡaren ḡabat s̄am
 umnand̄a n̄angām āndiwan. Zi ko h̄an
 toren̄gen zi nep tuuman, zo ākap. 24 Zorat
 Sipen h̄an̄an āibam zenḡaren ḡabat̄kāt
 n̄angan. Ga zen sot t̄at̄at m̄ame op ko
 um̄alip op a n̄ambutṅand̄a zenḡaren ḡab̄a
 betnan s̄ane Sipen h̄an̄an āinat.

25 K̄andom nar̄ak ziren ko Anutugāt
 siṅgi a k̄at betziṅan mimbam Yerusalem
 kam̄an̄an āibaman. 26 Makedonia sot Grik
 h̄an̄an Kembugāt k̄amut zinḡan Yerusalem
 kam̄an̄an Kembugāt siṅgi a n̄ambutṅā
 kanpit̄a āndie, zen k̄at betziṅan minam
 s̄am k̄atigiwe. 27 Zen um b̄al̄alaṅ op
 k̄at mindunet̄a d̄ap oip. Wangāt, h̄an
 n̄ain gokṅā zen Yuda a zenḡaren ḡab̄a
 siṅgi ālip miwe, zorat tosa zenḡaren ziap.
 Oi tosa zo m̄ak̄abigāt s̄akkāt kut n̄ai n̄ai
 zinḡane d̄ap upap. 28 Den zo bon oi ninak
 mem āim Yerusalem kam̄an̄an zinḡamṅā
 āburem Roma kam̄an m̄air̄ap zenḡaren
 ḡabat. Zenḡaren ga tapṅā Sipen h̄an̄an
 āibat. 29 Nā it n̄angan. Nā zenḡaren ḡabam
 bet b̄asaṅ m̄an ḡabat. Kristoḡaren ḡab̄a
 m̄asop den ȳamb̄atṅā mem ga zinḡabat.

*Paulo z̄akkāt op nin̄au s̄abigāt
 kulemgum zingip.*

30 Bukurāpn̄a, nā Kembuniṅā Yesu
 Kristo, z̄akkāt op sot Kaapumṅā buku
 orotṅaṅgāt den umniṅan p̄amapkāt
 kindap p̄aron̄ den d̄az̄angob̄a. Zen
 n̄agāt op Anutuḡaren don̄bep nin̄au s̄abi.
 31 Betnan mine Yudaia h̄an̄an Yuda a
 bitziṅan ḡab̄a m̄ak̄anibap. Oi Yerusalem
 kam̄an̄an Kembugāt siṅgi a kut zo zinḡa
 um̄alep upi. 32 Zor̄aṅā bet Anutuṅā
 n̄angi um̄alib̄an zenḡaren gam zen sot tap
 umn̄a s̄anduks̄abap. 33 Um lumbe mariṅā,

Anutu, zâk aksik patâ zen sot ândibap. Zo perâknjak.

16

Paulo zâk Roma kamânân buku zengât nângâm ândeip.

¹ Ambân bukuniñâ Poibe, zen zâkkât topñâ mân nânge, zorat nâ zâkkât itâ sa nângânek. Zâk Kenkerei kamânân kâmut betziñan mem ândimap. Zorat zâk zengâren gâi buku okñangâbi. ² Zen Kembugât sinji ândienñâ Kembugât op buku op beknjan mimbi. Zen yatâ utne dâp upap. Ambân zo zâk wan mo wangât okñangi nângânangâbi. Ambân zâk nâ sot nâmbutñâ donbep kore otniñgâm ândeip.

³ Oi Pirisila sot Akwila, Yesu Kristo nepñangât berân mâme a ambân, zet betnan miwet. Zet itâ dâzâkonek. Nângânangânâ zekâren ziap. ⁴ Zet nâgât op sâkzikñangât kençât mân urâwet. Zorat nâyâk buñâ, kamân dâp Kembugât sinji a zen sot zekât op umâlip nângâm ândien. ⁵ Zekât mirin Yesugât kâmut mindume, a ambân zen zo sâm sâtâre otziñgan.

Bukunâ Epaeneto, zâk Asia hân murukñan kândom op Kristogât a oip. Zâk dukunek. Nâ zâkkât op nângâmnik ândian.

⁶ Maria zâk yatik sâtâre okñangân. Zâk zengâren nep donbep patâ tuugip.

⁷ Yuda a bukuzatnâ Androniko sot Yunia tâk namin ârândân nâambarâwe, zekât nângâman. Zet zo dâzâkonek. Zet a kot patâ, Aposolo a zengât kâmurân ândiwet. Nâ mârur Kristo buñ ândiwanân zet Kristogât a urâwet.

⁸ Bukunâ Ampiliato, zâkkât nânça âlip opmap. Kembugât op zâkkât nângâman.

⁹ Urbano, Kristogât nebân berân miangâwet sot bukunâ Sitaki, zet sâmbâlip kwatzikan. Zo dâzâkonek,

¹⁰ Apele, Kristogât a bonñâ sot Aristobulo zâkkât kâmut zo, zengât sâmbâlip kwatziñgan.

¹¹ Yuda a bukunâ Herodion sot Nakiso zâkkât kâmurân gok nâmbutñâ Kristogât sinji ândie, zengâren umnâ kinzap.

¹² Ambân zagât Tiripaina sot Tiriposa Kembugât op nep patâ tuuwet sot Peasi

zâk Kembugât op nep yatik tuugip. Zen sâmbâlip kwatziñgan.

¹³ Kembugât a âlipñâ Rupu sot mamñâ, zekâren umnâ kinzap. Rupu mamñâ zâknja mam otnigip.

¹⁴ Asinçkiritito, Philegon, Hemesi, Patroba, Herema sot bukurâpziñ sâmbâlip kwatziñgan.

¹⁵ Pilogo sot ambân Yulia, Nereo sot ponñâ Olimpa sot Kembugât sinji a ambân zen sot ândime, zengât âksik nânça âlip uap.

¹⁶ Kembugât op ziññâ mindumñâ luyangâm ândibi. Kristogât kâmut kamân dâp ândie, zen Roma zengât op nângâm ândime.

Kembugât den sâsân a sarâ, zengât girem sâip.

¹⁷ Bukurâp, zengâren kâsâp ziap, zorân sinji âlip kwâkâm ziñgâwe, zo gulipkunam ue. A kâsâp muyagime, zengât galem orangâm ândibi. ¹⁸ A yatâ zo, zen sot pâlâtân mân upi. A yatâ zo, zen Kembu Kristogât kore a buñâ. Zen tep kâmbозиñangât kore op ândime. Oi den kelâk sâmbâmbân nângânangâziñ giginñâ nâmbutñâ kâitzangom um gulip kwatziñgâme. ¹⁹ Zen ko Kembugât sât lume, zorat sinji sâne kamân dâp âim nançip. Oi nâ zorat umâlip opñâ itâ upigât dâzangobâ. Kut nâi nâi âlipñâ, zo ko nângâm kwâtâtem mem ândibi. Oi kut nâi nâi bâlinñâ, zo kândâtkom birâbigât otnigap.

²⁰ Narâk mân kârep oi lumben marinñâ, Anutu, zâknñâ sâi Satañ mem ge kinziñandâ lân kwândâlibi.

Kembu Yesu Kristo, zâkkâren gâbâ tânzangozangonandâ zengâren zimzap.

Buku den sot mâsop den.

²¹ Berân mâmenâ Timoteo sot Yuda bukurâpnâ Lukio sot Yason sot Sosipate, zen zengât nângânangâ ândime.

²² Teatio, nânça den zi Paulogât lâunjan gâbâ mem ekap ziren kulemguan. Oi nâ zo yatik Kembugât mâtenjan zengât nângâman.

²³ Gaio zâknñâ nâ sot Kembugât kâmut zi galem otniñgâmapñâ zo yatik zengât

nângap. Erasto, kamân zirât kât galem a sot bukuniñâ ñai Kwato, zet yatik zeñgât nângabot.

²⁴ (Kembuniñâ Yesu Kristo, zâkkâren gâbâ tânzâñgozâñgoñandâ zeñgâren zim-bap.)

²⁵⁻²⁶ Anutu zâkkât siñgi âlip sâman sot Yesu Kristogât den sâm muyageman, zorat dâp nângâm pâlâtânziñ tânzâñgobapkât imbanâ zemñângap, Anutu, zâk sâm sâtâre okñangânat. Anutu zâk ândeipñak ândiap. Oi ândim zâibap. Anutugât diñâ tik zem gâip. Narâk ziren ko zâkkât sâtkât yatâ sâm muyagime. Zo a hân dâp ziñâ nângâm lubigât kânñan Kembugât ekabân sâm muyagem parâwe.

²⁷ Oi Anutu kânok zâk nângânângânâ patâ ândimap, zâk sâm âlip kwâkñangâm ândinat. Yesu Kristogât opñâ nen sâtâre okñangindâ sâtâre patâ zo âsagem zem zâimâmbap. Zo perâkñak.

Zo yatik.

Korinti a zengât ekap kânok Paulonâ kulemgum zingip.

Mâsop den.

1-2 Anutugât sâtkât Yesu Kristogât Aposolo a Paulo, nâ sot bukuniñâ Sostene, net Korinti kamânân Anutugât kâmut ândie, zengât ekap zi kulemgum pet. Yesu Kristonâ gâsuzingâm zâkkât sinji hâlâlu ândibigât sâip. Yatâ otzingi kamân dâp Yesugât kâmut, zen Kembu Yesugât kutnâ konsâm mâpâsem ândime, zen sot kânok urâwe. ³ Ibâniñâ Anutu sot Kembu Yesu Kristo, zekâren gâbâ um lumbe sot tânzângoziñgoñ zengâren zimbar.

Korinti zengâren den sinji âlipnâ muyagem zeip.

⁴ Zen Yesu Kristo sot pâlâtân utne Anutu zâk tânzângoip. Zorat op ko narâk dâp nâ zengât op Anutu sâiwap sâmb dukuman. ⁵ Zen Kristo sot pâlâtan utne sinji âlip sâsânâ sot nângânângâ topnâ topnâ zingâm nanjip. ⁶ Zingâmñâ Kristogât sâmb âsak denñâ umziñan ândânâ gâsuip. ⁷ Oi Kaapumñâ imbanâ zingip nep top top tuume. Zen Kembuniñ Yesu Kristo âburem gâbapkât um bâbâlan op mambât ândime. ⁸ Zâknâ Kembuniñâ Yesu Kristo gâbabân mâtenan tosazij buñ hâlâlu kinbigât mem kâtikñan kwatzingi ândinetâ narâkziñ âkâbap. ⁹ Anutu zâk nanñâ Kembuniñâ Yesu Kristo, zâkkâren târokwapigât diizingipñâ dumñâ den nâi mân sâbap.

Korinti a, zinjâ kâsâpagowe.

¹⁰ Bukurâpnâ, nâ Kembuniñâ Yesu Kristo kutnangât op girem den sa nângânek. Zen den top top sâmbnâ mân kâsâpagobi. Kâsâpagom kâmut zagât upi, zo buñâ. Um nângânângâziñ mâpotne kânok oi ândibi. ¹¹ Bukurâpnâ, osetziñan den kâsâp muyagem ziap. Kolozi zâkkât arâpnâ, zengâren gâbâ nâmbutnâ zinj yatâ sâne nângâwan. ¹² Den itâgât san. Zengâren gâbâ nâiñâ itâ sâmap, “Nâ

Paulogât a.” Oi nâiñâ sâmap, “Nâ Apologât a.” Oi nâiñâ sâmap, “Na Peterogât a.” Oi nâiñâ sâmap, “Nâ Kristogât a.” ¹³ Bâi, dap dap? Kristo pâuksâip mo dap? Paulo nâiñâ zengât op poru nagân muwan? Mo Paulo nâgât korân too sanjonzingâwe? ¹⁴ Kabik ninak too mân sanjonzingâwan. Krispo sot Gaio zerâk too sanjonzikâwan. ¹⁵ Zen itâ sâbegât, “Zâkkât kutnandâ lonjiniñgi too sanjonningâwe.” Yatâ buñâ. Yatâ mân nângâbi. ¹⁶ Zi nâi nânga. Setepano arâpnâ too sanjonzingâwan. Nâmbutnâ ko mân nângan. ¹⁷ Kristonâ a too sanjonzingâbatkât mân sâmb nigip. Den sinji âlipnâ dâzângom ândibatkat sâmb nigip. Oi Yesu poru nagân moip, zorat den imbanâ buñ opapkât a nâmbutnâ den kelâknoorâk sâme yatâ sâmb kubikñâ mân sâmban. Nâ sinji âlip den zo bonjik sâmban.

A um kâtik zinj Yesugât den sinji nângâne yen opmap.

¹⁸ A tâmbetagoagonangât mâtâbân ândie, zen Yesu poru nagân moip, zorat nângâne yen opmap. Oi nen kubikkubik mâtâp ândimennâ ko nângindâ Anutugâren gâbâ imbanâñootnâ opmap. Sinji âlip, zo sâmb kubik mân sâmban. ¹⁹ Zorat Kembugât ekabân den nâi itâ ziap, “Kembunâ itâ sap, ‘Nâi sa a nângânângâziñoot zen kwakpi. Nângânângâziñoot, zengât nângânângâ zo doongubat.’”

²⁰ Zen dap nânge? A nângânângâñoot, zo ikâ? A nâi den nângâm simbitkum sâmap, zo ikâ? A narâk zirat topnâ nângâmap, zo ikâ? Nâ sa nângânek. Anutunâ hân a zengât nângânângâziñ egi yennâ oip.

²¹ A zen ziiñâ nângânângâyân Anutugât topnâ iknam kwagâwe. Wangât, zen yatâ upigât Anutunâ kânñan nângâm kubigi zeip, zorat. Den sinji âlipnâ dâzângomen. Um kâtik a, zen zorat nângâne yen opmap. Ka Aposolo a, nen den zorat nângindâ bon opmap. Oi nen den sinji zo sâindâ a nâmbutnâ zinjâ nângâm Kembugât sinji upme. Zo Anutunâ kânñan nângi zeipkât yatâ âsagemap. ²² Yuda a um kâtik ândime, zen kulem top top iknam sâme. Grik a, zen ko hân a zengât nângânângâ

den zo nângânam kâtigime. ²³ Nen ko Yesu poru nagân kuwe, zorat den sâindâ Yuda a ziŋ nângâne kwakmak opmap. Oi Grik a sot hân nâin gokŋâ, ziŋâ den zo nângâne den yennâ opmap. ²⁴ Ka a nâmbutŋâ Kembuŋâ gâsuniŋip, Yuda a sot hân nâin gok ârândân, nen Kristogât nângâm itâ sâmen, “Anutugât imbanâ sot nângânângânâ zemŋângap.” ²⁵ Um kâtik a, zen Anutugât nângânângâ den nângâne yen opmap. Ka Anutugât nângânângâ, zorân a zengât nângânângâ wâlap. Oi a zen Anutugât den nângâne lolot uap. Ka Anutugât den, zorânâ ko a zengât imbanâ wâlap.

A zâizâiŋ ziŋâ ko bituk, a gigiŋâ ziŋâ ko doŋbep Kembugât siŋgi upme.

²⁶ Bukurâpnâ, A ikâ zorân Anutuŋâ diiniŋip? Zo ek nângâne. Osetniŋan a nângânângâziŋ patâ doŋbep buŋâ. A kutâ doŋbep buŋâ. ²⁷ A mâteziŋan a gigiŋâ ândimen, nen Anutuŋâ diiniŋâm a nângânângâziŋoot zo aŋun kwatziŋgâmap. A um kâtik ândime, zen nângânângâziŋangât nângâne aŋun upapkât yatâ oip. A zengât mâteziŋan a gigiŋâ sot lolot ândimen, nen Anutuŋâ diiniŋâmŋâ a imbanâziŋoot aŋun kwatziŋgâmap. ²⁸ A mâteziŋan bâbâ lolot ândimen sot a yennâ ândimen, nen Anutuŋâ diiniŋâmmap. Oi a zâizâiŋ upme, zengât imbanâziŋ koi yen upme. ²⁹ Zo hân a nen Anutugât mâteŋan sâk mâme upemgât yatâ opmap. ³⁰ Korinti a zen Yesu Kristo sot pâlâtân utnetâ Anutuŋâ ândiândi unakŋâ ziŋip. Anutuŋâ kembuniŋâ Yesu Kristo kwânâŋip, zo nengât nângânângâ sot tosanin gulipkukun a sot um salek muyageniŋgâniŋgân sot nengât suupniŋâ mimiŋâ a kwânâŋip. ³¹ Zorat Kembugât ekabân den kulem nâi itâ ziap, “Nâi zâk sâtâre den sâbâ sâm Kembuŋâ oip, zorat sâbap.”

2

Paulo zâk sâm kubikkubik den mân sâmâip.

¹ Bukurâpnâ, nâ zengâren gamŋâ Anutugât den sapsun dâzângowan. Zo sâm

kubikkubik den sot a zengât nângânângâ den mân dâzângowan. ² Nâ itâ nângâm kâtigem zengâren gâwan. Yesu Kristo poru nagân kuwe, zâkkât denâk sapsun ziŋgâbat. ³ Oi nâ zen sot tap imbanâ buŋ, keŋgât op ândiwan. ⁴ Oi siŋgi âlip sâsân, zo nângânângâ patâ sâm kubikŋâ mân sâwan. Buŋâ. Kaapumŋâ tânnogi siŋgi âlip sa imbanâ muyageziŋgi igâwe. ⁵ Den sâwan, zo a zengât nângânângâ patâ den yatâ buŋâ. Zen a zengât nângânângâ den zorat nângâne bon opapkât yatâ orâwan. Anutugât imbanâ zengâren muyagei ekŋâ nângâne bon upapkât yatâ orâwan. Zen Kembugâren nângâm pâlâtân kwâkŋangâbigât yatâ orâwen.

Anutuŋâ nângânângâ bonŋâ niŋgâmap.

⁶ A Anutuŋâ kubikziŋgi nângânângâziŋoot ândime, zen Kembugât nângânângâ den bonŋâ dâzângomen. Ka den dâzângomen, zo um kâtik a zengât mo hân a kutâ zengât nângânângâ yennâ buŋâ. Hângât a kutâ nângânângâziŋangât bonŋâ mân muyagem mârum buŋ utname. ⁷ Nen ko den Anutugât nângânângâyân tik zem gâip, zo sâm muyagimen. Den zo nângâmŋâ sumbengât siŋgi neule âsakŋâ minatkat Anutuŋâ mârumŋan, hân mân muyageibân den zo sâm kâtân oip. ⁸ Hân a kutâ, zen aksik den zo mân nângâwe. Zen den zo nângâm sâi ko Kembu, âsakŋâ mariŋâ poruyân mân kumbe. ⁹ Zorat Kembugât ekabân den nâi itâ kulemgune ziap,

“Anutu umziŋandâ gâsume, zengât siŋgi Anutuŋâ kut nâi nâi kubigip. Kut nâi nâi zo a sennâ mân igikŋâ sot kindapŋâ mân nângânângân sot a umziŋan zo mân nângâwe.”

A Kaapum sot ândim siŋgi âlip nângâne bon upap.

¹⁰ Nen ko Anutuŋâ sâi Kaapumŋâ den Anutugât umŋan ziap, zo sapsun niŋip. Kaapum zâk den Anutugât umŋan tik zemap, zo aksik nângâmap. ¹¹ A nâiŋâ bukuŋangât nângânângâ zo dap yatin nângâbap? Um mariŋandik zo nângâbap. Zo yatik a nâiŋâ Anutugât nângânângâ zo mân nângâmap. Anutugât Kaapumŋâ

zikņik zo nāngāmāp. ¹² Oi Kaapum miwen, zo hānān gābā buņā. Anutu, zikņan gābā Kaapum zo miwen. Anutuņā kut nāi nāi neņgāt siņgi sāip, zo nāngānatkāt Kaapumņā niņgip. ¹³ Anutuņā Kaapumņā niņgip. Zorat den Anutugāt umņan ziap, zo sāmen. Zo a zeņgāt nāngānāngāyān mān sāmen. Buņā. Kaapumņā den umniņan pāi sāmen. Kaapumņā den umniņan pāi sāindā Kaapum sot āndime, zen dinniņā zo nāngāme.

¹⁴ Ka a um kātik āndime, Kaapumziņ buņ āndime, zen Kaapumgāt den sot imbaņā, zo umziņan mān mem āndie. A yatā zo, ziņ den zorat nāngāne yen opmāp. Zen dap yatā nāngābe? Den zo Kaapumziņoot ziņik nāngāme. ¹⁵ A Kaapum sot āndime, zen kut nāi nāi zorat topņā nāngām sālāpkume. Oi a Kaapumziņā buņ āndime, zen kut nāi nāi zorat topņā sot a Kaapum sot āndimen, neņgāt topņā mān nāngāme. ¹⁶ Kembugāt ekabān den nāi itā ziap,

“Kembugāt umņan den ziap, zo nāiņā nāngipņā ālip den nāi dukubap? Yatā Buņā.”

Nen ko Kaapumņā Kristogāt nāngānāngā den zo niņgi mem āndimen. Mem āndimņā kut nāi nāi zorat topņā nāngām kubikmen.

3

Korinti a ziņ siņgi ālibān katep zeņgāt holi yatā op āndiwe.

¹ Bukurāpnā, nā zeņgāren gam a kaapumziņoot, zo dabāngen dāzāngobam? A kaapumziņ buņ, zo dāzāngobam. Zen siņgi ālibān katep māik yatā āndie ² Katep māik zen nalem kātik mān nem namāk nime. Zen nalem kātik dap op nimbe? Oi narāk ziren Korinti a zen katep māik yatā siņgi ālipkāt nalem kātik nimbigāt dāp mān ue. ³ Zen um kātik. A kaapumziņ buņā yatā op āndie. Zeņgāren den sārek sot kāsāp sot um kālak muyagei a kaapumziņ buņā yatā op āndie. ⁴ Zen itā sāme, “Nā Paulogāt a.” Nāmbutņā ziņ sāme, “Nā Apologāt a.” A yatā sāme, zen um sāngiņāngāt mātābān āndime.

⁵ Apolo, zāk nāi? Paulo, nā nāi? Net kore aņā Kembugāt den dāzāngoitā nāngām

pālātāņ kwākņanģāwe. Kembuņā nep diņ sām nikip yatigāk tuuwet. ⁶ Den sumbuņā nāi sa nāngānek. Nā nep kārām kāmīrāwan. Apolo zāk nep galem op hibuk pitip. Kembuņā ko māsop mei bonņā muyageip. ⁷ Kārām kāmīrāwan sot hibuk pitip, nekāt bonņā mān sābi. Māsop mei bonņā muyagemāp, Anutu, zākkārāk sābi. ⁸ Kārām kāmīrāwan sot hibuk pitāmāp, nepnik kānok. Oi zorat sāngānņā mia zāk yatik mimbap. ⁹ Net Anutugāt berān māme a. Zen ko Anutugāt sin kālam yatā. Zen Anutugāt namā.

Kārāpņā nepkāt topņā sām muyagibap.

¹⁰ Zen Anutugāt namā yatā oi Anutuņā nep sām nigip dāp nā mirā tuutuun a op kunkun kātik pa giarip. Oi a nāmbutņā ziņ kunkun kwākņan tārōkwap tuume. A yatā zorāņ nāngāmņik tuubi. ¹¹ Kunkun giarip, kinzap, zorat kutņā Yesu Kristo. Zo sāmbum pam nāi pāi geibap, zorat dāp mān taap. ¹² Oi kunkun zorat kwākņan a nāiņā goide kāt mo siliwa mo kāt nāi ālipņā, sāngān patā mo nak, ogep mo um tārōkwap tuubap zo ko mirā tuutuunā zorat topņā muyagibap. ¹³ Narāk patin zorat topņā muyagibap. Narāk zoren kārāp patā ābāngum simbap. Oi kārāp zorāņ sem nep zikņik zikņik tuuwe, zorat top sām muyagibap. ¹⁴ Kārāpņā a nāigāt nep tuutuun zo mān sei sāngān mimbap. ¹⁵ Ka a nāigāt nep tuutuun, zo kārāpņā sei sāngān buņ upap. Oi zikņā ko mān tāmбетkubap. Kārābān gābā mākām gābap yatā upap.

A mān sām ālip kwatziņģābi.

¹⁶ Nen Anutugāt tirik namā. Anutugāt Kaapumņā umniņan tātāt māme opmāp. Zo nāņge mo buņā? ¹⁷ A nāi, zāk Anutugāt namā kiom tuubap zo ko Anutuņā a zo yatik kiom miņāngābap. Anutugāt tirik namā, zo hālālu sāsāņ. Oi namā zo, zen.

¹⁸ Zen umziņ mān kātikubi. Zeņgāren gābā nāi zāk hān a zeņgāt nāngānāngā zorat nāņgi zāibapkāt op girem uan. A zo yatā, zorāņ nāngānāngā zo birām hān a mātēziņan kwakmak yatā oi ālip upap. Zāk nāngānāngā yenņā zo biri Anutuņā zākkāt nāņgi nāngānāngā bonņoot upap.

¹⁹ Hân a zengât nângânângâ zorat Anutunâ nângi bon buŋ opmap. Kembangât ekabân den kulem nâi itâ ziap,

“A nângânângâziŋangât nângâne zâizâiŋ opmap, zen Anutugât arâpŋâ kâitâŋgonam orot mâme upme. Ka Anutunâ topziŋ nângi bâliŋ oi kâbakŋezingâmap.”

²⁰ Oi den nâi itâ ziap;

“Kembu zâk a nângânângâziŋ patâ zengât den nângi yen, bon buŋ opmap.”

²¹ Zorat zen hân a nengât nângânângâ mo imbanâ zorat nângâm um zâizâiŋ mân upi. Nâ Paulogât a mo nâ Peterogât a sâme, zen ziŋangât nângâne zâizâiŋ oi yatâ mân upi. Zi den zorat torennâ sa nângâne. Kut nâi nâi aksik zo zengât ŋiŋi. ²² Paulo sot Apolo, Petero, nen zengât ŋiŋi. Oi hânân kut nâi nâi munâ sot ândiândiŋâ, zo zengât ŋiŋi. Itârâŋ ziap sot gâtâm muyagibap aksik, zo zengât ŋiŋi. ²³ Zen ko Kristogât ŋiŋi ândie. Oi Kristo zâk Anutugât ŋiŋi. Zorat zen Kristo sot Kembangât ŋiŋi ândie, zorarâk sâtâre upi. A zengât nângâne zâizâiŋ mân upap.

4

Kembuŋâ nep a zengât topziŋ sâm muyagibap.

¹ Zen nengât itâ nângâbi. Kristogât nep a sot Anutugât den tik zem gâip, zorat galem a. ² Oi galem a nen dâŋ galem op ândinatkât sâsâŋ. Zorat op ko yatâ op ândeindâ dâp upap. ³ Oi zi nângât sâbâ. A minduminduyân nâiŋâ nâgât den sâme oi ko zorat nânga yennâ opmap. Oi ninak topnâ âlip mân sâman. ⁴ Nâ ninangât nângâm tosanâ mân nângan, zorat nâ tosanâ buŋ ândian mân sâbat. Topnâ sâbap, zo Kembu kânokŋâ ândiap. Zâkŋâ tosa ek nângâmap. ⁵ Zen ko ayâk, zorat topnâ muyagibigât kek mân sâbi. Kembu zikŋak gamŋâ kut nâi nâi tik ziap, zo mem kâkŋan pâmbap. Oi umniŋan kut nâi nâi tik ziap, zo aksik âsagem nanngâbap. Oi Anutunâ a aksik holiziŋ ekmap, zâkŋâ a ziŋiri holiziŋ âlip oi ko sâm âlip kwatziŋgâbap.

Korinti a zen zâizâiŋ urâwe.

⁶ Bukurâpnâ, zen Kembangât den mân walâbi. Ziŋâ hân a nen mem zâi kwap, mem gei kwap mân otniŋgabi. Zâizâiŋ man upi. Nâ den san, zo Apolo sot nâ, niikŋan kwap san. Zen nekât topnik ek nângâm kwâkâbigât san. Net Anutugât berân mâme ayâk. ⁷ Zâizâiŋ upme, zengât sâbâ. Gâ a nâiŋâ a patâ upan sâm, sâm gigip? Nângânângâ den zemgigap, zo gikak muyagein mo nâiŋâ mem gigip?

⁸ Nâiŋâ gigip oi ko wangât gikâ sâkkâ mem zâi pâmat? Zen zâizâiŋ op ziŋangât itâ nângâme? “Umgât gom sambe nengâren piksâm ziap. Nen mârûm sikumniŋoot urâwen.” Oi zen itâ sâme, “Nen Paulo buŋâ a kutâ op ândien.” Zen topziŋâ yatâ nângâme? Perâkŋak, zen a kutâ op sâi ko diiniŋâne zengâren târokwap a kutâ upem. Zo yatâ âsagei sâi ko umâlep opam. Zen ziŋangât nângâne zâizâiŋ opmap. Ka nâ ko zâizâiŋ mân opman. ⁹ Aposolo nengât itâ nângan. Aposolo a nen gigiŋâ ândien. Anutunâ sâi Aposolo a nen kâmbangât ŋiŋi yatâ op ândien. A aksik patâ, sumbem a sot hân a zengât mâteziŋan a ziŋ nângom kut nâi nâi otniŋgâne niŋgitme. ¹⁰ Nen Kristogât opŋâ a kwakmak yatâ urâwen. Zen ko Kristogâren târokwap nângânângâziŋ patâ yatâ urâwe? Nen lolotŋâ. Zen ko kâtikŋâ? Um kâtik a ziŋ zen sâm âlip kwatziŋgâme? Nen ko sâm bâliŋ kwatniŋgâme.

¹¹ Nen too nalemgât mom ândiwennâ ândim gen. Hâmbâ alâkŋâ mem ândimen. A ziŋ nângom moliniŋgâme. Mirâ buŋ ândiwennâ ândim gen. ¹² Betŋâ sâknam nep tuumen. A zen sâm bâliŋ kwatniŋgâne nen den âlipŋâ dâzângomen. Lan otniŋgânetâ nen hâuŋâ mân otziŋgâmen. ¹³ Sâm bâliŋ kwatniŋgânetâ nen buku orotŋangât den dâzângomen. Nen a donbep zengâren gâbâ iisak alâ gwapwap yatâ otniŋgâne ândiwennâ ândim gen.

Paulo zâk ŋiŋi âlibân Korinti a zengât ibâziŋ oip.

¹⁴ Zen aŋun upigât den zi mân kulemgum ziŋan. Nan bârarâpŋâ girem den dâzângobam ekap zi kulemgum

zingan. ¹⁵ Kristogât berân mâme a kâmut zengâren ândie. Ka singi âlibân ibâ donbep bujâ. Nâ kândom Yesu Kristogât den singi âlip dâzângom nâ kânok ibâziņ orâwan. ¹⁶ Zorat nâgât mâtâp zo lân ândibigât kindap pâroņ den dâzângua nângânek. ¹⁷ Zen nâgât mâtâp lân ândibigât Timoteo sângongua zengâren gaap. Timoteo zâk Kembu sot pâlâtâņ opņâ ninâ nannâ âlip yatâ op ândei umnâ zâkkâren kinmap. Zâk sângungua zengâren gam nâ Kristo sot pâlâtâņ op orot mâmenangât singi den, zorat sapsom zingî nângâbi. Yesugât kâmut kamân dâp ândie, zen nâgât mâtâp zo yatik lân ândibigât dâzângoman.

¹⁸ Korinti zengâren a nâmbutņandâ zâizâiņ op nâgât itâ sâme, “Paulo zâk mân gâbap.” ¹⁹ Nâ ko Kembu nângânigi narâk mân kêrep oi kek gâbat. Zengâren gamņâ a zâizâiņ op den sâme, zengât topziņ ikpat. Dinziņâ zorat mân sâm imbanâziņangât topņâ ikpat. ²⁰ Anutugât um topņan ândiândiņ, zo denân mo denâk bujâ. Zo Kembugât imbanâņan kâtigem ândiândiņ. ²¹ Oi mâsikâziņga zen sânek. Nâ kâmbam mem gâbatkât se? Mo buku opņâ lumbenâ op gâbatkât se?

5

Korinti zengâren bâliņâ muyagem zeip.

¹ Zengât singi den itâ sâne nângâman. Zengâren laņ mâman nâi ândiap. Oi laņ mâman bâliņâ zo a um kâtik zengâren mân muyagemap. A nâiņâ ibâņangât ambinņoot ândimap, zorat san. ² Zo yatâ muyagem zeï zen dap op zorat mân nângânangâ op tok zâizâiņ op ândie? Zo mân orotņâ. Zen zorat umbâlâ opņâ anâ bâliņâ oip, zo osetziņan mân tâpapkât molinetâ ari dâp upap.

³ Nâ sâknâ ko kêrebân ândian. Umnâ ko zen sot tapņâ yatâ, a bâliņâ oip zo, zâkkât den itâ sâm kwâkâwan. ⁴ Zen Kembu Yesugât korân mindunetâ umnâ zen sot tâi Kembu Yesugât imbanâņan kâtiginat. ⁵ A zo um dâpņâ kubikkubik opņâ Kembu gâbâbân âlip upapkât Sataņgât bikņan pâindâ um sâkņangât âkņâle bâliņâ zorâņ tâmbetkubap.

Kut nâi nâi kâlakņâ zo birâm samņâ mem ândibi.

⁶ Bâliņâ yatâ zo osetziņan zeï mân nângânangâ op zâizâiņ utne nânga mân dâp uap. Zuu usiņandâ naleman giari une kâlak op nanğamap. Zo nânge. ⁷ Zorat kâlak zo birâm kubik pam om nimbi. Kristo zâk zengât kâlakziņâ betziņan meip, zorat kâlak buņ ândibi. Mârum Yuda a ziņ Pasowa kendon tâtnam râma nâi kuwe. Oi zo yatik nenğât Pasowa râma kuwe, zo Kristo. ⁸ Nen kâlak birâm tâtnatkât moip. Zorat um kâlak sot bâliņâ zorat kâlakņâ birâm kut nâi nâi salek sot târârakņâ zo mem ândinat.

⁹ Nâ mârum ekap nâi itâ kulemgum zingâwan. Zen laņ mâman a ambân zen sot naleman kânok niniņ sot tâtat mâme mân upi. ¹⁰ Den parâwan, zo um kâtik zengât mân sâwan. Um kâtik a zen laņ ândime. A zengât kut nâi nâi âkņâle op kâmbu upme. A lopio hurat kwap ândime. A um kâtik yatâ zo birâziņgâbigât mân sâwan. Zen a yatâ zo dap yatâ zâmbam nanğâbi. Zen hân birâm sumbemân zâim zâmbanbi, zorik. ¹¹ Nâ itâ zorat kulemgum zingâwan. Nâiņâ Yesugât kâmurân ândim bâliņ mem ândiap, mo a nâigât kut nâi nâi âkņâle op laņ memap mo den bâliņ sâm ândimap, mo lopio hurat kwâpmap, mo too kâtik nem um gulip opmap, mo kâmbu opmap. Kembugât kâmurân a bâliņâ zo yatâ mem ândie, zen zot tâtat mâme mân upi. Oi naleman ârândâņ mân nimbi. ¹² Yesugât kâmut âkņan ândie, zengât den mân sâm kubikziņgâbat. A Yesugât kâmurân ândie, zengât tosağât den sâm kubikziņgânetâ dâp upap. ¹³ A âkņan ândie, zengât tosağât den hâuņâ zo Anutuņâ sâbap. Zen ko bâliņ mâme a zo zengât osetziņan gâbâ diim âi âkņan pambi. Zâk osetziņan mân ândibap.

6

Den muyagei ziņak mân sâm kwâkâwe.

¹ Zengâren gokņandâ nâiņâ bukuņangât kuk den mem ândibap, oi den zo Yesugât kâmut a sâtnâ zengâren mân sâm um kâtik a patâ zâkkâren sâbap? Zen zorat dap nânge? Zo âlipņâ orotņâ? ² Yesugât kâmut a nen nâran a um kâtik zengât

den sâmb kwâkânat. Zo nânge? Oi zi Yesugât kâmurân gok zengâren den mâik nâi muyagei ziiŋak mindumindu op sâmb mân kwâkâbi mo? ³ Nâran nen sumbem a zengât den sâmb kwâkânamb mân kwaknat. Zo nânge? ⁴ Hânân narâk ziren den muyagei âlip sâmb kwâkânat. Zorat wangât kut nâi yenŋangât den muyagei a um kâtikziŋ zengâren mem âinetâ sâmb kwâkâme. ⁵ Zen den zo nângâm anun upigât dâzâŋguan. Zen dap nânge? Zengâren a nângânâŋgâŋoot nâi mân ândiap? Zengâren den nâi muyagei zâkkâren mem âine sâmb kubikap. ⁶ Nângânâŋgânâ zo yatâ ziap. Zen ko yatâ mân upme. Buŋâ. Yesugât kâmurân gokŋâ nâiŋâ buku nâi sot den muyagei a um kâtik zengâren mem âine sâmb kwâkâme.

⁷ Zengâren den âsagemap, zorâŋ siŋgi âlipkât kâwali koi gemap. Mâtâp nâi, zorat sa nângânek. A nâiŋâ kulembâlîŋâ otgigi denân mân pam tosaŋâ birâŋangâna yen zimbap. Tosa muyagei um kâtik a zengâren mân pâmban. Nâ zorat nânga mâtâp âlip nâi uap. Zen wangât yatâ mân upme. ⁸ Zen ziiŋak bâliŋâ op bukurâpziŋangât kut nâi nâi betziŋan mime. Zo nâin gokŋâ buŋâ, Yesugât kâmurân gok. Bukurâpziŋ zen sot ârândân upme.

⁹⁻¹⁰ Den zi nângâm biranŋbi. Bâlîŋ mâme a ambân zen Anutugât um topŋan mân ândibi. Zen umziŋ mân kâitkunek. Laŋ mâman a sot kware suŋa mem ândiândiŋ. Ambân mem birâ sot bâliŋ upme, Kâmbu orot sot sikungât âkŋâlîme, Too kâtik nem um gulip upme, A den bâliŋ sâme sot kâmbam ku. A yatâ zorâŋ Anutugât um topŋan mân bagibi. ¹¹ Oi zengâren gâbâ a nâmbutŋâ ziŋ yatâ op ândiwe. Ka zen Kembuŋâ umziŋ sanŋorip. Kembuŋâ um hâlâlu minziŋgip sot tosa buŋ minziŋgip. Zo Kembu Yesu Kristogât kot mem ândie sot Anutuniŋangât Kaapum sot ândie, zorat yatâ otziŋgip.

Bâlîŋangât girem den.

¹² A nâmbutŋâ ziŋ itâ sâme, “Kut nâi nâi, zo orotŋik ziap.” Ka nânâ sa nângânek. Kut nâi nâi nâmbut orotŋâ zorâŋâ mân

betniŋan memap. Kut nâi nâi, zo orotŋik ziap, Ka zobâ nâiŋâ kembu otnibâ sâi zâkkât kore mân upat. ¹³ Nalem, zo tep kâmbogât siŋgi. Oi tep kâmbu, zo nalemgât siŋgi. Bet Anutuŋâ sâi nalem sot tep kâmbu zo ârândân buŋ upabot. Sâkniŋ zo mâtâp ambân zen sot ândiândiŋ mo ambân nâmbutŋâ zen sot laŋ ândiândiŋangât siŋgi buŋâ. Zo Kembugât siŋgi. Kembu zâk sâkkât mariŋâ op ândiap. ¹⁴ Anutuŋâ Kembu Yesu muŋan gâbâ mângei zaarip. Zo yatik imbanŋandâ mânŋiniŋgâbap.

¹⁵ Nângâm biranŋbi. Kembugât kâmut nen Kristogât sâk bonŋâ op ândien. Kristo zâk kâukniŋ ândiap. Oi nen kiŋ bikŋâ yatâ op ândien. Oi zen dap nânge? Kristo sot pâlatân op ândien, nengâren gâbâ nâiŋâ âi mâtâp ambân sot pâlatân op ândei dâp upap? Buŋ kâtikŋâ. ¹⁶ Zen itâ nângâm biranŋbi. “A nâiŋâ ambân laŋ mâman nâi sot pâlatân oitâ zet sâk kânok upabot.” Zorat Kembugât ekabân den nâi itâ ziap, “Zet zagâtŋâ kânok op ândibabot.”

¹⁷ Nen âlip nângen. Nâi zâk Kembu sot pâlatân oi um dâpziŋkâ kânok upabot. ¹⁸ Zen laŋ mâman ambân zo kândâtzâŋgobi. A nâiŋâ bâliŋâ nâmbutŋâ upap, zorâŋ sâkŋâ mân tâmbetkubap. Ka nâi zâk zik ambin birâm nâi sot ândibap, zâk zikŋâ sâkŋâ tâmbetagobap. ¹⁹ Zen zitâ nângâme? Tirik Kaapumŋâ umziŋan tâtat mâme opmap. Zorat sâkziŋ zo Tirik Kaapumgât namâ. Zâk zengât um sâkziŋan ândibapkât Anutuŋâ sâŋgongoi geip. Zen sâkziŋangât mariŋâ buŋâ. ²⁰ Kembuŋâ mârumbân sâŋgânziŋ mei zâkkât siŋgi urâwe, ândie. Zorat zen sâkziŋâ târârak galem op ândine a nâmbutŋâ ziŋâ ziŋgitŋâ Anutu sâmb âlip kwâkŋangâbi.

7

Ap ambin zengât den.

¹ Zen ekap kulemgum nim mâsikâniwe, zorat hâuŋâ sa nângânek. Nâ itâ nângan. A nâiŋâ ambân mân mem yen ândei sâi ko âlip opap. ² Ka bâliŋangât mâsimâsikâ gâi bâliŋ upegât anâ ambân mem zâk sot pâlatân op ândibap. ³ Oi agât sâkŋâ

ambin mân anġân kârânġâbap. Oi ambân zâk yatik sâkñâ apñâ mân anġân kârânġâbap. ⁴ Ambân zâk sâkñanġât mariñâ zikñik mân ândiap. Zo apñanġât sinġi. Oi apñâ zo yatik sâkñanġât mariñâ zikñik mân ândiap. Zo ambinnanġât sinġi. ⁵ Zorat ap ambin zen sâkziñ mân anġân kârânġâbi. Yen ninâu sâm ândim den saam yatâ utne dâp upap. Satañġât mâsimâsikâyân loribegât narâk pânkânogâk yatâ ândibi. ⁶ A ambân miangâbigât op san, zo sâm kâtigemñâ mân san. ⁷ Anutuñâ imbanâ nigî ambân mân mem yen ândian. Nâ ândian, yatik ândibigât otnigap. Ka Anutuñâ imbanâ ñâi zikñik zikñik niñġamap. Nen dâbâk buñâ, ñâi itâ, ñâi yatâ. Zorat a ambân âlip miangâbigât san.

⁸ A ambân sigan sot malâ, zengât itâ san. Zen nâ yatâ op yen ândine âlip upap. ⁹ Ka zen umziñan âkñâleziñandâ diiziñġi bâliñan bagim tâmbetagobegât op miangâm ândibi.

¹⁰ Ap ambin zengât den sa nânġânek. Den zi nâgât buñâ. Kembuġât den. Zengâren gâbâ ambân ñâiñâ apñâ mân birâbap. ¹¹ Oi ambinnandâ apñâ mârum birip oi ko a buñâ, yen ândibap mo dum apñoot miangâm ândibabot. Oi yatik a ñâiñâ ambinnâ mân birâbap.

¹² Nâmbutñâ zengât den zi sa nânġânek. Kembuġât den buñâ. Zi ninâ den uap. Kembuġât kâmurân a ñâi âmbinnâ um kâtik ândibap, oi ambân zorân zâk sot ândibat sâi mân birâbap. ¹³ Mo Yesuġât kâmurân gokñâ ambân ñâi zâkkât apñâ um kâtik ândibap, oi a zorân zâk sot ândibat sâi mân birâbap. ¹⁴ A um kâtik zo ambinnâ Kembuġât sinġi, zâkkât mâsop zorân zâkkâren arip. Oi um kâtik ambân zo apñâ Kembuġât sinġi, zâkkât mâsop zorân zâkkâren arip. Oi yatigâk murârâpziñ Kembuġât sinġi op ândibi. Zo buñ sâi um kâtik ândibe. ¹⁵ Um kâtik a mo ambân ñâiñâ birâbam sâi mân anġân kârânġâbi. Zorat pâke mân ziap. Anutuñâ lumbeñan ândibigât diiziñġip.

¹⁶ Ambân, gâ apkâ Kembuġât mâtâbân diina gâbap mo buñâ? Zo nânġat?

A, gâ ambingâ Kembuġât mâtâbân diina gâbap mo buñâ? Zo nânġat?

¹⁷ Zen zikñik zikñik kinkin zoren mo zoren kine Kembuñâ ândiândi muyageziñġip sot nep sâm ziñġip, zo yatik sinġi âlibân ândibi. Nâ den zo Yesuġât kâmut kamân dâp dâzânġoman. ¹⁸ Zengâren ñâi zâk kwabâ kwâkñanġâne ândei Kembuñâ diinġip, zâk mân birâbap. Oi a ñâi zâk kwabâ mân kwâkñanġâne ândei Kembuñâ diinġip, zâk kwabâ kwâkñanġâbigât mân sâbap. ¹⁹ Kwabâ kwatziñġawe mo kwabâ mân kwatziñġawe, zorat nânġâne bon mân upap. Anutuġât den luluñ, zorân bonñâ uap. ²⁰ Ñâi zâk kinkinñâ zoren mo zoren kiri Kembuñâ diiġip, kinkinñanâk zo kinbap. ²¹ Gâ kore mâman a ândina Kembuñâ diigigipkât nânġâm kwâkâ mân upan. Olanġinâ sâne mân kwâkâban. ²² Ñâi zâk kore a op ândei Kembuñâ bâliñanġât tâġân gâbâ olanġanġi Kembuġât a bonñâ op ândibap. Ñâi zâk a bonñâ ândei Kembuñâ gâsui Kristoġât kore a op ândibap. ²³ Kembu zâk sâñġânziñ meipkât zâkkât kore a op ândie. Zorat a ñâiñâ kembu otziñġâbâ sâi mân nânġâbi. ²⁴ Bukurâpnâ, ñâi zâk kinñâ sinġi âlip nânġip, tenġâ zorenâk narâk ziren kinñâ Anutu sot pâlâtân upap.

A ambân sigan, zengât den.

²⁵ A ambân sigan, zengât den sa nânġânek. Zi Kembuġât den buñâ. Kembuñâ tânnogi sinġi âlip mem ândimannâ ninâ nânġânġâyân den zi dâzânġua nânġânek. ²⁶ Narâk zi mâte uap, zoren sâknam patâ muyagibapkât a ñâi zâk ambân buñ ândibat sâm âlip upap. ²⁷ Ka ambân mein oi ko mân birâban. Ambân mân sâm giwe oi ko ambânġât mân sâban. ²⁸ Gâ ambân mimbâ sâm mena mân bâliñ upap. Oi ambân sigan ñâiñâ a ñâi mei mân bâliñ upap. Ka miangâbi, zen sâkkât nep tuum sâknam nânġâbi. Nâ zorat nânġâm itâ san. Zen yen sigan ândine âlip upap.

²⁹ Bukurâpnâ den zi sa nânġânek. Yesu takâbapkât narâk pânkânok uap. Zorat a ambirâpziñoot ândimeñâ ândinetâ ambirâpziñ buñ yatâ upap. ³⁰ Oi umbâlâ op

isem ândimeñâ ândine umbâlâ buñâ yatâ upap. Oi sâtâre op ândimeñâ ândine sâtâre buñ yatâ upap. Oi kut ñâi ñâi kwâlâmeñâ ândine sikum buñ yatâ upap. ³¹ Oi kut ñâi ñâi aᅅgâgwangâ upmeñâ ândinetâ yen ândime yatâ upap. Hângât kulem zi ek nâᅅgâme, zo buñ upap. Yesu takâbapkât narâk pânkânok uap, zorat den zo san.

³² Zen hânân ândim kut ñâi yennangât mân nâᅅgâm kwâkâm ândibigât san. A, ambân buñandâ Kembangât denâk nâᅅgâm ândimap. Kembuñâ zâkkât nâᅅgi âlip upapkât nâᅅgâmap. ³³ Ka a ambinᅅootñâ ko sâkkât kut ñâi ñâi zorat nâᅅgâmap. Oi ambinᅅandâ zâkkât nâᅅgi âlip upapkât nâᅅgâmap. ³⁴ A yatâ zo sâkkat kut ñâi ñâi sot Kembangât nepkât nâᅅgâm um zagât opmap. Ambân sigân zen Kembangât nepkârâk nâᅅgâme. Oi um sâkziñâ Kembangât siᅅgi upapkât nâᅅgâme. Oi ambân a sotñâ sâkkât kut ñâi ñâi zorat nâᅅgâm ândibap. Apñandâ zâkkât nâᅅgi âlip upapkât nâᅅgâbap. Ambân zo yatâ zorâᅅ sâkkât kut ñâi ñâi sot Kembangât nepkât nâᅅgâm um zagât opmap. ³⁵ Zen âlipñâ ândim kwâtâtibigât den zi dâzâᅅguan. Mâtâp pâke kwatziᅅgâm mân san. Um nâᅅgânâᅅziᅅ zo Kembangâren pane zeî ândibigât otnigi yatâ san.

³⁶ Oi a ñâi zâk bâratñâ a mimiᅅangât dâp oi aᅅgân kârâbâ sâm upap. Oi bet nâᅅgi mân dâp oi ayân pâmbâ sâm pâi mân bâliᅅ upap. ³⁷ Ñâi zâk umᅅandâ itâ nâᅅgâbap, “Bâratnâ yen ândibap.” Yatâ sâm um zagât mân upap. Yatâ sâm kâtigei dâp upap. ³⁸ Zorat itâ sa nâᅅgânek. Ñâi zâk bâratñâ ayân pâi âlip upap. Ka a ñâi zâk sâi bâratñâ yen ândei âlip ñâi upap.

Malâ zengât den.

³⁹ Ambân ñâi zâk apñâ ândei mân birâm ândibap. Apñâ moi ko a ñâi mimbâ sâm âlip mimbap. A zo Kembangât a ândiap oi ko âlip miangâbabot. ⁴⁰ Ka ambân zorâᅅ apñâ buñ yen ândibat sâm yen ândibap. Zorat nâᅅga âlip upap. Zo yatâ nâᅅgan. Oi den zo ninâ umgârâk buñâ. Anutugât Kaapumñâ nâᅅgânâᅅgânâ zo nigi san.

8

Lopiogât siᅅgi nalem, zorat den.

¹ Lopiogât siᅅgi sii nalem, zorat sâbâ. Korinti a zen itâ nâᅅgâme, “Nen aksik top nâᅅgânâᅅgâniᅅoot ândien.” Ka nâ itâ sa nâᅅgânek. Top nâᅅgânâᅅgâ zorâᅅ zâizâiᅅ muyagemap. Oi zen mân zâizâiᅅ upigât otnigap. Buku op ândiândiᅅ zo ko berân miangâm âlip ândibi. ² Ñâi zâk buku orot mân op ândimñâ Anutugât topñâ nâᅅgâm kwâtâtian sâmap, zâkkât itâ sânat, “Zâk mân nâᅅgâm kwâtâtiap. Nâᅅgânâᅅgâ bonñâ mân zemᅅangap. ³ Ñâi zâk umᅅandâ Anutu gâsubap, zâk Anutuñâ buku okᅅangâbap.”

⁴ Lopiogât siᅅgi sii nalem, zorat itâ nâᅅgâmen, “Lopio zâk bonñâ buñâ. Zâk wâgân mân ândiap. ⁵ Anutu zâk kânokñâ bonñâ ândiap.” Nen yatâ nâᅅgâmen. Ka a um kâtik zen itâ sâme, “Hânân sot sumbemân lopio sot kembu donᅅbep ziap.” ⁶ Nen ko itâ nâᅅgen, “Anutu Ibâniᅅ, zâk kânok ândiap. Zâkkâren gâbâ kut ñâi ñâi muyagem nanᅅip. Oi nen zâkkât siᅅgi ândien. Oi Kembu kânok, Yesu Kristo. Anutuñâ sâi Yesu Kristo, zâk nen sot kut ñâi ñâi aksik muyageniᅅip. Oi zâkñâ galem otnigi ândien.”

⁷ Kembangât kâmurân a nâmbutñâ zen topñâ yatâ zo mân nâᅅgâm ândie. Zen mârumᅅan gâbâ lopio hurat kwap ândim gawe. Zen siᅅgi âlibân bâbâ lolot ândime. Zen lopio zorat nâᅅgâne bon oi um kâtik, ziᅅ nalem lopiogât siᅅgi sâne zo nemñâ umziᅅ sumunkomap. ⁸ Nâ den sa nâᅅgânek. Anutu zâk nalemgât opñâ nâᅅgi mân zâizâiᅅ uap. Nen sii nalem birindâ nenᅅât mân nâᅅgi geibap. Mo nalem neindâ mân nâᅅgâniᅅgi zâibap. Buñâ. Nalem, zo yennâ. ⁹ Zengâren gâbâ nâmbutñâ ziᅅ nalemgât topñâ nâᅅgâm nalem nem tatne bukurâpziᅅ siᅅgi âlip bituktâ zemziᅅgap, zen ziᅅgitñâ bâliᅅ upegât galem orangâm ândibi. A lolot yatâ zo lopiogât siᅅgi nalem nemñâ umziᅅ sumunkomap. ¹⁰ Gâ lopio zâk bon buñ sâm lopio namin zâim nalem nem tâtna bukugâ ñâi lotñâ, um oset a ga gekñâ niapkât nimbâ sâm zo yatik nemñâ umñâ

sumunkumbap. ¹¹ Bukugâ sinji âlip bituktâ zemñangap, zâk Kristo gilâmñandâ sângân meip. Zâk gâgât kâtikkangât lorebapkât girem uan. ¹² Zen lopiogât sinji nalem nemñâ bukurâpziñ um oset ândime, zen umziñ mem tâmbetkune um gulip upi, zo ko yatik Kristo tâmbetkubi yatâ upap. ¹³ Zorat nâ sii nalem nimbam bukunâ lolot zo tâmbetkubatkât nângâm kwâkâ op sii nalem birâm yen ândibat. Zo yatik op ândimâmbat.

9

Paulo zâk nepñangât den sâip.

¹ Korinti a zen nâgât dap nânge? Nâ Aposolo bunâ? Nâ yatâ mo yatâ upatkât otnigi saanine dumunân ândian? Nâ Kembuninâ Yesu Kristo mân egâwan? Korinti a zen ziiñak topnâ nângâm birañbi. Nepñangât bonñâ Kembangât mâsobân muyageip, zorat ko zen sinji nângâ a ambân urâwe, zo. ² Kamân nâin gok nâmbutñâ zen nâgât Aposolo mân sâme motñâi. Zen ko topnâ âlip nânge. Nâ perâkñak zengât Aposolo op ândiman. Nâ Aposolo nepñangât bonñâ Kembangât mâsobân zen Kembangât a ambân urâwe.

³ A ninâ topnangât sâme, zen den itâ mâburem ziñgan. ⁴ Zengâren gâbâ nâmbutñâ zen nen nepniñangât sângân zengâren gâbâ too nalem mân minatkat sâme. Zen wangât yatâ sâme? Aposolo nâmbutñâ zen mâtâbân âim gane too nalem ziñgâme. ⁵ Aposolo nâmbutñâ sot Petero sot Kembangât murâpñâ, zen ambirâpziñoot kamân toren toren âim gane nalem mot ziñgâne aposolo nep tuume. Oi nâmbutñâ nen yatâ mân utnatkat sâwe. ⁶ Nâ sot Banaba, net betñâ nep tuum ândim kat muyagem sâkkât kut nâi nâi sângân mem ândiratkât se. Net yatik op ândim mân birâratkat se. ⁷ Den nâi mâsikâziñga sânek. Kâwali a nâinâ zikñâ nalem sot kut nâi nâi muyagemap? A nâinâ nep kârâm kâmiri bonñâ muyagei mân mem nimbap? Mo nâinâ noniñ makau nepñâ tuumñâ zengât nam mân mâsan nimbap?

⁸ Den zi a den san? Bunâ. Kembangât gurumin den ekabân den yatik ziap.

⁹ Mosenâ Kembangâren gâbâ den mem itâ kulemgoi ziap,

“Wâugâ zuu zigi mem ko goka mân pindâna mân dâp upap.”

¹⁰ Oi dap nânge? Den zo Anutuñâ wâu zengârâk nângâm sâip? Mo nengât nângâm sâip? Den zo a nengât op sâip. Nâi zâk nepñâ kârâm kâmitmap, zâk bonñâ oi nimbatkât nângâm nep zo tuumap. Oi yatigâk nâi zâk nebân hibuk pitâbap, zâk bonñâ muyagei nimbatkât nângâm tuubap. Anutu zâk yatâ nângi ziap.

¹¹ Nen zengâren umgât nep tuumñâ zengâren gâbâ sâkkât kut nâi nâi minatkat nângâne yâmbâremap? ¹² A nâmbutñâ ziñ zengâren gâbâ nalem sikum minetâ nen zengâren nep topkwap tuuwennâ mân minatkat se?

Nâ itâ sa nângânek. Nen Kristogât sinji âlip lañ kâri pâke pambemgât zengâren gâbâ nalem sikum mimiñâ sâsâñ, zo birâm betñâ sâknam nep tuum nalem mot muyagem nem ândiwen.

Paulo zâk nep tuum Korinti zengâren gâbâ sângânñâ mân meip, zorat sâtâre oip.

¹³ Kembangât sinji nalem uunâ a tirik namin nep tuum ândime, zen namin nalem mem nime. Oi Anutugât sinji nalem kut nâi nâi pâpanñâ, zoren tuume, zen zoren gâbâ nalem nâmbutñâ mem nem ândime. ¹⁴ Kembu zâk sinji âlip sâsâñ a, nen yatik sinji âlip sâindâ betniñan mimbigât sâip.

¹⁵ Nâ ko mâtâp zo mân lânman. Kât sikum mân meman. Oi zen yatik ot-nibigât ekap zi mân kulemgum ziñgan. Nâ zengâren gâbâ kat mot mân meman, zorat sâtâre opman. Oi nâ itâ nângâm kâtigian. Nâ yatik op ândim ma ko mumbat. A nâinâ kat nigi ko nâ dap yatâ zâizâiñ op sâtâre den dum sâbat? Zorat kat mot zengâren mân mimbat. ¹⁶ Nâ sinji âlip den dâzângom ândiwan, zorat dap yatâ zâizâiñ den sâbat? Nep zo Anutuñâ kwâknan pâip. Den sinji âlip zo mân dâzângobat oi ko, yei, Kembunâ dap otnibap? ¹⁷ Nep zo ninâ umgât tuuwan sâi ko sângân membam. Ninâ umgât mân tuumangât zâizâiñ mân upat. ¹⁸ Zâizâiñ opman, zorat topñâ itâ. Nâ sinji âlip mem ândiman, zo a dâzângom

ândim zengâren gâbâ sângân mân meman. Nâ zorat sâtâre opman. Oi sinji âlip sâman, zo sângânâ sâkkât kut nâi nâi mimban sânetâ birâman.

Paulo zâk a top top zengât kore a oip.

¹⁹ Nâ a aksik zengât dumunân mân ândiwan. Kore mâman mân ândiwanâ laj kore otzingâm ândian. A donbep ziñ sinji âlip nângâm Kembangât sinji upigât yatâ op ândian. ²⁰ Yuda a zen sot ândim Yuda zengât orot mâmegât tenjâyân ândiwan. Zo Yuda a ziñ Kembangât sinji upigât yatâ orâwan. Mosegât gurumin den zo lum kore upme, zen sot ândimnâ gurumin dengât kore a yatâ orâwan. Ninâ gurumin dengât kore a bujandâ a kore upme, zen Kembangât sinji upigât orâwan. ²¹ Um kâtik a, Kembangât den mân nângâme, zen sot ândim ziñ ândime, zo yatâ orâwan. Um kâtik a, zen Kembangât sinji upigât yatâ orâwan. Nâ Anutugât mâtenjan gurumin den mân nângâm ândim buj. Nâ Yesu Kristogât den kâtik, zo mem ândiman. ²² A sinji âlip bituktâ zemzingap, zen sot ândim orot mâmezij yatâ op ândiwan. Zen Anutugât sinji âlip nângâm Kembangât sinji upigât yatâ orâwan. A top topnâ zengâren ândim zengât holiyâk mem ândiman. Zo nâmbutnâ ziñ Anutugât sinji upigât yatâ op ândiwan. ²³ Zo yen bujâ. Sinji âlip laj kârâm âibapkât yatâ opman. Oi sinji âlip bonjâ zo nâgâren sot zengâren âsagibapkât yatâ op ândiman.

Sârârâk kârâm kâtigem âi kikerân takâm neule muyaginat.

²⁴ Zen itâ nângâme mo? Dâp orotnangât sombemân a katep zen aksik sârârâk kârâbi. Ka neule mimiñ, zo ko a kânokjak kâtigem âi mimbap. Oi zen yatik sumbemân neule mimbigât kâtigibi. ²⁵ Katep zen imbanâzinañgât dâp op kendon ândime. Zen neule yennâ, zinzij kâtik buj, zorat yatâ upme. Nen ko sumbemân neule zinzij kâtik, zorat yatâ utnat. ²⁶ Nâ ninak sârârâk kârâman, zo kiket zo ekñâ târâragâk âiman. Nâ kâlâunâ yennan mân lum pâman. ²⁷ A sinji âlipnâ dâzângom ândia Anutunâ nâgât nângi mân dâp oi kâbakñenigi ginñâ opamgât

sâknangât âkñâle zo mem gei kwap kubikñâ sâknangât a kutâ op ândiman.

10

Isirae a zengâren kut nâi nâi muyageip, zorâñ giremniñ uap.

¹ Bukurâpnâ, nâ Isirae a sâkurâpniñ kut nâi nâi urâwe, zorat sa nângânek. Zen aksik Mose sot unumunum ombenjan âim saru nirem nâmbut âiwe. ² Zen aksik Mosegât kâmut upigât unumunum ombenjan âim saru nirewe. Too zorâñ too sanjonzingip yatâ oip. ³ Oi Anutunâ nalem muyagem ziñgi zen aksik niwe. ⁴ Oi too Anutunâ muyagem ziñgi, zo zen aksik niwe. Too zo Anutugât kârân gâbâ gei niwe. Oi kât zorat kutñâ Kristo. Kristo zâk hân kabâñan too ziñgi, zorat dâp galem otzingâm ândeip. ⁵ Ka zengâren gâbâ donbep patâ Anutunâ ziñgiri mân dâp oi mirâ kamân kâtikñan kâbakñezijgi mom nanjâwe. ⁶ Zengâren kut nâi nâi muyageip, zorâñ giremniñ uap. Zen bâliñ urâwe, zo nen yatik upemgât. ⁷ Mosegât kâmurân gâbâ nâmbutnâ zen lopiogât kore mâman urâwe. Korinti a zen ko yatâ mân upi. Mosegât a gakârâpnâ, zen Kembangât nelâmzângoi lopio sobim sâtâre urâwe. Zorat Kembangât ekabân den nâi itâ ziap, “A zen ge tap sii nalem nemnâ zaat kep kom kirâwe.”

⁸ Oi Mosegât kâmurân gâbâ nâmbutnâ zen laj op ândiwe. Nen a ambân laj ândiândij zo yatâ mân utnat. Zen bâliñ urâwegât sirâm kânogân 23 tausen yatâ zo ziñ muwe. ⁹ Nen ko Kembangât mâtenjan bâliñâ mân utnat. Zâizâiñ mân utnat. Zengâren gâbâ nâmbutnandâ zâizâiñ utne Anutunâ sâi mulumñâ ziñgi muwe. ¹⁰ Oi nen Kembangâren âkon den mân sânat. Zo zengâren gâbâ nâmbutnandâ âkon den sâm Kembu sâm bâliñ kwâknangâne tâmbet tâmbet mariñandâ tâmbetzângoip.

¹¹ Zengâren kut nâi nâi âsageip, zorâñ giremniñâ uap. Hângât narâknâ âkâbâ sâi narâk patâ mâte oi ândien, neñgât den zi sâm giremniñ kulemguwe. ¹² Zorat Korinti a zengât girem den nâi dâzângua nângânek. Nâi zâk ziknangât nângi zâizâiñ op itâ sâmâp, “Nâ a kâtikñâ.” Yatâ sâbap

zo ko lorebapkât galem orangâm ândibap. ¹³ Zengâren mâsimâsikâ âsagem gâip, zo a donjbeziņangât dâp muyagemap. Oi Anutuņâ sâi kâtigemap, zâk mâsimâsikâyân mem bâbâlân koi imbanâziņangât dâp mân walâbap. Oi mâsimâsikâ gâbap dâp mâtâp nâi tirâpzanġoi âlip kâtigem kinbi.

Kembugât nalem nem Satangât nalem ninij, zo mân taap.

¹⁴ Zorat opņâ bukurâpnâ, zen lopio sot lopiogât sinġi sii nalem, zo kândâtkom ândibi. ¹⁵ Zen nângânângâziņoot ândime, zorat den zi sa ziņak nângâm iknek. ¹⁶ Waiņ hâkobân zeip, zorat sâiwap sâmņâ nemņâ Kristo gilâmņangât op târotâro upmen. Nalem namuņ nemņâ Kristogât sunum sot târotâro upmen. Zo nângâm biranġi. ¹⁷ Nalem kânok zo nemņâ a donjbepe nen kâmut kânok upmen. Kristo sot pâlatân op kâmut kânok upmen.

¹⁸ Zen Isirae a ziņ upme, zo nângâne. Kembugât tirik namin Kembugât sinġi nalem uunâ a ândime, zen nep zo tuum ândim Kembu sot târotâro upme. Oi zen kâmut kânok op Anutugât sinġi nalem pâpanņan nep tuum zobâ nalem nâmbutņâ mem nem ândime. ¹⁹ Den san, zorat topņâ dap yatâ? Lopiogât sii nalem ninijâ, zorat nângâne bon upapkât san mo? Mo lopio zikņangât nângâne bon upapkât san? ²⁰ Yatâ buņâ. Den san, zorat topņâ itâ. Um kâtik a, zen ko lopiogât sii nalem ume, zo Anutugât sinġi buņâ. Zo Satan sot wâke, zengât sinġi uap. Oi nâ Korinti a zengât itâ san. Zen Satan sot wâke zen sot târotâro mân upi. ²¹ Kembugât hâkobân gâbâ too nem wâke zengât hâkobân gâbâ too ninijâ, zo mân taap. Oi Kembugât nalem nemņâ wâke zengât nalem ninijâ, zo mân taap. ²² Kembu zâk kuk otniņgâbapkât yatâ utnat? Mo dap nânġe? Neņġât imbanânda zâk wâlap? Yatâ buņâ.

Nâi zâk zikņangât nânġi zari ândei mân dâp upap.

²³ A ziņ itâ sâme, “Kut nâi nâi, zo orotņik ziap.” Ka nâ itâ sa nângâne. Kut nâi nâi nâmbutņâ oindâ zorânâ mân betniņan mimbap. ²⁴ Nâi zâk zikņangât

mân nângâm bukuņangât nângâbap zo ko âlip upap.

²⁵ Anġâgwangâ minduminduyân zuu bâu sângân minâ sâm âlip mimbi. Um oset mân upi. Zi lopiogât sinġi sâm mân mâsikâziņgâbi. ²⁶ Wangât, Kembuniņâ zâk hân sot kut nâi nâi piksâm ziap, zorat mariņâ ândiap, zorat.

²⁷ A um kâtik nâiņâ buku otziņġâm mirânan zâinâ sâi zâibi. Oi sii nalem ziņi zorat topņâ mân mâsikâm nimbi. ²⁸ Ka nem tatnetâ bukuziņâ nâiņâ ga dâzângobap, “Bâu zi lopiogât sinġi sâsâņan gokņâ.” Yatâ sâbap oi ko mân nimbi. Zo sâm muyagem ziņġâbap, a zâkkât op nângâm birâbi. ²⁹ Zo nine umziņ sumun opapkât buņâ. Nalem zo ninetâ sâi ko bukuziņâ nieġât nimbâ sâm nem um sumun opapkât. Nâ yatâ sa zengâren gâbâ nâiņâ itâ sâbap? “Ninâ umnâ nângâm kwâka mân zeip upâ sa bukunâ nâiņâ pâke pâmbap? ³⁰ Nâ Anutugâren sâiwap sâm nia wangât bukunâ nâiņâ nângâm bâlġi kwatnibap?”

³¹ Nâ zorat itâ sa nângâne. Zen sii nalem ninam mo kut zo mo zo utnam a ziņ ziņġitņâ Anutu sâm âlip kwâkņangâbigât nângâmņik upi. ³² Zen Yuda a sot Grik a sot Anutugât kâmut zengât mâteziņan tosaziņ buņ ândine âlip upap. ³³ Nâ yatigâk a top topņâ zen niknetâ dâp upapkât nângâm ândiman. Nâ ninangât nângâm buņâ. A donjbepe, zengât nângâm opman. Zen Kembugât sinġi âlip nângâm âlip upigât nep tuuman.

11

¹ Nâ Kristogât mâtâp lânman. Zen zo yatik orot mâmenâ ek nângâm wâratkum ândibi.

A ambân topniņâ.

² Zen kut nâi nâi orâwan sot den dâzângowan, zorat nângâm lum upme. Zorat nânġa âlip opmap. ³ Oi zi den nâi sa nângâne. Kristo zâk agât kâukņâ. Anâ ambângât kâukņâ. Oi Anutu zâk Kristogât kâukņâ. ⁴ Minduminduyân a nâi zâk kâuk pâkeņâ tâi ninâu sâbap mo Anutugât den sâm muyagibap. Yatâ oi kembu patânâ aņun upap. ⁵ Minduminduyân ambân nâi

zâk kâuk pâke buŋ ândim ninâu sâbap mo Anutugât den sâk muyagibap. Zâk yatik oi opnâ anun upap. Ambân yatâ zo, zâk ambân laŋ ândiândiŋ kâukziŋ sâmot miminâ, zen yatâ anun upap. ⁶ Ambân nâi kâuk pâke mân pam ândei kâuknâ mânânŋât nanŋâne anun oi dâp upap. Ka ambân zo yatâ oknânŋâbigât anun opnâ kâuk pâke pam ândibap. ⁷ Minduminduyân a zâk kâuk pâke mân pam ândibap. A, zâk neule âsaknâ mariŋâ, Anutu, zâkkât holi tobat sot wikin yatâ. Ambân ko, zâk agât wikin.

⁸ A, zâk ambânŋâren gâbâ mân muyageip. Ambânŋâ agâren gâbâ muyageip. ⁹ A, zâk ambânŋât opnâ mân muyageip. Buŋâ. Ambân, zâk agât opnâ muyageip. ¹⁰ Ambân, zâk agât ombenŋan ândiapkât kâuk kâpim ândibap. Yen ândei sumbem a ziŋ iknetâ bâliŋ opapkât sâsân.

A sot ambân, nen ârândân Kembugât mâtenŋan kinat.

¹¹ A, zâk zikŋik Kembugât mâtenŋan mân kinbap. Ambân, zâk zikŋik Kembugât mâtenŋan mân kinbap. ¹² A ambân ârândân kinbapot. Ambân, zâk agâren gâbâ muyageip. Zo yatik a nen ambân zenŋâren gâbâ âsagimen. Nen sot kut nâi nâi zo Anutugâren gâbik gawen.

¹³ Zen ziŋak nânŋâm iknek. Minduminduyân ambân nâi kâuk pâke buŋ ândim Anutugâren ninâu sâi dâp upap mo buŋâ? ¹⁴ Oi a nâi zâk kâuk sâmotnâ kârep mem ândei ikne dâp upap mo buŋâ? Zorat topnâ mârur siŋi âlip mân mem ândiwe, zen zoren nânŋâm ândiwe. ¹⁵ Oi ambân nâi kâuk sâmot ilimbam tâi ikne âlip opmap. Anutunâ kâuk sâmot ilimbam ziŋâmap, zo kâuk pâkeziŋ. Kâuk sâmot ilimbamnâ zo zâkkât neulenâ. ¹⁶ Nâi zâk den zi birâbâ sâk itâ nânŋâbap. Zo birâbirân, zo nen sot Anutugât kâmut nâmbutnâ nen mân upmen.

Korinti a zen nalem nem gulipmalip urâwe.

¹⁷ Zen mindumnâ kut nâi ziŋ upme, zorat nânŋa mân dâp oi girem dâzânŋuan. Zen âlip mân opnâ bâliŋ op ândime. ¹⁸ Yesugât kâmut zen mindunetâ kâsâp muyagemap. Zen ziŋak kâmutnâ

kâmutnâ sâk kâsâpagome. Yatâ sâk dâtnone nânŋa perâkŋak yatâ uap. ¹⁹ Oi kâsâp zo yen buŋâ. Zenŋâren gâbâ nâmbutnândâ den siŋi âlip mem kâtigie, zenŋât topziŋ muyagibapkât âsagiap. ²⁰ Ka zen nalem ninam mindumnâ Kembugât nalem kâtik nem gulipmalip upme. ²¹ Nalem mem gamnâ ziŋnâ kâsâpkum zikŋik zikŋik nime. Nâi zâk tepnânŋât opmap. Nâi zâk âkon buŋ nemap. Nâi zâk too waiŋ doŋbep nemnâ um gulip opmap. ²² Wangât yatâ upme? Ziŋ mirâ kârur ko yatâ upme? Zen nalem too ninâ sâk mirâziŋan nimbe. Zen wangât Anutugât kâmut zenŋât nânŋâne gigin oi a kanpitâ sot nalem buŋ ândime, zen anun kwatziŋgâme? Zorat wan den dâzânŋobâ? Nâ sâk âlip kwatziŋgâbat? Buŋâ. Nâ zirat mân sâk âlip kwatziŋgâbat.

Kembugât nalem ninin, zorat den.

²³ Nâ Kembugâren gâbâ den mewan, zo ziŋgâwan. Zo itâ. Kembu Yesu zâk Yudanâ tirâpzânŋoi gâsuwe, zo mân âsageip, narâk zoren Yesu zâk arâpnâ sot tap nalem meip. ²⁴ Nalem nâi memnâ sâiwap sâk namun itâ sâip, “Zi sunumnâ. Zi zenŋât siŋi san. Nâgât nânŋâm nalem zi itâ nem ândibi.” ²⁵ Nalem ninetâ Yesunâ waiŋ too hâkop memnâ itâ sâip, “Hâkop ziren târotâro iraknânŋât gilâmnâ taap. Gilâmnândâ narâk ziren târotâro iraknâ âsageziŋgâbap. Nimbi dâp nâgât nânŋâm yatik nem ândibi.” ²⁶ Zen nalem sot too zo nimbi dâp Kembu moip, zorat siŋi sâk muyagem ândine âburibap.

²⁷ Zorat nâi zâk mân orotnâ opnâ Kembugât nalem sot too, zo nimbap, zo nem gulipkum tosa mimbap. ²⁸ Zorat nalem sot too zo ninâ sâk umziŋânŋât topnâ ek nânŋâmŋâ Anutugâren sâk muyagemnâ nimbi. ²⁹ Nâi zâk Kembugât sunum egi yenŋâ oi nimbap, zâk hânŋâ mimbap. ³⁰ Zen zo yatâ gulip upmegât nâmbutnâ lolot sot nâmbutnâ sisi mâsek sot nâmbutnâ mârur muwe. ³¹ Niŋak um topniŋ ek nânŋâm kubigindâ sâi ko Kembunâ hânŋâ mân niŋgâbap. ³² Ka gulip oknânŋindâ Kembunâ hânŋâ niŋgâm kubikniŋgâmap. Um kâtik,

zen sot tâmbetagobemgât op zo yatâ kubikningâmap.

³³ Bukurâpnâ, zen nalem ninam mindum tatnetâ aksik gam nanngânetâ ko topwkap nimbi. ³⁴ Nâi zâk tepnangât oknangi ziknâ mirin nalem nimbap. Zen mindum Kembangât nalem kâtik nem gulipkune hâunâ muyagezingâbapkât yatâ upi.

Den nâmbutnâ zo ninak gam dâzângobat.

12

Kaapumnâ nenngâren nep tuumap.

¹ Bukurâpnâ, Nen nep top top tuunat, zorat Kaapumnâ imbanâ ningâmap. Zorat kwakpegât dâzângua nânngânek. ² Zen mâruman um kâtik ândine a zinj di-izingâne lopiio diŋ buŋ, zâkkâren pâlâtâŋ op ândiwe. Zen lopiogât kembuniŋâ sâm kiŋ topnang ândim gulipmalip op ândiwe. ³ Zorat torennâ nâi itâ sâm dâzângua nânngânek. Nâi zâk Anutugât Kaapumnâ mam oknangi dap op itâ sâbap? “Yesu, gâ sâm bâliŋ kwatgigan.” Oi nâi zâk Tirik Kaapumnâ mam mân oknangi dap op itâ sâbap? “Yesu, zâk Kembu patâ.”

⁴ Anutugât umâlepnanngât op sâi Kaapumnâ imbanâ niŋgi nep top top tuumen. Kaapum, zâk kânok. ⁵ Kore orotnâ top top ziap, zo donbep. Nep marinâ, zo Kembu kânok. ⁶ Singi âlipkât mâtâp topnâ topnâ ziap. Imbanâ marinâ Anutu kânok. Zâk imbanâ muyagem ningâmap. ⁷ Kembangât kâmurân nen ârândâŋ âlip ândinatkat Kaapum zâk a kânok kânok imbanâ muyagem ningâmap. Nâi zâk Kaapumnâ mam oknangi kut nâi nâi âsagemap, zorat topnangât den nânngâm sâmap. ⁸ Nâi zâk Kaapumnâ mam oknangi den nânngânangâ zo sâmap. Nep zagât, zo marinâ Kaapum kânok. ⁹ Nâi zâk Kaapumnak mam oknangi nânngâm pâlâtâŋ patâ op ândimap. Nâi zâk Kaapumnak mam oknangi a sisi mâsek kubikzingâmap. ¹⁰ Oi nâi zâk sen mârât kulem tuubapkât imbanâ pindâmap. Nâi zâk Anutugâren gâbâ den mem sapsubapkât imbanâ pindâmap. Nâi zâk Kaapumnâ imbanâ pindi den sot kut nâi

nâi zorat topnâ nânngâm kubik sapsumap. Zâk itâ sâmap, “Zo Kembangât Kaapumân gok.” Mo itâ sâmap, “Zo wâke sot Sataŋ, zengâren gok. Zo bâliŋâ.” Nâi zâk singi âlip den gându unaknang sâbapkât imbanâ pindâmap. A nâi den gându unak zo nânngâm a dinninang melânjbapkât imbanâ pindâmap. ¹¹ Nep top top zo Kaapumnak tuumap. Kaapum zâk ziknak nânngâm nep zo mo zo a marinâ dâp kâsâpkum ningâmap.

Sâknin ko kânok, kore mâman donbep.

¹² A nen sâkninangdâ kânok, ka sâkkât kore mâman, zo donbep. Oi zen donbepnâ mâpotnetâ sâk kânok uap. Oi Kristogât kâmut nen zo yatik. ¹³ Kaapum kânoknak tooyân mâpotniŋgi kâmut kânogâk urâwen. Yuda a sot hân nâi gok, Kore a sot a kutâ, nen aksik Kaapum kânok zorigâk miwen. Kaapumnâ umninang piksâm zimbapkât miwen.

¹⁴ Oi sâkkât kore, zo kânok buŋâ. Zo donbep. ¹⁵ Oi ki zâk dap op itâ sâbap? “Nâ bet buŋâ. Nâ sâkkât torennâ mân uan.” Den yatâ sâmnâ dap op sâk birâm ziknik ândibap. ¹⁶ Mo kindap zâk dap op itâ sâbap? “Nâ sen buŋâ. Nâ sâkkât torennâ mân uan.” Yatâ sâmnâ dap op sâk birâm ziknik ândibap. ¹⁷ Sâgân sinninâ zeŋ sâi ko sâknâ kindap kârubap. Mo sâgân kindabâk zine sâi sângân kârubap. ¹⁸ Anutu zâknâ yatâ nânngi zeŋpkât sâkkât kore nep top top sâm zingip. ¹⁹ Sâkkât kore mâman zen nepziŋ kânok oi sâi sâk zâk bâliŋ opnâ buŋ opap. ²⁰ Zi ko kore mâman donbep, ka sâk ko kânok.

²¹ Sennâ dap op bet itâ dukubap? “Nâ gâ buŋik âlip ândibat.” Mo kâuknâ dap op ki itâ dâzâkobap? “Nâ zet buŋâ âlip ândibat.” ²² Yatâ mân ziap. Sâkninangât torerâpnâ lolotnâ zen buŋ utne sâi âlip mân ândibem. ²³ Oi sâkninangât torerâpnâ giginâ zinâ galem otzingâmen. Oi sâkninangât torerâpnâ mân igiknâ zo ekap zângoindâ âlipnâ yatâ ândime. ²⁴ Sâknin torerâpnâ muyap zime, zo yatâ neule mân pam ândimen. Oi Anutunâ sâk muyagem torerâp nâmbutnâ giginâ zen nep patâ sâm zingip. ²⁵ Zo sâkninangât torerâp kâsa mân op kore orangâm ândibigât yatâ

oip. ²⁶ Zorat torenjâ nâinjâ sâknam nângi nâmbutjâ, zen ârândân nângâbi. Mo nâinjâ sâtâre oi nâmbutjâ zen yatik sâtâre op nanjâbi.

Nep a topjâ topjâ ândie.

²⁷ Zen aksik patâ mâpotne Kristogât kâmut ue. Nep top top tuume, zo ko zen kâmut kânok ue. Zen Kristogât sâk bonjâ yatâ ue. Kristo zâk kâukziñ ândiap. Oi zikjik zikjik sâknanjâ kore mâman ue. ²⁸ Oi Anutu zâk kâmut gakârâpnâ, nenjâren a itâ nâambarip. Aposolo gâsum sâlâpnângoip. Ombenjan Anutugâren gâbâ den mem sâsâñ a. Ombenjan den siñgi âlip kwâkâm zingâzingân a. A sisi mâsek kubikzingâzingân, berân mâme a sot a sâtjâ, oi a den gându mârâtñan sâsâñ. Zo yatâ nâambarip. ²⁹ Nen Aposoloyâk nâambarip? Mo nen aksik Propete a mo kwâkâm zingâzingân a nâambarip? Nen aksik sen mârât tuutuñanjâ imbanjâ niñgip? Zo yatâ bujâ. ³⁰ Nen aksik patâ sisi mâsek kubikkubiknanjâ imbanjâ niñgip? Mo den gându unakñan sânatkât imbanjâ niñgip sot den zo nângâm melânatkât imbanjâ niñgip? Yatâ bujâ. ³¹ Zorat itâ sa nângânek. Zen Kaapungât imbanjan Yesugât kâmut mem kâtikñan kwatzingânam op nep tuubi. Nep top top zorat san. Zi ko nep zo tuubigât nânjâ mâtâp âlipjâ nâi, zorat dâzângua nângânek.

13

Umniñandâ mân gâsâyagom nep âlip tuugindâ mân dâp upap.

¹ Nâ Kaapum imbanjan a gânduyân mo sumbem a zengât gânduyân Kembangât den sâbam ua umnandâ bukurâpnâ mân gâsâzângobap zo ko sa lâmun kâmam yatâ den kwamitjik opap. ² Nâ Propete op ândim kut nâi nâi âsagemap, zorat topjâ nângâbam sot siñgi âlipkât topjâ nângâm kwâtâtebam oi bakjâ sa âbângubapkât zorat nângâm pâlâtân imbanjâ zemnigi sâi ko umnandâ bukurâpnâ mân gâsâzângobap, zo ko nâ a yennâ opam. ³ Oi kut nâi nâinjâ zemnigap, zo a kanpitâ zingâm nanjâm

sâknâ bira kârâpkât siñgi opap, oi umnandâ bukurâpnâ mân gâsuzingâbap zo ko nâ a yennâ op nanjâbat. Kut nâi nâi zo ua sâi zorânâ âlipñan mân kwatnibap.

Buku opjâ mâtâp âlipjâ lâjnat.

⁴ Nâi zâk umñandâ bukurâpnâ gâsuzingâmapjâ lumbenâ ândibap. Bukurâpnâ, zen kuk mân otzingâbap. Zâk sâk mâme mo zâizâiñ mân upap. ⁵ Kut nâi mân orotjâ zo mân upap. A zo zikjâ kutjâ mân mem zaatpâp. Um kâlak bujâ. A zengât tosa mân mem ândibap. ⁶ Bâliñandâ lañ kâri umbâlâ upap. Oi den bonñandâ lañ kâri zorat umâlep upap. ⁷ A umñandâ bukurâpnâ gâsâzângomap, zâknâ bukurâp zengât nângi zâizâiñ opmap. Oi bukurâpnâ ziñ kulem bâliñâ oknanjâne mân lorebap. Oi sâknam sot kut nâi nâi bâliñâ zo zâkkâren muyagei mân lorem kâtigem kinbap. Anutunâ gâtâm tânnângobap, zorat umâlip op mambât ândibap.

Buku orotjâ, zorânjâ mân buñ upap.

⁸ Umñâ buku orotjâ, zo mân buñ upap. Ka Kembangât den sâsâñ, zo buñ upap. Oi den gându nâin nâin sâsâñ, zo buñ upap. Den topjâ nângânângân, zo buñ upap. ⁹ Zo itâgât. Hânân zi ândien, zorat op ko torenjik nângâmen. Zorat op ko den sâmen, zo torenjik opmap. ¹⁰ Gâtâm hângât narâknâ âkâbabân bonjâ muyagei orot mâmenij kwakjâ, zo buñ op nanjâbap. ¹¹ Nâ katep ândiwanân katep den sâwan. Oi katep um yatâ nângâm ândiwan. Bet ko lâmbatjâ a opjâ katep nângânângân, zo birâwan. ¹² Narâk ziren kut nâi nâi ikmen, zo tooyân egindâ gâutgâut opmap, zo yatâ. Gâtâm ko bonjâ ek nângânat. Narâk ziren torenjik nângan. Gâtâm bonjâ ek nângâbat. Anutunâ nek nângâmap, zo yatâ ek nângâbat.

¹³ Zinziñ kâtik zimbi, zo nângâm pâlâtân, um bâbâlan op mambât ândiândij sot umñâ gâsâyagom buku orotjâ, zen karâmbut. Buku orotjâ, zo patâziñâ uap.

14

Anutugât den sâm muyamuyagiņ, zorâņâ nep patâ.

¹ Zen umziņandâ gâsâyagom ândibigât kâtigibi. Kaapumņâ nep top top niņgâmap, zo tuunam kâtigibi. Anutugât den sâsâņ nep, zorat nâņgâne zâizâiņ upap. ² Nâi zâk den gându uņakņan sâmap, zo a mân dâzâņgom Anutu dukumap. Zâk Kaapumņâ mam okņangi den gându uņakņan sâi a zen kwakme. ³ Ka nâiņâ a denân Kembugât den sâm muyagemapņâ a kâtigibigât betziņan mimbat. Zen um bâbâlâņ upigât dâzâņgomap. ⁴ Nâi zâk den gându uņakņan sâmapņâ zik umņâ Kembu sot pâlâtân op kâtigibapkât sâmap. Ka nâi zâk a kâmut zeņgât mâteziņan Kembugât den muyap sâm muyagemapņâ kâmut ziņ siņgi âlibân kâtigibigât sâmap. ⁵ Zen aksik patâ den gându uņakņan sâne nâņga âlip upap. Ka Anutugât den a denân muyap sâm muyagine nâņga âlip nâi upap. A nâi zâk Kembugât den muyabâk sâm muyagemap, zâk den gându uņakņan sâmap, zo walâbap. A nâi minduminduyân den gându uņakņan sâmņâ melâņ a denân dâzâņgoi âlip upap. Zâk yatâ opņâ Kembugât den muyap dâzâņgomap, zo yatâ upap. Yesugât kâmut zen Kembugât den nâņgâm âlip upigât otnigi yatâ san. ⁶ Bukurâp, nâ zeņgâren gam den gându unakņan den sâm dâzâņgom dap op betziņan mimbat. Nâ Anutugâren gâbâ den nâi mân mem ga muyap dâzâņgobat, zo dap op betziņan mimbat? Nâ nâņgânâņgâ den mo sâm kwâkâziņgâziņgâņ den mo Kembugât den nâi mân mem ga dâzâņgobat, zo dap op betziņan mimbat?

Kembugât den ekapņoot mân sâbi.

⁷ Kut nâi yenņâ kâmam sot uluwet zo kune diņâ muyap mân sâi dap op nâņgâbi. ⁸ Mo lâmun waatne kwamitņâ muyap mân sâi dap opņâ kâmbamgât kut nâi kubikņâ âi pâiziņgâbi? ⁹ Oi zen yatik gându uņakņan den ekapņoom sâne a nâmbutņâ dap op nâņgâbi? Dinziņâ zo yenņan âibap. ¹⁰ Hân dâp a den gându top top zem ariap. Mâirâp ziņak dinziņâ zo nâņgâme.

¹¹ A nâiņâ den gându nâi sâi nâņga kwakmak upap. Den zorat mariņandâ nâgât nâņgi kamân nâi gok upap. Oi nâ yatik zâkkât nâņga zâk kamân nâiņ gokņâ upap.

¹² Oi zeņgâren topņâ yatik ziap. Kaapumgât imbaņâ zeņgâren muyagibapkât nâņgâm sâme. Zo âlipņâ. Ka nâ itâ sa nâņgânek. Zen Kaapumgâren gâbâ imbaņâ mem Yesugât kâmut mem kâtikņan kwatziņgâbigât otziņgi ândibi.

¹³ Zorat den gându uņakņan den sâbapkât imbaņâ zemņâņgap, zâk den zorat topņâ nâņgâm mâburibapkât imbaņâ zorat Kembugâren ninâu sâi bekņan mimbat. ¹⁴ Nâ den gându uņakņan ninâu sâbat, zo ko um dâpnandâ upap. Oi nâņgânâņgânâ zo mân nâņgâm kubiksa yen zimbap. ¹⁵ Zorat nâ dap upat? Itâ upat. Nâ um dâpnandâ ninâu sâbat sot nâņgânâņgânandâ nâņgâm lâunandâ ninâu sâm sapsuga âlip upap. Um dâpnandâ kep mimbat sot nâņgânâņgânandâ nâņgâm simbitkum kep mimbat. ¹⁶ Gâ um dâpkandâ den gându uņakņanâk Kembugâren sâiwap sâna a kândâtņan gokņâ diņgâ mân nâņgâmņâ dap op perâkņak sâbap? ¹⁷ Gâ sâtâre den bonņâ zo sâban. Oi a zorâņ kwagi dap dap yatâ oi zorâņâ tângubap? ¹⁸ Zen den gându uņakņan sâne nâ walâziņgâm sâman. Zorat Anutu sâiwap sâm dukuman. ¹⁹ Ka nâ itâ sa nâņgânek. Den gându uņakņan sâsâņaņgât nâņga bon oi sâi minduminduyân den gându uņakņan den kârep patâ sâbâ sâm sâbam. Nâ zorat nâņga giap. Ka Kembugâren den memņâ minduminduyân muyap sâm muyagigiņ, zorat nâņga zariap.

Kembugât den âragunam katep tobat mân upi.

²⁰ Bukurâpnâ, den nâņgâm kubikkubikņangât nâņgânâņgâziņandâ katep yatâ mân upi. Nâņgânâņgâziņandâ lâmbatlâmbatņâ zeņgât dâp upap. Bâliņâ nâņgâbi, zo ko umziņandâ katep mâik yatâ upap. ²¹ Mârumņan Yuda a ziņ um kâtik ândine Kembuņâ den nâi itâ sâip. Zen zo Kembugât gurumin den ekabân kulemgune ziap,

“Kembu zâk itâ sap, ‘Nâ hân nâin goknâ sângonzângua kâmut zi zengâren gam den gându nâin nâin nâgât den dâzângone laŋ mân nângâbi.’”

²² Oi zorat torenjâ sâbâ. Gându uŋakŋan den sâsâŋ, zo top lâkulâku nâi uap. Oi zo Yesugât kâmut zengât siŋgi mân uap. Zo um kâtik zengât siŋgi. Oi Anutugâren gâbâ den mem muyapnâ sâm muyamuyagiŋ, zo top lâkulâku nâi uap. Zo a um kâtik zengât siŋgi buŋâ. Zo Yesugât kâmut zengât siŋgi.

²³ Yesugât kâmut zen aksik mindum aksik gându uŋakŋan den sâne sâi a yenjâ, a um kâtik zâk ziŋgitjâ sâbe, “Um gulip otziŋgap.” ²⁴⁻²⁵ Um kâtik ziŋ ziŋgitjâ sâi zorat nângâne Kembugât top lâkulâku nâi mân opap. Yesugât kâmut mindumjâ Anutugât den muyap sâm muyagem tatne a yenjâ, um kâtik nâi zengâren gam den sâbi, zo nângâbap zo ko aksik umŋangât topnâ sâm muyagine den zo umŋan giari umjâ melâŋbap. Oi umŋan kut nâi nâi tik zemap, zo muyagei umjâ melâŋi hânân gei pindiŋsâm zem Anutu mâpâsem itâ sâbap, “Anutu zâk perâkŋak zen sot ândiap.”

Bet bâsaŋ mân mindubi.

²⁶ Bukurâp, zorat dap dap? Zen mindunâ sâm um bet bâsaŋ mân gabi. Nâi zâk sâtâre kep nâi mem gâbap. Nâi zâk kwâkâm ziŋgâziŋgâŋ den mem gâbap. Nâi zâk Anutugât den uŋaknâ. Nâi zâk den gându uŋakŋan sâbâ sâm sâbap. Nâi zâk den gându uŋakjâ zorat top sâsâŋ sâbâ sâm sâbap. Zo Kembugât den laŋ kârâbapkât upi. ²⁷ Den gându uŋakŋan den sâna sâm doŋbepnâ buŋâ, zagât mo karâmbutjâ sâbi. Doŋbepnâ mân walâm sâbi. Oi zikŋik zikŋik sâne a kânokjâ mâburem topnâ sâbap. ²⁸ Ka mâbumâbure a nâi mân tâi ko minduminduyân den gându uŋakŋan mân sâbi. Nâi zâk sâbâ sâm zâk zikŋik Anutugâren sâbap. ²⁹ Anutugât den muyap sâsâŋ, zo a zagâtjâ mo karâmbutjâ sâbi. Oi nâmbutjâ zen den zo nângâm sâlâpkum sâbi. ³⁰ Nâi zâk tâi Kaapumjâ umŋan den pâi sâbam oi a den kândom sâbap,

zo birâbap. ³¹ Anutugât den sâm muyamuyagiŋ zo utnâ sâm upi. A nâiŋon sâm nângâm ge tâi a nâigoot sâm dâzângobap. Sâm mânângât dâzângobi, zorâŋ âlip upap. Oi sâne a nâmbutjâ ziŋ nângâm umziŋ bâbâlaŋ upap. ³² Anutugât den sâsâŋ a zen Kaapumgât den sânam otziŋgi sâbi. Mân sânam otziŋgi birâbi. ³³ Anutu zâk gulipmalipkât Anutuŋâ buŋâ. Zâk lumbenjan orotŋangât Anutu. Anutu kânok, diŋâ kânok. A kânokŋak pâtârâŋak sâbap. Ambân zen minduminduyân den hiriŋsâm tapi.

³⁴ Yesugât kâmut kamân dâp zen mindum ambân zen hiriŋsâm tapme. Korinti zen zo yatik utne dâp upap. Ambân zen yatâ opjâ gigiŋâ ândibigât neŋgât orotjâ yatâ ziap. Oi zo yatik Kembugât gurumin denân ziap. ³⁵ Ambân zen den nâi mâsikâm nângânam mirâziŋan âi arâpziŋ mâsikâziŋgâbi. Ambân nâiŋâ minduminduyân den sâi aŋunŋoot upap. ³⁶ Korinti a zen zâizâiŋ upme, zengât sa nângâne. Zen dap nânge? Anutugât denjâ zengâren topkwap muyageip, mo zen ziŋŋik nângâwe?

³⁷ Zengâren gâbâ nâiŋâ zikŋangât nâŋgi Propete mo a Kaapumŋoot upap zo ko den kulemgum ziŋgan, zo Kembugât sâtkât kulemguan, yatâ nângâbap. ³⁸ Nâi zâk den zi nâŋgi bon mân upap, zo zâkkât nângindâ Anutugât den sâsâŋ a mân upap. ³⁹ Zorat bukurâpnâ itâ sa nângâne. Zen Anutugât den muyap sapsusuŋ, zorat kâtigibi. Den gându uŋakŋan sâsâŋ, zorat pâke mân kwapi. ⁴⁰ Minduminduziŋan gulipmalip mân op, orotŋigâk utnetâ a nâmbutjâ ziŋ ziŋgitnetâ dâp upap.

15

Yesu zâk mumuŋan gâbâ zaatjâ arâpŋâ zengâren muyageziŋgi.

¹⁻² Bukurâpnâ, siŋgi âlip den dâzângua nângâwe. Oi zo mem ândime. Siŋgi âlip kwâkâm ziŋgâwan, zo yatik mem ândie oi ko âlip kubikziŋgâbap. Mo dap nânge? Siŋgi âlip dâŋ mân mem ândinetâ umziŋan bonjâ mân âsageziŋgâbap?

³ Zen sinji âlip nângâm ândibigât dâzângua nângânek. Sinji âlip nângâwan, zo dâzângowan. Zorat kâuknâ itâ sâm dâzângowan. Kembu Yesu, zâk den sinji Kembangât ekabân ziap, zorat dâp opnâ bâlijanngât suup mem moip. ⁴ Oi Kembangât ekabân den ziap, zorat dâp Yesu hangoitâ zeî sirâm karâmbunjan Anutuñâ mângei zaarip. ⁵ Zaatnâ Peterogâren muyageip. Zobâ arâpnâ nâmbutnâ zengâren muyageip. ⁶ Oi Yesugât kâmut tengânâ 5 tausen walip, zo mindum tatne muyagei igâwe. Zengâren gâbâ donbepnâ tok gwâlâ ândie. Oi nâmbutnâ muwe. ⁷ Oi Yakobogâren muyageip. Oi Aposolo aksik zengâren muyageizîngi igâwe.

⁸ Paulo nâ zengât tengâyân mân ândiwan. Iraborâk gâsum sâlâpnogi nep a orâwan. Nâ bet, katep mân kubikanngâm âsageip yatâ nâ laj nâgâren muyagei egâwan. Aposolo zîñâ kot ninetâ mân dâp uap. ⁹ Nâ Aposolo nâmbutnâ zengât ombeziñan. Nâ Anutugât a ambân kâmut zângom gâwan, zorat Aposolo kot ninetâ mân dâp uap. ¹⁰ Nâ Aposolo orâwan, zo Anutuñâ um lâklâk otnim tânnogi Aposolo op ândian. Oi zâknak tânnogi zorânâ nâgâren bon buñ mân oip. Buñâ. Aposolo nâmbutnâ zen nep tuune walâziñgâm sâknam nep tuum kâtigewan. Oi zo Anutuñâ tânnogip, zorânâ mem kâtikñan kwatnigi sinji âlipkât nep tuum kâtigeman. ¹¹ Nâ orâwan sot zîñ urâwe, zorat mân sâbat. Yesu moip sot zaarip, zorat sinji sâm den sinji âlip sâm muyagimen. Oi Korinti a zen yatik mem ândie.

Yesu zâk mumuñan gâbâ zaaripkât zaatnat.

¹² Yesu mumuñan gâbâ zaarip. Den yatâ sâm dâzângoindâ wangât zengâren gâbâ nâmbutnândâ mumuñan gâbâ zaatnaat, zo mân ziap sâme? ¹³ Mumuñan gâbâ zaatnaat, zo kwâimbâmñâ Yesu mumuñan gâbâ zaarip, zo kwâimbâbi. ¹⁴ Oi Kristo mumuñan gâbâ mân zaarip sâi ko den sâmen, zo bon buñ opap. Oi nângâm pâlâtânziñ zo yatik bon buñ opap. ¹⁵ Oi zorik buñâ. Nen Anutugât itâ sâwen, “Zâknâ Kristo mumuñan gâbâ

mângei zaarip.” Oi mumuñan gâbâ zaatnaat mân zeî sâi ko Anutuñâ Kristo mân mângei zaarip opap. Zorat den sâwen, zo Anutugât den târârak mân sâm sarâ sâbem. ¹⁶ A mumuñan gâbâ zaatnaatnâ mân zeî sâi ko Kristo mumuñan gâbâ mân zaarip opap. ¹⁷ Kristo mân zaari sâi nângâm pâlâtânziñ yennâ opap. Oi tosaziñ tok zemziñgâbap. ¹⁸ Oi Kristo nângâm pâlâtân kwap muwe, zen tâmbetagowe yatâ opap. ¹⁹ Nen hânân narâk ziren Kristo nângâm pâlâtân kwâknangâmen, zorat bonñâ mârûm miwen sot sumbemân mân mimbem sâi ko umbâlâ patâ muyagebap.

Mumuñan gâbâ zaatnaat, zo tengâyâk zaatnat.

²⁰ Kristo, zâk perâknak mumuñan gâbâ zaarip. Zâk a mumuñâ kândom otziñgâm zaat ândiap. ²¹ Zo itâgât. A nâinâ mumuñâ topkwapniñgip. Zo yatik a nâinâ mumuñan gâbâ zaatnaat, zo topkwapniñgip. ²² Nen aksik Adamgât kiurâp opnâ munat. Zo yatik Kristo sot târotâroniñ ziapkât zaat nanngânat. ²³ Oi tengânâ sâi ziap, zo yatik zaatnat. Kândom Kristo mumuñan gâbâ zaarip. Oi Kristo âburem takâbap, narâk zoren zâkkât sinji a nen zaatnat.

²⁴ Âkââkân narâknan Kristo zâk a kutâ sot zâizâiñ sot imbanâziñoot aksik mem gei kwatziñgâm kembu nepnâ zo Anutugât bikñan pâi narâknâ âkâbap. ²⁵ Kembu Yesu, zâk kembu nep tuum kâsarâpnâ kiñ gobetñan kâbaknezîngâm nanngâm nepnâ tuum nanngâbap. ²⁶ Kâsanâ boinâ tâmbetkubap, zo mumuñâ. Mumuñâ zo buñ upap. ²⁷ Anutuñâ a sot kut nâi nâi aksik Kristogât giginâ zâambarip. Zorat Kembangât ekabân den nâi itâ ziap, “Anutuñâ a sot kut nâi nâi aksik mem gei kiñangât gobetñan kwatziñgi mân walâbe yatâ.”

Den zo nângindâ Anutuñâ nângei Kristogât ombenjan giginâ upapkât mân sâip. ²⁸ Nanñâ zâk a sot kut nâi nâi nen mem gei kwatniñgâmñâ Anutu Ibânangât ombenjan op ândibap. Yatâ oi ko Anutu zikñak a sot kut nâi nâi nenngât kembu patâniñ op ândibap.

Mumuñan gâbâ zaatzaat mân zeî sâi ko bâliñ upem.

²⁹ Korinti a zengâren a nâmbutñandâ a mumuñâ zengât op too sanjonme. Zo mumuñan gâbâ zaatzaat mân zeî sâi dap dabân yatâ upe? ³⁰ Oi nen ko wangât sâknâm kwâkñan ândiwennâ ândim gen? ³¹ Bukurâpnâ, Zen Kembuniñâ Yesu Kristo sot pâlâtân op ândie, zorat sâtâre op itâ san. Nâ sirâm dâp mumuñandâ mâte ot-nigi ândian. ³² Den sumbuñâ sa nângânek. Nâ Epeso kamânân zi bâu ulin zen sot agowan. Ka mumuñan gâbâ zaatzaat mân zeî sâi ko wan bonñâ membam? Den zo sumbuñâ san. Mumuñan gâbâ zaatzaat mân zeî sâi ko itâ sa dâp opap, “Mukan munat. Zorat mân nângânângâ op itârân sii nalem om nem sâtâre utnâ.” Nâ sa nângânek. Zen yatâ mân nângâbi.

³³ Zen umziñ mân kâitkubi. Zengâren gâbâ a ñâi a lan ândiândiñâ zengâren pâlâtân upap zo ko orot mame âlipñâ zo gulipkubap. ³⁴ Zen umziñ kubikñâ ândiândi bâliñâ birâbi. Zengâren gâbâ a nâmbutñandâ Anutu kândâtkume. Zo nângâm anjun upigât dâzânguan.

Zaatzaat top top zaatnat.

³⁵ Nâmbutñandâ itâ sâbi? “A mumuñâ zen dap op zaatpi? Sâkziñ tobat dap op muyagibi?” ³⁶ Korinti a zen kwakmak a. Zen nebân kut ñâi kendâme, zo yen mân zaatmap. Keetñâ zo pane kâmñâ âlip taki keetñâ zo alâgem buñ opmap. ³⁷ Zen keetñâ kendâme, zo ñâi. Bonñâ ko ñâi. Keetñik kendâme. Segon mo kut ñâi kendâne kâmñâ sot bonñâ bet takâmap. ³⁸ Oi Anutu zâk nângâm kwâtâtemñâ sâm pindip, bonñâ yatik takâmap. Keet dâpñan bonñâ tobat ñâi ñâi âsagemap. ³⁹ Zo yatik sâkkât topñâ kânok mân ziap. A nengât sunum, zo ñâi. Bâu zuu zengât sunum, zo ñâi. Saru zuu zengât sunum, zo ñâi. ⁴⁰ Oi sumbem a, zen sâkziñ tobat ñâi. Hân a, nen sâkniñ tobat ñâi. Sumbem a zengât neule, zo ñâi. A nengât neule, zo ñâi. ⁴¹ Mirâsiñ, zâk âsakñâ tobatñâ ñâi. Kâin, zâk âsakñâ tobatñâ ñâi. Sângelak, zen âsakziñ tobatñâ ñâi. Oi sângelak âsakziñ

tobatñâ kânok buñâ. Tobatziñ ñâi ñâi zem ariap.

⁴² Mumuñan gâbâ zaatzaat, zorat topñâ yatâ. Hân sâk, zo hangubi, zâk buñ upapkât siñgi. Zaatpap, zorân mân buñ upap. ⁴³ Hân sâk hangume, zo bon buñâ. Zo yennâ. Zaatpap, zo bonñâ sot âsakñâ neulenoot. Hân sâk hangume, zo lolotñâ. Zaatpap, zo imbanâñoot. ⁴⁴ Hangugunandâ hân sâk sot. Zaatzaatñandâ sumbem sâk sot. Hân sâk ziap, yatik sumbem sâk ziap.

A sanjiñâ Adam sot a unakñâ Kristo.

⁴⁵ Kembangât ekabân den ñâi itâ kulemgune ziap,

“A kândom muyageip, Adam, zâk um dâpñoot op zaat ândeip. A bet muyageip, zâk ko Kaapum sot ândiândi mariñâ op ândiap.”

⁴⁶ Sumbemân gâbâ gok, zâk kândom hânân ge mân ândiap. Hânân gokñâ zorânâ kândom hânân ândeip. Sumbemân gok, zâk bet ge ândeip. ⁴⁷ A kândom muyageip, zâk Anutuñâ hânñâ tuugip, zorat hân a oip. A bet muyageip, zâk sumbemân gokñâ. ⁴⁸ Anutuñâ hân memñâ Adam tuugip. Zâkkât kiurâpñâ nen yatik hânân gokñâ muyageniñgâniñgân. Sumbemân gokñâ a ândiap, yatik sumbengât siñgi op ândinat. ⁴⁹ Nen hânân gokñâ tobat urâwen, zo yatik sumbemân gokñâ, zâkkât tobat minat.

Yesuñâ taki sumbem sâk minat.

⁵⁰ Bukurâpnâ, den ñâi zitâ sa nângânek. Hân sâk zirânâ Anutu um topñan, sumbemân mân zâi ândibap. Alâlâgiñ zo ziñziñ kâtikñâ mân zimbap.

⁵¹ Nângânek. Den ñâi tik zeip, zo sapsun ziñgâbâ. Nen mân mom nanjindâ Kembu Yesuñâ taki tobatniñ ñâi op hâukwâtnat. ⁵² Lâmun diñ sâi kegâk, sinniñâ kwilitikpamen yatâ, tobat ñâi utnat. Lâmun diñ sâi mumuñandâ zaatñâ ândiândi kâtik ândibigât sâkziñ hâukwapi. Oi gwâlâ ândinatñâ hâukwap tobat ñâi utnat. ⁵³ Sâkñâ lolot, zinzin kâtik buñ, zi ândiândi kâtik hâmbâ yatâ gwagori geibap. Mumuñangât siñgiñâ ândiândi

kâtik gwagori geibap. ⁵⁴ Yatâ âsagei ko den itâ kulemgune ziap, zo kâtigibap, “Kembuñâ mumuñangât imbanâ koi geip.

⁵⁵ ‘O mumu, gâ imbanâgâ ikâ? Mumu, gâ nângobangât imbanâgâ ikâ taap?’”

⁵⁶ Mumuñandâ nângobapkât bâliñandâ imbanâ pindâmap. Oi Kembugât gurumin denñâ bâliñâ imbanâ pindi gwâlanteñsâmap. ⁵⁷ Ka mumuñandâ mân kembu otniñgâm ândibapkât Anutu sâtâre okñangânat. Anutuñâ Yesu Kristo sângongoi gem tânnângoi ândiândi kâtik muyagien. Zorat sâm âlip kwâkñangânat.

⁵⁸ Zorat op ko bukurâp, zen kâtigem kinbi. Âsâbân Kembugât nep tuum kâtigibi. Itâ nângâm tuubi, “Kembugât opñâ nep tuugindâ bon buñ mân upap.”

16

Yerusalem zengât sinji kât mindubigât sâip.

¹ Kembugât sinji a zengât kât mindunam Galata hânân a kâmutñâ kâmutñâ dâzângowan. Zo yatik upi. ² Kendon dâp kât tatziñgap dâp mirin panetâ tâpap. Yatâ op ândine nâ zengâren ga kâtkât diñâ mân sâm kârubi. ³ Nâ zengâren ga a nângâziñgâne âlip oi zo ekap ziñgâm sângonzângua kât zo mem Yerusalem kamânân âibi. ⁴ Mo nânga âlip oi ninoot ârândân âinat.

Paulo zâk Korinti zengâren âibam narâkñâ ziñgip.

⁵ Nâ Makedonia hânân âi walâm zengâren gâbat. Makedonia hânân narâk kârep mân ândibat. Yen walâbat. ⁶ Korinti zengâren gam tâtat mâme upat motñâi. Zen sot ândia map narâkñâ âkâbap. Oi ziñâ mâtâpkât betnan mine zoren mo zoren âibat. ⁷ Nâ narâk ziren yen ga ziñgit zâmban âibat kât mân otnigap. Zorat Kembuñâ nângi âlip oi zengâren gam mâik nâi tâpatkât san. ⁸ Nâ narâk ziren Epeso kamânân ândia Pentekos kendon âkâbap. ⁹ Ziren Kembuñâ mâtâp patâ mem pâi nep patâ muyagei ziap. Oi sinji âlipkât a kâsa doñbep ândie.

¹⁰⁻¹¹ Timoteo zâk zengâren gâi buku okñangâne kenğât mân op ândibap. Nâ Kembugât nep tuuman, yatik tuumap. Zorat zâkkât nângâne mân gibap. Mulin galemgum sângongune um lumbe op nâgâren gâbap. Nâ zâk sot buku nâmbutñâ zen ârândân gâbigât mambât ândian.

¹² Bukuniñâ Apolo, zâk bukurâp nâmbutñâ, zen sot zengâren gâbâpkât dukum sângongua mân bâbâlañ oip. Narâk ziren buñâ, narâk nâin mâtâp muyagemñâ zengâren gâbap.

Kembugât den sâsân a hurat kwatziñgâbi.

¹³ Zen galem orañgâm sinji âlip mem kâtigibi. Kenğâtziñ buñâ kâtigem ândibi.

¹⁴ Kut nâi nâi upme, zo umziñandâ gâsâyagom upi.

¹⁵ Oi bukurâpnâ, den nâi sa nângânek. Zen Setepano sot kâmut gakârâpñâ, zengât nângâme. Zen Grik hânân kâdom Kembugât sinji urâwe. Oi zen Kembugât sinji a kore otziñgâm ândime. ¹⁶ A zo sot a nâmbutñâ ziñ yatik nep tuume, zen ziñgit hurat kwatziñgâbi.

¹⁷ Setepano, Potunato sot Akaiko, zen nâgâren gane umnâ âlip oip. Korinti zen kârebân ândine zen gebâkziñan nâgâren gam umâlep kwatniwe. ¹⁸ Nâ sot Korinti a zen ârândân umâlep kwatniñgawe. Zorat zen a yatâ zo zengât nângâne âlip upap.

¹⁹ Asia hânân Yesugât kâmutñâ kâmutñâ zen Korinti a zengât nângâm ândie. Akwila sot ambinñâ Pisisila sot zekât mirin mindume, zen Kembugât opñâ sâm sâtâre otziñgâme. ²⁰ Bukurâpñâ nâmbutñâ, zen yatik sâtâre otziñgâme. Zen buku muyageyangâm luyangâm upi

²¹ Paulo, nâ den zi sa bukunâ nâiñâ lâunan gâbâ mem ekabân kulemgum ândim gâi zi nâ ninak bitnandâ simbup mem den murukñâ zi kulemguan.

²² Nâi zâk Kembugât âkonzigi simğât sinji upap.

Kembuniñâ Yesu gâ gâban. ²³ Kembu Yesugâren gâbâ tânzângozângon zorân zengâren zimnap. ²⁴ Nâ Yesu Kristogât op umnandâ gâsâzângomap.

Zo yatik.

Yesugât perâkṅak sâṁ Anutu sâṁ âlip kwâkṅaṅgâṁen. ²¹ Anutuṅâ sâi nen sot zen ârândâṅ Yesu sot pâlatâṅ op kâtigimen. Anutu zâk zikṅak gâsum sâlâpnâṅgoip. ²² Oi zâkṅak târotâronaṅgât undip Kaapumṅâ umniṅan pâip. Oi Kaapumṅâ umniṅan ândim Kembuṅâ tânnâṅgobapkât den umniṅan sâṁ muyagemap.

²³ Zengâren gâbat sâṁṅâ mân gâwan, zorat sa nâṅgânek. Nâ Korinti kamânân ga den nep zingâṁ umbâlâ kwatzingâbatkât mân gâwan. Den zo Anutuṅâ nâṅgi perâkṅak san. ²⁴ Niṅâ zengât a kutâ utnatkât mân sâṁen. Zengâren umâlep muyagibapkât berân miaṅgâṁ nep tu-umen. Zen nâṅgâṁ pâlatâṅân kâtigem kinze, zo nâṅgan.

2

Pauloṅâ Korinti kamânân mân âbureip, zorat den.

¹ Umnandâ itâ nâṅgâwan, “Zen umbâlâ upegât zengâren dum zagâtṅâ mân gâbat.” ² Nâ itâ nâṅgâwan, “Nâṅâ den sa umbâlâ utne waniṅ zij umâlep kwatnibi?” ³ Nâ zengâren ga umâlep kwatnibigât otnigip. Ka zengâren ga umbâlâ kwatnibegât um girem den kulemgum kwatzingâwan. Umnandâ itâ nâṅgâwan, “Umnan sâtâre muyagei zengâren zo yatik sâtâre muyagibap.” ⁴ Ka umnâ bâliṅ oi isemṅâ ekap zo kulemgum zingâwan. Sâknam sot umbâlâ kwatzingâbatkât buṅâ. Umnâ zengâren kinmap, zorat topṅâ tirâpzâṅgobatkât orâwan.

A ṅaiṅâ bâliṅ oip, zorat den.

⁵ A ṅai bâliṅ op umbâlâ muyageip, zorat ninâ umbâlâ orâwangât mân san. Korinti a nâmbutṅâ zen umbâlâ muyagiwe. Oi umbâlâ zo pisuk kwâkziṅan zariṅ. ⁶ A donbepṅâ a zo kubikṅaṅgâwe, zorat nâṅga âkap. ⁷ A zo umbâlâ ândim tâmbetagobapkât tosaṅâ birâm um diim gibapkât den dukubi. ⁸ Buku okṅaṅgâbigât san. ⁹ Nâ mâsikâm topziṅ ikpatkât ekap kulemgum zingâwan. Zen dinnâ lubi mo mân lubi sâṁ kulemgum zingâwan. ¹⁰ Itâ sa nâṅgânek. A ṅai

zâk nâṅâren bâliṅ mân oip. Nâ dap dabân yatâ tosaṅâ birâbat? Zâk tosaṅâ buṅâ. Ka zen a ṅaiṅât tosa birâne nâṅgoot yatigâk birâbat. Zen âlip upigât nâ Yesugât nep a op Kristogât mâtenjan tosa zo biran. ¹¹ Sataṅṅâ kâitnâṅgom tâmbetnâṅgobapkât yatâ upmen. Zâkkât orot mâṁeṅâ, zorat mân kwakmen. Âlip nâṅgen.

Singi âlip, zo wârân âlipṅâ yatâ.

¹² Nâ Taroa kamânân gam Kristogât singi âlip sâbatkât umnâ bâbalaṅ oip. Kembuṅâ nep zo muyagem nigi, zo tubat sâṁ kubikaṅgâwan. ¹³ Ka bukunâ Tito zâk Korinti a zengâren gâbâ mân kek âbureipkât umnâ âbamgwâbam oi unṅeunṅe orâwan. Yatâ op a zâmbamṅâ Makedonia hânân âiwan.

¹⁴ Opon, Kristo sot pâlatâṅ op kâtigem ândim Yesugât singi âlip, zo a dâzâṅgom naṅgindâ a donbep nâṅgâne zâkkât itomṅandâ a hânṅâ hânṅâ zengâren laṅ kârâm âimap. Zorat sâtâre patâ Kembugâren okṅaṅgânat. ¹⁵ Nen Kristogât itomṅâ âlip yatâ upmen. Anutuṅâ zo nâṅgâmap. Oi a Kembugât singi ândie sot a simṅât singi ândie, zen ârândâṅ nâṅgâbi. ¹⁶ Simṅât singi, zen singi âlip zo kândâtkom itom zo nâṅgâne mumuṅaṅgât kârokṅâ yatâ oi birâme. Oi a ândiândiṅaṅgât singi, zen itomṅâ âlipṅâ zo nâṅgâne ândiândigât wârân yatâ oi ândime.

Yesugât singi sâsâṅâ, zo nep zâizâiṅ sot nep yâmbâtṅâ. Nen niṅ imbaṅan nep zo tuugindâ yâmbâtṅâ upap. Ka Kembugât Kaapumṅâ betniṅan mei nep zo tuugindâ bâbalaṅ upap. ¹⁷ Nen a nâmbutṅâ zinjâ upme, yatâ mân upmen. A donbepṅâ zen aṅgâgwanṅâ a yatâ op kât minam Anutugât den sâṁe. Nen ko um târârak ândim Anutugât sâtkât Anutu mâtenjan Kristogât den singi târârak sâṁen.

3

Korinti a zen ekap Pauloṅâ kulemgoiṅ, zo yatâ.

¹ Zen nenṅât dap nâṅge. Zen nenṅât dum zagâtṅâ itâ se? “Zâizâiṅ op den se.” A nâmbutṅâ upme, zo yatâ op zengâren

gam topniņangât ekap tirâpžânjonatkât se? Mo zen topniņangât ekap kulemgune ñai pindânatkât se? ² Yatâ mân utnat. Topniņangât ekap, zo zen. Niņâ Korinti zeņgâren nep tuugindâ bonņâ âsagei a zen ek nâņgâme. Nep zorat bonņâ topniņangâm. Den Korinti a zeņgât umziņan kulemguwen, zo a aksik ziņ ek sâlâpkum nâņgâme. ³ Nen umniņandâ saaziņgâm zeņgâren nep tuugindâ Kristogât ekap yatâ urâwe. Topņâ muyap ziap. Ekap zo simbupņâ mân kulemguwen. Zo Anutu ândiândi mariņâ, zâkkât Kaapumņâ kulengoip. Kârân mân kulengoip. A umņan kulengoip.

⁴ Kristogât op Anutu nâņgâm pâlâtân kwâkņangâm zeņgât yatâ nâņgâmen. ⁵ Siņgi âlip nep, zo zâizâiņ. Niņak nep itâ zo mân tuubem yatâ. Zorat niņak itâ mân sânat, “Niņ imbanâyân tuugen.” Buņâ. Anutuņâ tânnâņgoi tuumen. ⁶ Kembugât nep a ândimen, zo itâgât. Anutuņâ târotâro uņakņangât nep a mem kubikniņgip. Târotâro uņakņâ, zo sâņgiņâ simbupņâ kulengoip, zo yatâ buņâ, Kaapumgât nep. Gurumin den Mosenâ mârumņan kulengoip, zorâņ nâņgomap. Ka Kaapumņâ ândiândi muyagem niņgâmap.

⁷ Târotâro sâņgiņâ, zo kârân kulengoip. Zo âsakņoot muyagei Mosenâ meip. Zorat Mose si sâņgânņâ âsakņoot oi Isirae a, ziņâ dap op ek nâņgâbe? Oi âsakņâ zo zinziņ kâtik buņâ. ⁸ Târotâro uņakņangât âsakņâ zorâņ sâņgiņâ wâlap. Târotâro uņakņâ zorat mariņâ Tirik Kaapum. ⁹ Târotâro sâņgiņandâ tosanij sapsuņap, zo âsakņâ giginâ. Ka târotâro uņakņâ, zorâņâ târârakņâ muyageniņgâmap. Oi zorat âsakņandâ walâm ba zariap. ¹⁰ Târotâro sâņgiņangât âsakņâ zo âsagei uņakņangât âsakņandâ âsagem kwâtepkoi buņ uap. ¹¹ Zinziņ kâtik buņ, zo mârur âsakņoot âsageip. Oi zinziņ kâtikņâ, zorat âsakņandâ walâmņâ patâ uap.

Um ekapniņ zo Kembuņâ olaņmap.

¹² Târotâro uņakņangât âsakņâ zo zinziņ kâtik zem zâimâmbap sâm um bâbâlaņ op siņgi âlip keņgât buņ sâmen. ¹³ Mose

yatâ mân upmen. Mosenâ târotâro sâņgiņangât den zo Kembugâren gâbâ memņâ Sinai bâkņan gâbâ gem a ziņâ âsakņâ zinziņ kâtik buņâ, zo mân ikpigât si sâņgân kwâtepkoi. ¹⁴ Isirae a zen um kâtik urâwegât târotâro sâņgiņâ ekapņoot sâlâpkum topņâ mân nâņgâm ândim gawe. Oi ekap zo um kâtik zeņgât umziņan tok ziap. Kristo kânokņâ ekap zo olaņbap. Kristoņâ ekap zo olaņi nâņgânâņgâziņ pâroņsâi Kembugât den zorat topņâ âlip nâņgâbi. ¹⁵ Perâkņak, Isirae a zen um kâtik op mârurmņan gâbâ Mosegât den sâlâpkum gawe. Oi umziņan ekapņoot ziap. ¹⁶ Kembugât ekabân Mosenâ oip, zorat den ñai itâ ziap,

“Kembu mâte okņangâbâ sâm si sâņgânņâ kwâtepkoi, zo mem pam Kembu mâte okņangâmâip.”

Zorat itâ nâņgâmen. A ñai Kembugâren mâte oi Kembuņâ a zorat um nâņgânâņgânâ mâtâp mimbap. ¹⁷ Kembu san, zo Kaapumgât op san. Oi Kembugât Kaapum a ñaigâren tâi dumun buņ ândibap. ¹⁸ Oi Kembugât siņgi a, nen aksik si sâņgânij ekap buņ ziapkât Kembugât âsakņâ ek nâņgâmen. Kembugât holi tobat yatâ utnatkât kubikniņgâm ândiap. Kubikniņgâm âsakņâ ka âsakņâ niņgâm zâibap. Kembuņâ nep zo neņgâren tuumap. Oi Kembu san, zo Kaapumgât op san.

4

Siņgi âlip zo ekapņâ buņ.

¹ Kembu zâk tânnâņgom Kristo âsakņangât den siņgi âlip zo sânatkât sâm niņgip. Nep yatâ zo sâm niņgipkât umniņandâ mân lorimen. ² Kut ñai ñai aņunņoot, mân orotņâ, zo kândâtkumen. Den sarâ mân sâmen. Anutugât den mân gulipkumen. Buņâ. Nen Anutugât mâtenan den bonņâ sâmen. Nen yatâ oindâ a nâmbutņâ ziņâ topniņâ ek nâņgâme. ³ Den siņgi sâmen, zo ekapņoot uap oi ko tâmbetagoaņangât siņgi zeņgât umziņan ekapņoot opmap. ⁴ A nâņgâm pâlâtânziņ buņâ zen hân zirat a kutâ, Sataņņâ umziņ dooņgoi dap yatâ Kristo âsakņangât den siņgi âlip zo

nângâbe. Nen itâ nângâmen. Kristo zâk Anutugât holi tobat yatâ ândiap. ⁵ Den dâzângomen, zo niij sinji bujâ. Yesu Kristo zâk Kembuniñâ ândiap sâmen. Oi nen Yesugât opñâ zengât kore mâman a op ândien. Nen zo yatâ dâzângomen. ⁶ Mârumñan hân njetâtik zei Anutuñâ sâi âsakñandâ âsageip. Oi yatigâk umniñan âsakñâ pâip. Oi Kristogât si sângânñan Anutugât âsakñâ zei ikmen.

Paulo zâk mâsimâsikâyân mân loreip.

⁷ Imbanjâ zi niñan buj, Anutugâren ziap. Zorat topñâ âsagibapkât umgât gom sambe âsakñâñoot zo âmañ hânñâ tuutuuj nenğâren pâip. ⁸ Oi nen sâknam top top kwâkñan ândim mân lorimen. Giñ mandu yatâ ândim mân nângâm kwâkâ upmen. ⁹ Nen itâ nângâmen, “A zen nângom sâknam niñgâne Anutuñâ mân birâniñgap. A zinj nângom mem nâi nâi otniñgâne mân mumen.” ¹⁰ Yatâ opñâ sâkniñan Yesugât mumuñâ, zo yatâ muyagei ândimen. Oi Yesugât ândiândiñ, zo yatik sâkniñan muyagibapkât zo yatâ âsagiap. ¹¹ Nen gwâlâ ândeindâ Yesugât opñâ a zinj gwâlâ nângom hannânğonam sâme. Yesu ândiândiñgât imbanjâ zo sâkniñan muyagibapkât yatâ otniñgâme. ¹² Oi itâ ziap. Korinti a zengâren Yesu ândiândiñgât imbanjandâ nep tuugi bonñâ âsagibapkât nen mumuñgât sinji yatâ op ândim nep tuum ândimen.

Paulo zâk Kemu sot pâlatâñ op nepkât âkon mân oip.

¹³ Nen sinji âlipkât nep tuum sâknam nângâm sândâdenj kârâm tuum ândimen. Kemuğât ekabân den kulem nâi itâ ziap, “Nâ Kemu nângâm pâlatâñ kwâkñangâm den sâman.”

Oi nen den kulem zorat dâp Kaapumñâ aleniñgi Kemu nângâm pâlatâñ kwâkñangâm den sâmen. ¹⁴ Nen itâ nângâm kwâtâtimen. Kemuñâ Yesu mângep, zâk zo yatik Yesu sot mânginiñgâm Korinti a zen sot ârândâñ zikñâ kiñ topñan nâmbari ândinat. ¹⁵ Nen zo zengât sâm nep yatâ upmen. Kemuğât den lañ kârâm ari a donbepñâ nângâm Anutu sâtâre okñangâne zorânjâ târokwaï

târokwaï zem zâibap. Yatâ utne Anutugât kutsiñganiñandâ patâ op sambâlem lañ kârâbap.

Hânân sâknam, zorânj giginjâ.

¹⁶ Hânân sâknam kwâkñan ândim umniñ mân lorimen. Bujâ. Nen itâ nângâmen. Nen hânân zi ândim imbanjaniñ diim gei sâkniñ loremap. Umniñ ko Kemuñâ sirâmñâ sirâmñâ tângui kâwaliñoot kinmap. Kubigi uñakñâ opmap. ¹⁷ Hânân sâknamniñjâ zo narâk kârep bujâ. Sâknam zo kubikniñgi bet hâuñâ âlipñâ, yâmbâtñâ sot zinzinj kâtikñâ, âsakñoot, zo zemiñgâbap. ¹⁸ Kut nâi nâi muyap, zoren umniñjâ mân pâmen. Kut nâi nâi tik ziap, zoren umniñjâ pâindâ muyageniñgâbap. Kut nâi nâi ikmen, zen zinzinj kâtik bujâ. Kut nâi nâi mân igikñâ, zorânj zinzinj kâtikñâ uap.

5

Silepniñ kâdanjâ Kemuñâ mirâ kâtikñâ muyagem niñgâbap.

¹ Nen itâ nângâmen. Nen hân sâkniñ mem ândimen, zi silep yatâ dânduñsâi birânat. Oi Anutuñâ mirâ kâtikñâ sumbemân muyagem niñgâbap. Mirâ zo betñâ mân tuutuujâ. Zinzinj kâtik nâi zo muyagem kinzap. ² Oi nen sumbemân mirâ zo minatkât âkñâle opñâ zorat nângânângâyâk ândien. ³ Um dâpniñgât sâk pâkenjâ buj opapkât nângâmen. Sumbemân sâk uñakñâ minatkât nângâm ândimen. ⁴ Hân sâkniñoot ândim nângâm kwâkâ upmen. Hân sâkniñ zi buj upapkât mân otniñgâmap. Bujâ. Sâk uñakñâ hâukwatnatkât otniñgâmap. Sâkniñ mumuñâ zi tâi ândiândigât sâk uñak hâukwatnat sâmen. ⁵ Nen yatâ utnatkât Anutuñâ kubikniñgap. Zâk târotârogât undip Kaapumñâ niñgip.

Nen hânân kwande yatâ ândimen.

⁶ Nen zorat op nângâm ândimen. Oi itâ nângâmen. Nen hân sâkniñan zi ândim Kemu sot mân ândimen. ⁷ Narâk ziren umñâ nângâm pâlatâñ kwap ândimen. Bonñâ mân ek nângâmen. ⁸ Oi lañ nângâm bâbâlañ kwap ândimen. Hân sâkñâ hân kwande ândiândiñ, zo birâm

Kembu sot ândiândiņ, zorat âkņâlîmen.
⁹ Hân kwande ândiândiņ mo zâk sot ândinat zo ko itâ nâņgâm ândimen. Kembuņâ niņgiri âlip upapkât târârak ândinat.
¹⁰ Itâ nâņgâmen, “Kembu Kristo zâk den sâm kwâkâkwâkâņ târârân tâi nen pisuk patâ mâtenjan kirindâ hâuņaņgât den sâm mâkâniņgâbap. Âlipņâ mo bâliņâ zorat hâuņâ zikņik zikņik niņgâbap. Hân sâgân ândim kut nâi nâi upmen, zorat dâp hâuņâ niņgâbap.” Zo yatâ nâņgâm orot mâmenîņ kubikņâ târârak ândinat.
¹¹ Oi Kembugât keņgât op ândeindâ a orot mâmeziņ kubik Kembu sot buku upigât dâzâņgomen.

Anutuņâ umniņâ ek topniņ nâņgâmap. Oi Korinti a zen yatik umziņandâ topniņ nâņgâbigât otniņgap.
¹² Nen itâ mân nâņgâmen. Nen niîņ kutniņâ mem zaatnat. Oi ziņâ nâņgâniņgâne a âlip upap. Yatâ buņâ. A dinnâ mân lum zâizâiņ upme, zeņgât mâteziņan Korinti a, zen neņgât siņgi sâm aņun mân upigât den zi sâm kulemgum ziņgen. Zâizâiņ a yatâ zorâņ a topziņ mân nâņgâm sâtnak sâme. Zen neņgât dum zagâtņâ itâ se? “Sâk mâpâmâpâse den sâme.” Zen ko topniņ âlip nâņge.
¹³ A ziņ topniņ mân nâņgâm niņgiri um gulip op ândimen yatâ oi ko Anutu nepņaņgât op um gulip upmen. Mo a ziņ neņgât nâņgâne umniņ târârak ziap yatâ oi zeņgât op upmen.

¹⁴ Nen itâ nâņgâmen. Kânokņâ aksik neņgât hâuniņâ moip. Zo nâņgâmņâ itâ nâņgâm kwâtâtîmen. Kristo umņandâ donbep gâsânâņgom ândeipņak ândiap. Oi zo yatâ nâņgâmņâ dabân yatâ kwâimbâņaņgâm kândâtkunat? Zo yatâ utnatkât dâp buņâ. Kristo, zâk neņgât hâuniņ moipkât nen aksik muwen yatâ uap.
¹⁵ Aksik neņgât hâuniņ moip, zorat topņâ itâ. Ândiândi ândinat, zo niîņaņgât opņâ buņâ. Hâuniņâ momņâ zaarip, zâkkât op ândinat.

¹⁶ Zorat narâk ziren a laņ mân ziņgitņâ umņâ birâziņgâziņgâņ, zo mân utnat. Mârum Kristo zâkkât sâk tobat ekņâ topņâ mân nâņgâm sâtnak sâwen. Narâk ziren ko yatâ mân utnat. A nâigât topņâ mân nâņgâmņâ sâtnak mân sânat.
¹⁷ Nen itâ

nâņgen. A nâi Kristo sot pâlâtâņ opmap, zâk a uņakņâ opmap. Kut nâi nâi sâņgiņâ zo buņ oi Anutuņâ uņakņâ muyageip.
¹⁸ Kut nâi zo Anutuņâ sâi muyageip. Zâkņâ sâi Kristoņâ diiņgi nen Anutu sot buku urâwen. Oi nen nep tuugindâ a nâmbutņâ zen Anutu sot buku upigât nep zo sâm niņgip.
¹⁹ Nep zorat diņâ dâzâņgomen, zo itâ. Anutuņâ Kristo sot ândimņâ a zâk sot buku utnatkât mâtâp muyageip. Oi tosanîņ birip. A zen Anutu sot buku upigât dâzâņgom ândinatkât nep diņ zo sâm niņgip.
²⁰ Zorat nen Kristogât den sâsâņ a op Anutugâren gâbâ den mem a itâ dâzâņgomen, “Zen Kristogât opņâ Anutu sot buku upi.”
²¹ Neņgât opņâ Anutuņâ sâi Kristoņâ bâliņâniņ mem tosaņoot oip. Itârâņ nen zâk sot pâlâtâņ opņâ Anutu târârak ândimap, zo yatâ utnatkât yatâ oip.

6

Paulo zâk Anutugât a ândim nepņâ tuugi bon âsageip.

¹ Nen Anutugât berân mâme a ândimņâ itâ dâzâņgomen. Anutugâren gâbâ tânzâņgozâņgoņ zo zeņgâren bon buņ opapkât umziņ galem oraņgâm ândibi.
² Anutuņâ itâ sâi Kembugât ekabân kulemguwe,

“Narâk parâwan, zoren nâņgâgiwan. Bâliņan gâbâ mâkâziņgâziņgâņ narâkņan bekan mewan.”

Nâņgânek. Narâk pâip zo zi sot bâliņan gâbâ mâkâziņgâziņgâņ narâkņâ zi.

³ A ziņ nen sot nepniņ sâm bâliņ kwatniņgâbegât Kembugât mâtâbân bagibegât pâke mân pamen. A pisuk ziņâ Kembugât siņgi upigât otniņgâmap.
⁴ Nen Anutugât kore a ândimen. Zorat topņâ muyagibapkât itâ upmen. Sâknam kwâkņan ândim mân lorîmen. Kiom minniņgâne sâsâlîm ândimen.
⁵ Kâmbamņâ nâņgone sâsâlîm ândimen. Tâk namin nâmbane tapmen. Kâsa osetziņan ândimen. Nepkât sâknam zo nâņgâm sâtkum ândimen. Um wâgân ândimen. Nalem buņ ândimen.
⁶ Tosa buņ ândimen. Nâņgânâņgâniņoot ândimen. Um sânduk ândimen. A buku otziņgâmen. Tirik Kaapum sot ândimen. A buku otziņgâziņgâņ bonņâ ândimen.

⁷ Den bonjâ sâmen. Anutugât imbanjan ândimen. Târarak ândiândiñangât kâlâu bongen mem yangâgen sâiwa mem kinmen. ⁸ Sârn âlip sot anun oserân ândimen. A nâmbutñandâ neñgât nângâne sarâ opmap. Ka nen sarâ a buñâ. A bonjâ. ⁹ A zinj neñgât nângâne gei kutsinginiñoot ândimen. Zen neñgât mumuñangât singi ândie sâne nen gwâlâ ândimen. Zinj nângone mân mumen. ¹⁰ Zen neñgât nângâne umbâlâ a opmap. Ka nen sâtâre a ândimen. Zen neñgât nângâne a kanpitâ opmap. Ka nen a nâmbutñâ kut ñâi ñâi betziñan mimen. Zen neñgât nângâne yenñâ opmap. Ka umgât gom sambe patâ zemniñgap.

Paulo zâk Korinti a zengât umñâ kirip.

¹¹ O Korinti a, umniñâ zengârâk kiri lâuniñ bâbâlâñ uap. ¹² Umniñandâ sipapzângowen. Zen ko umziñ doongune zengâren buku orotñâ zo bituktâ ziap. ¹³ Oi nâ nan bârarâpnâ itâ dâzângobâ. Zen umziñangât mâtâp mem pane patâ op zimbap.

Bâliñâ sot âlipñâ, zet buku buku mân upabot.

¹⁴ A um kâtik zen nakziñ lune mân betziñan mimbi. Târarak sot gângonâ, zet dap op buku buku upabot? Mo âsakñâ sot ñâtâtik, zet dap op târotâro upabot? ¹⁵ Kristo sot Satañ, zet dap op um kânok upabot? Yesugât kâmut sot um kâtik a, zen dap op um kânok upi? ¹⁶ Mo Anutugât namâ sot lopiogât namâ, zet dap op târoyagobabot? Nâñge. Anutugât ândiândiñangât namâ, zo nen. Kembugât singi a nen lopio mâpâsime, zengâren mân târokwatziñgânât. Zorat Anutuñâ itâ sâi Kembugât ekabân kulemguwe, “Nâ osetziñan sot umziñan tâtat mâme upat. Oi nâ Anutuziñâ op ândia zen arâpnâ op ândibi. ¹⁷ Zorat um kâtik zen sot pâlâtâñ mân ândibi. Zen umziñ sumun opapkât galem orañgâm upi. Yatâ utne nâ gâsuziñgâm galem otziñgâbat. ¹⁸ Oi nâ zengât ibâ ua zen nan bârarâpnâ op ândibi.’ Kembu, imbanjan mariniñandâ den yatâ sap.”

7

Paulo zâk Korinti a umziñ mân angân kârâbigât dâzângoip.

¹ Bukurâpnâ, Anutuñâ yatâ sârn, sârn kâtigeipkât kut ñâi ñâiñâ umniñ sumunkomap, zo sanjon kubikñâ târârakât mâtâbân ândinat. Oi Anutu hurat kwâkñangâm um salek ândinat. ² Korinti a, zen umziñandâ mân angân kârâniñgâbi. Nen zengâren kut ñâi ñâi bâliñ, zo mân urâwen. Oi kut ñâi ñâiziñâ mân tâmbetkuwen. Oi kut ñâi ñâiziñâ mân kâmbu miwen. ³ Nâ den sârn bâliñ kwatziñgâm mân san. Nâ mârur itâ sârn dâzângowan. Umniñandâ kâpizângomen. Zen sot munat mo ândinat kât nângâmen. ⁴ Umnandâ itâ nângan. Zen âlipñâ upi. Nâ zengât op sâtâre den sârn. Nâ yatâ nângâm umnâ diim giap. Sârnknam kwâkñan ândim sâtâre muyageman.

Paulo zâk Korinti zengât singi nângâm umñâ âlip oip.

⁵ Makedonia hânân gamñâ Korinti a zengât umniñ giremâk oi nângâm kwâkâm ândiwen. Oi dabân sâk sânduk ândibem? Zoren sâkniñangât singi kâmbam sot sârnknam. Umniñangât kengât. Kut ñâi yatâ zo muyageniñgâwe. ⁶ Ka mandu betziñan memap, Anutu, zâkñâ Tito sângongoi Korinti a zengâren gâbâ âburem gâi umniñ diim geip. ⁷ Oi âbureip, zorarâk buñâ. Zinjâ umâlip den dukuwe, zo mem gâi nângâm zâk sot umniñâ âlip oip. Zen nâgât den nângâm a bâliñâ oip, zorat umbâlâ op ândiwe sot nâgât opñâ nepziñ tângune zaatmap. Zorat singi dâtnogi nângâm umâlep patâ orâwan.

Korinti a zinj umbâlâ mâik ñâi nângâmñâ âlip urâwe.

⁸ Nâ mârur ekap kulemgum zingâm umbâlâ muyageziñgâwan, zorat umnâ mân bâliap. (Ekap kulemguwan, zorat perâkñak umbâlâ nângâwan.) Zi ko nângan. Narâk pânkânok umbâlâ muyageziñgâwan. ⁹ Umâlip nângan, zo umbâlâ urâwe, zorat buñâ. Zen umbâlâ op umziñ melâñgâwe, zorat umnâ âlip uap. Zen umbâlâ bâbâlâñ nângâmñâ umziñ kubikanji âlip upigât Anutuñâ nângâziñgi

âlip oip. Dinniñandâ zengâren âi mân bâliñ oip. ¹⁰ Wangât, umbâlâ bâbâlan zorân agât umziñ melâñi anâ âlip upme, zorat. Umbâlâ yatâ zo muyagibapñâ bet nâñgi mân bâliñ upap. Umbâlâ bâliñâ ko zorânâ um kâtik a muyageziñgi tâmbetagobi.

¹¹ Nâñgânek. Umbâlâ nâñgâwe, zorân zengâren bonñâ muyageip. Umziñ bâliñ oi um kârâp muyagiwe. Zorat topñâ itâ. Top lâku sot tosa hâuñangât kenğât opñâ kubikangâwe. Nen zengât nâñgindâ âlip upapkât a zo kubikñangâwe. Kut nâi zo yatâ muyageip, zo bâliñâ kwâimbâkwâimbân zo zengâren mân ziap, zorat topñâ muyageip.

¹² Mârum ekap kulemgum ziñgâwan, zo a bâliñâ oip, zâkkât buñâ. Mo bâliñâ okñangâwe, zâkkât op buñâ. Den dâzânğoinđâ Anutu mâteñan sât luluziñangât topñâ muyagibapkât ekap zo kulemgum ziñgâwan. ¹³ Oi zen yatâ op umniñ diim giwe.

Korinti a ambân ziñ Tito umâlep kwâkñangâwe.

Oi umniñ sânduksâip, zorik buñâ. Zen Tito umâlep kwâkñangâne âburei nen donjebepñâ nâñgâm sâtâre urâwen. Zen yatâ opñâ Tito umñâ diim giwe. ¹⁴ Nâ mârumñan sâm bâbâlan kwatziñgâm Tito itâ sâm dukuwan. Oi den zo bon buñ mân oip. Zengât op den sâwen, zo bonñâ op nañgip. Zo yatik Tito zengât sâm âlip den dukuwan, zo bonñâ oip. ¹⁵ Tito zâk zengâren gâi sâk kâik urâwe. Yatâ opñâ hurat kwâkñangâm sâtñâ lum buku okñangâwe. Zâk zorat nâñgâm umñandâ zengârenâk kinmap. ¹⁶ Nâ ko zengât opñâ um girem mân op ândibat, zorat umñâ âlip uap.

8

Makedonia hânân Yesugât kâmut ziñ kât minduwe.

¹ Bukurâpnâ, Makedonia hânân kâmutñâ kâmutñâ Anutuñâ tânzânğoi bukuziñ betziñan miwe, zorat siñgi dâzânğonâ. ² Zen sâknam sot mâsimâsikâyân ândim sâtâre op ândiwe. Kut nâi nâi donjebep mân ândim kanpitâ ândimñâ lañ

bukurâpziñ betziñan minam kât donjebep minduwe. ³ Nâ zengât nâñgan. Zen tâtziñgip dâp parâwe. Zen ziñjik um bâbâlanâk urâwe. ⁴ Niñâ mân sâindâ ziñjak Yesugât kâmut Yudaia hânân ândie, zen betziñan mimbigât sâm kâtigem dâtnowe. ⁵ Oi kut nâi nâi bâbâlan upi sâindâ zen walâm uñânâk itâ urâwe. Kâdom umziñâ Kembangâren pane kiri nen aksik Anutugât opñâ umziñâ nengâren pane kirip.

Yerusalem kamânân umâlep muyageziñgâwe.

⁶ Yatâ utnetâ Titonâ Korinti a zengâren ga kât mindumindu nep tuum toren birip, zo tuum nañgâbapkât sâm pindien. ⁷ Oi nâñgâm pâlatân sot siñgi âlip den sâsân sot den top nâñgânâñgân sot nepkât kâtigime sot buku otniñgâme. Kut nâi nâi zorat bonñâ muyagiwegât yatik bukurâpziñ kamân nâin ândie, zengât siñgi kât mindunam um bâbâlan op tuubi.

⁸ Den mâtâpñâ mân ziñgan. Yesugât kâmut nâmbutñâ zen um bâbâlan op kât minduwe. Korinti a zengâren buku orotñâ zo dap dap ziap, zorat topñâ âsagibapkât san. ⁹ Zen ko Kembuniñâ Yesu Kristo zâkkât topñâ nâñgâme. Zâk gom sambe mariñâ ândim nengât op zo birâm kanpitâ oip. Kanpitâ oip, zo nen gom sambe patâ utnatkât yatâ oip.

¹⁰ Oi zi ninâ den dâzânğobâ. Zo lune âlip upap. Zen kendon ombenân kât mindunam bâbâlan op topkwarâwe. ¹¹ Oi zi târokwap op nañgâne bâbâlan urâwe, zorat bonñâ muyagibap. Kut nâi nâi zemziñgap, zorat dâp pane muyagibap. ¹² Um bâbâlan op panetâ Anutuñâ zengât nâñgi âlip upap. Pambi zo itâ. Nâi zâk patâ tâkñangâbap, zâk zo yatik pâmbap. Mâik nâi tâkñangâbap, zâk zo yatik pâmbap. Zen yatâ upi zo ko Kembuniñâ nâñgi âlip upap.

¹³ Zen kâtziñ aksik pam nañgâbigât mân san. Zâk zenâk tânzânğobigât mân san. Zâk zen mo ziññâ ârândâñjak gom sambe muyagibigât san. ¹⁴ Korinti zengât sikumñâ narâk ziren Yudaia zengât pu molei kut nâi nâi ârândâñjak zimbapkât san. Oi narâk nâin Yudaia zengât gom

sambenâ Korinti a betziñan mei yatigâk ârândânâk dâp kânok upi. ¹⁵ Zorat Kembangât ekabân den kulem nâi itâ ziap,

“Donbep patâ sânduwe, zorânâ sambe mân muyagiwe. Bituk sânduwe, zorân pu mân urâwe.”

Tito sot bukuzatnâ buku otziñgâbigât den.

¹⁶ Umnandâ Korinti a zengât gâsâzângomâp, zo yatik Titonâ umñandâ gâsâzângomâp. Anutonâ sâi yatâ âsagiap. Zo yatâ Tito zâkkâren muyagiapkât sâtâre utnat. ¹⁷ Nen sâindâ nângip, zorik buñâ. Zikñak umñandâ bâbâlan oi zengâren gâbam sap. ¹⁸ Yesugât kâmurân goknâ bukuniñâ nâi, zâk ârândân sângonzâkoindâ gabot. A zo Yesugât kâmutnâ kâmutnâ, zengâren sinji âlip nep tuumap. Zorat zâkkât nângâne âlip opmap. Zâk sot Tito ârândân sângonzâkoindâ gabot. ¹⁹ Yesugât a kâmutnâ kâmutnâ, zinjâ a zo betniñan mimbapkât gâsum sâlâpkuwe. A zinj Anutu sâm âlip kwâkñangâbigât Yesugât kâmut Yudaia hânân ândie, zen betziñan minam kât mindumindu nep zi tuum ândien. Umnij zengâren kinzap, zorat nep zi tuumen.

²⁰ Sâm gulip muyagebapkât kât patâ zo a mâteziñan dâñ galem upmen. ²¹ Nen yatâ oindâ Kembunak niñgiri âlip upapkât buñâ. A zinj ârândân nengât nângâne âlip upapkât sâmen.

²² Nen a zagât zet sot bukuniñâ nâi sângonzângoindâ ge. A zo narâk nâmbutñan mâsikâm egindâ kâtigeip. Narâk ziren zengât op nepnâ tuugi âlip op walâm kâtigiap.

²³ Zen Titogât topnâ nânge. Zâk betnan mei ârândân nep tuum kore otziñgâmet. Bukuzatniñâ zekât nângâme. Zet kâmut zinjâ sângonzâkowe. Zet nep tuugitâ Anutu sâm âlip kwâkñangâme.

²⁴ Nen Korinti a zen sâm bâbâlan kwatziñgâmen. Den zo bonñoot upapkât a zo ganetâ buku otziñgâne Yesugât kâmut kamân toren toren ândie, zinj zo ek nângâbi.

9

Kât kânñan pam bet kubikpigât dâzângoip.

¹ Kembangât sinji a Yudaia hânân ândie, zen buku otziñgâm kât zingâbi, zorat âlip nânge. Zorat wangât op donbep kulemgum zingâbat? ² Korinti kamânân gok sot Grik hânân gok Yesugât kâmut ândie, zen kendon ombenjan bâbâlan op kât mindunam urâwe. Zorat sinji Makedonia a dâzângua donbepnâ zengât sinji nângâm umziñ bâbâlan oip. ³ Nâ Korinti a zen sâm bâbâlan kwatziñgâwan, zo yen opapkât bukurâpnâ sângonzângua Korinti a zengâren gane kât zo mindune âkâbap. ⁴ Ninak bet Makedonia a nâmbutnâ zen sot ga kât pâpanñangât kwakne dinnâ giginâ oi nâ sot Korinti a ambân zen ârândân añun upem. ⁵ Zorat a sângonzângua kâdom op ge. Ga takâne umâlepkât kât pambigât dâtnowe, zo pane tâpap. Kât pâpan, zo a sâtñangât buñâ. Kât zo umâlepkât Kembangât sinji sâm pambi.

Umâlebân kut nâi pâpan, zo Anutonâ nângi âlip opmap.

⁶ Den sumbuñâ nâi sa nângâne. Nâi zâk nebân kut nâi ariknâ bituk pâmbap, zâk zo yatik bâbâlanâk mem nimbap. Oi nâi zâk nepñan kut nâi yâmbât kârâm kâmitpap, zâk zo yatik yâmbâtnik mem nimbap. ⁷ Zorat itâ upi. Nâi zâk nângâbap dâp yatik kât pâmbap. A sâtkât mân pâmbap. Kât zo zikñâ um bâbâlanñangât op pâmbap. A yatâ zo zengât Anutonâ nângâziñgi âlip upap. ⁸ Anutu zâk imbanâ mariñandâ imbanâñangât mâsop minziñgi gom sambe muyageziñgi ziiñâ mem nemnâ a zingâziñgânangât op mân kwakpi. ⁹ Zorat Kembangât ekabân den kulem nâi itâ ziap,

“Anâ sikumñâ kâsâpkum a kanpitâ zingâmap zâkkât orot mâmenâ âlipnâ zo âkââkânâ buñ zem zâibap.”

¹⁰ Anutonâ ariknâ muyagem zinj kârâm kâmitme sot bonñâ muyagem zinj nime. Zinj kârâm kâmitpigât ariknâ muyagem zingâm mâsop mei um bâbâlan op a nâmbutnâ zingâbigât gom sambe

muyagem zingâbap. ¹¹ Yatâ âsagei gom sambeziñoot opñâ Kembangât sinji a Yudaia hânân ândie, zengât sinji sâm kât neñgâren pane Yerusalem kamânân mem âinat. Zen yatâ utnetâ Kembangât kâmut Yudaia hânân ândie, ziñ zorat Anutugâren sâiwap sâm mâpâsibi. ¹² Ziñâ Kembangât a kâmut yatâ otziñgânetâ pu zo molibap, zorarâk buñâ. Zorânâ sâiwap sâm mâpâsibi, zorat gom sambe muyagei Anutugâren âi subap. ¹³ Zen Kristogât sinji âlip nângâm lum ândim umâlepziñangât op kât zo mindum panetâ Yerusalem kamânân Kembangât kâmut sot a nâmbutñâ Korinti a zen buku târotâro kânok op Anutu sâm âlip kwâkñangâbi. Oi zengât itâ sâbi, “Korinti a zen sinji âlip lunat sâwenâ lum buku otniwe.” ¹⁴ Oi Korinti a zengâren Anutu nepñangât bonñâ donbep muyagiapkât umñâ sipapzangom zengât op Anutugâren ninâu sâbi. ¹⁵ Opon, Anutuñâ imbanâ tânnangoip. Nen zorat nângindâ walâwalan uap. Nen waniññangât op yatâ otniñgap? Zorat mâpâsem sâiwap sâna.

10

Hângât kut ñai ñai, zorân nep bonñâ mân uap.

¹ Zi Paulo nânâ, Kristo um sândukñâ op ândeip, yatik um sânduk sot um giginâ op itâ dâzangua nângânek. Zengâren gâbâ nâmbutñandâ nâgât itâ sâme, “Pauloñâ zi nen sot ândim lumbeñâ den dâtnangoip. Ka kârebân âi tap kenğât buñ den kâtikñâ kweraniñ sâm kulemgum kwatniñgâmap.” ² Zengât sa nângânek. Bukurâp, zengâren ga ândim den kâtik dâzangom kubikziñgâbatkât mân otnigap. Zengâren gâbâ a nâmbutñandâ neñgât itâ sâme, “Paulo zâk hângât kut ñai ñai, zorat nângâm ândimap. Oi hângât imbanâ mem nep tuumap.” Nâgât yatâ sâme. A zo zen den kâtik dâzangom kubikziñgâbatkât umnâ bâbâlan uap. ³ Nen hânân ândiândiniñ zo perâkñak ândimen. Oi hânân ândim kâwali op ândiândiñ zo sâkkât mâtâp ziap. Zo yatâ mân ândimen. ⁴ Kâwali opñâ ândiândi nep tuumen, zo hânân gokñâ buñâ. Zo Anutugât imbanâ

kâtikñâ zorânâ kâsa zengât paset kâtikñâ zo kândañmen. Anutugât imbanan kâtigem a um kâtik zengât den bâliñâ sot sarâ zo koi gemap. ⁵ Oi zâizâiñ denñâ Anutugât den walâmap, zo kom kâbakñimen. Kristogât sât luluñ zorik zimbapkât nângânângâ top topñâ saam pamen. ⁶ Zen sât lulugât bâbâlan utne a nâmbutñâ zen den birâbirâziñangât zangom kubikziñgânatkât mambât ândimen.

A ñaiñâ Paulogât sâi giginâ oip.

⁷ Mâteziñan muyap ziap, zo iknek. Zen wangât sâkkât kut ñai zorarâk nângâne bonñâ opmap? Zengâren gâbâ a ñaiñâ zikñangât itâ nângâbap? Zâk zikñik Kristogât a bonñâ ândiap. Zâk itâ nângâbap. Nen yatik Kristogât a ândien. ⁸ Kambuñâ nep tuunatkât gâsum sâlâpnangoip, zo zen tâmbet zangonatkât buñâ. Zengâren nep tuugindâ kâtigibigât sâip. Nâ nep nigip, zorat nânga zâizâiñ oi zâizâiñ den sâwan. Zorat sâm anun mân upat.

⁹ Nâ ekap kulemgum zingâman, zorat nângâne kenğât den mân upap. ¹⁰ Nâmbutñandâ nâgât itâ sâme, “Ekabân den yâmbâtñâ sot kâtikñâ kulemgum niñgâmap. Ka mâte otniñgap, zo kakbak. Oi den sâsânâ, zo giginâ sâmap.” Nâgât yatâ sâme. ¹¹ A yatâ zo, ziñâ itâ nângâbi. Nen kârebân ândim den kulemgum zingâmen, den zorat bonñâ osetziñan ga ândim muyageziñgâbat.

Nepkât sâk mâme mân upi.

¹² A sâk mâme ândime, zengâren nen yatâ zorân dap op târokwap sâk mâme utnat? A yatâ zorân neñgât nepkât mân nângâm ziiñangârâk nângâne zâizâiñâ oi sâk mâme op den lan sâme. A nângânângâziñ buñandâ yatâ upme.

¹³ Nen ko Anutuñâ nep sâm niñgip, danjon zo mân walâm Korinti a zengâren gâwan. Zorat nângâmñâ sâm bâbâlan den sâm zâizâiñ den donbep mân sâmen. Walâm den lan mân sâmen. ¹⁴ Nen nepniñangât târokwap mân sâmen. Nep danjonniñâ zo perâkñak zengâren ziap. Nen kâdom zengâren gam Kristogât sinji âlip dâzangowen. ¹⁵ A nâmbut zengât nebân âi lan kin sâk mâme den mân

sâmen. Zengât ita nângâmen. Nângâm pâlâtânziñâ lañ kârâm ari nepniñangât bonñâ sambâlem lañ kârâm âibap. Zo perâkñak nângâm ândimen. ¹⁶ Zen yatâ utnetâ a kândâtziñan ândime zo, zengâren sinji âlip nep tuum âinat. Ka a nâigât nepkât galem op zâizâin den zo mân sânat. ¹⁷ Kembangât ekabân den nâi itâ ziap, “Nâi zâk zâizâin den sâbâ sâm Kembuñâ oip, zorat sâbap.”

¹⁸ Nâi zâk zikñangât nângi zâizâin oi Anutuñâ zâkkât nângi gibap. Ka a nâi Anutuñâ egi âlip oi hurat kwâkñangâbap.

11

Sinji âlip mârâtñâ nâi mân ziap.

¹ Nâ um gulip den mâik nâi dâzângua lañ nângâbi. Den zo sa nângânek. ² Nâ zengât op kâuk birâman. Oi kâuk birâm den sâman, zo Anutugâren gok. A nâiñâ bârâtñâ sigan ayân sâbap, zo yatâ zen Kristo sot mâpotziñgâwan. Nâi sot mân mâpotziñgâwan. ³ Zi ko mulumñâ Ewa kâitkoi bâliñ oip, zo yatâ zen a nâmbutñandâ kâitzângone umziñ gulip oi Kristo mâik nâi birâbegât umnâ girem oi san. ⁴ A nâiñâ zengâren gam Kristogât top sinjiñâ dâzângomen, zo birâm nâi dâzângomap. Oi zen zâkkât den nângâm Kaapum miwe, zo buñâ, uñakñâ nâi mine sinji âlip neñgâren gâbâ miwe, zo buñâ, sinji nâi dâzângomap. Dâzângoi zo mân birâm yen nângâne dâp opmap.

⁵ Nâ itâ sa nângânek. Nâ ninangât nânga Aposolo nâmbutñâ zâizâin upme, zengât ombeziñan mân op ândian. Zen ziinangât itâ nângâme, “Nen Aposolo a bonñâ zâizâin ândien.” Ka zen aposolo sarâ a ândie. ⁶ Korinti a nâmbutñâ, ziñâ nâgât itâ sâme. Den sâm kubik sâsân âlip, zo nâgâren mân ziap. Ka nâ itâ sa nângânek. Nângânângâ patâ, zo nângâman. Oi zorat topñâ sapsûm dâzângom nanğâwen.

Sinji âlip nep a sarâñâ.

⁷ Zen patâ upigât nâ kanpitâ ândim Anutugât sinji âlip sângân buñ dâzângowan. Zorat dap nânge? Zo bâliñ orâwan? ⁸ Yesugât kâmut nâmbutñâ zengâren gâbâ

zo perâkñak kât mem Korinti a zengâren kore otziñgâm nep tuuwan. ⁹ Nâ Korinti a zen sot ândim kut nâi kârûm zengâren gâbâ kut nâi mân mewan. Buñâ. Bukurâpnâ ziñâ Makedonia hânân gâbâ gam betnan miwe. Oi Korinti a zengâren yen ândia kut nâi mân niwe. Oi ziren du sâbâ. Nâ zengâren ga ândim kut nâi nibigât mân san. ¹⁰ Kristogât den bonñâ zo nâgâren ziap, zo perâkñak. Oi yatik Grik hânân gok nâi mân mem ga nibi. Nâ zo yatâ sâm kâtigian. Nâ sâtâre den zo mân birâbat. ¹¹ Dap nânge? Umnandâ mân gâsuziñgi san? Yatâ buñâ. Umnandâ gâsuziñgap, zo Anutuñâ nângap.

¹² Oi opman, zo op ândibat. Oi zo yen buñâ. A nâmbutñâ Paulogât dâp nep tuumen sâm umziñ mem zâibegât yatâ op ândibat. ¹³ A yatâ zo, zen aposolo sarâñâ. Nep a bonñâ buñâ ândim Kristogât Aposolo bonñâ neñgât tobat yatâ upme. ¹⁴ Oi Korinti a ziñ zorat nângâne mârâtñâ mân upap. Satañ zikñâ sumbem a imbanñâ âsakñâziñoot, zengât tobat yatâ opmap. ¹⁵ Oi zorat a gakârâpñâ zen yatigâk târâkñangât kore ândimen, neñgât tobat ândinetâ nângindâ mârâtñâ mân upap. Nen itâ nângen. Satañgât a gakârâpñâ zo, zen nepziñangât dâp hâuñâ mimbî.

¹⁶ San, zo dum sâbâ. Nâgât nângâne um gulip a mân upap. Oi lañ dâtnonâ sâm dâtnonek. Yatâ nângânimñâ lañ dinnâ nângâbi. Nâ sâknâ mem zâi pam zâizâin den sâbat. ¹⁷ Nâ um gulip den zi Kembugât sâtkât mân sâbat. Yatâ upatkât Kembuñâ mân sâm nigip. Ka lañ kwakmak a yatâ opñâ zâizâin den zi sâbat. ¹⁸ Korinti zengâren a donbepñâ sâkkât kut nâi nâi zorat zâizâin den sâme. Nâ yatik sâbat. ¹⁹ Oi top nângânângâ zen nâmbutñandâ kwakmak den dâzângone nângâne dâp opmap. ²⁰ Oi a zo, ziñ kore a gâsuziñgâne yatik nângâne dâp opmap. Mo kut nâi nâiziñâ betziñan mimbî mo kâitzângobi mo zâizâin op pâlomziñan zângobi, zo zen nângâne dâp op nanğâbap. ²¹ Nen ko a lolotñandâ zo dap yatâ otziñgâbem. Zo anun op san,

A nâmbutñâ ziñ wan mo wangât zâizâin

upi, zo nâ yatik upâ sâmbâ âlip upat. Nâ kwakmak a yatâ op den zo laj san. ²² A nâmbutjâ zo, zen ziiŋaŋgât itâ sâmbâ, “Nen Yuda a.” Yatâ sâmbâ. Oi nâ zo yatik. Ziiŋaŋgât Isirae a sâmbâ. Nâ yatik Isirae a. Zen nen Abaramgât kiurâp sâmbâ. Nâ yatik. ²³ Zen nen Kristogât kore a sâmbâ. Nâ laj um gulip den sâmbâ. Nâ Kristogât nep a tobat nâi. Nâ nepkât sâknâm nâŋgâman, zo tobat nâi. Oi tâk namin tâpman, zorâŋ walâziŋgap. Oi kâmbam nome, zo yatik. Oi tâmbetnonam utne opman, zo yatik. ²⁴ Yuda a um kâtik ziŋâ sâp bâtnâmbut tâkŋâ lâpitnine teŋgâziŋ 39 oip. ²⁵ Sâp karâmbut kâmbamjâ nowe. Nâi ko kâtiŋâ nowe. Sâp karâmbut waŋgâyân âi âbâŋgoi saruyân geiwan. Oi sirâm nâtik nâi waŋgâ bâlei saruyân op ândiwan.

²⁶ Mirâ mâtâp sindâweyân âim gam ândiwan. Too uurubân âim gam ândiwan. Kâsa osetziŋan âim gam ândia nonam urâwe. Yuda a osetziŋan ândia nonam urâwe. Um kâtik osetziŋan ândia nonam urâwe. Kamân patin ândia nonam urâwe. Mirâ kamân kâtikŋan sâknâmân ândiwan. Saru kwâkŋan keŋgât op ândiwan. Buku sarâ zeŋgât oserân ândim sâknâm ândiwan. ²⁷ Yatâ ândim nep sâknâm tuum ândiwan. Oi nâtigân uman wâgân ândiwan. Tepkât mom hutuk ândiwan. Too nalem buŋâ. Pateŋ opŋâ hâmbâ mot buŋ. Mirâ namânâ buŋ ândiwan. ²⁸ Oi zorik buŋâ. Sirâmŋâ sirâmŋâ Yesugât kâmut, zeŋgât nâŋgâm kwâkâ op ândiwan. ²⁹ Dabân Yesugât kâmurân zeŋgâren gokŋâ nâiŋâ bâbâ lolot ândei nâŋgâm tâtâlim ândibam? Dabân Yesugât kâmurân gâbâ nâi bâliŋ oi nâŋgâm tâtâlim ândibam? ³⁰ Oi nâ wannâŋgât sa zâibap? Bâbâ lolotnâŋgât sa dâp upap. ³¹ Kambu Yesu, zâkkât Ibâ Anutu, zâkkât mâteŋan den perâkŋak san, zo nâŋgap. Zâk sâmbâ âlip kwâkŋaŋgâm zâinat.

³² Damasiko kamânân a kutâ, kutŋâ Arereta, zâkkât a sâtiŋândâ tâk namin nâbanbam kâwali a kamâŋgât mâtâbân zâmbari gâsuninam tarâwe. ³³ Ka kamân zoren bukurâpnâ, ziŋ irin ginim kamâŋgât poŋ kâtikŋâ âkŋan nâbane gei zem zaat âiwan.

12

Pauloŋâ kut nâi sen pup ek nâŋgip.

¹ Sâk mâmbâ den sâindâ mân dâp upap. Oi laj sâmbâ. Kambuŋâ umanân tirâpnogip sot den dâtnogip, zorat den siŋi sâmbâ. Zo den sumbuŋâ sâmbâ. Muyaŋnâ mân sâmbâ. ² Nâ, Kristogât a nâi, zâkkât itâ nâŋgan. A zo, zâk Kambuŋâ mem zari sumbem teŋgâ karâmbut, zoren zâi ândeip. Kendon patâ kiin kimembut zorâŋ ombenjan zâi ândeip. Zo sâk sot mo um dâpŋoot zariŋ, zo mân nâŋgan. Zo Anutuŋâ nâŋgap. ³⁻⁴ A zo Kambuŋâ kamân âlipŋâ, Paradisi, zoren pâi ândim anâ mân nâŋgânâŋgân sot anâ mân sâsâŋâ, zo nâŋgip. Nâ a zo ekman. Zâk hân sâk sot oip mo hân sâk zo birâm oip, zo mân nâŋgan. Zo Anutuŋâ nâŋgap. ⁵ A zo zâkkât op sâtâre den sâbat. Ninâŋgât sa mân dâp upap. Ka sâmbâ sâmbâ lolotnâŋgât op sâbat. ⁶ Sâtâre den sa sâi sâmbâ gulip a mân opam. Zen nâgât nâŋgâne zâizâiŋ opapkât mân upat. Kut nâi nâi ua ek nâŋgâmbâ, zorik zimban.

Paulo zâk sâknâm nâŋgâm ândeip.

⁷ Kambuŋâ kut nâi sen mârât tirâpnogip, zorat umnâ zâizâiŋ opapkât sâknâm nâi kwâknân pâip. Zo Sataŋgât kore a nâi. Zâk umnâ zâizâiŋ opapkât sâknâm nim ândimâp. ⁸ Sâknâm zo birânibapkât sâp karâmbut Kambu dukuwan. ⁹ Ka Kambuŋâ den itâ sâmbâ dâtnogip, “Nâ tângobat. Imbanânâ zorâŋ dâpkan upap. Nâgât imbanânâ zorâŋ lolotkâ zo tângoi kâtigiban.” Zâk yatâ sâmbâ dâtnogip. Zorat bâbâ lolotnâ zorat nâŋga zari sâtâreŋoot upap. Zo yatâ op ândia Kristogât imbanânâ nâgâren zeikâtigibat. ¹⁰ Kristogât op bâbâ lolot upat mo kâmbam nibap mo sâknâmân ândibat mo sâmbâ bâliŋ kwatninetâ ândibat mo mem nâi nâi otnine ândibat. Nâ bâbâ lolot ândia Kambuŋâ tânnogi kâtigeman, zorat umâlip nâŋgâman.

Pauloŋâ Aposolo nepŋaŋgât top muyaŋgeip.

¹¹ Zi kwakmak den san, zo ziiŋâ nâ yatâ sâbatkât kâtigine den zo san. Ziŋâ sâmbâ âlip kwatnine dâp opap. Ka zen yatâ mân upme. Zen nâ a yen ândiman sâmbâ. Nâ ko itâ sa nâŋgânek. A zen

ziinangât itâ nângâme, “Nen Aposolo a zâizâin ândien.” Nâ a yatâ zo zengât ombeziñan mân ândiman. ¹² Nâ Korinti a zengâren nep bâbâlanjâk tuum gâwan. Tu-uga kut nâi nâi sen mârât muyagei zorânâ Aposolo nepnanngât topnâ sâm muyageip. ¹³ Korinti a zen nâgât dap nânge? Zen nâgât itâ sâme? “Yesugât kâmut dâp dâbâk mân otningâmap.” Korinti a zen dap otzingâwangât nângâne bâlin uap? Nâ kut nâi nâizinjâ mân betziñan mewan. Kât zengâren mân mewan, zorarâktâ nângâne bâlin oip? Yatâ oi ko zorat op tosanâ birâbi.

Paulo zâk Korinti a zengât umnâ kirip.

¹⁴ Nâ sâp zagât zengâren gâwan. Oi dum gâbam otnigap. Gamnâ orâwan, zo yatigâk sâkkât nâlem mot, zo nibigât mân sâbat. Nâ kât sikumziñangât buñâ, ziinangât otnimap. Katep mâik zinjâ ibâ mamziñ galem otzingâbi, zo mân taap. Ibâ mam zinjâ katep mâik galem otzingâne dâp upap. ¹⁵ Nâ um dâpziñ âlip upapkât, kât sikumâk buñâ, kore otzingâm ândim ândiândinâ buñ upapkât nânge âlip uap. Nâgât umnâ zengâren donbep kinzapkât zengât umziñandâ nâgâren mâik nâi kinbap?

¹⁶ A nâmbutñandâ nâgât itâ sâme, “Kut nâi nâi muyap mân mem neip. Ka tigâk kâitnângom kut nâi nâi mem neip.” ¹⁷ Zorat zen sânek. Nâ ârâpnâ sângonzângua zengâren ga kut nâi miwe? ¹⁸ Tito zot bukuñâ nâi sângonzâkua zengâren gawet. Tito zâk gamnâ zengâren kut nâi betziñan meip? Mo kâitzângom um gulip kwatzingâwe? Zen nekât dap nânge? Zâk sot nâ, net tobat kânok sot mâtâp kânok ândiet.

A nâmbut umziñ melânbigât girem dâzângoip.

¹⁹ Den sâm gamen, zo nângâne sâk mâme den uap? Yatâ buñâ. Nen Kristo sot ândim Anutugât mâtenjan den sâmen. Bukurâp, den zo nâi mo nâigât buñâ. Zen aleziñindâ kâtigibigât dâzângomen.

²⁰ Nâ zengâren ga zingitsa mân dâp opapkât sot zen nâ nikne mân dâp opapkât girem uan. Zengâren kâsa,

um kâlak, kuk, senân kwâtenj, sarân sâsânj, den uman pâpan, zâizâin, kâmbu, gulipmalip, yatâ zo zeï muyagebamgât umnâ girem uap. ²¹ Nâ zengâren gam a nâmbutñandâ um sumun, lanj mâman, kut nâi lanj orot zo opnâ umziñ mân melânje. Oi yatâ op ândine zengâren ga Anutunandâ mem gei kwatnigi a yatâ zo zengât isem umbâlâ opamgât nângâm kwâkâ uan.

13

Tosagât op den sâsân muyagibap.

¹ Zi Korinti zengâren du ga sap karâmbut upap. Den nâi sa nângânek. A kânoknâ a nâigât tosa sâbap zo ko denân mân pambi. Ka a zagât mo karâmbutnâ a nâigât tosa sânetâ denân pam kubikñangâbi. ² A mârum bâlin urâwe sot nâmbutnâ sâp zagât zengâren gâwanân girem dâzângowan, zengât yatik kârebân tap den zi san. Zen bâlinjâ mem ândine dum zagâtnâ zengâren gam mân birâziñgâbat. ³ Nâgât umnan den pâi sâman, zâk Kristo. Zâkkât kâwalinjâ muyagei iknat sâmegât ikpi. Kristo zâk zengâren nepnâ âkon buñâ imbanjâhoot tuumap. ⁴ Mârum perâkñak lorei poruyân kuwe. Zi ko Anutugât imbanjâhoot zaat ândiap. Yesunâ hânân lotnâ sot lumbenâ ândeip, zo yatik ândimen. Ka nen Kristo sot pâlatânj oindâ Anutugât imbanjandâ mem kâtikñan kwatningi zengâren ga nep tuum kubikziñgânat.

Girem den.

⁵ Zen nângâm pâlatânziñoot ândime mo buñâ, Zorat umziñ mâsikâm zorat topnâ ikpi. Mo Yesu Kristonâ umziñan ândimap, zo mân nânge? Yatâ upme oi ko sâkñak Kembangât a ândie sânat. ⁶ Nen ko sâkñak Kembangât a mân ândimen. Zen zo yatâ mân nângâniñgâbigât nângâmen. ⁷ Anutunâ galem otzingi zen bâlinj mân upigât Anutugâren ninâu sâm ândimen. Nen niñgitne Kembangât a bonjâ utnat mo buñâ, zorat mân sâmen. Zen Kembangât den lum târârak upi, zorarâk sâmen. ⁸ Nen yatâ zorânj dabân den bonjâ kâsa miñangânat? Nen lunat, zorik taap.

⁹ Nen imbanjâ kârum ândeindâ zen imbanjâziŋoot upi? Zo yatâ âsagei ko âlip upap. Umziŋ lâmbari âlip upigât Kembugâren ninâu sâmen. ¹⁰ Nâ zeŋgâren ga den nep tuubamgât kârebân tapŋâ giren den zi kulemgum ziŋgan. Zen den zo nâŋgâm umziŋ kubikpi. Nâ zeŋgâren ga nep tuubat. Kembugât imbanjâ nigip, zorâŋâ tâmbetzâŋgobatkât buŋâ. Nâ tânzâŋgobatkât imbanjâ nigip.

Den murukŋâ.

¹¹ Bukurâpnâ, den sâm kwâkâmŋâ den itâ sâbâ. Kelikmelik tapi. Oi girem den zo nâŋgâm umziŋ sot ândi mâmanziŋ kubikaŋgâm ândibi. Zen um kânok op um lumbe ândibi. Anutu, zâk buku sot um lumbe mariŋâ. Zâk zen sot ândibap.

¹² Zen buku op luyangâm ândibi.

¹³ Kembugât siŋgi a ambân nâmbutŋandâ ziŋ Korinti a zeŋgât nâŋgâme.

¹⁴ Kambu Yesu Kristogâren gâbâ tânzâŋgozâŋgoŋ sot Anutugâren gâbâ buku orot, zo zen sot tâpap. Oi Tirik Kaapumŋâ betziŋan mei zâk sot ândim zâimambi. Zo perâkŋak.

Zo yatik.

Galata a zengât ekap Paulonâ kulemgum zingip.

Paulonâ ziknangât topnâ sâ muyagezingip.

¹ Nâ Paulo Aposolo a orâwan. A zing Aposolo ot mân sâ niwe. Yesu Kristo sot Anutu Ibânâ, zâk mumunjan gâbâ mängeip, ziknâ nep zo sâ niwet. ² Nâ sot bukurâpnâ nâ sot ândime, nen aksik Galata hânân ândime, zengât topziñ nângâm ekap zi kulemgum zingen.

³ Anutu Ibâ sot Kembu Yesu Kristo, ziknâ tânzângom um lumbenâ muyagem zingâbabot. ⁴ Yesu zâk Ibâninangât sâtkât nen ândiândi bâlinâ zi ândimenân gâbâ mâkâningâbap sot tosanin buñ upapkât ândiândinâ mân anğân kârip. ⁵ Zorat narâknâ narâknâ Anutu sâ m âlip kwâknangindâ zimzap. Perâknak.

Nâi zâk sinji âlip sâ gulipkum nâi sâbap, zâk simgât sinji upap.

⁶ Anutu zâk zen Kristo sot pâlâtân utnetâ tânzângoi ândibigât diizingip. Diizingi zâk sot ândine mân kârep oi zâk kândâtkom sinji âlip nâi zorat kindap kwap ândime. Zorat nângâm pârâkpan. ⁷ Zorat itâ sa nângânek. Sinji âlip top nâi bonjoot zo mân ziap. Buñâ. Ka a nâmbutnandâ Yesu Kristogât den sinji âlip zo tâmbetkunam op um gulip kwatzingâme. ⁸ Sinji âlip dâzângowen, zo zinziñ kâtik. Zorat nen mo sumbem a nâinâ sinji âlip dâzângowen, zo birâm nâi dâzângonatkat sâ sâi ko tâmbetagonatkât sinji upem. ⁹ Den mârûm sen, zo dum sâbâ. A nâinâ sinji âlip kwâkâm zingâwen, zo birâm nâi dâzângobap, zâk tâmbetagobap. Oi nâ zorat nânga dâp upap.

¹⁰ Oi dap dap? Den san zi a zingâ nâgât nângâne âlip upapkât san? Mo Anutu zâk nâgât nângi âlip upapkât san. Nâ a zen nâgât nângâne âlip upapkât nep tuuman sâi ko Kembu Kristogât kore a mân opam.

Paulo ziknâ topnangât den.

¹¹ Bukurâpnâ, nâ den nâi dâzângua nângânek. Den sinji âlip dâzângowan, zo ayân gâbâ buñâ. ¹² A zo zingâ mân dâtnowe. Zo zingâ mân kwâkâm niwe. Yesu Kristo ziknâk sâ m muyagenigip.

¹³ Nâ mârûmjan Yuda a zengât den kâtik Mosenâ sapsûm zingip, zo lum ândiwan. Zo nânge. Yatâ ândim Yesugât kâmut imbanâ zângom tâmbetzângom ândiwan. ¹⁴ Oi sâkurâpninangât den gei kombapkât sâ m kâtigem tâlarâpnâ nâmbutnâ walâzingâm kâtigem ândiwan. ¹⁵ Ka Anutu zâk mârûm mamnâ kâmbonjan gâbâ zâkkât sinji upatkât nângi zeip. Yatâ nângi zeipkât tânnobam diinigip. ¹⁶ Nannangât den sinji hân nâin goknâ zengâren âim dâzângobatkât nannangât topnâ sâ m muyagenigip. Yatâ otnigi a zen sot den den mân orâwan. ¹⁷ Oi Aposolo a kândom muyagem Yerusalem kamânân ândiwe, zen sot sinji âlipnangât den mân âraguwen. Zengâren mân âiwan. Arabia hânân âi ândim Damasiko kamânân âburem gâwan.

Paulonâ Yerusalem kamânân zâi ândeip.

¹⁸ Ândia kendon patâ karâmbut âki Petero ikpat sâ m Yerusalem kamânân zâim sirâm kiin bâtnâmbut zâk sot ândiwan. ¹⁹ Zâk sot Kembugât munñâ Yakobo zikirâwan. Aposolo a nâmbutnâ mân zingirâwan. ²⁰ (Den kulemguan, zi sarâ buñâ. Anutu mâtenjan perâknak sâ m kulemguan.) ²¹ Yatâ opnâ Siria sot Kilikia hânân âi ândiwan. ²² Oi Kristogât kâmut Yudaia hânân ândiwe, zen si sângânnâ mân nigâwe. ²³ Zen nâgât sinjiyâk itâ nângâwe, “Anâ nângom moliningip, zâk sinji âlip tâmbetkumâipnâ sinji âlip a dâzângom ândimap.” ²⁴ Yatâ nângâmñâ nâgât op Anutu sâ m âlip kwâknangâwe.

2

Paulonâ Yerusalem kamânân zâim Aposolo a nâmbutnâ zingirip.

¹ Oi kendon patâ kiin kimembut âki Yerusalem kamânân dum zâibam Banaba sot Tito diizika ârândân zâiwen. ² Oi zo yen buñâ. Kembuñâ den sapsûm

nigi lum zâiwan. Yesugât kâmurân a zengât a sâtnâ sâme, zengâren âim sinji âlip hân nâin goknâ dâzângoman, zorat sapsun zingâwan. Nâ sinji âlip sâm ândiwan, zorat a sâtnâ neburâpnâ zen sapsun zinga nângânetâ âkâbapkât ziinik tatne den zo dâzângowan. ³ Tito zâk nâ sot ândeip. Zâk Yuda a bunâ, Grik a oi a sâtnâ zinjâ kwabâ kwâknanngâbigât mân sâwe. ⁴ Ka a sarânjandâ kâmurân bagimnâ Yesu Kristo sot pâlâtân op dumun bun ândeindâ tigân ningitnâ Mosegât gurumin den, zorânâ saaningi ândinatkat Tito kwabâ kwâknanngâbigât sâwe. ⁵ A zo, zinj mem ge kwatningânam sâne mân loriwen. Bun kâtiknâ. Sinji âlip mân tâmbetkune Galata a, zengâren hâlâluyâk op zimbapkât mân nângâzingâwen.

Aposolo a nâmbutnâ zinj Paulo nepnanngât nângâne dâp oip.

⁶ (Oi a, zengât a sâtnâ sâme, zen mârum dap mo dap op ândiwe, nâ zorat nânga tobat nâi mân uap. Anutu zâk hâtubâtu mân opmap.) A sâtnâ zo, zinjâ den unaknâ mân târokwatniwe. ⁷ Bunâ. Itâ nângâwe. Anutunâ Petero Yuda a zengâren sinji âlip dâzângobapkât nep din sâm pindip, yatigâk nâ hân nâin goknâ zengâren den sinji âlip dâzângobatkât nep din sâm nigip. ⁸ (Oi Petero mam oknanngi nepnâ tuugi bon oip, zâk ziknâ yatik mam otnigi nep tuuga bon oip.) ⁹ Oi Kembunâ nep tânnogip, zo eknâ Yakobo sot Petero sot Yohane, zen Yesugât kâmut zengât patâ ândiwenâ nâ sot Banaba buku otnikâm bitnik kuwe. Oi net hân nâin goknâ zengâren den sinji âlip nep tuugitâ zinjâ Yuda a zengâren tuunat sâwe. ¹⁰ Oi kanpitâ a ambân kut nâi nâi zingânam zorarâk dâtnowe. Oi nâ zorat den mârumnan sâm kâtigiwan.

¹¹ Oi Peteronâ Antiokia kamânân gam bâliij oi eknâ a ambân mâteziinan kin den yâmbâtnâ dukuwan. Wangât, zâk bâliijâ oip, zorat op ko. ¹² Zâk hân nâin goknâ zen sot nalem ârândân niwe. Yatâ nem ândei Yuda a, Yakobogât arâpnâ zen gawe. A zo, zinj Mosegât den lum ândim hân nâin gok, zen sot nalem mân namarâwe. A zo, zen gane Peteronâ zingitnâ kenngât opnâ a

hân nâin gok birâzingâm nâ Yuda a zen sot nalem neip. ¹³ Nâin âi tapâ tapâ oi Yuda a nâmbutnâ, zinjâ târokwanngâne Banaba zâk yatik zengâren târokwaip. ¹⁴ Oi sinji âlipkât mâtâp walâm utne a ambân zengât mâteziinan Petero itâ dukuwan, “Gâ Yuda a op hân nâin goknâ zengât tobat opmatnâ dap op hân nâin goknâ zinjâ Yuda a nenngât tobat upigât sâmat?”

¹⁵ Yuda a nen hân nâin goknâ zen yatâ mân muyagiwen. Nen Yuda a. ¹⁶ Ka nen itâ nângâmen. Anâ Mosegât gurumin denâk lune Anutunâ zingiri tosazij bun mân upap. Ka anâ Yesu Kristo nângâm pâlâtân kwâknanngâme, zen Anutunâ zingiri tosazij bun upap. Zorat op ko nen Kristo nângâm pâlâtân kwâknanngâmen. Nen itâ nângen. Gurumin denâk lum tosanij bun orot, zo mân taap. A zinjâ gurumin den lum ândine Anutugât mâtenan tosazijoot kinbi. ¹⁷ Oi nen Kristo sot pâlâtân opnâ tosanij bun upapkât sâmenngâ bâliijâ upmen, zorat dap sânat? Itâ sânat? “Kristonâ betniinan mei bâliij upmen.” Yatâ mân sânat. Bun kâtiknâ. Yatâ mân ziap.

¹⁸ Nen gurumin sânginjâ lulunngât mâtâp birâm nâ zoren puriksâm ândinat. Zorânâ topni nâ itâ sapsun. Nen den kuku ândiwen. ¹⁹ Gurumin den sânginjâ lubatkât nângâm lum osim ândia nogi mowan. Anutu sot pâlâtân op ândibatkât gurumin den nâ nogi mowan. ²⁰ Nâ Kristo sot poru nâgan none mowan. Oi ândiândinâ zi ândian, zo ninâ bunâ. Kristonâ umnan ândiap. Oi sâk sot ândiândinâ ândiman, zo Anutugât nannâ nângâm pâlâtân kwâknanngâm ândiman. Zâknâ umnjandâ gâsânogi ândiândinâ nâgât op bun oip. ²¹ Anutugât tânzângozângoanngât den sinji âlip zo mân tâmbetkuman. A nen gurumin den lugindâ Anutunâ ningiri tosanij bun opabân Kristo zâk yen moip opap.

3

Gurumin dengât mâtâp lânâwe.

¹ O Galata a, zen nângânângâzij bunâ. Dap dap op um gulip kwatzinge? Yesu Kristo poru nâgan kuwe, zâkkât sinji

muyap sâ m muyegezingâwen. ² Nâ den nâi mâsikâzingâ dâtonek. Tirik Kaapum miwe, zo dap op miwe? Mosegât den kâtik lumnâ miwe? ³ Nângânângâziņ buņ? Kaapum sot pâlâtâņ urâwenâ zo birâm mâtâp sâņgiņan bagie? ⁴ Zen Kembugâren nângâm pâlâtâņ kwâkņangânetâ Kembugât imbanâ muyagei igâwe. Kut nâi nâi zo ek nângâne yenņâ uap? Kaapumņâ zengâren nep tuugi bon mân âsagiap? ⁵ Zen sânek. Anutu zâk Kaapum zingâmņâ sâi sen mârât zengâren âsagemap, zo gurumin den luluzingâņgât mo nângâm pâlâtâņziņangâņgât otzingap?

Abaramgât mâtâp lâņnat.

⁶ Kembugât ekabân den nâi itâ ziap, “Abaram zâk yatik Anutu nângâm pâlâtâņ kwâkņangâm Kembugât den nâņgi bon oi Anutuņâ tosanâ buņâ sâip.” ⁷ Zorat itâ nângâne. A Kembugâren nângâm pâlâtâņ kwâkņangâm ândimen, nen Abaramgât kiurâp bonņâ ândien. ⁸ A hân nâin gokņâ zen Anutu nângâm pâlâtâņ kwâkņangâne tosaziņ buņ upapkât sâip. Zorat mârumņan nângâmņâ sinġi âlip den Abaram itâ sâ m dukuip, “Gâgât mâsop zorâņ a hânņâ hânņâ zengâren âibap.”

⁹ Abarâmņâ Anutu nângâm pâlâtâņ kwâkņangip. Oi a Kembugâren nângâm pâlâtâņ kwâkņangâm ândimen, nen Abaramgât mâsobân bagimen.

Nângâm pâlâtâņ kwâkņangâm ândiengât ândiândi minat.

¹⁰ A zen Mosegât den kâtikņâ lum tosanin buņ ândim sumbemân zâinatkat sâme, zen tâmbetagoagonangât sinġi upi. Wangât, Kembugât ekabân gurumin sinġiņangât kulemguwe, ziap, zorat, “Nâinâ gurumin den ekabân den zem âriap, nâmbutņâ zo lum ândim den nâi birâbap, zâk um dâpņâ tâmbetagobap.”

¹¹ Gurumin den lum ândim Anutugât mâteņan tosanin buņ orot, zo mân ziap. Kembugât ekabân den nâi itâ ziap, “Nâi zâk nângâm pâlâtâņ kwâkņangâm ândimap, zâk Anutugât mâteņan

tosanâ buņ opņâ ândiândi kâtik muyagem ândibap.”

¹² Gurumin denân ko nângâm pâlâtâņgât mân sâwe. Den nâi itâ sâwe, “Nâi zâk gurumin den lum kwâtâtibapņâ ândiândi muyagibap.”

Yesu zâk nengât opņâ sâknamân kirip.

¹³ Kembugât ekabân den kulem nâi itâ ziap,

“A nagân zâņgom kwânângâzingâbi, zen bâliņangât sinġi.”

Oi Kristo zâk yatik nengât opņâ bâliņandâ kwâkņan zariņ. Bâliņan gâbâ mâkâningâbapkât suupniņâ meip. ¹⁴ Oi zorat hân nâin nâin gokņâ, zen Yesu Kristo sot pâlâtâņ op Abaramgât mâsobân bagibi. Oi nen Kaapum nengât sinġi sâip, zo nângâm pâlâtâņ sot op minatkat yatâ âsageip.

Sinġi âlipkat bet sâwât, zorat den.

¹⁵ Bukurâpnâ, a niinân dâpkwap sâbâ. A nâinâ mumbamņâ bet boi zo kâsâpkum zingâbap. Zorat kwâkņan a nâinâ komņâ den nâi mân sâbap. ¹⁶ Anutuņâ Abaram den kânņan dukuip, zo Abaram sot kiunņâ zekât sinġi sâip. Kiurâp doņbep zengât mân sâip. Kânokkat sâip, zâk Kristo. ¹⁷ Nâ itâgât op san. Anutu, zâk mârumņan Abaram sot târotârogât den sâip. Oi bet kendon patâ 430 yatâ âki gurumin den Mosegâren gâip. Gurumin den bet gâip, zorâņ den kândom sâsâņ, zo mân kom gulipkoip. Târotâro den kândom muyageip, zo kâtigem ziap. ¹⁸ Anutuņâ Mose gurumin den dukuip, zo tosanin buņ oi sumbemân zâizâiņangât mâtâp muyagei sâi târotâro den zo buņ opap. Ka Anutuņâ sinġi âlipkat bet sâwât den, zo umâlepņangât op Abaram kânņan sâ m pindip.

¹⁹ Gurumin den Mosenâ sâ m muyageip, zo wangât sâsâņâ? Zo bâliņâziņâ zo mem kabâņan pâmbapkât Kembuņâ sâkurâpniņ sâ m zingip. Zo zinzin kâtik zimbapkât buņâ. Abaramgât kiunņâ Anutuņâ mârum zâkkât den kânņan sâip, zâk muyagei siriksâbapkât sâsâņâ. Gurumin den zo sumbem aņâ Anutugâren gâbâ mem Mose bikņan parâwe.

²⁰ Mindumindu a Mose zâk kânokkât buñâ, toren toren zengât. Zâknâ minduzingâm kirip. Ka Anutuñâ den Abaram kândom dukuip, zo zikñak dukuip.

Gurumin denñâ a umziñ mân melânjbap.

²¹ Dap dap sânat? Gurumin denñâ Anutuñâ den Abaram kândom dukuip, zo wâlâp? Yatâ buñâ. Gurumin denñâ a umziñ mân melânjbap. Zo yatâ orotñâ sâi ko gurumin dengât op a tosaziñ buñ orot, zo muyagebap. ²² Bâliñandâ a aksik patâ saaniñgi ândimen. Topniñâ zo yatâ Kembugât ekabân ziap. Oi zorat Yesu Kristo nângâm pâlâtân kwapñâ Anutuñâ Abaram den dukuip, zorat bonñâ âlip minat.

Mârum dumunân ândiwen.

²³ Yuda a nen mârum nângâm pâlâtânñiñ buñ ândeindâ gurumin denñâ saaniñgi dumunân ândeindâ nângâm pâlâtânğât den âlipñâ, zo âsageip. ²⁴ Oi zorat gurumin denñâ galem otniñgâm Kristogâren nâambarip. Zo Kristogâren nângâm pâlâtân kwâkñanğâm tosanñ buñ upapkât yatâ oip. ²⁵ Neñgât nângâm pâlâtânñiñğât mâtâp muyagei zoren lânindâ gurumin dengât dumun zo ânânğarip.

²⁶ Oi zen Yesu Kristo nângâm pâlâtân kwâkñanğawegât Anutugât nan bârarâp op ândie. ²⁷ Zen too sanğonziñğâne Kristogâren târokwarâwe, zen aksik Kristo sot pâlâtân op ândie. ²⁸ Oi zorat Yuda a sot hân nâin gok, a zâizâiñ sot giginâ, a sot ambân, a kâsâpkum nen niñjik niñjik zo mân sâbi. Zen aksik Kristo sot pâlâtân opñâ kâmut kânok urâwe. ²⁹ Zen Kristogât siñgi urâwenâ Abaramğât kiurâp bonñâ op ândie. Oi zorat Anutuñâ mârum Abaram siñgi den bonñâ dukuip, zorat bonñâ mem ândibi.

4

Anutugât nan bârarâp urâwen.

¹ Itâ sa nângâne. Katep mâik nâi ibânâ moi bet boi zo zâkkât siñgi oi dân mân galem upap. Zo kanpitâ yatâ ândibap. ² Oi zâkkât torerâpñandâ zâkkât bet sâwât zo galemğum ândine lâmbatñâ ibânandâ narâk sâip, zo oi galem upap. ³ Kristogât siñgi a ândien, neñğaren zo yatik ziap.

Mârumñan umniñan katep yatâ oi hânğât kut nâi nâi zorat kore op ândiwen. ⁴ Oi bet narâknâ sâsânâ zo mâte oi Anutuñâ nanñâ sângongoi ambân sigan nâigâren gem gâi kâmbonñâ opñâ meip. Zâknâ âsagemñâ Moseğât gurumin den lum kore op ândeip. ⁵ Zo ko nen gurumin dengât dumunân gâbâ olañningâbapkât yatâ oip. Nen Anutugât nan bârarâp utnatkât yatâ oip.

⁶ Oi nen Anutugât nan bârarâpñâ uengât Anutu nanñanğât Kaapumñâ umniñan sângongui gei Anutu itâ sâm konsâmap, “Aboñ, Ibânâ âlipñâ.” ⁷ Zorat nen kore a buñâ, narâpñâ ândimen. Oi nanñâ ândimñâ Anutu umâlepñanğât bet sâwât mariñâ op ândinat.

Kut nâi nâi bon buñ kândâtkuwe, zo mân mâte utnat,

⁸ Zen mârumñan Anutu mân nângânğâm ândim lopio sot kut nâi nâi yenñâ, zengât kore op ândiwe. ⁹ Narâk ziren ko Anutuñâ ziñgit buku otziñgi zengoot zâk ekñâ topñâ nânge. Yatâ opñâ wangât sâkurâpziñanğât pat siñgi mem ândiwe, zo dum mâte otziñğanam kore otziñğanam ue. ¹⁰ Zen kendon top top zorat nângâne bonñâ oi tapme. ¹¹ Zorat nepnandâ zengâren tuuga bon buñ opapkât nângâm kwâkâ opman.

Galata a ziñ Paulo birânğânâ urâwe.

¹² Bukurâpnâ, nâ dâzânğua nângâne. Nâ zengât tobat yatâ orâwan. Zorat ko zengoot nâgât tobat yatâ upi. Zen sot ândia bâliñâ mân otniwe. ¹³ Zen nângâme. Nâ mârum kamân nâin âibam ua mâsek otnigi birâm zen sot tap den siñgi âlipñâ dâzânğom ândiwan. ¹⁴ Nâ mâsek patâ op ândia zen âkonñâ buñ on galem otniwe. Oi mân nikne bâliñ oip. Buñâ. Zen niknetâ Anutugât sumbem a yatâ orâwan. Opon, niknetâ Yesu Kristo yatâ ua galem otniwe. ¹⁵ Oi narâk zoren sâtâre urâwe, zo dap op buñ uap? Zen mârum sinziñ keetñâ sâmbum nâ ninam urâwe. Zo yatâ tânonam urâwe. Zo perâkñak nângâmñâ san. ¹⁶ Narâk ziren ko dap dap yatâ den bonñâ dâzânğua niknetâ kâsaziñ yatâ uan?

¹⁷ A nâmbutjandâ den kelâkroot sâme. Ziñâ zen kândâtnom zengât a upigât yatâ sâme. Zen den kelâk sâsânâ zo âlipjengât buñâ. ¹⁸ Kut nâi âlipjengât den kelâk sâsânâ, zorânj âlipjâ. Zo zengâren ga ândiayâk buñâ, zâmbamjâ aria utne âlip upap. ¹⁹ Murarâpnâ, nâ zengât op sâknam op tâpman. Oi zorik nângâm Kristogât tobat zengâren muyagibapkât sâknam zo nângâm zâibat. ²⁰ Nâ zengât nângâmjâ zengâren gamjâ den dâzângobatkât otni-gap. Nâ zengât op nângâm kwâkâ uan.

Sera sot Haga nanzatzikjâ topzikjâ, zikjik zikjik.

²¹ Den nâi mâsikâzinga dâtonek. Gurumin dengât kore utnat sâme, zen zorat ekap sâlâpkum nângâme mo buñâ. ²² Zoren itâ kulemguwe. Abaramgât nanzatjâ âsagiwet. Nâigât kutjâ Ismael. Zâk kore ambân zâkkâren gâbâ âsageip. Nâi ko kutjâ Isaka. Zâk zikjâ âmbinjandâ meip. ²³ Oi kore ambânjâ meip, zo ko yennâ muyageip. Ambinjandâ meip, zo Anutuñâ den kânjan sâip, zo kâtigei âsageip. ²⁴ Oi den zorat torenjâ itâ ziap. Ambân zagât zo singi âlip târotâro zagât, zorat dâp urâwet. Anutuñâ Sinai bâkjan târotâro nâigât den Mose dukuip. Târotâro zorat arâpnâ zen kore a ambân urâwe, zorat dâp Haganâ oip. ²⁵ Haga zâk Sinai bakjâ Arabia hânân taap, zorat dâpkwap san. Oi Yerusalem mâirâp sot Sinai bakjâ, zen dâpziñ kânok ue. Zen kore a ambânâk ue. Zen Mosegât gurumin den zo kore kwap ândime. ²⁶ Oi Yerusalem kamân unakjâ u sumbemân taap, zâk Sera yatâ kore buñ. Oi kamân zorânjâ mamniñ uap. Yesugât kâmut ândimen, nen Yerusalem unakjâ sumbemân taap, zorat kâmut. ²⁷ Kembugât ekabân Yerusalem kamân sânginjâ sot unakjâ marirâp, zengât den nâi itâ ziap, “Ambân kâpin, katep mân miminjâ, gâ umâlep nângâ. Katep âsaâsagingjâ sâknam mân nângâmat, gâ sâtâre ot. Ambân apjâ buñâ, zâk katep donbep minzingap. Ambân apjoot, zâk murarâ bituk minzingap.”

²⁸ Bukurâpnâ, Anutuñâ den kânjan sâip, zorat bonjâ nen nan bârarâp urâwen. Oi zorat dâp Isaka âsageip. ²⁹ Mârum katep yennan âsageip, Ismael, zâknâ nâi Kaapumgât sâtkât âsageip, Isaka, zâk kâsa miñjagip. Narâk ziren zo yatik ziap. Mosegât gurumin den kore ândime, ziñ Kristogât kâmut nen kâsa otningâme. ³⁰ Oi Kembugât ekabân den dap yatâ ziap? Den nâi itâ ziap, “Kore ambân sot nanjâ molizikâna âibabot. Kore ambângât nanjandâ bet boi zi mân galem upap. Zikjâ ambinjengât nanjandâ bet boi zo galem upap.” ³¹ Bukurâpnâ, Kristogât a nen kore ambângât kiun buñ. Nen ambinjengât kiurâp uen. Zorat op ko Anutugât nan bârarâp op ândien.

5

Olanjingipkât dumunân mân zâinat.

¹ Nen dumun buñ ândinatkat Kris-tonjâ olanjingip. Zorat a nâmbutjandâ saaningânam sâne mân nângânat.

² Nâ Paulo itâ dâzângua nângânek. A nâmbutjandâ itâ sâme, “Anutugât mâtenan tosazij buñ upigât Mosegât den lum ândibi.” Yatâ sâne nângâzingâne kwabâ kwatzingâne ko Kristogât nep zo zengâren bon buñ upap. Wangât, zen singi âlipkât mâtâp birâwe upap, zorat. ³ Dum dâzângua nângânek. Nâi zâk kwabâ kwâkñangâbi, zâk gurumin den pisuk lum kwâtâtem ândibapkât sâsân. Ka zâk dap yatâ lum kwâtâtibap? ⁴ Den kâtik lum ândim tosanij buñ utnat sâme, zen Kristo sot târotâro urâwe, zo mânangâtse. Oi Anutugâren gâbâ tânzângozângonjandâ, zo zengâren bon buñ uap. ⁵ Nen ko Kaapumjâ diiningi Yesu Kristo nângâm pâlâtâñ kwâkñangâm um bâbâlanj op Anutu mâtenan tosanij buñ kinatkât mambât ândimen. ⁶ Nen Yesu Kristo sot pâlâtâñ opjâ itâ nângâmen, “Kwabâ zângozângonj sot daanjoot ândiândij, zo bon buñâ uap. Kembugâren nângâm pâlâtâñ kwâkñangâm ândiândij sot buku orotjâ, zorânj bonjâ uabot.”

Sâm gulip a, zengât den.

⁷ Zen sinji âlipkât mâtâp topkwap âlip lânâwe. Zoren âinetâ ko nâinâ pâke pâi den bonņangât mâtâp walâwe? Wannâ um gulip kwatziņgi mâtâp zo bire? ⁸ Anutuņâ diiziņgiņâ zen yatâ upigât mân sâip. ⁹ Bâu usiņandâ âbâņgum sirogân giari aksik kâlak op naņgâbap. ¹⁰ Nâ itâ nâņgan. Kembuņâ diiziņgi nâņgânâņgâziņâ nâgât yatâ upap. Oi aņâ um gulip kwatziņgâmap, zâk Kembangâren gâbâ hâuņâ mimbap.

¹¹ Bukurâpnâ, nâ zen kwabâ kwatziņgâbigât dâzâņgoman sâi dap op kâsa otnibe. Nâ yatâ dâzâņgoman sâi ko poru nakkât sinji zo nâņgâne mân bâliņ opap. ¹² A um gulip kwatziņgânam kwabâ kwatziņgâbigât sâme, zengât itâ nâņgâman. Zen ziin sâkziņ kâriangânetâ sâi dâp opap.

Dumunniņ buņ ândim laņ gulip mân utnat.

¹³ Bukurâpnâ, zen dumun buņ ândibigât Anutuņâ diiziņgi. Oi nen dumun buņ ândien sâm um sâkkât âkņâle bâliņâ zo mân lum ândibi. Umziņandâ gâsâyagom kore oraņgâm ândibi. ¹⁴ Den kâtikņangât kombâņâ, zo itâ, “Gâ gikaņgât otgimap, zo yatik a torenņâ zengât otgigi betziņan mem ândiban.” ¹⁵ Zen ko sâtziaņandâ ziaņgâm agom buņ upegât girem dâzâņguan.

Laņ gulip ândiândiņ, zorat bonņâ sot Kaapum wâratkum ândiândiņ, zorat bonņâ.

¹⁶ Sa nâņgânek. Zen Kaapum wâratkum zâkkât imbaņan kâtigem ândibi. Oi um sâkkât âkņâle, zo mân upi. ¹⁷ Um sâkkât âkņâleņâ Kaapum komap. Oi zet zo kâsa kâsa oitâ zen kut nâi utnam upme, zo mân bâbâlaņ opmap. ¹⁸ Zen Kaapum wâratkune diiziņgi Mosegât den kâtikņandâ mân saaziņgâbap.

¹⁹ Um sâkkât âkņâle nep tik mân ziap. Zo itâ muyagemap. Laņ ândiândiņ, bukuņangât ambân laņ mimiņ, aņunziņ buņ laņ orot. ²⁰ Lopio hurat kwâkwat, kware suņâ, kâsa kâsa, sârek den, um kâlak den, kuk suņguruk, a zikņangât nâņgi zâizâiņ, um kâsâp op kâsâpagoagoņ. ²¹ A nâigât kut nâi nâi âkņâle op laņ

mimiņ, too kâtik nem um gulip orotņâ, sii nalem nemņik ândiândiņ sot kut nâi nâi nâmbutņâ. Zorat mârum dâzâņgowan, oi zi dum dâzâņguan. Aņâ bâliņâ zo upiņâ Anutugât um topņan mân ândibi.

²² Ka Kaapumņâ umziņan ândei wâratkum ândime, zo zengâren bonņâ itâ muyagemap. Umņâ gâsâzâņgomap, sâtâre, um lumbe, um sânduk, buku op ândiândiņ, den luluņ, ²³ Um diigi gei ândiândiņ, umņâ kendon ândiândiņâ. Kaapum den wâratkum ândine bonņâ zo zengâren muyagem zimmap. Gurumin denân kut nâi nâi âlipņâ zo mân utnatkât den nâi mân ziap. ²⁴ Oi a ambân Yesu Kristogât sinji ândime, zen ândiândi sâņgiņâ sot um sâkkât âkņâle bâliņâ zo buņ upapkât poru nagân kune kinzap.

²⁵ Kaapumņâ ândiândi niņgi ândimengât Kaapumgât holi wâratkum zâkkât imbaņan kâtigem ândinat. ²⁶ Sâkņâ zâizâiņ mân utnat. A torenņâ mân mem gei kwatziņgânat. A nâigât kut nâi nâi laņ âkņâle mân utnat.

6

¹ Bukurâpnâ, a nâiņâ tosa muyagei zen Kaapum wâratkum ândime, zen um sânduk okņangâm sâm kubikņangâbi. Oi gikâ mâsimâsikâyân loribatkât gasâgâ kârâm ândiban. ² Kut nâi nâi yâmbâtņâ zo berân mianğâbi. Zo yatâ op Kristogât den kâtik zo lum ândibi. ³ Nâi zâk kut nâi bonņâ zo mân opņâ zikņangât nâņgi zâizâiņ opmap, a yatâ zo umņâ kâitkuap sâsâņ. ⁴ Zorat zâk zikņangât ândi mâmanņâ ek nâņgâm kubikpap. Yatâ opņâ a torenņâ mân mem ge kwatziņgâbap. ⁵ Nepkât yâmbât kâsâpkukuņ zo a mariņâ dâp lum kinbi.

⁶ Den sinji âlip kwâkâm ziņgâme, a zo ziņ betziņan mem kut nâi nâi kâsâpkum ziņgâbi.

Nâran orot mâmeniņangât bonņâ minat.

⁷ Gâ um gulip mân upan. Dap yatâ op Anutu kâitkuban? Aņâ Anutu kâit kunatkât dâp buņâ. Aņâ kut nâi nâi kârâm kâmitnat, zorat bonņâ yatik minat. ⁸ Nâi zâk um sâkkât âkņâle bâliņâ, zorat nepņâ tuubap, zâk yatik um sâkkât âkņâle bâliņâ,

zorat bonḡâ tâmbetagoagonḡ muyagibap. Ka ḡâi zâk Kaapungât nep tuubap, zâk yatik Kaapungât bonḡâ ândiândi kâtikḡâ muyagibap. ⁹ Kut ḡâi ḡâi âlipḡâ tuum ma ko âkon mân utnat. Nen mân lorem nep yatâ tuunarân bet sumbemân nep zorat bonḡâ muyaginat. ¹⁰ Zorat itâ sa nâḡḡânek. Mâtâp muyagei a eluḡ patâ kut ḡâi ḡâi âlipḡâ otziḡḡânat. Den siḡi âlip zo lum Yesugât kâmut zo kut ḡâi ḡâi mem zâi pam otziḡḡânat.

Girem sot mâsop den.

¹¹ Zen kulem zi iknek. Den nâmbutḡâ zo yen sa bukunâ ḡâi kulemguap. Ka âkââkâḡ zi Paulo ninak bitnandâ simbup mem kelikmelik den zi kulemgum ziḡḡan. ¹² A nâmbutḡandâ zen kwabâyagobigât sâme. A zo, zen sâkḡandik den siḡi âlip ziap. Zen Kristo poru nagân sâknam nâḡḡâm moip, zorat den siḡi sâne a ziḡ sâknam ziḡḡâbegât yatâ upme. ¹³ A zo, zen zâizâiḡ op zeḡḡât a patâ utnatkât mâtâp urâwe. A kwabâ agowe, zen den kâtik mân lum kwâtâtime.

¹⁴ Nâ ko kut ḡâi ḡâi yenḡḡâḡât buḡâ, Kembuniḡâ Yesu Kristo, zâk nenḡḡât op poru nagân sâknam nâḡḡâm moip, zorarâk nâḡḡâm sâtâre op ândiman. Yesu zâk nenḡḡât op poru nagân moip, zorat opḡâ hâḡḡât kut ḡâi ḡâi eksa yenḡâ opmap. Oi hân a um kâtik ândime, zen kândâtnom mân nâḡḡânḡḡâ upme.

¹⁵ Kwabâ agom ândiândiḡ mo yen ândiândiḡ, zorâḡ bon buḡâ. Yesu sot pâlatâḡ op ândiândi uḡakḡâ, zorâḡ bonḡâ. ¹⁶ A den zi lum ândime, zen Anutugâren ḡâbâ um lumbenḡâ sot tânzâḡḡoziḡḡoḡâ zimzap. Anutugât kâmut zeḡḡâren zimzap.

¹⁷ Bet aḡâ sâknam mân nibigât otnigap. Wangât, nâ Yesu Kristogât op sâknam nep tuum ḡâwan. Oi a ziḡ nonetâ gut dârâbut sâknan doḡbep ziap, zorat.

¹⁸ Bukurâpnâ, Kembuniḡâ Yesu Kristogâren ḡâbâ um lumbenḡâ umziḡḡan zem zimzap. Zo perâkḡak.

Zo yatik.

Epeso zengât ekap Paulonâ kulemgum zingip.

Mâsop den.

¹ Paulo nâ Anutugât sâtkât Yesu Kristogât Aposolo orâwannâ Epeso kamânân Yesu Kristogât kâmut nângâm pâlâtân kwâkñangâm kâtigem ândime, zengât ekap zi kulemgum zingan.

² Ibâniñ Anutu sot Kembuniñ Yesu Kristo, zekâren gâbâ tânzângożânğon sot um lumbe zengâren zimbat.

Anutuñâ mârurñan sumbengât sinji kwatningip.

³ Kembuniñâ Yesu Kristo, zâkkât Ibâ Anutu, zâkñâ sumbemân gâbâ sinji âlipkât mâsop topñâ topñâ Kristogât opñâ ningip. Zorat nen sâm âlip kwâkñangânat. ⁴ Zâk mârurñan hân mân muyageibân nen zâkkât mâtenjan um hâlâlu sot tosanin buñ kinatkât Kristogât sinji kwatningip. ⁵ Zâkñâ umñâ gâsânângomñâ kânñan nâñgi zeipkât Yesu Kristogât opñâ nan bârarâp utnatkât sâm kâtigem ningip. ⁶ Zikñâ nanñangât opñâ tânzângożânğonâ sângân buñ ningipkât sâm sâtâre okñangânat.

Yesugât gilâmñandâ sângânnin meip.

⁷ Nanñâ Yesu, zâkkât gilâmñandâ sângânnin meipkât tosanin gulipkukun muyageip. Anutugâren gâbâ tânzângożânğon, zorat nângindâ imbanâ opmap. ⁸ Zâkñâ imbanâ patâ tânnânğoip. Tânnânğom nângânângâ bonñâ sot top nângânângânâ ningip. ⁹ Oi zikñik den kânñan nâñgi âlip oi itâ mem kwânângip. Zo itâ sâm muyageip. Den zo mârurñan ekapñoot zeip. Den zo itâ, ¹⁰ “Narâkñâ nângâwan, zo gâtâm mâte oi Kristonâ a sot kut ñâi ñâi hânân sot sumbemân zo mâpotzingâmñâ kâukzin sot patâzinâ upap.”

¹¹ Anutuñâ kut ñâi ñâi aksik umñangârâk sâm kâtigem muyagezingâm, zâk mârurñan ningit nângâm Kristogât

opñâ nen zâkkât a ambân gakârâpñâ utnatkât sâip. Oi nen sinji âlipkât bonñâ minatkât sâip. ¹² Zorat op kândom Kristogâren nângâm pâlâtân kwâkñangâm ândimen, nen Anutu sâm sâtâre okñangâm ândinat.

¹³ Zen yatigâk zâk sot pâlâtân urâwe. Zen den bonñâ nângâne zorânâ kubikzingi Yesugâren nângâm pâlâtân kwâkñangâne Anutuñâ undipñâ Tirik Kaapum zingip. Anutuñâ Tirik Kaapum ningâbapkât mârur sâm kâtigeip. ¹⁴ Sumbemân zarindâ kut ñâi ñâi ningâbap, zorat undipniñâ Kaapum ningip. Anutu kut-sinjiñangât sâtâre patâ muyagibapkât zâkkât arâpñâ neğâren Kaapumñâ kubikkubik nep zo tuum nangâbap.

Sinji âlip zengâren zimbatkât Paulonâ ninâu sâip.

¹⁵ Zen Kembu Yesu nângâm pâlâtân kwâkñangâm Kembugât sinji a buku otzingâme, zorat den sinji nângâwan. ¹⁶ Zorat nâ zengât op narâk dâp nângâmñâ Kembugâren sâiwap sâm, sâm âlip kwâkñangâman. ¹⁷ Kembunâ gâsuzingipkât yatâ opman. Oi narâk dâp zengât op ninâu itâ sâm dukuman.

Kembuniñâ Yesu Kristo, zâkkât Anutu, Ibâ, âsakñâ neule marinâ, zâkñâ Kaapum zingi zorânâ nângânângâ zingâm Kembugât topñâ sâm muyagei nângâm biranbi. ¹⁸ Oi umzin ânângâri Kembunâ gâsuzingâm sumbengât sinji kwatningip, zorat nângâm, nângâm kwâtâtibi. Oi Kembugât arâpñâ zen sumbemân kut ñâi ñâi âsakñâ neulenoot zingâbap, zorat nângâne bon upap. ¹⁹ Oi nângâm pâlâtânñinoot, neğâren imbanâ patâ zorânâ nep tuomap, zorat topñâ nângâbi. ²⁰ Imbanâ zorat bonñâ igâwe. Zorânâ Kristo mumunjan gâbâ mângim diim sumbemân zâim Anutugât âsanñâ bongen pâip. ²¹ Oi a kutâ sot sumbem a, a top top imbanâzinoot zengât a kâukzinâ pâipkât hânân sot sumbemân kotsinji ziap, zorânâ koi giap. Narâk zirenâk buñâ. Zo yatâ zem zâimâmbap.

²² Anutuñâ a sot kut ñâi ñâi aksik Kristogât ombenjan zâmbamñâ kâukziñ upapkât sâm kâmut gakârâp neñgât kembuniñ kwânâñgip. ²³ Zâkkât kâmut zo kiñ bikñâ oindâ giniñgâm neñgât kâukniñ op ândiap. A sot kut ñâi ñâi dâpnianâk niñgi meindâ dâp op âimap.

2

Mârumñan lan gulip ândiwen.

¹ Zen mârum bâliñ top top opñâ um munñâ op ândiwe. Ka Kristonñâ mumunñan gâbâ mângiziñgi ândie. ² Mârum zen hân a zeñgât mâtâp lân ândim âi wâke zeñgât a kutâ, Satan, zâkkât sât lum ândiwe. Narâk ziren zâkñâ sinji âlip den ku a mam otziñgi ândie. ³ Nen mârum zeñgât tobat yatâ op ândim sâkkât sot um nângânâñganiñangât den lum ândim a nâmbut yatâ Anutugât kukñangât bonñâ muyaginatkât sinji op ândiwen.

Anutuñâ mânginiñgâmñâ sumbengât sinji sâip.

⁴ Yatâ op ândiwen. Ka Anutu zâk umñâ gâsum birañniñgipkât buku otñiñgip. ⁵ Bâliñâniñangât op um munñâ op ândiwen, nen Kristo sot mânginiñgip. (Zen nâñge. Umâlepñangât op kubikniñgip.) ⁶ Zâk Yesu Kristo sot mânginiñgâm zâk sot ârândân a kuta tâtarân tâtnatkât sumbemân nâambarip. ⁷ Itâ muyagibapkât oip. Tânzângoziñganiñangât gom sambe, zo Yesu Kristo umâlepñangât op mâbâlâkñem niñgâbap. ⁸ Zen nâñge. Zâk tânzângomñâ nâñgâm pâlatânziñangât op kubikziñgip. Zo ziñangât bunâ. Anutu umâlipñangât op sâñgân bun yatâ otziñgip. ⁹ Nep ñâi tuuwegât yatâ otziñgâbap, zo bunâ. Zorat a ñâiñâ sâkñâ mem zari mân dâp upap. ¹⁰ Nen Anutugât bikñan gok. Zâk Yesu Kristogâren muyageniñgip. Oi mâtâp âlipñangât nep tuum ândinatkât Anutuñâ sâm niñgip. Mâtâp zo mârum kubigipkât zoren lân ândinat.

Barin gokñandâ kamânân gawe.

¹¹ Mârumñan um kâtik ândiwe, zorat nâñgâm ândibi. Zen Yuda a bunâ, kamân ñâin gokñâ. Oi Yuda a ziñâ kwabâ kwarañgâmñâ ândiwenñâ kwabâ ulin sâm

dâzâñgomarâwe. ¹² Narâk zoren Kristo bun ândiwe. Oi Isirae a zen Anutugât kâmut ândine zen kwande ândiwe. Isirae a zen Anutu sot târotâro opñâ zâkkât sinji den mem ândine, zen Anutu kârum bet bâsan ândiwe. ¹³ Narâk ziren ko zen barin ândiwenñâ Yesu Kristogâren târokwap Kristo gilâmñangât op kamânân ândie.

Yesuñâ kâsa koi gei um kânok urâwen.

¹⁴ Yesu zikñak lumbenâniñ ândimap. Zâk a nakñâ zagât osetniñan kâsa op pâke kâtik zeip, zo kândañâ Isirae a sot hân ñâin ñâin gok minduniñgi kâmut kânok urâwen. ¹⁵ Zâkñâ Yuda neñgât pâke den zeip, zo tâmbetnâñgobapkât imbanñâ zemñangip, zo koi geip. Oi a kâmut zagât nekât kinkin gebagân kâmut unakñâ kânok zâk zikñak muyagem kin lumbenñâ muyageip. ¹⁶ Zâk poru nagân moibân a nakñâ zagât zo bonñâ kânokgâk mâpotniñgâm Anutu sot buku utnatkât kâsa koi geip. ¹⁷ Oi zâk gamñâ barin ândiwe sot kamânân ândiwen, nen lumbenñangât sinji den dâtnâñgoi nâñgâwen. ¹⁸ Oi nen aksik zâk sot pâlatân urâwengât Kaapum kânok mem Ibâ mâte okñangâmen.

A nen Kembugât namâ yatâ utnat.

¹⁹ Zorat op narâk ziren zen kwande mân ândie. Zen Kembugât sinji a nâmbutñâ zen sot Anutugât kamân mariñ op Anutugât kâmut opñâ zâkkât namâ op ândie. ²⁰ Namâ zorat tandâ Aposolo sot Propete. Ziñâ laningâne ândien. Ka Yesu Kristo ko kunkunniñ uap. ²¹ Zâkkâren anñâ anñâ târokwâindâ Kembugât hâlâlu namâ muyagem zâimap. ²² Kaapumñâ Epeso kamânân ândie, zen yatik târokwatziñgi Anutugât namâ ue.

3

Kembuñâ den tikñâ zeip, zo Paulo sâm muyagem pindip.

¹ Zorat opñâ Paulo nâ Yesu Kristogât tâk namâ a op ândian. Nâ hân ñâin gok zeñgâren sinji âlip nep tuum ândimangât tâk namin nâbane ândian. ² Zen nâgât sinji nâñgâwe. Anutu tânzângoziñganiñangât op zeñgâren sinji âlip nep tuubatkât sâm niñgip. ³ Sâm nimñâ

tik den sâ m uyagem nigip. Den zorat pânkânok kulemguan. ⁴ Kristogât den tiknâ zeip, zo ek nânngâman. Zen den zi sâlâpkumñâ nâgât yatâ nânngâbi. ⁵ Den tik zeip, zo a mâr um ândiwe, zengâren mân sâ m uyageip. Narâk ziren ko tirik Aposolo sot Propete nenngâren Kaapumñâ sâ m uyageip. ⁶ Den tik zeip, zo itâ. A hân nâin nâin goknâ, zen sinji âlip nânngâmñâ lum Yuda a nen sot kâmut kânok op Yesu Kristogât op sinji den zorat bonñâ ârândân minat.

⁷ Oi sinji âlip zorat kore a ândibatkat Anutuñâ umâlepñangât imbanñâ patâ nigip.

Den tikñangât bonñâ Yesuñâ muyageip.

⁸ Nâ Kembugât sinji a nâmbutñâ ombeziñan a giginâ op ândiman. Ka lañ Kristogâren umgât gom sambe mân igiknâ ziap, zorat den a hân nâin goknâ sâ m uyagem zingâbatkat Kembuñâ sâ m nigip. ⁹ Anutuñâ a sot kut nâi nâi muyageningipñâ den tik pâi zeip, zo narâknâ narâknâ mân sâ m uyagem ândeip. Ka narâk ziren Anutuñâ zo sâ m uyagemñâ den zorat bonñâ sâ m uyagem zen sot a nâmbutñâ aksik patâ dâzângobatkât sâip. ¹⁰ Narâk ziren Anutuñâ kâmut gakârâpñâ nenngâren nânngânângânâ bonñâ mâbâlaknei kulem top topñâ muyagei sumbem a sot a imbanâziñoot sumbemân ândie, zen ek nanngâbi.

¹¹ Anutu zâk mâr um hân mân muyageibân den sâ m kâtigeip, zorat bonñâ Kembuniñâ Yesu Kristo sângongoi gem muyageip. ¹² Oi zâknâ mâtâp mem niñgi nânngâm pâlatân kwap kenngât buñ Anutu mâte okñangâmen. ¹³ Zorat nâ itâ dâzângua nânngânek. Nâ zengât op sâknam kwâkñan ândia umziñ mân yâmbâribap. Buñ. Zen zorat nânngânetâ âlip upap.

Paulo zâk Epeso a zengât op ninâu sâip.

¹⁴⁻¹⁵ Zorat op ko sumbemân sot hânân a kâmut ândien, niññâ Ibâ bonñâ, zâkkâren pindiñsâm zengât op ninâu itâ sâman. ¹⁶ Anutu zâk sâi Kaapumñâ umgât gom sambe imbanñâ muyagem zingâ umziñ lâmbat kâtigibap. ¹⁷ Oi Kristo nânngâm

pâlâtân kwâkñangâne umziñan tâtat mâme upap. Nak ândânandâ hânân gei kinmap, zen zo yatâ buku orotnâ, zo gâsum kâtigem kinbi. ¹⁸ Oi zen Kembugât sinji a nâmbutñâ zen sot ârândân Kristo zâk umñâ gâsâzângomap, zorat toren toren mâpot nânngâm kwâtâtibi. ¹⁹ Oi Kristo umñâ gâsâzângomap, zorânâ a nânngânângâziñ walâmap, zo lañ nânngâm biranbi. Oi Anutugâren umgât gom sambe piksâm ziap, zorânâ zengâren âi piksâbap. Nâ zengât op yatâ ninâu sâman.

Sâtâre den.

²⁰ Imbanâñoot nenngâren nep tuumap, zâk Anutu. Kut nâi nâi zorat nânngâm ninâu sâmen, zorigâk buñâ. Kut nâi nâi walâwalâñ upapkât kâwali tâkñangap. Zorân ninâu sot nânngânângâniñ walâmap. ²¹ Zâkkât op Yesu Kristogâren sot kâmurân sâtârenñâ narâknâ narâknâ zem zâimâmbap. Perâknak.

4

Kaapumñâ minduniñgi kâmut kânok urâwen.

¹ Nâ Kembugât nep tuum ândia gâsunim tâk namin nâbanetâ tap ekap zi kulemgum ziñan. Zorat zen itâ nânngânek. Kembuñâ gâsâzângomñâ târârak ândibigât sâ m ziñgip, zorat dâbâk ândibi. ² Giginâ sot um sânduk ândim buku orangâm hâuñangât den mân sâbi. ³ Oi Kaapum zâk lumbeñangât tâknâ mâpotzingâm saaziñgip, zo mânângâtpegât galem orangâm ândibi. ⁴ Zen kâmut kânok. Kaapum kânok. Sumbem kânokkât sinji, zorat sinji kwatziñgâm diiziñgip. ⁵ Kembu kânok. Nânngâm pâlatân kânok. Too sanjon kânok. ⁶ Anutu zâk Ibâniñ kânok. Zâk aksik patâ walâniñgâm kembuniñâ op ândiap. Oi um dâp imbanñâ niñgâm um dâp tâtat mâme opmap.

Kembuñâ sinji âlip nepkât a top top nâambarip.

⁷ Kristo zâk nep sâ m niñgip dâp imbanñâ niñgâmap. ⁸ Zorat Kembugât ekabân den nâi itâ kulemguwe, ziap, “Zâk u sumbemân zarip, narâk zoren tâk namâ a donjep diiziñgâm zarip. Oi

a umgât gom sambe sot imbanâ zingip.”

⁹ Yesu zâk u zarip, zo yen mân sâwe. Zâk hânân sot âmbi hân ombenjan geip. Zâk hânân geibân gâbâ âburem zarip. ¹⁰ Zâk geip, zâkñagâk sumbemñâ sumbemñâ walâm zarip. Zâk sumbem sot hân piksâm ândibapkât zarip. ¹¹ Oi zâkñagâk a nep sot imbanâ zingip, zo itâ. A nâmbutñâ Aposologât nep sâm zingip. Nâmbutñâ Propete zâambarip. A nâmbutñâ singi âlip mem hân nâin âiâinangât sâip. Nâmbutñâ kâmut zengât galem a. Nâmbutñâ singi âlip kwâkâm zingâ a. ¹² Zo zâkkât singi a gakârâpñâ mem kubikzingâm ândinat kât sâip. Kore nep zo tuugindâ Kristogât ken bet sot bonñâ lâmbatpapkât a yatâ zo nâambarip.

Singi âlibân mân lorinat.

¹³ Zo yatâ op singi âlip topñâ sot Anutu nanñangât topñâ nângâm kwâtâtem um kânok utnat. Singi âlibân ândim lâmbatnat kât sâip. Lâmbatñâ Kristogât tobat yatâ op ândinat. ¹⁴ Nen katep maik yatâ mân op ândinat. Wangât, Sarâ a ziñ um gulip kwatningânâ upme, zorat. Sarâziñandâ pibâ yatâ mân mem kâbakñeniñgi kâtigem kinat. ¹⁵ Itâ op ândinat. Nen umniñandâ a gâsâzângom den bonñigâk dâzângonot. Yatâ op ândeindâ mâtâp zo mo zo tirâpñangoi zoren ândim kâukniñ Kristo, zâkkâren târokwap kin lâmbatnat. ¹⁶ Zâkkâren târokwâindâ sânamniñandâ sipapagoi sâkniñ kânok opmap. Oi torerâpñâ opñâ imbanâ zemningap sot nep sâm niñgip dâp nep tuumñâ umñâ gâsâyagom sâk kânok lâmbatnat.

Kwakmak mân ândinat.

¹⁷ Kembangât op tâk namin nâbarâwe, nâ den nâi dâzângobâ. Um kâtik a, zen nângânângâziñ kut nâi nâi yenñan pane zemap. Zen ko zengât tobat yatâ mân upi. ¹⁸ Um kâtik a, zengât um nângânângâziñ nâtâtik oip. Um kâtik op Anutugât ândiândi kândâtkum ândiwe. ¹⁹ Oi um nângânângâziñ buñ sii nalem lañ nemñâ âkñâlê sot bâliñ top top âkon buñ upme.

²⁰ Epeso a, zen ândiândi yatâ ândibigât mân kwâkâm zingâwen. Kristogât topñâ sâm dâzângom ândiwen. ²¹ Den topñâ kwâkâm zingâwen oi ko Yesugâren den bon ziap, zo nângâwe. ²² Zen ândiândi sângiñâ kândâtkum umziñâ sângiñâ âkñâlê sarâ zoren tâmbetkume, zo lândim pambi. ²³ Oi Kaapum nângânangâne umziñ mârgei unakñâ upi. ²⁴ Oi ândiândi unakñâ mem ândibi, zo Anutugât tobat yatâ opñâ târârak sot hâlâlu muyageip.

Bâliñâ top top birânat.

²⁵ Zorat zen sarâ birâm den bonñigâk sâm âragubi. Nen buku kânok ândien, zorat op yatâ utnat. ²⁶ Kugân bâliñ mân upan. Kuk den mân mem ândina mirâsiñ geibap. ²⁷ Satangât tirek mân kwâpan. ²⁸ Mârum kâmbu opmarâwe, zen birâm betñâ nep tuum kât nalem muyagemñâ a kanpitâ âlip tânzângobi. ²⁹ Den bâliñâ lâuziñan gâbâ mân gibap. Den âlipñigâk tânagom sânetâ zorânâ a tânzângom umziñ kelikpap.

³⁰ Anutugât Tirik Kaapumñâ umbâlâ opapkât diñâ mân birâbi. Anutugât tirik Kaapum, zo zengâren undip pâip, ziap. Gâsuzingâbapkât narâkñâ mâte oi Anutunñâ zo ekñâ gâsuzingâbap. ³¹ Kâsa den, um kâlak, umân pâpan den, den sârek, kuk den sot kut nâi nâi sumunñâ zo zengât osetziñan mân zimbap. ³² Zen buku opñâ âlip orangâm tosa birâm ândibi. Anutu zâk yatik Kristogât op tosaziñ birip.

5

Bâliñâ kândâtkom ândinat.

¹ Zen nan bârarâpñâ op ândie, zorat Anutunñâ opmap, yatik op ândibi. ² Oi buku op umziñâ gâsâyagom ândibi. Kristo zâk yatik buku otningâm nenngât opñâ ândiândiñâ birip. Zo Anutunñâ egi âlip yatâ oip. Kembangât singi nalem une sei nângi âlip opmâip, zo yatâ.

³ Lañ mâman sot kut nâi bâliñâ, mân orotñâ sot a nâigât kut nâi nâi zorat âkñâlê op lañ mimiñ, zorat tâtâlek den zo mân sâbi. ⁴ Den anunñoot, den lañ sâsanñâ den gân yatâ sâroken zo sâne bâliñ upap. Sâiwap den sot sâm âlip den sâne dâp upap.

⁵ Zen itâ nângânek. Laŋ mâman a, den sumunŋâ sâme. A nâmbut zengât kut nâi nâi âkŋâle op laŋ mime. A yatâ zo, zen Kristo, Anutu umzik topŋan tâtatŋâ zo kârubi. A nâmbutŋâ zengât kut nâi nâi zorat âkŋâle op laŋ upme, zen a ziŋ lopio hurat kwapme yatâ Anutu kândâtkom umziŋ hângât kut nâi nâi zoren pane zemap.

Tik kut nâi nâi aŋunŋoot mân utnat.

⁶ Kâitzângom sarâ den dâzângone nângâne bonŋâ mân upap. Bâliŋâ top top zorat Anutu kukŋaŋgât bonŋâ zo den ku a zengâren muyagibap. ⁷⁻⁸ Zoren zen mân betziŋan mimbi. Zen mârumŋan nâtâtik sot ândiwe. Zi ko Kembugâren gam âsakŋâ op ândie. Zorat âsakŋaŋgât kiurâp op zâkkât tobat op ândibi. ⁹ Âsakŋaŋgât bonŋâ muyagemap, zo itâ. Umâlip ândiândi sot târârâk ândiândi sot perâkŋak den sâsân. ¹⁰ Kut zo mo zo utnam Kembuŋâ nângi âlip upap mo buŋâ, zen zorat nângâm sâlâpkum ikpi.

¹¹ Nâmbutŋâ nâtâtikkât kut nâi nâi utne mân betziŋan mimbi. Buŋâ. Bâliŋâziŋâ sâm kâkŋan kwatziŋgâbi. ¹² Um kâtik zen kut nâi nâi tik upme, zo ekap ziren mân sâm muyagian. Zo sâm muyagia sâi ko aŋunŋoot opap. ¹³ Kut nâi yatâ, zo sâm kâkŋan pâindâ âsakŋandâ zeri zorat topŋâ muyagibap. Oi kut nâi muyapŋâ ziap, zoraŋ âsakŋoot upap. ¹⁴ Zorat Kembugât ekabân den nâi itâ ziap, “Uman zematŋâ zaat. Mumuŋan gâbâ zaat. Kristoŋâ âsakŋâ muyagem gibap.”

Um kâtik op nepkât narâk mân tâmbetkumat.

¹⁵ Zorat op ko zen ândiândiziŋaŋgât galem op ândibi. Oi mân nângâm nângâm yatâ buŋâ. Um nângânângâziŋoot ândibi. ¹⁶ Narâk ziren bâliŋandâ laŋ kârâm ziapkât narâk nâmbut mân birâm nep kâtigem tuubi. ¹⁷ Zorat um nângânângâziŋ buŋâ yatâ mân ândibi. Nep zo mo zo utnam Kembuŋâ nângi âlip upap mo buŋâ, zorat nângâm sâlâpkum ikpi.

¹⁸ Oi too kâtik nem um gulip orotŋâ, zo mân upi. Zo tâmbetagoaŋaŋgât nep. Kaapum ko nângânângâne umziŋan

piksâi ândibi. ¹⁹ Kaapumŋâ mem bâbâlan kwatziŋgi mâpâmâpâse kep mem um aŋgâgwanŋâ upi. Oi umziŋandâ Kembugât kepŋâ mem sâm sâtâre okŋaŋgâbi. ²⁰ Oi Kembuniŋâ Yesu Kristogât opŋâ narâk dâp Anutu Ibâ kut nâi nâigât sâiwap sâm, sâm âlip kwâkŋaŋgâbi.

²¹ Zen Kristo hurat kwâkŋaŋgâm umŋâ âwe kwaranŋâm ândibi.

A ambân zengât den.

²² Ambân zen Kembugât sât lulu ândie, yatik abârâpziŋ zengât op ândibi. ²³ Apŋandâ ambinniŋgât kâukŋâ uap. Zo yatik Kristo, zâk zengât kâukziŋ uap. A ambân gakârâpŋâ zen kiŋ bikŋâ ândie. Oi zâk kiŋ bikŋaŋgât kubikkubik uap. ²⁴ Oi kâmutŋâ Kristogât sât lumap, zo yatik ambân zen narâk dâp abârâpziŋaŋgât den lum ândibi.

²⁵ Kristo zâk umŋâ kâmut gâsuningâm buku otniŋgip. A ziŋ zo yatik umziŋ âmbirâpziŋ gâsuziŋgâm buku otziŋgâbi. Kristo zâk kâmutŋâ buku otniŋgâm neŋgât suup meip. ²⁶ Zâkŋâ kâmut diŋâ sot too sanŋonniŋgâm kubikniŋgi salek op Anutu mâtenan hâlâlu kinatkât yatâ oip. ²⁷ Oi kâmutŋâ sanŋon kubikniŋgi hâlâlu sot tosanin buŋ sot neuleninoot mâtenan nâmbanbapkât sâm pindip. ²⁸ Oi a zen ziin sâkziŋ galem upme, yatigâk ambirâpziŋ galem otziŋgâbi. Nâi zâk ambinniŋâ dâŋ galem upap, zo zikŋâ sâk yatik galem oraŋgâbap. ²⁹ A zikŋâ sâkŋâ mân kâsa okŋaŋgâmap. Buŋâ. On galem oraŋgâm ândimap. Kristoŋâ kâmutŋâ otniŋgâmap, zo yatâ. ³⁰ Kristo zâk kâukniŋâ ândiap. Oi nen kiŋ bikŋâ, sâkŋaŋgât torerâp ândiengât yatâ galem otniŋgâm ândimap. ³¹ Kembugât ekabân den nâi itâ ziap, “Zorat a nâinâ ibâ mamŋâ zâpam ambinniŋgâren âi pâlatân oi zet um sâk kânok op ândibabot.”

³² Den zo den sumbuŋâ. Den zorat topŋâ itâ nângan. Kristo sot kâmut, zengât op sâip. ³³ Oi den zorat topŋâ nâi itâ. Ap ambin, zengât op sâip. A aksik zen sâkziŋ buku otziŋgâme, zo yatik âmbirâpziŋâ buku otziŋgâm ândibi. Oi ambân zen abârâpziŋ hurat kwatziŋgâm ândibi.

6

Ibâ mam sot katep, zengât den.

¹ Katep zen Kembugât op ibâ mam zengât den lubi. Zorânâ mâtâp âlipnâ.

² “Gâ ibâ mamgâ hurat kwatzikâm dinzik luban.” Den kâuknâ zo Mosegât den kâtik ekabân ziap. Oi den nâi itâ târokwap sâsânâ, ³ “Yatâ op hânân narâk kârep ândim kwâtâtiban.”

⁴ Ibâ zen nan bârarâpziñ um kâlak muyagibegât kut nâi kârâpñoot lañ mân otziñgâbi. Kembugât den dâzângom kubikziñgâm galem otziñgâne lâmbatpi.

A patâ sot kore a, zengât den.

⁵ Kore a zen hân a patârâpziñ hurat kwatziñgâm umziñ kânok zeï Kristo kore okñangânat yatâ upap sâm zo yatik patârâpziñ bimbi kwatziñgâm zengât sâtziñ lum ândibi. ⁶ Hân a patârâpziñâ mâte pirik otziñgâne ziñgitne âlip upapkât buñâ. Nen Kristogât kore a sâm Anutuñâ mâtâp sâm ziñgip, zo lâñbi. ⁷ Zen itâ nângâbi, “Nen a zengârâk kore buñâ.” Yatâ nângâm Kembugât nângâm nepziñ âkon buñ tuubi. ⁸ Zen nângâme. Nâi zâk kore a mo a patâ ândim kut nâi nâi âlipnâ op ândibap, zâk Kembuñâ hâuñâ yatik pindâbap.

⁹ Oi a patâ zen kore arâpziñ yatik galem otziñgâm ândibi. Oi mân zângom ziñgitsâbi. Kârâpñoot mân otziñgâbi. Kore a sot a patâ, zengât patâziñâ sumbemân kembu patâ op ândiap. Zâk hâtubâtu mân otñiñgâbap, zo nângâm ândibi.

Kâsa mân igiknâ ândime.

¹⁰ Sâm kwâkâm sâbâ. Kembugâren târokwatne imbanâñâ zengâren zeï zo mem kâtigem ândibi. ¹¹ Oi Anutugâren gâbâ kâmbamgât hâmbâ timbâ mot mem ândine Satangât kâwali arâpñandâ kâitzângonam gane kâtigem kinbi. ¹² Zen nângâme. Kâsarâpniñ, zo hân a buñâ. Zen a mân igiknâ. Zen Satañ sot wâke gakârâpñâ. Zen bâliñ op ândime. Nâtâtikkât nep a, a kutâ sot a imbanâziñoot. Nen zen sot kâsa upmen. ¹³ Zorat nen Anutugâren gâbâ hâmbâ timbâ mot mem kâmbam narâk, narâk

bâliñan kâtigem kirindâ kâsarâpniñ ziñ osiniñgâm birâm âibi.

Kâwaligât kut nâi nâi mem ândinat.

¹⁴ Nen itâ kinat. Den bonñandâ inzutniñ oi mem lap ândinat. Târârak ândiândiñandâ hâmbâniñ oi akum ândinat.

¹⁵ Lumbeñangât siñgi âlip mem kinat. Zorânâ kipâke gine giari lâñ kâtigem kinbi.

¹⁶ Oi mamñâ patâ ko nângâm pâlâtânâ dugumniñ oi mem kirindâ kâsa, bâliñâ mariñangât liñgip kâlâuñâ zo gâi kom kâbakñibap. ¹⁷ Oi pindok kâtik kutñâ kubikkubik, zo kâukniñan akumat. Oi Kaapungâren gâbâ sâu patâ, Anutugât den, zo mem kinat. ¹⁸ Narâk dâp Kaapum wâratkum Kembugâren ninâu sâm mâpâsem ândinat. Oi lañ gulip mân ândim, âkon buñ galem orangâm ândinat. Oi kamân dâp Kembugât siñgi a zengât op ninâu sâm ândinat.

¹⁹ Oi zen nâgât op ninâu sâm ândine Kembuñâ lâunâ mem bâbâlanñoi siñgi âlipkât den tik zeip, zo sâm muyagibat. ²⁰ Na zorat siñgi sâsân a ândiangât tâk namin nâbane zeman. Zen nâgât op ninâu sâne kenñgât buñ siñgi âlip sâm muyagia dâp upap.

Den murukñâ.

²¹ Tâk namin dap dap yatâ ândiman, zen zorat kwakpegât Tikiko, zâkñâ zengâren gamñâ zorat den siñgi otziñgâbap. Tikiko, zâk bukuniñ âlipnâ, Kembugât kore a sât luluñoot. ²² Zâkñâ nenñgât den siñgi otziñgâm umâlep kwatziñgâbapkât sângongua gaap.

²³ Bukurâpnâ, Anutu Ibâ sot Kembu Yesu Kristo, zikñâ zen lumbe muyageziñgâm nângâm pâlâtânziñ mem kâtigei buku orangâm ândibi.

²⁴ A umziñandâ Kembu Yesu Kristo gâsum lum kâpim ândimambi, zengâren tânzângozângonñ zimbap.

Zo yatik.

Pilipi zengât ekap Paulonâ kulemgum zingip.

Mâsop den.

¹ Yesu Kristogât kore a Paulo sot Timoteo, net Pilipi kamânân Yesu Kristogât singi a sot galem a sot a sâtnâ, zengât ekap zi kulemgum pet.

² Ibâniņ Anutu sot Kembuniņ Yesu Kristo, zekâren gâbâ tânzângoziņgoņ sot um lumenâ zengâren zimbap.

Paulo zâk tâk namin tap Pilipi a ambân zengât op Kembugâren ninâu sâip.

³ Nâ zengât nângâman dâp Anutu sâiwap sâm dukuman. ⁴⁻⁵ Zen singi âlip nângâmñâ nen sot pâlâtâņ urâwen. Oi narâk zoren gâbâ ârândâņ nep tuum gawen. Nâ zorat ninâu sâman dâp, zengât umâlep op Kembugâren sâiwap sâm ninâu sâman. ⁶ Oi itâ nângâm kâtigian. Anutuñâ nep âlip zengâren topkwâipñâ tuum âim ândei Yesu Kristo taki bonñâ muyagibap. ⁷ Nâ zengât yatâ nângâman. Zo topñâ itâgât. Nâ zoren singi âlipkât op den nebân tap sot tâk namin ândia zen aksik tânnowe. Oi nâ zorat umnandâ zen saazingâmap. ⁸ Yesu Kristonâ tânnogi umnandâ saazingâmap, zo perâkñak dâzângua Anutuñâ nâņgi bon uap.

⁹ Oi buku orotziņandâ sot um nângânângâziņ kubikaņgâm lâmbari kut ñâi ñâi bâliñâ sot âlipñâ zo târârak ek nângâm kubikpigât ninâu sâman. ¹⁰ Oi zen kut ñâi bonñâ ek nângâm Kristo gâbapkât um salek sot tosa buņ bâbâlaņ op mambât ândibi. ¹¹ Oi Yesu Kristonâ tânzângozi ãndiãndi târârakât bonñâ muyagine Anutuğât sâtãre sot sãm âlip muyagibap.

Nãmbutñandã pabãtgwabãt op singi âlip sãwe.

¹² Bukurãpnã, zen kwakpegãt dãzãngobã. Ziren kut ñãi ñãi muyagenigip, zorãņ singi âlip laņ kãrãbapkãt muyageip. ¹³ Nã Kristogãt opñã tâk namã a orãwan. Tãk namã zorat singi orãwan, den zorãņ

a kãukñã sot kãwali a sot a torenñã ziren ãndie, zengãt kindapziņan giarip. ¹⁴ Oi tâk namin yatã ãndim kãtigiãngãt bukurãpniñã donbep mãrum kenğãt urãwe, zen zo birãm Kembugãren nãngãm pãlãtãņ kwap Anutuğãt den kenğãt buņ sãme.

¹⁵ A nãmbutñã zen um kãlak otnim sãknam ninam Kristogãt den zo um kãlagãn sãme. A nãmbutñandã ko umãlep otnim sãme. ¹⁶ Umãlep otnim sãme, zen nã singi âlip galem op tâk namin zeman, zorat umziņandã gãsãnogi sãme. ¹⁷ Nãmbutñandã ko zãizãiņ op kãsa otnim Kristogãt kot sãne laņ kãrãmap. Zo tâk namã kwãkñan um sãknam muyageninam upme. ¹⁸ Oi yatã mo yatã, sãm gulipkum sãbi mo perãkñak sãbi, zorat wangãt donbep sãnat. Kristogãt den laņ kãrãm ãibap, zorarãk sãtãre opman.

Paulo zãk mumuñã sot ãndiãndiñã, zorat ãrãndãņ okñangip.

¹⁹ Oi itã sãm umãlip nãngãm ãndibat. Zen nãgãt op ninâu sãne Yesu Kristogãt Kaapumñã betnan mei olaņnine ãndibat. ²⁰ Nã itã upatkãt otnigi ãndian. Nã narãk ziren kenğãt sot aņun sãsãli mân upat. Umnã zãkkãren pam kore okñangãm ãndibat. Op gãwan, zo yatã op ãndibat. Nã wãgãn ãndibat mo mumbarãn a ziņã nikne âlip oi Kristo sãm âlip kwãkñangãbi. ²¹ Nãgãt ãndiãndiņ, zo Kristo. Nã mumbat mo ãndibat? Nãi mo ñãigãt ãrãndãņ otņigap. Mumbatñã kut ñãi âlipñã mimbat. Hãngãt kãbã yãmbãt zo birãm sumbemãn kut ñãi âlip zo mimbat. Zorat nãnga sãtãreņoot uap. ²² Ka hãnãn tãrokwap ãndibat zo ko hãnãn nep tuuga bonñã muyagibap. Zorat nã um zagãt uan. Nãi mo ñãigãt bãbãlaņ upã. ²³ Nãi mo ñãigãt ãrãndãņ otņigap. Hãn zi birãm Kristo muyagem zãk sot ãndibatkãt ãkñãlian. Zãk sot ãndibat, zorat nãnga sãtãreņoot uap. ²⁴ Ka zen mandu upegãt hãnãn tãrokwap ãndia âlip upap. ²⁵ Oi zorat itã nãngãn. Nã mân mom zen sot ãndibat. Nã betziņan mem ãndia nãngãm pãlãtãņziņ gwãlãntenjsãi sãtãre op ãndibi. ²⁶ Zengãren

gamnâ ândia nâgât op Yesu Kristo sâmbâlip kwâkngangâm ândim zâibi.

Tânagom ândiândiñ nep tuunat.

²⁷ Zen umziñ mindum ândibi. Oi saagua op Kristogât sinji âlip zo târârak mem kinbi. Zen Kristogât a gakârâpnâ ândie, zorat yatâ op ândine dâp upap. Zen um kânok opnâ tânagom kin sinji âlipkât ândiândi nep tuune ga zingitpat mo kârebân ândim singiziniñ nânga âlip upap. ²⁸ Tânagom kin kâsarâpziñâ zengât kengât mân op ândibi. Zen yatâ utne Anutuñâ zâk kâsaziñ birâziñgâm zen gâsâzângobap, zorat topnâ muyagei ek nângâbi. ²⁹ Anutuñâ zen Kristo nângâm pâlâtân kwâkngangâbigât sâip. Oi zorik buñâ. Zâkkât opnâ sâknâm nângâm kore okngangâbigât nângâziñgip. ³⁰ Nâ mârumbâknâm nep topkwap tuum ândia nigâwe. Oi irak zi yatik sâknâm kwâkngan tuuga sinjinâ nângâme. Oi zen yatik sâknâm kwâkngan sinji âlip nep tuum ândim kâtigibi.

2

Um Kânok op buku utnat.

¹⁻² Zengâren gâbâ Kristogât opnâ umziñ tânagom sot Kaapum sot op târotâro sot buku orot zo yatâ ziap? Um bâbâlan orot zo yatâ ziap? Mo zen Kristo sot pâlâtân utnetâ umziñ saamñâ kâtikngan kwapmap? Zo yatâ ziap oi ko um nângânângâziñ mâpotpi. Oi umziñ kânok oi zorarâk nângâm ândibi. Zen yatâ utnetâ sâtâre kwâkngan ândibat. ³ Zen zâizâiñ op sâk mâmeyân mân upi. Gâ gikâ umgâ mem gemñâ bukugangât nângâna zâibap. ⁴ Gâ gikangât kut nâi âlip upapkât buñâ, bukurâpkâ zengât kut nâi âlip upapkât ârândân nângâban.

Yesuñâ mâtâp lâñip, zo yatik lâñnat.

⁵ Yesu Kristogât nângânângâ zeip, zo yatik zengâren zimbat. ⁶ Zâk Anutuyâk op ândeipnâ Anutu tobat ândian sâmbâ mân angân kârip. ⁷ Zâknâ kut nâi zo kwâkâm pam kore a zengât tobat op a tobat yatâ muyageip. ⁸ Oi tobatnâ ikne a tobat yatâ oip. Zâk a giginâ op

ândim sât luluñ mâtâpnâ lâñ ândimñâ moip. Mumunâ mâte oi poru nagân mumbapkât mân angân kârip. ⁹ Yatâ oipkât Anutuñâ mem zâi a zâizâiñâ patâ kwânângip. Kwânângamñâ kut sinjinâ lan kârâm a zengât kotsinji, zo mâpot mem kinbapkât sâmbâ pindip. ¹⁰ Oi sumbemân sot hânân sot hân ombenân ândime, nen aksik patâ Yesugât kot nângâm hânân gei pindiñsânat. ¹¹ Oi lâuniñandâ itâ sânat, “Yesu Kristo, zâknâ Kambu patâniñâ ândiap.” Yatâ sâmbâ Anutu Ibâ sâmbâlip kwâkngangânat.

Âlip utnatkât kâtiginat.

¹² Bukurâpnâ, zen âsâbân sâtnâ lume. Zen sot ândiyâk buñâ, kârebân ândia zo yatik otnime. Zo yatâ op kubikkubikziñgât bonñâ muyaginam ziknik ziknik kâtigibi. Zorat umziñ kengât op sânam kwâtkwât op kâtigibi. ¹³ Wangât, Anutu ziknak umziñan nep tuugi um bâbâlan op sâtnâ lubigât imbanâ zingâmap, zorat. ¹⁴ Zen kut nâi nâi upme, zo âkon sâmbâ sot um zagârân mâsimâsikâ mân upi. ¹⁵ Zen yatâ opnâ Anutugât nan bârarâp tosa buñ sot um salek op ândibi. A gângonâ narâk ziren ândie, zengât osetziñan âsakñâ yatâ op ândibi. ¹⁶ Âsak yatâ op ândiândigât den ziñ mem ândim a ambân dâzângobi. Yatâ utne Kristo takâtakân narâkngan itâ sâmbâ zengât sâtâre upat, “Sâknâm nângâm nep tuuwan, zorat bonñâ muyagiapkât sâtâre upat.” ¹⁷ Zen nângâm pâlâtânziñâ Anutugât sinji sâmbâ pane ziap. Nâ zo yatik sâknâ zâkkât sinji sâmbâ mumbat, zorat umâlep sâtâre opnâ zen sot umâlep nângâbat. ¹⁸ Oi zen yatik sâtâre op nâgât umâlep nângâbi.

Timoteogât den.

¹⁹ Kambu Yesuñâ nângi dâp oi Timoteo kek sângongua zengâren gâbapkât san. Oi zengâren gâbâ den sinji mem âburem ga zengât sinji den dâtnogi umnâ diim gibap. ²⁰ A yatâ zo nâi mân ândie. Zâk perâknak zengât nângamñâ umñandâ tânzângobap. ²¹ Nâmbutnâ zen ziñangât nângâm Yesu Kristogât nep zo dâñ mân

tuume. ²² Timoteo ândiândiņangât topņâ âlip nânge. Nanņandâ ibânâ beknjan memap, zo yatik nâ sinji âlip nebân betnan memap. ²³ Oi nâ ninan yatâ mo yatâ muyagibat, zo nânġâmņâ zâk sâņgongua gâbap. ²⁴ Oi Kembuņâ nânġânigi ninak zeņġâren kek gâbat.

Epaporidito, zâkkât den.

²⁵ Nâ kut nâi kârum ândia zen Epaporidito sâņgongune ga tânnogip. Zâk bukunâ op betnan memap sot kâwali a bukunâ ândimap. Zâk mâburem ziņġâbam san. ²⁶ Oi zâk mâsek op ze zen sinġiņâ nânġâwe. Zâkkât nânġâm kwâkâ upegât umņâ zeņġâren tâi nânġâm ândiap. Zâk zeņġâren gam ziņġitpapkât okņangap. ²⁷ Zâk mâsek donbep op mumbam oip. Oi Anutuņâ tângum beknjan meip. Oi zorik buņâ. Nâġâren umbâlâ muyagebapkât beknjan meip. ²⁸ Zen ekņâ umâlip upigât sot nâ yatik nânġâm kwâkâ mân ândibatkat zâk mân aņġân kârâm sâņgongua gâbap. ²⁹ Zorat zeņġâren ġâi zen umâlip nânġânangâm Kembuġât op buku okņangâbi. Zen a yatâ zo hurat kwatziņġâbi. ³⁰ Zâk Kristogât nepkât mumbam op zeip. Zeņġât hâuņâ kore otnibapkât sâkņâ mân aņġân kârip.

3

Sinji âlip kukuņ a zo zeņġât galem utnat.

¹ Bukurâpnâ, den nâi sâbâ. Kembuġât opņâ umâlibân ândibi. Den zo mârum sâm dâzânġowan. Dum zorigâk kulemgum ziņġâbam nânġâm mân kwaksan. Wangât, zorâņâ tânzânġobap, zorat.

² Zen wâu ulin zeņġât galem ândibi. Zen bâliņangât nep tuume. Sâkziņâ mânânġâtme, a yatâ zo zeņġât galem oraņġâm ândibi. ³ Zo zen kwabâ kwarangâm nen Kembuġât a sâme. Zo yenņâ. Nen ko Anutuġât a bonņâ ândimen. Kaapumņâ otniņġi Kembu kore okņangâmen. Oi Yesu Kristo sot pâlâtân upmen. Oi nânġâm pâlâtânņiņâ zo sâkkât zoren mân pamen. ⁴ Nâ sâkkâren târokwapâ sâm âlip opam. A nâmbutņâ zen sâkkâren târokwapme. Nâ yatâ upâ

sâm walâziņġâbam. ⁵ Zorat topņâ sâm muyagibâ. Nâ muyagem sirâm nâmburân zagât zia karâmbuņan kwabânowe. Nâ Isirae a kâmurân gokņâ, Benyamingât kiunġâ. Nâ Yuda a, Yuda zeņġâren gâbâ âsagiwan. Nâ Parisaio a op Moseġât gurumin den lum ândiwan. ⁶ Kâtiknaņġât op Kembuġât kâmut, zeņġât kâsa orâwan. Kembuġât gurumin den zo perâkņak lum kwâtâtewan. Oi târârak mâtâp lân ândiwan.

Pauloņâ Kristogât op kut nâi nâi birip.

⁷ Oi nâ mârum kut nâi nâi mem ândim nânġa bon oip. Bet ko Kristogât opņâ nânġa yenņâ oip. ⁸ Perâkņak, nâ Kembuġâ Yesu Kristo, zâkkât topņâ ek nânġa bon oi kut nâi nâi mârum orâwan sot nâmbutņâ pisuk patâ, zorat nânġa yenņâ uap. Nâ Kristo sot pâlâtân upat sâm kut nâi nâi sâņġiņâ eksa iisâk yatâ oi birâwan. ⁹ Nâ gurumin den lum târârak upatkât buņâ. Kristogâren nânġâm pâlâtân kwap tosanâ buņ ândiândiņ, zorat otnigap. Nânġâm pâlâtân zo Anutuġâren gok. Zâkņâ nânġi tosanâ buņ upapkât san. ¹⁰ Nâ Kristo sot pâlâtân ua zaatzaatņangât imbaņâ nâġâren muyagei zâk sâknam nânġip, yatik nânġâbat. Yatâ opņâ moip, zorat holi muyagibat. ¹¹ Yatâ op âim mumuņan gâbâ zaatpat, zorat otnigap.

Kâtigem âim kikerân âi ġâsunat.

¹² Nâ ninangât itâ mân san, “Paulo nâ sârârâk kârâm mârum kikerân ga ġâsuan.” Buņâ. Ka Yesu Kristoņâ nâ ġâsunigipkât kiket ġâsubam sârârâk kârâm âiman. ¹³ Bukurâp, kiket muyagem ġâsuan, ninangât nânġa yatâ mân uap. Zitâ opman. Kut nâi birâwan, zo kândâtkoman. Oi kut nâi mâtenan kinzap, zo mimbatkât kâtigeman. ¹⁴ Oi Anutuġâ Yesu Kristogât op diinigi sumbemân âibatkat op kiket âi ġâsubat.

¹⁵ A um nânġânânġâniņ lâmbarip, nen aksik zo yatâ nânġâm ândinat. Oi a nâmbutņandâ kut nâiġât nânġâne mâtâp nâi opmap oi ko Anutuġâ mâtâp âlip tirâpziņġoi ek nânġâbi. ¹⁶ Mâtâp lân ġawen, zorik lân âinâ.

Nen sumbem kamângât bonjâ ândinatkat ninjip.

¹⁷ Bukurâp, nâ mâtâbân kândom otzinga zen yatik mâtâp zirenâk molinim lânbi. A nâmbutjâ yatik ândim kândom otzingâme, zenjâren sinziŋ ek ândibi. ¹⁸ A donjebp zenjât dâzângom gâwan. Zi isem umbâlâ op dum dâzângobâ. Zen Kristo poru nagân kukujâ, zâk kâsa miŋaŋgâme. ¹⁹ A zo, ziŋ tâmbetagoagoŋaŋgât sinji ue. Zen tep kâamboziŋandâ kembu otzingâmap. Oi aŋunŋoot zorâŋ umâlip kwatziŋgâmap. Hângât kut nâi nâi, zorarâk nâŋgâm ândime. ²⁰ Nen ko sumbem kamângât bonjâ. Oi zoren gâbâ nenjât kubikkubik a, Kembu Yesu Kristo, zâkŋâ ga gâsânâŋgobapkât mambât ândimen. ²¹ Zâk a sot kut nâi nâi mem gemjâ zikŋâ ombenjan nâmbanbapkât imbanâ zemŋaŋgap. Zâkkât imbanâ zorâŋâ sâkniŋ giginâ melâŋi zik sâk yatâ neule âsakŋoot upap.

4

Paulogât berân mâme a, zenjât den.

¹ Bukurâpnâ, nâ ga ziŋgitpatkât nâŋgan. Umnâ zenjâren kinzap. Nâ zenjât sâtâre opman. Zen Kembu sot pâlâtâŋ op kâtigem ândibi.

² Eudodia sot Sintike, ambân zagât zo zet Kembugât op um kânok op ândibabot.

³ Oi betnan memmat, gâ ambân zagât zo betzikŋan mimban. Zet sot Kelemento sot buku nâmbutjâ, zen sinji âlipkât nep tânnone tuuwen. Kutziŋâ ândiândi kâtikkât ekabân ziap.

Sâm bâbâlaŋ den.

⁴ Zen Kembugât op umâlip nâŋgâm sâm âlip kwâkŋaŋgâm ândibi. Nâ dum sâbâ. Zen sâtâre op ândibi. ⁵ Zen um lumbenâ sot um lâklâk ândine a ziŋ ziŋgit nâŋgâbi. Kembu takâtakâŋaŋgât narâk mâte otningap. ⁶ Kut nâi nâi zorat mân nâŋgâm kwâkâ upi. Umziŋan den topŋâ topŋâ zeŋ Anutu dukubi. Oi sâiwap sâm dukubi. ⁷ Oi Anutugâren gâbâ um lumbenâ, zo a nâŋgânâŋgâniŋ walâmap. Yesu Kristogât op um lumbenâ zorâŋâ nenjâren kwâlâlâksâm zimbap.

⁸ Oi bukurâp, den nâi sâbâ. Kut nâi nâi bonjâ sot hurat kwâkwat, kut nâi nâi târârakŋâ sot salekŋâ, kut nâi nâi tobat âlip sot hikpârâkŋoot, kut nâi op kwâtâkwâtâtiŋ sot umâlip muyagime. Kut nâi nâi zo aksik nâŋgâm ândibi.

⁹ Nâ den dâzângom tirâpzâŋgua ek nâŋgâwe, zorik op ândine Anutu, lumbenâ mariŋandâ zen sot ândibap.

Paulo yatâ mo yatâ ândei âlip oip.

¹⁰ Zen betnan miegât Kembugâren umâlip patâ nâŋgan. Zen mârûm nâgât nâŋgâm betnan minam mâtâpkât kwagâwe, zo nâŋgan. ¹¹ Nâ kut nâi kârûm mân san. Nâ kut nâi nâi kârûmŋâ yen ândian, zorat nâŋga mân bâliŋ opmap. ¹² Nâ gigin op ândiândiŋ mo gom sambe zemnigi ândiândiŋ, zo yatâ âlip ândibam. Tepkât op ândiândiŋ mo gomsambe kwâkŋan ândiândiŋ mo puyân ândiândiŋ, zorat topŋâ aksik nâŋgâman. Zo yatâ mo yatâ ândia âlip opmap. ¹³ Yesu Kristonâ imbanâ nigi kâtigeman, zâkkât op yatâ mo yatâ zo ândia âlip opmap.

¹⁴ Nâ sâknâmân ândia zen betnan miwe, zorat nâŋga âlip uap.

Paulo kut nâi nâi pindâwe.

¹⁵ Pilipi kamânân gok a ambân, zen nâŋge. Nâ sinji âlip nep topkwap Makedonia hân birâwan, narâk zoren Yesugât kâmut nâmbut zen yen ândine zen ziiŋik nâ sot târotâro op betnan miwe. ¹⁶ Oi Tesalonike kamânân ândia sâkkât kut nâi nâi zo sâp zagât nim tânnowe. ¹⁷ Nâ kât sikum nibigât mân san. Sinji âlip bonjâ zenjâren muyagibapkât san. Oi bonjâ zo zenjâren laŋ kârâbap. ¹⁸ Ziŋâ nâ kut nâi muyagem niwe, zorat sâiwap dâzângobâ. Nine gom sambe op ândian. Epaporiditonâ zenjâren gâbâ kut nâi zo mem ga nigi gom sambe op ândian. Ziŋâ nâ kut nâi otniwe, zorat nâŋga Kembu okŋaŋgâwe yatâ uap. ¹⁹ Oi Kembuŋâ zorat nâŋgi âlip uap. Oi Anutu, zâk gom sambe muyagemapŋâ Yesu Kristogât op kut nâi nâi donjebp ziŋgi kut nâi mân kârûm ândibi. ²⁰ Oi Anutu Ibâniŋâ, zâkkâren sâm âlip zinzin zem zâimâmbap. Perâkŋak.

Den murukhâ.

²¹ Yesu Kristogât opñâ nângâziŋgan.
Zo Yesugât siŋgi a dâzângom naŋgâbi.
Bukurâp nâ sot ândime, zen nângâziŋge.

²² Kembugât siŋgi a Roma a kutâ Sis-
agât kiŋ top ândie sot Kembugât siŋgi a
nâmbutñâ, zen aksik nângâziŋge.

²³ Kambu Yesu Kristogâren gâbâ
tânzângoziŋgoŋandâ um dâpziŋan zim-
bap. Perâkñak.

Zo yatik.

Kolosai zengât ekap Paulonâ kulemgum zingip.

Mâsop sot sâiwap den.

¹⁻² Bukurâpniknâ, Kembugât singi a Kolosai kamânân Kristo sot pâlâtân upme, zengât ekap zi kulemgum zinget. Paulo nâ Anutugât sâtkât op Yesu Kristogât op Aposolo orâwan. Nâ sot Timoteo, net zengât ekap zi kulemgum zinget. Anutu Ibâniñangâren gâbâ tânzângozângoñ sot um lumbe zengâren zem zimbap.

Kolosai zengât op sâiwap sâmarâwet.

³ Ninâu sâmet dâp net Kembuniñâ Yesu Kristo, zâkkât Ibânâ Anutu, zâkkâren zengât op sâiwap sâm ninâu sâmet. ⁴ Zen Yesu Kristo nângâm pâlâtân kwâkñangâwe sot Kembugât singi a kamân nâmbutñan gâbâ gane buku otzingâme, zorat sâiwap sâmet. ⁵ Sumbemân ândiândi kâtik zengât singi pâipkât zo minam um bâbâlan op mambât ândime. ⁶ Anutugât tânzângozângoñangât den, den bonñâ, zo zengâren gâi nângâne zengâren bonñoot oip. Zo yatik singi âlip zo hân dâp muyagem lan kârâm âim bon opmap.

⁷ Bukuniñâ âlipñâ Epapara, Kristogât kore a op ândim den sâmap. Zo yatik opmap, zâknâ singi âlip dâzângoï nângâwe. ⁸ Oi Kaapumñâ umziñ kubigi umziñâ gâsâyagom ândie. Epapara zâk zorat singiñâ dâtnâkoip. Zâk zengât op nep tuumap.

Kolosai zengât op ninâu sâwet.

⁹ Oi net zengât den singi zo nângâm zo-bik topkwap zengât op ninâu sâm gamet. Anutunâ sâi Kaapumñâ den topñâ sot nângânangâ zingî Anutugât den nângâm kwâtâtibigât ninâu sâmet. ¹⁰ Kembunâ yatâ otzingi Kembugât a târârak ândine zingiri dâp upap. Oi âlipñangât nep top top, zo tuum bonñâ muyagibi. Oi Anutugât topñâ nângâm birañbi. ¹¹ Anutu zâk imbanâ mariñâ. Zâk imbanâ âsakñoot zorân kâtikñan kwatziñgi kâtigem ândine

kwâkziñan kut nâi nâi yâmbât zari mân lorem kin um bâbâlanâk op sâiwap sâm dukubi. ¹² Oi Ibâniñ u âsakñan ândiap, zâknâ ândiândi kâtikkât singi kwatniñgip. Zo Kembugât singi a nengât singi upapkât sâi ziap. Zen zorat nângâm um bâbâlanâk op sâiwap sâm dukubigât ninâu sâmet. ¹³ Anutu zâk nâtâtik mariñangât bikñan gâbâ mâkâniñgâm nanñangât kiñ topñan nâambarip. ¹⁴ Nanñâ zâk tosanñangât sângânñâ pam bâliñan gâbâ mâkâniñgip.

¹⁵ Anutu Ibâ, zâk mân igikñâ. Ka nanñâ Anutugât holiñâ sot topñâ muyageip. Mârum hân kwâkñan kut nâi nâi mân muyagei nanñâ kâdom muyageipkât kâukniñ ândieñak ândiap. ¹⁶ Anutunâ sâi nanñandâ a top topñâ sot kut nâi nâi sumbemân sot hânân zo muyageniñgip. Igikñâ sot mân igikñâ. Sumbem a âlipñâ imbanâziñoot sot Satañ sot sumbem arâpñâ bâliñâ imbanâziñoot. A kutâ sot zâizâiñ zo aksik patâ nanñangât imbanandâ muyageziñgip. Oi zo zâkkât singi muyageziñgip. ¹⁷ Mârumñan a sot kut nâi nâi mân muyagei zeï nanñâ kâdom muyageip. Oi zâk zobâ ândim gâip. Nanñâ zâk a sot kut nâi nâi zorat galem a sâtnâ op ândiap. A sot kut nâi nâi zo zâkkât bikñan zem gâmap. ¹⁸ Kiñ bitniñangât kâukñâ ândiap, zo yatik Yesugât kâmut ândien, nen Yesugât kiñ bikñâ ândeindâ zâk kâukniñâ ândiap. Zâk ândiândi niñgi zâkkât kâmurân ândien. Nanñâ zâk mârumñan gâbâ kâdom op mumuñan gâbâ zaarip. Zâk a sot kut nâi nâi aksik zorat kâukñâ upapkât mumuñan gâbâ kâdom otningâm zaarip.

Yesunâ nen Anutu sot buku utnatkât diiniñgip.

¹⁹ Anutunâ zikñâ imbanâ sot ândiândiñâ sot holiñâ nanñangâren dâbâk zimbapkât nângi dâp oip. ²⁰ Oi a sot kut nâi nâi hânân sot sumbemân Anutu kâsa okñangâm ândiwen, nen Anutu sot buku utnatkât nanñâ sâm pindi poru nagân moi gilâmñandâ lumbeñâ muyageniñgip.

²¹ Kolosai a ambân zen mârum Anutu kâsa okñangâm ândiwe. Zen Anutu kândâtkum ândiwe. Nângânangâziñ bâliñ

oi laŋ gulip ândim bâliŋâ top top op ândiwe. ²² Ka Kristonâ um salek kwatziŋgi Anutu sot buku op zâkkât mâtenan hâlâlu sot tosa buŋ ândibigât a yatâ opŋâ poru nagân moip. ²³ Zorat zen Yesugâren nâŋgâm pâlâtâŋ kwâkŋaŋgâm kâtigem kinbi. Den siŋgi âlip muyagem ziŋgip, zo gulip opapkât mân loribi. Siŋgi âlip zorat bonŋâ minam um bâbalaŋâk op mambât ândibi. Zen yatâ utnetâ Yesuŋâ diiziŋgi Anutugât mâtenan anun buŋ kinbi.

Siŋgi âlip a hân dâp zengâren laŋ kârâm ariap.

Siŋgi âlip zo zen Epararaŋâ dâzâŋgoip. Oi zenâk buŋâ. Siŋgi âlip zo a kamân dâp dâzâŋgom arindâ nâŋgawe. Paulo nâ nep zorat kore a orâwan. Oi nâ Kolosai zengât op sâknam kwâkŋan ândiman.

²⁴ Kristonâ a kâmutŋâ neŋgât kâukniŋ ândiap. Oi nen ombenjan kiŋ bikŋâ yatâ ândien. Oi Kristo zâk kâmut patâ neŋgât op sâknam nâŋgip. Sâknam torenŋâ ŋâi nâŋgânâŋgâŋ ziap, zo kwâknan zâibapkât sâip. Zorat nâ umâlip op zengât op sâknam kwâkŋan ândiman. ²⁵ Anutuŋâ nep sâm nigi zâkkât kâmut zengâren kore op ândiwan. Kore otziŋgâm ândibat sot a hân ŋâin gokŋâ siŋgi âlip dâzâŋgom naŋgâbatkât sâm nigip. ²⁶ Siŋgi âlip den zo narâkŋâ narâkŋâ ekapŋoot zeï mân nâŋgâm ândim gawe. Ka narâk ziren Anutu zikŋak zâkkât siŋgi a nen sâm muyageniŋgip. ²⁷ Oi den mârum tik zeip, zo a hânŋâ hânŋâ muyageziŋgâbapkât Anutuŋâ nâŋgi âlip oip. Den zo bonŋoot sot âsakŋoot. Oi den zorat topŋâ itâ. Kristogât Kaa-pumŋâ umziŋan ândiapkât sumbemân zâim neule âsakŋoot ândibigât mambât ândie. ²⁸ Nen a ambân Kristogât topŋâ sâm muyageziŋgâmen. Oi girem den dâzâŋgomen. A pisuk patâ zen Kristo sot pâlâtâŋ op mem kâtigem nâŋgânâŋgâziŋ yâmbârem gwâlanteŋsâbapkât yatâ upmen. ²⁹ Zen Kristo sot pâlâtâŋ op kâtigem upigât Kristonâ imbaŋâ nigi kâtigem sâknam nep tuuman.

2

¹ Kolosai zengât op kâtigem sâknam nep tuuman, zorat dâzâŋgua nâŋgânek. Kristogât kâmut Kolosai kamânân ândie sot Laodikea kâmnânân ândie, zengât op ninâu nebân kâtigem tuuman. A nigâwe sot a mân nigâwe ârândâŋ. Zengât op nebân sâknam patâ nâŋgâman. ² Zen Anutugât den tikŋâ zeip, zorat topŋâ nâŋgâm kwâtâtibigât nep tuuman. Zen nâŋgâm kwâtâtem umziŋandâ gâsâyagoi um bâbalaŋ op keŋgât buŋ ândibi. ³ Yesu Kristogâren den nâŋgânâŋgâ sot top nâŋgânâŋgâŋ mamŋâ ziap. Oi zâk nâŋgânâŋgâ niŋgi den bonŋaŋgât topŋâ nâŋgâmen. ⁴ A nâmbutŋâ ziŋ um gulip kwatziŋgâbegât yatâ san.

⁵ Nâ zengât nâŋgâm ândiman. Nâ sâknandâ zen sot mân ândiman. Kârebân ândiman zo ko umnandâ ko zen sot ândiandâ Kristo nâŋgâm pâlâtâŋ kwâkŋaŋgâm târoyagom ândine ziŋgitŋâ umnâ âlip uap. ⁶ Zen Kristo sot pâlâtâŋ urâwe, zo yatik zâk sot pâlâtâŋ op ândibi. ⁷ Den bonŋâ mem ândim zâkkâren pâlâtâŋ op kinbi. Zen yatâ opŋâ topŋâ nâŋgâm kwâtâtibi. Mâtâp tirâpziŋgowe, zo lâŋ kâtigem sâiwap sâm ândine zâkkâren zâibap.

Kristo sot pâlâtâŋ op ândim umgât gom sambe mân kârûnat.

⁸ A ziŋâ zo zengât arâpziŋâ upigât den kelâkŋoot dâzâŋgom um gulip kwatziŋgâbegât umziŋ galem oraŋgâm ândibi. Den zo ayân gâbâ nâŋgânâŋgâ den, sarâ, yenŋâ. Den zo sâkurâpziŋaŋgât den pat yatâ. Den yatâ zo Kristogâren gâbâ mân muyageip.

⁹ Kristogât sâkŋan Anutugât holiŋâ sot ândiândiŋ sot imbaŋâ piksâm zeï ândimap. ¹⁰ Kristo zâk a kutâ zâizâiŋ sot kembu patâ otŋiŋgâm ândiap. Sumbem a âlipŋâ sot bâliŋâ sot wâke top topŋâ imbaŋâziŋoot, zen ombenjan ândie. Oi zâkkât siŋgi a nen zâk sot pâlâtâŋ oindâ ândiândi neŋgâren piksâm sambâlem ziap, zorat zen umgât kut ŋâi ŋâi zorat mân kârume. ¹¹ Zen Kristo sot pâlâtâŋ utne umziŋan bâliŋâ zeip, zo saŋgorip. Zen sâgân kwabâyagowe, zorat buŋâ. Zen ândiândi

sânjinâ sâmbum pam Kristogâren pâlâtân urâwe. ¹² Tooyân sanjonziŋgâwe, zorânâ Yesugât mumuŋan târokwatziŋgip. Oi Anutu zâk imbananġât Kristo mumuŋan gâbâ mângeip. Imbanâ zo yatik nânġâm pâlâtân kwapme, zeŋgâren zari Yesugât zaatzaatŋan târokwatziŋgip.

¹³ Zen mârum bâliŋâ op um mumuŋâ ândine Anutuŋâ tosaziŋ birâmŋâ Kristo sot mânġiziŋgi ândie. ¹⁴ Oi tosaziŋanġât den ekabân zeip, zo moloŋâ poru nagân mândi buŋ oip. ¹⁵ Yatâ opŋâ Satan sot wâke zâizâiŋ sot imbanâziŋoot timbâ kâmbamziŋ mem kom sâmbum a ambân mâteziŋan topziŋ sâmbuyageip. Zâk poru nagân yatâ oip.

A ziŋ um gulip kwatniŋġâbegât gasâniŋ kârâm ândinat.

¹⁶ A ziŋ nalembem nâmbutŋâ birâm ândibigât mo Yuda zeŋgât kendon patâ mo mâik tâtatŋanġât, zorat den sâkziŋan sâne mân nânġâbi. ¹⁷ Wangât, kendon zo bonŋâ buŋâ. Bonŋâ bet muyagibap. Zorat bet muyagibap, zorat dâp zorân kândom gâip. Bonŋâ ko Kristogâren ziap. Oi zen zâk sot pâlâtân upme. ¹⁸ A nâmbutŋandâ sâkkât âkŋâle bâliŋâ pâke kwâtnam sâkkât kendon ândim sumbem a mâpâsibigât sâme. A yatâ zo, ziŋ kut ŋâi ŋâi uman ekŋâ zorat nânġâne bon opmap. A yatâ zo, zen sâkziŋ laŋ mem zâi pam den bon buŋ, zo dâzâŋgom ândime. Nânġânġâziŋâ zo ko ayân gâbâ âsageip. A zo, zen Kristo sot pâlâtân mân upme. ¹⁹ Kristo zâk kâukniŋâ. Nen kiŋ bikŋâ yatâ. Oi kâukŋan gâbâ sânamŋandâ pâuksâm gem bonŋâ mem kâtikŋan kwap saaniŋġâmap. Oi Kristo zâk um dâpkât nalembem niŋġâm tânnânġoi lâmbatnatkât imbanâ zemŋânġap. Anutu zâk yatâ nânġâm kubigi ziap.

Kâsâp den a umân muygeip, zo mân nânġânat.

²⁰ Zen Kristo mumuŋan târokwapŋâ hânġât den kândâtkuwe. Oi ândiândi sânġiŋâ kândâtkomŋâ dabân hânġât a yenŋâ yatâ ândim agât den lume? ²¹ A ziŋ den itâ sâne lume, “Zi mân gâsuban. Zi mân nimban. Zi mân mimban.” ²² Kut ŋâi ŋâi zo buŋ opmap, zo mân tâmbetġobap.

Zorat opŋâ wangât mân nimbi, mân mimbi sâme? Den yatâ zo Anutuġât den buŋâ. Den zo a ziŋ umziŋan nânġâm sâmbuyageip. Zorat a ziŋ den yatâ zo sâne mân nânġâbi. ²³ A yatâ zorân den nânġânġâ tobat upme. Ka den sâme, zo bonŋâ buŋâ. Zo top nânġânġânġânġât den buŋâ. Zen sâkkât âkŋâle zorat pâke kwâtnam sâkkât kendon ândime. Sâkziŋ mem geinam sâne den zorân den bonŋâ yatâ opmap. Ka yatâ zorân bon buŋâ. Zorânâ sâkkât âkŋâle pâke mân kwâpâp.

3

Sumbemân zâim ândiândiŋ, zorat nânġânat.

¹ Kristo zâk mumuŋan gâbâ zaatŋâ sumbemân zâi ândiap. Oi zen Kristo zaatzaatŋan târokwarâwe. Zorat urâ Anutuġât âsanŋâ bongen Kristonâ den nânġâm ândiap, zorarâk nânġâm ândibi. ² Hânân den sâmbuyageip, zorat buŋâ. Sumbemân den âlipŋâ nânġâm ândie, zorat nânġâm ândibi. ³ Zen Kristo mumuŋan târokwarâwegât a mumuŋâ yatâ hân a zeŋgât den bâliŋâ zo mân nânġâm ândibi. Wangât, ândiândiziŋ zo Kristo sot Anutuġâren tik ziap, zorat. ⁴ Oi Kristo zâk ândiândiŋ mâriŋandâ taki zen yatigâk zâk sot ârândân âsakŋâ neulenŋan muyagem ândibi. Zen zorat op nânġâm ândibigât san.

Um sânġiŋâ lândim pânat.

⁵ Zen sâkkât âkŋâle bâliŋâ zorat kendon ândim kut ŋâi ŋâi itâ zo birâbi. Laŋ mâman, kut ŋâi ŋâi mân orotŋâ sot sâkkât âkŋâle bâliŋâ. A ŋâigât kut ŋâi ŋâi zorat âkŋâle mân upi. (A ŋâigât kut ŋâi ŋâiŋanġât âkŋâle orot, zo Anutu kândâtkum umziŋ ŋâigâren pâpanŋâ yatâ.) ⁶ Um kâtik a ziŋ bâliŋâ zo aksik upmegât Anutuŋâ hânġâ ziŋġâbap. Oi Kristogât kâmut Kolosai kamânân ândie, zen mârum kut ŋâi bâliŋâ top top zo op ândiwe.

⁷⁻⁸ Narâk zi ko kut ŋâi ŋâi bâliŋâ zi aksik birâbi. Kuk sot den sârek, um kâlak, mem ge kwâkwat den sot den bâliŋâ. ⁹ Sarâ mân sâbi. Um sânġiŋâ sot orot mâme ġânġonġâ zo lândim pegât zo aksik birâbi.

¹⁰ Oi um unaknâ zo Anutugâren gâbâ mem ândibi. Um unak Anutuñâ muyageip, zo kubigi nângânângâ sot opnâ ziknâ holi yatâ muyagem ândiap. Zen Anutugât topnâ nângâm kwâtâtem ândibigât yatâ oip. ¹¹ Zorat kâsâp ândiândiñ zo âkip. Yuda a sot Grik a, kwabâ kwarangâwe sot mân kwabâ kwarangâwe, saru a mo barâ a, kore a sot a patâ zo aksik patâ Kristonâ mâpotniñgâmñâ kâukniñâ ândiap. Oi nen aksik zâkkât ombenjan dâp kânok ândien.

Nen Kristo sot pâlâtân urâwengât sinji âlip lum ândinat.

¹² Anutuñâ umñandâ gâsuziñgâm buku otziñgâm gâsum sâlâpzângoip. Zorat zen itâ upi. Um lâklâk op buku upi. Zen umziñ giginâ oi um sânduk ândibi. Sinji âlip lum ândim âkon mân upi. ¹³ A ziñ bâliñ otziñgâne zorat hâuñâ mân otziñgâbi. Osetziñan tosa nâi muyagei birâm kândâtkum ândibi. Kembuñâ tosaziñ birip. Zen yatik bukurâpziñangât tosaziñ birâbi. ¹⁴ Oi kut nâi nâi zo opnâ walâm umziñandâ gâsâyagom ândiândiñ, zo mem kâtigem ândine zorânâ mâpotziñgi um kânok upi. ¹⁵ Oi Kristo sot pâlâtân op ândine zâkkâren gâbâ um lumbe zorânâ umziñan nep tuubap. Zen lumbe opnâ um kânok op ândibigât Anutuñâ diiziñgip. Oi zâkkâren sâiwap sâm ândibigât nângip. ¹⁶ Kristogât den osetziñan lañ kârâbapkât kâtigibi. Oi nângânângâ den top topnâ kwâkâyangâm galem orangâm ândibi. Yatâ utnetâ Kaapumñâ mem bâbâlan kwatziñgi mâpâmâpâse kep sângiñâ sot sinji âlipkât kep mimbi. Umziñandâ Anutugâren sâiwap sâm, sâm âlip kwâkâyangâm mimbi. ¹⁷ Zen Kristogât kâmut gakârâpñâ ândie, zorat nângâm den mo nep utnam dâñâk upi. Zen zo yatâ utne âlip oi Kembu Yesugât kutsiñgânâ lañ kârâbap. Zen yatâ op ândibigât Kristonâ imbanâ ziñgâbap. Zorat Anutu Ibâniñ sâiwap sâm dukubi.

¹⁸ Zen Yesu Kristo sot pâlâtân urâwenjâ ândiegât itâ op ândibi. Ambân zen abarâpziñangât ombeziñan ândim sâtzin lum ândibi. ¹⁹ A zen âmbirâpziñ buku otziñgâm ândibi. Ambirâpziñ kârâpñoot mân otziñgâbi.

²⁰ Katep zen ibâ mamârâpziñ den nâi mo nâigât sânetâ lubi. Zen yatâ utnetâ Kembuziñandâ nângi âlip upap. ²¹ Ibâ mam zen nan bârarâpziñ ziñgit um kâlak upegât kubikziñgânâ kut nâi kârâpñoot walâwalân mân otziñgâbi.

²² Kore a sot nep a, zen patârâpziñ zengât sâtzin lubi. Zo a ziñ ziñgitne âlip upapkât buñâ. Kembu hurat kwâkâyangâm utne dâp upap. ²³ Nep aksik zo a patâ zengârâk opnâ buñâ. Kembugât op bâbâlanâk tuubi. ²⁴ Zen itâ nângâbi. Zen hânân Kembu Kristo zâkkât kore a op ândie. Oi nepkât sângânñâ sumbemân ziap, zo Kembugâren gâbâ mimbi. ²⁵ Ka nâi zâk bâliñangât nep tuugi zo yatik hâuñâ yâmbâtñâ mimbap. Kembuñâ kore a sot a patâ dâbâk otziñgâmap. Zâk hâtubâtu mân otniñgâmap.

4

¹ A patâ zengât den sa nângânek. Patâziñâ Kembu zâk sumbemân ândiap, zorat zen zâkkât nângâm kore a gakârâpziñ kut nâi nâi târâragâk dâpziñan galem otziñgâbi.

Ninâu sâsânangât den.

² Kolosai a, zen âsâbân ninâu sâm ândibi. Oi um wâgân ândim sâiwap sâm ninâu sâm ândibi. ³ Oi neñgât op ninâu sâne Anutuñâ sinji âlip sânatkât mâtâp muyageniñgi Kristogât den mârûm tik zeip, zo sâm muyaginat. Nâ den zo dâzângom ândiwangât um kâtik, ziñ kâsa otnim gâsânom tâk namin nâbane ândian. ⁴ Zorat Kolosai a zen nâgât op ninâu sâbi. Ninâuñâ betnan mine bâbâlan op Kembugât den zo sâm muyagia dâp upap.

⁵ Kolosai a, zen um kâtik a, kândâtñan gok, zen sot kândiangâm gulip ândiândiñ mân op kut nâi nâi nângâmñik upi. Kembugât den dâzângonam ândibi. ⁶ Dinziñâ kubikne sii semen yatâ naam oi dâzângobi. Zen yatâ opnâ a den melân dâzângonam mân kwakpi.

Tikiko sot Onesimo

⁷ Nâgât den sinji zo Tikikoñâ otziñgâbap. Zâk Kembugât nebân bukunâ oi umñandâ gâsumap. Berân

mâmeninjâ sot Kembangât kore a sât luluṅoot. ⁸ Zâk zeṅgâren gam den siṅgi otziṅgâbapkât sâṅgongua gaap. Um bâbâlaṅ kwatziṅgâbapkât op zeṅgâren gaap. ⁹ Oi bukuniṅâ Onesimo, Kembangât sât luluṅ a zeṅgâren gokṅâ, zâk ârândâṅ sâṅgongua gamṅâ kut ṅâi ṅâi ziren âsagiap, zorat den siṅgi dâzâṅgom naṅgâbabot.

¹⁰ Bukunâ Aristako nâ sot tâk namin ândiap, zâk sot Banabagât nepâṅâ Mareko sot Yusito, kutṅâ ṅâi Yosua, ziṅâ nâṅgâziṅge. (Marekogât den mârûmṅan dâzâṅgowan. Zâk zeṅgâren gâi buku okṅaṅgâbi.) ¹¹ Aristako, Mareko sot Yusito, a karâmbut zo, ziṅâ Yuda a zeṅgâren gâbâ muyagiwe. Ziṅâ Anutu um topṅan ândiândiṅâ muyagibapkât nep betnan mime. Yuda a nâmbutṅâ Yesu sot pâlâtâṅ urâwe, zeṅgâren gâbâ ṅâi mân betnan mime.

¹² Oi Kolosai zeṅgât kamânân gokṅâ a ṅâi, Epara, Kristogât kore a, zâkkât nâṅgânâṅgâṅ Kolosai a zeṅgâren ziap. Oi zen Yesu Kristo sot pâlâtâṅ op Anutugât diṅṅâṅ topṅâ nâṅgâm kwâtâtem lum ândibigât âsâbâṅ ninâu sâm kâtigemap. ¹³ Zâkkât topṅâ nâṅgâmangât itâ dâzâṅgobâ. Zâkṅâ zeṅgât opṅâ sot Laodikea kamânân gok sot Hierapoli kamânân gokṅâ Kembangât siṅgi a ambân kâmut ândie, zeṅgât op ninâu nep, sâknam nep patâ tuumap.

¹⁴ Dema sot mâsek kubikkubik a bukuniṅâ Luka, zet nâṅgâziṅgobot.

¹⁵ Oi Laodikea kamânân bukuniṅâ a kâmut sot Nimbasi sot kâmut zâkkât mirin mindume, zeṅgât nâṅgâm sâtâre opman. Den zo sapsun ziṅgâbi.

¹⁶ Ekap zi a ambân sâlâpkum nâṅgâm naṅgâne ko Laodikea kamânân kâmut ândie, zeṅgâren pane ari sâlâpkubi. Oi Laodikea zeṅgât ekap ṅâi kulemguan, zo yatik zen ziṅgâne sâlâpkubi.

¹⁷ Arikipo, zâk itâ dukubi, “Nep Kembangât gigip, zo mulunâk tuum biranṅban.”

¹⁸ Den nâmbutṅâ zo yen sa bukunâ ṅâiṅâ kulemgup. Ka zi ko Paulo nâ ninâ bitnandâ simbup mem kelikmelik den zi

kulemgum paan. Nâ tâk namin ândian, zorat nâgât op ninâu sâbi. Anutugâren gâbâ tânzâṅgozâṅgoṅâ zeṅgâren zem sambâlem zimbap.

Zo yatik.

Tesalonike a zengât ekap kânok Paulonâ kulemgum zingip.

Paulonâ zengât op Anutugâren sâiwap sâip.

¹ Paulo, Siliwano sot Timoteo, nen Tesalonike kamânân kâmut ândie, zengât ekap zi kulemgum zingen. Zen Anutu Ibâ sot Kembu Yesu Kristo zet sot pâlâtânj upme, zengât ekap zi kulemguen. Tânzângezângeonj sot um lumbernâ zengâren zimbap.

² Nen âsâbânj zengât op Anutugâren sâiwap sâam dukumen. Ninâu sâmen dâp zengât nânngâm ândimen. ³ Zen nânngâm pâlâtânjzângeonj op Kembu kore oknânngâm. Zen umzânngândâ Anutu gâsum pâlâtânj kwap nep tuume. Kembuninâ Yesu gâbapkât um bâbâlanj op mambât ândie. Zen yatâ upme. Zorat nânngâm Ibâninâ Anutu zâkkâren ninâu sâmen. ⁴ Bukurâpnâ, nen itâ nânngen. Anutunâ umnâ gâsum sâlâpzângeoi gâsum sâlâpzângeoi.

⁵ Yatâ otzânngipkât den sinji âlip mem ga dâzânngoinâ den yennâ mân oip. Zo imbanângeot sot Kaapum sot oip. Den zo nânngâm umzânngan giarip. Nen zen sot ândim kut nâi nâi urâwen, zorat topnâ ek nânngâwe. Zengât op yatâ op ândiwen, zo nânngê.

⁶ Nengât orot mâme ek nânngâwenâ yatik op ândiwe. Oi Kembu zik orot mâme zo eknâ yatik moliwe. Zen sinji âlip nânngâm mem ândiwe. Sinji âlip sâaknam kwâknan mem ândine Tirik Kaapumnâ mem bâbâlanj kwatziingi sâtâre op nânngâwe. ⁷ Zen Kembugâren nânngâm pâlâtânj kwâknânngâm Makedonia sot Grik hânân sinjizij nânngâm yatik urâwe.

Tesalonike a zengât den sinji kamân dâp arip.

⁸ Zengâren gâbâ Kembugât den lanj kârâm âi Makedonia sot Grik hânân muyageip. Oi zorik bunâ. Zen Anutu

nânngâm pâlâtânj kwarâwe, zorat den sinji kamân dâp ari nânngâm ninâ mân dâzânngowen. ⁹ Zen ziinjak nen zengâren ga nep tuugindâ bonnâ muyageip, zorat den sinji dâtnânngome. Oi zen lopio yennâ, anâ tuutuun, zo kândâtkom Anutu, ândiândi marinâ bonnâ mâte oknânngâm arâpnâ urâwe. ¹⁰ Oi nanngâ Yesu mumunjan gâbâ mângeip, zâk gâtâm sumbemân gâbâ gâbap. Oi narâk patin Anutu kuknânngât bonnâ zo sâi nengâren mân âsâgibap. Zen zâk gâbapkât um bâbâlanj op mambât ândime. Nen zengâren nep tuugindâ bonnâ muyageip, zorat sinji ziinjak nânngâm nâ zo yatâ sâam dâtnowe.

2

Paulo zâk Kembunâ egi âlip upap, zorat sâip.

¹ Bukurâpnâ, zengâren ga nep tuugindâ bon bunj mân oip, zo ziinjak nânngê. ² Mârum Pilipi kamânân nânngom mem nâi nâi otningâwe, zo nânngê. Yatâ otningâm Anutunâ betninjan mei kengât bunj zengâren gam ândiwen. Oi a donjbepekâsa otningâm lanj Anutugât den sinji zo sapsam zânngâwen. ³ Um bâbâlanj den sâmen, zo nânngâm gulipkum mân sâmen. Den sarâ mân sâmen. ⁴ Zorat op Anutunâ ningiri âlip opmap. Den sinji âlip sâatnkât sâam ningip, zorat dâp sâmen. A zij ningitne âlip upapkât bunâ. Anutunâ nengât nânngi âlip upapkât sâmen. Anutu zâk umninânngât top ekmap. ⁵ Zen nengât topnij nânngâm. Nen mân kâitzânngomen. Mân elakzânngomen. Oi zengâren kât sikumgât âknâle mân urâwen. Zo Anutunâ nânngi ko san.

⁶ A kutâ otzânngânâkât mân sâwen. Kristogât Aposolo op ândim kut nâi nâigât sâindâ dâp upap. Zo nânngâm nâ zen mo kamân nâmbutnâ zen a kutâ otzânngânâ mân sâwen. ⁷ Bunâ. Ambân nâinâ murârâpnâ on galem otzânngâmap, zo yatâ nen zengâren ândim galem otzânngâwen. ⁸ Nengât âknâle zengâren zeipkât Anutugât sinji âlip dâzânngonatkât zorik bunâ. Nen kore otzânngâm ândinam urâwen. Uminâ zengâren kirip, zorat.

⁹ Bukurâpniñâ, sâknam nep tuum ândiwen, zo nânge. Zengâren gâbâ kut nâi nâi zo mân minam nâtik sirâm nep kârâpnoot tuum ândiwen. Kanpitâ mân kwatziñgânatkât zengâren nep tuum ândiwen. Zo yatâ op Anutugât den siñgi âlipnâ dâzângowen, zo nângâme. Oi Anutu zâk yatik topniñ nângap. ¹⁰ Nen um salek sot târâraknâ, tosa buñ ândim Kembangât kâmut op ândie, zengâren nep tuuwen. ¹¹ Nâi itâ nângâme. Ibânandâ murarânâ den dukumap, zo yatik niinâ den dâzângowen. Um bâbalañ den sot girem den dâzângowen. ¹² Anutuñâ zâkkât um topñan sot âsakñan ândibi sâm diiziñgâmap. Oi zen zâkkât a bonñâ op, zâkkât tobat op ândibigât den yatâ zo dâzângowen.

Kembangât den lunetâ kâsa otziñgâwe.

¹³ Nen Anutugât den dâzângoindâ nângâne a den mân oip. Zo âlip nângâwe. Zo Anutugât den. Zen den zo nângâm mem umziñan pane nep tuumap. Oi zorat nen âsâbân Anutugâren sâiwap sâmen.

¹⁴ Bukurâpnâ, zen Anutugât kâmut Yudaia hânân Yesu Kristogâren pâlâtân urâwe, zen sot tobat kânok urâwe. Zen Yuda a ziñâ kâsa otziñgâm sâknam ziñgâwe, zo yatik zengâren kamârâpziñandâ zângom sâknam ziñgâwe. ¹⁵ Yuda a zen Propete sot Yesu Kristo zângone muwe. Oi nen yatik nângom moliniñgâbi. Zen Anutuñâ ziñgiri mân dâp uap. Zen a kâmutnâ kâmutnâ kâsa otniñgâme. ¹⁶ A hân nâin goknâ den siñgi âlip nângâbe sâm pake kwatziñgâme. Hân nâin goknâ zen Kembangât siñgi a upigât âkonziñgap. Tosaziñâ târokwap utne patâ oi tosaziñgât op Anutugât kuk zo zengâren âsageziñgap.

Paulo zâk zengât op umñâ sisiwalon oip.

¹⁷ Bukurâp, nen zâmbam gam narâk zi mandu yatâ op ândiwen. Sâkniñandâ ziren mâik nâi ândien. Umniñâ ko zen sot tap ziñgitnatkât otniñgap. ¹⁸ Oi zo ga ziñgitnatkât sâwen. Oi Paulo, nâ narâk nâin nâin gâbam ua Sataññâ mâtâp pake kwap gâip. ¹⁹ Kembu Yesuñâ gâi ko nen

mâtenjan kin wan mo wangât sâtâre ut-natkât nângen. Nen zengâren gam nep tu-ugindâ bonñâ âsageip, zorat sâtâre utnat. ²⁰ Zengât op sâtâre sot umâlip upmen.

3

Paulonñâ Timoteo sângongui arip.

¹ Net zengât nângâm kwâkâ op net nikjik Ateñ kamânân tâtat sâwet. ² Oi net Timoteo sângongoitâ zengâren gâip. Zâk bukuniñâ Anutugât nep a ândim Kristogât siñgi âlip sâmap. Zâknâ zengâren gam nângâm pâlâtânziñ mem kâtikñan kwâpam gaap. ³ Zen sâknamân ândimñâ loribegât yatâ urâwen. Zen nânge. Siñgi âlip zo sânduknâ ândim nângânatkât mân sâm niñgip. ⁴ Nen zen sot ândim den kânñan itâ dâzângowen, “Nen sâknam nângâm ândinat.” Den sâwen, zo yatik âsageip, zo nânge. ⁵ Sarâ mariñandâ kâitzângeoi nep zengâren tuuwen, zo bon buñ opapkât umnâ girem oi ândiandâ mân dâp oi a zo sângungua gaap. Siñgi âlip dâñ mem ândie mo mân mem ândie, zorat ek nângâbapkât gâip.

Timoteo zâk âburem gâip.

⁶ Narâk ziren ko Timoteo zâk âburem gam nângâm pâlâtân sot buku orotziñgât den siñgi dâtnângeoi. Oi zen nenñgât doñbep umâlip nângâme. Oi nen ziñgitnat sâmen. Zengoot yatik nen niñgitnatkât sâme. ⁷ Bukurâpniñâ, nen ziren sâknam kwâkñan ândim zengât nângâm kwâkâ op umniñ gwârâ oip. Nen yata ândimñâ nângâm pâlâtânziñgât siñgi nângâm umniñ diim gei ândien. ⁸ Zen yatâ op Kembu sot pâlâtân op kâtigem ândine umniñ diim gei ândinat.

Kembangât den zengâren zimbapkât Paulonñâ ninâu sâip.

⁹ Zengât op Anutu mâtenjan umâlip patâ nângâmen. Oi Anutu sâiwap patâ dukoindâ dâp upap. ¹⁰ Nen zengâren ga ziñgitnâ Kembangât den nâmbutnâ tânzângomñâ târokwap ziñgânatkât âsâbân ninâu kâtiknâ sâmen. Nângâm pâlâtânziññâ nâiyân pâton opapkât gwârâ uan. ¹¹ Oi Zorat Anutu Ibâniñâ sot Kembuniñâ Yesu zikñak diiniñgi zengâren

gânat. ¹² Zengâren ko Kembunâ tânzângoï buku op ândime, zo târokwap op zâine gwâlântensâi ziiñâ sot a nâmbutñâ zen buku upi. Nen yatik zengât upmen. ¹³ Oi Anutuñâ tânzângoï umziñ mân loribap. Oi Kembuniñâ Yesu, zâk sot sinji a târârakñâ, zen sot gâi zen Anutu Ibâniñangât mâtenjan um salek, tosaziñ buñ kinbi.

4

Um sumun buñ, um salek ândibi.

¹ Bukurâpnâ, Kembu Yesu sot pâlâtân op den ñâi sa nângânek. Zen ândi mâmanziñ kubik ândine ziñgiri âlip upap, zorat dâzângowen. Oi zen yatik op ândime. Zo yatik târokwap op zâibi.

² Nen Kembu Yesugât sâtkât den dâzângowen, zorat mân kwakme. ³ Anutuñâ itâ sâmap, “Bâliñâ birâm um salek ândibi.” Oi zorat sa nângânek. Zen lañ mâman a ambân, zengât mâtâp mân lânbi. ⁴ Zen ñâi zikñjik zikñjik Anutugâren târârak ândim zikñâ ambinnjik mem galem upap. ⁵ Um kâtik a zen Anutu mân nângâñangâm âkñâleziñangârâk ambân lañ minziñgâm birâziñgâme. Zen zo yatâ mân upi. ⁶ Ñâi zâk danjon walâm bukunangâren kâmbu oi Anutuñâ zorat hâuñâ pindâbap. Den girem zo mârûmñan sâmap muyagem dâzângowen. ⁷ Nen um sumun ândinatkat buñâ, um salek ândinatkat Anutuñâ diiniñgip. ⁸ Zorat ñâi zâk den zo birâbap zo ko agât den buñâ, Anutugât den zo birâbap. Anutuñâ Tirik Kaapum umziñan pâmap, zo birâbap.

Um kânok op ândim nep tuunat.

⁹ Kembu zikñjak buku upigât den umziñan pâmap. Zorat zen buku upigât den donbep mân sâmap kulemgunat. ¹⁰ Oi zen Makedonia hân dâp Yesugât kâmut zen buku op ândime. Zen yatik op târokwap ândine gwâlântensâbapkat dâzângowen. ¹¹ Oi den itâ sâmap dâzângowen, “A ambân âkon op yen tap den lañ sâlâpkume, zen yatâ mân upi. Zen ziñangât nângâne giginâ oi bitziñandâ nepziñâ tuum kâtigem ândibi.” ¹² Zen bitziñandâ nepziñ tuum kâtigem ândim

sambe kwâkñan ândim mân kwakpi. Oi um kâtik a ziñâ orot mâmeziñ zo ekñâ hurat kwatziñgâbi.

Yesu gâbapkat den.

¹³ Bukurâpnâ, zen muwe zengât a um kâtik ziñâ isem umbâlâ upme, zo yatâ upegât dâzângonâ. ¹⁴ Nen, Yesu mom mumunjan gâbâ zaarip, den zo nângâm itâ nângânat, “Yesu mom zaarip, zorat Anutuñâ zâkkât kâmut op muwe, zo mângiziñgâm diiziñgâm zâibap.” ¹⁵ Oi ñâi zi Kembugât den dâzângonâ. Hânân wâgân ândeindâ Kembunâ gâbap, narâk zoren niñâ a muwe, zo mân kâdom otziñgâm zâinat. ¹⁶ Narâk zoren Anutugât lâmun kwamit sot Kembugât den kwamit sot sumbem a patâgât den kwamit âsagei Kembunâ sumbemân gâbâ gem gâbap. Gem gâi Yesu sot pâlâtân op muwe, zen kâdom op zaatpi. ¹⁷ Zaatnetâ bet wâgân ândinatñâ nen minduniñgâm zengâren târokwatniñgâm unumunmân diiniñgâm zari sumbem kabâñan Kembu sot kândiñangânat. Oi Kembu sot ândim zâimânat. ¹⁸ Zen den zo sâmap âragum nângâm umziñ diim gei ândibi.

5

Kembugât narâk kek mâte upap.

¹ Bukurâpnâ, narâkñangât den zo wangât donbep kulemgum ziñgânat? ² Ziñjak itâ nângâme, “Mân nângâm ândine kâsâziñ ñâtigân game yatik Kembugât narâk patâ zo mân nângindâ âsagibap.” ³ Oi a zen âlip lumbenjan ândinat sâne narâk zorenâk tâmbetagoagon zo muyageziñgâbap. Ambân kâmbonoot ñâi, zâk katep âsaâsagiñ narâkñâ mân nângi âsagibap, zo yatâ âsagibap. A aksik zengâren zo yatâ muyagibap. ⁴ Zen ko ñâtâtigân mân ândime. Zorat zen narâk zo âsagibabân kâsa ziñâ game yatâ gâi mân kwakmak upi. ⁵ Zen âsakñâ sot maagât kâmut op ândie. Zen ñâtik sot ñâtâtikkât kâmut buñâ.

Narâk mân nângengât um gwâlâ op nebân ândinat.

⁶ Zorat a nâmbutñâ ziñ uman zine zen zo yatik mân zimbi. Nen galem

oraŋgâm um wâgân ândinat. Um gulip mân utnat. ⁷ Uman zânze, zen nâtik uman zime. Too kâtik nem um gulip upme, zen yatik nâtigân too nem bâliŋ top top muyagime. ⁸ Nen ko sirâmgât siŋgi op ândienŋâ umniŋ galem op ândinat. Oi nâŋgâm pâlâtân sot buku orotŋâ, zorân kâmbamgât hâmbâniŋ upap. Oi kubikŋâ diiniŋgâmap, zorat nâŋgânat. Zorânâ kâmbamgât irâmarâkniŋâ oi akum ândinat.

⁹ Zo itâgât. Anutuŋâ nenŋât kukŋaŋgât siŋgi mân sâip. Kembuniŋâ Yesu Kristoŋâ kubikniŋgi zâkkât siŋgi utnatkât sâmap. ¹⁰ Zâkŋâ nenŋât op moip. Zorat nen momŋâ mo gwâlâ ândim zâk sot pâlâtân utnatkât yatâ oip. ¹¹ Zorat zen siŋgi âlip mem kâtigem ândibigât dâzâŋgone âragwârâgu op ândibi. Zen zo upme, zo yatik op ândibi.

A sâtŋâ hurat kwatziŋgâm a nâmbut tânzâŋgobi.

¹² Bukurâpnâ, nen den kâtikŋâ nâi dâzâŋgonâ. Zeŋgâren sâknam nep tu-ume sot Kembangât kâmurân patâziŋ op ândime, zen hurat kwatziŋgâbi. Zen den dâzâŋgome, zo zeŋgât sâtziŋ lubi. ¹³ Zen nepziŋaŋgât op buku otziŋgâm nâŋgâziŋgâne zâibap. Oi zen um lumbe op ândibi.

¹⁴ Bukurâp, nâ kindap pâron den dâzâŋgua nâŋgânek. A konam ândime, zen girem dâzâŋgobi. Siŋgi âlibân lorem ândie, zo tânzâŋgobi. Oi bâbâ lolot ândime, zen yatik tânzâŋgobi. Zo yatâ a otziŋgâm ândim um taan mân nâŋgâbi.

¹⁵ Bâliŋ otziŋgâne hâuŋâ mâkâbegât galem oraŋgâm ândibi. Ziŋâ sot a nâmbutŋâ zen kut nâi nâi âlipŋik oraŋgâm ândibi. ¹⁶ Sâtâre op ândibi. ¹⁷ Âsâbân ninâu sâm ândibi. Mân birâbi. ¹⁸ Kut nâi nâi zeŋgâren âsagei sâiwap sâbi. Zo Yesu Kristogât op sâbigât Anutuŋâ sâm ziŋgap.

¹⁹ Tirik Kaapumgât kârâp zo mân lâmuŋbi. Kaapumgât den mân kwâkâbi. ²⁰ Anutugât den zo sapsune nâŋgâne yenŋâ mân upap. ²¹ Den zo nâŋgâm kâsâpkubi. Âlipŋâ oi mem ândibi. ²² Bâliŋâ top topŋâ zo birâbi.

Mâsop den.

²³ Lumbeŋâ mariŋâ, Anutu, zikŋak sanŋonziŋgâm kubikziŋgi um salek op nanŋâbi. Oi kaapum sot um dâpziŋ sot sâkziŋ hâlâlu zei Kambu Yesu Kristo, zâkkât takâtakâŋan tosaziŋ buŋ kinbi. ²⁴ Gâsuziŋgiŋâ sâi kâtigemap, zâk zorat nep tuum nanŋâbap.

²⁵ Bukurâp, zen nenŋât op ninâu sâbi.

²⁶ Yesugât kâmut zen Kembangât op buku buku op luyâŋgâbi.

²⁷ Nâ Kembangât mâtenan dâzâŋgobâ. Zen ekap zi Yesugât kâmut aksik sâlâpkum ziŋgâne nâŋgâbi.

²⁸ Kembuniŋâ Yesu Kristo, zâkŋâ tânzâŋgoi um lumbe zeŋgâren zimbap. Zo yatik.

Tesalonike a zengât ekap zagâtñâ Paulonâ kulemgum zingip.

Mâsop sot sâiwap den.

¹ Paulo, Siliwano sot Timoteo, nen Tesalonike kamânân kâmut ândie, zengât ekap zi kulemgum zingen. Ibâniñ Anutu sot Kembuniñâ Yesu Kristo, zet sot pâlâtân upme, zengât ekap zi kulemgum zingen.

² Anutu Ibâ sot Kembu Yesu Kristo, zikñâ tânzângoitâ um lumbe zengâren zimhap.

³ Nen zengât op narâk dâp Anutugâren sâiwap sâmen. Yatâ oindâ nângâm pâlâtânziñâ zo gwâlântesâmap. Oi buku orotñâ, zorân zengâren sambâlem zemap. Oi zorat Anutugâren sâiwap sâindâ dâp upap. ⁴ Oi um kâtik a, zen sâknam zingânetâ sâknamân ândim nângâm pâlâtânziñ mân lorei kâtigem ândime. Nen zengât nângindâ âlip opmap. Oi zorat den siñgi kamân dâp Anutugât kâmut gakârâp dâzângomen.

Kembu zâk hâuñangât den târârak sâm kwâkâbap.

⁵ Zen sâkziñan muyagezingâmap, zorat itâ sâbi, “Anutuñâ den hâuñâ sâsân narâkñan kut ñâi patâ otningâbap, zorat dâp zi muyagiap.” Wangât, Anutuñâ zengât nângi dâp oi um topñan bagim ândibigât sâknam kwâkñan ândie, zorat. ⁶ Oi gâtâm Anutuñâ nângâm kubigi târârak ziap, zo yatâ otzingâbap. Sâknam zingâme, zen hâuñâ yatik sâknam zingâbap. ⁷ Narâk ziren Tesalonike a ambân, zen sâknam nângâme. Ka bet ko zen nen sot yatik sândukñan ândinat. Zo itâ muyagibap. Kembu Yesu, zâk sumbem a kâmut patâ imbanâziñoot, zen sot sumbemân gâbâ gem gâi muyagibap. Narâk zoren yatâ otningâbap. ⁸ Zâk kârâp mem gem a Anutu mân nângânangâme sot Kembu Yesugât siñgi âlip nângâm birâme, zen hâuñâ zingâbap. ⁹ A yatâ zo, zen Anutu mâtenjan gâbâ

kâbakñezingâne sâknamân geim Anutu imbanangât âsakñâ mân ek ñâtâtigân ândim zâimambi. ¹⁰ Oi narâk zoren kâmut gakârâpñâ neñgâren âsakñâ muyagibap. Oi a ambân zâkkâren nângâm pâlâtân kwarâwe, zen aksik zâkkât nângâne imbanâ oi mâpâsibi. Zen den sâm muyagem dâzângowen, zo nângâm kwâtâtiwegât yatâ upi.

Zen âlipziñ upigât Paulonâ ninâu sâip.

¹¹ Zorat zengât op narâk dâp itâ ninâu sâmen. Anutuniñâ zâk gâsuzingip dâp kubikzingi ândibigât tânzângobap. Oi imbanâñandâ tânzângom kut ñâi ñâi âlipñâ nângâm, nângâm pâlâtângât nep bonñâ muyagibi. ¹² Yatâ utnetâ Kembuniñâ Yesu Kristo, kot zorat âsakñâ zengâren âsagibap. Oi zengoot zâk sot pâlâtân op âsakñoot upi. Zo Anutuniñâ sot Kembuniñâ Yesu Kristo, zikñâ tânzângoitâ yatâ âsagezingâbap.

2

A nâmbutñâ ziñâ den siñgi âlip birâne Yesu gâbap.

¹ O bukurâpnâ, Kembuniñâ Yesu Kristo gâi mindum kândianğânatkât den dâzângua nângânek. ² A nâmbutñâ, zen Kembugât narâk mârûm gaap sâm Kaa-pungâren sâm mândâbi. Zo a lâuziñandik sâm târokwapi mo ekap neñgâren gaap sâm mândâbi. Zo um gulip kwatziñğânâ yatâ sâbi. Yatâ sânetâ kwakmak sot kenğât mân upi. ³ Sarâ den yatâ mo yatâ sâm um gulip kwatziñğâbegât galem orangâm ândibi. Kembugât narâkñâ mâte upâ sâi a donbep patânâ siñgi âlip birâbi. Oi Anutugât den kukuñ a imbanoot, zâkñâ muyagibap. A zo simân tâmbetagobapkât siñgi. ⁴ Zâkñâ zâizâiñ op Anutu sot kut ñâi ñâi anâ mâpâsime, zo kâsa otzingâbap. Oi Anutugât tirik namin zâi tâtatñan tap zikñangât sâbap, “Nâ Anutu.”

⁵ Nâ mârûm zengâren ga ândim zorat dâzângowan, zo nânge. ⁶ Narâk ziren pâke ziap, zo nânge. Pâke zo buñ oi zâkkât narâkñâ zo muyagibap. ⁷⁻⁸ Narâk ziren ko bâliñandâ tik nep tuumap. Oi mâtâp pâke

kwap zo siriksâi Anutugât den kukun a, zo âsagibap.

Sarâ imbanâ muyagibap.

⁹ A zo Satanjâ mam oknjangâm imbanâ pindi kulem sot sen mârât sarâ topnâ topnâ tuubap. ¹⁰ Oi a nâmbutnâ den bon nângâm âlip orot zo birâm tâmbetagoagonjângât sinji upme, zen bâlijandâ mem um gulip kwatziŋgâbap. ¹¹ A zen yatâ upmegât Anutuŋâ sâi sarâ mamnâ muyagei sarâ denân pâlâtân op mem ândibi. ¹² Zo yen bujâ. Den bonjâ zo birâmjâ kut nâi nâi bâlijâ zorat âknâlime. A zo zen hâunâ ziŋgâbapkât yatâ muyagibap. Anutugât den kukun a zo âsagei Kembu Yesugât lâunjan gâbâ Kaapumjâ gamjâ tâmbetkubap. Yesu takâbap, narâk zoren gam tâmbetkubap.

Kembugât den sot ninâu mân birâbi.

¹³ Bukurâpnij, zen Kembunâ mârûm buku otziŋgâm gâsuziŋgip. Kaapumjâ um salek kwatziŋgi den bonjâ mem ândim zâkkât sinji upigât sâip. Zorat âsâbân zengât op Anutugâren sâiwap sâmen. ¹⁴ Zen yatâ upigât sâi den sinji âlip dâzângoindâ nângâm Kembunijâ Yesu Kristo, zâkkât neule âsaknâ upigât di-iziŋgip. ¹⁵ Zorat bukurâp, zen kâtigemjâ den dâzângowen sot ekabân kulemgum ziŋgâwen, zo mem kâtigem ândibi.

¹⁶ Kembunijâ Yesu Kristo zot Anutu Ibânijâ, zâknâ umjâ gâsunijâm umâlepnanjângât op umâlep zinziŋ kâtik muyagem niŋgip. Oi bonjâ biken minat, zorat nângâm um bâbâlan op mambât ândinatkat sâip. ¹⁷ Oi zâknâ umziŋ diim gem tânzângoi nep âlip sot den âlip mem kâtigem kinbi.

3

A zij Paulo bekjan mem ninâuŋâ tângubigât sâip.

¹ O bukurâp, den nâi itâ ziap, zo nângânek. Nengât op ninâu sâne Kembugât den lanj kârâm âibap. Oi zengâren kâtigem bon oip, zo yatik a zengâren op âibap. ² Anutuŋâ galem otningi bâlij mâme a zij mân nângogigât ninâu sâbi. A

donjebep zen Kembu mân nângâm pâlâtân kwâknjângâme, zorat.

³ Ka Kembu zâk sâi kâtigemap, zâknâ galem otziŋgâm tânzângoi bâlij marijandâ mân tâmbetzângobap. ⁴ Zen den dâzângoindâ nângâm lum ândimejâ ândibi. Nen Kembugât op zengât um zâgât mân upmen. ⁵ Kembunâ umziŋâ diigi Anutu umjandâ gâsâzângomap, zo nângâm Kristonâ kâtigem ândeip, zo yatik kâtigem ândibi. Zen yatâ upigât ninâu sâmen.

Konam a, zengât den.

⁶ Bukurâp, Kembunijâ Yesu Kristo, zâkkât sâtkât dâzângoindâ nângânek. Osetziŋjan gâbâ buku nâmbutnâ nepziŋ tuum ândibigât dâzângowen. Den zo mân lum ândime. Zen konam a zo yatâ, zen sot mân ândibi. ⁷ Nen mâtâp topkwap lânjâwen, zo yatik moliniŋgâbigât mân kwakse. Nen zen sot tapnâ konam a mân urâwen. ⁸ Nen zengâren gâbâ nalem sângân buj mân nem ândiwen. Bujâ. Kanpitâ mân kwatziŋgânam yatâ urâwen. Nalem sot sikumgât betnâ muyaginatkat sirâm nâtik nep tuum ândiwen. ⁹ Oi yatâ utnatkat Kembunâ mân sâm niŋgip. Nep a nepjâ tuumjâ sângâm mimbap, zorânâ bâbâlanj. Ka nen zengâren yatâ mân urâwen. Zen niŋgitnâ yatâ upigât yatâ urâwen. ¹⁰ Nen zen sot tap itâ dâzângowen, “Nâi zâk konam ândibap zo ko nalem mân pindâne nimbap.”

¹¹ Oi zi zengâren gâbâ den sinji itâ gâi nângâwen, “A nâmbutjandâ nep birâm konam ândime. Zen nep mân tuum yen âim ga takâtakâ op den lanj sâlâpkume.” ¹² A yatâ zo, zen Kembu Yesu Kristogât sâtkât girem den itâ dâzângoindâ nângâbi. Zen urunjsâm nepziŋ tuune bon oi ziŋjan gâbâ mem nem ândibi.

¹³ Bukurâp, zen ko âlipnanjângât nep tuum ândim âkon mân upi. ¹⁴ Ekabân den zi kulemgum ziŋgen, zo a nâinjâ biri topnâ sâm muyagem birâne ziknik ândim anun upap. ¹⁵ Kâsa upigât mân san. Bukunijâ sâm buku oknjangâm den girem dukubi.

16 Kambu zâk lumbegât mariñandâ lumbe muyageziñgi narâk dâp, dâp op zimbat. Oi Kembuñâ zen sot ândibat.

17 Den nâmbutñâ zo yen sa bukunâ ñâiñâ kulemgup. Ka âkââkâñan zi ko Paulo ninak bitnandâ simbup mem kelikmelik den zi kulemgum ziñgan. Ekap kulemguman dâp yatâ opman.

18 Kembuniñâ Yesu Kristo, zâkñâ tânzâñgoi um lumbe zeñgâren zem zimbat.

Zo yatik.

Timoteogât ekap kânok Paulonâ kulemgum pindip.

Mâsop den.

¹ Nâ Paulo, Yesu Kristogât Aposolo. Anutu kubikkubikniñâ sot Yesu Kristo gâbapkât mambât ândimen, zet Aposolo nep sâm niwet.

² Timoteo, gâ Yesugât sinji âlip dâgoga nângâm nannâ ninâ yatâ oin. Gâgât ekap zi kulemgum gigan. Anutu Ibâ sot Kembuniñâ Yesu Kristo, zekâren gâbâ tânzângozañgoñ, buku orotnâ sot um lumbe gâgâren zem zimbap.

Sâm gulip a, zengât den.

³ Nâ Makedonia hânân âibam op den dâgowan, zo yatâ upan. Epeso kamânân târokwap ândim a nâmbutnâ, zinâ den sinji âlip sâm gulipkume, zen kwâkâzingâna birâbi. ⁴ Zen den pat yennâ sâm a tengânâ tengânâ ândim gawe, zo zengât sinji sâm kwâkâyangâme. Anutu kubikkubikkât dennâ, zo nângâne yennâ opmap. Zen kut nâi nâi zo birâm ândibigât dâzângoban.

⁵ Sinji âlip sâmen, zorat bonnâ itâ muyagei dâp upap. Um salek sot um kânok sot nângâm pâlâtânziñoot ândim umziñandâ gâsâyagobi. ⁶ A nâmbutnandâ mâtâp zo birâm âi gulip ândim den bon buñ sâm âragum mem ândie. ⁷ Oi ziiñangât itâ sâme, “Nen Mosegât gurumin den zorat kwâkâm zingâzingâr a utnat.” Yatâ sâmnâ dinziñâ sot gurumin den zorat topnâ mân nângâm lañ sâme.

Gurumin den zo bâliñ mâme a zengât sâsânâ.

⁸ Kembugât gurumin den Mosenâ sâip, zorat itâ nângâmen. Zo den âlipnâ. Zo sâlâpkum nângâm ândim ândiândiniñ ku-bikañgâm ândeindâ dâp upap. ⁹ Zorat topnâ itâ ziap. Gurumin den zo a târâraknâ zengât sinji buñâ. A itâ zo zengât sinji. Den ku a, a hurat mân kwâkwat, bâliñ mâme a, um sumun a, a

zen Anutu kândâtkom hângât orot mâme zorat nângâne zâizâiñ opmap. Ibâ mam tâmbetzângozañgoñ, kâmbam ku. ¹⁰ Lañ mâman a, añandik ayân bâliñ mâme. Anâ katep diim âim añgân kârâmñâ katepkât torerâpnâ zengât kât sângân nine ko katep zo zingâbat sâme. Sarâ sâsân a, Kembugât mâtenan sarâ sâm kâtigime. Kut nâi nâi Kembugât den bonnâ kâsa miñangâmap. Kut nâi nâi yatâ upme, zengât op Kembugât gurumin den ziap. ¹¹ Kembunâ zâkkât den bonnâ sapsun zingâm ândibatkat sam nigip. Zorat Anutu sâm âlip kwâkñangâmen, zâkkât sinji âlip neule âsakñoot zo a dâzângoman.

Yesunâ Paulo tosanâ birâm nep diñ sâm pindip.

¹² Imbanâ nim mem kâtikñan nâbarip, Kembuniñâ Yesu Kristo, zâk sâiwap sâm dukuman. Zâknâ nângânigi dâp oi nep diñ sâm nigip. ¹³ Nâ mârurnan zâk sâm bâliñ kwâkñangâm arâpnâ zângom kâsa minzingâwan. Nâ nângâm pâlâtânñâ buñâ. Kembugât topnâ mân nângâm lâñ orâwangât um lâklâk otnim tânnom nep zo sâm nigip. ¹⁴ Kembuniñangâren gâbâ tânzângozañgoñandâ nâgâren piksâi Kristo Yesu sot nângâm pâlâtân opnâ um kânok orâwan.

¹⁵ Yesu Kristo zâk bâliñ mâme a kubikningâbam hânân geip. Den zo bonnâ. Den zo a pisuk patâ zinâ nângâm simbitkubigât âsageip. Oi bâliñ mâme a zengât patâziñâ, zo nâ. Nâ mârurnan yatâ op ândiwan. ¹⁶ Nâ bâliñ op ka op ândia mân birânigip. Buñâ. Yesu Kristo zâk âlip tânnogip. Zorat topnâ itâ. Tânzângozañgoñ, zo nâgâren pâi a zen zo ekñâ nângâm pâlâtân kwâkñangâm ândiândi kâtikñan bagibigât otnigip. ¹⁷ Ândim gawe sot ândim zâinat, zorat a kutâ mân mumunâ sot mân igikñâ, Anutu kânok, zâkkât kutsiñiñâ zo âsak neuleñoot zem zâimâmbap. Zo perâkñak.

Paulonâ Timoteo sinji âlipkât kâwali nep tuubapkât sâip.

¹⁸ Nannâ Timoteo, mârurnan a sâtnâ zen gâgât op Kaapungâren gâbâ den sâm muyagiwe, zorat dâgobâ. Gâ den

zo nângâm kâwali nep tuum kâtigem ândiban. ¹⁹ Oi nângâm pâlâtângâ kâtigem zeî umgâ galem otna salekkom zimbap. A nâmbutņâ zinjâ um salek ândiândij birâmņâ nângâm pâlâtânziņ lorei gulipkuwe. ²⁰ Zo zengâren gâbâ ñâi Heme-naio sot ñâi Alesande. A zagât zo Yesugât kâmurân gâbâ Satangât bikņan zâparâwan. Oi Satangât sâknam ziki den bâliņzikņâ zo birâbobotkât zâparâwan.

2

Ninâugât den.

¹ Den nâmbutņâ dâzângobâ. Kândom ninâugât den sâbâ. Ninâu sot sâiwap den zorâņ ziiņâ sot a nâmbutņâ zengât op Anutugâren ninâu sâm ândibi. ² A kutâ sot galem a ârândâņ tânzângom zengât op ninâu sâbi. Oi galemnângone târârak ândim lumberņâ op sândukņan ândinat. ³ Zorâņ âlip upap. Kubikkubikniņâ Anutu, zâkņâ zorat nâņgi dâp upap. ⁴ Zâkņâ a aksik patâ den bonņâ nângâm sumbe-mgât siņgi upigât nângâmap. ⁵ Anutu kânokņak ândiap. Oi Anutu sot a osetniņan a kânokniņâ ândiap, Yesu Kristo. Zâkņâ a pisuk patâ nen sumbe-mgât siņgi utnatkât mâtâp kubigi ziap. ⁶ Zâkņâ ândiândiņâ birâm aksik patâ neņgât supniņ meip. Zorat den siņgi sâsâņ narâk mâte oi sâne laņ kârâm ariap. ⁷ Zorat siņgi sâsâņ sot Aposolo ândibat-kât gâsum sâlâpnogip. Oi hân ñâin ñâin gokņâ den bonņâ sot nângâm pâlâtângât topņâ kwâkâm zingâbatkât sâm nigip. (Den zo sarâ buņâ, bonņâ san.)

A ambân zengât den.

⁸ A zengât san. Zen kamân dâp um kâlak sot sarâ birâm um salek zeî Anutugâren ninâu sâbi.

⁹ Zi ambân zengât san. Zen sâk pâke mem ândim urukmeruk ândine zorâņ neuleziņ upap. Oi neule top top sâņgân zâizâiņ mân pam ândibi. ¹⁰ Ambân Kembugât siņgi ândinat sâmeņâ orot mâme âlipņâ utne dâp upap. ¹¹ Ambân zen giginâ ândim kindap kwatne a zen Kembugât den sâne nângâbi. ¹² Ambânņâ a Kembugât den kwâkâm zingâbap mo a walâziņgâm

den ñâi sâbap, zorat nâņga dâpņâ mân uap. Zâk yen uruņsâm ândibap.

¹³ Adam zâk kândom muyageip, Ewa zâk bet. ¹⁴ Oi sarâ mariņandâ Adam mân kâitkoip. Ambân kâitkoi bâliņ oip. ¹⁵ Ambân, zâk katep mimiņangârâk ândibap, zo ko nângâm pâlâtâņ sot buku orot sot um salek sot gigin op ândibap. Ambân zen yatâ op ândine Anutuņâ gâsâzângobap.

3

Yesugât kâmurân a satņâ ândie, zengât den.

¹ Ñâi zâk Yesugât kâmurân a sâtņâ ândibat-kât sâbap, zâk nep âlipņangât okņangap sâsâņâ. Den zo perâkņak. ² A zâk târârak ândimņâ ambân kânok sot pâlâtâņ ândimap. A yatâ zo a sâtņâ kwânângâban. Oi umņangât kendonagom ândibap. Mân op gulipkum, orotņik opmap. A lomba buku otziņgâm kwâkâm ziņgâziņgâņ nep zo târârak tuubap. ³ Too kâtik nem um gulip mân upap. Kâmbam mân kumbap. A lumberņâ op ândibap. Kât sikumgât âkņâle mân upap. ⁴ Ambâ murarâp dâņ galem otziņgâbap. Murarâp girem den dâzângoi sât lulu op ândibi. ⁵ Ñâi zâk ambâ murarâp dâņ mân galem otziņgâmap, zâk dap op Anutugât kâmut galem otziņgâbap? ⁶ Oi a ñâi um kâtik ândeipņâ iraborâk Yesugât kâmurân târokwaip, zâk a sâtņâ mân kwânângâbi. A yatâ zo, zâk zâizâiņ oi Satangât kâitkui kek birâbap. ⁷ A kândâtņan ândie, ziņâ a ñâigât nângâne dâp upap, a zorâņ a sâtņâ ândibap. Ziņ sâm bâliņ kwâkņangâne Satangât ârâmbâgân gâsubap-kât san.

Yesugât kâmut zorat galem a, zengât den.

⁸ Galem a zen yatik hâlâlu ândibi. Lâu purikgurik mân sâm ândibi. Waiņ too donbep mân nimbi. Kât sikumgât âkņâle mân upi. ⁹ Den siņgi âlip zem gâip, zo um salegân pane zimbap. ¹⁰ Zen kânjan mâsikâziņgâm Yesugât kâmurân nep tuune âlip oi Yesugât kâmurân galem nep zo sâm ziņgâbi. ¹¹ Ambân Yesugât kâmut zengâren nep tuume, zen yatigâk hâlâlu

ândibi. Uman pâpan mo sârân sâsâ den, den zo mân sâbi. Umziņangât kendon ândim den sânetâ bonņâ upap. ¹² Galem a nâi, zâk ambân kânok mem zâk sot pâlâtâņ ândibap. Zâk murarâpņâ sot kut nâi nâi gakâņâ dâņ galemziņ upap. ¹³ Galem a nâi, zâk nepņâ tuugi âlip oi a ambân ziņ sâm âlip kwâkņangâbi. Oi zâk Yesu Kristo sot pâlâtâņ opņâ kenġât buņ nepņâ kâwaliņoot tuubap.

Sinġi âlip zorat den kombâņâ.

¹⁴ Nâ gâgâren kek gâbat sâm den zi kulemgum gigan. ¹⁵ Nâ kut nâi nâiņâ saanigî kârep oi Anutugât kâmut zenġât oserân nepkât mân kwakpangât den zi kulemgum gigan. Ândiândi mariņâ, Kembu Anutu, zâkkât kâmut nen zâkkât namâ op ândim, zâkkât den bonņâ sot kombâņâ mem ândien. ¹⁶ Sinġi âlipniņangât topņâ yâmbâtņâ tik pam zeip, zo Anutuņâ sâm muyageip. Zo âlipņâ sot sâtârenoot. Den zo itâ.

“Yesu zâk sâk sot âsageip. Kaapumņâ topņâ sâm muyageip. Sumbem a ziņâ igâwe. Hânņâ hânņâ a zenġâren sinġiņâ sâm muyagiwe. Hân dâp a zen nâņġâm pâlâtâņ kwarâwe. Neule âsakņan mem zarip.”

4

Satanņâ a umziņ mem gulipkoi sinġi âlip kumbi.

¹ Kaapum zâk kânņan itâ sâm muyagemap. Gâtâm narâk patâ mâte upâ sâi a nâmbutņandâ sinġi âlip birâm um gulip op Satan sot wâke, zen sot pâlâtâņ op zenġât den nâņġâbi. ² Zo ko sarâ anâ umziņâ heban oipkât a kâitziņgom itâ dâzâņgobi, ³ “Ambân mân memņâ sigan ândibi sot nalem nâmbut mân nem kendon ândibi.” Nen ko den bonņâ itâ nâņġâmen. Anutuņâ nalem top top pam naņġip. Oi nen zâkkâren nâņġâm pâlâtâņ kwapņâ nalem zorat sâiwap sâm ninatkât sâip. ⁴ Anutugâren gâbâ kut nâi nâi muyageip, zo âlipniġâk. Oi sâiwap sâm mem nem ândimen oi ko zorat kwâkâkwâkâņâ mân

ziap. ⁵ Anutugât denņâ sot ninâuņandâ nalem zo mâsop mem hâlâlu pâip.

Um bâbâlaņan nep tuunat.

⁶ Yesugât kâmut den zo dâzâņgoban zo ko Yesu Kristogât kore a sât lulu ândiban. Oi nâņġâm pâlâtâņ den sot sinġi âlip topņâ nâņġâm lum gâin, zorâņ umgan zem tângogi ândiban. ⁷ Oi gâ den pat sot ambân sombâ den lâlâlulu sâme, zo birâban. Gâ Kembugât mâtâbân târârak ândim umġâ kubikaņġâm ândiban. ⁸ Sâkniņâ kubikaņġâm ândiândi, zo bâbâlaņ sot yenņâ yatâ. Kâ Kembugâren nâņġâm umniņ kubikaņġâm ândiândiņ, zorâņ bonņâ. Zorâņ hânân sot sumbemân ândiândi muyageniņġâbapkât sâsâņâ. ⁹ Den zo bonņâ. A aksik nâņġâm naņġânat. ¹⁰ Oi nep zorat bonņâ minatkât sâknam nep tuum ândimen. Oi Anutu, ândiândi mariņâ, zâkkât nâņġânâņġâyân upmen. Zâkņâ a hân dâp nen kubikniņġâbapkât imbaņâ zemņanġi ândiap. A nâņġâm pâlâtâņniņoot, zâkņâ perâkņak nenġât kubikkubikniņ op galemniņ opmap.

Timoteo ândi mâmanņangât den.

¹¹ Den san, zi aksik dâzâņgoban. Kut nâi nâi zo nâņġâm upigât girem dâzâņgoban. ¹² Gâ a sigan op ândiatkât a ziņ gâgât nâņġâne giġiņâ mân upap. Gâ diņġâ sot ândi mâmangâ sot buku orotkâ, nâņġâm pâlâtâņ sot um salek ândim Yesugât kâmut zenġât mâteziņan ândim mâtâp âlipņâ lân tirâpziņgona gekņâ yatik upi. ¹³ Nâ gâbatkât mambât ândim sinġi âlip sâlâpkum ziņġâm dâzâņgom ândiban. ¹⁴ A sâtņâ zen Kaapumġâren gâbâ gâgât den sâm muyagem bitziņâ kâukan pam mâsop mingiwe. Mâsop zo gulip opapkât mân loriban. Kâtigem nep tuuban. ¹⁵ Gâ zorat nâņġâ kwâkâ op nepkâ imbaņâ tuuna bonņâ muyagei ek nâņġâbi. ¹⁶ Gâ um sâkkâ galem op sinġi âlip sâsâņ nep sâm giġip, zo ârândâņ galem upan. Gâ nep zo âsâbâņ tuum ândiban. Yatâ upan zo ko diņġâ nâņġâme sot gikâ ârândâņ ândiândi âlipņan âibi.

5

Sâm kubikkubik den.

¹ A sombâ n̄ai dukubam den kârâp̄ņoot mân dukuban. Ibânâ sâm mulunâk dukuban. A katep âtâ murâpnâ sâm den dâpziņanâk dâzâņgoban. ² Ambân sombâ yatigâk mamârâpnâ sâm diim gem den dâzâņgoban. Ambân sâk wâgân sot sigan, zen ponârâpnâ sâm sâkkâ galem op târârak kin den dâzâņgoban.

Ambân malâ, zengât den.

³ Ambân malâ sombâ, zengât den tânguban. Ambân malâ sombâ kanpitâ, zengât op san. ⁴ Malâ n̄ai nan bârarâp sot bagirâp ândibi oi ko ziņâ Kembangât den mem kin âse âlarâpziņ galem otziņgâbi. Oi ombenjan kut n̄ai n̄ai ziņgâwe, zorat tosa zo ziņâ mâkâbi. Anutuņâ zorat n̄angi dâp upap. ⁵ Ambân malâ sombâ zâk zikņik ândim Anutugâren n̄angâm pâlâtâņ kwap wâratkubap. Oi âsâbâņ kut n̄ai n̄aigât kwakņâ zorat zâkkâren ninâu sâbap. Ambân malâ yatâ zo, zengât op san. ⁶ Ka ambân malâ sâk wâgân ândime, zengât girem den itâ sâban, “Zen laņ ândibi zo ko mumuņangât siņgi op ândibi.” ⁷ Ambân malâ den so dâzâņgom kâtigena tosa buņ ândibi. ⁸ A mo ambân n̄ai, zâk torerâp̄ņâ mo ibâ mam, ambân murarâp, zo dâņ mân galem otziņgâbap, zo ko zâk siņgi âlip birâm um kâtik uap sânat. Wangât, zâk um kâtik a nâmbutņâ walâziņgâm bâliņâ oip, zorat.

Malâ topziņ n̄angâbi.

⁹ Malâ n̄ai zâk kendonņâ 60 ândeip. Oi a kânok sot pâlâtâņ op ândeip, zo yatâ zo kutņâ malâ zengât ekabân pane zimbap. Malâ n̄ai nan bârarâp buņ sot torerâp buņ, zâk Yesugât kâmut ziņâ on galem upigât kutņâ kulemgum galem upi. ¹⁰ Oi ambân zo sât lulu nep tuugip mo buņâ, zorat topņâ n̄angâbangât sâm mâsikâziņgâban. Nan bârarâp minziņgâm dâņ galem otziņgip mo buņâ? Zâkņâ lomba a ambân buku otziņgip mo buņâ? Yesugât siņgi a on galem otziņgip mo buņâ? A sâknam n̄angâne betziņan meip mo buņâ? Nep âlip top top zo tuugip mo buņâ? Nep top top zo tuugi ikne âlip oi topņâ ekabân kulemgubi.

¹¹ Malâ sâk wâgân zen kutziņâ malâ zengât ekabân panâ sâne kwâkâziņgâban. Zen yatâ zorâņ laņ ândiândiņangât otziņgi a minam Kristo kândâtkubi. ¹² Oi mârur Kembangât nep tuubigât den sâwe, zo loņgiņne tosaņoot opmap. ¹³ Oi zorik buņâ. Nepkât mân n̄angâm mirâ lâkņan nem obândime. Oi zorik buņâ. Den bon buņ sot den bâliņâ laņ sâme. ¹⁴ Zorat nâ itâ san. Malâ sâk wâgân ziņ a dum mem murarâ minziņgâm mirâ umņan ândie, zen on galem otziņgâbi. Yatâ op ândine kâsa ziņ sâm bâliņ kwatniņgânam den kârur birâbi. ¹⁵ Malâ nâmbutņandâ mârur mâtâp âlipņâ birâm Satangât mâtâbân âiwe, zorat nâ yatâ san. ¹⁶ Yesugât kâmurân ambân n̄ai zâkkât toren malâ n̄ai ândibap zo ko zâk on galem upap. Yesugât kâmut zen ambân malâ zo mân galemgubi. Torerâp ândie, ziņâ galem upi. Ka malâ n̄ai torerâpziņ buņâ zo ko kâmut ziņ galem otziņgâbi.

Galem a, zengât den.

¹⁷ Galem a, ziņâ Kembangât nep kâtigem tuune âlip oi kut n̄ai mem zâi pam otziņgâbi. Siņgi âlip sâme sot kwâkâm ziņgâme, a zo yatâ otziņgâbi. ¹⁸ Galem a ziņ nepkât sâņgân mimbi, zorat Kembangât ekabân den n̄ai itâ ziap, “Wâugandâ zuu zigi mem ko kembi mân pindâna mân dâp upap.”

Oi den n̄ai itâ,

“Nep a zâk nepkât sâņgân mei dâp upap.”

¹⁹ A kânokņâ galem a n̄ai denân pambâ sâi mân n̄angâbi. A zagât mo karâmbut ziņâ den sâsâņangât sâne nepņâ tuuban. ²⁰ Galem a n̄aiņâ bâliņ op mân biri a kâmut zengât mâteziņan den sâm kubikņangâna nâmbutņâ ziņâ ekņâ kengât upi.

²¹ Nâ Anutu sot Yesu Kristo sot sumbem arâpņâ zengât mâteziņan itâ sâm kâtigian. Den dâgogan, zi dâņâk galem otna n̄ai mân gibap. Oi umgâņgârâk a ambân laņ mân otziņgâban. Hâtubâtu mân otziņgâban. ²² Gâ a nepkât mâsop kâukziņan bikâ kek mân pâmban. Zâk zengât tosaņâ gâgâren zâibapkât yatâ upan. Um sâkkâ galem otna salekkom zimbap.

Mâsekât den sot bâliņangât den.

²³ Gâ umgan mâsek âsâban muyagemap, zorat tooyak mân nimban. Wainj too mâik nâi nena âlip upap.

²⁴ Narâk ziren a nâmbutnâ bâlinâ utne sinninândâ ikmen. Eknâ hâuñâ mimiñangât sinji sâm. A nâmbutnâ ko bâlinâzinâ tik ziap. Zo beknan muyagei hâuñâ mimbi. ²⁵ Orot mâme âlip zo yatik muyagemap. Tik ziap, zo yatik mân zimbap. Zo bet muyagem nanğâbap.

6

Kore mâman a, zeñgât den.

¹ Kore mâman ândime, zen patârâpzinâ hurat kwatziñgâm dinziñ lubi. Anutugât den sot kutnâ sâm bâlinj kwapegât yatâ upi. ² Kore a nâmbutnâ patârâpzinâ Kembugât sinji ândime, zen mân mem gei kwatziñgâbi. Zen Kembugât opnâ buku kânok uen sâmñâ mân mem gei kwatziñgâbi. Patârâpziñ zen Kembu nângâm pâlâtân kwâkñangâne buku otziñgâmap, zorat opnâ um bâbâlanân kore otziñgâne dâp upap. Gâ den zi dâzângona nângâm yatik op ândibi.

Kât sikum lañ mân mimban.

³ A nâi, zâk sâm gulip den nâi sâm Kembuniñâ Yesu Kristo, zâkkât den âlipnâ birâm nâi sâbap, zâkkât itâ sânat, ⁴ “Zâk um gulip op sâknâ mem zâim den bon mân nângâm den yennâ lañ sap.” Den zorat bonñâ itâ. Den sârek, um kâlak, sâm bâlinj kwâkwat, den sâgân sâsân. ⁵ Oi den sâm kwâkâkwâkân muyagemap. A zo umziñ gulip oi nângânangâziñ buñ oi kât sikum muyageniñgâbap sâm Kembugât kâmurân ândie.

⁶ Kembu sot pâlâtân oindâ tânnângoi nângindâ umniñ âkâbap. ⁷ Nen itâ nângâmen. Nen muyagem hânân bet bâsan gawen. Oi zo yatik momñâ bet bâsan âinat. ⁸ Zorat hânân zi nalem sot sâk pâke zemniñgi nângindâ âki ândinat.

⁹ Kât sikum patâ minatkat sâm, zen sarâ mariñangât ârâmbâgân zâibi. Oi kut nâi yennâ sot bâlinâ top topñangât âknâle muyagem zorat nângânâ sâm tâmbetagogi. ¹⁰ Kât sikumgât âknâleñâ bâlinâ top top zorat topñâ uap. Oi a nâmbutnândâ zorat

opnâ sinji âlip kândâtkom zoren bagim umbâlâ muyagiwe.

Ândiândi kâtikñangât kâtigibi.

¹¹ Anutugât sinji a, gâ kut nâi nâi zo birâban. Gâ âlip opnâ târârak ândiândiñ sot sinji âlip sot nângâm pâlâtân sot buku orot, kâtigigiñâ sot lâlon kwatziñgâziñgânangât kâtigiban. ¹² Oi gâ nângâm pâlâtangât nep âlip tuuban. Tuum âim ândiândi kâtikñâ gâsuban. Gâ zorat op diigigip. Gikak yatâ upangât a donjebp mâteziñan sâm kâtigena nângâwe.

¹³ Anutuñâ kut nâi nâi ândiândi muyageziñgâmap, zâkkât mâteñan sot Yesu Kristo a kutâ Pontio Pilato mâteñan sâm kâtigeip, zekât mâtezikñan itâ sâm, sâm kâtigem dâgobâ. ¹⁴ Gâ den kâtik sâm gigip, zo mem târârak kinna Kembuniñâ Yesu Kristo gâbap. ¹⁵ Zorat narâknâ mâte oi imbanâ mariñâ, a kutâ sot a zâizâiñ aksik zeñgât Kembu patâziñ, Anutu, zâknâ hanji mori Kembuniñâ Yesu takâbap. ¹⁶ Anutu zâk ziknik mumuñâ buñâ. Zâk âsakñâ umñan ândiap. Gootñan mân âibemgât dâp. Anâ mân igâwe. Zâk mân ikpemgât dâp. Sâm âlip sot Kembu nepñâ memñâ ândim zâimâmbap. Perâkñak.

Kombânñâ zinziñ kâtik muyaginat.

¹⁷ A kât sikum patâ zemziñgap, zen girem dâzângona sâkziñ mân mem zâibi. Kut nâi nâi buñ orot, zorat nângâne zorân kombânziñ oi zoren mân kâtigibi. Anutuñâ gom sambe muyageniñgi mem nem sâtâre op ândien, zorat nen zâkkâren nângâm pâlâtân kwâkñangâm ândinat. ¹⁸ Oi sâm ziñgâna âlipñangât nep tuum umâlepkât op kut nâi nâiziñ kâsâpkum a kanpitâ ziñgâm ândibi. Oi sinji âlipkât bonñâ muyagibi. ¹⁹ Yatâ opnâ kombânziñ nâi zinziñ kâtik memñâ ândiândi mimbi. Ândiândi zo bonñâ.

Timoteogât girem den

²⁰ O Timoteo, gâ Kembugât den gigip, zo dâñ galemum mem ândiban. Oi a nâmbutnândâ nen nângânangâniñoot sâm den yennâ mo bon buñ zo sâne nângâm kubik birâban. ²¹ A nâmbutnâ den

zoren mândâm nângâm pâlâtângât mâtâp
birâwe.

Anutugâren gâbâ tânzângozângon zo
zeŋgâren zimbap.

Zo yatik.

Timoteogât ekap zagâtñâ Paulonâ kulemgum pindip.

Mâsop den.

¹ Paulo nâ Anutugât sâtkât Yesu kristonâ ândiândi muyageip, zorat den sa lañ kârâbapkât Yesu Kristogât Aposolo orâwan.

² Timoteo, gâ Yesugât sinji âlip dâgoga nângâm ninâ nannâ yatâ oin, gâgât ekap zi kulemgum gigan. Anutu Ibâ sot Kembuniñâ Yesu Kristo, zekâren gâbâ tânzângozañgoñ, buku orotñâ sot um lumbeñâ gâgâren zimbap.

Timoteo nângâm pâlâtân bonñâ zemñangip.

³ Ibâ âserâpnâ zen hâlâlu ândim Anutu kore okñangâm gane kiunziñâ nâñâ yatik opmanñâ sâiwap dukumñâ ñâtik sirâm ninâu sâm gâman. Gâgât nângâm ninâu sâman. ⁴ Gâ nâgât umbâlâ oin, zorat âsâbân nângâman. Oi gâ gekñâ umâlip patâ nângâbatkât otnimap. ⁵ Oi nângâm pâlâtân bonñâ zemgigap, zorat nângâman. Mamgâ Eunike sot âlagâ Loisi, zet Kambu nângâm pâlâtân kwâkñangâm ândiwet. Oi gâ zo yatik nângâm pâlâtân kwâkñangâm ândiat, zo nângan.

Kâtigem sinji âlip nep tuuban.

⁶ Oi nâ zorat nângâm itâ dâgobâ. Nâñâ bitnandâ kâukkan pa Anutunâ imbanñâ gigip, zo ona sei kârâpñoot upap. ⁷ Itâ nângâban. Kaapum Anutunâ niñgip, zo kenñat mân utnatkât niñgip. Kaapum zo imbanñâ sot buku orot zorat mariñâ. Nen um sâk zorat kendon ândinatkat Kaapum niñgip.

⁸ Zorat gâ Kembuniñangât den sinji sâm muyagibam añun mân upan. Oi tâk namin nâbane ândian, nâgât den sinji sâbam añun mân upan. Anutunâ imbanñâ gibap dâp, nâ yatik, sinji âlipkât op sâknam kwâkñan ândiban. ⁹ Anutu zâknâ kubikniñgâm hâlâlu ândinatkat diiniñgip. Zo âlip urâwen zorat buñâ. Zikñak nângi

zeip sot um lâklâkñangât op yatâ otniñgip. Zo mârûm hân mân muyageibân Yesu Kristogât op sinji kwatniñgip. ¹⁰ Oi zorat bonñâ narâk ziren muyageip. Kubikkubikniñâ Yesu Kristo gei muyageip. Zâknâ mumuñangât imbanñâ koi gei ko ândiândiñ zinziñ kâtik muyageniñgap.

¹¹ Oi nâ zorat sinji sâsân sot Aposolo nep tuubatkât sâm nigip. ¹² Nâ zorat sâknam kwâkñan ândiman. Ka añun mân opman. Nâ nângâm pâlâtân kwap zâkkât um zagât mân opman. Nâ itâ nângâman. Imbanñañootñâ sinji âlip nep sâm nigip, zâknâ dâñ galem otnigi Yesu takâtakñangât narâk mâte upap.

¹³ Den bonñâ zorat mâtâp tirâpgowan, zorik moliban. Zo Yesu Kristo nângâm pâlâtân kwâkñangâm umgâ gâsui yatâ upan. ¹⁴ Tirik Kaapumñâ umniñan ândimap, zâknâ mam otgigi den bonñâ gigip, zo galem otna zemgibap.

Onesiporo, zâkkât den.

¹⁵ Asia hânân aksik birânim âiwe. Oi osetziñan Pigelo sot Hemogene, zet ârândân. ¹⁶ Onesiporonâ tâk namâ a nâgât mân añun op umâlep kwatnim ândeip. Zorat Kembunñâ Onesiporogât kâmut gakânñâ tânzângobap. ¹⁷ Zâk Roma kamânân takâmñâ um bâbâlañâk kârûnim muyagenigip. ¹⁸ Zorat Kembunñâ nângâm narâk patin um lâklâkñangât okñangâbap. Zâk Epeso kamânân kore orotñâ imbanñâ tuum ândeip, zo gikak nângat.

2

Kembugât kâwali nep tuuban.

¹ Nannâ, gâ Yesu Kristo sot pâlâtân ândina tângogi ândim kâtigiban. ² A donbep patâ zenñat mâteziñan den dâgom ândiwan, zo Kembugât sinji a sât luluñoot nâmbutñâ dâzângom ândiban. Oi a zo, zen kâwaliziñoot a nâmbutñâ dâzângom ândibi.

³ Gâ, nâ yatik, Yesu Kristogât kâwali a kâtik op ândim zâkkât op sâknam nângâm mân âkongibap. ⁴ Nâi zâk kâwali nep tuubapñâ dap op sâkkât nep top top zorat umñâ pâi zimbap? Zo kâwali a osetziñan pâip, zâk egi dâp oi zorik upapkât sâbap.

⁵ Katep zinj kut n̄ai minam s̄ârârâk kârâme. Zengâren gâbâ n̄aijâ mâtâp birâm n̄ain gâbâ âibap, zo s̄ângân mân mimbap. ⁶ N̄ai zâk nep kârâm kâmit sâknam upapnâ nalemem bonnâ kâdom mem nei dâp upap. ⁷ Den sumbuñâ dâgogan, zo n̄angâm kwâtâtiban. Kambu zâk s̄ai umgâ pârons̄ai topnâ n̄angâm kwâtâtiban.

Mân loriban.

⁸ Gâ Yesu Kristogât n̄angâm n̄angâm ândiban. Zâk Dawidigât kiunnâ mumuñan gâbâ wâgân op zaarip. Zâkkât sinji âlip yatâ sâman. ⁹ Sinji âlipkât op sâknam n̄angâman. Oi um kâtik zinj n̄agât n̄angâne bâliñ mame ua yatâ kin bitnâ saaninetâ taan. Ka Kembugât sinji âlip den, zo dap op saane yen tâpap? ¹⁰ Nâ Anutugât sinji a zengât op sâknam patâ n̄angâm tâpman. Zen Yesu Kristo sot pâlâtân utne kubikzinci neule âsaknâ zinzinj kâtik mimbigât yatâ opman.

¹¹ Den itâ ziap, zo bonnâ,
“Nen zâkkât mumuñan târokwarâwen. Zorat op nen zâk sot ârândâñ zaat ândinat. ¹² Nen zâk sot sâknam n̄angâm kâtiginat zo ko zâk sot a kutâ tâtarân tâtnat. Nen zâk kwâimbânangindâ s̄ai ko zâkoot yatik nen kwâimbânangâbap. ¹³ Nen den sâwen, zo mân lunat zo ko zâkkât dennâ bon upap. N̄ai sâmnâ n̄ai sâsânâ, zo zâkkâren mân ziap.”

Sinji âlipkât sâm gulip.

¹⁴ Gâ den zo sâm Anutugât mâtenan sâm dâzângom ândina den yennâ mân sâm âragubi. Sârek den mân âragubi. Zen den yennâ, bon buñâ, zo âragum ândibi zo ko den zorânâ zen tâmbetzângobi.

¹⁵ Anutuñâ gâgât n̄angi dâp upapkât nep kâtigem tuum ândiban. Oi den bonnâ tântân sâm ândiban zo ko Anutugât mâtenan anun mân upan. ¹⁶ Den yennâ sâne mân betzinan mimban. Zen yatâ op ândim um gulip op sinji âlip birâbi. ¹⁷ Sarâ den ârâgume, zo use kâtik yatâ op lañ kârâbap. A yatâ zo zengâren gâbâ n̄ai Hemenaiio sot n̄ai Pileto. ¹⁸ Zet den bon birâm itâ sabot, “Mumuñan gâbâ zaatzaat, zorat topnâ itâ. Yesuñâ mumuñan

gâbâ zaat ândiândi unaknâ m̄arum muyageningip. Narâk patin sâk unaknâ mân minat.” Zet yatâ sâmnâ a nâmbutnâ zengât n̄angâm pâlâtânzinj mem gulipkuabot.

Anutugât kunkun sot hâkop bonnâ.

¹⁹ Anutuñâ kât tandâ pâi giarip, zo kâtigem kinzap. Zorat den kulem n̄ai itâ ziap,

“Kembuñâ sinji arâpnâ zingit n̄angâmap.”

Oi den n̄ai itâ ziap,
“Kembugât sinji a ândien sâme, zen aksik bâliñâ kândâtkubigât sâip.”

²⁰ A kutâgât namâ patin hâkop top top goide kât sot siliwa kât tuutuun, zorik buñâ. Nak sot hânñâ tuutuun, zo ziap. Hâkop nâmbutnan kut n̄ai s̄ângân patâ zorân geibap. Nâmbutnâ ko kut n̄ai n̄ai yennandâ geibap. ²¹ Hâkop n̄ai zâk kut n̄ai bâliñâ buñ, umñâ salek op neulenoot upap oi hâkop s̄ângân patâ. Oi namâ mariñandâ egi hâlâlu zei nep âlipnâ pindâbap. Den sumbuñâ zi a nenñat op san. Umniñ salekkoi hâlâlu ândinat san.

Kembugât a ândinat.

²² A sigan kut n̄ai n̄ai bâliñâ ek âknâlime, zo birâban. Oi umzinj salek opnâ Kambu sâm m̄apâsime, zen sot âlip orotnangât sot n̄angâm pâlâtân sot um lumbenagât kâtigiban. ²³ Den yennâ sot sârek den zo birâban. Gâ âlip n̄angat. Den yatâ sâne kâsâp sot um kâlak muyagemap. ²⁴ Oi Kembugât kore anâ den sârek op mân kwâkâyanğâbi. Ziinâ a aksik buku otzینگâm sinji âlip târarak kwâkâzingâbi. Oi a zinj bâliñ otzینگânetâ zorat hânñâ mân otzینگâbi. ²⁵ Oi Kembugât den birâme, a zo mulunâk dâzângobi. Anutu zâk ziknak mem gei kwatzingi umzinj melân den bonnâ n̄angâbi sâm mulun dâzângobi. ²⁶ Oi umzinj pârons̄ai Satangât ârâmbâgân zângoip, zoren gâbâ mâkâzingâbap. Zen Satangât den lum ândiwenñâ umzinj pârons̄ai kândâtkubi.

3

Sinji âlip gulipkukun a, zengât den.

¹ Gâ itâ n̄angâban. Narâk patâ mâte upâ s̄ai bâliñandâ lañ kârâm kâbâ yâmbât

mem zaa kwap mem ge kwap imbanjoot niŋgâbi. ² A itâ zo, ziŋ ândibi. Ziŋŋangât nâŋgâne zâizâiŋ, kâtkât âkŋâle, den kârâpŋoot sâsâŋ, sâk mâme den, ibâ mam zekât den birâbirâ, sum nâne a, aŋâ Anutu hurat mân kwâkŋangâme. ³ Lumbe den mân sâsâŋ, tosa mem ândiândi, sârân sâsâŋ, nem gulipkukun, a zinnâ, kut nâi nâi âlipŋâ âkon upi. ⁴ Kâsa zengâren tirâpzanŋozanŋon, laŋ orot, zâizâiŋ upme. Sâkkât âkŋâle mem ândim Anutugât âkŋâle mân nâŋgâbi. ⁵ Sâkŋandik siŋgi âlip nâŋgâbi. Ka siŋgi âlipkât imbanjâ mân zemziŋgâbap. A zo yatâ ândine ziŋgit kândâtzanŋoban.

⁶ Narâk ziren a nâmbutŋâ zo yatâ ândie. Zen tik ândim ambân nâŋgânâŋgâziŋ lolot zengât mirin zâim um gulip kwatziŋgâme. Oi ambân zo tosa top top muyagemŋâ umbâlâ upme sot âkŋâle top top otziŋgi laŋ âim game. Aŋâ ambân zo yatâ zorâŋ zengât upigât sâm lolot otziŋgâme. ⁷ Ambân zo yatâ, zorâŋâ narâk dâp den zorat topŋâ kârûm mân nâŋgâm kwâkâme. ⁸⁻⁹ Mârûmŋan Yane sot Yambere zet Mose kâsa okŋangâwet. Yatigâk a san, zen den bonjâ kâsa okŋangâme. A zo, zen nâŋgânâŋgâziŋ bâliŋâ sot nâŋgâm pâlâtânziŋ buŋâ. Dap dabân bâliŋandâ laŋ kârâbap? A yatâ zo, zen sarâziŋangât topŋâ muyagei ek nâŋgâbi. Wangât, kut nâi nâi ziŋ upme, zo topziŋ sâm muyagei a aksikŋâ ek nâŋgâm kândâtzanŋobi, zorat. Yane sot Yambere, a zagât zekâren muyageip yatâ.

Paulo sâkŋan sâknam donbep muyagenanŋâ

¹⁰ Gâ nâ sot ândim gâin. Kut nâi nâi orâwan, zo ek nâŋgâm ândein. Siŋgi âlip sâman sot nep tuuman, ândiândinâ, nâŋgâm pâlâtânâ, buku orotnâ, kâtigem ândiândinâ zo ek nâŋgâm ândein. ¹¹ None sâknam nâŋgâwan. Antiokia kamânân, Ikonioŋ sot Listera kamânân none sâknam donbep nâŋgâwan. Yatâ otninetâ Kembunâ bitziŋan gâbâ mâkânigip. ¹² A nâmbutŋâ Yesu Kristo sot pâlâtân op târârak ândibi, zen pisuk patâ yatik zâŋgone sâknam nâŋgâbi. Zo perâkŋak. ¹³ Narâk ziren bâliŋ mâme a sot sarâ a ziŋ

bâliŋ upme. Bet ko walâm sarâ sot bâliŋâ zorâŋ tuune laŋ kârâbap. Umziŋâ gulip oi a nâmbut um gulip kwatziŋgâbi.

Kembugât ekap sâlâpkum nâŋgâm ândibi.

¹⁴ Gâ ko den kwâkâm giwen, zo sot pâlâtân op ândiban. Den zo nâigâren mein, zorat mân kwaksat. Nâ den siŋgi zo giwan. Oi gâ topnâ nâŋgâmat, zo ka. ¹⁵ Oi gâ katepkan gâbâ tirik ekap sâlâpkum nâŋgâm gâingât zorâŋ umgâ kubigi Yesu Kristo nâŋgâm pâlâtân kwap sumbengât siŋgi op ândiban. Gâ zo yatâ ândibangât Kembugât ekap sâlâpkum ândina imbanjâ gibap. ¹⁶ Den tirik ekabân ziap, zo pisuk Anutugât Kaapungâren gâbâ muyageip. Oi den zo sâlâpkum nâŋgindâ siŋgi âlipkât topŋâ kwâkâm niŋgâmap. Oi zorâŋ topniŋ sâm muyagem umniŋ melâŋi târârakât tenŋâyân ândinat. Târârak mâtâp tirâpnâŋgomap. ¹⁷ Yatâ op diiniŋgi Anutugât arâp op kut nâi nâi âlip orotŋangât nep top top zo âlip tuum ândinat.

4

Târârak ândim siŋgi âlip nep tuunâ.

¹ Nâ Anutugât mâtenan sot Yesu Kristo, zâk kembu imbanjâŋootŋâ gamŋâ a gwâlâ sot mumuŋâ dinniŋâ sâm kwâkâbap, zekât mâtezikŋan sâm kâtigem dâgoga nâŋgâ. ² Gâ den siŋgi âlip sâban. Oi a zorat otziŋgâbap mo buŋâ, zorat kâtigem sâban. Oi a um girem den sot kâtigem den kwâkâziŋgâm nep mulunân âkonŋâ buŋ tuuban. ³ Narâk nâi mâte oi siŋgi âlip den zo a nâmbutŋâ nâŋgâne pat palaŋ oi birâbi. Zo birâmŋâ den nâi nâŋgânatkât kindapziŋ hetâmkwapi. Kwâkâm ziŋgâziŋgân a muyageziŋgâbi. Umziŋ dâp oi yatik, zorik muyageziŋgâne kwâkâziŋgâbi. ⁴ Den bon zo birâm den pat yenŋâ zoren âi pâlâtân upi. ⁵ Gâ ko narâk dâp sâknam kwâkan zari kândâtkom kâtigiban. Oi siŋgi âlip sâsâŋ nep tuum ândiban. Nep sâm gigip, zo tuum biranŋban.

Paulogât narâkŋâ pânkânok oip.

⁶ Kembangât sinji râma kom uwe, nâ yatâ otnibigât narâk mâte uap. ⁷ Nâ Anutugât ândiândi nep kâtigem tuum ga âkap. Sero kabânjan katep zinj sârârâk kârâme yatâ nâ mârûm sârârâk kârâm kâtigem kikerân tâkan. Nâ nângâm pâlatârjâ galemgua mân loreip. ⁸ Narâk ziren târaraknangât sângân mimbatkât mambât pâi ziap. Gâtâm narâk patin Kembu, top likuliku a târarakjâ, zâkñâ sângân nibap. Oi nâyâk bujâ. Yesugât takâtakânangât âkñâlîme, zen ârândân zinjâbap.

A nâmbutjandâ Paulo pam âiwe.

⁹ Gâ kek nâgâren gâbangât kâtigiban. ¹⁰ Dema zâk hângât kut ñâi ñâi zorat âkñâlî op nâbam Tesalonike kamânân arip. Kereske zâk Galatia hânân arip. Oi Tito zâk Dalimatia hânân arip. ¹¹ Zi Luka sot nikñik ândiet. Gâ Mareko muyagena ârândân gâbabot. Zâk nep âlip betnan mimbap. ¹² Tikiko zâk sângongua Epeso kamânân arip.

¹³ Gâ gâbamjâ mâtâpkât hâmbâ Taroa kamânân, Kapo zâkkât mirin parâwan, zo mem gâban. Oi ekap topjâ sot ilumjâ zo aksik mem gâban. Ilumjâ mân birâban.

¹⁴ Lingip kâlâu mot kârjâ tuutuun a, Alesande, zâk bâlij donbep otnigip. Zorat Kembujâ hâujâ pindâbap. ¹⁵ Zâkñâ dininjâ donbep koip. Zorat gâ zâkkât kenjât upan.

¹⁶ Denân nâbane tarâwan, narâk zoren buku ñâinjâ den mân betnan meip. Bujâ. Zen aksik birâniwe. Zorat tosa mân zemzingâbapkât nângan. ¹⁷ Kembujâ ko betnan mei sinji âlip um kâtik a, hân ñâin gokñâ zengâren sa tânnogi sâm nangâwan. Oi zâkñâ zuu kâtik Laiongât lâujan gâbâ mâkânigip. ¹⁸ Kembu zâk bâlijâ top top zoren gâbâ mâkânim sumbemân Kembangât kinj topjan nâbanbap. Zâkkâren imbanjâ âsakñâ zem zâimâmbap. Zo perâkñak.

¹⁹ Nâ Pirisila sot apjâ Akwila sot Onesiporo zâkkât kâmut zorat nângâzingan. Zo dâzângoban. ²⁰ Erasto zâk Korinti kamânân ândiap. Oi Toropimo zâk mâsek oi Milete kamânân parâwan. ²¹ Gâ map narâkñâ mân oi kek gâbangât kâtigiban.

Eubuluñâ nângâgigap. Pulej sot Lino, Kalaudia sot buku nâmbutjâ, zen yatik nângâgige.

²² Kembujâ um dâpkâ galem op ândibap. Kembangâren gâbâ tânzângozângon zorân zengâren zimbap. Zo yatik.

Titogât ekap Pauloñâ kulemgum pindip.

Sâm muyamuyage den sot mâsop den.

¹ Paulo nâ Anutugât kore a sot Yesu Kristogât Aposolo orâwan. Zâknâ gâsunimñâ zorat nep diñ sâmp nigip. A ambân Anutugât sinji sâip, zen den bonñâ nângâm, nângâm pâlâtân kwâknangâbi sot diñâ lubigât nep zo sâmp nigip. ² Oi ândiândi kâtikkât sinji den, zo bonñâ. Anutuñâ sarâ mân sâmap. Zâknâ mârumpnan hân mân muyageibân itâ sâip, “Ândiândi kâtik zengât sinji sâmp kâtigian, zorat mambât ândibi.” ³ Narâk mâte oi diñâ zo sâmp muyagemñâ Anutu kubikkubikziñandâ nânâ sâmp muyagibatkat nep diñ sâmp nigip.

⁴ Nâ sot sinji âlip mem ândiet, Tito, gâgât ekap zi kulemgum gigan. Anutu Ibâ sot kubikkubikniñâ Yesu Kristo, zekâren gâbâ um lâklâk sot um lumbe zo gâgâren zimbap.

Galem a sot a sâtñâ, zengât den.

⁵ Nep torenñâ ziap, zo tuum nanğâbangât op Keret hânân gâbarâwan. Oi dâgowan yatik Yesugât kâmut kamân dâp galem a gâsum sâlâpzângoban. ⁶ A nâi, zâk tosa buñâ, ambân kânok sot pâlâtân op ândibap. Oi nan bârarâp zen den sinji âlip mem ândibi. Nan bârarâpñâ gulipkukuñ sot zâizâiñ buñ ândibi. A yatâ zo nebân zâmbanban. ⁷ A sâtñâ nâi, zâk Anutugât nep a ândimapñâ tosa buñ ândibap. Zâk zâizâiñ mân upap. Kuk lañ mân upap. Too kâtik nem um gulip mân upap. Kâmbam kukuñangât âknâle mân upap. Kât sikumgât âknâle mân upap. ⁸ Zâk a buku otziñgâm kut nâi nâi âlipñangât âknâle nângâmap. Sâkkât âknâle mân nângâbap. A târârakñâ. A hurat kwatziñgâmap. Sâkkât kendon ândibap. ⁹ Den bonñâ sâmp dâzângowan, zo dâpnan mem ândibap. Oi zorânâ imbanâ pindi den bonñâ âlipñâ a kwâkâm ziñgâm ândibap. Oi Kembugât den ku a, zengât den mem ge kwâpap.

Den ku a sot sarâ a.

¹⁰ A donbep zen zâizâiñ op ândime. Zen den yenñâ sot sarâ sâmp a um gulip kwatziñgâme. Yuda a kâmurân gâbâ a nâmbutñâ umziñ patâ Mosegât den sinji sângiñan ari sâknandik Yesugât sinji nângâme, zen zo yatâ op ândime. ¹¹ A zo kât sikumgât opñâ den sarâ sâmp a nâmbutñâ ambân murârâpziñoot zo um gulip kwatziñgâme. A yatâ zo, zengât lâuziñ doongunat. ¹² Keret a zengât den sâsân a nâiñâ itâ sâip,

“Keret a zen sarâ sâmp. Zen a konam op nalem nemjik ândime. Zuu bâliñ yatâ kut nâi nâi lañ nime.”

¹³ Den zo nânga bon uap. Zorat ko den kâtik dâzângona sinji âlip târârak mem kâtigem kinbi. ¹⁴ Zen Yuda a zengât den yenñâ sot den ku a zengât den zo mân nângâbigât girem dâzângoban.

¹⁵ A um salek ândimeñâ kut nâi nâigât nângâne salek opmap. Ka a nângâm pâlâtânziñ buñ, zen nângânângâziñ sot umziñ sumunkoi kut nâi nâigât nângâne mân salekmap. Wangât, umziñ sumunkoip, zorat. ¹⁶ Zen itâ sâmp, “Nen Anutugât topñâ nângâmen.” Sâtñak yatâ sâmp orot mâmeziniñ kwâimbâmap. Zen bâliñ mâmp a. Den kukuñ a. Anutuñâ ziñgiri tepbâurep opmap. Den ku a zo, ziñ âlipñangât nep mân tuume.

2

A ambân patâ, zengât den.

¹ Gâ ko den âlipñâ ziap, zorat dâp dâzângom ândiban. ² Oi sânanđâ a patâ ziñâ kendonbandon sot hâlâlu ândibi. Umziñ bimbi kwapi. Nângâm pâlâtân sot buku orot zo mem kâtigem kinbi.

³ Oi ambân patâ zo, zen yatigâk dâzângona sinji âlip nângâm sarân mâmp sot den umân pâpan mân sâmpñâ too kâtik lañ mân nem ândiândi âlip zo wâratkum ândibi. ⁴ Oi ambân sâk wâgân dâzângone ap murârâpziñ galem otziñgâm biranbi.

⁵ Oi anun op lañ mân ândibi. Kendonbandon op mirin kut nâi nâi kubikñâ abârâpziñ sâtziñ lubi. A kândâtñan ândie zo, ziñâ ziñgitñâ Anutu sâmp bâliñ kwapegât yatâ op ândibi.

A sigan sot kore a zengât den.

⁶ A sigan yatik sâna kendonagom ândibi.

⁷ Oi gikak kut nâi nâi âlipnâ zo op mâtâp tirâpzângona eknâ yatik upi. Sâknak mân tuuban. Kembugât den zo târârak wâratkum bonnik zo a ambân dâzângom ândiban. ⁸ Den âlipnâ târâraknâ sâna kâsa zen nângâm nâ anun op Yesugât kâmut nen den mân sâmbâliņ kwatningâbi.

⁹ Kore a dâzângona patârâpziņ zengât den lum kore âlip otziņgâne sâtâre upi. Oi patâ zengât sâtziņan mân sâbi. ¹⁰ Oi kâmbu mân op ândim kut nâi nâiziņ yen ek galem upi. Yatâ opnâ Anutu kubikkubikniņ diņangât neule âlip upi.

Sanjon kubikniņgipkât ândiândi âlipnâ ândinat.

¹¹ A hân dâp âlip utnatkât Anutugâren gâbâ tânzângoziņgona, zo muyageip.

¹² Zorânâ betniņan mem kubikniņgi um kâtik zengât ândiândi sot sâkkât âknâle bâliņâ zo birâm ziren kendonbandon ândim Anutu ziknâ yatâ târâraknâ op ândinat. ¹³ Yatâ ândim Anutu patâ sot kubikkubikniņâ Yesu Kristo, zâkkât neule âsaknâ muyagei ândiândi âlipniņan âinatkat um bâbâlan op nângâm ândinat.

¹⁴ Zâknâ nengât suupniņ mem bâliņan gâbâ mâkâniņgip. Oi zâkkât arâpnâ opnâ âlipniņgât nep tuum ândinatkat sanjon kubikniņgip. ¹⁵ Gâ den zo dâzângom kubikziņgâm kâtigiban. A ziņ gâgât nângâne giņiņâ mân upap.

3

Tirik Kaapumgâren gâbâ a unaknâ âsagiwen.

¹ Gâ a ambân Yesugât kâmurân ândie, zen dâzângona a kutâ sot zâizâiņ hurat kwatziņgâm dinziņ lubi. Oi nep âlip top topnâ ziap, zo bâbâlan op tuubi. ² Oi sâmbâliņ kwâkwat sot den sârek mân sâbi. Buņ kâtiknâ. Zen lumbeņ ândim a pisuk umâlep kwatziņgâbi.

³ Nen mârumņan um gulip op den kom ândiwennâ âknâle top top, zorat kore op kuk sot um kâlak muyagem um kâsa op ândiwen. Nen yatâ op ândeindâ a ziņâ nengât âknâle mân op ândiwe.

⁴ Ka Anutu nâ umņandâ gâsânângomnâ kubikniņgip. ⁵ Nen târârak ândim nep âlipnâ nâi tuuwengât buņâ. Um lâklâknangât op too sanjonniņgâm sâi Tirik Kaapum nâ ândiândi unaknâ niņgip. ⁶ Zâk kubikkubikniņâ Yesu Kristogât opnâ Kaapum niņgip. Zo bituktâ mân niņgip. ⁷ Zo nen Anutugât mâtenan tosanini buņ kin nâ ândiândi kâtikkat siņgi utnatkât yatâ ot niņgip. Um lâklâknangât op yatâ ot niņgip. Den zo perâknak.

Den bon buņ, zo birâbi.

⁸ Gâ itâ dâzângom kâtigem ândiban. “Anutu nângâm pâlâtâņ kwapmenâ âlipniņgât nep tuum kâtigibi. Nep âlipnâ zo tuune a betziņan mimbap. Yatâ op ândine âlip upap.

⁹ A zen den yen âragume, zo kândâtkubi. Sâkurâpziņ kutziņangât den sot den sâmbâliņ kwâkâyan gâme sot den kâtikkat den sârek zo birâbi. Den top top zo yen, bon buņâ.”

¹⁰ A nâi den sâi kâsâpagome, zo sâp kânok mo zagât dukuna mân nâņgi birâniņgâna zikniņk ândibap. ¹¹ Gâ nângat. A yatâ zo bâliņangât nep tuumap. Orot mâmenandâ tosanâ sâmbâliņ muyagemap.

Den muruknâ.

¹² Nâ Atemis mo Tikiko sângongua gâgâren gâi Nikopoli kamânân ga muyageniban. Nâ kamân zoren map narâknan ândibat san.

¹³ Apolo sot gurumin den nângânângâ a Zena, zet sângonzâkona hân nâin âibabot. Mâtâpkât nalem zikâna mân kwakpabot.

¹⁴ Kâmut gakârâpniņâ zen âlipniņgât nep tuum umziņ upap. Oi a nâmbutnâ pu utne betziņan mine nepziņâ zo bon upap.

¹⁵ A nâ sot ândime, zen aksik gâ nângâgige. Gâgâren a buku ot niņgâme, zorat sot den dâzângoban.

Kembugâren gâbâ tânzângoziņgona, zorâņ zengâren zimbap.

Zo yatik.

Pilemongât ekap Paulonâ kulemgum pindip.

Sâm muyage den sot mâsop den.

¹ Nâ Paulo Yesu Kristogât opnâ tâk namin ândian. Nâ sot bukuniñâ Timoteo, net Pilemon nep betnikñan memmat, gâgât ekap zi kulemgum giget. ² Oi ambân bukunikñâ Apia sot kâwali anikñâ Arikipo sot Yesugât kâmut Pilemon gâgât mirin mindume, zengât ârândân pet.

³ Ibâniñ Anutu sot Kembu Yesu Kristo, zekâren gâbâ tânzângoçoñgoñ sot um lumbe zo zengâren zimzap.

Paulo zâk Pilemongât op Anutu mâpâseip.

⁴ Nâ ninâu sâbam gâgât nângâm Anutugâren sâiwap sâman. ⁵ Gâ Kembu Yesu nângâm pâlâtân kwâkñangâm Kembugât sinji a zengâren umgâ kinmap. Oi zengât nângâm ândimat. Nâ zorat sinji nângâm Anutugâren sâiwap sâman. ⁶ Oi nângâm pâlâtângâ nen sot kânok uap. Kut nâi nâi âlipñâ Kristogâren gâbâ muyagem gâip, zo nângâbangât ninâu sâman.

⁷ Bukunâ, gâ Kembugât sinji a buku otziñgâm umâlep kwatziñgâmat, zorat umnâ âlip oi sâtâre patâ orâwan.

Kore a Onesimo, zâkkât den.

⁸ Gâ a buku otziñgâmatkât itâ dâgobâ. Gâ kut nâi upangât Kristogât opnâ sâbâ sâam âlip sa nângâm upan. ⁹ Ka buku orotñangât itâ dâgobâ. Nâ Paulo, a sombâ, Yesu Kristogât op tâk namin ândian. ¹⁰ Nâ katepnâ nâi Onesimo tâk namin ta ga muyagenigip, zâkkât dâgobâ. ¹¹ Mârum zâk gâ sot ândim mân bekan mem ândeip. Narâk zoren ândiândiñâ mân dâp oip. Narâk ziren ko zâk Kembugât a opnâ gâgât sot nâgât ârândân ândei dâp uap.

¹² A zo sângongua gâgâren gaap. Zo nâgât kâmbiamnâ, zo sângongua gâgâren gaap. ¹³ Nâ sinji âlipkât op tâk namin ta zâkñâ gâ gebâkkan betnan mem ândibapkât sâwan. ¹⁴ Oi gâ mân nângâna nâ yatâ upatkât nânga mân dâp oi

mâburem gigan. Gâ gikak nângâm nibâ sâam niban.

¹⁵ Zâk birâgigi gikik mâik nâi ândein, zo topnâ itâgât motnâi. Âburem ga gâ sot ândim zâibap. ¹⁶ Zâk kore ayâk bunâ. Yesu sot pâlâtân op buku otgibam gaap. Nâgâren yatâ op ândeip. Gâgâren ko walâmñâ otgibap. Zo itâgât sâkñandik gâgâren ândeip. Zi ko Kembugât a opnâ gâgât a bonnâ uap. ¹⁷ Gâ nâgât nângâne bugugâ oi ko zâk diina gâi nângâna Paulo upap. ¹⁸ Zâkñâ kut nâigâ gulipkoip? Gâgât tosa nâi zâkkâren ziap, zo nâgât sinji sâban. ¹⁹ Paulo ninak den zi kulemgum gigan. Perâkñak, Nâ hâuñâ melân gibat. Ninâ tosa gâgâren patik ziap, zorat wangât sâbat? Gâ nâgâren a unakñâ âsagein, zorat san. ²⁰ Bukunâ, gâ Kembugât opnâ kut nâi zo bâbâlanâk nibangât otnigap. Kristogât opnâ umâlep kwatniban.

Den murukñâ.

²¹ Sât lulu a ândiat, zorat nângâm den zi kulemgum gigan. Oi itâ nângan. Den dâgogan, zo sot walâm târokwap tuuban.

²² Zen nâgât op ninâu sâne Kembunâ nângâmñâ sâi zengâren gâbatkât nângan. Zorat nâgât sinji kian kubikpan.

²³ A bukunâ Epapara, zâk Yesu Kristogât opnâ nâ sot tâk namin ândiap. Zâk zengât nângap. ²⁴ Oi nep betnan mimiñ a, Mareko sot Aristako sot Dema sot Luka, zen yatik gâgât nânge.

²⁵ Kembu Yesu Kristo, zâkkât tânzângoçoñgoñ, zorân umziñan zimzap.

Zo yatik.

Hebiraio a zengât ekap.

Yesu zâk Anutugât topnâ sâ muyagem ningip.

¹ Anutu zâk mârumnan Propete ziknâ topnâ dâzângoï zinjâ sâkurâpniñ den holiñâ top topnâ dâzângom gawe. ² Bet narâk muruknan ândien zi sâi nanñandâ diñâ dâtnânngoip. Mârumnan Anutuñâ sâi nanñâ hân sot kut nâi nâi aksik muyageip. Zorat nanñâ zâk a sot kut nâi nâi zorat marinâ upapkât sâ m pindip. ³ Anutuñâ sâi nanñangâren zik holi tobat âsaknâ muyagem ziapkât ândiândiñangât dâp ândimap. Oi imbanâ diñandâ kut nâi nâi hânân sot sumbemân zo tângoï zemap. Zâknâ bâliñâniñâ sanjon kubiknâ sumbemân zâimnâ Anutu kâwali boriboriñoot taap, zâkkât âsan bongen zâi ândiap. ⁴ Zâk sumbem a walâziñgâm ândiap. Zâk kot patâ memnâ kutnâ sumbem a zengât walâziñgip, ândiap.

Sumbem a zen giginâ. Nanñâ zâk zâizâin.

⁵ Nanñâ zâk zâizâin ândiap. Sumbem a zen ombenjan ândie. Sumbem a zengât mâsikâziñgâm sâbâ. Anutuñâ sumbem a nâi zitâ dukuip?

“Gâ nannâ. Nâ itârânj gâsum sâlâpgoga nannâ ândiat.”

Mo sumbem a nâigât itâ sâip?

“Nânâ zâkkât ibâ op ândibat. Zâknâ nannâ op ândibap.”

Buñâ. Anutuñâ sumbem a nâigât den yatâ zo mân sâip. ⁶ Ka Anutuñâ nanñâ kânok sângongui hânân gâi Anutuñâ zâkkât den itâ sâip,

“Sumbem a zen nannâ mâpâsibi.”

⁷ Anutuñâ sumbem arâpnâ zengât itâ sâip,

“Nânâ sa sumbem arâpnâ pibâ upme. Oi sa ko kore arâpnâ kârâp bâlam upme.”

⁸ Ka nanñangât itâ sâip,

“Anutu, gâ a kutâ op ândim zâimâmban. Nepkâ sot imbanâgâ zo zinzin kâtik zimbap. A kutâ tângâ zo mem

târârak ândim a ambân kembu otziñgâm ândiban. ⁹ Târârakñangât otgimap. Bâliñâ âkon opmat, zorat Anutu, gâgât Anutu sâtâregât kelâk sanjongigip. Zo bukurâpkâ sanjongziñgip, zengât dâp buñ, walâziñgip.”

¹⁰ Anutuñâ nanñangât den nâi itâ sâip, “Kembu, gâ topkwâkwatnan hân muyagein. Oi sumbemñâ sumbemñâ muyagein. ¹¹ Hân sumbem, zet buñ upabot. Gâ ko ândim zâimâmban. Hân sumbem, zet hâmbâ yatâ sânginâ upabot. ¹² Hâmbâ yatâ sânginâ oitâ mem kâpizikâban. Kâpizikâmñâ unaknâ muyagezikâban. Gâ ko ândimat yatik ândim zâiban. Gâgât narâk zo mân âkâbap.”

¹³ Anutuñâ sumbem a nâi zitâ dukuip? “Gâ âsannâ bongen tâtna kâsarâpkâ minduziñga kinñangât kombân upi.”

¹⁴ Sumbem a nâi den yatâ mân dukuip. Sumbem a zen Kembugât kore a ândie. Zen Tirik Kaapum yatâ betniñan mimbigât sâsân. Anutuñâ sumbem a sângonzânngoï a sumbemgât sinji ândien, nenñâren gam betniñan mime.

2

Kubikkubik den mân birânat.

¹ Zorat nen den sinji âlip nânngâwen, zo tâpâkum lorem birâbemgât nânngâm kâtiginat. ² Anutuñâ sâi sumbem arâpnâ diñâ sâkurâpniñ dâzângowe. Oi den sâwe, zo âsagemñâ kâtik op zeip. Oi den zo birâmarâwe, zo hâuñoot opmâip. ³ Narâk ziren ko Kembu ziknak kubikkubiknangât den sâ m muyageip. Oi kindapziñandâ nânngawe, zen den zo dâtnânngone kâtigeip. Zorat dap dabân den kubikniñgâbapkât imbanâ zemñangap, zo birindâ hâuñâ buñ upap? ⁴ Anutu ziknâ imbanâ sen pup sot sen mârât muyagem den zo tângoip. Sâi Tirik Kaapumñâ nânngip dâp imbanâ kâsâpkum ningip.

Yesu zâk narâk pânkânok sumbem a ombeziñan ândeip.

⁵ Narâk bet muyagibap, zorat sâna. Narâk zoren Anutuñâ a nâi kembuniñâ patâ kwânângâbap. Sumbem a patâ op ândibigât mân sâip. ⁶ Agât op sâip. Kembangât a nâiñâ zorat den sâm muyageip. Den zo itâ,

“Anutu, gâ wangât a zengât op nângâmat? Agât kiurâp wangât ek galem otzingâmat? ⁷ Zen narâk pânkânok sumbem a zengât giginâ ândibigât sâm zingin. Gâ a nâmbutñâ zengât mâteziñan imbanâ zingâna hurat kwatzingâme. ⁸ Gâ kut nâi nâi aksik bitziñan zâmbarin. Zorat zen mâirâp op ândibi.”

Anutu zâk kut nâi nâi a bitziñan zâmbarip, zo mân kâsâpkum pisuk pirâzingip. Narâk ziren ko kut nâi nâi aksik patâ a nengât bitniñan pâip, zo mân âsagei iksen. ⁹ Yesu ko a kembu op ândei iksen. Zâk narâk mâik nâi sumbem a zengât ombeziñan ândim sâknam nângâm moip. Sâknam nângâm moipkât neule âsakñâ sot kot patâ miap. Anutu zâk tânnângobapkât sâi Yesuñâ a pisuk nengât op mumuñangât sâknam patâ nângip.

Yesu zâk nengât murâpnâ sâbam nângi mân kwakmak oip.

¹⁰ Kut nâi nâi zo zâkñâ muyageip sot galem opmap. Zâk nan bârarâp donbep sumbem âsakñan diiningâm zâibapkât nângâm ândeip. Oi kubikkubikniñangât a patâ, Yesu, zâk sâknam nângâm moipkât kubikkubik a bonñâ ândibapkât Ibânâ nângi âlip oip. Nângi dâp oip. ¹¹ Oi a um hâlâlu kwatzingâmap, Yesu, zâk sot um hâlâlu kwatzingi ândie, zen ârândân Ibâziñ kânok. Zorat zikñâ murâpnâ sâbat sâm nângi mân kwakmak oip. ¹² Zorat diñâ itâ ziap,

“Anutu, gâgât kutsingigâ murâpnâ sâm muyageizingâbat. Kembangât kâmut osetziñan kep mem sâm sâtâre otgibat.”

¹³ Oi den nâi itâ ziap,
“Anutu nângâm pâlâtân kwâkñangâm ândibat.”

Oi den nâi itâ ziap,
“Zi nâ sot Anutuñâ katep nigip, nen ârândân ândien.”

Yesu zâk nengât tobat oipkât âlip betniñan mimbap.

¹⁴ Oi katep nen sip kelâkniñoorâk ândiengât Yesu zâk zorik meip. Zo zikñâ mumuñandâ mumuñâ mariñâ, Satañgât imbanâ koi geip. ¹⁵ A zo, ziñ munat sâm kengât op ândine Sataññâ tâkñâ saazingi narâk dâp mumuñangât kengât op tâpmarâwe, zen olañzingâbam yatâ oip. ¹⁶ Yesu zâkñâ sumbem a betziñan mimbam mân geip. Zâk Abaramgât kiurâpnâ nen betniñan mimbam geip. ¹⁷ Oi zorat murâpnâ nen sot dâp kânok upapkât Anutuñâ zâk sâm pindip. Zâk yatâ opñâ a patâ op Anutu mâteñan kore okñangâm a ambân tânnângom niñangât bâliñâ sanjonbapkât sâm pindi yatâ oip. ¹⁸ Yesu zâk zikñak sâknam nângâm mâsimâsikâyân bageipkât a mâsimâsikâ muyageniñgi âlip betniñan mimbap.

3

Yesu zâk patâ. Mose zâk ombenjan.

¹ Zorat op ko Kembangât singiyân a bukurâpnâ sumbengât singi ârândân diiningip, zen Yesugât nângâm ândibi. Yesu zâk Aposolo op Anutu kore okñangâm ândimap. Ândei niñâ nângâm pâlâtân kwâkñangindâ zâkñâ patâniñâ op ândiap. ² Anutuñâ gâsum sâlâpkoi sât luluñ ândeip. Mose zâk Anutugât a ambân gakârâpnâ osetziñan sât lulu ândeip. Oi Yesu zâk zo yatik ândeip.

³ Mirâ tuumap, zâkkât kotñâ mirâgât singi walâmap dâp yatik Yesugât kut-singinâ Mosegât wâlâp. ⁴ (Mirâ mot zo anñâ tuutuunñâ. Ka kut nâi nâi muya-muyaginñâ, zo mariñ Anutu kânok.) ⁵ Mose zâk Anutugât a ambân gakârâpnâ zengât osetziñan ândim kore a op sât luluñ nep tuum ândeip. Zâk bet den sâi muyagibapkât op kore op ândeip. ⁶ Kristo ko nannandâ Anutu a ambân gakârâpnâ nengât kâukniñâ ândiap. Zâk Ibânangât sât luluñ ândiap. Oi nen sumbengât singi kwatniñgip, zorat nângâm um bâbâlan op âinatkat mambât ândinat oi ko zâkkât a ambân gakârâpnâ bonñâ op ândinat.

Isirae a um kâtik urâwe, zo yatâ mân utnat.

⁷⁻⁸ Zorat Tirik Kaapumñâ Kembangât den itâ sâip. Zo nengât sinji sâip, “Zen itârân Anutugât diñâ nângâm mâruman sâkurâpziñâ um kâtik urâwe, zo yatik mân upi. Sâkurâpziñâ mirâ kamân kâtikñan ândine mâsimâsikân muyagei um kâlagân lañ urâwe. ⁹ Sâkurâpziñ hân zoren kut ñâi ñâi orâwan, zo kendon 40 umñan ek ândiwe. Ekñâ umziñ mân âburei lañ zâizâiñ otnim mâsikâniwe. ¹⁰ Oi nâ zorat nânga bâliñ oi zengât itâ sâwan, ‘Zen umziñandâ gulip op gâmap. Zen nâgât mâtâp mân lânme.’ ¹¹ Yatâ op ândine kuk otziñgâm itâ sâwan, ‘Zen nâgât ândim nângâ kamânân mânâk bagibi.’”

¹² Bukurâpnâ, zengâren gâbâ ñâi zâk um kâtik op um sumun op Anutu kândâtkobapkât galem orangâm ândibi. ¹³ Itârân Kembangât diñâ nângâmñâ mân birâbi sâip. Itârân sâip, zo narâk zirat op sâip. Zorat sirâmñâ sirâmñâ umziñandâ kâitzângobapkât den sâm galem orangâm ândibi. Bâliñangât mâsimâsikânñâ zengâren gâbâ a ñâi okñangi um gulip otziñgâbapkât op sâip.

Isirae a zengât sinji nângâm kengât utnat.

¹⁴ Nen Kristo nângâm pâlâtân kwâkñangâm kâtigem ândinat. Oi topkwap nângâm pâlâtân kwarâwen, zo âsâbân mem ândimñâ kikerân âi takâm Kristo sot bonñâ minat. ¹⁵ Kembangât ekabân den ñâi itâ ziap, “Zen itârân Anutugât diñâ nângâm zâizâiñ op um kâtik urâwe, zo yatik mân upi.”

¹⁶ A ikâ ziñâ diñâ nângâm tâtâlim um kâlak muyagiwe? Zo ñâin gokñandâ buñâ. Mosenâ kândom otziñgi Aigita hânân gâbâ diiziñgi, a zo aksik ziñâ. ¹⁷ Mo a ikâ zengât Anutuñâ nângi sumunkoi kendon 40 âkip? Zo bâliñâ op ândim mirâ kamân kâtikñan mom nangâwe, zengât op yatâ oip. ¹⁸ Oi ikâ ziñâ zengât itâ sâm kâtigeip, “Nâgât ândim nângâ kamânân

mân âibi?” Diñâ birâm ândiwe zo, zengât op sâip. ¹⁹ Zorat itâ nângâmen. Zen mân nângâm pâlâtân kwarâwe, zorat ândim nângâ kamânân mân âiwe.

4

Ândim nângâ kamânân takânatkât sâm niñgi.

¹ Ândim nângâ kamânân âinat sâsânâ. Sinji den zo mân gulipkoi buñ oip. Zorat nengâren gâbâ ñâiñâ mâtâbân gulip opapkât um girem utnat. ² Sinji âlip den sâkurâpniñâ dâzângowe, zo yatik nen dâtnângowe. Ka sâkurâpniñâ zen den zo nângâm umziñan mân pane zeipkât zengâren bon buñ oip.

³ Sinji âlip nângâm umniñan pamen, nen ko ândim nângâ kamânân bagimen. Anutuñâ sâkurâpniñangât itâ sâip, “Nâ kuk otziñgâm itâ sâm kâtigiwan, ‘Zen nâgât ândim nângâ kamânân mân bagibi. Zen nâ sot ândim nângâ mân upi.’”

⁴ Anutu zâk narâk zoren yatâ sâip. Ka mâruman hân mot muyageip, narâk zoren Anutuñâ nepñâ tuum kwâkâm kendon tap nângip. Anutuñâ sirâm nâmburân kânok umñan a sot kut ñâi muyageziñgi. Sirâm nâmburân zagât, zorat Kembangât ekabân den ñâi itâ ziap, “Anutu, zâk kut ñâi ñâi muyagem nangâm sirâm nâmburân zagât, zoren kendon tap nângip.”

⁵ Oi bet Isirae a mirâ kamân kâtikñan um kâtik ândine Anutuñâ den ñâi u ziap, zo yatik zengât op itâ sâip, “Zen nâgât ândim nângâ kamânân mân bagibi.”

⁶ Mârum ândiwe, zen sinji âlip nângâm diñâ birâm mân bagiwe. Ka a nâmbutñandâ ândim nângâyân bagibigât mâtâp ziap. ⁷ Wangât, bet narâk ñâin Anutuñâ narâkñâ du sâip. A kutâ Dawidigât lâuyan den san, zo pâi itâ sâip, “Zen itârân diñâ nângâme oi ko um kâtik mân ândibi.”

⁸ Zorat op ko Yosua zâk mârum ândim nângâ kamân bonñâ muyagem ziñgi sâi bet Anutuñâ narâkñangât dum mân

sâbap. ⁹ Zorat itâ nângâbi, “Anutu hân mot muyagem nanngâmñâ kendon tap nanngip, zo yatik Anutugât a ambân nenngât ândim nângâ kendon nâi tok ziap. ¹⁰ Anutu zâk nep tuum nanngâm ândim nângip, zo yatik a niñâ Anutugât ândim nângâyân baginatñâ nep birâm ândim nângânat.”

Anutu dinngât topñâ.

¹¹ Oi niñan gâbâ nâiñâ lorem Isirae a mârûm mâtâp bâliñ lâñâwe, zorik lâñbapkât ândim nângâ kamânân âinatkat kâtiginat.

¹² Anutugât den, zo ândiândiñâ sot imbanñoot. Oi sâu nâi umñâ kândâtñâ sâtñoot zorat dâp walâm sât kâtik zo nem giari umniñâ sot um dâpniñâ zo nem mânânngâtmap. Oi um nângânânngâniñâ sot umñâ nângâm kubikkubik zorat topñâ muyagibapkât sâsâñ. ¹³ Kut nâi nâi, zo aksik muyagemap. Nâiñâ Anutugât mâtenan tik mân zemap. Zâkkâren kut nâi nâi muyap sot ekap buñ zemap.

Patâniñâ Yesu um bâbâlan op mâte okñangânat.

¹⁴ Anutugât tirik namâ galem a patâ nâi ândiniñgap. Anutugât nanñâ Yesu. Zâk sumbem walâm zâi ândiap. Zâk zo yatâ ândiapkât Kembu patâniñâ sâm nângâm pâlâtân kwâkñangâm ândinat. ¹⁵ Oi tirik namâ galem a patâniñâ zâk loreindâ nângâniñgâm mân nângânânngâ mân opmap. Nenngâren mâsimâsikâ muyagemap, zo yatik mârûm zâkkâren mâsimâsikâ top top muyageip. Oi zâk bâliñâ mân oip. ¹⁶ Zorat nen um bâbâlan op zâkkâren arindâ tânnânngomâmbap. Oi kut nâi zo mo zo mâte otniñgi zâkkâren arindâ umâlipñangât op tânnânngobap.

5

Yesu zâk sâknam nep tuugipkât Anutuñâ tirik namâ galem a patâ kwânânngip.

¹ Hânân nenngâren Anutugât tirik namâ galem a gâsum sâlâpzanngop zo, zen a zengât opñâ Anutu mâtenan muyagem a zengât tosgât bâu mot Kembugât sinji sâm kom umbigât zâmbarip. ² Tirik namâ galem a yatâ zo, zâk zikñak a lotñâ ândiapkât kwakmak a sot gulip ândiândiñ

zo âlip mulun kwatziñgâbap. ³ Topñâ yatâgât a zengât tosa sot zikñâ tosa ârândân Kembugât sinji nalem umbapkât sâsâñâ.

⁴ Nep zâizâiñ zo a nâi zik umgât mân tuubap. A nâi Anutuñâ gâsum sâlâpkum nep diñ sâm pindip, a zo zâkñak tuubap. Anutuñâ Aaron yatâ gâsum sâlâpkuip.

⁵ Oi Kristo zâk zo yatik zik umgât nângi zari tirik namâ galem a patâ mân oip. Zo Anutuñâ gâsum sâlâpkumñâ itâ sâm nep diñ sâm pindip,

“Gâ nannâ. Nâ irak zi gâsum sâlâpgoga nannâ ândiat.”

⁶ Oi den itâ sâip,

“Gâ Melkasidek zâk yatâ tirik namâ galem a ândim zâiban.”

⁷ Yesu zâk hânân ândeip, narâk zoren umbâlâ patâ op isemñâ mumuñan gâbâ mâkâbapkât imbanñâ zemñangip, Anutu Ibâ, zâkkâren ninâu sâip. Oi Yesu zâk Anutu hurat kwâkñangipkât Anutuñâ nângânangip. ⁸ Yesu zâk nannâ ândeip oi lan sâknam nep tuum âim sat lulu topñâ nângip. ⁹ Kut nâi nâi op nanngipñâ sât lulu a ambân zen kubikziñgi ândiândi kâtik ândim zâimambi. ¹⁰ Zâk tirik namâ galem a patâ oip. Melkasidek, zâk mârûmnan Kembugât sinji nalem om kore okñangâm ândeip. Yesu zâkkât dâp ândibapkât Anutuñâ sâm pindip.

Katep zengât nângânânngâ yatâ mân ândibi.

¹¹ Zorat den donbep ziap. Oi zen kin-dapziñ kâmbâk ândiegât dâzânngobat, zorat nânnga yâmbâriap. ¹² Zen narâk kârep sinji âlip nângâm gawe. Zorat op ko zen sinji âlibân lâmbatñâ a nâmbutñâ kwâkâm ziñgâne dâp opap. Ka zen sinji âlibân mân lâmbatse. Zen yatâ zo sinji âlipkât den mâtenâ kwâkâm ziñgâbigât dâp ue. Zen nalem kâtikñangât dâp buñâ. Zen nam nânegârâk ândie. ¹³ Nam nime, zen katep sânat. Yatâ zorânñâ dap op den bonñâ zorat topñâ sâlâpkum nângâbi. ¹⁴ Nalem kâtikñâ zo lâmbarâwe zengât sinji. Um nângânânngâziñ muyagei âlipñâ sot bâliñâ nângâm kâsâpkume, zengât sinji.

6

Anutu birânjângâm um melânjmelân, zo mân taap.

¹ Zorat nen Kristogât den mâtenjâ zo birindâ zeï den yâmbâtñjâ zo târokwap sânat. Kembangât den top kwâkwatñjâ zo birânat. Zo itâ. Um melânjmelân sot ândiândi sângiñjâ bon buñ zo birâbirâñ sot Anutu nângâm pâlâtân kwâkwat. ² Yesugât korân yatâ mo yatâ too sanjonziñgâziñgân sot bet kâugân pâpan sot mumunjan gâbâ zaatzaat sot narâk patin hâunâ minat, zorat den. ³ Anutuñjâ nângâniñgi den nâmbutñjâ târokwatnâ.

⁴ A sinji âlip den mem umziñjâ pâi âsakñjan âsagemap sot sumbemân gâbâ umgât gom sambe zorat den nângâm âkñjâliwe sot Tirik Kaapum sot urâwe. ⁵ Oi Anutugât den zorat nângâne âlip oi narâk patâgât imbanjâ zo nângâm âkñjâliwe. ⁶ A yatâ zo sinji âlip kândâtkom Anutugât nanñjâ du poruyân kumbe yatâ upap. Zen yatâ utne a nâmbutñjâ ziñjâ Yesugât nângâm bâliñjâ kwapme. A yatâ zo dap op umziñjâ melân sinji âlibân ga gibi?

⁷ Zorat den sumbuñjâ ñai sa nângâne. Hân ñai mapñjâ âsâbânjâ gâi hân sânduksâi a kârâm kâmitme zengât nalemap. ⁸ Ka hân zorenâk hibuk bâliñjik muyagemap, zo bon buñangât Anutuñjâ sâmbâliñjâ koi kârâpñjâ simbap.

Kwik târârak kinkinñangât diñjâ.

⁹ Bukurâpnâ, nâ den yatâ san, zo tâmbetago bigât buñjâ. Zen sinji âlibân kubikkubik op âlip upigât yatâ nângâm san. ¹⁰ Anutu zâk gulip orot buñjâ. Zen zâkkât opñjâ arâpñjâ betziñjan mem buku otziñgâwe. Oi upme, zorat dap yatâ nelâmkubap? Buñjâ. ¹¹ Zen itâ upigât otnigap. Zen aksik patâ sinji âlibân kâtigem sumbemân âbigât um bâbâlanjâ op mambât ândine narâk âkâbap. ¹² Oi mân lorem sinji âlip a nângâm pâlâtân sot kâtigem ândim kut ñai ñai neñgât sinji sâip, zo galem upme, zo zengât mâtâp lânbi.

Sumbemgât sinji kwatniñgipkât mân kenjât utnat.

¹³ Anutuñjâ Abaram sinji den dukum patâ ñaigât mâtenjan sâmbâkâtigibat sâmbâkârûmñjâ zikñjan kwap sâmbâkâtigeip. ¹⁴ Oi itâ sâip, “Nâ perâkñjak mâsop mingiga kiurâpkâ lanj kârâm ândibi.” ¹⁵ Oi Abaram zâk den zorat bonñjâ muyagibapkat mambât âkonñjâ buñjâ ândim bon muyageip.

¹⁶ Anjâ a patâ ñai zâkkât mâtenjan sâmbâkâtigem sâne sâmbâ kwâkâkwâkânjâ orot zo mân muyagibap. ¹⁷ Zorat Anutu zâk a sinji kwatziñgi um zagât upegât umñandâ kâtigei sâip. Zorat topñjâ muyagei sinji den zorat kwâkñjan sâmbâ kâtik den sâmbâ târokwaip. ¹⁸ Anutu zâk sarâ buñjâ. Den zagât sinji den sot sâmbâ kâtik den zo kwânângâzikâm neñgâren tâmbetagoagonjângât sâmbâ zâkkâren âiwen. Oi neñgât sinji kut ñai sâip, zo kâtigem minatkat yatâ oip. ¹⁹ Sinji kwatniñgâwe, zorat bonñandâ ândiândiniñangât ândâniñjâ kâtikñjâ, zo muyap buñjâ. Oi ândâniñjâ zorânjâ tirik namin sângum umñan tik pane ziap, zoren âi gâsum kâtigemap. ²⁰ Sângumñjan zo Yesunjâ kâdom otniñgâm bageip. Zâk Melkasidek zâk yatâ tirik namâ galem a op ândimapñjâ yatâ oip.

7

Melkasidekât topñjâ

¹ Melkasidek zâk Salem kamân zengât a kutâ. Anutu u patâ, zâkkât tirik namâ galem a op ândeip. Abaramñjâ a kutâ kâsarâpñjâ zângomñjâ âburem gâi Melkasidekñjâ mâtâbân muyagem mâsop miñangip. ² Oi Abaramñjâ sikum meip, zo kâsâpkum bâzagârân gâbâ Melkasidek kânok pindip. Melkasidek zâkkât kutñjâ niñjâ denân itâ, “Târârakñjâ a kutâ.” Salem a kutâ, zo niñjâ denân itâ, “Lumberñjâ a kutâ.” ³ Melkasidek zâk ibâ mam zekât kutzikñjâ Kembangât ekabân mân ziap, zorat topñjâ mân nângâmen. Zâk sâkurâp kutziñjâ ekabân mân ziap. Zâk âsaâsagiñjâ narâk ekabân mân ziap sot mumbapkat narâk ekabân mân ziap. Zâk Anutu nanñjâ zâkkât dâp upapkat sâsânjâ. Zorat narâk dâp tirik namâ galem a op ândeip.

Melkasidek zâk tirik namâ galem a nâmbutnâ ândiwe, zo walâziņgip.

⁴ Zi nâņgânek. Melkasidek zâk a zâizâiņ nâi. Zâkņâ sâkunniņâ Abaram walip, zorat Abaram zâk sikum âlipņâ zo kâsâpkum bâzagârân gâbâ ma kânok zo pindip. ⁵ Bet Mose ândeip, zoren gâbâ Lewigât kiurâp nâmbutnâ zen tirik namâ galem upigât sâsâņâ. Zen Abaramgât kiurâp nâmbutnâ torerâpziņâ zeņgâren gâbâ sikum kut nâi nâi bâzagârân gâbâ ma kânok mem ândiwe. Zen zo yatâ upigât den nâi Mosegât gurumin den ekabân ziap. ⁶ Ka Melkasidek zâk zeņgât kâmurân gâbâ mân muyageip. Zâk mâruman ândeip. Oi zâk Abaramgâren gâbâ bâzagârân gâbâ kânok meip. Anutuņâ Abaram siņgi den kwâkņangip. Abaram zâk a patâ oip. Melkasidek ko zâk a zâizâiņ nâi op Abaram mâsop miņangip. ⁷ Zorat itâ nâņgânek, “A zâizâiņandâ giginâ mâsop memap.” Den zo bonņâ. Zo nâiņâ dap op kwâimbâbap? Zorat op ko itâ nâņgâmen. Melkasidekņâ Abaram walâm ândeip. ⁸ Narâk zi tirik namâ a buņ orotņandâ sikum bâzagârân gâbâ ma kânok mîme. Ka narâk zoren ko Melkasidek zâk ândiândi kâtik ândibapkât sâsâņ, zâkņâ sikum Abaramgâren meip. Lewi mân âsageip, narâk zoren sâkunņâ Abaramņâ sikum kâsâpkum Melkasidek pindip. ⁹ Zorat op ko nâ zorat nâņga itâ uap. Lewi, zâk bâzagârân gâbâ ma kânok memapņâ sâkunņâ Abarâm zâk sot Melkasidek sikum zo pindip. ¹⁰ Sâkunņâ Abaram mâtâbân gâi Melkasidek zâk sot kândiâņgâwet, narâk zoren Lewi zâk mân muyageip. Zorat itâ nâņgânat. Lewi zâk sâkunņangâren gok, zorat op sikum kâsâpkum bâzagârân gabâ ma kânok Melkasidek pindip yatâ uap.

Tirik namâ galem a Lewigât kâmut, zeņgât nep zo mân dâp oip.

¹¹ Lewigât kiurâp, Aarongât kâmut, ziņ tirik namâ galem upigât Mosenâ gurumin den ekabân sâm ziņgip. Lewigât kiurâpņâ zeņgâren tirik namâ galem urâwe, zo âlip oi sâi wangât bet tirik namâ galem a nâi Melkasidek yatâ muyagebap? ¹² Oi tirik namâ galem a kâmut sâņgiņâ zo

siriksâi a uņakņandâ galem upap. Yatâ oi sâņgiņangât den kâtik zo siriksâi uņakņâ nâi muyagibap. ¹³ Anutuņâ a nâi Melkasidek yatâ upapkât sâip. Zâk Lewigât kâmurân mân muyageip. Zâk nâin gokņâ. Mârum zâkkât kâmut zo, zeņgâren gâbâ nâiņâ tirik namin nep mân tuubigât sâip. ¹⁴ Kembuniņâ Yesu, zâk Yudagat kiurâp zeņgâren gâbâ muyageip, zo nâņgen. Oi kâmut zo, zen tirik namâ galem upigât Mosenâ den mân sâip.

¹⁵ Oi zorat topņâ itâ muyagiap. Tirik namâ galem a nâi Melkasidek, zâkkât dâp muyagibapkât sâsâņ. ¹⁶ A zo ândiândi kâtikât imbaņan tirik namâ galem op ândeipņâ ândiap. Zo sâkunziņangât den kâtik zeip, zorat dâbân buņâ. ¹⁷ Oi zâkkât den Kembuņâ itâ sâm muyagei Kembugât ekabân ziap,

“Gâ Melkasidek zâk yatâ tirik namâ galem a ândim zâimâmban.”

Yesu zâk târotâro bonņangât nakņâ.

¹⁸ Gurumin den sâņgiņâ mârum zeip, zo lolot sot bon buņâ oipkât birâbirâņ. ¹⁹ (Den kâtik zorâņâ kut nâi mân kubikņangip.) Oi zorat hâuņâ Kembuņâ mâtâp âlipņâ muyagei zorâņ diiniņgi Anutu âlip mâte okņangâmen. ²⁰ Uņakņâ muyageip, zo sâm kâtik den buņ mân muyageip. ²¹ Sâņgiņâ, zen sâm kâtik den buņâ tirik namâ galem a urâwe. Uņakņâ zi ko den kâtik kwâkņan namâ galem a op ândeip. Zâkkât den kâtik Kembugât ekabân itâ kulemgune ziap, “Kembuņâ den sâm kâtigeip, zo mân birâbap. Zâk itâ sâip, ‘Gâ tirik namâ galem a op ândim zâimâmban, kâtikņâ.’”

²² Yatâ opņâ topņâ itâ nâņgânat. Yesuņâ târotâro bonņâ muyageip.

²³ Tirik namâ galem a sâņgiņâ, zen ko donbep, ziniņ kâtik buņâ. Zen ândim momarâwe. ²⁴ Uņakņâ, zâk ko ândiândi kâtik ândibapkât tirik namâ galem nep zo tuugipkât zem zâimâmbap. ²⁵ Zorat narâk dâp a Anutu mâte okņangânam Yesugâren gâindâ âlip betniņan mem tânnâņgomap. Zâk ândiândi kâtik ândiapkât âsâbâņ zeņgât op Anutugâren ninâu sâmap.

Yesu zâk tirik namâ galem a bonjâ.

²⁶ Tirik namâ galem a patâ, zâk hâlâlu sot tosa buņ, salekņâ, bâliņ mâme a zen yatâ mân op ândiândiņ. Oi zâim hân sot sumbem walâm patâ op ândiap. Yatâ zorâņ neņgât op Anutu mâtenjan kin ândei dâp uap. ²⁷ Zâk tirik namâ galem a sâņgiņâ yatâ buņâ. Sâņgiņâ, zen sirâmņâ sirâmņâ ziinâ bâliņaņgât opņâ Kembugât siņgi nalem omarâwe. Omņâ bet a ambân zeņgât op omarâwe. Kristo ko neņgât op sâp kânok Kembugât siņgi sâm ândiândiņâ pâi âkip. ²⁸ Mosegât den kâtik ekabân a yenņâ, umziņ lolotņâ, zen tirik namâ galem a patâ ândibigât den ziap. Bet ko Anutuņâ nanņâ tirik namâ galem a patâ op târârak sot hâlâlu op ândim zâimâmbapkât gâsum sâlâpkum sâm kâtigeip.

8

Yesu zâk u sumbemân tirik namin nep tuumap.

¹ Den zorat keetņâ itâ. Tirik namâ galem a patâniņâ ândiap. Zâk u sumbemân, imbanâ mariņâ, zâkkât âsan bongen zarip. ² Zâk hâlâlu namâ bonjâ zorat galem a pata ândiap. Namâ zo aņâ buņâ, Kembu zikņak muyageip.

³ Hânân tirik namâ galem a patâ zen Kembugât sii nalem umbigât sâm ziņgip. Zorat tirik namâ galem a patâniņâ Yesu, zâk dâp op Kembugât siņgi kut ñâi pâmbapkât sâsâņ. ⁴ (Hânân den kâtik ziap, zorat dâp Kembugât siņgi nalem uuņ ândie.) Oi Yesu zâk hânân ândim sâi namâ galem a patâ mân ândibap. ⁵ Hânân a zen nepziņâ tirik namâ yenņâ sot dâp zoren upme. Bonjâ ko sumbemân taap. Mose, zâk hâmbâ silep tuubam oi Kembuņâ itâ sâm dukui, “Nâņgat. Dâp bâkņan tirâpgowan, zo yatigâk silep mot zo tuuban.”

Târotâro uņakņaņgât den.

⁶ Kristoņâ târotâro bonjâ muyageip, zorâņ sâņgiņâ wâlap. Zo yatigâk tirik namin nep tuumap, zorâņ sâņgiņâ wâlap. Târotâro uņakņan kut ñâi ñâi Anutuņâ neņgât siņgi sâip, zorâņ sâņgiņâ wâlap.

⁷ Mârum târotâro sâņgiņâ zeip, zorâņ bon oi sâi bet ñâi muyagibapkât diņâ mân âsagebap. ⁸ Anutu zâk a zeņgât nâņgi mân dâp oi itâ sâip,

“Gâtâm narâk ñâin Isirae a kâmut sot Yuda a kâmut, zen sot târotâro uņakņâ ñâi muyagibat. ⁹ Mârum sâkurâpziņâ Aigita hânân gâbâ di-iziņgâm gam bitziņan gâsum zen sot târotâro orâwan. Târotâro uņakņâ ko târotâro sâņgiņâ zo yatâ buņâ. Mârumņan târotâro zo mân lune nâ kândâtzâņgowan.”

¹⁰ Oi Kembuņâ itâ târokwap sâip.

“Bet Isirae a zen sot târotâro upat, zo ko itâ. Nâ den kâtiknâ umziņan pa geibap. Oi umziņ kâligen kulemgua zimbap. Oi nâ zeņgât Anutu ândibat. Oi zen kâmut gakârâpnâ ândibi. ¹¹ Oi a ñâiņâ a bukuņâ mo torenņâ itâ mân sâm kwâkâm pindâbap, ‘Hâiyop, gâ Kembugât topņâ nâņgâ.’ Buņâ. Zen gigiņâ sot zâizâiņ pisuk topnâ nâņgâm kwâtâtibi. ¹² Itâgât topnâ nâņgâm kwâtâtibi. Nâ tosaziņ birâbat. Bâliņâziņaņgât dum mân nâņgâbat.”

¹³ Oi Kembu zâk târotâro uņakņaņgât den sâmņâ mârum zeip, zorat sâņgiņâ sâm birip. Oi kut ñâi sâņgiņâ upam uap, zo mân zimbapkât sâsâņ.

9

Mârum Kembu mâte okņaņgâwe, zo yenņâ.

¹ Târotâro sâņgiņan Kembu mâte okņaņgâbigât mâtâp zeip. Oi zorat Kembugât hâmbâ silepņâ hânân zeip. ² Silep zo itâ tuuwe. Umņâ ñâi mâteyâk hâlâlu namâ sâwe. Zoren kârâp sisiņ zo kirip. Oi zoren tâtatņâ ñâi tâip. Zorat kwâkņan Kembugât siņgi nalem hâlâlu sâsâņ, zo tâip. ³ Umņâ ñâi sâņgumņâ kom mânâņgâtne zeip. Zo hâlâlu kâtikņâ sâne zeip. ⁴ Zoren kâbak hitom âlip uuņâ goide kâtnâ tuutuun, zo tâip. Oi târotârogât ombonâ nakņâ tuutuun, zo sâkņan goidenâ kâpine tâip. Oi Aaronġât tân kâm takâm âiyagip, zo sot âmaņ goide

kâtnâ tuutuun, zorat umñan nalem kutñâ Mana, zo zeip. Oi târotârogât gurumin den kârân kulengoip, zo zeip. Kut ñâi ñâi zo omboñ umñan ziwe. ⁵ Ombon kwâkñan sumbem a dâpnâ zagât abâtzikñandâ ombon kwâkñan pam kirâwet. Osetzikñan tosazin buñ upapkât namâ galem aña bâu gilâm lokimarâwe. Ziren kut ñâi ñâi zorat den kârep mân sâbat.

⁶ Kut ñâi ñâi zo kubikne zeï namâ umñâ mâteyâk zoren tirik namâ galem a zen âsâbân zâim nepzin tuumarâwe. ⁷ Ka namâ umñâ ñâi zoren tirik namâ galem a patâ zâk zikñik kendon patâ ñâigât umñan sâp kânok zâimâip. Oi gilâm buñ mân âimâip. Bâu gilâm sorâk âim zikñâ sot a ambân zengât tosgât lokimâip. Mân nângâm tosa muyagiwe, zo buñ upapkât yatâ opmâip. ⁸ Zorat topñâ Tirik Kaapumñâ itâ tirâpnânguap. Tirik namâ galem a zin umñâ mâteyâk zoren zâim nep tuum ândiwe. Narâk zoren umñâ ñâi hâlâlu kâtik sâme, zorat bagibaginângât mâtâp mân âsageip. ⁹ (Den san zi den sumbuñâ. Narâk zi topñâ nângâbigât san.) Hâmbâ silebân nalem sot zuu unñâ, zorân dap op a zin Anutu mâte okñangâwe, zengât umzin salekkobap? ¹⁰ Zo sâkkârâk den kâtik. Nalem sot toogât sot sâk sañgon zorat den zeip, zo yatâ. Zo zinzin kâtik mân sâsânâ. Bonñâ muyagei zo birâbirân.

Kristo zâk tirik namâ nep bonñâ tuugip.

¹¹ Kristonñâ ko kut ñâi ñâi bonñâ muyagibap sâsânâ. Zorat zâkñâ tirik namâ galem a patâ muyageip. Oi hâmbâ silep tobat ñâi, bonñâ, betñâ mân tuutuun, hânân mân ziap, zoren bageip. ¹² Zâk nonin makau zengât gilâm sot buñâ. Zikñâ gilâmñâ hâlâlu namin sâp kânok bagei gilâmñandâ sângâniñ meip. Sângâniñ meipkât zâkkât sinji urâwengât zâkkât sinji op zâimânat. ¹³ Nonin makau zengât gilâm, zorân a sâkzin salekkubapkât aam sâkziñan pane hâlâlu minzini Kambu mâte okñangâmarâwe. Makau kârâbân sem simbup oip, zorat kâunâ zorân sâkziñan sañgori Kambu mâte okñangâmarâwe. ¹⁴ Kaapumñâ ândeiñâ ândiap sot ândibap, zâk Kristo mam okñangi zâkñâ um

sâkñâ salek op Anutugât sinji sâm ândiândinâ biri gilâmñâ geip. Oi Kristonñâ gilâmñandâ umniñ sañgorip. Nen orot mâmeniñ gukupitñandâ tuugindâ umniñ sumunkoip, zo Kristonñâ sañgori salekkoip. Gilâmñâ umniñ sañgori Anutu, ândiândi mariñâ, zâkkât kore mâman a ambân urâwen.

Kristogât gilâmñandâ kut ñâi ñâi sângân meip.

¹⁵ Zorat Kristo zâk târotâro unakñangât nakñâ oip. Târotâro sânginân ândim tosa muyagiwe, zo buñ upapkât moip. Oi zorat zâkkât sinji a zen bet sâwât, ândiândi kâtik zengât sinji sâip, zo âlip mimbi.

¹⁶ Bet sâwâtkât mâtâp itâ ziap. Mariñandâ moi ko galem upme. ¹⁷ Wâgân ândei bet sâwât den sâsân zo yen zimbap. Moi ko den zorat bonñâ muyagibap. ¹⁸ Zorat târotâro sânginâ zo gilâm buñ mân muyageip. ¹⁹ Mose zâk den kâtigân den top top minduminduyân a dâzângom nângâm makau sot nonin gilâm too sot mâpotñâ râma sâmotñandâ zoren saam zorânâ gilâmân kwândenâ Kembangât ekap sot a ambân aksik patâ kwititapkoip. ²⁰ Zâkñâ itâ dâzângoip, “Anutunñâ târotâronñâ sâm kâtigem zinji, zorat gilâm zi.” ²¹ Yatigâk hâmbâ silep sot âman mot gilâmñâ kwititapkoï sañgonzinji. ²² Zorat den kâtikñan sâsânangât kut ñâi ñâi âksik sañgon nângânangân sot gilâm buñ, zorân tosa guligulipkuñ mân ziap.

Kristo zâk sângâniñ mei dâp oip.

²³ Sumbemân kut ñâi ñâi bonñâ ziap. Oi zorat dâp hânân gilâm yennandâ kut ñâi ñâi sañgonbapkât sâsânâ. Uren bonñâ ko Yesu zikñâ sângânñâ patâ sañgonbapkât mâtâpñâ muyageip. ²⁴ Zorat opñâ Kristo zâk tirik namâ hânân, betñâ tuutuun, u bonñâ zorat dâp, zoren mân bageip. Zâk u sumbemân tirik namâ bonñâ, zoren bageip. Oi zoren Anutu mâtenân ândim niñangât op nep tuumap.

²⁵ Tirik namâ galem a zen kendon dâp nonin makau kom gilâm mem zâime. Kristo zâk zo yatâ mân oip. Zâkñâ sâp kânok um sâkñâ zo Kembangât sinji sâm zâi pâip. ²⁶ Kristo zâk tirik namâ

galem a nâmbutjâ zo yatâ opmâip sâi hân muyageibân gâbâ sâknâm nângâm gâbap. Zâk yatâ mân opnâ narâk muruknân zi suupniņ mem tosanij gulipkubapkât muyageip. ²⁷ Anâ kânok munatkât sâm niņgip. Oi zorat kwâkņan dinniņâ sâm kwâkâbapkât sâsâņâ. ²⁸ Oi Kristo zâk yatik a donbep neņgât tosanâ kwâkņan zari sâp kânok moipņâ dum ga bâliņâ sanjonbap, zo buņâ. Zâk gâbapkât um bâbâlan op mambât ândimen, nen minijgâbapkât gâbap.

10

Mosegât den kâtik zo bonņangât dâpņâ.

¹ Den kâtik Mosenâ sâm muyageip, zo bonņâ bet muyagibap, zorat mân sâip. Buņâ. Zorat dâp hânân muyageip, zorat op sâip. Zo bonņâ buņâ. Zorat op ko tirik namâ galem a, zen den kâtik zo lum kendonņâ kendonņâ Kembangât sinji nalem om ka om gane ma Anutu mâte okņangâme. Zen âlip mân um hâlâlu minziņgâmap. ² Yatâ oi sâi Kembangât sinji kut nâi nâi uunâ, zo buņ opap. Zoren Anutu mâte okņangâme, zengât tosa buņ oi sâi tosaziņangât nângâ kwâkâ dum mân upe. ³ Kembangât sinji uunâ, zo kendonņâ kendonņâ muyagei tosaziņangât nângâme. ⁴ Noniņ makau gilâmņâ, zorâņ dap op tosaziņ gulipkubap? Zo buņâ.

⁵ Zorat Kristonâ hânân gibam Ibâgâren den itâ sâip,

“Kut nâi nâi gâgât sinji ume, zorat mân otgimap. Sâk ko muyagem nigat.

⁶ A ziņ umziņ mân kubikangâm zuu kâmbâk, zo kâmbukņâ uunâ sot bâliņangât tosa buņ upapkât kut nâi utnetâ gâ zorat nângâna mân dâp uap. ⁷ Zo nângâm itâ sâwan, ‘O Anutu, sâtkâ lubam gewan. Kembangât ekabân nâgât den kulemguwe, zorat dâp muyagenibap.’”

⁸ Den itâ sâip, zo ziap, “Kembu, gâgât sinji nalem uunâ sot zuu kâmbâk bâliņangât tosa buņ upapkât pâpan, zorat mân otgimap. Zorat âkongimap.” ⁹ Oi den nâi itâ târokwap sâip. “O Anutu, gâgât

den lubam gewan.” Yatâ sâmņâ kut nâi sângiņâ kâbakņem unakņâ nâi kwânângip. ¹⁰ Zorat Anutugât dengât opnâ Yesu Kristo sâkņandâ suupniņ mei um salek urâwen. Zo sâp kânok oip, zorat ziniņ kâtikņâ ziap.

Yesu zâk neņgât suup meip.

¹¹ Tirik namâ galem a, zen sirâmņâ sirâmņâ nepziņ tuum Kembangât sinji nalem om ka om op ândime. Oi zo tosa âlip mân gulipkumap. ¹² Kristonâ bâliņangât suup sâp kânok mei âki u Anutugât âsan bongen zarip, ândiap. ¹³ Oi zâk zoren kâsarâpņâ kiņangât kombâņ upigât mambât ândiap. ¹⁴ Um hâlâlu orotņangât mâtâp ândimen, neņgât umniņ sâp kânok memņâ kubikkubikniņangât nep tuum naņgip. ¹⁵ Oi Tirik Kaapumņâ den sapsu minjgâmap. Den itâ sâi ziap,

¹⁶ “Kembuņâ den sap, zo itâ, ‘Nâ dinnâ kâtikņâ umziņan pa geibap. Oi umziņan kulemgua zimbap.’”

¹⁷ Oi den nâi itâ târokwaip, “Nâ tosaziņ birâbat. Bâliņaziņangât dum mân nângâbat.”

¹⁸ Tosaniņ buņ oi zorat Kembangât sinji noniņ makau kom uunâ zo buņ upap.

Sarâņâ buņ Anutu mâte okņangânat.

¹⁹ Bukurâp, Yesu zâk gilâmņandâ mâtâp mem niņgipkât nen hâlâlu namin zâinam umniņ bâbâlan uap. Yesugât op tirik namâ umņâ nâi, hâlâlu kâtik sâme, zoren âlip baginat. ²⁰ Yesu zâk zorat mâtâp unak, zo muyageniņgip. Zâk zikņak ândiândiņ unakņâ muyagem niņgip. Zâk sângum kom mânâmânangât zo walâm umņâ nâi, zorat hâlâlu kâtik sâme, zoren bageip.

²¹ Zâkņâ Anutugât tirik namâ bonņâ zorat galem a ândiap. ²² Zorat nen nângâm pâlâtâņ kwâkņangâm um hâlâlu sot um bâbâlan op mâte okņangânat. Zo umniņâ tosanâ sumunkoip, zo gilâmņandâ sanjori salekkoi sâkniņâ too salekņâ sanjori mâte okņangânat. ²³ Oi sâi kâtikâtiņandâ kut nâi sinji kwatniņgipkât sinji den zorik mem ândim kâtiņinat. ²⁴ Oi galem orangâm buku orot nep sot nep âlipkât esapagom kin nep tuunat. ²⁵ Oi a nâmbutjâ sinji âlipkât minduminduyân mân game, nen yatâ mân op zâimânat.

Narâk patâ mâte otniņgap. Zo yatâ nâņgâm kâtigemņâ tânagom kinat.

Bâliņangât nâņgâm bâbâlaņ orot, zorat den.

²⁶ Nen den bonņandâ umniņan âsagei bâliņâ bâbâlaņâk oindâ zorat nâiņâ suup mei gulipkubap? Buņâ. Yatâ mân ziap. ²⁷ Zo ko zo yatâ oindâ sâi ko hâuņâ yâmbâtņâ sot kârâp patâ zorâņ mambâtņiņgâm zembap. Kârâp zorâņâ Kembugât siņgi a kâsarâpziņ zo ziņgesibap. ²⁸ A nâiņâ Mosegât gurumin den zo nâņgâm kumbap, zo ko a zagât mo karâmbut, ziņâ tosaņâ sâm muyagine a ambân ziņâ a zo tosaņangât kune mumbap. Zo yatâ upme. Mân birâbigât sâsâņ. ²⁹ Oi a nâi, zâk Anutugât nanņâ mem ge kwâkwat okņangâbap, zâk hâuņâ mimbap. Târotâro uņakņangât gilâm zorat nâņgi yenņâ opmap, zâk hâuņâ patâ mimbap. Oi nâi zâk buku orot mariņâ, Kembugât Kaapum sâm bâliņ kwâpâp, zâk hâuņâ walâwalâņ mimbap sâmen.

³⁰ Anutugât topņâ nâņgâmen. Zâkņâ den mâtâp nâi itâ sâi ziap,

“Tosagât hâuņâ ziņgâziņgâņ, zo nâgât nep. Hâuņâ mâkâmâkâņ, zo nâņâ upat.”

Oi Kembugât den nâi itâ ziap,

“Kembu nâ arâpnaņgât den sâm kwâkâbat.”

³¹ Zorat itâ nâņgânâ, “Anutu ândiândiņ, zâkkât bikņan âiâiņ, zo yâmbâtņâ.”

Siņgi âlip mem birâ mân utnat.

³² Zen mârum kut nâi opmarâwe, zo nâņgâbi. Narâk zoren siņgi âlip gâi umziņâ haņsâi sâknam kwâkņan ândim sâknam nep tuum kâtigiwe. ³³ Narâk nâin nâmbutņâ zen a mâteziņan diiziņgâm mem nâi nâi otziņgâm sâknam ziņgâm sâm bâliņ kwatziņgâwe. Oi zeņgâren gâbâ nâmbutņâ zen bukurâpziņâ yatâ otziņgâne sâknam ârândâņ nâņgâwe.

³⁴ Zen bukurâpziņâ tâk namin zâine zeņgât op umbâlâ urâwe. Oi kât sikum betziņan mine sikum bonņâ zinzîņâ kâtik zo neņgât siņgi sumbemân pâi ziap sâm, nâņgâne âlip oip.

³⁵ Oi um bâbâlaņ op kâtigem ândim zâkkâren sâņgân patâ mimbi. ³⁶ Zorat zen

kâtigem Anutugât den lum ândim, Anutu zâk kut nâi siņgi kwatziņgip, zorat bonņâ mimbi. ³⁷ Kembugât ekabân den nâi itâ ziap,

“Zorat narâkņâ pâņkânok ziap. zo âki gâbapkât sâsâņâ, zo mân tap nâņgâm kek gâbap.”

³⁸ Oi den nâi itâ ziap,

“A âlipnandâ nâņgâm pâlâtâņgât op ândiândi mimbi. Ka a zen loribi oi ko zeņgât nâņga mân dâp upap.”

³⁹ Nen ko lorem tâmbetagoagoņan âiâiņ, zorat siņgi buņâ. Nen nâņgâm pâlâtâņ kwâkņangindâ um dâpniņ hâlâlu zimbap, zorat siņgi.

11

Nâņgâm pâlâtâņgât den.

¹ Kut nâi siņgi kwatziņgip, zorat nâņgâm um bâbâlaņ op mambât ândiândiņ, zorâņâ nâņgâm pâlâtâņ uap. Kut nâi nâi mân igikņâ umņâ aņgân kârâm mem ândiândiņ, zorâņâ nâņgâm pâlâtâņ uap. ² Kembugât siņgi a sâņgiņâ, zen nâņgâm pâlâtâņziņoot ândine Anutuņâ ziņgiri âlip oip. ³ Hân sumbem zo Anutugât sâtkât muyageip. Zo nâņgâm pâlâtâņ sot ândim nâņgâm kwâtâtimen. Kut nâi nâi igikņâ, zo mân igikņan gâbâ muyageip.

Abe sot Enoko sot Noa, zeņgât den.

⁴ Abeņâ Kembu nâņgâm pâlâtâņ kwâkņangâm ândim Anutugât siņgi râma kom oi sei Anutuņâ egi âlip oip. Âtâņâ Kain ko nalem Kembugât siņgi om pâi Anutuņâ birip. Abe zâk nâņgâm pâlâtâņangât Anutuņâ egi a âlipņâ oi nalem zâkkât siņgi oip, zo mem Abegât a târârakņâ sâip. Abe zâk nâņgâm pâlâtâņgoot ândeipkât nâņga mumuņandâ mâtâp âlipņâ tirâpnâņgoi ziap.

⁵ Henok zâk Kembu nâņgâm pâlâtâņ kwâkņangâm ândeip. Zorat mumuņan mân âibapkât Anutuņâ gwâlâ mem zari a ziņ kâruwe. Oi mân mem zariņ, narâk zoren Anutuņâ Henokât topņâ itâ sâm muyageip, “Henok eksa âlip uap.” ⁶ Mân nâņgâm pâlâtâņ kwâkņangâm ândeindâ Anutuņâ niņgiri âlip orot, zo mân taap. Nâi zâk Anutu mâte okņangâbap, zâk kândom

itâ nângâbap, “Anutu ândiap. Oi Anutu mâte oknangâm konsâm ândibi, zen bonnâ muyagem zingâbap.”

⁷ Noa zâk Kembu nângâm pâlâtân kwâknangâm ândeipkât kut nâi bet âsagibap, zorat Anutu den kânñan dukui. Dukui Noanâ hurat kwâknangâm ziknâ sot ambâ murarâpnâ gwâlâ ândibigât wangâ tuugip. Yatâ oi a nâmbutnâ, bâliñ mame a zengât topziñ muyageip. Oi Kembu nângâm pâlâtân kwâknangâm ândeipkât tosa buñ orot, zorat bonnâ meip.

Abaram.

⁸ Abaram zâk Kembu nângâm pâlâtân kwâknangâm ândeipkât hânñâ birâm nâi galem upapkât diñâ muyagei lugip. Oi hân zorat mo zorat sâip, zo mân nângâm sât lulu op lum arip. ⁹ Kembu nângâm pâlâtân kwâknangâm ândeipkât hân sinji kwâknangip, zoren âimnâ kwande ândeip. Zoren ândim hâmbâ silebân tâtat mâme oip. Hân zo Isaka sot Yakobo, zekât ârândân sinji kwatzikip. Oi zet zo yatik urâwet.

¹⁰ Abaram zâk kamân nâi zinzin kâtiknâ Anutuñâ muyageip, zorat nângânangâyâk ândeip. ¹¹ Sera, zâk zo yatik Kembu nângâm pâlâtân kwâknangâm ândimnâ ambân sombâ ândim imbanâ muyagem kâmbonâ oip. Kiungât sinji kwâknangip, zâkkât diñangât nângi bon oip. ¹² Zorat a sombâ op imbanâ buñ oi zâkkâren gâbâ kiun donbep muyagiwe. Kiurâp zo sumbemân sângelak tap arie, tenngâziñ zorat dâp oip. Oi saru sâtnan sak ziap, zo anâ mân sâlâsâlâpkun, zorat dâp muyagiwe.

¹³ A zo, zinâ Kembu nângâm pâlâtân kwâknangâm ândim mom nangâwe. Kut nâi nâi sinji kwatzingip, zorat bonnâ mân memnâ âknan ândi zeï eknâ mâpâsem ândiwe. Yatâ opnâ topzinâ itâ nangâwe, “Nen hânân yen kwande ândien.” ¹⁴ Den yatâ sâm hân kâuk nâi muyaginam nângâm ândiwe. ¹⁵ Oi ziiñâ mirâ kamân kândâtkuwe, zorat nangâ kwâkâ mân urâwe. Zorat otziniñ sâi âburinâ sâm âlip âburibe. ¹⁶ Zen mirâ kamân nâigât âknâle urâwe. Mirâ kamân âlipnâ nâi sumbemân ziap, zorat âknâliwe. Yatâ

urâwe, zorat op Anutuñâ, zâk zengât Anutu, zâkkât yatâ sâindâ nângi mân bâliñ opmap. Wangât Anutu, zâk ziknak kamân patâ nâi muyagem zengât sinji sâip, zorat.

Isaka sot Yakobo.

¹⁷ Abaram zâk Anutuñâ mâsiki nângâm pâlâtân kwâknangâm ândeipkât nanñâ Isaka Kembugât sinji sâm kumbam oip. Abaram zâk sinji den memnâ nan kânok zo buñ upapkât Anutugât sâtnâ lugip. ¹⁸ Anutuñâ mârur Abaram itâ sâm dukui, “Isakagâren gâbâ kiurâpkâ âsagem lan kârâm ândibi.” ¹⁹ Abaramnâ itâ sâm nanñâ kumbam oip, “Anutu zâk a mumunân gâbâ mângizingâbapkât imbanâ zemñangap.” Yatâ sâipkât nanñâ mumunân gâbâ yatâ mâburem pindip.

²⁰ Isaka zâk Anutu nângâm pâlâtân kwâknangâm ândimnâ imbanâ mem Yakobo sot Esau mâsop minzikâm kut nâi bet muyagibap, zorat den kânñan dâzâkoip. ²¹ Yakobo zâk yatik Kembu nângâm pâlâtân kwâknangâm ândeipkât mumbam op Yosepe nanzatnâ mâsop minzikip. Zâk tânnâ gâsum pindiñsâm tap Anutu mâpâsemnâ mâsop minzikip. ²² Yosepe zâk Kembu nângâm pâlâtân kwâknangâm ândeipkât mumbapkât narâknâ mâte oi Isirae a zen bet Aigita hân birâm âibi, zorat nângâmñâ sinjtnâ mem âibigât den kânñan dâzângoip.

Mose sot Yosua.

²³ Mose muyagei ibâ mamnâ zet Kembu nângâm pâlâtân kwâknangâm ândiwetkât egitâ âlip oi a kutâgât den zorat mân kengât op kân karâmbut katep tik pâitâ zeip.

²⁴ Mose zâk lâmbatnâ Kembu nângâm pâlâtân kwâknangâm ândeipkât a kutâ Parao bâratnangât nanñangâren sinji sânat sâne kwâkâzingip. ²⁵ Zâk Anutugât a ambân gakârâp zen sot umbâlâ sot sâknam nângâbapkât sâlâpagoip. Zâk Aigitâ a osetziñan ândim narâk pânkânok um sâkkât âknâle bâliñâ zo lum sâtare upapkât nângi mân dâp oip. ²⁶ Oi Aigitâ hânân gâbâ kât sikum zorat nângi gigin oip. Oi Kembunâ a bâliñan gâbâ mâkâninngâbapkât sâsân, zâk yatik sâknam

nângâm ândibapkât nângi bon oip. Zo gâtâm sângân mimbapkât yatâ nângâm oip.

²⁷ Zâk Kembu nângâm pâlâtân kwâkņangâm ândeipkât a kutâ kukņâ zorat kenġât mân op Aigita hân birip. Oi Anutu mân igikņâ, zo sennâ ekņâ yatâ zâkkâren pâlâtân oip. ²⁸ Mose zâk Kembu nângâm pâlâtân kwâkņangâm ândeipkât sâi sumbem a kâwaliņoot zâk mân zângobapkât Pasowa kendonân râma kom gaam gilâmņandâ mirâ hângiyân saņgorâwe. Sumbem a kâwaliņoot zorâņ murarâpziņ, kândom kâtep, zo tâmbetzângobam ga ekņâ walâziņgip.

²⁹ Oi Isirae a zen Kembu nângâm pâlâtân kwâkņangâm ândiwegât saru kuriņan mâtâp âsagei lân âiwe. Aigitâ a ziņ yatâ utnâ sâne saruņâ gwâkâziņgip.

³⁰ Isirae a zen Kembu nângâm pâlâtân kwâkņangâm ândiwegât Yeriko kamânân paņ patâ kirip, zo haamgum âinetâ sirâm nâmburân zagât âki amuņ gei giligâlaksâip. ³¹ Mâtâp ambân Rahaba, zâk Kembugâren nângâm pâlâtân kwâkņangâm ândeipkât Isirae a hân ek mânângârâwet, zet buku otzikip. Yatâ oipkât den kwâkâ a zen sot mân kuwe.

Kembugât a nâmbutņâ, zengât den.

³² Den kârep mân târokwap sâbat. Gideon, Barak, Simson, Yepita, Dawidi sot Samue sot Propete a nâmbutņâ zengât den sâm arindâ sâi kârep opap. ³³ Zen aksik Kembu nângâm pâlâtân kwâkņangâm ândiwegât a kâmut patâ mem ge kwatziņgâwe. Kubikkubik nep tuum biraņâwe. Kut nâi nâi siņgi kwatziņgip, zorat bonņâ miwe. Zuu kâtik Laioņ lâuziņ dooņguwe. ³⁴ Kârâp kâligen zâmbane Anutuņâ mem sândukņan kwatziņgip. Aņâ sâuņâ kârâziņgânâ sâne kâtigem ândiwe. Lolot ândiweņâ imbaņâ mem ândiwe. Kâmbamân a kâwaliziņoot ândiwe. Hân torengen kâsaziņ zângom moliziņgâm ândiwe. ³⁵ Ambân nâmbut zengât narâpziņâ mumuņan gâbâ zatne galem otziņgâwe. A nâmbutņâ a ziņ sâknam kwatziņgâm mem nâi nâi otziņgâwe. Oi siņgi âlip birâne mân

zângonat sâne ândiândi kâtikņan zaatpigât nângâm den zo birâwe.

³⁶ A nâmbutņâ a ziņ den bâliņ top top sâm dâzângom lapitziņgâwe. Oi nâmbutņâ kin bitziņ saam tâk namin zâmbarâwe. ³⁷ Nâmbutņâ kâtiņ zângowe. Nâmbutņâ nak gaañâ gaaziņgâwe. Nâmbutņâ kâmbamņâ zângom gânduziņ mânângârâwe. Nâmbutņâ kanpitâ ândim noniņ râma sâkņâ akum ândiwe. Mandu yatâ op sâknam kwâkņan ândiwe. ³⁸ Hân a nâmbutņâ ândiwe, zengât dâp mân ândiwe. Zen a âlipņâ. Zen mirâ kamân kâtikņan sot barâ kâtikņan ândiwe. Kât kiyân sot hân mâtâpņan ândiwe.

³⁹ Zo zen aksik Anutu nângâm pâlâtân kwâkņangâwegât Anutuņâ zingiri âlip oip. Oi kut nâi siņgi kwatziņgip, zorat bonņâ mân muyagiwe. ⁴⁰ Topņâ itâgât. Anutu zâk neņgâren kut nâi zâizâiņ pâmbapkât nângi zeip. Zorat nen buņan ândiândi âlip ândibigât mân nângâziņgip.

12

Yesu zâk kândom otiņgipkât zâk wâratkum kâtiginat.

¹ A sângiņâ kâmut patâ yatâ zorâņ haamnângom niņgit tegât kut nâi yâmbât sot bâliņangât tâkņâ kâpinângomap, zo mânângât birânat. Oi mâtâp tirâpnângowe, zorik âkonņâ buņ sârârâk kârâm âim kikerân takânat. ² Oi Yesu, nângâm pâlâtangât mariņâ sot bon muyamuyage, zâkkâren sen kwap ândinat. Zâk sâtâre muyagibapkât sâsâņâ, zorat nângâm poru nagân sâknam nângâm moip. Oi zorat aņun kwâkņan zari nângi yenņâ oip. Yatâ opņâ Anutu, imbaņâ mariņâ, zâkkât âsan bongen zariņ, ândiap. ³ Bâliņ mâme zen kâsa okņangâm mem nâi nâi okņangâne nângâm tâtâlim kâtigeip. Zen ko umziņ loribegât zâkkât nângâmņâ âkonņâ buņ kâtigibi.

Anutuņâ kubikniņgâmap, zorat den.

⁴ Zen bâliņandâ lotņan kwatziņgâbâ sâi kâtigem um sâkziņ kubikangâm kinkin, zo yatâ op ândiwe. Ka bâliņandâ kâtigem tâmbetzângobat sâi ko dap upi?

⁵ Anutuñâ narâpnâ zângonsâm itâ sâip. Den zo nelâmzânguap? Den zo itâ sâip, “Nannâ, Kembuñâ kubikgigi nângâna mân giginâ upap. Kubikgigi umgâ mân loribap. ⁶ Anutu zâk a umñâ gâsuzingâm zengât narâpnâ sâmap, zen zângom kubikzingâmap.”

⁷ Zorat op ko Kembuñâ kubikzingâbam sâi mân kengât upi. Anutu zâk zingiri nan bârarâp utne yatâ otzingâmap. Zengâren ibârâpziñandâ yatik narâpziñ kubikzingâme. ⁸ Anutuñâ zen kubikzingâmap. Mân kubikzingi sâi ko lanjân gâbâ âsagiwe sâbem. ⁹ Oi ñai sâbâ. Hânân ibârâpniñ zen nângom kubikningâne dinziñâ lum hurat kwatzingâmen. Oi sumbem mariñâ, um dâpniñangât Ibâ, zâk yatik hurat kwâkñangâm ândeindâ dâp upap. Yatâ op ândim, ândim kwâtâtinat. ¹⁰ Hânân ibârâpniñ ziñ narâk pânkânok âkñâleziñâ dâp nângom kubikningâme. Sumbem Ibâniñandâ ko âlip op ândinatât kubikningâmap. Zikñâ hâlâlu ândiândiyân târokwatnatkât opmap. ¹¹ Kubikkubik muyagibap dâp, zo nângindâ umâlip mân oi sâknam nângâmen. Oi bet ko kubikkubigân ândim kâtigimen, nenğâren bonñâ muyagemap. Kubikkubikkât bonñâ zo târârak ândiândiñ sot um lumbenâ.

Kâwali muyagem tânagobi.

¹² Zorat zen bitziñâ lolot sot pabutziñ bâliñâ zo kubikñâ kâtigibi. ¹³ Oi kinziñ lânbigât mâtâp zo kubikñâ zengâren pabutziñ bâliñâ zo âlip oi lân âlip upi.

¹⁴ Zen a aksik patâ zen sot lumbe ândiândiñangât nep tuubi. Oi um hâlâlu op ândibigât kâtigibi. Um sumun sot ândim Kembu igikñâ, zo mân ziap. ¹⁵ Zengâren gâbâ ñaiñâ Anutugât tânzângozângon, zo walâbapkât galem orangâm ândibi. Oi osetziñan um kâlak dengât kârâpnandâ zingesebapkât galem orangâm ândibi. ¹⁶ Oi zengâren gâbâ ñaiñâ Esaugât mâtâbân lân lân ândiândiñ sot a hurat mân kwâkwat mân upap. Esau zâk nalem kânok zorarâk op kâdom âsaâsagiñangât bet sâwât zo birip. ¹⁷ Zen zâkkât nângâme. Zâk bet mâsop mimbâ sâi anğân kârip.

Kut ñai oip, zorat isem umbâlâ op um melânmelânñangât mâtâp mân muyageip.

Nen Sinai bakñâ buñâ, Sion bakñâ mâte urâwen.

¹⁸ Narâk ziren zen bakñâ ñai gâsum mâsâsuatme. Kârâpñoot, zoren mân âiwe. Oi nâtâtikñâ, sasa sot pibâ zorat umñan mân bagiwe. ¹⁹ Oi lâmun diñâ patâ sot den kwamit patâ zo mân nângâwe. Mârum ko sâkurâpziñâ mirâ kamân kâtikñan ândim den zo hiriñsâbapkât ninâu sâwe. ²⁰ Den itâ muyageip, zorat nângâne imbanâ oip, “A mo zuu ñaiñâ bakñâ zo lânji kâtñâ kune mumbap.” ²¹ Kut ñai zo sânam kwâtkwâtñoot muyagei Mosenâ sâip, “Nâ kengât op sânamnâ sâmbuap.”

²² Mârum yatâ âsageip. Narâk zi ko zen bakñâ yatâ zoren buñâ. Zen Sion bakñâ, Anutu ândiândiñ, zâkkât kamân patin sumbemân, Yerusalem kamân unakñan ga giwe. Oi sumbem a donbep, a mân sâlâpzângozângon sot sâtâre mindumindu patâ. ²³ Anutugât narâpnâ kutziñ sumbemân kulemgoi ziap, zen mâte otzingâwe. Oi a aksik patâ nenğât den sâm kwâkâkwâkân a patâ, Anutu sot a hâlâlu minzingip, zengât um dâpziñâ, zengâren târokwarâwe. ²⁴ Oi Yesu târotâro unakñangât nakñâ, zâkkâren gamñâ gilâm sanğonsanğon mâte urâwen. Gilâm zorâñ Abegât gilâmñâ tosa sâm muyageip, zo yatâ buñâ. Yesugât gilâm zorâñ sanğoniñgâbapkât geip.

Anutuñâ hân sot sumbem mângizikâbap.

²⁵ Zen den dâzângobap, zo zâk kândâtkubegât galem orangâm ândibi. Mârumñan hânân ge Sinai bâkñan gâbâ sâkurâpziñâ den dâzângoi birâne hâuñâ muyageizingip. Zi sumbemân ândim den dâtnângomap, zâk kândâtkom dap yatâ hâuñâ buñ ândinat? ²⁶ Anutuñâ Sinai bâkñan den sâi diñandâ hân mângeip. Oi zi ko du âsagibapkât sâm kâtigeip. Anutuñâ itâ sâip,

“Nâ narâk ñain dum hân mângimñâ sumbem ârândân mângibat.”

²⁷ Dum mângibat sâip, zo ko kut ñai ñai muyageip, zo mângei buñ upapkât

nângâm sâip. Buñ oi zinziñ kâtik zo muyagem yen zimbi.

²⁸ Nen Anutugât um topñan ândinatkat sinji kwatningip, zo zinziñ kâtikñâ. Zo minat, zorat Anutu sâtâre okñangânat. Oi pindiñsâm hurat kwâkñangâm keñgât op mâpâsinat. ²⁹ Wangât, Anutuniñâ, zâk kârâp patâ yatâ, zorat op ko. Kârâpñâ kut ñâi ñâi bâliñâ sem nañgâbap, zorat san.

13

Um den.

¹ Buku orañgâm ândime, zo zen mân birâne gibap. ² A hân ñâin gâbâ gane zingit mân nâñgânâñgâ mân upi. Mârumñan a ganetâ buku otziñgânâ sâm topziñ mân nâñgâm sumbem a buku otziñgâwe.

³ Bukurâpziñ tâk namin zâambarâwe, zengât nâñgâm, nâñgâne ârândâñ ândien yatâ upap. Oi zen sâk sot ândiegât bukurâpziñ a ziñ zâñgone sâknam kwâkñan ândime, zengât nâñgâm ândibi.

⁴ Ap ambin ândiândiñ, zorat nâñgâne bon oi mân mem bâliñ kwapi. Oi itâ nâñgâm ândibi. Lan ândim târotâro mânâñgât ândime, zen Anutuñâ hâuñâ ziñgâbap.

⁵ Umziñandâ kât sikumgât âkñâle mân upap. Oi kut ñâi ñâi tatgigap, zorat mân sâm mem ândiban. Kembu zâk itâ sâip, “Nâ mân birâgibat. Oi gek mân nâñgânâñgâ mân upat.” ⁶ Zorat nen um bâbâlanjak itâ sânat,

“Kembu zâk betnan memap. Zorat a ziñ kâsa otnim yatâ mo yatâ otninâ sâne mân keñgât upat.”

Sinji âlip kwâkâm niñgâwe, zo mem ândim Yesu molinat.

⁷ A sâtñâ gakâziñ Anutugât den dâzâñgom ândiwe, zengât nâñgâm ândibi. Zen mâtâp âlip lân ândim muwe. Mâtâp zorik ekñâ moliziñgâm Kembugâren nâñgâm pâlâtâñ kwâkñangâm ândinat.

⁸ Yesu Kristo, zâk ândeipñâ ândiap, zo yatik ândim zâimâmbap, kâtikñâ.

⁹ A ziñ den uñakñâ top top dâzâñgone zorâñâ umziñ mân gulipkubap. Umziñan Anutugâren gâbâ tânzâñgozâñgoñandâ tângui kâtigem kiri âlip upap. Kut ñâi ñâi ninñandâ mân mem tâñgubap.

Anâ mâtâp zo lânngâwe, zen bonñâ mân muyagiwe. ¹⁰ Neñgâren Kembugât sinji nalem pâpanñâ taap. Zo hâmbâ silep galem upme, ziñ nimbigât mân sâsâñâ. ¹¹ Zen nâñgâme. Zuu kom gaamñâ gilâmziñ tirik namâ galem a patâñâ bâliñangât tosagât namin mem zari bonñâ kamân kândâtñan mem gei kârâbân ume. ¹² Zo yatik Yesu zâk gilâmñandâ a um hâlâlu miniñgâbapkât kamân kândâtñan kune moip. ¹³ Zorat nen yatik kamân kândâtñan zâkkâren giarindâ zâkkât op yatik bâliñ otningâbi. ¹⁴ Itâ nâñgâm utnat. “Kamân zinziñ kâtikñâ ziren mân taap. Nen kamân kâtikñan, zinziñ kâtik zimbat, zorat nâñgâm mambât ândien.” ¹⁵ Zorat nen Yesu sot pâlâtâñ opñâ târotâroniñangât opñâ Anutu mâpâseindâ zorâñ tâbaniñ upap. Zâk hurat kwâkñangâm ândim lâuniñandâ sâm sâtâre okñangânat. Kutñâ sâm bâbâlân kwâkñangânat.

Ninâu sâm betniñan mimbi.

¹⁶ Orot mâme âlipñâ utnam gulip mân upi. Anutu zâk zorat nâñgi zâkkât sinji kut ñâi ñâi pame, zo yatâ utne bonñâ upap.

¹⁷ A sâtñâ gakârâpziñ, zengât sâtziñ lubi. Zen um dâpziñ galem upmeñâ nepziñangât topñâ Anutu mâtenan sâm muyagibi. Zorat nepziñ umâlibân tuune dâp upap. Umbâlâyân tuune zengâren kut ñâi âlipñâ mân upap.

¹⁸ Zen neñgât op ninâu sâm ândibi. Nen umniñan tosa kârûm ândimen. Kut ñâi ñâi utnam oindâ târârâk upapkât otningâmap. ¹⁹ Ninâuñâ betnan mine Kembuñâ melâñnigi zengâren kek gâbatkât dâzâñguan.

²⁰ Lumbeñangât mariñâ, Anutu, zâk râma galem a patâ Kembuniñ Yesu târotâro zinziñ kâtik zorat gilâmngât mumuñan gâbâ mângei zari. ²¹ Anutu zâk imbanâ sot kâwali ziñgâmñâ mem bâbâlan kwatziñgi diñâ lum nepñâ tuum kwâtâtibi. Oi zikñak nâñgi dâp opmap, zo Yesu Kristogât opñâ zengâren muyagibap. Zâkkâren sâm âlip kâtikñâ zem zâimâmbap, zo perâkñak.

²² Bukurâp, den kêrep ñâi mân kulemgum zîngan. Oi zen den girem zo nângâne mân bâliñâ upapkât sâm zîngan.

²³ Oi nâ dâzângua nângânek. Bukuniñâ Timoteo, zâk tâk namin gâbâ olañâwe. Oi zâk kek gâbap oi ko zâk sot gârat.

²⁴ A sâtñâ gakârâpziñ sot Kembangât siñgi a ambân aksik nângâziñgan. Italia hânân ândie, zen yatik nângâziñge.

²⁵ Kembangâren gâbâ tânzângoziñgonñâ aksik zeñgâren zimbap.

Zo yatik.

Ekap Yakoboņâ kulemgoip.

Mâsimâsikâgât bonņâ.

¹ Nâ Yakobo, Anutu sot Kembu Yesu Kristo, zekât kore aņâ. Kembugât a kâmut gakârâp siņsururuņ op âi ândie, zen sâm sâtâre otziņgâm ekap zi kulemguan.

² Bukurâpnâ, zeņgâren mâsimâsikâ top top muyagei nâņgâne sâtâreņoot upap. ³ Zen itâ nâņgâbi. Zen mâsimâsikâyân ândine zeņgâren kâtigigiņ, zo muyag-ibap. ⁴ Oi kâtigigiņ, zo zeņgâren bonņâ muyagem kâtigibap. Oi muyagei zen umgât sikum Anutugât den mân kârum tosaziņ buņ op hâlâlu ândibi.

Nâņgânâņgâ kârum Kembugâren ninâu sânat.

⁵ Zeņgâren gâbâ nâiņâ nâņgânâņgâ kârum Anutugâren ninâu sâi pindâbap. Anutu zâk a sâm bâliņ den zo mân dâtnâņgom um bâbâlaņņangârâk nâņgânâņgâ âlipņâ niņgâmap. ⁶ Zorat a um zagât opņâ buņâ, Kembu nâņgâm pâlâtâņ kwâkņangâm ninâu sâbi. Ka a um zagât upap, zo pibâ gâi saru âbâņgum âim gâmap, zo yatâ upap. ⁷⁻⁸ A yatâ zo Kembugâren ninâu gât hâuņâ mimbatkât sâi mân pindâbap. Um zagât op gulip ândimap, yatâ zorâņ mân pindâbap.

Sikumziņ zâizâiņ zorâņ bonņâ buņâ.

⁹ A ziņ a kanpitâ zâkkât nâņgâne gigiņâ opmap. Ka Anutuņâ a zo a bonņâ kwânâņgi sâtâre patâ upap. ¹⁰ Oi yatigâk a ziņ a sikumņoot zâkkât nâņgâne zâizâiņ opmap. Ka Anutuņâ a yatâ zo zâkkât sikumņoot zorat nâņgi gigiņâ opmap. Pâliņpâliņ neule bâloņâ kek âmbârâņgâm gemap, zo yatik a sot sikumņâ kek buņ opmap. ¹¹ Mirâsiņ takâmņâ hibuk bâloņâ egi âkâm gem neulenâ buņ opmap. Zo yatik sikum a nepziņâ tânâmņan birâm neule yatâ op buņ upi.

¹² Nâi zâk mâsimâsikâyân kâtigibap, zâkkât nâņga sâtâreņoot uap. Zâk kâtigem umņâ oi ândei Kembuņâ sâņgânâ pindi

ândiândi kâtik ândibap. Zo umziņâ zâkkâren kinzap, zeņgât siņgi sâip.

Mâsimâsikâgât den.

¹³ A nâi, zâk bâliņangât mâsimâsikâgât itâ mân sâbap, “Anutuņâ bâliņangât mâsikâniņap.” Bâliņangât mâsimâsikâ, zo Anutugâren mân ziap. Zâkņâ a nâi bâliņangât mân mâsikâbap. ¹⁴ Mâsimâsikâ zo itâ muyagemap. Nâi zâk zikņak âkņâleņandâ diimap. ¹⁵ Oi âkņâleņâ kâambo kwap katep mimbap, kutņâ bâliņâ. Bâliņandâ lâmbatņâ sâk sot um ârândâņ mumuņ op simgât siņgi upabot.

¹⁶ Bukurâpnâ, um gulip upegât gasâziņ kârâm ândibi. Bâliņâ, zo hânân gâbâ âsagemap. Âlipņâ, zo sumbemân gâbâ âsagemap. ¹⁷ Kut nâi nâi âlipņâ top top, zo uren gâbâ âsakņâ Ibâ kânok, zâkkâren gâbâ gemap. Zâkkâren, kâin yatâ, kwâtepmâtep mân ziap. ¹⁸ Anutuņâ nâņgâm sâlâpkuipkât den bonņandâ nan bârarâp muyageniņgip. Oi zâkkât arâp zeņgât teņgâyân kâdom op kinatkât yatâ otniņgip.

Den nâņgânâņgâņ zorâņâ buņâ, luluņâ zorâņ bonņâ.

¹⁹ Bukurâpnâ, zen nâņgâne. Aņâ den nâņgânatkât bâbâlaņ utnat. Den sâsâņ sot kuk den sâsâņ, zorat yâmbârinat. ²⁰ A kuk orotņâ, zo Anutugât târârak mâtâp zo wâlap. ²¹ Zorat zen um sumun sot gâņgonâ zo birâm mulunân ândim siņgi âlip den umziņan pâip, zo buku op mem ândibi. Zorâņâ um dâpziņ kubikpapkât imbanâ zemņangap.

²² Zen den kindapņak mân nâņgâbi. Buņâ. Nâņgâm lubi. Nâi zâk kindapņak nâņgâbap zo ko umņâ kâitkum simgât siņgi upap. ²³ Nâi zâk den nâņgâm mân lubap, zâk aņâ si sâņgânziņ niniņgurân ikme, zo yatâ upap. ²⁴ Zen si sâņgânziņ ekņâ birâm âim tobatziņ nelâmzâņgomap. ²⁵ Nâi zâk Kembugât gurumin den bonņâ nâņgâm lum kâtigem ândibapņâ bonņâ ek âkņâlem op ândibap.

Siņgi âlibân ândiândigât den.

²⁶ Nâi zâk siņgi âlibân ândiman sâm lâu sâput mân galemgumap, zo ko umņâ

kâitkumap. A yatâ zorân sîngi âlibân ândiândiņ zo yenņâ upap. ²⁷ Malâ mandu umbâlâ op ândine zîngit on galem otzîngâbi. Oi hânân bâliņâ ziap, zo umzîņ sumunkombapkât kândâtkubi. Zen yatâ op ândinetâ Anutuņâ zîngiri âlip oi itâ sâbap, “Sîngi âlip mem ândie.”

2

Sikumzîņoot sot kanpitâ zo dâbâk otzîngâbi.

¹ Bukurâp, zen âsakņâ mariņâ, Kembuniņ Yesu Kristo, zâkkâren nângâm pâlâtân kwâkņangâmenâ a zâizâiņ giginâ kut nâi nâi hâtubâtu mân otzîngâbi. ² Nâ itâgât san. Yesugât a kâmut mindumin-duziņan a nâi, lomba a, kamân nâin gokņâ zâk hâmbâ neulenoot sângân zâizâiņ gâi a nâi, lomba a, kamân nâin gokņâ hâmbânâ alâkņâ pam kândâtņan gâbap. ³ Oi zen a hâmbâ neulenoot zo ekņâ itâ sâm dukubi, “Gâ zi ga. Tâtat âlipņâ mâteyân zi ge tat.” Yatâ sâm a kanpitâ itâ dukubi, “Gâ ândi kin mo kian ginņan ge tat.” ⁴ Zen a zengât holiziņâ mân nângâm yatâ upme. Zen zo yatâ osetziņan hâtubâtu otzîngâme. Yatâ op Kembangât mâtâp gulipkume.

⁵ Bukurâpnâ, den sa nângânek. Anutuņâ a dap yatâ zo gâsum sâlâpzângoip? Hânân a kanpitâ ândime, zen nângâm pâlâtânân umgât gom sambe opņâ Anutu um topņan ândibigât gâsum sâlâpzângoip. Zo a umzîņandâ zâkkâren kinmap, zengât sîngi sâip. ⁶ Oi zen ko a kanpitâ sinziņ ginņandâ zîngitme. A ikâ ziņ denân zâmbanme? A sikumzîņ patâ zorân kâsa otzîngâm denân zâmbanme. ⁷ Oi a sikumzîņoot ziņ Yesugât kutsîngi âlip kwâkniņan zarip, zo sâm bâliņ kwapme.

Den nâi lum nâi birâbirân, zo mân dâp uap.

⁸ Gikangât opmat, yatik bukugangât upan. Den kâtik kombânâ zo yatâ Kembangât ekabân kulemgune ziap. Zo lune perâkņak âlip upap. ⁹ Ka a sât hâtubâtu otzîngâbi zo ko bâliņ utne gurumin den zorânâ topziņ sâm muyagibap. ¹⁰ Nâi zâk gurumin den nâmbutņâ lumņâ nâi birâbap, zo den ku a upap. ¹¹ Zorat sâbâ.

A nâigât ambân, zâk sot mân ândiban sâip, zâkņagâk gâ kâmbam mân kumban sâip. Oi gâ a nâigât ambân sot mân ândimņâ a kâmbam kumban zo ko gâ den ku a upan. ¹²⁻¹³ A nâi um lâklâk buņ otzîngâmap, zâk gâtâm Anutuņâ yatigâk um lâklâk buņ okņangâbap. Ka a um lâklâk op buku otzîngâbap, zâkkât topņâ Anutuņâ sâm muyagei Kembangât mâteņan kenġât buņ kinbap. Zorat gurumin den zorân topniņ sâm muyagibap. Zo nângâm kwâtâtemņâ um lâklâk op târârak op ândibi.

Nângâm pâlâtân bon buņâ sot gukupitņâ.

¹⁴ Bukurâpnâ, a nâi nâ nângâm pâlâtân sot ândian sâbap, oi buku mân otzîngâbap, zâk nângâm pâlâtânņâ zo dap op tâmbet agoagoņan gâbâ mâkâbap? ¹⁵⁻¹⁶ A mo ambân nâiņâ hâmbâ, sâk pâke mo nalem kârum ândei kâmut zengâren gâbâ nâiņâ mân bekņan memņâ itâ dukubap. “Gâ âlip âi ândiban. Gâ pateņ opatkât sâkkâ kâpiban. Gâ nalem nem âkon upan.” Nâi zâk lâuņandik yatâ sâm dap op bekņan mimbap? ¹⁷ Zorat a nâi nângâm pâlâtân sot ândian sâm buku mân otzîngâbap, zâkkât nângâm pâlâtân zo mumuņâ sânat.

¹⁸ Mo a nâiņâ itâ sâbap? Gâ nângâm pâlâtân zemgigap. Nâ ko buku orotņâ zemnigap. Nângâm pâlâtânġâ buku orotņâ buņâ, zo tirâpnona ikpâ. Oi nâ buku orotņangât nep tuum nângâm pâlâtânņangât bonņâ tirâpgobat. ¹⁹ Anutu kânok ândiap, den zo nângâm kwâtâtemat. Gâ zo yatâ nângâm kwâtâtem sumbengât sîngi uan sâmat. Ka zitâ sâ nângâ. Wâke ziņâ zo yatâ nângâm Anutugât kenġât op sânamziņ sâmbumap. ²⁰ Gâ a um kwamen, nângâm pâlâtân sot buku orot buņâ. Nângâm pâlâtânġâ zo yenņâ.

Abaram sot Rahaba zet nângâm pâlâtân op bonņâ muyagiwet.

²¹ Nângâm pâlâtân bonņâ zorat sa nângâ. Sâkunniņâ Abaram, zâkkât nanņâ Kembangât sîngi sâm kumbat sâi Anutuņâ nâņgi tosaņâ buņ oip. Zo orot mâmeņangât yatâ oip. ²² Oi itâ nângâ. Abaramġât nângâm pâlâtân zo orot mâmeņandâ bekņan meip. Oi nângâm

pâlâtânâ târokwaî patâ oip. ²³ Oi zorat Abaramgât den kulem nâi itâ ziap, “Abaram zâk Anutugât diñâ nângi bon oipkât Anutuñâ zâkkât nângi târârak oip.”

Oi zorat Abaramgât itâ sâwe, “Zâk Anutugât buku kânok.” ²⁴ Iknek. Anutu zâk a nâi nângâm pâlâtânñangârâk egi tosanâ buñ mân upap. Egi buku orotñangât nep mâpot tuugi tosanâ buñ upap.

²⁵ Oi yatik narâk nâin Anutuñâ Kanaan hân zo Isirae zengât sinji sâi lañ mâman ambân Rahaba, zâkñâ Anutugât den nângi bon oi Isirae a zagât hân ek mânângârâwet, zet zâkkâren gâitâ buku otzikâm tik mâtâp zâpari âiwet. Rahaba zâk buku orotñangât nep tuugipkât Anutuñâ nângi tosanâ buñ oip. ²⁶ Zorat itâ ziap. Sâk zâk kaapumñâ buñ op mumuñâ muyagemap, zo yatigâk buku orotñâ buñ oi nângâm pâlâtânâ zo mumuñâ opmap.

3

Nâmbâlamniñ galem utnat.

¹⁻² Bukurâpnâ, nen aksik patâ sâm tâpâkumen, zorat zengâren gâbâ donbepñâ um bâbâlañ kwâkâziñgâziñgân nep tuunat mân sâbi. Nângânek. Den sâm kwâkâkwâkân narâkñan Kembuñâ kwâkâziñgâziñgân a nen den bâliñâ sâm ândimen, zorat hâuñâ yâmbâtñâ niñgâbap. Nen aksik patâ âsâbân sâm tâpâkumen. A nâiñâ den bâliñ mân sâbap, zâkkât a âlip, târârak sâsân. Yatâ zorân um sâkñangât âlip upapkât nep tuubap. ³ Bâu patâ biosi zen dinniñâ lubigât lâuziñan tâk kâtik pamen. Zo pam kwâkñan tap mem purikgurik tuugindâ âime. ⁴ Wangâgât yatik nângâme. Zen patâ oi pibâ kâtikñandâ kom alei âime. Oi mâbugwâbure tuutuñâ mâiktârâ zo mem mâburine mâtâp âiain dâp âimap. ⁵ Oi a nâmbâlam zo yatik mâiktârâ, zo kut nâi nâi yâmbâtñâ op zâimap.

Nânge. Kârâp zâk mâiktârâ. Yatâ zorân hibugân pâindâ sem nanğâmap. ⁶ Nâmbâlamziñ zo kârâp yatâ. Zâkñâ sâk toren walâziñgâm bâliñangât mam op nep tuumapñâ um sâkniñ sumunkomap. Oi

ândiândiniñâ oi semap. Zikñâ ko sim kârâbân gâbâ kârâp sâugi semap. ⁷ Zuu top top saruin sot hânân sot nii, mulum, zo anâ mem sândukñan kwatziñgâmen. ⁸ Nâmbâlam ko a nâiñâ dap op mem sândukñan kwâpap? Zâk âkonñâ buñâ, purikgurik op bâliñâ memap. Mulum kâtik, kwaru yatâ. ⁹ Nâmbâlamniñandâ Kembu Ibâniñ sâm âlip kwapmen. Oi nâmbâlamniñandik a Anutugât holi tobat sâm bâliñ kwatziñgâmen. Lâu zobik den âlip sot bâliñâ gemap.

¹⁰ Bukurâpnâ, yatâ zorân mân dâp uap.

¹¹ Dabân yatâ too sinñan zobigâk naamñâ sot kâlakñâ mâpot gem gâbabot?

¹² Bukurâp, koserân dap yatâ koliñ muyagibap? Mo samân dap yatâ zâlâli muyagibap? Mo saruñâ samñâ upap?

Nângânângâ uren gok sot âmbiren gok.

¹³ Zengâren gâbâ nângânângâ a mo nângâm upme, zo ândie? Zâk lumbenâ ândim orot mâme âlip muyagem ândei nângânângânangât topñâ muyagei a ikpi.

¹⁴ Oi zengât umziñan um kâlak sot um zâizâiñ zeî sâkziñ mem zâim den bon nângen sâne sarâ upap. ¹⁵ Nângânângâ mâtâp zo ubâ gâip mân sâsân. Buñâ. Nângânângâ zo hânân gokñâ. Ayân gok. Satañgâren gok. ¹⁶ Kâsa kâsa, um kâlak sot zâizâiñ zimbap, zo yatik kâsâp sot sumunñâ zo zem zâibap.

¹⁷ Nângânângâ uren gokñâ, zorân ko mâtâp âlip itâ muyagemap. Um salek, lumbenâ, sât lulu, buku orot sot sinji âlipkât bonñâ nâmbutñâ. Um zagât mo sarâ ândiândiñ buñâ. ¹⁸ Lumbenangât nep tuume, zen arikñâ kâmitne târârakñangât bonñâ muyageziñgâmap.

4

Sâknam nep tuum bon mân muyagin.

¹ Zengâren kâsa sot kâmbam zemap, zo top wangât? Sâkkât âkñâle zemap, zorân kâmbangât nep tuumap. ² Zen um sâkkât âkñâle op kut nâi mân mime. Kâmbam kom kâsa op kut nâi mân mime. Zen ninâu buñ ândime, zorat. ³ Oi zen kut nâigât ninâu sâm âim ma ko mân

mime, zo ko umziñan den bâliñâ zeî ninâu sâme. Zen itâ nângâme, “Kut ñai zo muya-geñiñgi kâtigem um sâkñiñangât âkñâlê zorat bonñâ muyaginât.”

Umniñandâ ñain ñain mân nângânat.

⁴ Haai, târotâro mânâmânangât zen. Hânân kut ñai ñai ziap, zorat siñgi ândibañâ Anutu kândâtkuban. Zo nânge mo buñâ? Zorat ñai zâk hânân kut ñai ñai ziap, zo buku okñangâbapñâ Anutu kâsa okñangâbap. ⁵ Mo den kulem ñai ziap, zo nângâne yen opmap? Den zo itâ, “Umniñan Kaapum pâip, zo zâkkât siñgiyâk ândibapkât kâtigemap.”

⁶ Den kulem ñai ko itâ ziap, “Tânnâñgonâñgoñ, zo doñbep niñgâmap.”

Zorat den ñai itâ ziap, “Anutu zâk a zâizâiñ zengât tân kwâkâmap. Ka a ziñangât nângâne gemap, zo ko tânzâñgozâñgoñ zo ziñgâmap.”

⁷ Zorat Anutu um topñan gigiñ op ândibi. Oi Satañ kâsa minñangâne birâziñgâm âibap. ⁸ Zen Anutu mâte okñangâne zâkoot zen mâte otziñgâbap. Bâliñ mâme a ambân, zen bâliñâziñâ sañgon birânek. Âi kom ga kom upme, zen umziñ sañgone salek oik. ⁹ Zen topziñ nângâm biraññâ isem umbâlâ upi. Girâñziñâ zo melân umbâlâ upi. Oi sâtâreziñ zo melân girâp isebi. ¹⁰ Kembugât mâteñan umziñ diim ge ândine zâkñâ mem zaatziñgâbap.

Kembu mân walâm ândinat.

¹¹⁻¹² Bukurâpnâ. Gurumin den mariñâ sot sâm kwâkâkwâkân a kânok ândiap. Zâk zângobap mo kubikziñgâm birâziñgâbap, zorat imbañâ zemñangap. Zen ko sâm bâliñ mân upi. Ñai zâk bukuñâ sâm bâliñ kwap hâuñangât den sâbap, zâkñâ gurumin den sâm bâliñ kwap kândañbap. Gâ gurumin den sâm bâliñ kwap kândañban zo ko sât luluñ a mân op, sâm kwâkâkwâkân a upan. Gurumin den mariñâ sot sâm kwâkâkwâkân a kânok ândiap. Zâk zângobap mo kubikziñgâm birâziñgâbap, zorat imbañâ zemñangap. Gâ wangandâ bukugangât den hâuñâ sâban? Zo Kembugât nep.

Kembuñâ nângâniñgi kut ñai utnat.

¹³⁻¹⁶ Bâi, itâ nângânek. Zen itâ sâme, “Itârân mo mukan kamân zoren âi kut ñai ñai angâgwanğâ op kât sikum mem ândeindâ kendon zi âki âburinat.” Zen zâizâiñ den sâm sâkziñ mem zâime. Zâizâiñ den zo bâliñâ. Mukan zo mo zo muyagibap, zo zen mân nânge. Mo ândiândiziñâ zo dap yatâ? Zo kaapum yatâ. Zo mâik ñai muyagem zorâñak buñ upap. Zorat itâ sânetâ dâp upap, “Kembuñâ nângâniñgi wâgân ândim yatâ mo yatâ utnat.” ¹⁷ Ñai zâk mâtâp âlipñâ zo ekñâ lañ birâbap zo ko tosa muyagibap.

5

A kât sikumgât âkñâlê upme, zengât den.

¹ Kât sikum a zen sâknam muyageziñgâbap, zorat kânñan isem umbâlâ utnek. ² Irâ sikumziñ alâgem buñ upap. Oi pet hâmbâziñ mem ândime, zo hângât siñgi. ³ Narâk pânkânok oi zen sikum motziñ minduwe, zo birâbi. Goide kât sot kâtziñâ zo bâliñ opñâ hân oi zorâñâ topziñâ sapsubap. Kârâpñâ yatâ ziñgesei sâknam nângâbi. ⁴ Nângânek. A nepziñ hibuk urine kâitzângom nep sângân diim gei ziñgâwe. Oi kâlamziñan bon mimiñ nep tuuwe, zen yatik otziñgâne isene sumbem kâwali a zengât Kembu kindapñan giarip. ⁵ Sikum a ziñ hânân sâknam kâbâ yâmbât buñ ândim âkñâliwe. Nen bâu nalem ziñgindâ nem lâmbatne zângom om nimen. Zen zo yatâ sii nalem patâ nem ândimñâ kâmbamgât siñgi op narâk patin bâu yatâ zângom tâmbetzângobi. ⁶ Sikum a ziñ a târârak diñâ sâm kwâkâm lañ kâmbamân parâwe. Zâk sâkñangât hâuñâ mân sâip.

Sâknam kwâkñan ândim Kembu patâniñ gâbapkât mambât ândinat.

⁷ Bukurâpnâ, zen Kembu gâbapkât mambât âkon buñ ândibi. Nânge. Nep mariñâ ñaiñâ nep kârâm kâmit nalem bonñâ âsagibapkât mambât ândimap. Oi maa sot map dâbâk oitâ bonñâ lâmbatpapkât nângâm ândimap. ⁸ Oi Kembugât narâkñâ pânkânok uapkât zen

âkon buñâ mambât ândim umziñ tângune kâtigibap.

⁹ Bukurâp, zen a torenñâ mân sâm bâliñ kwatziñgâbi. Kuk den mân dâzângobi. Patânâ gam hâuñâ ziñgâbapkât. Nângânek. Patâniñâ zâk hângi kândâtñan ga kinzap.

¹⁰ Bukurâpnâ, Propete Kembangât sâtkât den sâweñâ sâknam kwâkñan ândim kâtigime. Zengât mâtâp zo lânbi. ¹¹ Nânge. Sâknam kwâkñan kâtigem ândiwe, zengât nângindâ âlip uap. Hiobe zâk sâknam kwâkñan ândim mân loreip. Zâkkât den siñgi nânge. Oi Kembuñâ um nângâm bet kut ñai ñai âlipñâ pindip, zo nânge. Kembangât tânzângoziñgoñ sot buku orotñâ patâ ziap.

Sâm kâtik den.

¹² Bukurâpnâ, den ñai zi sa nângânek. Zen sumbemân mândâm den sâm kâtigime. Zen hânân kwap den sâm kâtigime mo kut ñai ñaiyân kwap den sâm kâtigime. Zo mân upi. Zen dinziñâ perâkñakkât bonñâ perâkñagâk âsagibap. Mo buñâ sâne buñ upap. Zo tosa muyagibegât yatâ upi.

Mâsek zine kut ñai upi.

¹³ Zengâren gâbâ a ñaiñâ sâknamân ândibap, zâk Anutugâren ninâu sâbap. Ñai zâk sâtâre op ândibap, zâk mápâmâpâse kep mimbap. ¹⁴ Zengâren a ñai mâsek upap, zâkñâ Yesugât kâmut a sâtñâ sâi gam zâkkât op ninâu sâbi. Oi Kembangât kot sâm kelâk too sanjonñangâbi. ¹⁵ Zen nângâm pâlâtânân ninâu sâsân, zorân mâsekñâ kubikpap. Kembuñâ a zo tângoi âlipñâ upap. Tosanâ oip, zo gulipkubap. ¹⁶ Zorat zen âlip upigât bâliñâziñâ sapsun ninâuñâ tânagobi. A târârak ñai ninâu sâi imbanoot upap. ¹⁷ Propete Elia, zâk a nen yatâ. Zâk map mân gibapkât kâtigem ninâu sâip. Ninâu sâi kendon patâ karâmbut sot kâin nâmburân kânok zorat umñan map mân gem zeip. ¹⁸ Oi bet dum ninâu sâi sumbemân gâbâ map gei hânân kut ñai ñai kâmñâ takip.

Gulip orotñâ zo diiziñgâne gabi.

¹⁹⁻²⁰ Bukurâp, zengâren gâbâ ñai zâk den bonñâ zorât mâtâp, zo birâm walâm

ari buku ñaiñâ diigi âburem gâbap, zo ko zâk itâ nângâbap, “Ñai zâk bukuñâ mâtâp bâliñan gâbâ diimñâ Anutugâren pâi Anutunâ a zorat tosa donbep gulipkubap. Oi a zo um dâpñâ mumuñangât siñgi oibân gâbâ mâkâbap.”

Zo yatik.

Ekap kânok Peteronjâ kulemguip.

Mâsop den.

¹ Petero, nâ Yesu Kristo zâkkât Aposolo ândiannâ Anutuñâ a diizingip, Ponto, Galata, Kapadosia, Asia sot Bitinia hânân osetboset ândie, zengât ekap zi kulemguan. ² Anutu Ibânâ nângi zeipkât gâsum sâlâpzângoip, zen Kaapumñâ um hâlâlu kwatziñgâbap sot Yesu Kristogât diñâ lunetâ zâknâ zengât op moipkât um salek kwatziñgâbapkât diizingip. Zengâren um lumbenâ sot tânzângozângoñ patâ op sambâlem zim-bap.

Sumbemân kut ñâi âlip zorat sâtâre ut-nat.

³ Nen Anutu, Kembuniñâ Yesu Kristo zâkkât Ibâ, zâk sâmb âlip kwâkñangânâ. Zâknâ Yesu Kristo mumuñan gâbâ mângeipkât tânnân gom um bâbâlan op ândiândi bonñangât nângâm nângâm ândinatkât mânginiñgip. ⁴ Oi sumbemân nengât sinji kut ñâi zinziñ kâtik, buñ orot buñâ, zo pâi nengât mambâtningâm ziap. Zo minatkât yatâ otniñgip. ⁵ Anutu zâk imbanânootñâ galem otniñgi nângâm pâlâtân kwâkñangâm ândeindâ gâtâm narâk âki kubikkubikkât bonñâ muyag-ibap.

⁶ Zen zorat sâtâre op ândie. Narâk pânkânok ziren Anutuñâ sâi sâknam sot kâbâ yâmbât top sot umbâlâ kwâkñan ândine zorânâ mâsikâziñgâbap. ⁷ Zorat den ñâi sâbâ. Goide kât zo yenñâ, kârâbân pane sei topñâ muyagime. Zengâren yatik topziñ âsagibapkât sâknam sot kâbâ yâmbât âsageziñgâmap. Nângâm pâlâtânziñ bonñâ mo buñâ, zorat topñâ muyagibapkât âsagime. Zen nângâm pâlâtânziñ zo bonñâ, zorat sâknam kwâkñan ândine Yesu Kristo gâbabân zengât sâtâre sot sâmb âlip zo muyagibap. ⁸ Zen Yesugât holi tobat mân igâwenâ umziñ zâkkâren kinmap. Oi narâk ziren sinziñâ mân

igâwenâ nângâm pâlâtân kwâkñangâm ândie. Oi zorat sâtâre patâ, zo anñâ mân nângânângân, zo nângânangâm. ⁹ Nângâm pâlâtânziñangât bonñâ, um dâpziñ sumbemân zâizâiñ, zorat mâte otziñgâpkât sâtâre ue.

Propete zen den kânñan sâwe, zo bon muyageip.

¹⁰ Propete ziñ Anutugâren gâbâ tânzân gozân goñâ zi dap dap muyagibap sâmb zorat topñâ mâsikâm ândim gawe. Oi a narâk ziren ândien, nengâren tânzân gozân goñ zo muyagibapkât den kânñan sâwe. ¹¹ Propete ziñ itâ sâwe, “A bâliñan gâbâ mâkâniñgâbapkât sâsân, Kristo, zâk âsagem sâknam nângâmñâ ko neule âsâkñan zâi mem ândibap.” Kaapumñâ den zo umziñan pâi zen narâk ikâ zoren mo dap yatin Kristo zo yatâ muyagibap sâmb, nângâm ândim gawe. ¹² Oi den sâwe, zorat bonñâ ziñan buñâ, nengâren muyagibapkât sâsân, zo sâmb muyagiwe. Oi narâk ziren den zorat bonñâ muyageip. Anutuñâ Tirik Kaapumñâ sângongui sumbemân gâbâ gem Kembugât sinji a mam otziñgi sinji âlip dâzân gowe. Sinji âlip zo den bonñâ. Oi sumbem a ziñâ den zorat topñâ iknatkât nângâm ândiwe.

Ândiândi sângiñâ zo kândâtkubi.

¹³ Zorat zen um nângânângâziñ kubik um kendon ândibi. Oi Yesu Kristonñâ muyagemñâ tânzân gobap, zorat nângâm nângâm um bâbâlan op mambât ândibi. ¹⁴ Ândiândi sângiñâ sot lan gulip ândiândiñ mem ândiwe, zo narâk ziren mân mem ândibi. Buñâ. Anutugât diñâ lum ândibi. ¹⁵ Um hâlâlu mariñandâ diizingipkât zen zâk yatâ târârak op ândibi. ¹⁶ Kembugât den ñâi itâ kulemgune ziap, “Nâ târârak ândiangât zen târâragâk ândibi.”

Yesu Kristogât gilâmñandâ sângâniñ meip.

¹⁷ Zen Ibâniñ sâmb mâpâsime, Anutu zâk hâtubâtu mân opmap. Ândiândiniñangât tobatniñâ nângâm dinniñ sâmb kwâkâbap. Zorat zen kwande ândim hurat kwâkñangâm

ândibi. ¹⁸ Zen itâ âlip nângâme. Nen sâkurâpnîjâ zengât mâtâp lân ândeindâ kut nâi yennâ, goide kât yatâ, zorân mân sângânîj meip. Buñâ. ¹⁹ Kristogât gilâmñandâ sângânîj meip. Zâk râma gwamñâ sâkñâ âlipñâ zo yatâ op ândeip. ²⁰ Anutu zâk mârurnan hân kombânâ mân muyageibân nep zo nanñâ sâm pindip. Nânñangât muyamuyagiñ ko bet narâk murukñan zi neñgât op muyageip. ²¹ Zâkñâ nen Anutugâren târokwatniñgip. Anutuñâ mumuñan gâbâ mângim neule âsakñâ giñangi giarip. Zorat nen Anutu nângâm pâlâtân kwâkñangâm ândien.

Den sinji âlipñandâ mânginiñgip.

²² Zen den bonñâ lunetâ um dâpziñ salekkoip. Oi buku bonñâ upigât yatâ muyageip. Zorat umñâ gâsâyagom ândibi. Umziñ nep zoren pane buku orot âsagem kâtigibap. ²³ Zen âsaâsagiñ urakñâ. Buñ orotñan buñâ, mân buñ orotñâ. Anutugât den ândiândiñ sot zinziñ kâtik, zobâ muyagiwe. ²⁴ Zorat Kembugât ekabân den nâi itâ ziap, “A zen hibuk yatâ. Oi neuleziñ zo hibuk neule bâlonñâ yatâ. Hibuk neule zo âmbârângâm gemap. ²⁵ Anutugât den ko zo zinziñ kâtik. Zo zem zâimâmbap.”

Sinji âlip den dâzângowe, zo ko zi.

2

Nen Yesugâren pâlâtân op kâtiginat.

¹ Zen bâliñâ sot sarâ sot kâsâp, umân pâpan, mem ge kwâkwat den zo birâm nanñâbi. ² Birâmñâ katep mâik namgât otziñgâmap, zo yatik zen um dâpziñangât nalem, Anutugât den, zorat yatik otziñgâbap. Zo nemñâ sinji âlibân lâmbat kâtigem kinbi. ³ Kembugât ekabân den nâi itâ ziap, “Kembuñâ tânzângoi nângâm âkñâle urâwe, zorat op zâkkât den nângâmñâ lunam upi.

⁴ Kembuniñâ Yesugât den nâi itâ ziap. Zâk mirâ kunkunñâ ândiândiñ. Anñâ ek birâne Anutuñâ zâkkât nângi zari mem sâlâpkoip. ⁵ Zorat zen hâambo ândiândiñ op zâkkâren târokwap kin zâimñâ Kaapungât

namâ upi. Oi Kembugât tirik namâ galem a yatâ umziñâ Kembugâren pane zeï kore okñangâbi. Zo Yesu Kristogât op nângi âlip upap. ⁶ Kembugât ekabân den nâi itâ ziap, “Nângâ. Nâ Sion bâkñan, Yerusalem kamânân kunkun nâi kwânângan. Kunkun zo gâsum sâlâpkuwan, zo sângân patâ. Anñâ zâkkâren nângâm pâlâtân kwapi zo ko mân kwakpi.”

⁷ Oi zen zâk nângâm pâlâtân kwâkñangâm ândime. Zen zâkkât nângâne bonñâ uap. Ka a nâmbutñâ nângâm pâlâtânziñ buñâ, zengât itâ sâip, “Mirâ tuutuun a kunkun ek âkon op birâwe, zorân kunkun zinziñ kâtik op kinzap.”

⁸ Kembugât ekabân den nâi itâ ziap, “A zen kunkun zoren kom tâmbetagobi.” A sinji âlip birâmñâ zoren kumbigât sâsân zo, zen yatâ upme.

Nen Anutugât kâmut urâwen.

⁹ Zen ko Anutugât kâmut gakânñâ sot tirik namâ galem a gakânñâ sot târârak a ambârâpnâ. Yatâ zo zen ko nâtâtigân gâbâ diiziñgâm ga âsakñan zâmbarip. Kut nâi nâi âlipñâ opmap, zorat sinji den sâne lan kârâbapkât gâsuziñgip. ¹⁰ Zen mârurnan zâkkât a mân urâwe. Narâk ziren ko Anutugât a kâmut ândie. Mârurnan kwakmak ândiwe. Zi ko tânzângoi ândie.

Bâliñâ kândâtkom ândinat.

¹¹ Bukurâpnâ, nâ dâzângua nângâne. Zen hânân kwande sot lomba ândimeñâ um sâkziñangât âkñâle bâliñâ zo kândâtkubi. ¹² Wangât, um sâkziñangât âkñâle bâliñâ zo um dâpziñangât kâsa yatâ uap, zorat. Yatâ ândimñâ um kâtik osetziñan târârak ândibi. Yatâ ândine um kâtik a ziñâ zengât lan bâliñ mâme sâmñâ topziñ ek nângâmñâ Anutuñâ takâbabân orot mâme nepziñangât Anutu sâm âlip kwâkñangâbi.

A kutâ zengât den lunat.

¹³⁻¹⁴ Kembugât op a kutâ sot a sâtnâ top top zengât sâtzin lubi. A kutâ patâ ândiap, zâkkât sot hângât galem a zâmbarip, zengât den kâtik ârândân lubi. Ziñâ bâliñ mâme a hâuñâ ziñgâbigât sot a

âlipnâ ândie, zen sâmb âlip kwatziŋgâbigât sâmb ziŋgip. ¹⁵ Zen ko nep âlip zi tuumnâ a um kâtik sâmb gulip muyagime, zengât den mem gei pambigât Anutuŋâ sâmb ziŋgap. ¹⁶ Zen olaŋziŋgipkât dumun buŋ ândie. Oi ândiândi zorânâ bâliŋâ mân ekap kubap. ¹⁷ Târârak ândim Anutu kore okŋaŋgâbi. ¹⁸ Zen a aksik zengât nâŋgâne giginâ mân upap. Bukurâpziŋ umziŋandâ gasâzâŋgoi ândibi. Anutu hurat kwâkŋaŋgâm ândibi. A kutâ patâgât sât lum ândibi.

Kore a, zengât den.

¹⁹ Kore a, zen patârâpziŋ hurat kwatziŋgâm sâtziŋ lum ândibi. A patâ âlipnâ sot sânduk ândiândiŋ, zenâk buŋâ. Kârâpŋâ ândiândiŋ, zen ârândân sâtziŋ lum ândibi. ²⁰ Zen Kembugât nâŋgâm âlip utnetâ laŋ sâknam ziŋgâne âkon den mân sâmb ândine ko Anutuŋâ zengât nâŋgi âlip upap. ²¹ Ka zen tosa muyagine lapitziŋgâne Anutuŋâ dap yatâ nâŋgi âlip nâi upap? Zen târârak ândim kâmbam ziŋgi hâuŋaŋgât den mân sâmb ândine Anutuŋâ zengât nâŋgi âlipnâ upap.

Yesugât mâtâbân lâŋ âinat.

²² Zen yatâ upigât sâmb ziŋgip. Wangât, Kristo zâk yatik zengât op sâknam nâŋgâm kândom otziŋgip. Oi zen mâtâp zo ekŋâ yatik lâŋ âibi. ²³ Yesu zâk bâliŋâ mân oip. Sarâ lâuŋan gâbâ mân gâip. ²⁴ Zâk sâmb bâliŋ kwâkŋaŋgâne hâuŋâ mân sâip. Sâknam pindâne hâuŋaŋgât den mân dâzâŋgoip. Buŋâ. Den sâmb kwâkâkwâkân nep bonŋâ tuumap, Anutu, zâkkâren nâŋgâm pâlâtân kwâkŋaŋgâm ândeip. ²⁵ Nengât bâliŋandâ zâkkât sâknâ kwâkŋan zari poru nagân mem zâi moip. Nen bâliŋâ birâm ândiândi târârak ândinatkat yatâ oip. Zâkkât useŋâ zorân zengât use zo gulipkoi so gei âlipziŋ urâwe. Zen râma yatâ laŋ gulip ândiwe. Narâk zi ko um dâpziŋaŋgât galem a, Yesu, zâknâ diiziŋgi zâkkâren ga ândie.

3

A ambân zengât den.

¹⁻² Ambân zengât yatik sâbâ. Zen abârâpziŋ zengât giginâ ândibi. Oi

abârâpziŋ nâmbutŋâ zen Kembugât den kom ândine zen den mân dâzâŋgomŋâ diim gem ândine abârâpziŋ zengât orot mâme âlip zo ekŋâ umziŋ melânbi. ³ Ambân zen sâkkât neule kâukziŋ mem kubik kwâlak sâŋgân zâizâiŋ gânduziŋan pame sot hâmbâ neule âlip mem ândime, zorat nâŋgâne yenŋâ upap. ⁴ Neule bonŋâ zo itâ. Umziŋan tik zem muyagemap, zo neule ziziŋ kâtik muyagei Anutuŋâ nâŋgi zâizâiŋ upap. Um lumbe sot um sânduk ândiândiŋ, zorat san. ⁵ Kembugât siŋgi ambân mârûmŋan ândiwe, zen neule zo mem ândiwe. Oi Anutugâren nâŋgâm pâlâtân kwâkŋaŋgâm ândim abârâpziŋ sâtziŋ lumarâwe. ⁶ Seraŋâ Abaramgât den zo lum ândeip. Oi patânâ sâmb ândeip. Oi zen kut nâi nâi âlipnâ opŋâ keŋgât buŋ ândim Seragât bârarâp op ândibi.

⁷ A zengât yatik sâbâ. Ambân zen imbanâziŋ giginâ. Zorat op ambirâpziŋ zen nâŋgâmŋik kut zo otziŋgâm ândibi. Oi ândiândi kâtikât ârândân ândibigât sâip. Zorât a ziŋ ambirâpziŋ gâlem otziŋgâm ândibi. Yatâ op ândine ninâuziŋâ pâŋsâsân buŋ, hâlâluyâk zâibap.

⁸ Oi mâpot sâbâ. Zen aksik patâ umziŋ diim gei um kânok op um sândugân ândibi. A torenŋâ, zengât bukurâpniŋâ sâmb umziŋandâ gâsâyagom lumbenâ op um nâŋgânâŋgâyân ândibi. ⁹ A ziŋ kut nâi bâliŋâ otziŋgâne hâuŋâ bâliŋik mân otziŋgâbi. A ziŋ sâmb bâliŋ kwatziŋgânetâ hâuŋâ sâmb bâliŋ den mân dâzâŋgobi. Buŋâ. Zen sâmb âlip kwatziŋgâbi. Anutuŋâ mâsop minziŋgâbam diiziŋgipkât a mâsop minziŋgâbi.

¹⁰ Zorat Kembugât ekabân den nâi itâ zaip,

“Nâi zâk ândiândigât âkŋâlemap sot narâk âlip muyagibapkat nâŋgâmap, zâk lâuŋâ galem oi den bâliŋâ mân takâbap. Oi lâuŋan gâbâ sarâ den mân gâbap. ¹¹ Bâliŋ top top zo kândâtkom kut nâi nâi âlipŋik upap. Oi lumbenâ mâtâp kârum muyagem nepŋâ tuubap. ¹² Kembuŋâ a târârak zen ziŋgiri âlip opmap. Konsâm mâtâpâsime, zorat kindapkwap tâpmap. Bâliŋ

mâme zen ko Kembuñâ zingitñâ kâsa otzingâm ândimap.”

Sâknamgât den.

¹³ Zen ko kut ñâi âlipñangât nângâm nep tuum kâtigem ândine anjâ dap dabân tâmbetzângobi? ¹⁴ Bâliñ mâme a nâmbutñâ ziñ kâsa otzingâne sânam kwâtkwât mân upi. Orot mâme âlipñangât sâknam kwâkñan zâibi zo ko Anutuñâ zengât nângi âlip upap. Kâmbam zângonam utne sânamziñ mân sâmbubap. Kenjât mân upi. ¹⁵ Umziñ mem kubikne Kristonjâ ko kembuziñ ândibap. Oi nângânângâziñandâ Kembangâren nângâm ândime, zorat mâsikâzingâne um bâbâlan op topñâ sapsubi. ¹⁶ Oi den zo mulunângen sâmñâ umziñan bâliñâ ñâi mân muyagei sâbi. Hurunângen sâne âlip upap. Yatâ utne Kristo sot pâlâtân op ândim kut ñâi ñâi upme, zorat sâmbâliñ kwatzingâme, a zo zen sarâzingânjât top muyagei ek anjun upi. ¹⁷ Kristogât siñgi a zen kut ñâi ñâi âlip op ândine Anutuñâ nângi âlip oi kâmbam sot tâk namin zâmbanbi, zorat nânga âlip uap. Ka bâliñ utne sâknam zingâbi, a zo zengât nânga giap.

¹⁸ Kristo zâk târârak op ândimñâ a nâmbutñâ zengât bâliñâziñangât opñâ sâp kânok moi âkip. Târârakñandâ gângonjâ neñgât op yatâ oip. Nen Anutugâren nâmbanbapkât sâk sot ândeip, zo kune moip. Ka Kaapum sot ândei ko mângei zaarip.

Noa ândei ândiwe, zengât den.

¹⁹ Yesuñâ Kaapum sot ândimñâ um dâpziñ tâk namin zeip, zengâren âim siñgi âlip dâzângoip. ²⁰ Zen mârumñan Noa zâk wañgâ tuum ândei Anutuñâ um lumbenâ otzingâm, a zo, zen diñâ lubigât mambâtzingâm ândei diñâ birâwe. Oi a ambân bituktâ, nâmburân karâmbut yatâ, zeñak wañgâyân zâine toonjâ mân gwâkâziñgi ândiwe. ²¹ Too uurup taki Noa sot a ambân gakânjâ wañgâyân zâim hâlâlu ândiwe. Oi too uurup patâ zorat dâpñâ toonjâ too sanjonzingâme yatâ. Too zo sâkziñan gwapwap zo mân sanjobapkât upmen. Buñâ. Yesuñâ mumuñan gâbâ zaripkât opñâ zen Anutu mâtenjan

hâlâlu sot tosanjâ buñ kinbigât too sanjonzingâmen. ²² Yesu zâk sumbemân Anutugât âsan bongen zâi ândiap. Zoren ândei sumbem a zâizâiñ sot imbanjâziñoot aksik patâ zen zâkkât giginjâ ândie.

4

Yesuñâ sâknam nângip, yatik nângâmñâ bâliñâ birânat.

¹ Kristo zâk sâknam nângip. Zen zo yatik upigât Kristogât nângânângâ yatâ upi. Oi itâ nângâbi, “Ñâi zâk sâknam nângâmñâ bâliñâ kândâtkubap. ² Oi sâk sot ândiândiñ narâk ziap, zoren sâkkât âkñâle bâliñâ zo mân lumñâ Anutugât denâk lum ândibap.” ³ Mârumñan itâ op ândiwe. Lanj ândiândiñ, âkñâle bâliñâ, too kâtik nem um gulip orot, nalem nemñik ândiândiñ, lopio sarâ kore okñangâwe. Zen kut ñâi ñâi zo um kâtik a zen sot op gawe. ⁴ Oi narâk ziren um kâtik a zen sot lanj gulip mân ândimegât nângâne ñâi oi sâmbâliñ kwatzingâme. ⁵ Njâran ko ândiândiñ sot mumuñâ, neñgât den sâmbâkâbapkât sâsânjâ, Anutu, zâkkât mâtenjan pindiñsâm kin topziñ sâmbuyagibi. ⁶ Oi topñâ itâgât. Yesuñâ a mumuñâ siñgi âlip dâzângoip, zen mârum hânân sâk sot ândim mumuñangât siñgi ândiwe. Ka Yesuñâ moip, narâk zoren siñgi âlip dâzângoi um dâpziñ sumbemân zâim ândiândi kâtik ândibigât mâtâp âsageip.

Narâk pânkânok uapkât buku op berân miangânat.

⁷ Hânân kut ñâi ñâigât narâknjâ âkâbam uap, zorat zen um hâlâlu sot um wâgân kin ninâugât bâbâlan upi. ⁸ Oi umziñandâ gâsâyagom ândibi. Umziñâ zo nep zoren pane zeñ kâtigibi. Yatâ op ândine tosa birâbirân zengâren âsagibap. ⁹ Zen âkonjâ buñâ, buku orangâm ândibi. ¹⁰ Anutuñâ zen siñgi âlipkât imbanjâ top top zen zingip, zo anjâ anjâ zemzingap. Zo mulun mem ândim tânagom ândibi. ¹¹ Njâi zâk siñgi âlipkât minduminduyân den sâbap, zâk Kembangât den zorik sâbap. Njâi zâk bukurâpñâ kore otzingâbapkât sâmb pindiñ, zâk nep zo tuum ândibap. Zo Anutuñâ imbanjâ pindi tuubap. Zen yatâ utne

Yesu Kristonâ tânzângoï ândimegât a zen Anutu mâpâsem sâmb âlip kwâkñangâbi. Zâkkâren neule âsakñâ sot imbanâ zeipñâ zem zâimâmbap. Perâkñak.

Yesugât op sâknam nângâmñâ umâlep muyaginât.

¹² Bukurâpnâ, zengâren sâknam kârâpñoot muyagem ziap, zorat op mân pârâk pambi. Sâknam zo zen mâsikâzingâbapkat âsagiap. ¹³ Kristo sâknam nângip, zen yatik nângâm ândie. Oi bet zâkñâ neule âsakñoot muyagei zâk sot sâtâre patâ upi. ¹⁴ Zen Kristogât a op ândiegât sâmb bâliñ kwatzingâne nângâne âlip upap. Wangât, neule âsakñâ mariñâ, Anutugât Kaapumñâ, zâk zen sot ge ândiap, zorat. ¹⁵ Zengâren gâbâ a nâiñâ den ku mo kâmbu mo a ku mo zâizâiñ op sâi ko zorat hâuñâ sâknam mem anjun upap. ¹⁶ Ka zengâren gâbâ nâi zâk Kristogât a op târârak ândiapkat kâmbam mo tâk namîn pane zorat nângi anjunñoot mân upap. Buñâ. Zâk Kristo sâknam nângip yatik sâknam nângap, zorat Anutu sâtâre okñangâbap. ¹⁷ Nângâne. Anutuñâ top lâkulâku nep zo arâpñâ nengâren topkwap tubapkat narâkñâ mâte uap. Nep zo nengâren topkwap tuum âimñâ sinji âlip birâme, zengâren tuum dap otzingâbap? ¹⁸ Zorat Kembugât ekabân den nâi itâ ziap, “Hâuñangât den sâsân narâkñan a târârak zing sumbemân bagibaginâ, zo yâmbâtñâ oi ko bâliñ mâme sot sinji âlip birâme, zen dap upi?”

¹⁹ Zorat Anutuñâ nângi âlip oi sâknam kwâkñan zâibi, zen âlip orotñangât nep tuum ândim Kembuñâ tânzângobapkat um bâbâlâñ op mambât ândibi. Wangât, Kembugât den zo kâtigemap, zorat.

5

A sâtñâ ândiândigât den.

¹ Zengâren galem a ândie, zen nâ galem a bukuzinândâ den dâzângobâ. Kristonâ sâknam nângip, zo sinnâ bonñandâ egâwan. Oi ândimñâ zâk sot neule âsakñâ mimbat, zorat op ko nâ den zi dâzângua nângâne. ² Galem a zen Anutugât râma

kâmut zi galem otzingâbigât sâmb zingip. Zo um yâmbât buñâ, um bâbâlâñak galem otzingâbi. Nep yatâ zo tuum kât sikum mimiñangât buñâ, nep zorat umziñ kiri tuubi. ³ Oi a kembu otzingâm buñâ. Zinñâ râma kândom otzingâm mâtâp âlipñâ zo tirâpzingobi. ⁴ Yatâ op ândine ko gâtâm râma galem a patâñâ gam sângân neuleñoot, zinzin kâtik zo zingip mem ândibi.

⁵ A sâk wâgân ândime, zen yatik dâzângobâ. Zen a patâ zengât giginâ ândibi. Oi zen aksik patâ nepkat sângum, kutñâ um giginâ, zo lapñâ kore orângâm ândibi. Zen nânge. Kembugât ekabân den nâi itâ ziap. “Anutu zâk a zâizâiñ kâbakñezingâm. Ka a um giginâ ândime, zen tânzângomap.” ⁶ Zorat op ko zen um gigin op ândim Anutu imbanâ mariñâ, zâkkâren pindiñsâm ândibi. Yatâ utne nângi narâk mâte oi zâkñâ tânzângobap. ⁷ Kut nâi nâigât nângâ kwâkâ upme, zo Anutugât bikñan pam birâbi. Zâk umñâ zengâren kinzap. Zâkñâ on galem otzingâm. Zorat nângâ kwâkâ mân op ândibi.

Um wâgân ândibi.

⁸ Zen um kendon ândim gasâziñ kârâm ândibi. Kâsaziñ Satañ, zâk zuu kâtik Laion yatâ op nâi mo nâi zibâ sâmb âi takâm, ga takâm obândimap. ⁹ Oi zen Kembugâren nângâm pâlâtân kwâkñangâm kâtigem kin, Satañ zâk kânzâratñangâne âibap. Oi itâ nângâbi. Bukurâpziñ hân dâp zengâren yatik sâknam sot mâsimâsikâ muyagem ziap. ¹⁰ Oi Anutu, tânzângozângoñ mariñâ, zâk neule âsakñâ zinzin kâtik zo zemñangap, zâkñâ zen Kristo sot pâlâtân op ândiegât neule âsakñan bagibigât diizingipñâ sâi narâk pârñkânok sâknam nângânetâ ko melân kubikzingâmñâ mem kâtikñan kwatzingâbap. ¹¹ Yatâ mo yatâ tuubapkat imbanâ zo zâkkâren zeipñâ zem zâimâmbap, kâtikñâ. Zo perâkñak.

Den murukñâ.

¹² Nâ den zo Siliwano dukua ekabân kulemgum zingap. Nâ zâkkât nânga buku bonñâ uap. Zen um bâbâlâñ op sinji âlip mem kâtigem ândibigât den

pâŋkânok zi dâzâŋguan. Itâ nâŋgâm ândibi. Siŋgi âlip nâŋgâm ândiwe, zo Anu-tuŋâ tânzâŋgozâŋgoŋaŋgât den bonŋâ. Zorat zen zorat umŋan bagim kâtigem kinbi.

¹³ Kembuŋâ gâsuziŋgip, yatik Babilon kamânân ândie, zeŋgâren kâmutŋâ gâsuziŋgi ândie. Oi zo ziŋ zeŋgât nâŋge. Oi nannâ Mareko zâk ârândâŋ. ¹⁴ Zen buku buku op luyangâbi.

Kristogât siŋgi ândie, zeŋgâren um lumbe zimbap.

Zo yatik.

Ekap zagât Peteronjâ kulemguiip.

Mâsop den.

¹ Simonj Petero, Yesu Kristogât kore a sot Aposolo, nânjâ nen sot târârak marinjâ, Anutu sot kubikkubikniñjâ Yesu Kristo, zekâren nângâm pâlâtân kwatzikâm ândibigât diizingip, zengât ekap zi kulemgum zingân. ² Zen Anutu sot kembuniñjâ Yesu, zet sot pâlâtân op ândiegât um lumbenjâ sot tânzângoazangoj walâwalân zengâren zem zâibap.

Singi âlipkât bon muyagem âibi.

³ Yesu zâk imbanjandâ nen um hâlâlu sot târârak ândinatkat imbanjâ ningi ândien. Zo nen Anutugât tobat yatâ ândinat sot zâk sot neule âsakñan ândinatkat diiningâm zâkkât topñjâ muyageningî zâk sot pâlâtân urâwen. ⁴ Zâk yatâ op umgât gom sambe patâ ningâbap, zorat singi sâip. Den zi nângindâ zorat bonjâ niñan muyagei hânân âkñâlegât tâmbetagoagoj ziap, zo kândâtkom Anutu sot pâlâtân op holî tobat kânok utnatkat sâip.

⁵ Zorat zen nângâm pâlâtân kwâkñangâm ândie, zen kâtigine târârak ândiândizing muyagibap. Târârak ândiândizingandâ top nângânângâzing muyagibap. ⁶ Nângânângâzingandâ um kendon muyagibap. Um kendonjâ kâtikkâtiginjâ muyagibap. Kâtikkâtigizingandâ singi âlip sot ninâugât bâbâlanjâ orotñjâ muyagibap. ⁷ Singi âlip sot ninâugât bâbâlanjâ upmenjâ buku op ândiânding muyagibap. Buku op ândiândingandâ tânagoagoj muyagibap.

⁸ Kut ñâi zo aksik zengâren muyagem zeî kembuniñjâ Yesu Kristo sot pâlâtân op ândim nep tuune bon buñ mân upap. ⁹ Ka ñâi zâk kut ñâi zo buñ ândibap, zâkkât itâ sâsân. Zâk siñ bâpsâsân sot um kâtik. Mârumñan sanjon kubigip, zo nelâmkoi ândiap. ¹⁰ Bukurâp, zen Kembunjâ gâsum sâlâpzângoip, zorat kâtigem Kembu sot pâlâtân ândibi. Zo zengâren bon upapkat

kâtigibi. Zen yatâ op ândimñjâ mân lorem birâbi. ¹¹ Kâtigem op ândine kubikkubikniñjâ, Kembu Yesu Kristo, zâkñjâ diizingi sumbengât kinj topñan bagim ândim zâimambi.

Petero zâk mumbapkât kânñan nângip.

¹² Zen den zo aksik kwâkâm zingâwe, zo nângan. Oi zen den bonjâ nângâmñjâ mem kâtigem ândie, zo nângâm lanj den zorik dâzângom ândibat. ¹³⁻¹⁵ Nâ hân sâk birâbatkat narâkñjâ itâ nângan. Zo mân kêrep uap. Den zo kembuniñjâ Yesu Kristonjâ sapsun nigip. Oi nâ birâzinga den zo nângâm ândim zâibigât ekap zi zingân. Nâ itâ nângan. Nâ zi sâk sot ândim den zo dâzângom ândia dâp upap.

Peteronjâ Kembugât neule âsakñâ egip.

¹⁶ Den singi dâzângowen, zo bonjâ. Zo den pat mo singi yennjâ a niñ nângânângâyân gâbâ mân dâzângowen. Nen Kembugât neule âsakñjâ sot imbanjâ igâwen. Zo yatâ ekñjâ imbanjâ sot takâtakñjâ zorat den singi dâzângowen. ¹⁷ Nen Yesu sot bâkñan tâindâ sumbemân gâbâ neule âsakñjâ zâkkâren gâi Anutu Ibânjâ sâm âlip den dukuip. Oi Yesugât itâ sâip, “Zi nannâ. Umnandâ zâkkârenâk kinmap. Zâkkât nânga âlip ñâi uap.” ¹⁸ Nen zâk sot ârândânjâ tirik bâkñan zarindâ den zo sumbemân gâbâ gâi nângâwen. ¹⁹ Oi zorat nen Propete a zengât den nângindâ bon opmap.

Den zo kârâp âsakñjâ ñâtâtigân âsagemap yatâ. Zen zoren ek ândine amirâ hansâbap. Oi umziñan sângelak patâ, Yesu, zâkkât âsakñandâ maa yatâ âsagibap. ²⁰ Den patâ zi sa nângânek. Propete a, zing kut ñâi ñâi gâtâm âsagibap, zorat sâm Kembugât ekabân kânñan kulemguwe. Zorat topñjâ anjâ zikñjâ umgât mân sâbap. ²¹ Den zo a zing umziñangârâk mân sâwe. Buñjâ. Tirik Kaapumñjâ den zo Anutugâren gâbâ mem umziñan pâi den zo sâwe. Zorat anjâ zik umgât den zorat topñjâ mân sâbap. Tirik Kaapumñjâ den zorat topñjâ sapsunangî âlip sâbap.

2

Singî âlip ku a, zengât den.

¹ Mârumņan Isirae a zeņgâren propete a sarâņâ nâmbutņâ zo muyagem ândiwe. Oi narâk ziren zeņgâren yatik kwâkâm ziņgâ a sarâņâ muyagibi. Zen siņgi âlipkât sâmb gulip tigâk muyagei zeņgâren kâsâp muyagibap. Oi a yatâ zo Kembuņâ tosaziņgât op mom sângâziņ meip, zâk kwâimbâņgâbi. Yatâ utne tâmbetagoagon muyageziņgâbap. ² Oi zen laņ mâman ândiâdiņ nep tuune a doņbep ziņ ziņgit wâratzâņgobi. Yatâ utnetâ ko den bon mâtâp zo sâmb bâliņ kwapi. ³ Zen kât sikumgât âkņâle opņâ den sarâ sâmb kut ñâi ñâi zo laņ betziņan mimbi. Ka zen ko itâ nâņgâbi, “Mârumņan gâbâ zeņgât hâuņgât sâbam ândim gâip. Oi tâmbetzâņgobapkât sâsâņ, zo tâmbetzâņgobapkât mambâtziņgâm ândiap.”

A mârumņan hâuņâ ziņgip, zorat den.

⁴ Anutugât nâņgâmen. Zâk sumbem a nâmbutņâ bâliņ utne mân birâziņgip. Buņâ. Simân kâbakņezingi ñâtâtigân tâk namin geiwe. Zoren den hâuņâ sâsâņgât narâkņâ mambât ândie.

⁵ Anutu zâk mârumņan bâliņ mâme a mân birâziņgip. Noaņâ ândiâdi târârakât mâtâp zorat a ambân dâzâņgomâip. Zâk sot a ambân nâmburân zagât zen waņgâyân zâim gwâlâ ândiwe. Oi bâliņ mâme a zeņgâren too uurup patâņâ takâm gwâkâziņgip.

⁶ Narâk ñâin Sodom sot Gomora kamân yatik buņ upabotkât sâi kârâp zikesei buņ urâwet. Zo bâliņ mâme a bet muyagem ândibi, zeņgât girem sâmb yatâ oip. ⁷ Ka a târârakņâ, Loti, zâk bâliņ mâme a ziņ laņ gulip ândine zorat nâņgi mân dâp oi Kembuņâ kâmut zobâ gâsui. ⁸ (Loti zâk a târârakņandâ osetziņan ândei zen bâliņ top top utne sirâmņâ sirâmņâ ek nâņgâm umņâ bâliņ oi ândeip.) ⁹ Zorat itâ sâbâ. Kembuņâ a târârakņâ mâsimâsikâyân loribegât op tânzâņgomap. Oi bâliņ mâme a zen hâuņgât narâgân sâknam ziņgâbapkât tâk namin zâmbanmap. ¹⁰ A umziņ bâliņgât kinmap, zen laņ mâman opņâ Kembu sot sumbem a zâizâiņâ sâmb bâliņ kwatziņgâme. Kembuņâ a yatâ zo

tâk namâ kâtikņan zâmbanbap. A yatâ zorâņ keņgât buņâ den kwâkziņan sâmb sumbem a âsakņâ sot imbaņâziņoot zen sâmb bâliņ kwatziņgâme. ¹¹ Yatâ upme. Ka sumbem a zen imbaņâ sot kâwali top ñâi zemziņgapņâ Kembugât mâtenņan mân sâmb bâliņ kwatziņgâme.

¹² Ka laņ mâman a zo, ziņâ um nâņgânâņgâziņ buņ, zuu zâņgom nime, zo yatâ. Kut ñâi ñâigât topņâ kârumb den laņ sâme. Zen zuu yatâ zâņgobap. ¹³ A zo bâliņâziņgât sâņgân mimbi. Zen aņun buņ sirâmân kamân sombemân sâkkât âkņâle lum bâliņâ upme. Zen âkon buņ sii nalem sot kep kâmam zorat sâtâre upme. Zen osetziņan ândim um gulip kwatziņgânam yatâ upme. Ziņ osetziņan mân orotņâ op sii nalem nine zorat nâņga aņunņoot uap. ¹⁴ A zo, zen sinziņâ laņ ek nâņgâm âkņâle upme. Oi bâliņâ âkonņâ buņ upme. A lotņâ zen kut ñâi yatâ zorat mem um gulip kwatziņgâme. Kât sikumgât âkņâle op umziņ oip. A zo, zen simgât siņgi. ¹⁵ Zen mâtâp târârak zo kândâtkom a sâņgiņâ, Bileam Berorogât nanņâ, zâkkât mâtâp bâliņâ zo lâņme. Bileam zâk bâliņgât sâņgân mimbatkât laņ oip. ¹⁶ Zâk bâliņgât op siņan geip. Oi doņgi diņ buņandâ a den yatâ sâmb Propete a Bileam zâk den kârâpņoot dukui.

¹⁷ Bâliņ mâme a zo, zen too kârâksâsâņ yatâ. Oi pibâņâ saru kom kâbakņei âim gâmap, zo yatâ. A yatâ zo, ziņ ñâtâtikkât siņgi upigât sâsâņ. ¹⁸ A zo, zen zâizâiņ den sâme. Oi a nâmbutņâ bâliņgât mâtâp birâm âlipņgât mâtâp âinam utne kâitzâņgom laņ ândiâdiņâ mâtâbân di-iziņgâne âine bâliņgât nep ârândâņ tu-ume. Ziņâ a itâ sâmb dâzâņgome, ¹⁹ “Zen yatâ opņâ dumun buņ ândim kwâtâtibi.” Zo ziiņâ bâliņgât dumunân zem sarâ yatâ sâme. Nen ko itâ nâņgen. A ñâiņâ wan mo wangât kore upap, zâk zorat dumunân zimbap.

Mâtâp sâņgiņan puriksâm sâi ko tosa mimbe.

²⁰ Nâņge. Siņgi âlip buņâ, zeņgât baņet kândâtkom Kembu Yesu Kristo mâte okņagâm zâk sot pâlâtâņ urâweņâ

puriksâm mâtâp sânjiñan âinetâ bâliñ kâtikñâ upap. ²¹ A yatâ zo Kembangât târârak mâtâp mân ek lânne sâi bâliñ bituk opap. Zen târârak mâtâp zo lânâwenâ den kâtikñâ kwâkâm zingâne zo birâm mâtâp sânjiñan âine bâliñ kâtikñâ upap. ²² A yatâ zo, zengât den sumbuñâ itâ sâme. Zo bon opmap, “Wâuñâ mogatñâ zorik âburem dum nemap. Bâu zâk banjerân sanjon dum zagâtñâ sanjomap.”

3

Kembangât den zo yenñâ mân upap.

¹ Bukurâpnâ, zengât ekap zi kulemgua sâp zagât uap. Nâ umziñ mângia Kembangât den nângâm kwâtâtibigât kulemgum zingân. ² Kembangât singi a Propete, zen mârumñan den sâwe, zorat nângibigât otnigap. Oi Aposolo gakârâpnâ nen kubikkubikniñâ, Kembu Yesu, zâkkât den kâtik dâzângowen, zorat ârândân nângâm kwâtâtibigât otnigap.

³ Kânñan itâ nângâm kâtigibi. Hângât narâk âkâbâ sâi den ku a muyagem bâliñangât nep tuum ândim itâ sâbi, ⁴ “Kembu gâbap sâme, zorat bonñâ ikâ? Sâkurâpniñ ândim muwe sot kut ñâi ñâi hân muyageibân gâbâ zem gaap, zo ka.” ⁵ Zen topñâ itâ nângâm tâtâlim den zo sâme. Anutuñâ sâi sumbem zâk mârum ñâi âsageip. Oi hân, zâk yatik. Zo Anutu diñangât tooyân gâbâ muyagem too sot zeip. ⁶ Oi bet toonandik a sot kut ñâi ñâi gwâkâzingâm nanjip. ⁷ Oi hân sot sumbem zi ziabot, zo Anutugât denñâ saaziki kârâpkât singi op ziabot. Hâuñâ mimiñ narâk mâte oi bâliñ mâme a tâmbetagobigât mambât ziabot.

Kembu zâk nenñât op narâk mem kêrep pâmap.

⁸ Bukurâpnâ, kut ñâi zirât mân kwakpi. Kembu zâk sirâm kânokkât nângi narâk kêrep patâ yatâ opmap. Oi narâk karep patâ zorat nângi sirâm kânok yatâ opmap. ⁹ A nâmbutñâ zen Kembangât itâ sâme, “Kembu zâk den sâip, zo bonñâ muyagibapkât kwakñâ narâk mem kêrep kwâpmap.” Zen ko nângâne yatâ mân

upap. Buñâ. A nâmbutñâ tâmbetagobegât Kembuñâ zengât mambât ândimap. Zâk a pisuk patâ umziñ melânâ zâkkâren mâte okñangâbigât nângâmap.

Hân sot sumbem narâkzik âkâbap.

¹⁰ Kembangât narâk zo kâsa takâme yatâ muyagibap. Muyagei sumbem kwamit patâ op buñ upap. Oi kut ñâi igikñâ zo aksik kârâp sem nanjâbap. Oi hân sot hân kwâkñan kut ñâi ñâi muyageip, zo kârâpñak simbap. ¹¹ Kut ñâi ñâi zi buñ op nanjâbap, zorat zen um hâlâlu sot târârak ândim singi âlip mem ândibi. ¹² Yatâ op Anutugât narâk mambât ândibi. Oi narâk zo kek âsagibapkât nep tuum ândibi. Oi narâk zo mâte oi sumbem zo kârâp simbap. Oi kut ñâi ñâi igikñâ zo kârâp bâlamân zingeseem too yatâ opñâ buñ upi. ¹³ Nen ko sumbem unakñâ sot hân unakñâ muyagibapkât sâip, zorat mambât ândimen. Zoren târârak ândiandinj dâp op zimbap.

Den murukñâ sot mâsop den.

¹⁴ Bukurâp, zen kut ñâi yatâ zorat mambât ândim Anutu mâtenjan um hâlâlu sot tosa buñ ândibigât umñâ hâbam op lumbeñâ ândine zingiri dâp upap. ¹⁵ Oi Kembuniñandâ narâk mem kêrepñan pâi itâ sâbi, “Kubikniñgâbam yatâ uap.”

Bukuniñâ, Kembangât Tirik Kaapumñâ Paulo um bâbâlan kwâkñangi nângânangâ zo wâratkum den zo kulemgum zingip. ¹⁶ Zâk ekap kulemgumap dâp den zo sapsom zingâmap. Ekapan den nâmbutñâ ziap, zo den muyap buñâ. Oi den yatâ zo a kwakmak sot lolot zo, zingâ sâm gulipkume. Oi zâkkât ekap zorik buñâ. Kembangât ekap nâmbutñâ zo yatik opñâ tâmbetagome.

¹⁷ Bukurâpnâ, den girem kânñan dâzânguan. A lanj ândiandinj zengât sâm gulipñâ umziñan giari loribegât gasâziñ kârâm ândibi. ¹⁸ Oi kubikkubikniñâ, Kembu Yesu Kristo, zâkkât tânzângozângoñan sot top nângânangâñan kâtigem kinbi. Zâkkâren neule âsakñâ zemñangap. Oi yatik zemñangâm zâibap. Zo perâkñak.

Zo yatik.

Ekap kânok Yohaneñâ kulengoip.

Ândiândigât den sâm muyageip.

¹ Topkwap mârumpnan gâbâ zem gâip, oi kindapniñâ nângâwen sot sinniñandâ igâwen. Ek nângâm kwâtâtemñâ bitniñandâ gâsuwen, zo ândiândigât den sât. ² Ândiândi mariñâ zo muyagei igâwengât ândiândi kâtikñangât sinji den dâzângomen. Ândiândi kâtikñâ zo Anutu Ibâgâren zem gamñâ neñgâren gâip. ³ Zorat kut ñâi ñâi ek nângâwen, zorik zen dâzângomen. Zen sot nen sot Ibâ sot nanñâ Yesu Kristo kâmut kânok utnatkât sâmen. ⁴ Yatâ muyagei sâtâre kwâkñan ândinat kât ekap zi kulemgum ziñgan.

Âsakñan ândiândiñ.

⁵ Den sinji Yesugâren gâbâ nângâwen, zo dâzângomen. Zo itâ. Anutu, zâk âsakñâ. Njâtâtik zâkkâren mân ziap. ⁶ Nen njâtâtigân ândim Anutu sot pâlâtân urâwen sâindâ sâi ko sarâ opap. Oi den bonñâ mân mem ândibem. ⁷ Anutu zâk zik âsakñan ândiap, zo yatik nen âsakñan ândinat zo ko kâmut kânok opñâ nanñâ Yesu Kristo, zâkkât gilâmñandâ sanjonniñgi umniñ salek upap. Yatâ oi tosaninñâ zo aksik gulipkubap.

⁸ Nen bâliñâ mân upmen sânat, zo ko umniñ kâitkunat. Oi den bonñâ neñgât umniñan mân zimnap. ⁹ Ka nen bâliñâniñâ sapsunat, zo ko sâi bon opmap, Anutu, târârak mariñandâ tosaninñ birâm umniñ sanjori salek op kwâtâtinat. ¹⁰ Nen bâliñâ mân upmen, yatâ sâm sâi ko Anutugâren sarâ a ândimen yatâ opap. Yatâ oindâ sâi ko zâkkât den umniñan mân zembap.

2

Kristonñâ tânnângobap.

¹ Nan bârarâpnâ Yesugât kâmut op ândie, zen bâliñ upegât den zi kulemgum ziñgan. Neñgâren gâbâ ñâinñâ bâliñâ

upap, zo ko Ibâgâren berân mâme a, Yesu Kristo, zâk târârakñâ mariñâ ândiap, zâkkât nângâbap. Zâk betniñan mem Ibâñâ dukui tosaninñ birâbap. ² Yesu Kristo zâk bâliñâniñangât suupniñ meip. Oi neñgârâk buñâ, hân dâp ândie aksik, zengât supziñ meip.

³ Nen itâ nângen. Nen Anutugât diñâ lum ândim zâk sot pâlâtân utnat. ⁴ A ñâi, zâk Anutugât diñâ mân lumñâ itâ sâbap, “Nâ Anutu sot pâlâtân opman.” Zâk sarâ a. A yatâ zorat umñan den bonñâ mân zemap. ⁵ Njâi zâk Anutugât den nângâm lubap, zâk perâkñak umñâ Anutugâren kinbap. Nen yatik Anutugât den nângâm lum ândimñâ itâ nângânat, “Irak ziren Anutu sot pâlâtân op ândien.” ⁶ Njâi zâk Anutu sot pâlâtân op ândian sâbap, zo ko Yesu ândeip, zorat dâp wâratkum ândei dâp upap.

Buku buku opñâ âsakñan ândinat.

⁷ Bukurâpnâ, nâ den unakñâ ñâi mân kulemgum ziñgan. Den zo mârumpnan gâbâ nângâm gawe, zorik. ⁸ Oi den kulemguan, zo den unakñâ oi Yesugâren sot zengâren ârândân bon uap. Zo topñâ itâgât. Njâtâtik buñ oi âsakñâ bonñâ muyagem ziap.

⁹ Oi a ñâi, zâk bukunñâ kâsa okñangâmapñâ âsakñan ândian sâbap, zâk tok njâtâtigân ândiap. ¹⁰ Oi ñâi zâk bukunñâ umñandâ gâsubap, zo ko âsakñan ândimap. A zo bâliñan mân tâmbetagobap. ¹¹ Ka a ñâi, zâk bukunñâ kâsa okñangâbap, zo ko njâtâtigân ândim njâtâtikkât mâtâp âibap. Njâtâtigân âi sinñâ egi njâtiksâi mâtâp mân ek kwâtâtibap.

Patâ sot mâik zen aksik den nângâbi.

¹² A ambân katep, zen Yesunñâ zengât suupziñ meip, zorat op tosaninñ gulipkumapkât den zi kulemgum ziñgan.

¹³ Ibârâp, zen mârumpnan gâbâ ândim gâip, zâk sot pâlâtân op ândiegât den zi kulemgum ziñgan.

A sigan, zen bâliñâ mariñâ kâsa okñangâm kâtigiwe, zorat den zi kulemgum ziñgan.

A ambân katep, zen Ibâgâren pâlâtân urâwegât den zi kulemgum ziñgan.

¹⁴ Ibârâp, zen mârûmñan gâbâ ândim gâip, zâk sot pâlâtân urâwegât zeñgât den zi kulemgum ziñgan.

A sigan, zen kâtigine Anutugât den umziñan ziap. Zen bâliñâ mariñâ kâsa okñangâm kâtigiwe, zorat den zi kulemgum ziñgan.

Umniñâ hângât kut ñai ñaiyân mân zim-bap.

¹⁵ Umziñ hânân mo hângât kut ñai ñaiyân mân pane zim-bap. Ñai zâk umñâ hângât kut ñai ñaiyân pâi zim-bap, zo ko umñandâ Anutu Ibâ mân gâsubap.

¹⁶ Nânge. Hânân kut ñai ñai bâliñâ ziap, zo itâ. Sâkkât âkñâle, senñâ ekñâ âkñâle, sot umñâ zâizâiñ. Zo Ibâgâren gâbâ buñâ. Zo hânân gokñâ. ¹⁷ Hân zâk âkñâleñoot zo buñ upap. Ka ñai zâk Ibâgât den nâñgâm lubap, zâk tâmbânâ ândim zâimâmbap.

Kristogât kâsa muyagibap.

¹⁸ Nan bârarâpnâ, narâk pânkânok uap. Kristogât kâsa kâwaliñoot gâbapkât sâsân, zo nânge. Oi narâk ziren kâsarâpnâ donbep muyagem gam ândie. Narâk pânkânok uap, zo nânge. ¹⁹ A zo, zen osetniñan âsagiwe. Oi neñgât buku zo mân ândie. Zen neñgât buku ândim sâi nen mân birâniñgâbe. Zen birâniñgâwe, zorat topñâ itâ. Zen neñgât buku buñâ.

²⁰ Zen ko tirik a Yesuñâ Kaapumñâ ziñgipkât nâñgânâñgâziñoot ândie. ²¹ Zen den bonñâ mân nâñgâme sâm ekap zi mân kulemgum ziñgan. Buñâ. Zen den bonñâ nâñgâmegât opñâ den zi kulemgum ziñgan. Den sarâ, zo den bon mariñangâren gâbâ mân gâmap.

²² Yesugât kâsa, zo ñai? Yesu, zâk a bâliñan gâbâ mâkâniñgâbap mârûm sâsân, Kristo, zo buñâ. A ñaiñâ yatâ sâi zâk sarâ a sâbi. Ñai zâk Ibâ sot nanñâ kwâimbâzikâbap, zâk Kristogât kâsa. ²³ Ñai zâk nanñâ kwâimbâbap, zâk Ibâ birâñangâbap. Ka ñai zâk Yesu zâk bâliñan gâbâ mâkâniñgâbapkât mârûm sâsân sâbap, zâk Ibâ sot pâlâtân upap.

²⁴ Mârûmñan gâbâ Kembangât den nâñgâm ândim gawe, zo nâñgâne umziñan zei nâñgâm ândibi. Zen yatâ op ândim nanñâ sot Ibânâ, zet sot pâlâtân op

ândibi. ²⁵ Yesuñâ kut ñai niñgâbapkât sâm kâtigeip, zo ândiândi kâtikñâ.

Kaapumñâ sanjonniñgi Yesugâren sâtârem kinat.

²⁶ A ziñ um gulip kwatziñgâbegât ekap zi kulemgum ziñgan. ²⁷ Zeñgât itâ san. Kaapum ziñgip, zo zeñgâren ziap, zorat wangât a ñaiñâ den dâzâñgobap? Kaapum ziñgip, zâkñâ kut ñai ñaiñgât den dâzâñgomap. Den topñâ dâzâñgomap. Zâkkât den zo sarâ buñâ, zo bonñâ. Oi zen Kristo sot pâlâtân op ândibigât dâzâñgoip, zo yatâ upi.

²⁸ Nan bârarâpnâ, zen Kristo sot pâlâtân op ândibi. Yatâ op ândine zâk âsagem gâi kenñgât sot añun mân op mâteñan âi kinbi.

²⁹ Anutu zâk târârak ândimap. Zen zâkkât yatâ nâñgâme. Zorat a ñai, zâk târârak ândei ekñâ sâbi, “Zâk Anutugâren gâbâ muyageip.”

3

Anutugât nan bârarâp ândien, zorat topñâ.

¹ Nâñgânek. Ibâniñandâ neñgât umñâ donbep kinzap. Kiri neñgât nan bârarâpnâ sâmap. Oi nen yatâ zo ândien. A um kâtik, zen mân buku otningâme, zorat topñâ itâ. Zen Anutu mân buku okñangâme.

² Bukurâpnâ, nen narâk ziren Anutugât nan bârarâp ândien. Oi biken dap muyaginât? Zo mân nâñgen. Ka itâ nâñgâm kwâtâtien, “Kembuniñâ takâm gâi tobatñâ ekñâ yatik utnat.” ³ Ñai zâk zo yatâ nâñgâm um bâbâlañ op ândi mâmanñâ kubikñâ târârak ândibap. Zâk Kembu târârak ândimap, zo yatik ândibap.

Bâliñ op Satangât orot.

⁴ Ñai zâk bâliñ memap, zâk gurumin den komap. Gurumin den kukuñâ, zo bâliñâ bonñâ uap. ⁵ Yesugât itâ nâñgâme, “Zâk bâliñâ maatibam geip. Oi zâk bâliñâ mân oip.” ⁶ Oi ñai zâk Yesugâren pâlâtân op ândimapñâ bâliñ mân opmap. Ka ñai zâk bâliñ opmap, zâk zo Yesu mân ek nâñgâmap.

⁷ Nan bârarâpnâ, ñaiñâ um gulip kwatziñgâbâ sâi mân nâñgâbi. Ñai zâk

târâarak mâtâbân âibap, zâk târâarak a. Yesu târâarak ândimap, zo yatâ ândibap. ⁸ Ka a nâi, zâk bâliņ opmap, zâk Sataņgât a. Sataņ zâk topņan gâbâ bâliņâ tuum ândim gâip. Yatik ândiap. Oi Anutugât nanņâ zâk Sataņgât nep kândanbam geip.

Anutugât nan bârarâp ândim bâliņ mân orot.

⁹ Anutuņâ kâmut gakârâpņâ ândiândigât kâwali ziņgip, zorat zen dap dabân yatâ bâliņâ mem ândibi? Zen Anutugâren gâbâ gokņâ, zorat bâliņâ mân upme.

¹⁰ Anutugât nan bârarâp sot Sataņgât nan bârarâp, zengât topziņâ itâ muyagei iknat. Nâi zâk ândiândi târâarak mân ândibap, zâk Anutugâren gâbâ gokņâ buņâ. Oi nâi zâk bukuņâ kâsa okņangâbap, zâkkât yatâ Sataņgâren gokņâ sâsâņ.

¹¹ Kembangât den mâruman gâbâ nângâm gawen, zo itâ, “Umziņandâ gâsâyagom ândibi.” ¹² Adamgât nanņâ Kain, zâkkât mâtâp mân lânjat. Zâk bâliņ mariņangâren gâbâ gokņâ, zorat munņâ koi moip. Zo itâgât. Zikņâ ândiândiņâ, zo bâliņâ. Munņangât ândiândiņâ, zo âlipņâ. Zorat op ko koi moip.

Yesuņâ buku otniņgipkât buku orangânat.

¹³ Bukurâpnâ, um kâtik ziņâ kâsa otziņgâne nângâne nâi mân upap. ¹⁴ Nen bukurâpniņ buku otziņgâm ândiengât niņangât itâ nângâmen. Mumuņan gâbâ ândiândiyân bagiwen. Nâi zâk bukuņâ buku mân okņangâbap, zâk tok mumuņan ândibap. ¹⁵ Oi nâi zâk bukuņâ kâsa okņangâbap, zâk kâmbam ku a yatâ, a kuktâ. Zen itâ nângâme, “Kâmbam ku a zengât umziņan ândiândi kâtik mân muyagem ziap.” ¹⁶ Yesu zâk neņgât op ândiândiņ biri buku orotņangât topņâ ikxen. Oi nen yatigâk bukurâpniņ zengât op ândiândiņ birindâ dâp upap. ¹⁷ Ka a nâi hângât sikum zemņangi bukuņâ wan mo wangât kwakpap oi ekņâ mân nângânangâbap, zâk dap yatâ umņandâ Anutugâren kinbap? Zo buņâ.

¹⁸ Nan bârarâpnâ, buku orotņâ, zo den mo sâtnak mân sâsâņ. Betņâ sot umņâ utnat. ¹⁹ Yatâ oindâ den bonņangât

kâmurân ândien, zorat topņâ muyagei nângânat. Oi Anutu mâtenan umniņâ keņgât buņ ândinat. Anutu mâtenan umniņâ keņgât opapkât itâ nângânat. ²⁰ Umniņandâ keņgât oi itâ sânat, “Anutu zâk umniņangât dâp buņâ. Zâk tobat nâi ândim kut nâi nâi aksik zo nângâm nângâmap.” Zorat nen keņgât kândâtkum zâkkâren nângâm pâlâtâņ kwâkņangâm ândinat. ²¹ Bukurâpnâ, umniņandâ keņgât mân oi Anutu mâtenan umâlip ândinat. ²² Oi diņâ lumņâ zâkkât mâtenan kut nâi nâi oindâ egi âlip opmapkât zâkkâren wan mo wangât sâindâ niņgâmap. ²³ Zâkkât gurumin den itâ ziap, “Nanņâ Yesu Kristo nângâm pâlâtâņ kwapņâ umziņandâ gâsâyagom ândibi.” Nen yatâ utnatkât Yesuņâ sâm niņgip.

²⁴ A zen Anutugât den lume, zen zâk sot pâlâtâņ op ândime. Zâkoot zen sot pâlâtâņ opmap. Anutu zâkņâ Kaapumņâ niņgip, zorâņ sapsun niņgi nângâmņâ itâ nângen, “Anutu zâk nen sot ândimap.”

4

Tirik Kaapum sot wâke, zengât den.

¹ Bukurâpnâ, a den sâme, zo yen mân nângâbi. Den zorat topņâ nângâm sâlâpkum ikpi. Den zo Sataņgâren gokņâ mo Anutugâren gokņâ, zo nângâm ândibi. Wangât, propete a sarâņâ donbep muyagem ândie, zorat. ² Den Anutugât Kaapumân gokņâ, zen itâ ikpi. A nâi, zâk itâ sâbap, “Yesu zâk a bâliņan gâbâ mâkâniņgâbapkât sâsâņ, Kristo, zo zâk hânân muyageip.” Den zo yatâ sâi ko Anutugâren gâbâ âsageip. ³ Oi a nâiņâ Yesugât itâ sâbap, “A bâliņan gâbâ mâkâniņgâbapkât mâruman sâsâņ zo, zâk buņâ. Zâk a yenņâ op hânân muyageip.” Den zo yatâ sâbap, zo ko den zo Anutugâren gokņâ buņâ. Den zo Kristogât kâsaņâ yatâ opap. Kâsa zâkkât itâ nângâme. Kâsa zâkkât imbanâ hânân muyagibapkât sâsâņ, zo mâruman zi muyagiap.

⁴ Nan bârarâpnâ, zen Anutugâren gokņâ, zorat ziņâ propete sarâņâ zen sot agom kâtigemņâ kâsa otziņgâwe. Oi

zenġât umziġan ândiap, zorâġâ propete a sarâ zenġât umziġan ândiap, zo walâmap. ⁵ Propete sarâġâ zen hânân gokġâ, zorat hânġât den sâne um kâtik a ziġâ nânġâme. ⁶ Nen ko Anutugâren gokġâ. A Anutugât den nânġâme, zen dinniġâ nânġâbi. Ka ġâi zâk Anutugâren gok buġandâ dinniġâ mân nânġâbap. Den bon mariġâ, Kembuġât Kaapumġâ sot Satar arâpġâ, zenġât topziġ yatâ âsagei iknat.

Anutuġâ buku otniġġip, zorat topġâ.

⁷ Bukurâpnâ, nen umniġandâ gâsâyagom ândinat. Buku orotġâ, zorat topġâ Anutu. ġâi zâk bukurâpġâ buku otziġġâmap, zâk Anutugâren gâbâ muyageip sot Anutu sot pâlatân opmap. ⁸ ġâi zâk bukurâpġâ mân buku otziġġâmap, zâk Anutu mân ek nânġâmap. Buku orotġânġât topġâ Anutu. Anutu umġandâ gâsânânġom buku otniġġâmap. ⁹ Anutuġâ nanġâ kânok ândiândi muyageniġġâbapkât sânġongoi hânân gem ġâip. Anutu umġandâ gâsânânġom yatâ otniġġip. ¹⁰ Buku orotġânġât topġâ itâ ziap. Nen Anutu mân buku okġânġâwen. Zâkġâ buku otniġġâm nanġâ sânġongui gemġâ bâliġânġânġât suupġâ mem moip. Zorat nen Anutu mâteġan um salek kinat.

Anutuġâ buku otniġġâmap yatik neġġoot buku otziġġânat.

¹¹ Bukurâpnâ, Anutuġâ buku otniġġipkât neġġoot yatik umġâ buku buku oraġânâ. Nen yatâ oindâ dâp upap. ¹² A sinniġandâ Anutu mân igâwen. Um buku oraġâm ândinat oi ko Anutu zâk nen sot pâlatân oi buku orotġâ bonġâ neġġâren muyagem kwâtâtibap. ¹³ Zâk Kaapumġâ niġġip, zorat itâ nânġen. Zâk nen sot pâlatân opmap. Nen zâk sot pâlatân upmen.

¹⁴ Ibâ zâk nanġâ hân dâp a nen kubikniġġâbapkât sânġongoi ġeip. Oi nen sinniġandâ igâwengât den zo sâm muyagem dâzânġomen. ¹⁵ Oi a ġâiġâ, Yesu zâk Anutugât nanġâ sâbap, zâk Anutu sot pâlatân upap. Oi Anutuġâ zâk sot pâlatân upap. ¹⁶ Zo yatâ oi itâ nânġen, “Anutu umġandâ gâsânânġomâp.” Zo ek nânġâm kwâtâtien.

Anutu zâk buku orot zorat mariġâ. ġâi zâk buku upapġâ Anutu sot pâlatân upap. Oi Anutuġâ zâk sot pâlatân upap.

Buku op kenġât mân utnat.

¹⁷ Biken den sâm kwâkâkwâkân narâkġan kenġât buġ kinatkât Anutuġâ buku otniġġip. Oi Yesuġâ buku otniġġâm ândimap, zo yatik hânân zi buku oraġâm ândinat. ¹⁸ Kenġât sot buku, zet buku buku buġâ. Buku bonġandâ kenġât molibap. Kenġât, zo tosaġât hâunâ zo nânġâm upme. ġâi zâk kenġât mem ândibap, zâkkâren buku mân muyagiap sâsânġ.

¹⁹ Nen ko Anutuġâ kândom buku otniġġipkât buku op ândimen. ²⁰ ġâi zâk Anutu buku okġânġâman sâm bukuġâ kâsa okġânġâbap, zâk sarâ a. Nânġânek. ġâi zâk bukuġâ sennâ igikġâ buku mân okġânġâmġâ dap op Anutu mân igikġâ, zo buku okġânġâbap? ²¹ Yesuġât den itâ ziap, “ġâi Anutu buku okġânġâmġâ bukuġâ buku okġânġi dâp upap.”

5

Anutu sot pâlatân op ândinat.

¹ A ġâiġâ, Yesu zâk a bâliġan gâbâ mâkâniġġâbapkât mârum sâsânġ zo, sâm nânġâm pâlatân kwâkġânġâbap, zâkkât Anutugât nanġâ sâsânġ. Oi ġâi zâk Ibâ muyamuyagiġ buku okġânġâbapġâ Ibâġât kiurâp yatik buku otziġġâbap. ² Nen Anutugât nan bârarâp buku otziġġâmen? Buku otziġġâmen, zo ko Anutu buku okġânġâm, zâkkât den lugindâ, zorâġâ topniġ sapsubap. ³ Anutu buku yen mân okġânġânâ. Diġâ lum buku okġânġânâ. Anutugât den zo yâmbâtġâ buġâ. ⁴ Anutugâren gâbâ muyagiwen, nen um kâtik a zenġât orot mâme walâziġġâmen. Itâ opġâ walâziġġâmen. Nen Kembuġâren nânġâm pâlatân kwâkġânġâm ândim hânġât imbanġâ zo kom birâm walânâ. ⁵ ġâiġâ kâtiġem kin hânġât âkâk ġâlâk zo koi ġibap? A ġâi zâk, Yesu zâk Anutugât nanġâ sâm, nânġâm pâlatân kwâkġânġâbap. A zorâġ bonġâ upap.

⁶ Yesu Kristo zâk sumbemân gâbâ hânân geip. Hânân ândim toin giari Yohanejâ sanjonjagip. Oi a zij poru nagân kune gilâmjâ gem gâip. Tooyâk bujâ. Too sot gilâm ârândâj. ⁷ Oi Kaapumjâ Yesugât topjâ sâm muyagemap. Oi Kaapum zâk den bonjagât marijâ. Sarâ mân sâmmap. ⁸ Karâmbut zijâ tânagom kin topjâ sâm muyagime, zen Kaapum sot too sot gilâm. Karâmbut zen zâkkât den kânok sâme. ⁹ A zij tânagom den sâne nângindâ bonjâ opmap. Oi Anutuñâ den ñâi tângoi walâmap. Anutuñâ den ñâi sâi bonjâ opmap. Anutugât tân den zo nanjagât den zo sâi muyageip. ¹⁰ Ñâi zâk Anutu nanjâ nângâm pâlâtâj kwâkjanjagâbap, zâk Anutugât den bonjâ nângâmmap. Ñâi zâk Anutugât den mân nângâbap, zâk Anutugât sarâ a sâbap. A yatâ zorâj Anutuñâ nanjagât den tângoip, zo nângi bon buj upap. ¹¹ Oi Anutu nanjagât den tângoip, zo itâ muyageip. Anutu zâk ândiândij kâtik muyagem ñingip. Ândiândi kâtik zo neŋgât siŋgi sâi nanjandâ galem oi ziap. ¹² Ñâi zâk nanjoot pâlâtâj upap, zo ândiândi kâtik mimbap. Ka ñâi zâk nanjâ sot pâlâtâj mân upapjâ ândiândi kâtik mân muyagibap.

Ninâu sot bâlijagât den.

¹³ Zen ândiândi kâtik miwe, zorat nângâbigât ekap zi kulemgum zijgan. Zen nanjagâren nângâm pâlâtâj kwatne ândiândi kâtik zemzijgap. ¹⁴ Nen itâ sâm Anutu umâlep nângânjagâmen. Nen wan mo wangât zikjak nângi ziap, zorat ninâu sâindâ nângâniŋgâbap. ¹⁵ Zorat opjâ wan mo wangât ninâu sâindâ nângâniŋgâbap. Zorat nângâm itâ nângânat. Kut ñâi ñâi zo neŋgât siŋgi sap.

¹⁶ Ñâi zâk bukujandâ bâlij oi ikpap, (Bâlijâ zo simgât siŋgi mân muyagibap.) zo ekjâ zâkkât opjâ ninâu sâi ândibap. Bâlijâ nâmbutjâ opjâ simgât siŋgi mân upi. Bâlijâ yatâ zorat san. Oi bâlijâ ñâi opjâ simgât siŋgi orotjâ, zo ziap. Yatâ zorat ninâu sâbigât mân san. ¹⁷ Ândiândi bâlijâ top top zo bâlijik. Oi bâlijâ torenjâ zo simgât siŋgi mân uap.

¹⁸ Nen itâ nângâmen. A mo ambân Anutugâren gâbâ muyageipjâ bâlijâ mân opmap. Anutugât nanjandâ galem oi bâlijâ marijandâ mân tâmbetkubap.

¹⁹ Nen Anutugâren gâbâ muyagiwen. Oi hân dâp a zie, zen ko bâlij marijagât bikjan ândie. Zo yatâ nângâmen.

²⁰ Anutugât nanjâ, zâk gemjâ um nângânângâ muyagem ñingipkât den bonjâ marijâ nângâm pâlâtâj kwâkjanjagâmen. Oi den bon marijâ sot nanjâ Yesu Kristo, zet sot pâlâtâj op ândimen. Zâkñâ Anutu bonjâ sot ândiândi kâtik marijâ.

²¹ Nan bârarâpnâ, zen Bem lopio kândâtzângom ândibi. Zo yatik.

Ekap zagât Yohaneņâ kulemgoip.

Ândiândigât den sâmbuyageip.

¹ Yesugât kâmurân gâbâ a sâtņâ, nâ ambân Kembu Anutuņâ gâsum sâlâpgogip, gâ sot nan bârârâpkâ, zeņgât ekap zi kulemgum ziņgan. Nâ umnâ gâsâzâņgomap. Oi nâņak buņâ, den bonņâ nâņgâme, zen yatik otziņgâme. ² Kembangât den bonņâ umniņan ziap. Oi neņgâren yatik zem zâibap. Zorat op buku op ândinat. ³ Anutu Ibâ sot nanņâ Yesu Kristo, zekâren gâbâ um lumbe neņgâren sambâlem zimbap. Zet tânnâņgoitâ zekât den bonņâ sot buku buku zo neņgâren sambâlem zimbap.

Umņâ buku orot, zorat den.

⁴ Nan bârârâpkâ nâmbutņâ zen Anutu Ibâgât den bon zo lum mem ândie. Nâ zorat siņgi nâņgâmņâ sâtâre patâ orâwan. ⁵ Oi zi ambân sâtņâ, gâ den bonņâ ñâi dâgoga nâņgâ. Den uņakņâ buņâ. Mârumņan gâbâ zem gâip, den zorik dâgobâ. Zen buku oraņgâm ândibi. ⁶ Oi buku orotņangât topņâ itâ. Nen umniņandâ Anutugâren ari zâkkât den kâtik mem ândinat. Anutugât gurumin den mârumņan gâbâ zei nâņgâm gawe, zo mem ândim buku oraņgâm ândibi.

Sarâ a, zeņgât den.

⁷ Nâņgat. Sarâ a donjebep muyagem ândie. Zen Yesu Kristo zâk hân sâk sot muyageip, den zo kwâimbâme. A yatâ zo ko sarâ a sot Kristogât kâsa sâsâņ. ⁸ Nen zeņgâren nep tuugindâ bonņâ muyageip, zo gulip opapkât galem oraņgâm ândibi. Yatâ ândim ma ko sâņgân patâ mimbi. ⁹ Ka ñâi zâk Kristogât den mân mem ândim birâbap, zâk Anutu sot pâlâtâņ mân upap. Ka ñâi zâk Kristogât den nâņgâm mem ândibapņâ Ibâ sot nanņâ, zet sot pâlâtâņ upap. ¹⁰ Ka ñâi zâk Kristogât den mân mem ândibapņâ zeņgâren gâi mirâ aņgân kârâm buku mân okņangâbi. Zâk mân lum mâņganbi. ¹¹ Nâi zâk a yatâ

zo buku okņangâbap, zâk bâliņangât nep tângubap.

Den murukņâ.

¹² Den nâmbut donjebep ziap. Oi simbupņâ ekabân kwânâņgâbatkât mân otnigap. Nâ zeņgâren kek gandâ den lâuyân âragunatkât san. Oi umâlep patâ utnat.

¹³ Gatkâ Kembuņâ gâsum sâlâpkoi, zâkkât nan bârârâp ziņâ nâņgâgime
Zo yatik.

Ekap karâmbun Yohanenâ kulemguip.

Umâlep den.

¹ Yesugât kâmurân gâbâ a sâtnâ nâ, bukunâ Gaio, gâgât ekap zi kulemguan. Nâ gâgât perâkñak otnimap.

² Bukunâ, umgâ Kembangâren pâna âlip op ziap, zo yatik sâkkâ âlip oi ândibangât ninâu sâman. ³ Gâ den bonñâ mem lumat. Bukurâpkâ nâmbutñâ zen ga den singi zo dâtnone nângâm umnâ âlip uap. ⁴ Nan bârarâpnâ zen den bonñangât mâtâp lânme. Den zo yatâ nângâm umâlep patâ nâi nângâman.

Kembangât nep a hurat kwatziñgâban.

⁵ Bukunâ, gâ buku otziñgâmat. Oi kamân goorânâk bunâ, kârebân gâbâ gane buku otziñgâmat. Zo âlip opmat. ⁶ A zen ziren Yesugât kâmut minduminduyân orot mâmegangât sâm âlip kwatgiwe. A gâgâren ganetâ Anutu kutñangât opñâ buku otziñgâmñâ zâmbana âine âlip upap. ⁷ Zen kutñangât op Anutugât nebân âi ândie. Zen um kâtik zeñgâren ândim kât sikum mân mimegât betziñan meindâ dâp upap. ⁸ Yatâ buku otziñgâm betziñan meindâ den bonñangât nep ârândân tuunat.

Diotrepe zâk a buku mân otziñgip.

⁹ Nâ Yesugât kâmut zeñgât ekap nâi kulemguwan. Oi Diotrepe zâk zikñangât a sâtnâ ândibat sâmñâ dinnâ birâmap. ¹⁰ Zorat opñâ nâ zeñgâren gamñâ ândi mâmannangât topñâ sâm muyagibat. Zâk neñgât sarâ sâm, sâm bâliñ kwatniñgâmap. Oi zorigâk bunâ. Bukurâpniñâ nâmbutñâ zeñgâren ganetâ zâk mân buku otziñgâmñâ a nâmbutñandâ buku otziñgâne mân upigât sâm kâmurân gâbâ moliziñgi sâkñangât singi upme.

Demeterio zâkkât nângâne âlip oip.

¹¹ Bukunâ, gâ a ziñâ kut nâi bâliñâ utnetâ zeñgât mâtâp mân lânban. Nâi zâk kut nâi nâi âlipñâ opmap, zâk Anutugâren gokñâ. Ka nâi zâk kut nâi nâi bâliñâ

opmap, zâk Anutu mân ek nângâmap sâsân.

¹² Demeterio zâkkât topñâ a aksik patâ ziñ sâm muyagiwe. Zâk a âlipñâ op ândiap. Zâk Kembangât den bonñâ mem ândimap. Orot mâmeñandâ topñâ sapsuamap. Oi nen yatik zâkkât sâm âlip kwâkñangâmen. Oi den bonñâ sâmen, zo âlip nângâmat.

Den murukñâ.

¹³ Den donbep ziap. Oi simbupñâ kulemgubatkât mân otnigap. ¹⁴ Nâ gâgâren kek gâbatkât san. Gandâ den sâm âragurat.

¹⁵ Um lumbe gâgâren zimbap. Bukuniñâ zen nângâgige. Nâ yatigâk bukurâpniñâ gâgâren ândie, zen nângâziñgan. Zorat dâzângoban.

Zo yatik.

Ekap Yudañâ kulengoip.

Mâsop den.

¹ Nâ Yuda, Yesu Kristogât kore a, Yakobogât munñâ. Anutu Ibânâ umñâ a ambân gâsâzângom diizingi Yesu Kristonâ galem otzingâmap, zengât ekap zi kulemguan. ² Zengâren buku sot um lumbe sot tânagoagon muyagem zimbap.

Sarâ a, zengât den.

³ Bukurâpnâ, Nen ârândân singi âlip umñan bagim ândien. Singi âlip den zorat kulemgum zingâbatkât otnigi ândiwan. Ka zi girem den ñâi kulemgum zingân. Zen den singi âlipñâ birâbegât opñâ ekap zi kulemgum zingân. Singi âlip zo mem kâtigem ândim zâinatkat Anutugât singi a sâm niŋgip. Zo gulip opapkât den zi kulemgumñâ zingân. ⁴ A nâmbutñâ zen osetziŋan tik bagiwe. Mârumñan zengât topziŋ itâ sâm kulemguwe, “A yatâ zo, zen tâmbetagoagonan bagibi.” A zo, zen um kâtik op Anutugât den singi âlip zo târârak mân sâm kut ñâi ñâi bâliŋ laŋ op patâniŋâ Yesu Kristo kwâimbâŋangâme.

⁵ Anutugât diŋâ birâme, zen hâuñâ zingâmap. Zo âlip nânge. Oi zorat sa nângeŋek. Kembu zâk Isirae a Aigita hânân gâbâ mâkâzingip. Oi zengâren gâbâ nâmbutñandâ zâkkât diŋâ birâwe, zo ko tâmbetzângoip. ⁶ Oi sumbem a nâmbutñâ zen nep diŋâ birâm mirâ kamânziŋ birâwe. Yatâ utnetâ ko Anutu zâkñâ zen tâk kâtikñandâ saazingâm ñâtâtigân zâmbari narâk dâp zem zâimambi. Anutunâ sâi zen narâk patin hâuñâ mimbigât mambât zie. ⁷ Oi Sodom sot Gomora sot kamân nâmbutñâ zem arip, zen yatigâk bâliŋâ laŋ opñâ kut ñâi ñâi mân orotñâ muyagine kârâp tâmbâŋan zâmbari gei ândie. Nen zo ekñâ yatâ mân utnatkât oip.

Kembugât den ku a, zengât den.

⁸ Oi bâliŋ mâme a osetziŋan bagim ândie, zen umânân nângeŋam yatigâk kut ñâi ñâi bâliŋâ zo upme. Oi sâkziŋandâ bâliŋâ muyagime. Oi zen a patâ mân hurat kwatziŋgâm sumbem a âsakñâziŋoot zo

sâm bâliŋ kwatziŋgâme. ⁹ Bâliŋ mâme a ziŋ a imbanâziŋoot laŋ sâm bâliŋ kwatziŋgâme. Ka sumbem a zengât patâ Mikai, zâkñâ yatâ mân oip. Zâk Mose kâmbârâŋangât Sataŋ sot sârek âragumñâ Sataŋ den bâliŋ dukubatkât nângei mân dâp oi itâ dukuip, “Kembuñâ hâuñâ gibap.” ¹⁰ Ka bâliŋ mâme a zi, zen kut ñâi ñâi topñâ mân nângeŋam laŋ sâm bâliŋ kwatziŋgâme. Zen zuu yatâ nângeŋângeziŋ buŋ laŋ op tâmbetagome. ¹¹ Yei, Zen gâtâm dap upi? Zen Kaingât mâtâp lâŋme. Oi kât sikumgât opñâ Propete Bileamgât mâtâp bâliŋâ lâŋme. Oi Kora zâk zâizâiŋâŋangât op tâmbetagoip, zen yatigâk zâizâiŋâziŋangât op tâmbetagome.

¹² A nâmbutñâ zuu bâugât op singi âlip minduminduyân takâme. A zo, zen aŋunziŋ buŋandâ yatâ upme. Yesugât sii nalem ninam mindune a zo osetziŋan tapñâ aŋun buŋ laŋ nime. Zen ziŋangât nângeŋane zari upme. A zo, ziŋ sasa yatâ. Pibânâ sasa mem âim gâi sâbâyân buŋ opmap. Zen âup sasa barâ kwâkñan memap yatâ, bon buŋ. A zo, zen nak keet kwânâkwânâŋgâŋ narâkñan keet buŋ kinetâ kârâm sâmbum birâbirân yatâ. Topziŋ zo yatâ. ¹³ A zo yatâ, zo saruñâ kom lum âim gâmap. Kut ñâi ñâi bâliŋâ kom gâbârem lum âim gâmap yatâ. Zen sâŋgelak gulip âim gâmap yatâ. A zo, zen ñâtâtigân âi ândim âimambigât singi sâip.

Henokñâ den kubikkubik narâk, zorat den sâip.

¹⁴ Adamgât kiurâp âsagem gane nâmburân zagât oi Henok muyageip. Oi Henok zâk a yatâ zo zengât itâ sâip, “Iknek. Kembu zâk tirik arâpñâ donbep patâ zen sot gâbâmap. A aksik zengât topziŋ sâm muyagei um kâtik a bâliŋâziŋangât topñâ sâm muyagem zingâbap. ¹⁵ Bâliŋ mâme a zen den bâliŋ top top sâm Anutu sâm bâliŋ kwâkñangâwe, zorat hâuñâ zingâbap. ¹⁶ A yatâ zo, zen kut ñâi ñâi âsagei nângeŋane bâliŋik oi Anutu sâm bâliŋ kwâkñangâme. Âkñâleziŋangârâk kut ñâi ñâi nângeŋame, zorat mâtâp lâŋme. Oi zen ziŋangât

nângâne zâizâiņ oi kutziņâ lum zaatme. Oi ziņâ a nâmbutņâ zeņgâren kut ņâi ņâi minam kelâk pame.

Girem den.

¹⁷ Buku âlip gakârâpnâ, zen Kembuniņ Yesu Kristogât Aposolo ziņâ den kândom sâwe, zo nângâm ândibi. ¹⁸ Zen itâ dâzâņgom ândiwe, “Narâk pâņkânok oi Anutugât den kukuņ a zo, ziņâ bâliņâziņaņgât nep tuum ândim ziņaņgât nângâne zâibap.” ¹⁹ A yatâ zo, ziņâ a kâsâpzâņgobi. Zen hâņgât âkņâle zorat nângânâņgâ ândibi. Oi zen Tirik Kaapum buņ.

²⁰ Bukurâpnâ, zen ko Tirik Kaapumgâren gâbâ nângâm pâlâtâņ bonņâ zorâņ mam otziņgi kâtigem ândibi. Oi Tirik Kaapum wâratkum ninâu sâm ândibi. ²¹ Yatâ utne Anutuņâ umņandâ gâsâzâņgoi zâk sot pâlâtâņ op ândibi. Oi Kembuniņâ Yesu Kristo lumbeņâ muyagei ândiândi kâtik muyagibigât mambât ândibi. ²² Oi a nâmbutņâ Kembugât den minâ birânâ mem ândime, zo tânzâņgone mem kâtigibi. ²³ Oi a nâmbutņâ sim kârâbân geinam utne zeņgât umbâlâ op gâsum mâkâziņgâbi. Oi zeņgât bâliņâ zo zeņgâren âibapkât keņgât op galem oraņgâm ândibi.

Den murukņâ.

²⁴⁻²⁵ Galem otziņgi mân tâmbetagom ândine zâkkât âsakņan zâmbari um salek op sâtâre op kinbigât imbaņâ zemņâņgap, Anutu kânok sot Kembuniņâ Yesu Kristo, zâk kubikkubikniņâ ândiapņâ âsakņâ neule sot imbaņâ mârumņan gâbâ zem gâip sot zemņâņgap, oi zem zâibap. Zo perâkņak.

Zo yatik.

Yohaneĵa den tiknĵa zo sĀm muyageip.

SĀm muyage den.

¹ NarĀk mĀn kĀrep oi kut nĀi nĀi muyag-ibap sĀsĀn, zo Yesuĵa kore arĀpnĵa sĀm muyagem dĀtnĀngobapkĀt Anutuĵa Yesu dukuip. Yesu zĀk sumbem anĵa nĀi sĀngongoi mem gem Yohane nĀgĀren gam dĀtnom tirĀpnogip. ² Oi Yohane nĀnĵa AnutugĀt den sot Yesu KristogĀt topnĵa ek nĀngĀwan, zo sot kut nĀi nĀi nĀmbutnĵa egĀwan, zo sĀm muyagiwan.

³ Oi den kĀnĵan Āsageip, zi nĀi zĀk a mĀteziĵan sĀlĀpkum ziĵgĀbap, ziknĵa sot den sĀlĀpkoi nĀngĀm mem Āndibi, zengĀt nĀnĵa sĀtĀreĵoot uap. WangĀt, kut nĀi nĀi ekap ziren kulemguan, zi ĀsagibapkĀt narĀknĵa pĀnkĀnok uap, zorat.

KĀmut nĀmburĀn zagĀt, zengĀt mĀsop den.

⁴⁻⁵ Yohane nĀ Asia hĀnĀn KristogĀt kĀmut nĀmburĀn zagĀt Āndie, zengĀt ekap zi kulemguan.

Anutu zĀk Āndeipnĵa Āndiap sot gĀbap, zĀkkĀren gĀbĀ sot Kaapum imbanĵa nĀmburĀn zagĀt zĀkkĀren tĀkĵanĵgĀmap, zĀkkĀren gĀbĀ sot Yesu Kristo zĀkkĀren gĀbĀ um lumbenĵa sot tĀnzĀngozĀngon zengĀren zimbat.

Yesu Kristo zĀk sĀi bonnĵa opmap, zĀknĵa kĀndom otningĀm mumuĵan gĀbĀ zarip. Oi hĀn dĀp a kutĀ, zengĀt Kambu patĀ op Āndiap. ZĀknĵa umĵandĀ gĀsuniĵgi gilĀmĵandĀ tosanĵnĵa gulipkoip. ⁶ ZĀknĵa nen um topnĵan nĀmban IbĀnĵa Anutu kore okĵanĵgĀm ĀndinatĀt gĀsum sĀlĀpnĀngoi kĀmut gakĀrĀpnĵa urĀwen. ZĀkkĀren neule Āsaknĵa sot imbanĵa zemĵanĵgapnĵa zem zĀimĀmbap. ZĀknĵa kambu otningĀm Āndim zĀimĀmbap. Zo perĀknĵak.

⁷ NĀngĀnek. ZĀk unumunum kwĀkĵan gĀi a aksik patĀnĵa sinziĵandĀ ikpi. Oi a sum pĀron parĀwe, zen ĀrĀndĀn ikpi. Oi hĀn dĀp a kĀmutnĵa kĀmutnĵa, ziĵnĵa zĀkkĀt umbĀlĀ op isebe. Den zo perĀknĵak.

⁸ Kambu Anutu, zĀk itĀ sap, “NĀnĵak kĀndom sot bet. NĀ Āndiwannĵa Āndian. Oi nĀ gĀbat. NĀ imbanĵa marinĵa.”

Yohane Patimo tĀunanĀn tĀk namin tap sen pup egip.

⁹ NĀ zengĀt buku Yohane. Nen ĀrĀndĀn Yesu sot pĀlĀtĀn Āndimnĵa sĀknam Āndim kĀtigem Anutu um topnĵan Āndimen. NĀ AnutugĀt den sot YesugĀt siĵgi sĀm muyagewan, zorat Patimo tĀunanĀn tĀk namin nĀbanetĀ tarĀwan. ¹⁰ Oi tap nĀngĀ kendon oi Tirik Kaapumĵa umnan mĀtĀp meip. Oi kĀndĀtnan den patĀ lĀmun yatĀ muyagei itĀ nĀngĀwan. ¹¹ “Kut nĀi nĀi ikpan, zo ekabĀn kulemgumĵa YesugĀt kĀmut nĀmburĀn zagĀt Āndie, zengĀren pĀna Āibap. KĀmut zo kamĀnziĵnĵa itĀ, Epeso, Simirina, Peagamon, Tiatira, Sarde, Piladelpia sot Laodikea kamĀn.”

Yohaneĵa YesugĀt holi tobat egip.

¹² Oi nĀ a den dĀtnogip, zo ikpam puriksĀwan. PuriksĀm itĀ egĀwan. KĀrĀp Āsaknĵa nĀmburĀn zagĀt goide kĀtnĵa tuutuun egĀwan. ¹³ KĀrĀp Āsaknĵa osetziĵan nĀi kiri egĀwan. ZĀk tobatnĵa a yatĀ. HĀmbĀnĵa kĀrep gei kirip. Oi dimĀnĵan mĀpan goide kĀtnĵa tuutuun zo zeip. ¹⁴ KĀuk sĀmotnĵa zo kĀukĀu, kĀu pula yatĀ. Siĵnĵa tobatnĵa kĀrĀp bĀlam semap yatĀ. ¹⁵ Kiĵnĵa ko Āin kĀt kĀtiknĵa kĀrĀpnĵa sem kuriĵkomap yatĀ. Oi diĵnĵa too sĀmbon kwamit yatĀ. ¹⁶ Oi bik bongen sĀngelak nĀmburĀn zĀgĀt mem kirip. LĀuĵan gĀbĀ sĀu patĀ nĀi sĀtnĵa toren toren ga kirip. Oi si sĀngĀnĵa mirĀsiĵ takĀ zeri Āsagemap, zo yatĀ Āsagem zeip.

Yesuĵa Yohane lumbenĵa den dukuip.

¹⁷ NĀ tobatnĵa yatĀ eknĵa kiĵ topnĵan gem mumuĵ yatĀ op zewan. ZiandĀ bik bonnĵandĀ kwĀkĵan pam itĀ sĀm dĀtnogip, “GĀ mĀn kengĀt ot. NĀ kĀndom sot bet. ¹⁸ Oi ĀndiĀndi mĀriĵnĵa, nĀ. NĀ momĵa zaarĀwanĵa Āndim zĀimĀmbat. Oi mumuĵa sot sim mĀtĀp doodoonĵun, zo nĀnĵa mem Āndian. ¹⁹ Kut nĀi nĀi eksat, zo sot kut nĀi zo itĀrĀn muyagibap sot bet muyagibap, zorat siĵgi ĀrĀndĀn kulemguban. ²⁰ Oi bitnĀ bongen sĀngelak

nâmburân zagât sot âsaknâ nâmburân zâgât goide kâtnâ tuutuuj, zo aksik ek nângat, zorat topnâ dâgoga nângâ. Sângelak nâmburân zagât, zo Yesugât kâmut nâmburân zagât zengât galem a. Oi kârâp âsaknâ nâmburân zagât, zo kâmut nâmburân zagât.”

2

Buku orotjandâ mân buj upap.

¹ “Epeso kamânân a kâmut zinjâ galem a, zinjângât den itâ kulemgu, ‘Sângelak nâmburân zagât bik bongen mem kinnâ kârâp âsaknâ nâmburân zagât goide kâtnâ tuutuuj zorat osetziñan âim gâmap, zâknâ gâgât den itâ sap, ² “Zen narâk dâp âkon buj nepziñâ tuum kâtigime, zo sot orot mâmezinjâ zorat den sinji gâi nângan. Zen bâliñ mâme a zengât âkonziñgâmap. Oi zorat a nâmbutjâ zen nen Aposolo sâme, sarâziñangât topnâ muyagiwe. ³ Epeso a zen nâgât op kâtigem âkon mân upme. Oi zen mân lorime, zo ek nângâm ândian.

⁴ Oi nâ itâ zorat zengât nânga bâliñ opmap. Zen mârumñan umziñandâ gâsânowe, zo yatik narâk ziren mân ziap. Zo birâwe. ⁵ Mârum op ândiwe, zo nângâm umziñâ melânbi. Oi ândiwe yatigâk dum op ândibi. Zen umziñ mân melânne zengâren gam kârâp âsaknâziñâ, zo lum pâmbat.

⁶ Nâi ko kut nâi âlipnâ utne nânga âlip opmap. Mem gulip kwâkwat a, Nikolau, zâkkât arâpnâ kut nâi utne eknâ âkon upme. Zo nâ yatik âkonimap.

⁷ Kaapumñâ Yesugât kâmut den dâzânguap, zo kindapziñootnâ nângâm kwâtâtibi. Nâi zâk Satañ sot agom kâtigem walâbap, zâk sumbemân Anutugât kâlam kutnâ Paradisi, zoren ândiândi nakkât bonjâ zemap, zo pinda nimbap.” ’ ”

Kembugât den mem ândim mumuñâ.

⁸ Yatâ sâmñâ itâ sâip, “Simirina kamânân a ambân kâmut zinjâ galem a, zinjângât den itâ kulemgu, ‘Bet sot kâdom, momñâ zaaripñâ gâgât den itâ sap. ⁹ “Zen sâknam kwâkñan hânân a giginâ ândime, zo nângan. (Oi zen umgât gom sambe imbanjâ zemziñgap.) Oi Yuda

a nâmbutjandâ den bâliñ dâzângome, zo yatik nângan. Oi a zo, zen Yuda a bonjâ buñâ. Zen Satañgât kâmurân goknâ.

¹⁰ Zen sâknam dum nângâbi, zorat mân kengât upi. Nângâne. Satañ zâk mâsimâsikâyân zâmbanbap. Zengâren a nâmbutjâ tâk namin zâmbanbap. Oi zengâren sâknam patâ sirâm bâzagât yatâ zimbap. Oi zinjâ Kembugât den mem kâtigem ândine zângone munetâ zorat sângânñâ zinjâbat.

¹¹ Kaapumñâ Yesugât kâmut den dâzânguap, zo kindapziñootnâ nângâm kwâtâtibi. Nâi zâk Satañ sot agom kâtigem walâbap, zo ko mumuñâ zagât, sim, zorañ mân tâmbetkubap.” ’ ”

Bâliñangât mâtâp mân lânbi.

¹² Yatâ sâmñâ itâ sâip, “Peagamon kamânân kâmut zengât galem a, zinjângât den itâ kulemgu, ‘Sâu sâtnâ toren toren mem ândimapñâ gâgât itâ sap, ¹³ “Zen kamân ândie, zo âlip nângan. Zoren Sataññâ nep kâtikñâ tuumap. Zen kutsinjinâ târârak mem ândime. Oi den sâwan, zo lume. Um kâtik zinjâ kore anâ Antipa kuwe, narâk zoren nâgât den mem ândim mân loriwe.

¹⁴ Oi nâ zengât nânga mâik nâi bâliñ uap. Zengât kamânân a nâmbutjâ ândie, zen Bileamgât mâtâp lânme. Propete Bileam, zâk a kutâ Balakñâ Isirae a kâitzângoi bâliñ upigât dukuip. Oi zen lopiogât sinji nalem nem kâmbu konda sot piuriyâunzabân bagiwe. ¹⁵ Oi zengât kâmurân a nâmbutjâ zen mem gulip kwâkwat a Nikolau, zâkkât arâpnâ zengât mâtâp lân yatik urâwe. ¹⁶ Zorat zen umziñ melânbi. Zen yatâ mân utne nâ zengâren kek gamñâ a yatâ zo kâsa otziñgâm lâunangât sâunangât kârâziñgâbat.

¹⁷ Kaapumñâ Yesugât kâmut den dâzânguap, zo kindapziñootnâ nângâm kwâtâtibi. Nâi zâk Satañ sot agom kâtigem walâbap, zâk sumbemgât nalem kutnâ Mana, tik zeip, zo pindâbat. Oi kât kâukâu nâi pindâbat. Kât zoren kot unakñâ nâi zei mârinjandâ zikñik ek nângâbat.” ’ ”

Isebegât mâtâp mân lânbi.

¹⁸ Yatâ sâmņâ itâ sâip, “Tiatira kamânân kâmut zengât galem a, ziņangât den itâ kulemgū, ‘Anutu nanņâ siņâ tobat kârâp bâlam yatâ. Oi kiņâ kât âin kârâpņâ sei kuriņkomap, zo yatâ, zâkņâ gâgât itâ sap,
¹⁹ “Nâ orot mâmezina nânğan. Zen a buku otziņgâme. Zen nânġâm pâlâtâņ kwatnim nepkât kâtigime, zorat topņâ ek nânğan. Mârum nep tuum loriwe. Ka narâk zi ko nep tuum kâtigie, zo nânğan.

²⁰ Oi nâ itâgât op zengât nânġa mâik nâi bâliņ uap. Zen ambân nâi ambân kutâ Iseba mârum ândeip, zo yatâ zengâren ândei mân nânġânġgâ urâwe. Zâk sarâ ambân. Zâk nâ Propete ambân sâm arâpnâ den dâzâņgoi laņ mâman op lopiogât siņgi sâm nalem nemarâwe. ²¹ Zâkņâ umņâ melânġbapkât mambât ândiwan. Kâ zâk umņâ mân melânâ bâliņâ mân birâmap.

²² Nânġânek. Zorat sa sisi mâsek okņangi zimbap. Oi a zâk sot laņ ândime, zen umziņ mân melânġe ârândâņ sâknam ziņġâbat. ²³ Oi ambân zorat nan bârarâpņâ zo zâņġua mom nanġâbi. Yatâ ua kamân dâp Kembugât kâmut zen nâgât itâ nânġâbi. Nânġâ um nânġânġgâziņ ek nânġâman. Oi nâ aksik patâ ândi mâmanziņangât topņâ ekņâ hâuņâ melân ziņġâbat. Nâgât yatâ nânġâbi.

²⁴ Tiatira kamânân a nâmbutņâ zen sarâ den zo birâme. Zen Sataņġât den mân nânġâme. Zengât den sa nânġânek. ²⁵ Kut nâi nâi mem ândie, zo dâņ mem ândine ġâbat. Nep nâi yâmbâtņâ kwâkziņan mân paan.

²⁶ Nâi zâk Sataņ sot agom kâtigem nâgât orot mâme zo op ândim zari narâk âki nânġâ imbaņâ pinda a hân nâin nâin gokņâ zengât a sâtņâ upap. ²⁷ Zâk tân kâtikņâ zo bikņan mem a kutâziņ upap. Oi âmaņ kunzirindâ âbâņġumap, zo yatâ zâņġobap. Nâ Ibânandâ imbaņâ nigip, zo yatik zâk pindâbat. ²⁸ Oi sâņġelak patâ zâkkât haņsâbâ sâi tâkap sâme, zo pindâbat.

²⁹ Kaapumņâ Yesugât kâmut den dâzâņġuap, zo kindapziņootņâ nânġâm kwâtâtibi.” ’ ’ ”

3

Um mumuņâ mân ândibi.

¹ Yatâ samņâ itâ sâip, “Sarġe kamânân kâmut zengât galem a, ziņangât den itâ kulemgū, ‘Anutugât Kaapum imbaņâ nâmburân zagât zâkkâren tâkņangap sot sâņġelak nâmburân zagât zo mem ândiap, zâkņâ gâgât itâ sap, “Nâ orot mâmegangât top nânğan. A ziņġitnetâ wâġân ândie yatâ uap. Umziņâ ko mumuņâ ziap. ² Zorat zen zaatņâ zengâren a torenņâ munam ue, zo umziņâ kom mânġibi. Nânġânek. Anutu mâteņan orot mâmezina eksa mân dâp uap. ³ Zen umziņ melân den dâzâņġowan, zo dâņ mem ândibi. Yatâ mân utne kâsa ziņ game yatâ nâ zengâren ġâbat. Oi zorat narâkņâ mân nânġâbi.

⁴ Zengâren a nâmbutņâ ândie, zen hâmbâziņ baņerân mân saņġonme. Zen bâliņ mân upme. Oi a yatâ zorâņ hâmbâ kâukâu mem ândim nâ sot tâtat mâme upi. Zen yatâ upigât nânġâziņġa dâp uap.

⁵ Nâi zâk Sataņ sot agom kâtigem walâm ândei hâmbâ kâukâu pinda mem ândibap. Oi kutņâ ândiândigât ekabân ziap, zo mân ġulipkubat. Buņâ. Nâ kutņâ Ibânangât mâteņan sot sumbem arâpņâ, zengât mâteziņan sâm muyagibat.

⁶ Kaapumņâ Yesugât kâmut den dâzâņġuap, zo kindapziņootņâ nânġâm kwâtâtibi.” ’ ’ ”

Kembugât den mem târârakņâ op ândibi.

⁷ Yatâ sâmņâ itâ sâip. “Piladelpia kamânân kâmut zengât galem a, ziņangât den itâ kulemgū, ‘Dawidi zâk Yerusalem kamân mariņâ ândeip, zo yatik Kembuņâ Yerusalem uņakņangât mariņâ ândiap. Zâkņâ hâņġi mem pâi nâiņâ mân dooņġubap. Oi zâkņâ mâtâp zo dooņġoi nâiņâ mân mem pâmbap. Tirik a sot sâi bon opmap, zâkņâ gâgât itâ sap. ⁸ “Nâ orot mâmezinaņġât topņâ nânğan. Nânġânek. Nâ mâteziņan mâtâp mem parâwan, zo a nâiņâ dooņġubapkât imbaņâ mân tâkņangap. Zen imbaņâziņ bituktâ zemziņġap, zo nânğan. Oi dinnâ lum mem ândim kutsiņġinâ mân birâwe.

⁹ Nânġânek. Sataņġât kâmurân gokņâ a nâmbutņâ, zen Yuda a bonņâ buņâ. Zen sarâ a ândime. Zen otziņġa ġâġâren ġam umziņ topņan pindisâm itâ nânġâbi,

‘Nā umnandâ gâsuziņgâm ândiman.’ Zo nâņgâm biranĭbi.

¹⁰ Zen âkon buņ nâgât denân mem kâtigem ândiwe, zo ko sa sâknam narâk a hân dâp topziņ muyagibapkât âsagibap, zo zengâren mân âsagibap. ¹¹ Nâ kek gâbat. Zorat kut nâi nâi mem ândie, zo dâņ mem ândine a nâiņâ ândiândiziņaņgât hâuņâ zo mân betziņan mimbap.

¹² Nâi zâk Sataņ sot agom kâtigem ândibap, zâk Anutugât tirik namin hambo yatâ kwânâņga zoren kinkin kâtik kinmâmbap. Oi zâkkâren Anutunaņgât kutņâ kulemgubat. Oi Anutugât kamân, Yerusalem kamân uņakņâ Anutugâren gâbâ sumbemân gokņâ zo gibap, zorat kutņâ kulemgubat. Oi ninâ kutnâ uņakņâ zo zâkkâren kulemgubat.

¹³ Kaapumņâ Yesugât kâmut den dâzâņguap, zo kindapziņootņâ nâņgâm kwâtâtibi.” ’ ”

Mân lorebi.

¹⁴ Yatâ sâmņâ itâ sâip, “Laodikea kamânân kâmut zengât galem a, ziņaņgât den itâ kulemgu, ‘Den bon mariņâ sot sapsusuņâ bonņâ sot sâi kâtikkâtigiņ, Anutugâren gâbâ kut nâi nâi muyageip, zorat topņâ ândiap, zâkņâ gâgât itâ sap, ¹⁵ “Nâ orot mâmezinaņgât topņâ nâņgan. Nâgât âkņâle mân nâņgâme. Pateņâ sot kârâpņâ oset ândime. Zen um oset ândime, zo nâņgan. Zen pateņ mo kârâpņâ upigât otnigap. ¹⁶ Kârâp sot pateņ osetzikņan ândimegât too bâliņâ yatâ lâunan gâbâ mogatziņga gibi.

¹⁷ Zen ziinaņgât topņâ mân nâņgâm laņ itâ sâme, ‘Nen gom sambe zemniņgap. Nen kut nâi nâi doņbep miwen, zorat kut nâi nâigât mân kârumat.’ Zo sarâ. Zen topziņâ mân kârur laņ yatâ sâme. Nâ ziņgitsa zen a gigiņâ, kanpitâ, laņ ândim sinziņ bâpsâsâņ sot sâk bârak ândime. ¹⁸ Zorat dâzâņgua nâņgânek. Zen nâgâren gâbâ kune sâņgân memņâ sikumziņoot upi. Oi hâmbâ kâukâu kwâlâm sâkziņ kwâtepkune aņunziņ buņ upap. Oi sinziņaņgât kelâk kwâlâm sinziņ saņgonņâ sinziņâ âlip ikpi.

¹⁹ Nâņgânek. A ambân nâ umnandâ gâsâzâņgoman, zo zâņgom kubikziņgâman. Zorat zen umziņ melâņâ um wâgân op kâtigem ândibi.

²⁰ Nâņgânek. Nâ umgât mâtâp hâņgi âkņan kin kom kinzan. Oi nâi zâk dinnâ nâņgâm hâņgi mem pâi zâkkât mirin zâi tap nalem ârândâņ nindat.

²¹ Nâi zâk Sataņ sot agom kâtigem walâm ândibap, zâk nâ sot a kutâ tâtarân tâtat. Nâ yatigâk Sataņ sot agom kâtigem walâm ândiwangât Ibânandâ zâk sot tâtarân tâpatkât diinigip.

²² Kaapumņâ Yesugât kâmut den dâzâņguap, zo kindapziņootņâ nâņgâm kwâtâtibi.” ’ ”

4

Yohanenĭ Anutugât neule tâtatņâ egip.

¹ Nâ kut nâi nâi zo ek nâņga sumbem pâroņsâi egâwan. Oi den kwamit patâ lâmun yatâ âsagei nâņgâwan, zo sumbemân gâbâ dum muyagemņâ itâ dâtnogip, “Gâ ziren kopgâna kut nâi nâi muyagibap, zorat tirâpgoga eknan.” ² Yatâ sâi Kaapumņâ mem hâbamņan kwatnigi sumbemân neule tâtatņâ nâi tâi kwâkņan nâiņâ tâi egâwan. ³ Oi zo tâip, zâkkât tobatņâ kât kutņâ Yaspa sot Konelian, kât kulem âlipņâ, kuriņâ yatâ. Oi tâtatņâ toren toren mulum mogat yatâ kât kutņâ Emerali, kât kulem âlip zoren kirip, holiņâ gwâlâ. ⁴ Oi neule tâtatņâ 24 zorâņ haamgum tarâwe. Tâtatņâ zorat kwâkņan a patâ 24 tarâwe. Zen hâmbâziņ kâukâu pamņâ tarâwe. Oi kâukziņan pindokziņ pulimâtamņâ tuutuun zo pam tarâwe. ⁵ Oi neule tâtatņâ patâ zobâ hânpân sot kaņkundunduņ âsagem zeip. Oi tâtat sâņgânņan kârâp âsakņâ nâmburân zagât sem tâip. Zo Anutugât kaapum imbaņâ nâmburân zagât tâkņaņgap, zorat kârâp. ⁶ Oi tâtatņâ sâņgânņan saru nâi beloņoot yatâ zeip.

Oi tâtatņâ toren toren zuu patâ âlipņâ kimembut tarâwe. Oi zo zen umziņen kândâtziņen sinziņ doņbep. ⁷ Zuu âlip kimembut zengâren gâbâ zuu nâi, zuu kâtik Laiņaņgât tobat. Nâi ko bâu makau yatâ. Nâi zâk si sâņgânņâ a yatâ. Nâi

zâk nii utak yatâ. ⁸ Oi zuu kimembut zen abâtziñâ nâmburân kânok. Oi zuu zo umziñan kândâtziñan sinziñ donbep. Oi ñatik sirâm kep itâ mime,

“Tirik, hâlâlu, hâlâlu, hâlâlu. Kembu Anutu, imbanjâ mariñâ, Zâk hâlâlu op ândiap. Zâk ândeipñâ ândiap. Oi dum gâbap.”

⁹ Oi zuu kimembut ziñâ Kembu, ândiândi mariñâ, zâk sâiwap sâm, sâm âlip kwâkñangâm kutñâ mem zaatme. ¹⁰ Zo yatâ utnetâ a 24 tâtat âlipñan tapme, zen ândiândi mârîñâ zâkkât um topñan pindiñsâm sâm âlip kwâkñangâm neule pindokziñ zo um topñan pam itâ sâm mâpâsime,

¹¹ “Kembuniñâ Anutu, gâ kut ñai ñai aksik muyageziñgin. Gâ sâna kut kin kin zo muyageip, ziap. Zorat neule âsakñâ sot sâm âlip den sot imbanjâ, zo gâñâ galem otna dâp upap.”

5

Yohaneñâ ekap ñai sâbânjâ om doongudoonguj zo egip.

¹ Oi neule tâtatñâ patin tâpmap, Kembu, zâk bik bongen ekap mem tâi egâwan. Ekap zo umñan kândâtñan kulemgum goñkune zeip. Oi sâbâ nâmburân zagât zorân pane gâsum kâtigeip. ² Oi sumbem a patâ kâwaliñoot tâi egâwan. Zâk den kâtikñâ itâ sâip, “Ñai târârak ândimñâ ekap sâbânjâ zo mem moloñi dâp upap?” ³ Yatâ sâi sumbemân sot hânân sot hân ombenjan gâbâ ñaiñâ ekap zo moloñ sâlâpkubap mân muyagiwe. ⁴ Ñaiñâ âlipñâ yatâ ândim ekap zo moloñâ sâlâpkubapkât dâp mân muyagiwe. Zorat umnâ bâlei isewan. ⁵ Yatâ ua ko a patâ zeñgâren gâbâ ñaiñâ itâ sâm dâtnogip, “Mân ise. Nângâ. Yudagât kiurâp zeñgâren gâbâ a ñai zuu kâtik laioñ yatâ ñai muyageip. Zâk Dawidigât kâmñâ. Zâkñâ Anutugât kâsa zen sot agom kâtigem walâziñgip. Zâkñâ ekap sâbânjoot nâmburân zagât zo âlip moloñbap.”

Yohaneñâ Râma egip.

⁶ Oi na eksandâ tâtatñan zo zuu âlipñâ kimembut sot a patâ 24, zeñgât osetziñan râma gwamñâ ñai kune kiri yatâ egâwan. Kâukñan goonjâ nâmburân zagât, siñâ nâmburân zagât. Oi siñâ nâmburân zagât, zo Anutugât kaapum. Oi Anutugât kaapum imbanjâ nâmburân zagât tâkñangap. Zâk hân dâp sângonzân goi âi ândie. ⁷ Oi Râma zâk âi neule tâtatñan tâip, Kembu, zâkkât bik bongen ekap zo meip. ⁸ Ekap zo mei zuu kimembut sot a patâ 24, zen Râmagât um topñan âi ziwe. Zen kâmam wâlönziñoot sot hâkop goide kâtñâ tuutuun, zo ârândânj mem gei ziwe. Hâkop umñan gâbâ hitom âlipñâ âsagem gâip. Hitom âlip, zo Anutugât tirik a zeñgât ninâu. ⁹ Oi zen kep unakñâ ñai itâ miwe, “Gâ gonetâ gilâmgandâ hân dâp a kâmutñâ kâmutñâ, den gându ñai ñai suupziñ mena Anutugât siñgi urâwe. Zorat gâ ekap mem sâbânjâ zo moloñna dâp upap. ¹⁰ Gâ minduziñgâna Anutugât um topñan tirik a kâmut urâwe. Oi zen hânân Anutu kore okñangâm a ambân zeñgât a kutâ yatâ op ândibi.”

Sumbemân sâtâre patâ muyageip.

¹¹ Oi nâ sinnandâ eksa sumbem a donbep patâ mân sâlâpzân gozân goñ, kâmutñâ kâmutñâ neule tâtatñâ patâ zo haamgum kin sâtâre op kirâwe. Oi zuu âlipñâ kimembut sot a patâ zen osetziñan kin betziñan mine kep itâ miwe,

¹² “Râma kuwe, zâk imbanjâ sot sikum, gom sambe, nângânângâ sot kâwali, kot patâ sot sâm âlip den zo galem oi dâp upap.”

¹³ Oi sumbemân sot hânân sot hân ombenjan sot saruyân ândiwe, ziñâ itâ sâne nângâwan, “Neule tâtatñan taap, zâk sot Râma ârândânj sâm bâbâlanj sot kot patâ sot imbanjâ zemzikapñâ zem zâibap.” ¹⁴ Oi zuu kimembut, ziñâ itâ sâwe, “Perâkñak.” Sâne a patâ ziñâ Kembangât um topñan gei zem den sâm mâpâsiwe.

6

Bâu patâ biosi kimembut, zeñgât den.

¹ Oi nâ sinnandâ itâ egâwan. Râma zâk ekap sâbânjoot nâmburân zagât zeip,

zo mem sâbâ nâi mem moloņip. Moloņi ko zuu kimembut zenġâren gâbâ nâiņâ den patâ, sumbem kwamit yatâ den sam sâip, “Gâ zi ga.” ² Sâi zoren bâu patâ biosi kâukâu nâi gâi egâwan. Kwâkņan a nâi tâip, zâk timbânoot. Oi a kutâ neule pindok âlip pindâne kâwali op kâmbamân zângom kâwâliziņ mem ge kwâpam arip.

³ Oi Râmaņâ ekap sâbâ zagât moloņi zuu nâiņâ den sâm sâip, “Gâ zi ga.” ⁴ Sâi bâu patâ biosi kuriņâ nâi gâi egâwan. A kwâkņan tâip, zâk hânân lumbenâ buņ oi a kâsa kâsa upigât Kembuņâ imbaņâ pindip. Oi Kembuņâ a zo sâu patâ pindip.

⁵ Oi Râma zâk ekap sâbânâ karâmbuņ moloņi zuu karâmbuņandâ sâip, “Gâ zi ga.” Oi nâ sinnandâ eksa bâu patâ biosi sumun nâi gâip. A kwâkņan tâip, zâk nalemgât yâmbâtņanġât dâpņâ mem tâip.

⁶ Oi zuu âlip kimembut osetziņan gâbâ den nâi itâ âsagei nâņġâwan, “Sibit keet hâkop zagât, sâņġânņâ bâzagât. Oi segoņ kin zagât, sâņġânņâ bâzagât. Oliwa nak sot waiņ nak zo mân tâmbetkune bonņâ muyagibap.”

⁷ Oi Râmaņâ ekap sâbâ kimembuņ moloņi zuu kimembuņâ zorâņ den sâm sâip, “Gâ zi ga.” ⁸ Sâi sinnandâ eksandâ bâu patâ biosi kâu nâi gâip. Oi a kwâkņan tâip, zâkkât kutņâ Mumuņ. Oi nâi kândâtņan gâip, zâkkât kutņâ Sim. Oi hânân danġon kimembuņanġâren gâbâ karâmbut zo yen zei nâi zoren kâmbam sot pu, mâsek sot zuu kâtikņandâ a ambân tâmbetzângom nanġâbigât imbaņâ zekâren zikip.

A sinġi âlipkât op zângowe, zenġât den.

⁹ Râmaņâ ekap sâbânâ bâtnâmbuņ moloņip. Oi a Anutuġât den mem ândine zângowe sot Yesuġât sinġi sâm muyagem ândine zângowe, zenġât um dâpziņ Anutuġât sinġi pâpanņâ zorat topņan zine ziņġirâwan. ¹⁰ Zen den kâtik sâm itâ sâwe, “O kutâniņâ patâ, hâlâlu op ândiat. Sâna bon opmap. Kembuniņâ, gâ wangât narâk mem kârep pam gilâmniņanġât tosa a hânân ândie, zenġât hâuņâ mân mâkâm ziņġat?” ¹¹ Yatâ sâne hâmbâ kâukâu ziņġâm itâ dâzângowe, “Kore a bukurâpziņ

nâmbutņâ zâņgonetâ tenġâziņâ dâpņan upapkât umziņ diim gei mambât mâik nâi ândibi.”

Narâk patin kut nâi nâi muyagibap, zorâ den.

¹² Oi itâ egâwan. Râma zâk ekap sâbâ nâmburân kânok moloņi wâriņ patâ meip. Oi mirâsiņ sumunkom âmaņ sâkņâ yatâ oip. Oi kâin patâ op kuririņ kârâm tobatņâ gilâm yatâ oip. ¹³ Oi sâņġelak zen pibaņâ nak ilumņâ kwâmbârâņġi hânân gemap, zo yatâ hânân giwe. ¹⁴ Oi mundo kwapme yatâ sumbem kâpiangâm buņ oip. Oi bakņâ hânân sot saruyân, zo âbâņgum aleyanġâm âiwe. ¹⁵⁻¹⁶ Kut nâi nâi yatâ zo muyagei hân dâp a kutâ sot a sâtnâ sot kâwali a sot sikum a sot zâizâiņ, gigiņ, zen aksik hân kât mâtâpņan âi tik pam bakņâ sot sim, zenġât itâ sâwe, “Ge kwâratnâņgonek. Ge kwâratnâņgonetâ neule tâtatņan tâpmap, zâk mân niņġitpap. Oi Râmagât kuk nâņġap, zorat bonņâ zo mân gâi iknat. ¹⁷ Kukzikiņanġât narâkņâ oi a nâi mâtezikiņan kâtigem mân kinbap.”

7

Isirae a kâmut Kembuġât sinġi urâwe.

¹ Oi nâ sumbem a kimembut ziņġirâwan. Zen hân muruk toren toren kirâwe. Oi pibâ toren toren gâbâ ġâmap, zo ġâsum kirâwe. Pibâ nâi hânân mo saruyân mo nagân mân ġâbapkât yatâ urâwe. ² Oi mirâsiņ takâtakâņan gâbâ sumbem a nâiņâ gâi egâwan. Oi ândiândi mariņâ, Anutu, zâkkât sâtkât undip pâpan nâi mem ândeip. Zâkņâ sumbem a kimembut saruyân sot hânân kut nâi nâi tâmbetkubigât sinġi ândiwe, zen zâņġonsâm itâ dâzâņgoip, ³ “Zen hân mo saru mo nak kek mân tâmbetzâņgobi. Nen Anutuġât undip zi kore arâpņâ zenġât mâteziņan pânat.”

⁴ Yatâ sâi a mâteziņan undipņoot zenġât tenġâ itâ sâne nâņġâwan, “Isirae a kâmut kâmutņâ, zenġâren gâbâ l44 tausen mâteziņan undip zo parâwe. ⁵⁻⁷ Yuda kâmurân gâbâ l2 tausen zenġât mâteziņan undip parâwe. Reubenġât kâmurân gâbâ l2 tausen. Gadegât kâmurân gâbâ l2

tausen. Aseregât kâmurân gâbâ 12 tausen. Naptaligât kâmurân gâbâ 12 tausen. Manasegât kâmurân gâbâ 12 tausen. Simeongât kâmurân gâbâ 12 tausen. Lewigât kâmurân gâbâ 12 tausen. Isasagât kâmurân gâbâ 12 tausen. ⁸ Sebulongât kâmurân gâbâ 12 tausen. Yosepegât kâmurân gâbâ 12 tausen. Benyamingât kâmurân gâbâ 12 tausen. A yatâ zo mâteziņan undip parâwe.”

A kâmut donbepņâ Anutu mâteņan kirâwe.

⁹ Kut nâi nâi zo ek naņgâm nâi egâwan. Hân dâp zorat sâkziņ tobat top top sot den top top, kâmut patâ patâ nâi, a nâiņâ tenġaziņâ mân sâlâpkubap yatâ, zen tâtatņan tâpmap sot râma, zekât umzik topņan kine ziņgirâwan. Oi hâmbâziņ kâukâuyâk. Zen gâlângât sot lâkom iinņâ bitziņan mem kin den kâtik sâm itâ sâwe, ¹⁰ “Neule tâtatņan taap, Anutu sot Râma, zet kubikkubikniņâ.”

¹¹ Oi sumbem a aksik ziņ neule tâtatņâ sot a patâ sot zuu âlipņâ kimembut haamzângom kirâwe, zen umziņ topņan ge zem Anutu mâpâsem itâ sâwe. ¹² “Perâkņak sot sâm âlip sot neule âsakņâ, sâiwap, imbaņâ, nâņġânâņġâ, kot patâ, zo Anutuniņâ zâkkâren ziapņak zem zâibap. Zo perâkņak.”

Sâknam kwâkņan ândiwe, zengât den.

¹³ Oi a patâ zengâren gâbâ nâiņâ mâsikânim sâip, “Dap nâņġat? Hâmbâziņ kâukâu zo, zen waniņ gâbâ ga kinze?”

¹⁴ Mâsikâniġi den itâ sâm mâburem dukuwan, “Patâ, nâ mân nâņġan. Gâ nâņġat.” Sa dâtnogip, “Zen sâknam patin gâbâ takâm gawe. Oi hâmbâziņ Râma gilâmņandâ saņġone kâukoip. ¹⁵ Zorat zen Anutu um topņan ândim nâtik sirâm zâkkât namin kore okņanġâm ândime. Oi neule tâtatņan tâpmap, Kambu, zâk zen sot tap galem otziņġâbap. ¹⁶ Oi bet zen nalem mo toogât mân mumbi. Maanâ mân zâņġobap. Sâknam mân muyageziņġâbap. ¹⁷ Râma tâtatņan tâpmap, zâkņâ diiziņġi ândiândi too sinņan âim ândibi. Oi si sâņġânziņan sinziņ tooņ zo Anutuņâ saņġori isem umbâlâ mân op ândibi.”

8

Sumbem a nâmburân zagât lâmun ziņġâwe.

¹ Râma zâk ekap sâbâ nâmburân zagât zo moloņi sumbem hirinsâm mâik nâi zeip. ² Zo âki sumbem a nâmburân zâgât Anutugât um topņan kinme, zen ziņġitsa lâmun nâmburân zagât ziņġâwe.

³ Oi sumbem a nâiņâ hâkop nâi goide kâtnâ tuutuunġâ, zo mem gamņâ Kembugât siņġi nalem pâpanņan zoren âi kiri kut nâi wârân âlip donbep zo pindip. Oi zâk zo mem Anutugât siņġi nalem pâpanņâ zorat kârâpņan pâi sem wârânġâ zarip. Anutugât siņġi a zengât ninâu sot mâpot kârâbân pâi sem wârânġâ zarip. Zo tâtatņâ gootņan kirip. ⁴ Wârân âlip bikņan kirip, zorat kâbakņâ zo Anutugât siņġi a zengât ninâu bekņan mem Anutu mâteņan zarip. ⁵ Sumbem a zo yatâ opņâ Kembugât siņġi nalem pâpanņan gâbâ kârâp mem hâkobân pam hânân lokei giarip. Lokei giari sumbem kârâm kwamit patâ oi hânpan sot wâriņ patâ muyageip.

Sumbem a kimembut lâmun waatnetâ hânân wesâk top top muyageip.

⁶ Oi sumbem a nâmburân zagât lâmun mem kirâwe, zen waatnam kubikaņġâwe.

⁷ Oi sumbem a kânok zâk lâmunġâ waari kât pateņ sot kârâp sot gilâm mâpotņâ hânân gem ġâip. Oi hân danġon karâmbut zeip, zorat torengen kârâp seip. Zoren nak sot hibuk mot zo aksik sem naņġip.

⁸ Sumbem a zagâtņâ lâmunġâ waari kut nâi bak patâ yatâ zo sem âbâņġum saruyân giarip. ⁹ Giari saru danġon karâmbut zeip, zorat torengen zo gilâm oip. Oi saru zuunġâ zoren mom naņġâwe. Oi wanġâ tarâwe, zo âbâņġum naņġâwe.

¹⁰ Sumbem a karâmbuņâ lâmunġâ waari sâņġelak patâ nâi sumbemân gâbâ kârâp bâlam yatâ gem too patâ sot too sinġâ nâmbutņâ zoren giarip. ¹¹ Sâņġelak zorat kutņâ kâlak kâtikņâ. Zorat hânân too zeip, zo danġon karâmbut zeip, zorat torengen geim too zo aksik kâlakņâ oi a ziņâ nemņâ muwe.

¹² Sumbem a kimembuņandâ lâmunġâ waari mirâsiņ sot kâin sâņġelak zengâren

dangon karâmbut zei zorat torennâ sumunkom âsaknâ gâutgâut oip. Oi nâtigân kâin sot sângelak zengât âsakziņâ paalaņ oip.

¹³ Oi nâ ekņâ nii utak egâwan. Oi utak zo sumbem tânâmņan den kâtikņâ itâ den sâip, “Yei, yei, yei, sumbem a karâmbut te. Zen lâmunziņ waatne a ambân hânân ândie zo, zen dap upi?”

9

Sumbem a bâtnâmbuņandâ lâmun waari dikon muyagiwe.

¹ Sumbem a bâtnâmbuņ zo lâmun waari nâņâ eksandâ sumbemân gâbâ sângelak nâi âkam hânân gei egâwan. Zâk simgât mâtâp doodoonņunâ zo pindâwe. ² Oi zâk simgât mâtâp mem pâi kâbak patâ kopgâip. Nep une sem takâmap, zo yatâ. Kopgamņâ mirâsiņ kwâtepkoi. ³ Kâbak umņan gâbâ dikon doņbep takâm hânân giwe. Kabât zo goozinâ sâulegât tobat yatâ. ⁴ Zen hibuk mo nak nalemmot zo mân tâmbetzângogigât sâmm zingip. A ambân Anutugât undip mâteziņan mân zeip, zen kâsa minziņgâbigât sâip. ⁵ Oi kâin bâtnâmbut umņan kâbat ziņ sâknam patâ zingâne mân mumbigât sâmm zingip. Sâknam zo sâuleņâ ziņgi sâknam nângâme yatâ. ⁶ Oi narâk zoren a zen mumbigât otziņgi ândim mân mumbi.

Dikon tobatziņgât den.

⁷ Dikon zengât tobat bâu patâ biosi yatâ. Kâwali a zen kwâkziņan tap kâmbamân âinam kubikaņgâme yatâ. Oi kâukziņan pindok goide kâtņâ tuutuun yatâ zo tâip. Oi si sângânziņâ, zo a yatâ. ⁸ Oi sâmotziņ, zo ambân zengât kâukziņ sâmot yatâ. Sâtziņ, zo zuu kâtik laioņ sâtņâ yatâ. ⁹ Oi dimâziņan dugum kât kâtikņandâ tuutuun yatâ zeip. Abâtziņ kwamit, zo biosi sot a lalaņâ doņbep kâmbamân sârârâk kârâm âine kwamitagomap yatâ. ¹⁰ Daaziņâ sâule daaņâ yatâ oi sâtziņâ, zo daaziņan ziap. Zorâņ kâin bâtnâmbut umņan a ambân zingâne sâknam nângâm ândibi. ¹¹ Oi simgât sumbem a, zâk zengât a kutâ ândiap. Zâkkât kutņâ Yuda denân Abadon.

Grik denân ko Apolion. Oi niin denân kiom a.

¹² Nii utakņâ sâp karâmbut den itâ sâip, “Yei.” Nâi zo âsagei âkap. Zagât zo yen ziaborâk.

Sumbem a nâmburân kânokņâ lâmun waari kâwali a muyagiwe.

¹³ Oi sumbem a nâmburân kânok zorâņ lâmun waarip. Oi Anutu mâteņan siņgi nalemm pâpanņâ goide kâtņâ tuutuun murukņâ kimembut, zobâ den nâi âsageip. ¹⁴ Sumbem a nâmburân kânok lâmun mem kirip, zâkkât den itâ âsageip, “Euparata too patin sumbem a kimembut saaziņgi zie, zen olaņziņgâ.” Sâi olaņziņgi.

¹⁵ Sumbem a kimembut, zen narâk zoren nep tuubigât mârmm sâmm ziņgi ândiwe. Nep diņ sâmm ziņgi, zo itâ. Zen hân dangon karâmbut zorat torenņan a ambân zângone mumbigât sâip. ¹⁶ Sumbem a olaņziņgâwe. Oi kâwali arâpziņâ biosi kwâkņan tâtatņâ, zengât tenġâ 2 handeret milion. Yatâ sâne nângâwan. ¹⁷ A sot bâu patâ tobat itâ egâwan. A zen dimâziņan dugum zo kuriņâ sot kâmbum sot gimbaņâ yatâ mem ândiwe. Oi biosi zengât kâukziņâ zuu kâtik laioņ kâukņâ yatâ. Lâuziņan gâbâ ko kârâp sot kâbak sot kât gimbaņâ kârâpņâ takâmap yatâ. ¹⁸ Oi kârâpņâ karâmbut zorâņâ hânân dangon karâmbut zeip, zorat torenņâ a tâmbetzângoip. ¹⁹ Biosi zengât kâwaliziņâ, zo daaziņan sot lâuziņan ziap. Daaziņâ, zo mulum yatâ kâukņoot zorâņâ a tâmbetzângome.

²⁰ Oi a ambân nâmbutņâ tâmbetzângom nangâm nâmbutņâ birâziņgâwe. Birânetâ zen kut nâi nâi zo ekņâ umziņ mân melâņawe. Zen ândi mâmanziņangât nângâne mân bâliņ oip. Zen wâke sot lopio top top zengâren pâlatâņ op ândimņâ mân birâwe. Zen lopio topziņâ itâ mân nângâwe, “Lopio zen sinziņandâ mân ek nângâme. Zen kinziņandâ mân âim game. Zen kindapziņandâ den mân nângâme.” ²¹ A zo, zen yatâ mân nângâwegât kâmbam sot kware sot kâmbu sot laņ ândiândiņ zo mân birâwe.

10

Sumbem a năiŅă den sâi kătigeip.

¹ Sumbem a imbanăŅoot năi sumbemân gâbă gem gâi egăwan. Zăk sasa osetŅan gâi kăuk kwăkŅan mulum mogăt zeip. Si sângăŅă maa yată. Kină zagăt zo kărăp bălăm yată. ² BikŅan ekap năi mem măbălakŅem kirip. Oi kină bongen zo săru kwăkŅan lăŅ kirip. Oi kină yangăgen zo hănân lăŅ kirip. ³ Kin den kătikŅă zuu kătikŅă laioŅ doŅbep zeŅgăt den yată sâip. Sâi sumbemân kaŅkundunduŅ nămburân zagăt den săwe. ⁴ Den yată sânetă năŅgâm kulemgubam ua sumbemân gâbă den năi ită năgăren gâip, “Sumbemân gâbă den se, zo mân kulemgu. Yen dooŅguna tăpap.”

⁵ Oi sumbem a năi saruyân sot hănân lăŅ kirip, zăk bik bonŅă sumbemân pam den ită sâm kătigeip. ⁶ “Sumbem sot hăn, saru sot kut năi năi zoren zie, zo muyageipŅă ândimŅă ândim zăimămbap, zăkkăt mătēŅan ită sâm kătigibă. PerăkŅak, narăk kărep mân ziap. ⁷ Sumbem a nămburân zagătŅă lămunŅă waari kwamit muyagibap, narăk zoren Anutugăt den tikŅă Propete sap sum ziŅgip, zorat bonŅă muyagibap.”

Sumbem a năiŅă Yohane ekap năi pindi neip.

⁸ Oi sumbemân gâbă den năŅgăwan, zo yatik du âsagem ită dătŅogip, “Gă âimŅă sumbem a kină saruyân sot hănân lăŅ kin ekap mem măbălakŅem kinzap, zăkkăren âi ekap zo me.” ⁹ Sâi nă sumbem agăren âimŅă ekap nibapkăt sa ită dătŅogip, “Mem ne. Nenandă lăugan âm yată op naamŅă upap. Ka umgan kălak upap.” ¹⁰ Yată sâmŅă ekap zo nigî newan. Nia ko lăunan âm yată naam oip. ZorăŅ nem gwăka umnan giari kălak oip.

¹¹ Oi ită dătŅowe, “Gă a kămutŅă kămutŅă, a hănŅă hănŅă, a săk top top, den gându năi năi, zeŅgăt sot a kutăziŅă zeŅgăt op Anutugăt den săban. Mărur dăzăŅgom ândein, zo yatik dum dăzăŅgoban.”

11

Yohane namă dăpkwap ikpapkăt sâm pindăwe.

¹ A năiŅă tăn kărep nim ită dătŅogip, “Gă zaatŅă Anutugăt tirik namă sot zăkkăt siŅgi kut năi năi păpanŅă, zo dăpkwapŅă umŅan ninău sâm ândime, zo sălăpzăŅgoban. ² Namă sângăŅan sombemân zo mân dăpku. Zo birăna zeik. Zo a hăn năin gokŅă, um kătik zeŅgăt siŅgi. Oi ziŅă tirik kamân, Yerusalem, zo (sirâm 1 tausen 2 handeret 60) kăin 40 umŅan lăŅ kindiŅkădanŅ mimbi.”

Anutugăt den săsăŅ a zagăt muyageită simgăt zuuŅă zăkobap.

³ “Oi năgăt den sâm muyamuyagiŅ azatnă imbană zikandă năgăt den dăzăŅgom ândibabot. Pet hămbă alăkŅă mem ândim mân kubikăŅgâm dăbătziŅgoot ândibabot. A ambăn orot mămēziŅ melăŅ bălŅăziŅ birâm ândibigăt holi yată upabot. Yată op ândeită (sirâm 1 tausen 2 handeret 60) kăin 42 yată âkăbap. ⁴ Propete Sakaria, zăk mărurŅan Oliwa nak zagăt sot kărăp âsăkŅă zagăt zorat den kăŅŅan sâip. Oi a zagăt zo zikŅă bonŅă upabot. Zet hăngăt a kembu zăkkăt mătēŅan kinbabot. ⁵ Oi a năi tămbetzăkobam oi lăuzikŅan gâbă kărăp ge simbap. Zorat a năiŅă kăsa otzikâm mumuŅăŅgăt siŅgi upap. ⁶ A zagăt zo săită map mân gibapkăt imbană zikip. Zorat săită map mân gei Anutugăt den sâm ândibabot. Oi săită toonă gilâm upapkăt imbană zemzikap. Oi hănân kut năi năi sătŅoot săită muyagibapkăt imbană zemzikap. Yată ută săbabot, zo âlip upabot.

⁷ Oi Kembugăt den săsăŅ narăk zo âki simăn gâbă zuu kătikŅă kopga kăsa otzikâm zăkoi mumbabot. ⁸ Moită a ziŅă kămbarăŅziŅŅă zo birănetă kamân patin sombemân zimbabot. Kamân zorat kutŅă sumbuŅă, Sodom sot Aigita. A ziŅă KembuzikŅă kamân zoren poru nagân kune moip. ⁹ Oi hăn toren toren gâbă a nămbutŅă, săkziŅ tobat năi năi, den gându năi năi, zorăŅă kămbarăŅziŅŅă sirâm karămbut sot torenŅă zikitne

zimbabot. Oi a nâmbutñâ hanzâkonâ sâne kwâkâzingâbi. ¹⁰ Oi Propete zagât a sâknam zingâwet, zorat moitâ hânñâ hânñâ a zinj umâlep op kut ñâi ñâi anğâgwanğâ urâwe.

¹¹ Sirâm karâmbut sot torenñâ âki Anutugâren gâbâ Kaapumñâ umzikñan giari oksâm zaarâwet. Zaaritâ a zinj zikitñâ kenğât donjbeu urâwe. ¹² Oi sumbemân gâbâ den kâtikñâ zekâren itâ gâip, “Zet zi kopgâit,” Oi kâsarâpzik zengât mâteziñan sasa kâligen zâim sumbemân zâiwet. ¹³ Narâk zoren wâriñ patâ meip. Wâriñ patâ mei kamân patin mirâ bâzagât zengâren gâbâ kânokñâ pâbâbâñsâi nâmburân kimembut ko tarâwe. Kamângât bikñâ toren toren gâbâ yatâ pâbâbâñsâne nâmbutñâ kâtigem tarâwe. Wâriñ patâ meipkât mirâ kâtnâ tuutuñ donjbeuñâ pâbâbâñsâm a 7 tausen yatâ zângoí muwe. Oi a torenñâ âlip tarâwe, zen kenğât op Anutu, sumbem mariñâ mâpâsiwe.

¹⁴ Utakñâ yei sâm sâp karâmbut sâip, zorat zagâtñâ âkap. Kânok ziap, zo kek muyagibap.

Sumbem a nâmburân zagâtñâ lâmun waari kut ñâi ñâi muyageip.

¹⁵ Sumbem a nâmburân zagâtñâ lâmunñâ waari sumbemân gâbâ den kwamit patâ op itâ sâwe, “A zen hânân a kutâ op kembu otzingâme, zorat narâk âkap. Narâk zi ko Kembu sot anjâ a bâliñan gâbâ mâkâzingâbapkat sâsân, Kristo, zekât bitzikñan ariap. Oi Kristo zâk kembu otzingâm zâimâmbap.” ¹⁶ Oi a patâ 24 Anutu mâtenñan tâtatziñan tarâweñâ kinj topñan ge zemñâ Anutu itâ sâm mâpâsiwe,

¹⁷ “Kembu Anutu, imbanjâ mariñâ, gâgâren sâiwap sâmen. Topkwap gâ ândeinnâ ândiat. Oi gâ imbanjâ mem dâñ kembu otningâm ândiat. ¹⁸ Um kâtik a kâmutñâ kâmutñâ, zen kuk diñâ sâm ândim gane gâ hâuñâ zingâbangât narâkñâ mâte uap. Oi mumuñâ zengât den sâm kwâkâkwâkân narâk mâte uap. Oi kore arâpkâ Propete

sot gâgât singi a, a giginjâ sot zâizâiñ kutkâ hurat kwapme, zen sângânñâ zingâbangât narâk mâte uap. Oi hânân tâmbetzângome, zen tâmbetzângobangât narâkñâ mâte uap.”

¹⁹ Zen yatâ sânetâ sumbemân Anutugât tirik namâ mâtâp pâronşâi igâwe. Oi Anutu sot Mose târotâro urâwet, zorat ombonj zeigâwe. Oi hânpan sot kwamit patâ sot kankundundun, wâriñ sot kât patenğâsagem zeip.

12

Sumbemân ambân ñâi kirip.

¹ Sumbemân sen mârât kulem ñâi itâ muyageip. Ambân ñâi âsagem kirip. Maanjâ hâmbâ yatâ kâpei kirip. Oi kinj tipñan kâin. Oi pindokñan sângelak kiin zagât tarâwe. ² Oi ambân zo kâmbonjâ op katep mimbam sâknam nângâm isem yu yei sâm tâip. ³ Zâk yatâ op kiri kulem ñâi sumbemân âsageip. Busem patânjâ, oâ tobat yatâ, kurinjurin, kâukñâ nâmburân zagât, goonjâ bâzagât. Oi kâukñâ dâp a kutâgât pindok tap arip. ⁴ Oi daanandâ sumbem sângelak nâmbutñâ zângom mâki hânân giwe. Oâ zo yatâ opñâ ambân zo katep mimbam oi itâ nângâm ambân gootñan âi zeip, “Katep âsagei nimbat.” ⁵ Oi ambân zorân a katep meip. Katep zo kât kâtik âin tân mem hân dâp a zengât a kutâ op galem zângobapkat sâsânjâ. Katep âsagei gâsumñâ Anutugât neule tâtatñan mem zâi parâwe. ⁶ Oi ambân zo kenğât op mirâ kâmân kâtikñan arip. Zoren (sirâm 1 tausen 2 handeret 60) kain 42 yatâ galem okñanğâbigât Anutuñâ sâi tâtatñâ kubigâwe.

Satañ sumbemân gâbâ kâbakñine geip.

⁷ Oi sumbemân kâmbam patâ muyageip. Mikai zâk sot sumbem a gakârâpñâ, zen oâ sot kâsa urâwe. ⁸ Oi Mikai sot sumbem arâpñâ, zen kâtigem oâ sot sumbem arâpñâ kâbakñezingâmñâ sumbem anğân kârâwe. ⁹ Oi oâ patâ, mum sânginjâ, Satañ, zâk a ambân hân dâp um gulip kwatziñgâmap, zâk zinjâ gâsum

kâbakņine hânân geip. Sumbem arâpnâ yatik kâbakņezingâne hânân giwe.

¹⁰ Oi sumbemân den kâtikņâ itâ muyagei nângâwan, “Kubikkubik sot imbanâ sot kembu op, zo Anutu sot anâ a bâliņan gâbâ mâkâzingâbapkât sâsân, Kristo, zekâren ziap. Narâk ziren bukurâpniņ zengât kâsa op sirâm nâtik dâp Anutu mâtenan sâm bâliņ kwatzingâmap, zâk kâbakņine giarip. ¹¹ Bukurâpniņâ zen Râma gilâmņangât imbanan Satan sot agom kâtigem walâwe. Kembangât den kenġât buņ sâm muyagem Satangât den mem gei kwarâwe. Oi ândiândiziņ mân anġân kârâm buņ upapkât sâwe. ¹² Zorat sumbem sot zoren ândie, zen sâtâre upi. Ka hânân sot saruyân ândie, yei, zen dap upi? Satan zâk zengâren gam kuk op ândiap. Narâkņâ kek âkâbap, zo nângap. Zo nângâm kuk op ândiap.

Oâņâ ambân kâsa okņangip.

¹³ Oâ zâk hânân kâbakņine gemņâ nângâm ambân katep meip, zâk kâsa okņangâm molim arip. ¹⁴ Oi ambân zo nii utak patâ abâtzatņâ pindâne mulungât kenġât op mirâ kamân kâtikņan tâtat mâmenan tik arip. Zoren kendon karâmbut sot torenņâ galem okņangâm ândiwe. ¹⁵ Ambân zâk ari mulumņâ too patâ mogari gem too uurup patâ oip. Too zorâņ ambân zo lum âibam oip. ¹⁶ Oi hânņâ ambân beķnan mem hân mâtâp oi too patâ zo zoren geim naņgip. ¹⁷ Yatâ oi ko oâ zâk ambân zorat kuk opņâ kâmut gakârâpnâ zângobam arip. Anutugât gurumin den lumņâ Yesugât siņgi zo mem ândime, zo zângobam arip. ¹⁸ Oi zâk saru sâtņan gei sagân kirip.

13

Saru umņan gâbâ zuu kâtikņâ nâi kopgâip.

¹ Oi nâ eksa saru umņan gâbâ zuu kâtikņâ nâi kopgâip. Zâk kâukņâ nâmburân zagât, goonâ bâzagât. Oi goonan zo a kutâ pindok bâzagât tarâwe. Oi kâukņan kot kulem zeip, zo den bâliņâ zeip. ² Tobatņâ wâu patâ yatâ. Sâlâpnâ, pusi yatâ. Lâuņâ, zuu kâtik laionġât

lâuņâ yatâ. Oi oâ zâk imbanâ pindâm zâkkât tâtarân tap kembu otzingâbapkât sâip. ³ Zuu zorat kâukņâ nâi use patâ op mumuņangât dâp yatâ egâwan. Useņâ zo soġei âlip oip. Oi hân dâp anâ anâ, zen zuu zo molim ek zâkkât nângâne imbanâ oip. ⁴ Oâņâ zuu kâtik zo imbanâ pindip, zorat um kâtik a, ziņâ sâm âlip kwâkņangâwe. Oi zuu zo sâm âlip kwâkņangâm sâwe, “Zuu zorat tobat nâiņâ ândiap? Nâiņâ dap mo dap okņangâbap?”

⁵ Zuu kâtik zo sâk mâme opņâ zâizâiņ den sâm den sumunņâ sâbapkât sâm pindip. Oi Anutuņâ zuu zo (sirâm 1 tausen 2 handeret 60) kâin 42 yatâ umņan nepņâ tuubapkât narâk nângâņangip. ⁶ Oi zu kâtik zorâņâ Anutu zikņâ sot kutsiņgiņâ sot tâtatņâ sot sumbemân ândime, zen sâm bâliņ kwatzingâm ândeip. ⁷ Oi Anutugât siņgi a kâsa otzingâm zângobapkât oâņâ sâip. Oi hânņâ hânņâ, a sâk top top sot den gându top top, zengât a kutâ upapkât oâņâ imbanâ pindip. ⁸ Oi hân a ziņâ ekņâ sâm âlip kwâkņangâbi. Râma kune moip, zâk mârum hân mân muyageibân kutziņâ ândiândigât ekabân mân kulemgoip, a zen zo zuu zo yatâ okņangâbi.

⁹ Kindapziņoot ândie, zen den zi nângâm kwâtâtibi, ¹⁰ “Nâi zâk tâk namâgât siņgi oipņâ tâk namin pambi. Nâi zâk kâmbamġât siņgi oipņâ kâmbamņâ koi mumbap.” Oi Anutuņâ siņgi a zen nângâm pâlatâņ kwap kâtigem ândibigât sâip.

Hân kâligen gâbâ zuu nâi kopgâip.

¹¹ Oi hân kâligen gâbâ zuu kâtikņâ nâi kopgâi egâwan. Zâk Râma yatâ kâukņan goonâ zagât zeip. Oi diņâ sâip, zo oâ diņâ yatâ. ¹² Oi zuu zorâņ zuu mârum kopgâip, zâkkât imbanâ zo mem nep tuum kâtigeip. Zâkņâ sâi hân a ambân ziņ zuu nâi use opņâ âlip oip, zâk mâpâsiwe. ¹³ Oi zuu kâtik zagâtņâ, zâk kulem sen mârât patâ tuumap. Zâkņâ sâi sumbemân gâbâ kârâp gem ġâi a ikme. Kulem zo sot sen mârât nâmbutņâ tuugi igâwe. ¹⁴ Kulem yatâ zo zuu nâi zâkkât mâtenan tuugi a ziņ ekņâ umziņ gulip oi zuu mârum use op soġeip, zâkkât lopio sobibigât dâzâņgoip. ¹⁵ Lopio zo sobim pane kiri zuuņâ lopio waatņangi

zaat den sâip. Zâk yatâ upapkât Anutuņâ nânġânġip. Lopio zâk sâi a zinj mân sâm âlip kwâkġânġâwe, zen zânġone muwe.

¹⁶ Oi a zâizâiņ ġiġiņâ, sikumziņoot sot sikumziņ bunâ, a kutâ sot kore mâman a, zo aksik sâi bitziņ bongen mo mâteziņan undip tuuwe. ¹⁷ Oi zuġât undip sâkziņan tuuwe, zo zâkkât kutġânġât tenġâ. Oi undip mân mem ândiwe, zen kut nâi nâi sâġġân mimbegât pâke parâwe. ¹⁸ A nânġânġânġâziņootġâ zuu zirat tenġâ sot topziņ sâlâpkum nânġâbi. Tenġâ zo agât kutġânġât tenġâ. Tenġâ zo 666.

14

Râma sot kâmut ġakârâġġâ Sioņ bâkġan kirâwe.

¹ Nâ eksandâ Râmaņâ Sioņ bâkġan kiri egâwan. Oi zâk sot 144 tausen, a yatâ zorâġ kirâwe. Oi mâteziņan zikġâ sot Ibânġânġât kot zeip, a yatâ zorâġ kirâwe. ² Oi sumbemân ġâbâ kwamit patâ nânġâwan, zo too sâmbon patâ kwamitġâ yatâ sot sumbem kwamitsâmap yatâ. Oi kwamit zo nânġa kâmam wâlōġ kwamit yatâ oip. ³ Zen sumbemân Anutuġât tâtatġâ sot zuu âlip kimembut sot a patâ 24, zeġġât mâteziņan kep uġakġâ nâi mem tarâwe. Kep zo a nâmbutġâ zinj mân mime. A 144 tausen zeġġak mime. Hânân ġâbâ Yesuņâ sâġġânziņ meip, zeġġak kep zo mime. ⁴ A zo, zinjâ ambân sot bâliņ mân opġâ um salek ândiwe. Râmaņâ diiziņġi zâk sot tâtat mâme upme. Zen zo hân a zeġġâren ġâbâ kândom Râma sot Anutu, zik siņġi upiġât Râmaņâ tâbaziņ meip. ⁵ Oi lâuziņan ġâbâ sarâ den mân ġemap. Zen a tâârakġâ.

Sumbem a karâmbut, zeġġât den muyageip.

⁶ Oi sumbemân sumbem a nâi egâwan. Zâk nii yatâ sumbemân arip. Zâk hân a zeġġât den siņġi âlip zinzinj kâtik, zo mem arip. Hânġâ hânġâ, sâk tobat nâi nâi, den ġându topġâ topġâ, zeġġât mem arip. ⁷ Zâk den yu kambâġ sâm itâ sâip, “Zen Anutu hurat kwâkġânġâm sâm âlip kwâkġânġâbi. Zâk hânġânġât den sâsâġ narâk mâte uap. Hân sumbem sot

saru sot too sinġâ sâi muyageip, zâk sâm mâpâsibi.”

⁸ Yatâ sâm ari kândâtġan sumbem a nâiġâ ġam zagâtġâ den itâ sâip, “Babilōġ kamân marirâp, zinjâ a kâmutġâ kâmutġâ diiziņġâne bâliņâziņanġât um ġulip nep âsagem laġ mâman a ambân op ândiwe.”

⁹⁻¹⁰ Oi kândâtġan sumbem a nâiġâ ġamġâ den kambâġ itâ sâip, “A zinj zuu kâtik mo lopio zâkkâren pindiġsâm mâteziņan mo bitziņan zuġât undip mimbi, zo ko Anutuġât kukġânġât bonġâ yâmbâtġâ zo zeġġâren âsagibap. Zen Râma sot sumbem arâpġâ zeġġât mâteziņan kârâbân ġeim kât kârâpġandâ ziņġesei sâknam patâ nânġâm zâimambi. ¹¹ Oi kârâpġâ a zo yatâ ziņġesei, zorat kâbakġâ zo zâim zemâmbap. Zorat a zen zuu patâ sot lopio mâpâsime sot a mâteziņan zuġât undip zeip, zen ârândân sâknam nânġâm sirâm nâtik nânġâm zâimambi.” ¹² Zorat narâk zoren Anutuņâ siņġi a zen Anutuġât gurumin den sot Yesuġât den siņġi zo mem kâtigem ândibigât sâip.

Kembugât kâmurân ândim muwe, zeġġât den.

¹³ Sumbemân ġâbâ den nâi itâ nânġâwan, “ġâ den itâ kulemġu, ‘Narâk ziren topkwap Kembu sot pâlâtân op ândine zânġone mumbi, zeġġât nânġa sâtârenoot upap.’ Kaapumġâ itâ sap, ‘Perâkġak, zeġġât nânġa sâtârenoot upap. Zen nep patâziņâ tuum nanġâmġâ tap nânġâbi. Oi orot mâmeziņanġât bonġâ âinetâ muyageziņġâbap.’”

Hânân Kembugât a ġâsâzânġobap, zorat dâp muyageip.

¹⁴ Oi nâ eksa zari unumunum kâukâu muyagei egâwan. Oi unumunum kwâkġan nâi tâip, tobatġâ a yatâ. Kâukġan a kutâ pindok nâi tâip, zo ġoide kâtġâ tuutuunâ. Bikġan sâu sâtġoot mem tâip. ¹⁵ Oi tirik namin ġâbâ sumbem a nâiġâ ġemġâ unumunum kwâkġan tâip, zo itâ sâm dukuiġ, “ġâ sâugandâ kâlamân bonġâ mânânġât me. Bonġâ mimiġânġât narâk mâte uap. A min-duziņġâm kâsâpziņġozânġoġ narâk mâte

uap. Kâsâpângone hâuñâ mimbîgât narâk mâte uap.”¹⁶ Yatâ sâi unumunum kwâkñan tâipñâ sâunâ mem hânân bonñâ zo mânângârip.

Bâliñ mâme ziñâ hâuñâ mimbi, zorat dâp muyageip.

¹⁷ Oi sumbem a nâiñâ tirik namin gâbâ gem gâip. Zâk yatik sâu sât kâtikñâ mem ândeip. ¹⁸ Gâi sumbem a nâiñâ Kembugât sinji kut nâi nâi pâpanñâ zobâ gâip. Sumbem a zo, zâk Kembugât sinji nalemuunñâ kârâp zorat galem op ândeip. Oi zâk bukuñâ sâu sât kâtik mem ândeip, zo den sumbuñâ itâ dukui, “Sâugâ zorâñ hânân bonñâ mânângât nanğâ. Hânân wain bonñâ mârum bâsigiap.” (Den sumbuñâ zi Anutuñâ bâliñ mâme a hâuñangât tâmbetzângobapkât sâip.)¹⁹ Sâi sumbem a bukuñandâ sâu mem kin hânân wain keetñâ mânângâtñâ mem Anutu um kukñangât ombon patin pâi giarip. ²⁰ Oi kamân âkñan ombon patin pâi giari lân kwândâline gilâm gem zeip. Gilâm gem zeidengân patânâ op binbinñâ zo hânân gâbâ bâu biosi sângânñan yatâ. Oi dengân kârepñangât tenğânâ ko 300 kilometa zo yatâ zeip.

15

Kembugât kore a ziñâ kep miwe.

¹ Oi sumbemân sen mârât nâi egâwan. Sumbem a nâmburân zagât, zen kut nâi nâi sâtñoot kâmut nâmburân zagât mem kirâwe. Kut nâi nâi zo âsagem nanji Anutuñâ kukñangât op dum mân tâmbetzângobap.

² Oi saru nâi egâwan. Wikin yatâ sot kârâp bâlam mâpotñâ zeid egâwan. Oi a zuu kâtik sot lopiokâsa otzikâm kâtigem walâzingâwe sot a mâteziñan zugât undip zengâren mân zeip, a zo, zen Anutugâren gâbâ kâmam wâlön mem saru sâtñan kine ziñgirâwan. ³ A zen Anutugât kore a Mose zâkkât kep sot Râma zâkkât kep itâ sâmem ândiwe, “O Kambu Anutu, imbanâ mariñâ, orot mâmegâ zorat nângindâ imbanâ opmap. Hânñâ hânñâ zengât a kutâ, kut nâi nâi opmat, zo târârak.

⁴ Kambu, gâ nâiñâ hurat mân kwatgibap? Zo yatâ mân taap. Nâiñâ kutkâ mân sâmem âlip kwâpap? Zo yatâ mân taap. Gâ kânok hâlâluyâk, zorat a kâmutñâ kâmutñâ zen gâgâren ga mâpâsegibi. Gâ hâuñangât nep tuuna top muyagiap.”

Sumbem a nâmburân zagât hâkopziñoot kirâwe.

⁵ Oi eksandâ sumbemân tirik namin umñâ nâi hâlâlu sâsân, zorat mâtâp pâronşâm kirip. ⁶ Mâtâp pâronşâi sumbem a nâmburân zagât, zen kut nâi nâi sâtñoot kâmut nâmburân zagât mem kirâwe. Zen namin gâbâ gem gawe. Zen hâmbâziñ kâukâu mem ândiwe. Oi dimâziñan mâpañ goide kâtnâ tuutuunñâ zo zeip. ⁷ Oi zuu âlipñâ kimembut kirâwe, zengâren gâbâ nâiñâ sumbem a nâmburân zagât zo hâkop nâmburân zagât ziñgip. Hâkop zo goide kâtnâ tuutuunñâ. Hâkop umñan Anutu ândiândi mariñangât kukñangât bonñâ piksâm zeip. ⁸ Oi namâ kâligen Anutugât âsakñâ sot imbanangât kaapumñâ zo piksâm zeip. Oi sumbem a nâmburân zagât zen kut nâi nâi sâtñoot kâmut nâmburân zagât mân muyagiwegât tirik namin zâizâiñangât mâtâp pâke kwâip.

16

Sumbem a ziñâ hâkobân gâbâ kut nâi nâi hânân lokine geip.

¹ Namâ kâligen gâbâ den kâtik gâi nângâwan. Zo sumbem a nâmburân zagât zo itâ dâzângoip, “Zen âi hâkop nâmburân zagât zoren gâbâ kut nâi nâi sâtziñoot zo lokine Anutugât kukñangât bonñâ hânân gibap.”

² Sâi sumbem a kânok zâkñâ âim hâkopñan gâbâ kut nâi lokei hânân giari zuu kâtikñangât undip mâteziñan mem ândiwe sot a lopiogâren pindişâwe, zen sâkziñan use kâtik sot use kârokñoot muyageziñgip.

³ Oi sumbem a zagâtñâ âi kut nâi saruyân lokei giarip. Giari saruñâ gilâm

oip. A mumuṅṅāt gilām yatâ oi saru zuunâ mom nanḡawe.

⁴ Oi sumbem a karâmbuṅâ hâkopṅan gâbâ kut ṅâi lokei tooyân sot too sinṅan giari gilâm oip. ⁵ Oi sumbem a too galem tâip, zâkṅâ itâ sâi nânḡawan, “Ga hâlâlu ândeinnâ ândiat. Tosagât hâuṅâ, zorat nânḡindâ târârak uap. ⁶ Kembugât sinḡi a sot Propete a zânḡom gilâmziṅ tâmbetkuwegât gilâmâk ziṅḡana nimbi. Zo dâbâk otziṅgat.” ⁷ Sâi Kembugât sinḡi kut ṅâi ṅâi pâpanṅan gâbâ den itâ nânḡawan, “Perâkṅak. O Kambu Anutu, imbaṅâ mariṅâ, hâuṅâ ziṅgat, zo dâpziṅan uap.”

⁸ Sâi sumbem a kimembuṅâ zâkṅâ hâkopṅan gâbâ kut ṅâi lokei mirâsinḡan arip. Ari mirâsinḡâ kârâp opṅâ a doṅbep ziṅgeseip. ⁹ Oi a zen maanâ ziṅgeseip. Zen umziṅ melân Anutu hurat kwâkṅaṅgâbigât Anutuṅâ kut ṅâi ṅâi zo sâi âsageip. Oi zen umziṅ mân melânḡawe. Buṅâ. Zen Anutu sâm bâliṅ kwâkṅaṅḡawe.

¹⁰ Sumbem a bâtnâmbuṅâ zâkṅâ zuugât tâtarân hâkopṅan gâbâ kut ṅâi lokei giari zâk sot a ambân gakârâpṅâ zengât hân boṅ zo ṅâtâtiksâm zeip. Oi a zen sâknam patâ nânḡâm biyakṅâ nâmbâlamziṅâ hârârâṅsâmṅâ takâ zeip. ¹¹ Oi sâknam sot useziṅṅât opṅâ Anutu, sumbem mariṅâ sâm bâliṅ kwâkṅaṅḡawe. Oi zen umziṅ mân melân ândi mâmanziṅ bâliṅâ zo mân birâwe.

¹² Sumbem a nâmburân kânokṅâ hâkopṅan gâbâ kut ṅâi lokei Euparata too patin giarip. Giari too kârâksâip. Kârâksâi mâtâp âsageip. Mirâsinḡ takâtakâṅan gâbâ a kutâ sot kâwali arâpziṅâ gabigât yatâ muyageip. ¹³ Oi nânḡâ eksandâ oâ lâuṅan gâbâ sot zuu kâtik lâuṅan gâbâ sot propete sarâṅâ zengât lâuziṅan gâbâ wâke bâliṅâ karâmbut, tobatziṅ kanḡ yatâ op gawe. ¹⁴ Zo zen wâke bonḡâ. Zen sen mârât top topṅâ tuubigât imbaṅâ zemziṅḡap. Oi zen hân dâp a kutâ âi minduziṅḡamṅâ Anutu, imbaṅâ mariṅâ, zâkkât narâk patâ zo mâte oi kâsa op ḡâm kâmbam kumbi.

¹⁵ Oi nâ den ṅâi itâ nânḡawan, “Nâ Yesu, itâ sa nânḡânek. Zen narâknâ mân nânḡâne kek ḡâbat. Zorat ṅâi zâk sâk bârak ândim anḡun opapkât sâk pâkeṅâ mem pam

um ḡwâlâḡwâlâ ândibap. Yatâ upap, zo ko zâkkât nânḡa sâtâreṅoot upap.”

¹⁶ Oi wâke zen hân dâp a kutâ Yudaia hânân minduziṅḡawe. Hân zorat kutṅâ Yuda denân Hamagedoṅ sâme (Niinḡ denân ko Magedoṅ bakṅâ).

¹⁷ Oi sumbem a nâmburân zagâtṅâ hâkopṅan gâbâ kut ṅâi lokei sumbem kabâṅan geip. Gei tirik namin Anutugât tâtatṅan gâbâ den kâtikṅâ ṅâi itâ sâip, “Mârum âkap.” ¹⁸ Hânṅân sot kanḡundundunḡ sot sumbem kwamit patâ muyageip. Wâriṅ patâ ṅâi meip. Wâriṅ yatâ zo mârumṅan mân meip. ¹⁹ Oi kamân patâ zo âbânḡoi karâmbut oip. Oi hânṅâ hânṅâ a zengât kamân patâ giligâlaksâip. Babiloṅ kamân patâ zo yatik Anutu kukṅaṅḡât op tâmbetkoip. ²⁰ Oi saruyân tâunanân zo aksik âbânḡum saruyân geiwe. Oi hânân bakṅâ zen âbânḡum nanḡawe. ²¹ Oi sumbemân gâbâ sumbem tipṅâ patâ patâ map yatâ ubâ gem ga sâratzânḡoip. Zânḡoi Anutu sâm bâliṅ kwâkṅaṅḡawe. Sumbem tipṅâ zo gem tâmbetzânḡoip, zorat op sâm bâliṅ kwâkṅaṅḡawe.

17

Ambân ṅâi zuu kuriṅ kwâkṅan tâip.

¹ Oi sumbem a nâmburân zagât hâkop mem ândiwe, zengâren gâbâ ṅâinḡâ ga itâ dâtnogip, “Gâ ḡâna mâtâp ambân patâ too doṅbep nanḡâmṅan ândimap, zo tirâpḡobat. Tirâpḡomṅâ hâuṅâ mimiṅṅât den dâḡobat. ² Hân a kutâ ziṅ ambân zo zâkkâren gam zâk sot lanḡ mâman upme. Oi hânṅâ hânṅâ a zen zâk sot bâliṅ op um gulip upme.”

³ Yatâ dâtnom diinigi Kaapumṅâ tirâpnogi itâ egâwan. Mirâ kamân kâtikṅan ambân ṅâi zuu kuriṅâ kwâkṅan tâip. Zuu zorat sâkṅan kot bâliṅâ top top zeip. Oi zuu zo kâukṅâ nâmburân zagât. Goṅḡâ bâzagât. ⁴ Oi ambân zo hâmbânḡâ kâmbum sot kuriṅâ mem ândeip. Oi neulenḡâ sânḡân zâizâinḡ zo sâkṅan dâp op zeip. Oi bikṅan hâkop goide kâtiṅâ tuutuunḡ tâip. Oi hâkop zorat umṅan kut ṅâi ṅâi sumun kârok piksâm zeip. ⁵ Ambân

zorat mâtenjan den sumbuĵa itâ zeip, “Laĵ mâme ambân zeĵgât patâziĵa sot hân kwâkĵan bâliĵ top top zorat mamĵa. Babiloĵ kamân patâ, nâ.” Den yatâ zo mâtenjan zeip. ⁶ Oi ambân zo Anutugât siĵgi a sot Yesugât siĵgi den mem ândine zâĵgowe, zeĵgât gilâm nemĵa um gulip oi egâwan. Zo ekĵa nâ imbaĵânâ buĵ oip.

Zuu kâukĵa nâmburân zagât, zorat den.

⁷ Yatâ ua sumbem aĵa itâ mâsikânigip, “Gâ wangât nâĵĵâna imbaĵa uap? Nâ ambângât topĵa sot zuu kâukĵa nâmburân zagât sot gooĵa bâzagât, zorat topĵa dâgoga nâĵĵa. ⁸ Zuu kâtikĵa egin, zo mârum ândeipĵa narâk ziren mân ândiap. Oi zâk bet simân gâbâ kopgam tâmbet agoagoĵ kâtikĵan geibap. Zuu zo mârum ândeip. Oi narâk ziren mân ândiap. Oi bet gâbapĵat a hânân ândie, zen ekĵa sâm âlip kwâkĵanĵabi. Zen kutziĵa hân muyageibân gâbâ ândiândigât ekabân mân kulemgune zeip, a zo, ziĵa yatâ upi.

⁹ Zi a nâĵĵânâĵĵootĵa den zi nâĵĵâm kwâtâtibap. Zuu kâukĵa nâmburân zagât, zo bakĵa nâmburân zagât. Bakĵa zoren laĵ mâman ambân zo tâtat mâme opmap. ¹⁰ Oi zuu kâukĵa nâmburân zagât, zoren zen a kutâ nâmburân zagât. A kutâ bâtnâmbut, zen buĵ urâwe. Nâi ândiap. Oi ĵai gâtâm muyagibap. Zâkĵa muyagemĵa narâk pânĵânok ândibap. ¹¹ Zuu mârum ândeip, oi narâk ziren mân ândiap, zâk a kutâ nâmburân zagât zeĵĵâren târokwaî nâmburân karâmbut upi. Oi tâmbet agoagoĵan geibap.”

Gooĵa bâzagât, zorat den.

¹² “Gooĵa bâzagât egin, zo a kutâ bâzagât. Narâk ziren mân op ândie. Gâtâm âsagibi. A kutâ nepziĵa topkwapĵa narâk pânĵânok zuu sot a kutâ op ândibi. ¹³ A zen umziĵ kânogâk zei zuugât kore op kâwaliziĵ bikĵan pam ândibi. ¹⁴ Oi Râma sot kâmbam kumbi. Oi Râma zâk kâtigem zâĵgom kâbakĵeziĵĵabap. Wangât, Râma zâk a kutâ sot a zâizâiĵ aksik patâ walâziĵĵâm Kembu patâ op kinzap, zorat. Oi a kâmut zâk sot tâtat mame upme, zen gâsum sâlâpziĵĵoip. Oi zen zâk sot pâlatât op kâtigem ândie.”

Ambângât den.

¹⁵ Sumbem aĵa den yatâ sâmĵa târokwap dâtnogip, “Laĵ mâman ambân too doĵbep naĵĵâmĵan ândei eksat. Too zorâĵ a hânĵa hânĵa sot a sâk tobat ĵai ĵai sot den gându ĵai ĵai. ¹⁶ Oi a kutâ bâzagât zen sot zuu ârândâĵ laĵ mâman ambân zo kâsa okĵanĵâm hâmbâ gâkĵa bekĵan mem naĵĵâne sâk bârak tâi sunumĵa nemĵa siĵitiĵa kârâbân une simbap. ¹⁷ Oi zo yen mân upi. Anutuĵa umziĵan den zo pâi diĵa lum um kânok oi zuu kore okĵanĵâm kâwaliziĵ bikĵan pam ândine Anutugât den bon upap. ¹⁸ Oi ambân eksat, zo kamân patâ. Zâk hân dâp a kutâ otziĵgi kore okĵanĵâbigât imbaĵa zemĵanĵap.”

18

Babiloĵ kamân giligâlaksâbap, zorat den.

¹ Oi sumbemân gâbâ sumbem a ĵai gâi egâwan. Zâk kâwaliziĵa imbaĵa zemĵanĵip. Hânân gem gâi âsakĵandâ doĵbep âsagem zeip. ² Zâk den kâtikĵa den sâm sâip, “Babiloĵ kamân patâ giligâlaksap. Wâke zeĵgât kamân uap. Wâke bâliĵa zoren âi tâtat mâme upi. ³ Zoren nii bâliĵa top top, zeĵgât kamân uap. Kamân mâirâp ziĵa hân dâp a zen waiĵ too ziĵĵâne nem um gulip op ârândâĵ laĵ mâman urâwe. Oi hângât a kutâ zen kamân zoren gam bâliĵa nep tuum ândiwe. Oi hân dâp aĵĵâgwanĵa a zen kamân zorat sikumĵat aĵĵâgwanĵa op sikumziĵoot urâwe. Zorat opĵa giligâlaksap.”

Kamân patâ Anutugât sâtkât giligâlaksâbap.

⁴ Sumbemân gâbâ Kembugât den kâtikĵa itâ âsagei nâĵĵâwan, “Arâpnâ, zen kamân zo birâm âinek. Zen zoren ândim bâliĵaziĵ betziĵan mimbegât. Oi kut ĵai sâtiĵoot zeĵĵâren zâibapĵat. ⁵ Kamân zorâĵa bâliĵa kwâkĵan kwâkĵan zem zari sumbem weegap. Oi zi Anutuĵa tosaĵanĵat sap. ⁶ Kamân mâirâp ziĵ bâliĵ otziĵĵawe, yatik

otziņgābi. Oi hāuņā zo walām otziņgābi. Ziņā too kâtik ziņgāne niwe. Zeņgoot too kâtik kâtikņā ņāi ziņgāne nimbi. ⁷ Zen zâizâiņ op sii nalem kep kāmam tuum āndiwe, zorat dâp yatik sâknam sot umbâlâ muyageziņgābi. Ziņā umziņan itâ sâme, “Ņāiņā mân walāniņgābap. Um ālebân āndim zâinat.” ⁸ Yatâ sâmegât sirâm zorenâk kut ņāi ņāi sâtņoot zeņgāren muyagibap. Mâsek sot isem umbâlâ sot pu. Oi kârâpņā kut ņāi ņāi sem kamân zo ârândāņ simbap. Oi Kembu Anutu, zâk imbaņā mariņandâ tosaziņā mākābap.

Kamân zo sei a ziņ ekņā umbâlâ upi.

⁹ Oi hāngât a kutâ, zen kamân zorat mairâp zen sot laņ āndiādiņ op sot bâliņā sot sii nalem kep kāmam op āndiwe. Zen kamân zorat kârâp kâbakņā zari ekņā umziņ bālibap. Umbâlâ op isebi. ¹⁰ Zen kamân zorat hāuņaņgât keņgât op kârebâk kin itâ sâbi, “Yei, yei, kamân patâ, Babiloņ kamân kâtikņā, gâ hāuņā kegâk muyagegigap.”

¹¹ Aņgâgwaņgâ a kamāņņā kamāņņā, zen sikumziņ ņāiņā sâņgân mimbap sâm isem umbâlâ upi. ¹² Sikum âlip top top itâ aņgâgwaņgâ urāwe. Goide kât, kât, kwâlak sâņgân patâ, sâņgum neuleņoot kuriņā sot kâmbum, nak, bâu patâ Elepangât gooņā. Oi kut ņāi ņāi nakņā tuume sot kâtņā tuume. ¹³ Nalem wârāņņoot topņā topņā sot too hitomņoot topņā topņā, waiņ too, kelâk, nalem top topņā sot rāma, makau, biosi, a lalaņ sot kore a ambân. Kut ņāi ņāi zo sâņgân zâizâiņ yatâ aņgâgwaņgâ urāwe. Aņgâgwaņgâ a ziņā kamân zorat marirâpņā zeņgât itâ sâbi, ¹⁴ “Bonņā muyaginât sâm āndime, zo buņ op naņgap, Oi sândokņā zo buņ oip. Oi neule mot zo gulipkoip. Dum mân muyageziņgābap.”

¹⁵ A kut ņāi ņāi aņgâgwaņgâ op kât sikumziņoot urāwe, zen kamân zorat hāuņaņgât keņgât op kârebân kin isem umbâlâ op itâ sâbi, ¹⁶ “Yei, yei, kamân patâ, gâ pet hâmbâ neuleņoot mem

āndein. Oi neule top topņā sâņgân zâizâiņ zo kegâk buņ uap. Kut ņāi ņāi zo kek tâmbetkum naņgap.”

¹⁷⁻¹⁸ Oi waņgâ mariņā sot waņgâ galem a sot waņgâ nep a zen kamân zoren sikum lam âim game, zen kamân kârâpkât kâbakņā zari ekņā kârebân tapņā isem umbâlâ opņā sâbi, “Kamân patâ itâ zo mân taap.” ¹⁹ Zen umbâlâ opņā suundum âlat amit âigirâp op itâ sâbi, “Yei, yei, kamân patâ, gâgât op waņgâ mariņā zen kât sikumziņoot urāwe. Kamân zi sâp kânok tâmbetkuap.”

Kamân patâ zo hiriņsâm balo op zim-bapkât sâsâņ.

²⁰ “Sumbemân āndie, zen sâtâre upi. Anutugât siņgi a sot Aposolo sot Propete, zen sâtâre upi. Kamân patâ zorat mairâpņā ziņā bâliņ otziņgāwe, tosa zorat hāuņā Anutuņā ziņgap. Zorat sâtâre upi.”

²¹ Den yatâ muyagei sumbem a im-baņāņoot ņāiņā kât patâ ņāi mem zaatņā lum pāi saruyân giari ko itâ sâip, “Babiloņ kamân patâ zo yatik kâbakņibap. Oi buņ op kwâtâtibap. ²² Kep kāmam sot uluwet mo lâmun zorat kwamit zoren mân âsagibap. Oi bet kulem a zen zoren mân tuubi. Nepkât kwamit mân âsagibap. ²³ Oi kârâp âsakņandâ zoren mân âsagibap. Oi a ambân mianģānam kwamit mân âsagibap. Aņgâgwaņgâ a zoren āndiwe, zen hân toren toren zeņgât walâziņgâm zâizâiņ op āndiwe. Kamân zorat kware suņā zorāņ hân dâp a umziņ gulipkoip. ²⁴ Propete a sot Anutugât siņgi a hân dâp zâņgowe, zeņgât gilâm zorat tosa kamân zo zâkkâren zeipkât yatâ okņaņgip.”

19

Sumbemân sâtâre utne Yohaneņā naņgip.

¹ Oi sumbemân a kāmūt patâ zen sâtâre utne kwamit naņgāwan. Zen sâm âlip kwap itâ sâwe, “Oe, kubikkubik sot neule âsakņā sot imbaņā zo Anutuniņ, zâkkâren ziap. ² Zâkņā kamân zorat tosa hāuņaņgât nep tuugi bonņā sot dâp opmap. Laņ mâman ambân zâkkât kamân mairâp, ziņ hân dâp a zen sot laņ āndinetâ

ko tâmbetzângoip. Zengât tosaziņangât hâuņâ ziņgip. Oi Anutugât kore arâp zângone muwe, zorat tosa zo mâkâm ziņgip.”

³Yatâ sâmņâ dum sâwe, “Oe, kamân patâ zorat kâbakņâ zâim zemâmbap.” ⁴Oi a patâ 24 sot zuu âlipņâ kimembut zen neule tâtatņan tâip, Anutu, zâkkât kiņ topņan gei tap sâm mâpâsem itâ sâwe, “Oe, zo perâkņak. Anutu sâm mâpâsinâ.” ⁵Oi tâtatņan gâbâ den nâi itâ muyageip, “Anutugât kore a zâizâiņ sot gigin, zen Kembu hurat kwapņâ sâm âlip kwâkņangânek.”

Râmagât sâtâre.

⁶Oi sumbemân a ambân donbep patâ sâtâre utne kwamitņâ nângâwan. Zo too sâmbon kwamiragome yatâ sot sumbem kârâmap yatâ. Den itâ sâne nângâwan, “Oe, Kembu Anutuniņâ kembu otņiņgâmap. ⁷Zorat nen sâtâre op sâm âlip kwâkņangânat. Oi Râma ambân mîmbam uapkât sâtâre patâ muyagibap. Râmagât ambân siņgiņâ, zâk târâkbârâk uap. ⁸Zâk sângum kâukâu mem ândibapkât nângâņangip.” (Sângum kâu zirâņâ Anutugât siņgi a zengât orot mâmeziņâ târârak.)

⁹Oi sumbem aņâ den nâi itâ dâtnogip, “Kembuņâ itâ sap, ‘Gâ itâ kulemg. Râmagât sâtâre op sii nalem nimbigât zop sâip, zengât nânga sâtâreņoot uap.’” Yatâ sâmņâ sâip, “Den dâgogan, zo Anutugât den bonņâ.” ¹⁰Yatâ dâtnogi nâ kiņ topņan gei mâpâsibam ua kwâkânim itâ sâip, “Yatâ mân ot. Nâ kore a bukugâ. Bukurâpkâ Yesugât den mem ândime, zengât bukuyâk. Gâ Anutuyâk mâpâsiban. Yesugât topņâ sâm muyamuyage, zo Kaapumgât nep.”

Yohaneņâ Yesu sot arâpņâ ziņgirip.

¹¹Oi nâ eksandâ sumbem pâronsâi biosi kâukâu nâi tâi egâwan. Oi kwâkņan tâip, zâkkât kutņâ sâi bon opmap sot sâi âsagemap. Zâk tosa hâuņangât nep tuugi târârak opmap. Bâliņ mâme a zen kâmbamņâ zângomap. ¹²Siņâ toren toren tobatņâ kârâp bâlam yatâ. Kâukņan a kutâ pindok donbep taap. Oi sâkņan kutņâ kulemgoi ziap, zo zikņik sâlâpkum

nângâmap. ¹³Oi hâmbâ kârep zo gilâm sanjonsanņonņâ mem ândiap. Oi kutņâ sâme, zo Anutugât sât. ¹⁴Oi eksandâ ari sumbemân gâbâ sumbem kâwali a kâmutņâ kâmutņâ zen biosi kâu kwâkņan tap moliwe. Hâmbâziņ kâu timan âlipņâ yatâ. ¹⁵Oi zâkkât lâuņan gâbâ sâu sâtņoot kopgâmap, zorâņâ a zângom kâbakņezingâmap. Oi tân kâtikņâ mem ândim a kâmutņâ kâmutņâ, zengât a kutâ op galem otziņgâmap. Oi waiņ bonņâ ombonņan pam kwândâline toonņâ geimap, zâk yatik kâsarâpņâ zângomap. Anutu, imbaņâ mariņâ, zâkkât kukņangât op yatâ otziņgâmap. ¹⁶Hâmbâņan sot soonņan kârân kulem itâ ziap, “A kutâ sot a zâizâiņ zengât Kembu patâ.”

Yesu zâk sâuņandâ kâsarâp zângobap.

¹⁷Oi eksandâ sumbem a nâi maayân kiri egâwan. Zâk zoren kin nii sumbemân âim gawe, zen aksik den kâtik sâm dâzângoip, “Ganek. Anutuņâ sâi nalem patâ muyag-ibâmapkât ga mindunek. ¹⁸A topņâ topņâ zengât sunumziņ nimbi. A kutâ sot a sâtņâ kâwaliziņoot, a patâ sot kore mâman a, a zâizâiņ sot gigin ârândâņ mune sunumziņ nimbi. Oi biosiziņ yatâ munetâ sunumziņ nimbi.”

¹⁹Oi zuu kâtik sot hângât a kutâ sot kâwali a gakârâpziņ mindune ziņgirâwan. Zen Biosi kâu kwâkņan tâmap sot a gakârâpņâ kâsa otziņgânam gawe. ²⁰Oi zuu kâtikņâ sot propete sarâņâ zet kâmbamân loreitâ gâsuzikâwe. (Mârum propete a sarâņâ zuu kâtikņangât mâteņan sen mârât top top tuum a zuugât undip mâteziņan zeip sot a lopiogâren pindiņsâwe, zen um gulip kwatziņgip.) Oi zet gâsuzikâm kârâp sem zemap, zoren zâpane geiwet. ²¹Oi nâmbutņâ ko biosi kâukâu kwâkņan tâip, zo lâuņan gâbâ sâuņâ gam zângom naņgip. Oi nii ziņâ gamņâ sunumziņ nemņâ âkon urâwe.

20

Sataņ tâk namin pambi.

¹Oi sumbemân gâbâ sumbem a nâiņâ gem gâi egâwan. Oi zâk simgât mâtâp doonņudoonņunņâ sot tâk kâtikņâ patâ

mem gem gâip. ² Oi zâk oâ, mulum sânjîná, wâke zengât patâzinâ, Satañ, zâk gâsumñâ saamñâ kendon 1 tausen tâgân zimbapkât Anutuñâ sâm pindip. ³ Sâm pindâm simân kâbakñei giarip. Giari mâtâp kâtikñâ doonjûmñâ mâtâp sâbânâ mâtâp tuum doonjoip. Oi anâ anâ dum um gulip mân kwatziñgâm yenâk zem zeï kendon 1 tausen âkâbapkât sâm pindip. Âki olañne gam narâk pânjânok ândibap.

A kândom zaatpi, zengât den.

⁴ Oi zorenâk neule tâtatñâ tap ari egâwan. Eksandâ a gamñâ tâtatñâ kwâkñan tarâwe. Zen a tosaziñgât den sâm kwâkâbigât sâm ziñgip. Oi a nâmbutñâ mârûm Yesugât opñâ sot Anutugât den mem ândiwe, zorat opñâ gânduziñ mânânjârâwe, zengât um dâpziñ egâwan. A zo, zen zuu kâtik sot zâkkât lopio mân mâpâsiwe. Oi zâkkât undip mâteziñan sot bitziñan mân mem ândiwe. Zengât um dâpziñ ziñgirâwan. Oi a zen sâkziñ gwâlâ utne ziñgirâwan. Oi zen Kristo sot a ambân kembu otziñgâm ândine kendon 1 tausen âkâbap. ⁵ Mumuñâ nâmbutñâ, zen ko mân zaatñâ kendon patâ 1 tausen âkâbapkât mambât zimbi. Zaatne ziñgirâwan, zo zaatzaat kândom. ⁶ Zaatzaat kândom, zoren zaatpi, zengât nânnga sâtârenjoot upap. A zo târârak ândie. A yatâ zo mumuñâ zagâtñâ mân tâmbetzânjogobap. Zen Anutu sot Kristo kore otzikâm ândibi. Oi zâk sot a kutâ nep tuum ândine kendon patâ 1 tausen âkâbap.

Sataññâ tâk namin gâbâ gam a um gulip kwatziñgâbap.

⁷ Oi kendon patâ 1 tausen âki Satañ tâk olañne tâk namin gâbâ kopgâbap. ⁸ Kopgamñâ a kâmutñâ kâmutñâ hân dâpñâ um gulip kwatziñgâbam âibap. Oi a kâmutñâ Gogo sot Magogo zo minduziñgâm um gulip kwatziñgi kâmbam kumbigât gabi. Zen a ambân donjebep, mân sâlâp zânjogozânjogon yatâ. Tenjâziñ saru sak yatâ. ⁹ Zen gamñâ hân gânduñ lânj pitâm zem sipzânjowe. Anutugât a ambân kâmut sot kamân umñandâ gâsumap, Yerusalem, zo haamgubi. Yatâ utne

sumbemân gâbâ kârâp gei ziñgesibap. ¹⁰ Oi um gulip kwatziñgâm ândeip, Satañ, zâk kârâp patâ semap, zoren pane geibap. Zoren zuu sot propete sarânâ zet mârûm kâbakñezikâne gei ândiwet. Zoren ârândânj nâtik sirâm sâknam patâ nânjgâm ândim zâimambi.

Tosagât hâuñâ mimbi.

¹¹ Oi nâ neule tâtatñâ patâ, kâukâu egâwan. Oi kwâkñan tâi egâwan, zobâ hân sot sumbem zet âi buñ urâwet. ¹² Oi a muwe, a zâizâiñ sot gigiñ, zen aksik tâtatñâ zorat topñan kine ziñgirâwan. Kine ekapñâ ekapñâ mem mâbâlakñiwe. Oi ekap nâi mâbâlakñiwe, zo ândiândi kâtikkât siñgi a zengât ekap. Oi a muwe, zen ândi mâmanziñgât den ekabân mârûm kulemguwe, zo ekñâ zengât den sâm kwâkâwe. ¹³ Oi saruyân a mumuñâ ziwe, zo Anutuñâ sâi aksik zaat gawe. Oi a mumuñâ zen mumuñâ kamânân ândiwe, zen aksik zaat gawe. Oi mumuñâ zen ândiândiziñgât topñâ sâmñâ hâuñâ melânj ziñgip. ¹⁴ Oi mumuñâ sot mumuñ kamân zo lum kârâbân pane giarip. Kârâbân geigeiñ, zo mumuñâ zagâtñâ uap. ¹⁵ A ambân zen kutziñâ ândiândi kâtikkât siñgi a zengât ekabân kârûm mân muyagemñâ kârâbân zâmbane geiwe.

21

Hân sot sumbem unjâñâ muyagibabot.

¹ Oi nâ hân sot sumbem unjâñâ zikirâwan. Sumbem sot hân sânjîná, zet buñ urâwet. Oi saru zâk yatik buñ oip. ² Oi tirik kamân, Yerusalem unjâñâ, zo sumbemân Anutugâren gâbâ gem gâi egâwan. Ambân nâi ayân pânâ neule okñanngâme, yatâ oi egâwan. ³ Oi neule tâtatñan gâbâ den kâtikñâ nâi nânjgâwan, “Ek. Anutuñâ a zen sot ândibap. Zâkñâ a ambân osetziñan tâtat mâme oi zen a ambân gakârâpñâ op ândibi. ⁴ Anutu zikñik zen sot ândim sinziñ toonjâ sanjori zagâtñâ mân isebe. Narâk zoren mumuñâ mo âigirâp, sâknam, umbâlâ, zo mân âsagibap. Kut nâi nâi sânjînázo buñ op nanjgâbap.”

⁵ Oi tātātņan tâip, Kembu, zâkņâ itâ dâtnogip, “Nâņgâ. Nâ sa kut ñâi ñâi uņakņâ muyagiap.” Yatâ sâmņâ sâip, “Gâ kulemgū, ‘Den zi, den bonņâ.’” ⁶ Oi itâ dâtnogip, “Hânân tuutuun, zo mârūm âkap. Nâ kândom sot bet. Nâ kut ñâi ñâi top kwâkwat sot tuum naņgânaņgâņ. Ñâi zâk toogât nâņgi nâ ândiândi too sinņan gâbâ too aam pinda nimbap. Too zo sâņgân buņ. ⁷ Ñâi zâk Sataņ sot agom kâtigem walâbap, zâk too zo nimbap. Oi nâņâ zâkkât Anutuņâ ândia zâkņâ nagât nannâ op ândibap. ⁸ Ka keņgât upme sot Kembugât den mem birâbirâņ, kâmbam ku, laņ mâman a ambân, kware suņâ a, lopio hurat kwâkņaņgâme, sot den sarâ sâme, a zo, zen sim kârâbân ândim zâimambi. Sim kârâbân geigeiņ, zorâņâ mumuņâ zagâtņâ.”

Yerusalem kamân uņakņâ sumbemân gâbâ gibap.

⁹ Oi sumbem a nâmburân zagât hâkopziņan kut ñâi ñâi sâtņoot piksâi mem kirâwe, zeņgâren gâbâ ñâiņâ nâgâren gam itâ sâm dâtnogip, “Gâna Râmagât ambân sinņi tirâpgobâ.” ¹⁰ Oi Kaapumņâ diinim um bâbâlaņ kwatnigi Sumbem aņâ diinim bak kârep ñâi tâip, zoren zâim tirik kamân Yerusalem, sumbemân Anutugâren gâbâ geip, zo tirâpnogi egâwan. ¹¹ Anutugât neule âsakņandâ kamân zo kâpim zeip. Kamân zo kât neule âsakņâ âlipņâ zo yatâ zorâņâ tâip. ¹² Kamân zo poņ patâ saane haamgum kirip. Poņ zo mâtâp kubigâwe, zo kiin zagât. Oi hâņgi kiin zagât. Oi mâtâp zorat kwâkņan sumbem a kiin zagât tarâwe. Oi hâņgiyân Isirae a kâmut kâmutņâ kiin zagât, zeņgât kutziņ zeip. ¹³ Oi mirâsiņ takâtakâņan mâtâp karâmbut zeip. Oi mirâsiņ geigeiņan mâtâp karâmbut zeip. Oi torengen mâtâp karâmbut zeip. Oi torengen mâtâp karâmbut zeip. ¹⁴ Oi poņ topņan kât tandâ kiin zagât kin arip. Oi tandâ kiin zagât zoren Râmagât Aposolo kiin zagât zeņgât kutziņâ zeip.

Yerusalem kamân uņakņaņgât tobatņâ.

¹⁵ Sumbem a den dâtnogip, zâkņâ tân ñâi goide kâtņâ tuutuunâ mem kirip. Tân

zorâņ kamâņgât poņ sot mâtâpņâ zorat dâp mem kirip. ¹⁶ Kamân zo muruk toren toren kimembut. Parâņâ sot binbinņâ sot kârepņâ, zo dâbâk. Sumbem aņâ tân mem kamân haamgum âim dâpkwâip. Tengâņâ 2 tausen 4 handeret kilometa oip. Parâņâ binbinņâ sot kârepņâ, zo dâbâk oip. ¹⁷ Tân mem ândeip, zorâņ poņân pâi 66 kilometa oip. Aņâ dâp tuumen yatik sumbem aņâ mem ândim kamân zo dâpkwâip.

¹⁸ Poņ zo kât kâukâu neulenoot, zorâņ tuuwe. Oi kamân zo goide kâtņâ tuutuun. Kât tobatņâ belo yatâ oip. ¹⁹ Poņ tandâ kât sâņgân zâizâiņâ kulem ñâi ñâi tuutuun. Tandâ kânok, zo kât kâu tobat belo yatâ zorâņ tuutuun. Kât zorat kutņâ Yaspa. Tandâ zagât, zo kât gwâlâgwâlâ, zorâņ tuutuun. Kât zorat kutņâ Sapaia. Kât tandâ karâmbuņ, zo kât kâuņâ tuutuun. Kât zorat kutņâ Agate. Kimembuņ, zâk kât kulemņâ mâpot tuutuunâ. Kât zorat kutņâ Emerali. ²⁰ Kât tandâ bâtnâmbuņ, zo kuriņ sot kâuņâ mâpot tuutuunâ. Kât zorat kutņâ Sadoniki. Tandâ nâmburân kânok, zo kât kuriņandâ tuuwe. Kât zorat kutņâ Konelian. Kât nâmburân zagât, zo gimbaņandâ tuutuun. Kât zorat kutņâ Krisolait. Oi tandâ nâmburân karâmbuņ, zo kât kâmbumņâ tuutuunâ. Kât zorat kutņâ Berili. Tandâ nâmburân kimembut, zo kât gimbaņoot mâpot tuutuun. Kât zorat kutņâ Topasi. Kât bâzagât, zo wâgân sot gimbaņâ mâpot tuutuunâ. Kât zorat kutņâ Krisoparase. Tandâ kiin kânok, zo kât deņgop kuriņ yatâ zorâņ tuutuun. Kât zorat kutņâ Haiasinti. Tandâ kiin zagât, zo kât kuriņ tobat ñâi zorâņ tuutuunâ. Kât zorat kutņâ Ametisi. ²¹ Hâņgi mâtâp kiin zagât, zo kaiput ñilip patâ ñâi zorâņ tuutuunâ. Hâņgi ñâi ñâiņâ zo yatik ka yatik tuum âiwe. Kamâņgât mâtâp, zo goide kât âlipņâ belo yatâ zorâņ tuum âiwe.

²² Kamân zoren tirik namâ ñâi mân tâi egâwan. Kembu Anutu, imbaņâ mariņâ, zâkņâ tirik namâziņ uap. Oi Râma zâk ârândâņ. ²³ Oi kamân zoren Râma zâk kârâp âsakņâ uap. Oi Anutugât neule âsakņâ kamân zoren âsagemap. Zorât kârâp âsakņâ mo kâin sot mirâsiņ âsakņâ,

zorat mân sâbi. ²⁴ Hân dâp a kâmutnâ kâmutnâ, zen Râmagât âsakņan zoren ândibi. Oi hân a kutâ, zen kut nâi nâi neulenoot zo kamân zoren mem âibi. ²⁵ Kamân zoren mân nâtiksâbapkât kamân zorat poņ mâtâp zo mân dooņgubi. ²⁶ Hân dâp a kâmutnâ kâmutnâ, zen kut nâi hurat kwapme, hikpârâkņoot, neule âkņalenoot, zo mem kamân zoren zâibi. ²⁷ Oi kut nâi nâi sumunņâ zo mân mem kamân zoren bagibi. A ambân bâliņâ upme mo a ambân sarâ sâme, zen kamân zo mân bagibi. A ambân mârûm ândiândi kâtikkât siņgi sâip, kutziņâ Râmagât ekabân ziap, zo zeņak kamân zo bagibi.

22

Ândiândi too sot ândiândi nak zo, zekât den.

¹ Oi sumbem anâ ândiândi too tirâpnogi egâwan. Too zo salek, âlipņâ. Zo Anutu sot Râma zekât neule tâtatņâ gobetņan gâbâ takâm gemap. ² Takâm gemņâ kamân tânâmņan gemap. Oi too nâmbut nâmbut mâtâp ziap. Too sâtņâ toren toren zoren ândiândi nakņâ kin ariap. Nak zorat bonņâ top topņâ kiin zagât. Bonņâ zorâņ kâin dâp muyagem hululunsâmap. Oi hân dâp a zen nak iinņâ zo mem âlipziņ upi.

³ Kamân zoren kut nâi nâi bâliņâ mân zimbap. Oi Anutu sot Râma, zekât a kutâ tâtatņâ zoren muyagei arâpņâ zen zoren kore okņanņâm ândibi. ⁴ Oi zâkkât si sâņgânņâ ek ândibi. Oi mâteziņan zâkkât kutņâ zo zimbap. ⁵ Kamân zoren mân nâtiksâbap. Oi karâp âsakņâ mo maagât mân sâbi. Kembu Anutuņâ maa yatâ âsageziņgâbap. Oi kamân mâirâp zen a kutâgât nep tuum ândim zâimambi.

Sumbem anâ Yohane den dukui pindiņsâm mâpâsibam oip.

⁶ Sumbem anâ itâ sâm dâtnogip, “Den zi bonņâ, Kembu Anutuņâ sâi Kaapumņâ Propete a lâuziņan den pâi sâme. Oi Kembuņâ sumbem anâ sâņgonnogi kore a gakâņâ zen kut nâi nâi kek âsagibap, zorat diņâ nâņgâbigât kut nâi nâi zi tirâpgogan. Kembu zâkņâ itâ sap, ‘Nâ kek gâbat.’”

⁷ Nâi zâk ekap ziren den sumbuņâ kulemgoi ziap, zo mulunâk mem ândei zâkkât nâņga sâtâreņoot upap.

⁸ Oi Yohane, nâ kut nâi nâi zo ek nâņgâmņâ sumbem anâ kut nâi nâi zo tirâpnogip, zâkkât kiņ topņan ge pindiņsâm mâpâsibam orâwan. ⁹ Yatâ ua ko kwâkânim sâip, “Yatâ mân upan. Nâ kore a bukugâ. Propete a sot bukurâpkâ zeņgât buku. Oi den ekap ziren ziap, zo mulunâk mem ândibi, zeņgât buku. Gâ Anutuyâk mâpâse.” ¹⁰ Yatâ sâmņâ itâ dâtnogip, “Ekap zirat den sumbuņâ zo mân dooņguban. Den zo bon upapkât narâk wâtâp uap. ¹¹ Zorat bâliņ mâme a zâk bâliņ upâ sâm op ândibap. Oi a sumunņâ nâi sumun upâ sâm op ândibap. Oi a târârak nâi târârak ândibâ sâm ândibap. Oi um hâlâlû ândimâpņâ um hâlâluyâk ândibâ sâm ândibap.

¹² “Nâņgâ. Kembu nâ kek gâbat. Nep tuume, zorat dâp sâņgân mimbigât mem gâbat. ¹³ Nâ kândom sot bet. Nâ topņâ sot kwakņâ. Top kwâkwatņâ sot tuum kwâkâkwâkâņâ.”

¹⁴ Hâmbâziņ saņgon kubikme, zeņgât nâņga sâtâreņoot uap. Zen sâm ziņgi kamân zoren bagim ândiândi nak bonņâ nimbi. ¹⁵ Kamân âkņan ândibi, zen ko a wâu ulin yatâ, kware suņâ a, a ambân laņ ândiândiņ sot lopio hurat kwapme, kâmbam kume sot sarâ den mem âkņâlem ândime.

Yesuņâ diiniņgâmap.

¹⁶ “Yesu nâ sumbem anâ sâņgongua zâkņâ kâmut gakârâpnâ den zi sâm muyagem ziņgip. Nâ Dawidigât kiun sot kâmņâ. Sâņgelak patâ âsagei zâkkât haņsâbâ sâi tâkap sâme, zo nâ.

¹⁷ Kaapumņâ sot nâgât siņgi ândime, zen nâgât itâ sâme, ‘Gâ gâban.’ Oi nâi zâk den zo nâņgâbapņâ yatik sâbap, ‘Gâ gâban.’ Nâi zâk toogât nâņgâm ziren gâbap. Nâi zâk zorat okņanņap oi ko ândiândigât too sâņgân buņ pinda nimbap.”

Yohaneņâ girem sâip.

¹⁸ Ekap ziren den kâņņan kulemgowan, zo sâlâpkum nâņgâbi, zen girem dâzâņgobâ. A ziņ umziņanņgât op den

Ņâi târokwapî, a zo AnutuŅâ kut Ņâi Ņâi sâtŅoot ekap ziren kulemguan, zoren târokwatziŅgâbap. ¹⁹ Oi a ziŅ den sumbuŅâ zi sâŅ gulipkubi, a zo, zeŅgâren AnutuŅâ ândiândi nakkât bonŅâ sot tirik kamâŅgât siŅgi den zo yatik sâŅ gulipkubap.

Den murukŅâ.

²⁰ Den zi sâŅ muyagiwe, zo tânguapŅâ itâ sap, “Kembu, nâ kek gâbat.”

“PerâkŅak. Kembu Yesu, gâ gâban.”

²¹ Kembu Yesugât um lumbe zeŅgâren zâi zem zimbap. PerâkŅak.

Zo yatik.

Read the New Testament daily

January

date	Scripture
1	Mataio 1:1-2:12
2	Mataio 2:13-3:6
3	Mataio 3:7-4:11
4	Mataio 4:12-25
5	Mataio 5:1-26
6	Mataio 5:27-48
7	Mataio 6:1-24
8	Mataio 6:25-7:14
9	Mataio 7:15-29
10	Mataio 8:1-17
11	Mataio 8:18-34
12	Mataio 9:1-17
13	Mataio 9:18-38
14	Mataio 10:1-23
15	Mataio 10:24-11:6
16	Mataio 11:7-30
17	Mataio 12:1-21
18	Mataio 12:22-45
19	Mataio 12:46-13:23
20	Mataio 13:24-46
21	Mataio 13:47-14:12
22	Mataio 14:13-36
23	Mataio 15:1-28
24	Mataio 15:29-16:12
25	Mataio 16:13-17:9
26	Mataio 17:10-27
27	Mataio 18:1-22
28	Mataio 18:23-19:12
29	Mataio 19:13-30
30	Mataio 20:1-28
31	Mataio 20:29-21:22

date	Scripture
1	Mataio 21:23-46
2	Mataio 22:1-33
3	Mataio 22:34-23:12
4	Mataio 23:13-39
5	Mataio 24:1-28
6	Mataio 24:29-51
7	Mataio 25:1-30
8	Mataio 25:31-26:13
9	Mataio 26:14-46
10	Mataio 26:47-68
11	Mataio 26:69-27:14
12	Mataio 27:15-31
13	Mataio 27:32-66
14	Mataio 28:1-20
15	Mareko 1:1-28
16	Mareko 1:29-2:12
17	Mareko 2:13-3:6
18	Mareko 3:7-30
19	Mareko 3:31-4:25
20	Mareko 4:26-5:20
21	Mareko 5:21-43
22	Mareko 6:1-29
23	Mareko 6:30-56
24	Mareko 7:1-23
25	Mareko 7:24-8:10
26	Mareko 8:11-9:1
27	Mareko 9:2-29
28	Mareko 9:30-10:12

February

March

date	Scripture
1	Mareko 10:13-31
2	Mareko 10:32-52
3	Mareko 11:1-26
4	Mareko 11:27–12:17
5	Mareko 12:18-37
6	Mareko 12:38–13:13
7	Mareko 13:14-37
8	Mareko 14:1-21
9	Mareko 14:22-52
10	Mareko 14:53-72
11	Mareko 15:1-47
12	Mareko 16:1-20
13	Luka 1:1-25
14	Luka 1:26-56
15	Luka 1:57-80
16	Luka 2:1-35
17	Luka 2:36-52
18	Luka 3:1-22
19	Luka 3:23-38
20	Luka 4:1-30
21	Luka 4:31–5:11
22	Luka 5:12-28
23	Luka 5:29–6:11
24	Luka 6:12-38
25	Luka 6:39–7:10
26	Luka 7:11-35
27	Luka 7:36–8:3
28	Luka 8:4-21
29	Luka 8:22-39
30	Luka 8:40–9:6
31	Luka 9:7-27

date	Scripture
1	Luka 9:28-50
2	Luka 9:51–10:12
3	Luka 10:13-37
4	Luka 10:38–11:13
5	Luka 11:14-36
6	Luka 11:37–12:7
7	Luka 12:8-34
8	Luka 12:35-59
9	Luka 13:1-21
10	Luka 13:22–14:6
11	Luka 14:7-35
12	Luka 15:1-32
13	Luka 16:1-18
14	Luka 16:19–17:10
15	Luka 17:11-37
16	Luka 18:1-17
17	Luka 18:18-43
18	Luka 19:1-27
19	Luka 19:28-48
20	Luka 20:1-26
21	Luka 20:27-47
22	Luka 21:1-28
23	Luka 21:29–22:13
24	Luka 22:14-34
25	Luka 22:35-53
26	Luka 22:54–23:12
27	Luka 23:13-43
28	Luka 23:44–24:12
29	Luka 24:13-53
30	Yohane 1:1-28

date	Scripture
1	Yohane 1:29-51
2	Yohane 2:1-25
3	Yohane 3:1-21
4	Yohane 3:22-4:3
5	Yohane 4:4-42
6	Yohane 4:43-54
7	Yohane 5:1-23
8	Yohane 5:24-47
9	Yohane 6:1-21
10	Yohane 6:22-40
11	Yohane 6:41-71
12	Yohane 7:1-29
13	Yohane 7:30-52
14	Yohane 7:53-8:20
15	Yohane 8:21-30
16	Yohane 8:31-59
17	Yohane 9:1-41
18	Yohane 10:1-21
19	Yohane 10:22-42
20	Yohane 11:1-53
21	Yohane 11:54-12:19
22	Yohane 12:20-50
23	Yohane 13:1-30
24	Yohane 13:31-14:14
25	Yohane 14:15-31
26	Yohane 15:1-27
27	Yohane 16:1-33
28	Yohane 17:1-26
29	Yohane 18:1-24
30	Yohane 18:25-19:22
31	Yohane 19:23-42

date	Scripture
1	Yohane 20:1-31
2	Yohane 21:1-25
3	Aposolo 1:1-26
4	Aposolo 2:1-47
5	Aposolo 3:1-26
6	Aposolo 4:1-37
7	Aposolo 5:1-42
8	Aposolo 6:1-15
9	Aposolo 7:1-29
10	Aposolo 7:30-50
11	Aposolo 7:51-8:13
12	Aposolo 8:14-40
13	Aposolo 9:1-25
14	Aposolo 9:26-43
15	Aposolo 10:1-33
16	Aposolo 10:34-48
17	Aposolo 11:1-30
18	Aposolo 12:1-23
19	Aposolo 12:24-13:12
20	Aposolo 13:13-41
21	Aposolo 13:42-14:7
22	Aposolo 14:8-28
23	Aposolo 15:1-35
24	Aposolo 15:36-16:15
25	Aposolo 16:16-40
26	Aposolo 17:1-34
27	Aposolo 18:1-21
28	Aposolo 18:22-19:12
29	Aposolo 19:13-41
30	Aposolo 20:1-38

date	Scripture
1	Aposolo 21:1-16
2	Aposolo 21:17-36
3	Aposolo 21:37-22:16
4	Aposolo 22:17-23:10
5	Aposolo 23:11-35
6	Aposolo 24:1-27
7	Aposolo 25:1-27
8	Aposolo 26:1-32
9	Aposolo 27:1-20
10	Aposolo 27:21-44
11	Aposolo 28:1-31
12	Roma 1:1-17
13	Roma 1:18-32
14	Roma 2:1-24
15	Roma 2:25-3:8
16	Roma 3:9-31
17	Roma 4:1-12
18	Roma 4:13-5:5
19	Roma 5:6-21
20	Roma 6:1-23
21	Roma 7:1-14
22	Roma 7:15-8:6
23	Roma 8:7-21
24	Roma 8:22-39
25	Roma 9:1-21
26	Roma 9:22-10:13
27	Roma 10:14-11:12
28	Roma 11:13-36
29	Roma 12:1-21
30	Roma 13:1-14
31	Roma 14:1-23

date	Scripture
1	Roma 15:1-21
2	Roma 15:22-16:7
3	Roma 16:8-27
4	1 Korinti 1:1-17
5	1 Korinti 1:18-2:5
6	1 Korinti 2:6-3:4
7	1 Korinti 3:5-23
8	1 Korinti 4:1-21
9	1 Korinti 5:1-13
10	1 Korinti 6:1-20
11	1 Korinti 7:1-24
12	1 Korinti 7:25-40
13	1 Korinti 8:1-13
14	1 Korinti 9:1-18
15	1 Korinti 9:19-10:13
16	1 Korinti 10:14-11:1
17	1 Korinti 11:2-16
18	1 Korinti 11:17-34
19	1 Korinti 12:1-26
20	1 Korinti 12:27-13:13
21	1 Korinti 14:1-17
22	1 Korinti 14:18-40
23	1 Korinti 15:1-28
24	1 Korinti 15:29-58
25	1 Korinti 16:1-24
26	2 Korinti 1:1-11
27	2 Korinti 1:12-2:11
28	2 Korinti 2:12-17
29	2 Korinti 3:1-18
30	2 Korinti 4:1-12
31	2 Korinti 4:13-5:10

date	Scripture
1	2 Korinti 5:11-21
2	2 Korinti 6:1-13
3	2 Korinti 6:14-7:7
4	2 Korinti 7:8-16
5	2 Korinti 8:1-15
6	2 Korinti 8:16-24
7	2 Korinti 9:1-15
8	2 Korinti 10:1-18
9	2 Korinti 11:1-15
10	2 Korinti 11:16-33
11	2 Korinti 12:1-10
12	2 Korinti 12:11-21
13	2 Korinti 13:1-14
14	Galata 1:1-24
15	Galata 2:1-16
16	Galata 2:17-3:9
17	Galata 3:10-22
18	Galata 3:23-4:20
19	Galata 4:21-5:12
20	Galata 5:13-26
21	Galata 6:1-18
22	Epeso 1:1-23
23	Epeso 2:1-22
24	Epeso 3:1-21
25	Epeso 4:1-16
26	Epeso 4:17-5:2
27	Epeso 5:3-33
28	Epeso 6:1-24
29	Pilipi 1:1-26
30	Pilipi 1:27-2:18

date	Scripture
1	Pilipi 2:19-3:6
2	Pilipi 3:7-4:1
3	Pilipi 4:2-23
4	Kolosai 1:1-20
5	Kolosai 1:21-2:7
6	Kolosai 2:8-23
7	Kolosai 3:1-17
8	Kolosai 3:18-4:18
9	1 Tesalonike 1:1-2:9
10	1 Tesalonike 2:10-3:13
11	1 Tesalonike 4:1-5:3
12	1 Tesalonike 5:4-28
13	2 Tesalonike 1:1-12
14	2 Tesalonike 2:1-17
15	2 Tesalonike 3:1-18
16	1 Timoteo 1:1-20
17	1 Timoteo 2:1-15
18	1 Timoteo 3:1-16
19	1 Timoteo 4:1-16
20	1 Timoteo 5:1-25
21	1 Timoteo 6:1-21
22	2 Timoteo 1:1-18
23	2 Timoteo 2:1-21
24	2 Timoteo 2:22-3:17
25	2 Timoteo 4:1-22
26	Tito 1:1-16
27	Tito 2:1-14
28	Tito 2:15-3:15
29	Pilemon 1:1-25
30	Hebiraio 1:1-14
31	Hebiraio 2:1-18

date	Scripture
1	Hebiraio 3:1-19
2	Hebiraio 4:1-13
3	Hebiraio 4:14-5:14
4	Hebiraio 6:1-20
5	Hebiraio 7:1-19
6	Hebiraio 7:20-28
7	Hebiraio 8:1-13
8	Hebiraio 9:1-10
9	Hebiraio 9:11-28
10	Hebiraio 10:1-18
11	Hebiraio 10:19-39
12	Hebiraio 11:1-16
13	Hebiraio 11:17-31
14	Hebiraio 11:32-12:13
15	Hebiraio 12:14-29
16	Hebiraio 13:1-25
17	Yakobo 1:1-18
18	Yakobo 1:19-2:17
19	Yakobo 2:18-3:18
20	Yakobo 4:1-17
21	Yakobo 5:1-20
22	1 Petero 1:1-12
23	1 Petero 1:13-2:10
24	1 Petero 2:11-3:7
25	1 Petero 3:8-4:6
26	1 Petero 4:7-5:14
27	2 Petero 1:1-21
28	2 Petero 2:1-22
29	2 Petero 3:1-18
30	1 Yohane 1:1-10

December

date	Scripture
1	1 Yohane 2:1-17
2	1 Yohane 2:18-3:2
3	1 Yohane 3:3-24
4	1 Yohane 4:1-21
5	1 Yohane 5:1-21
6	2 Yohane 1:1-13
7	3 Yohane 1:1-14
8	Yuda 1:1-25
9	Yohaneņā den tikņā 1:1-20
10	Yohaneņā den tikņā 2:1-17
11	Yohaneņā den tikņā 2:18-3:6
12	Yohaneņā den tikņā 3:7-22
13	Yohaneņā den tikņā 4:1-11
14	Yohaneņā den tikņā 5:1-14
15	Yohaneņā den tikņā 6:1-17
16	Yohaneņā den tikņā 7:1-17
17	Yohaneņā den tikņā 8:1-13
18	Yohaneņā den tikņā 9:1-21
19	Yohaneņā den tikņā 10:1-11
20	Yohaneņā den tikņā 11:1-19
21	Yohaneņā den tikņā 12:1-18
22	Yohaneņā den tikņā 13:1-18
23	Yohaneņā den tikņā 14:1-20
24	Yohaneņā den tikņā 15:1-8
25	Yohaneņā den tikņā 16:1-21
26	Yohaneņā den tikņā 17:1-18
27	Yohaneņā den tikņā 18:1-24
28	Yohaneņā den tikņā 19:1-21
29	Yohaneņā den tikņā 20:1-15
30	Yohaneņā den tikņā 21:1-27
31	Yohaneņā den tikņā 22:1-21